

၂၆၀၀

သာမဏေကျော်
တတိယဆင့်-အင်္ဂုတ္တိုရ်
သဒ္ဓါ + သဝံတ အလင်းတန်း

အရှင်ဝဏ္ဏိတာလင်္ကာရာဘိဝံသ
စုစည်းတင်ပြသည်

သာသနာ - ၂၅၅၂

ကောဇာ - ၁၃၇၀

၂၆၀၀

သာမဏေကျော်

တတိယဆင့်-အင်္ဂုတ္တိုက်

သဒ္ဓါ + သဝံတ အလင်းတန်း

အရှင်ဝဏ္ဏိတာလင်္ကာရာဘိဝံသ
စုစည်းတင်ပြသည်

သာသနာ - ၂၅၅၂

ကောဇာ - ၁၃၇၀

၂၆၀၀

သာမဏေကျော်

တတိယဆင့်-အင်္ဂုတ္တိုရ်

သဒ္ဓါ + သဝံတ အလင်းတန်း

အရှင်ဝဏ္ဏိတာလင်္ကာရာဘိဝံသ
စုစည်းတင်ပြသည်

သာသနာ - ၂၅၅၂

ကောဇာ - ၁၃၇၀

သာမဏေကျော်

တတိယဆင့်-အင်္ဂုတ္တိုရ်

သဒ္ဓါ + သဝံတ အလင်းတန်း

အရှင်ဝဏ္ဏိတာလင်္ကာရာဘိဝံသ
စုစည်းတင်ပြသည်

သာသနာ-၂၅၅၂

ကောဇာ-၁၃၇၀

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အသင်းတန်း

သတ္တကနိပါတ်

ဧဝံ ဖေ သုတံ- အနက်ပေး-

(ဘန္တေ- အရှင်တုရား၊ ဣဒံ သုတ္တံ-ဤပထမပိယသုတ်ကို) ဧဝံ-ဤတစ်ခုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် (အာကာရအနက်)၊ ဝါ- ဤယခုလျှောက်ထားမည့်အတိုင်း (နိဒဿနအနက်) ဝါ-ဤယခုလျှောက်ထားမည့်အတိုင်းသာ (အဝဓာရဏအနက်)၊ မေ-တပည့်တော် အာနန္ဒာသည်၊ (ဘဂဝတော-၏၊ သမ္ဗုဒ္ဓါ-၌) သုတံ- နာယုမ္မုတ်သား ဆောင်ထားအပ်ပါပြီ၊ (ကထံ- အဘယ်တစ်ခုတည်းသောအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ- အဘယ်သို့၊ ဝါ- အဘယ်သို့သာ၊ သုတံ- နာယုမ္မုတ်သား ဆောင်ထားအပ်ပါသနည်း)

ဒုတိံ ချက်- ဘန္တေ ဣဒံ သုတ္တံ၊ ဘဂဝတော သမ္ဗုဒ္ဓါ၊ ကထံ သုတံ- တို့တား ပါဠိမူလပထမပည့်ပေးသည်။ ဧဝံ- ၏အနက်များကိုရှု၍ အနက်သုံးနည်းပေးနိုင်သည်။

တစ်နည်းအနက်ပေး-

(ဘန္တေ ဣမဿ သုတ္တဿ-ကို) ဧဝံ- ဤတစ်ခုတည်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (အာကာရ အနက်) ဝါ- ဤယခုလျှောက်ထားမည့်အတိုင်း (နိဒဿနအနက်) ဝါ-ဤယခုလျှောက်ထားမည့် အတိုင်းသာ (အဝဓာရဏအနက်)၊ မေ-တပည့်တော် အာနန္ဒာ၏၊ (ဘဂဝတော-၏၊ သမ္ဗုဒ္ဓါ- ၌) သုတံ- နာယုမ္မုတ်သား ဆောင်ထားခြင်းသည်၊ (အဟောသိ- ဖြစ်ခဲ့ပါပြီ၊ ကထံ- အဘယ်တစ်ခုတည်းသောအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ- အဘယ်သို့၊ ဝါ- အဘယ်သို့သာ၊ သုတံ- နာယုမ္မုတ်သား ဆောင်ထားခြင်းသည်၊ အဟောသိ- ဖြစ်ခဲ့ပါသနည်း)

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

မှတ်ချက် = ဤနည်း၌ သုတံ- ကား ဘောဟောဖြစ်၍၊ ဣဒံ သုတ္တံ- ကို၊ဣမဿ သုတဿ ဟုပြင်ပေး။ သုတံ-၏စပ်ရာကို၊ အဟောသိ- ဟုထည့်ပေး။

ဧဝံ နိပါတ်ပုဒ်၊ အာကာရအနက်၊ အဝဓာရဏအနက်၊ နိဒဿနအနက်ဟော။
ဝိဘတ္တိယုတ္တ၊ အဝိဘတ္တိယုတ္တနိပါတ်ပုဒ်နှစ်မျိုးတွင် အဝိဘတ္တိယုတ္တနိပါတ်ပုဒ်။

မေ နာဝိဘတ် တတိယာ-အဝုတ္တကတ္တားအနက်၊ ကတ္တရိစ-သုတ်။
(န) ဆဋ္ဌိသ-ဝိဘတ်၊ သာမိအနက်၊ သာမိသ္မိ ဆဋ္ဌိသုတ်။

သုတံ သုယျိတ္တာ (အသုယိတ္တာ)တိ သုတံ၊ (သု+တ၊ အတိတကမ္မသာဓန)
သု-ဓာတ်အရ ကုသလဝိပါက်သောတဝိညာဏ်၊ သောတဒွါရိကဝီထိချ။

(န) သု-ဓာတ်အရ အရှင်အာနန္ဒာ၏ဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉာသံစိတ်၊မနောဒွါရဝီထိချ။
တ-ပစ္စည်းအရ နာယုမှတ်သား ဆောင်ထားအပ်ပြီးသော ပထမပိယ သုတ္တန်တရားတည်း

ဟူသော အတိတ်သဒ္ဓါရုံ၊ မနောဒွါရိကဝီထိချ။
(သုတံ-အရ ဧဝံ မေ သုတံ-အရလည်း မနောဒွါရိကဝီထိပင်ချ)

မှတ်ချက်။ ။ နာယုမှတ်သားဆဲ ပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဓါရုံကို သောတဒွါရိကစိတ်က အာရုံပြု၏။နာယုမှတ် သားပြီး အတိတ်သဒ္ဓါရုံကို မနောဒွါရိကစိတ်က အာရုံပြု၏။ဤ၌ သုတံ-ပုဒ်ကား အတိတ်ဟော ကမ္မသာဓနပုဒ်ဖြစ်၍ မနောဒွါရိကစိတ်သည် အာရုံပြုအပ်သော အတိတ်သဒ္ဓါရုံကို အရ ကောက်ရသည်။ထို့ကြောင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိတများကို ရှု၍တ-ပစ္စည်း၊သုတံ-ပုဒ်၊ ဧဝံ မေ သုတံ-ဝါကျတို့အရ မနောဒွါရိကီထိချရသည်။

သဒ္ဓိ ပဌမသောတေန- တိတံ ဒုတိယစေတသာ။
နာမံ တတိယစိတ္တေန၊ အတ္ထံ စတုတ္ထစေတသာ။

ပစ္စည်းပြိုင်- သု-ဓာတ်အရ ကုသလဝိပါက်သောတဝိညာဏ်ကိုကောက်လျှင်၊
တ-ပစ္စည်းအရ နာယုမှတ်သားဆဲ ပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဓါရုံကိုကောက်၊ အာရမ္မဏမျိုးပြိုင်။

(အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ ၄-ပစ္စည်းထုတ်)
(န) သု-ဓာတ်အရ အရှင်အာနန္ဒာ၏ မနောဒွါရိကမဟာကုဉာသံဇောစိတ်ကိုကောက်

လျှင်၊ တ-ပစ္စည်းအရ နာယုမှတ်သားပြီး အတိတ်သဒ္ဓါရုံကိုကောက်၊ အာရမ္မဏ မျိုးပြိုင်။ အာ၊ ပု၊ အတ်၊ အဝိ ၄-ပစ္စည်းထုတ်၊ (ဤနည်းသာ ဤ၌သင့်ကော်သည်)

(န)ဝိဂ္ဂဟ -သုယုတေ (သုယတေ) သုတံ၊ (သု+တ၊ ဘာဝသာဓန)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

သု-ဓာတ်အရ အထက်ပါအတိုင်း နှစ်နည်းကောက်၊
 တ-ပစ္စည်းအရ ဓာတ်အရကိုပင်ပြန်ကောက်။
 သာဓက က္လေ ပနဿ သောတဒ္ဓါရာနုသာရေန ဥပဓာရိတန္တိ ဝါ ဥပဓာရဏန္တိတိ ဝါ
 အတ္ထော။(အံ၊ ဌ၊ ၁၊ ၅)
 မှတ်ချက်။ ။ ဘောဟော ကိတ်ပုဒ်၊ အာချာတ်ပုဒ်တို့၌ ဓာတ်အရ၊ ပစ္စည်းအရထူးခြားချက်မရှိ။
 သို့သော် ကတ္တားဟောပုဒ်ကဲ့သို့ သဘောထားပြီး ဓာတ်အရ - ပစ္စည်းအရ
 ပရမတ်တူကောက်ကြရသည်။

သဒ္ဓါပညတ်တို့ဖြင့် ဝေဘန်ပုံ
 ဧဝံ ဧဝံ-၏ အာကာရစသော အနက်သည်ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသောကြောင့်
 ၎င်း၊ ဧဝံ- သည်အာကာရစသောအနက်ကို အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သော
 ကြောင့်၎င်း-အဝိဇ္ဇာနပညတ်။

မေ မေ-၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသောအနက်သည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသောကြောင့်
 ၎င်း၊ မေ-သည် ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အနက်ကို အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သော
 ကြောင့်၎င်း-အဝိဇ္ဇာနပညတ်။

သုတံ သုတံ-အရ နာယူမှတ်သားအပ်ပြီးသော အတိတ်သဒ္ဓါရုံဟူသော အနက်သည်
 ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသောကြောင့်၎င်း၊ ပရမတ္ထအတိတ်သဒ္ဓါရုံဟူသော
 အနက်ကို အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သောကြောင့်၎င်း- ဝိဇ္ဇာနပညတ်။
 (အံ၊ ဌ၊ ၁၊ ၆)

အတ္ထပညတ်တို့ဖြင့် ဝေဘန်ပုံ
 ဧဝံ နာယူမှတ်သားအပ်ပြီးသော အာကာရ-နိဒဿန-အဝဓာရဏဖြစ်သောတ-ရား
 တို့ကို ဧဝံ-ဟု ဉာဏ်ဖြင့်စွဲ၍ ဆိုအပ်ပညတ်အပ်သောကြောင့်- ဥပါဒါပညတ်။
 မေ မိမိခန္ဓာအစဉ်၌ အကုံးဝင်သောခန္ဓာတို့ကိုစွဲ၍ "မေ"ဟု ဆိုအပ် ပညတ်အပ်သော
 ကြောင့်- ဥပါဒါပညတ်။

သုတံ ဒိဌ၊ သုတ၊ မုတ၊ ဝိညာတ-အာရုံတို့ကို ထောက်ဆ၍ "သုတံ" ဟုဆိုအပ် ပညတ်
 အပ်သောကြောင့်-ဥပနိဓာပညတ်။ (အံ၊ ဌ၊ ၁၊ ၆)

သာမဏေကျော်တတိယဆင့်

ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တို့ဖြင့် ဝေဘန်ပုံ

- ဧဝံ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်၊ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံကြောင်းကို ဧဝံ-ဖြင့် ပြသည်။
- သုတံ မေပပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်၊ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံကြောင်းကို သုတံ-ဖြင့် ပြသည်။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁၇)
- ဧကံ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ သင်္ချာ(သင်္ခါ)အနက်ဟော၊ ပုလ္လိင်၊ ဧကဝုစ်ဝိဘတ်ချည်းရုပ်စဉ်ပါ။
- သာဓက ဧကသဒ္ဓေါ သင်္ချာတုလျာသဟာယညဝစနော၊ ယဒါ သင်္ချာဝစနော၊ တဒါ သဗ္ဗတ္ထေကဝစနန္တော၊ အညတ္ထ ဗဟုဝစနန္တောပိ။ ဧကော၊ ဧကာ၊ ဧကံ ဣစ္စာဒိ သဗ္ဗတ္ထ သဗ္ဗသဒ္ဓသမံ။ (ဇူ၊ ၁၀၉)
- သမယံ သံ ပုနပ္ပန် ဧတီတိ သမယော (သံ+ဣ+အ)(နံ) သမေတိ သံဂစ္ဆတိ သတ္တောဧတ္ထာ (ဧတေနာ)တိ သမယော (သံ+ဣ+အ)။
 (သတ္တောနေရာ၌ သဘာဂဓမ္မော သဟဇာတာဒိဟိ - ဟု၎င်း၊ သဘာဂဓမ္မော ဥပ္ပါဒါဒိဟိ- ဟု၎င်း ပြောင်း၍လည်း ဝစနတ္ထပြု)
 အံ-ဝိဘတ်၊ သတ္တမိအနက်၊ တတိယာ သတ္တမိနဉ္စ-သုတ်။ (နံ) အံ-ဝိဘတ်၊ ကာလအစွန္တသံယောဂအနက်၊ ကာလဒ္ဓါနမစွန္တသံယောဂေ-သုတ်။
 (ဧကံ-၏ဝိဘတ်ျာဒိတိကကို သမယံနည်းတူထုတ်)

ဧကံ သမယံ-ကို အဖွင့်နှင့်အညီအနက်ပေး

- ဧကံ-မြတ်စွာဘုရားဆိုင်ရာ များစွာသောအခါတို့တွင် တစ်ပါးသော။
- သမယံ-ကရုဏာ၏ကိစ္စကို ပြုရာအခါ၌၊ ဝါ-အခါပတ်လုံး။
- (နံ) ဧကံ-မိမိ၏ စီးပွား၊ သူတစ်ပါး၏စီးပွားကို ပြုကျင့်ရာအခါတို့တွင်တစ်ပါးသော။
- သမယံ- သူတစ်ပါး၏ စီးပွားကို ပြုကျင့်ရာအခါ၌။ ဝါ-အခါပတ်လုံး။
- (နံ) ဧကံ-စုဝေမိသော ရဟန်းတို့၏ပြုဘွယ်ကိစ္စနှစ်ဝတို့တွင် တစ်ပါးသော။
- သမယံ-တရားစကားကို ပြုတော်မူရာအခါ၌။ ဝါ-အခါပတ်လုံး။
- (နံ) ဧကံ-တရားဟောရာ၊ တရားကျင့်ရာအခါတို့တွင်တစ်ပါးသော။
- သမယံ-တရားဟောရာအခါ၌၊ ဝါ- အခါပတ်လုံး။ (အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၉)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

သာဝတ္ထိယံ

သာဝတ္ထဿ ဣသိနော နိဝါသဋ္ဌာနေ မာပိတာ နဂရိ သာဝတ္ထိ။

(သာဝတ္ထ+ဏ၊ ဣတ္ထိဇောတက ဤ၊ ဤကာရန္တ ဣတ္ထိလိင်)

(နံ)

သာဝတ္ထေန နိဗ္ဗတ္တာ နဂရိ သာဝတ္ထိ (သာဝတ္ထ+ဏ+ဤ)

(နံ)

သဗ္ဗံ ဓနံ စေတ အတ္ထိတိ သာဝတ္ထိ (သဗ္ဗ+အတ္ထိ၊ သဗ္ဗကို သာဝပြု)

သတ္တမိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသိ၊ ဣကာရန္တ ဣတ္ထိလိင်၊ တာယံ သာဝတ္ထိယံ။ သာဝတ္ထိယံ-

သာဝတ္ထိမြို့တော်၌၊ (ဥပစာရတ္ထ) သာဝတ္ထိယံ-သာဝတ္ထိမြို့တော်အနီး၌၊ (မုချတ္ထ)

အာစာရအနက်(သာမည)၊ သာမိပိကာစာရအနက် (ဝိသေသ)၌ သို့ဝိဘတ်သက်။

မှတ်ချက်

အရန္တိ ပဝတ္တန္တိ အနေနာတိ အတ္ထော (အရ+ထ) သဗ္ဗော အတ္ထော သာဝတ္ထော။

(သဗ္ဗ+အတ္ထ၊ သဗ္ဗကို သာဝပြု၊ ကမ္မဓာရည်းသမာသိ)

သာဝတ္ထော စေတ အတ္ထိတိ သာဝတ္ထိ (သာဝတ္ထ + ဣ၊ အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်) ဟု-

အဘိဓာန်ဋီကာ၌ တစ်မျိုးကြိုထားသည်။

ဇေတဝနေ

ဒမတ္တနော ပစ္စုတ္တကဇန ဇိနာတိတ် ဇေတော (ဇိ+တ)။

(နံ)

ဇိတဝါတိ ဇေတော (ဇိ+တ၊ အတိတကတ္ထုသာဓန) ဇေတမင်းသား။

(နံ)

အဇိယိတ္တာတိ ဇိတော (ဇိ+တ၊ အတိတကမ္မသာဓန) အောင်အပ်ပြီသောကာလ။

ဇိတေ (ကာလေ) ဇေတော ဇေတော (ဇိတ+ဏ၊ ဇေတတဒ္ဓိတ်) ဇေတမင်းသား။

ဝနယတိ အတ္တနိ သတ္ထိ ကရေတိတ် ဝနံ (ဝန+အ၊ ဗုရာဒိ)

ဇေတဿ ဝနံ ဇေတဝနံ၊ တသ္မိ ဇေတဝနေ။

အနာထပိဏ္ဍိကဿ- နတ္ထိ နာယော ဇေတသန္တိ အနာသာ၊

အနာထာနံ ပိဏ္ဍေဝ အနာထပိဏ္ဍော။ (စတုတ္ထိတပျုရိသိ)။

အနာထပိဏ္ဍော ဧတဿ အတ္ထိတိ အနာထပိဏ္ဍိကော။

အာရာမေ

အာရမန္တိ စေတ ပါဏိနော ဝိသေသေန ပဗ္ဗဇိကာတိ အာရာမော(အာ-ရမု+ဏ)

(နံ)

အတ္တနော အဗ္ဘန္တရံယေဝ အာနေတွာ ရမေတိတ် အာရာမော။

(အာ-ရမု+ကာရိတ်-ဏေ+ဏ)

ခေါ

ပဒပူဇကနိပါတ်၊ အဝဓာရဏတ္တနိပါတ်၊ အာဒိကာသတ္တနိပါတ်။

အာမန္တေသိ

အာ-မန္တ+စု-ဏေ+ဤ၊ ကရုဏာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြံညသံစိတ္တုပ္ပါဒ်။

ဘဒန္တေ

ဘဝန္တ-တည် အာလုပ်သိသက်၊ ဂ-မှည့်၊ ဘောဂေတု-၌ တု-သဒ္ဓါဖြင့် ဘဝန္တကို

ဘဒန္တပြု၊ ဂ-သိကိုချေ၊ ဘဒန္တေ-ပြီး၏။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ဘဂဝတော (ပစ္စယောသံ)-

ဤအလို-

(နံ)

ဆဋ္ဌိသ-ဝိဘတ်၊ သမ္ပန်အနက်၊ အာမန္တနံ-ဟူသောပါဌသေသ-၌ သမ္ပန် + သမ္ပန္နိစပ်။
တေ ဘိက္ခု-တို့သည်။ ဘဂဝတော-မြတ်စွာဘုရား၏။ (အာမန္တနံ- မိန့်ခေါ်တော်
မူခြင်းကို။) ပစ္စယောသံ-ရှေးရှုနာယူကြကုန်ပြီ။ (အဋ္ဌကထာနည်း၊ ဆရာနည်း)
သမ္ပဒါန်အနက်၊ စတုတ္ထိ သ-ဝိဘတ်၊ ပစ္စယောသံ-၌ သမ္ပဒါန် + သမ္ပဒါနိစပ်။
ပစ္စယောသံ-ဝယ် ပတိပုဗ္ဗ သု-ဓာတ်နှင့်ယှဉ်သောကြောင့် ဘဂဝတော- သည်
သမ္ပဒါန်ဖြစ်၏။

ဤအလို

ပစ္စယောသံ-

အရကောက်-

တေ ဘိက္ခု- တို့သည်။ ဘဂဝတော-အား၊ ပစ္စယောသံ-စကားတုန့်ပြန်နာခံကုန်
ပြီ။ (သဒ္ဓါနည်း)
ပတိ-သု+ဏာ+ဉ္စ၊ ဓာတ်၏အစ၌ အ-လာ၊ တိ-ကို စပြု။ စ-ဒွေဘော်လာ၊ အ-
သို့ကပ်၊ ကွစိဓာတု-ဖြင့် ဏာ-ကိုချေ၊ ဉ-ကို သြဝုဒ္ဓိပြု။ သ-ဒွေဘော်လာ၊ ဉ္စ-ကြောင့်
ရှေ့၌ သ-လာ၊ သ-ကို ဉ္စ-သို့ကပ်၊ ပြီး၏။
သဒ္ဓါ၊ သတိပြုဌာန်းသော မနောဒ္ဓါရိက မဟာကု၊ ကြိုဉာသံစိတ္တုပ္ပါဒ်။
(ကာမဇော မနောဒ္ဓါရိကဝိထိချ)

ပထမပိယသုတ် (အံ၊ ၂၊ ၃၉၆)

သဗြဟ္မစာရိနံ-

အနက်=

(နံ)

အနက်=

(နံ)

သမာနံ ဗြဟ္မံ သဗြဟ္မံ၊ (သမာန+ဗြဟ္မံ၊ သမာနကိုတေသုဝုဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့်သပြု)
သဗြဟ္မံ ဇရန္တိတိ သဗြဟ္မစာရိနော။
တူညီသော အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်သူတို့၊ (ဤအလို- သမာနသဒ္ဓါ- ဗြဟ္မနှင့် အရ
တူ၍ နပုလ္လိင်)။
သမာနော စ သော ဗြဟ္မစာရိစာတိ သဗြဟ္မစာရိံ၊ (သမာန+ဗြဟ္မစာရိ၊ သမာန-
ကို သ-ပြု)။
သီတင်းသုံးဖော်တို့နှင့်တူသော မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သောသူ။
(ဤအလို- သမာန-သဒ္ဓါ ဗြဟ္မစာရိနှင့် အရတူ၍ ပုလ္လိင်)။
သဟ ဗြဟ္မံ သဏ္ဍာသာသနံ စရန္တိတိ သဗြဟ္မစာရိနော (သဟ-ဗြဟ္မ-စရ+ကံ)
သဟကို သ-ပြု။ အနက် အတူတကွမြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သူတို့။
သဏ္ဍာရကာမော ကရဏံ ကာရော၊ သုဋ္ဌ၊ ကာရော သဏ္ဍာရော၊ (သံ+ကာရ-ဟုဖြတ်၊ ကဒွေဘော်
ပြု။ နိဂ္ဂဟိတ်ချေ) သဏ္ဍာရံ ကာမေတီတိ သဏ္ဍာရကာမော။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဒါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

အနဝညတ္တိကာမော အဝဇာနနံ အဝညတ္တိ (အဝ-ဉာ+တိ)၊ န အဝညတ္တိ အနဝညတ္တိ။

အနဝညတ္တိ ကာမေတိတိ အနဝညတ္တိကာမော။

အဟိရိကော နတ္ထိ ဟိရိ ဧတဿာတိ အဟိရိကော (န+ဟိရိ၊သမာသန္တ က-ပစ္စည်း)။

ဤ၌ ဟိရိ-သဒ္ဒါ ရှက်ခြင်းသဘောတရားကိုဟော။

(န) ဟိရိယတိ လဇ္ဇတိတိ ဟိရိ (ဟိရိ+အ၊ ပုဂ္ဂိုလ်) န ဟိရိ အဟိရိ။

အဟိရိယေဝ အဟိရိကော၊ (အဟိရိ+က)

(သဗြဟ္မစာရိနံ) ပိယော- ပိယာယိတဗ္ဗောတိ ပိယော၊ (ပိ+အ)။

ဓာတ်-အရ သီတင်းသုံးဖော် ရဟန်းတို့၏ မေတ္တာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုက္ကိုစိတ္တုပ္ပါဒ်။ (ပွန်)

ပစ္စည်း-အရ ချစ်အပ်သူရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော သီလ၊သမာဓိ၊ပညာ။

တစ်နည်း ချစ်အပ်သူရဟန်း၏ နိပ္ပန္နရုပ် (ပစ္စည်း) အာရမ္မဏမျိုးပြိုင်။

အပို့စ္ဆော ကုစ္ဆန္တံ ကုစ္ဆာ၊ (ကုသု+ဆ၊ ဝဇာဒိဟိ-စသောသုတ်ဖြင့်သက်၊ ဗျဉ္ဇနန္တဿ စေ ဆပစ္စယေသု စ-ဖြင့် သက္ကံ စပြု)။ နတ္ထိ ကုစ္ဆာ ယဿာတိ အပို့စ္ဆော။

(အပွ+ကုစ္ဆာ၊ အပွ-သဒ္ဒါအဘာဝအနက်ဟော နိပါတ်ပုဒ်)

(န) အပေတိ ဤသကမတ္တံ အဂမာသိတိ အပို့။ (အပ+ပ+အာ)

အပို့ ကုစ္ဆာ ယဿာတိ အပို့စ္ဆော(အပို့+ကုစ္ဆာ၊ အပွ-သဒ္ဒါအပွကအနက် ဟောကိတ်နာမ်ပုဒ်)

ဣဿုကိ ဣဿ အဿ အတ္တိသိ၊ ဣဿုကိ(ဣဿ+ဥကိ၊ ဒိဿန္တညေဗိပဇ္ဇယာ ဟူ သော (မော၊၊ ငှ၊ ဝုပ)သုတ်ဖြင့်သက်၊ အဿတ္တိကဒ္ဓိတံ)

(န) ဣဿတိတိ ဣဿုကိ (ဣဿ+ဥကိ၊ ကိတ်)

သံခိတ္တဗလသုတ်(အံ၊ ၂၊ ၃၉၆)

ဩတ္တပ္ပိယံ ဩတ္တပ္ပတိ ဘာယတိ ပါပတောတိ ဩတ္တပ္ပံ (အဝ-တပ+ဇျ)

ဩတ္တပ္ပမေဝ ဩတ္တပ္ပိယံ (ဩတ္တပ္ပ+ဣယ၊ သုတ္တ)

ယောနိသော ယဝတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိ ဖလံ ဧတေနာတိ ယောနိ (ယု+နိ)တေန ယောနိသော။

ဝိစိနေ ဝိ+စိ+နာ+တိ၊ ကွစိဓာတု-ဖြင့် တိ-ကို ဧပြု၊ ခွင်း ချေ ကပ်။

ဝိပဿနာပညာ၊မဂ်ပညာကောက်။

ဓမ္မံ-အရ သစ္စာလေးပါးကို ကောက်။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

သစ္စာလေးပါးနှင့် မဂ်ပညာ ပစ္စည်းပြိုင်

- ၁။ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာနှင့် မဂ်ပညာ ပကတူပပြိုင်။
- ၂။နိရောဓသစ္စာနှင့် မဂ်ပညာ အာရမ္မဏပြိုင်။
- ၃။မဂ္ဂသစ္စာနှင့် မဂ်ပညာ သဟဇာတပြိုင်။

သစ္စာလေးပါးနှင့် ဝိပဿနာပညာ ပစ္စည်းပြိုင်

- ၁။ဒုက္ခသစ္စာနှင့် ဝိပဿနာပညာ အာရမ္မဏပြိုင်။
 - ၂။သမုဒယသစ္စာနှင့် ဝိပဿနာပညာ -ပကတူပပြိုင်။
 - ၃။နိရောဓသစ္စာနှင့် သိခါပတ္တ (မဂ္ဂဝိထိပါ ဂေါတြဘူ၊ ဝေါဒါန်ကိစ္စတပ်သော) ဝိပဿနာပညာ-အာရမ္မဏပြိုင်။
 - ၄။သိခါပတ္တ (မဂ္ဂဝိထိပါဂေါတြဘူ၊ဝေါဒါန်ကိစ္စတပ်သော)ဝိပဿနာပညာနှင့် မဂ္ဂသစ္စာ-အနန္တရပြိုင်။
 - ၅။ကျန်ဝိပဿနာပညာနှင့် မဂ္ဂသစ္စာ-ပကတူပပြိုင်။
- (ရှေးရှေးတရားကို ပစ္စည်း၊ နောက်နောက်တရားကိုပစ္စယုပ္ပန်ဟုမှတ်ပါ)

အတ္ထံ

အရိယတေ ဉာယတေတိ အတ္ထော(အရ+ထ၊ သမာဒိဟိ ထမာသုတ်-ဖြင့်သက်၊ ကွစိဓာတုဖြင့် ဓာတွန်ကိုချေ၊ အသဒိသဒ္ဓေဘော်ပြု)

ဓာတ်-အရ

ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာကိုကောက်။ပစ္စည်း-အရ သစ္စာလေးပါးကိုကောက်။

ပဇ္ဇောတဿ

ပဇ္ဇောတတိတိ ပဇ္ဇောတော(ပ-ဇတ+ဏ၊ ဘူဝါဒိ)။ဥတုပစ္စယဥတုဇရုပ်ကောက်။

နိဗ္ဗာနံ

နိဗ္ဗာယနံ နိဗ္ဗာနံ (နိ-ဝါ+ယု)

ဝိမောက္ခော

ဝိမုစ္ဆနံ ဝိမောက္ခော ၊ (ဝိ-မုစ+ခ)

(နံ)

ဝိမောက္ခနံ ဝိမောက္ခော(ဝိ-မောက္ခ+အ)

စေတသော-အရ

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စုတိကိစ္စတပ်သော မဟာဝိပါက်ဉာဏ်-၄၊မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်

၉-ပါး၊ ပေါင်း (၁၃) ပါး။

ဝိတ္ထတပလသုတ် (အံ၊ ၂၊ ၃၉၇)

သဒ္ဓါဗလံ

အသဒ္ဓိယေ ဗလတိ န ကမ္မတိတိ ဗလံ(ဗလ+အ)။သဒ္ဓါ စေ ဗလံ သဒ္ဓါဗလံ။

အရိယသာဝကော-မဂ္ဂဖလဓမ္မေ အရတိ အဓိဂစ္ဆတိတိ အရိယော (အရ+ဏှ၊ ဣလာ)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဒါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

(နဲ) ကိလေသာရယော ဟန္တိတိ အရဟော၊ (အရိ+ဟန+ကံ၊ ဣကို အပြု)
 အရဟော ဧဝ အရိယော၊ (အရဟ+ဏ၊ ဟကိုယပြု၊ အကိုဣပြု၊ သွတ္ထံ။ အရိယာ
 ပုဂ္ဂိုလ်)
 သုဏာတိတိ သာဝကော(သု+ဏှ)။ အရိယော သာဝကော အရိယသာဝကော။

(နဲ) ဒေဝမနုဿေဟိ အရိယတေ ဥပဂစ္ဆိယတေတိ အရိယော၊ (အရ+ဏှ၊ ၊ ဣလာ။
 မြတ်စွာဘုရား) အရိယဿ သာဝကော အရိယသာဝကော။
 အရ-ဓာတ်အရ-ဘုရားထံဆည်းကပ်သော နတ်လူတို့၏ သဒ္ဒါ၊ စေတနာပြုဌာန်း
 သောမဟာကု၊ ကြံ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ (ပစ္စယုပ္ပန်)
 ဏှ-ပစ္စည်းအရ-မြတ်စွာဘုရား (ပစ္စည်း)။ အာရမ္မဏပြိုင်။

သဒ္ဒဟတိ
 ဟေဓိ

သံ-ဓာ+အ+တိ။ မဟာကု၊ ကြံညသံရှိသဒ္ဒါ၊ (နဲ) အရိယာမဂ်ရှိသဒ္ဒါ။
 စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ဗုဒ္ဓတိတိ ဟေဓိ၊ (ဗုဓ+ဣ) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်။

ဟေဓိ သဗ္ဗညုတဉာဏေ- ရိယမဂ္ဂေစ နာရိယံ
 ပညတ္တိယံ ပုမေဿတ္ထ- ရုက္ခမိ ပုရိသိတ္ထိယံ။

ပရမေန
 (နဲ)
 (နဲ)

ပရံ ပစ္စနိကံ မာရေတိတိ ပရမံ၊ (ပရ-မရ+ကာရိတ်-ဇော+ကံ)
 ပကဋ္ဌဘာဝေ ရမတိတိ ပရမံ (ပ-ရမု+အ)
 ပရတိ အတ္တနော ဥတ္တမဘာဝံ ပါလေတိ(ပူရေတိ)တိ ပရမံ။
 (ပရ+မ၊ ဓာတ္တုန်မဏှ၊ ပရ-ဓာတ် ပါလနဒဒနက်၊ ပူရဏအနက်ဟော)

သတိနေပတ္တေန-

ပဋိပက္ခံ နိပယတိ ဝိဘောဂေသတိတိ နိပကော၊ (နိ-ပေ+ဒေ၊ ဧ-ကိုအယပြု၊ ယကို
 က-ပြု)။ နိပကဿ အာပေါ နေပက္ခံ(နိပက+ဏှ)
 သတိ စ နေပက္ခန္ဓ သတိနေပက္ခံ၊ မဟာကု(ကြိ)ညသံရှိ သတိနှင့်ပညာ(ဋ္ဌ)

(နဲ)

သတိယာ နေပက္ခံ သတိနေပက္ခံ(ဆဋ္ဌိတပ္ပုရိသံ)

သတိ-အရ နေပတ္တ-အရ

မဟာကု(ကြိ)ရိ သတိကိုကောက်(ဋီ)
 ဥဒယတ္ထဂါမိနိယာ ဥဒယနံ ဥဒယော (ဥ-ဣ+အ)၊ အသနံ နဿနံ အတ္ထံ (အသ+ထ)၊
 ဥဒယော စ အတ္ထံ စ ဥဒယတ္ထံ၊ ဂစ္ဆတိ ပဋိဝိဇ္ဇတိတိ ဂါမိနိ(ဂမု+ဏီ+ဣနိ)
 ဥဒယတ္ထံ ဂါမိနိ ဥဒယတ္ထဂါမိနိ၊ ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာကောက်။

နိဗ္ဗေဓိကာယ

နိဗ္ဗိဇ္ဇတိ ပဒါလေတိတိ နိဗ္ဗေဓိကာ(နိ-ဝိဓ+ဣ+အာ)။ ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

သမ္မာ

တတိယာဝိဘက္ခန္ဓနိပါတ်ပုဒ်။

ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိယာ-၌ဂါမိနိ-ဝယ် ကရိုဏ်း+ ကရိုဏ်း၏ကြိယာအဖြစ်ဖြင့် စပ်။

ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိယာ-ခေပေတီတိ ခယော(ဒိ+ဏာပေ+အ)ဒုက္ခဿ ခယော ဒုက္ခက္ခယော။

ဂစ္ဆတီတိ ဂါမိနိ၊ ဒုက္ခက္ခယော ဂါမိနိ ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိ၊ ဝိပဿနာ၊ မဂ်ပညာ။

မှတ်ချက်

ဤသုတ်လာ ကျန်ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို ဒုတိယဆင့်အင်္ဂုတ္တိရုံ အလင်းတန်း

နာ- ၁၀၈/၉၊ ၁၁၄-တို့၌ ရှုလေ။

သံခိတ္တဓနသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၃၉၈)

ဓနာနိ

မမယိဒန္တိ ဓနာယိတဗ္ဗံ သဒ္ဓါယိတဗ္ဗန္တိ ဓနံ(ဓန=သဒ္ဓတ္ထ+အ)

ဓနံ ဝိယာတိ ဓနံ၊ (ဓန+အ၊ ဥပမာတဒ္ဓိတ်)။

ဓန-ပုဒ်အရ

ပစ္စည်းဥစ္စာတည်းဟူသော အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရုပ်။

အ-ပစ္စည်းအရ-

မဟာကုသိုလ်ရှိ သဒ္ဓါ၊ သီလစသည်ကောက်။

ဓန-ပုဒ်၌ အန္တတ်အရ-

သဝိညတ္တိကဝစီဘောဒသဒ္ဓရုပ်နှင့် ယင်း၏ အကြောင်းသမုဋ္ဌာန်ဖြစ်သော မနောဒွါရိကလောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။

ဗာဟျတ်-အရ

ပစ္စည်းတည်းဟူသော အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရုပ်။

ဧတေ ဓနာ

ဆန်းဂိုဏ်းစောင့်လိုသောကြောင့် ဧတာနိ ဓနာနိ ဓနာ-ဟု ရှိသင့်လျက် ဧတေ ဓနာ- ဟု လိင်္ဂဝိပလ္လာသဖြစ်နေသည်။

အတ္တိ

နိပါတ်ပုဒ်၊ ဝိဇ္ဇမာန-အနက်၊ ပဌမာယော ကျေ။

အဒလိဒ္ဓေါ

ဒလတိ ဒုဂ္ဂတဘာဝံ ဂစ္ဆတီတိ ဒလိဒ္ဓေါ (ဒလ+ဣဒ္ဓ)။

(နံ) ဒလိဒ္ဓတီတိ ဒလိဒ္ဓေါ(ဒလိဒ္ဓ+အ)။ န ဒလိဒ္ဓေါ အဒလိဒ္ဓေါ။

(န-နိပါတ် ပရိယုဒါသပဋိသေဓ၊ ဝိရုဒ္ဓအနက်ဟော)။

အာဟု

ဗြူ+အ+အန္တိ၊ တွစိဓာတု-ဖြင့် ဗြူ-ကို အာဟ-ဖြူ၊ အန္တိ-ကို ဥ-ဖြူ။

သဒ္ဓံ

ကံနှင့်ကံ၏အတိုးကို ယုံကြည်သော မဟာကုဉာသံရှိသဒ္ဓါ။

သီလံ

မဟာကုဉာသံရှိ ဝိရတီ။ (နံ) အရိယာမဂ်ရှိဝိရတီ။

ပသာဒံ

ရတနာသုံးပါး၏ စုဏ်ကိုယုံကြည်သော မဟာကုဉာသံရှိသဒ္ဓါ။

(နံ) အရိယာမဂ်ရှိသဒ္ဓါ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဒါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဓမ္မဒဿနံ ပဿတိတိ ဒဿနံ၊ ဓမ္မေ ဒဿနံ ဓမ္မဒဿနံ၊ ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာကောက်။
 မေဓာဝီ ကိလေသေ မေဓတိ ဟိသတိတိ မေဓာ(မေဓ-ဟိသနတ္ထ+အ)
 (န)မေဓတိ သီလာဒီဟိ သပ္ပရိသဓမ္မေဟိ သမာဂစ္ဆတိတိ မေဓာ။
 (မေဓ-သမာဂမနတ္ထ+အ)။
 (န) သုခုမမ္ပိ အတ္ထံ ဓမ္မဉ္စ ခိပ္ပမေဝ မေတိ (အာဒဒါတိ) ဓာရေတိတိ မေဓော၊
 (မေ+ဓာ+အ၊ မစ္ဆယုဂဠုဓာတ်)။ ပညာကိုအရကောက်။
 မေဓာ အဿ အတ္တိတိ မေဓာဝီ။ (မေဓာ+ဝီ၊ ဤကာရန္တ ပုလ္လိင်)
 သရံ သရတိတိ သရံ(သရ+အ+အန္တ၊ ဂစ္ဆန္တဒီဂိုဏ်း၊ ပုလ္လိင်)
 ဗုဒ္ဓါနသာသနံ ဗုဒ္ဓါနံ+သာသနံ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဆန်းဂိုဏ်းစောင့်လိုသောကြောင့် နိဂ္ဂဟိတံကိုချေ။

ဝိတ္ထတဓနသုတ်(အံ၊ ၂၊ ၃၉၈)

သုတဓနံ သုတဓနံ သုတဓနံ သုတဓနံ သုတဓနံ (သုတဓနံ+အ)
 သုတဓနံ သုတဓနံ သုတဓနံ သုတဓနံ သုတဓနံ
 သုတဓရော သုတဓရော သုတဓရော(သုတ-ဓရ+အ၊ ကိတန္တဒုတိယာတပ္ပရိသံ၊ ဤ၌
 ကာ-ပစ္စည်း မနှောင်းသောကြောင့် ဝုဒ္ဓိမပြုရ)။ ကာမဇောမနောဒွါရိကဝီထိချ။
 ဗဟုသုတော ဗဟု သုတံ အဿာတိ ဗဟုသုတော၊ (မနှောဒွါရဝီထိ)
 သုတသန္တိစယော သန္တိစိယတေတိ သန္တိစယော(သ-နိ+စ+အ)
 သုတံ သန္တိစယော ဧတသ္မိန္တံ သုတသန္တိစယော။
 မှတ်ချက် သန္တိစယော-အရ သုတံ-ကို ကောက်ရသည်ဖြစ်၍ 'သန္တိစယော'ဟု နုပုလ္လိင်ဖြစ်သင့်
 သော်လည်း ကာ-ပစ္စည်းက ပုလ္လိင်မြဲသောကြောင့် 'သန္တိစယော' ဟု ပုလ္လိင်ရိသည်။
 (န) သန္တိစိယတိ ဧတ္ထာတိ သန္တိစယော (အရိယသာဝက)
 သုတဿ သန္တိစယော သုတသန္တိစယော၊ (ကမ္မတ္တဆဋ္ဌိတပ္ပရိသံ)
 ဤ၌ သုတ-အရ ကာမဇောမနောဒွါရိကဝီထိ။
 (သာဝက) " သုတဓရော သုတသန္တိစယော " တိအာဒီသု သောတဒွါရနုသာရဝိညာတ-
 ဓရောတိ အတ္ထော။ (အံ၊ ၄၊ ၅)
 ဓာတာ ဝိယတေ ဓာရိယတေတိ ဓာတာ(ဓာ+တ)
 ဓာတ်-အရ ပညာပြဋ္ဌာန်းသော မနှောဒွါရိက မဟာကု(ကြိ)ညသံစိတ္တုပ္ပါဒ်။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ပစ္စည်း-အရ ဆောင်ထားအပ်သော ပရိယတ်တရား
 (ဝစသာ)ပရိစိတာ ပရိစိယန္တေတိ ပရိစိတာ(ပရိ+စိ+တ)
 ဓာတ်-အရ ဝစိဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပက မဟာကုကြိညသံစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ပစ္စည်း-အရ ပရိယတ်တရား
 ဟူသော သဝိညတ္တိကဝစိဘောဒသဒ္ဒရုပ်။(သဟဇာတမျိုးပြိုင်)
 ဝိဂတမလမစ္ဆေရေန-မစ္ဆေရမေဝ မလံ မလမစ္ဆေရံ၊ ဝိဂတံ မလမစ္ဆေရံ ဧတ္တာ (ယသွာ) တိ -
 ဝိဂတမလမစ္ဆေရော။(အံ၊ဋီ၊ ၂၁ ၂၁)
 ပယတပါဏီ ပယတော ပါဏီ ဧတဿာတိ ပယတပါဏီ။
 ပယတ-၌ အန္တတံအရ မဟာကုသိုလ်ရှိသဒ္ဓါကောက်။

ဥဂ္ဂသုတ် (အံ၊ ၂၊ ၄၀၀)

အစ္စရိယံ အာဘုသော စရိတဗ္ဗန္တိ အစ္စရိယံ၊ (အာ-စရ+ကံ၊ စရကို ဣရိယပြု၊ ရဿပြု)
 (နံ)အစ္စရံ ပဟရိတံ ယုတ္တန္တိ အစ္စရိယံ (အစ္စရ+ဣယံ၊ ပဟရိတံယုတ္တတဒ္ဓိပံ)
 အဗျူတံ ဘဝိတ္တာတိ ဘူတံ၊ န ဘူတံ အဗျူတံ။(န+ဘူတ)
 အဗျော အဇ္ဈာယတိ ဓနန္တိ အဗျော၊ (အာ-ဈေ+အာဈ-ကို ပ-ပြု၊ အသဒိသဒ္ဓေဘော်ပြု၊
 ရဿပြု၊ ဧ-ဈေ၊ကပ်၊ပြီး)

ရောဟဏေယျောရောဟဏဿ အပစ္စံ ရောဟဏေယျော၊ (ရောဟဏ+ဏေယျ)
 မဟဒ္ဒနော မဟန္တံ ဓနံ ယဿာတိ မဟဒ္ဒနော၊(မဟန္တ-သဒ္ဓါ၊ နပုလ္လိင်၊ ဂစ္ဆန္တာဒိ)
 မဟာဘောဂေါ မဟန္တော ဘောဂေါ ယဿာတိ မဟာဘောဂေါ (မဟန္တသဒ္ဓါ၊ ပုလ္လိင်၊ ဂစ္ဆန္တာဒိ)
 ကိဝ ကိံ ပရိမာဏံ ဧတေသန္တိ ကိဝ၊ (ကိ+ရိဝ၊ ကိမှာ ရတိရိဝရိဝတကရိတ္တကာ-
 မောဂံ၊ ၄၊ ၄၄-သုတ်။(နံ) ယဒနုပပန္နာ နိပါတနာ သိဇ္ဇန္တိ-သုတ်ဖြင့် သက်၊ ရ-
 အနုဗန်နှင့် နိဂ္ဂဟိတံ၊ဣ-တို့ကိုချေ။
 (နံ) နိပါတပုဒ် (ကစ္စည်း၊ ရှ)

သတသဟဿာနံ-သတာနိ သဟဿာနိ သတသဟဿံ (သမာဟာရဒိဂုသမာသံ)
 (နံ) သတာနံ သဟဿာနံ သမာဟာရော သတသဟဿံ (သမာဟာရဒိဂုသမာသံ)
 (နံ) သတေံန ဂုဏိတံ သဟဿံ သတသဟဿံ (မဇ္ဈေလောပီ တတိယာ တပ္ပရိသံ)
 ဟိရညဿ ဟရတိ သတ္တာနံ ဟိတန္တိ ဟိရညံ၊ (ဟရ+အည၊ ဟ၌ အကို ဣပြု)
 (နံ) ဇဟာတိ သတ္တာနံ ဟိနတ္တန္တိ ဟိရညံ၊ (ဟာ+အည၊ ဟာကိုဟိရပြု)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

- ဝါဒေါ ဝဒီယတေတိ ဝါဒေါ (ဝဒ+အ)
- ဓာတ်-အရ ငွေ၏ပမာဏကို တိုင်းတာပြောဆိုသူ၏ မုဒိတာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာ၇ သိုလ် (အကုသိုလ်)စိတ္တုပ္ပါဒ်။
- ပစ္စည်း-အရ သဝိညတ္တိကဝစီဘောဒသဒ္ဓရူပံ(သဟဇာတမျိုးပြိုင်)
- ရူပိယဿ ရူပိယတေ အာဟညတေ ရူပန္တိ ရူပိယံ၊ (ရူပ+က္ကယ၊ ကမ္မသာဓ်)
- (နံ) ရူပယတိ ပကာသေတိ အတ္တနော သဘာဝန္တိ ရူပံ၊ (ရူပ+အ၊ အဆင်းရူပါရုံ)
- သာဓာရဏံ ရူပံ အဿ အတ္တိတိ ရူပိယံ (ရူပ+က္ကယ၊ အဿတ္တိတဒ္ဓိတံ)
- သာဓာရဏံ သဟ အာဓာရဏေန ယံ ဝတ္တတိတိ သာဓာရဏံ(သဟ+အာဓာရဏ)၊
- (နံ) သမံ အာဓာရိယန္တိ တသ္မိန္တိ သာဓာရဏံ(သံ-အာ-ဓရ+စုဏော ယု)
- ဒါယာဒေဟိ ဒါတဗ္ဗေတိ ဒါယော၊ (ဒါ+ဏ၊ အာ-ကို အာယပြု)
- ဒါယံ အာဒိယတိတိ ဒါယာဒေါ (ဒါယ-အာ-ဒါ+အ)
- အဇေယျော ဇေတဗ္ဗေတံ ဇေယျော (ဇိ+ဏျ)၊ န ဇေယျော အဇေယျော။
- ဇေယျော-၌ ကတ္တာပုဒ်-အရ မီး၊ ရေစသော အပြင်ရန်သူနှင့် လောဘ၊ ဒေါသ-စသော ကိလေသာအတွင်းရန်သူ။
- ဒေဝမာနုသေ မနုနော အပစ္စံ မာနုသော(မနု+ဏ၊ တေသုဝုဒ္ဓိ-ဖြင့် သလာ)
- ဒေဝေါ စ မာနုသော စ ဒေဝမာနုသော။ တသ္မိံ ဒေဝမာနုသေ။
- သ္မိံ-ဝိဘတ်၊ သတ္တမိအနက်၊ နိဒ္ဒါရဏအနက်တို့၌သက်။

သံယောဇနသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၀၀)

သံယောဇနာနိ ဝဋ္ဋသ္မိံ သတ္တေ သံယောဇနိ ဝဋ္ဋန္တိတိ သံယောဇနာနိ။(သံ+ယုဇ+ယု)

အနုနယသံယောဇနံ= ဝိသယေသု သတ္တေ အနု အနု နေတိတိ အနုနယော။

(အနု-နိ+အ၊ အနုဥပသာရ-ဝိစ္စာအနက်ဟော)

အနုနယော ဧဝ သံယောဇနံ အနုနယသံယောဇနံ၊ ကာမရာဂကိုကောက်။

ဘဝရာဂသံယောဇနံ-ကမ္မဘဝတော ဘဝတိ နိဗ္ဗတ္တတိတိ ဘဝေါ(ဥပပတ္တိဘဝ)

ဘဝေသု (ပဝတ္တော) ရာဂေါ ဘဝရာဂေါ။ (နံ) ဘဝတိ ဖလံ ဧတေနာတိ

ဘဝေါ(ကမ္မဘဝ) ဘဝေ (ပဝတ္တော) ရာဂေါ ဘဝရာဂေါ။

ဘဝရာဂေါ ဧဝ သံယောဇနံ ဘဝရာဂသံယောဇနံ။ဘဝတို့၌ တပ်မက်သော အားကြီးသော ဆန္ဒရာဂကိုကောက်။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ဤ၌ဘဝနှစ်မျိုး- ၁။ ဥပပတ္တိဘဝ= ရူပဝိပါက် ၅-၊ စက္ခုဝိညာဏ်- ၂၊ သောတဝိညာဏ်- ၂၊
သမ္ပဋိဋ္ဌိန်း- ၂၊ သန္တီရဏ-၃၊ စေ-၃၅၊ ဘာဝရုပ်နှင့် ယာနာဒိပသာဒကြည့်
ပဋိသန္ဓေကမ္မလုပ်-၁၅။

(ရူပဘဝအတွက်)၊ အရူပဝိပါက်-၄၊ စေ-၃၀၊ (အရူပဘဝအတွက်)။

၂။ ကမ္မဘဝ-ရူပ၊ အရူပကုသိုလ်ရှိစေတနာ။

မှတ်ချက် ဘဝ-အရကိုအကြောင်းပစ္စည်းရာဂ-အရကိုအကျိုးပစ္စယုပ္ပန်ထား၍ အာရမ္မဏ
မျိုးပြိုင်။

ပဟာနသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၀၁)

သတ္တန္တံသံယောဇနံ အရ- ကာမရာဂ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ မာနဘဝရာဂ၊ အဝိဇ္ဇာ= ဟူသော
သံယောဇဉ် (၇)ပါး၊ (ပစ္စည်း)

ပဟာနာယ-အရ-ကာမကုသိုလ်၊ မဟဂ္ဂျက်ကုသိုလ်၊ (ပစ္စယုပ္ပန်)

သမုစ္ဆေဒါယ အရ- မဂ်ကုသိုလ် (ပစ္စယုပ္ပန်) ပကတူပပြိုင်။

(မာနသံယောဇနံ) ပဟိနံ-ပဟိယိတ္တာတိ ပဟိနံ၊ (ပ-ဟာ+တ၊ တကိုဤဏပြု၊ ဏ-ကိုန-ပြု၊ ဘူဝါဒိ)

ဤအလို- ဓာတ်အရ-အရဟတ္တမဂ်၊ ပစ္စည်းအရ-မာနသံယောဇဉ်၊ (ပကတူပပြိုင်)

တစ်နည်း ပဟာယိတိ ပဟိနံ၊ (ပ-ဟာ+တ၊ ဒိဝါဒိ)

ဤအလို ဓာတ်အရ၊ ပစ္စည်းအရ-မာနသံယောဇဉ်၊ (သဒ္ဓါနည်း)၊ အရဟတ္တမဂ် (ဆရာနည်း)၊
မာနသံယောဇဉ်၏ မရှိခြင်းအဘဝပညတ်၊ (အဘိဓမ္မာနည်း)၊

ဥစ္ဆိန္နမူလံ ဥစ္ဆိန္နိတ္တာတိ ဥစ္ဆိန္နံ၊ (နံ) ဥစ္ဆိန္နိယိတ္တာတိ ဥစ္ဆိန္နံ။

ဥစ္ဆိန္နံ မူလံ ယဿာတိ ဥစ္ဆိန္နမူလံ၊ (မာနသံယောဇနံ)

ဥစ္ဆိန္န-၌ ဆီဒိ-ဓာတ်အရ အရဟတ္တမဂ်၊ တ-ပစ္စည်းအရ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ (ပကတူပပြိုင်)

ဥစ္ဆိန္နမူလံ-၌ အစိတ်ပုဒ်တို့အရ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ (အကြောင်း)

အပေါင်းပုဒ်အရ မာနသံယောဇဉ် (အကျိုး) ပကတူပပြိုင်။

အစ္ဆေစ္ဆိ ဆီဒိ+အ+ဤ၊ ရဓာဒိတော-ဖြင့် အပစ္စည်းသက်၊ နိဂ္ဂဟိတိလည်းလာ၊ နိဂ္ဂဟိတိ
ဧချ၊ ဧ-ဝုဒ္ဓိပြု၊ ကွစိဓာတုဖြင့် ဒ-တို့ စွပြု၊ ဆေ-၌ ဒွေဘော်လာ၊ ဓာတ်၏ အစ၌
အလာ၊ ဤကိုရသပြု၊ ကပ်ပြီး၏။

မှတ်ချက် မစ္ဆရိယ-သုတ်လာ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယသံယောဇဉ်တို့ကို သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်သည်။

ဒုတိယအနုသယသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၀၂)

အနုသယာနံ အနု အနု သန္တာနေ သေန္တိတိ အနုသယာ(အနု-သိ+အါအနုသဒ္ဒါ-ဝိတ္ထုအနက်) အနာဂတ်ဖြစ်သော ကာမရာဂစသော အနုသယကိလေသာ-၇ ပါး၊ (မုချုတ္ထ) ပစ္စုပ္ပန်၊ အတိတ်ဖြစ်သော ကာမရာဂ စသော အနုသယကိလေသာ -၇ ပါး၊ (ဥပစာရတ္ထ)

မာနာဘိသမယာ မညနံ မာနော၊ အဘိသမယနံ အဘိသမယော။
မာနဿ အဘိသမယော မာနာဘိသမယော။

ရှေ့ပုဒ်အရ- မာန-၉ ပါး။နောက်ပုဒ်အရ-သောတာပတ္တိမဂ်၊အရဟတ္တမဂ်။

အန္တမကာသိ-၌ အန္တ-အရ ဝဋ်ဒုက္ခအဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်၊ (အကြောင်း)
အကာသိ-၌ အန္တာတ်အရ အရဟတ္တမဂ် (အကျိုး)
ဗဟုတ်-အရ အရဟတ္တဖိုလ် (အကျိုး) အာရမ္မဏမျိုးပြိုင်။
အရဟတ္တမဂ္ဂဝိထိချ၊ (နယဂ္ဂါဟပြုလေ)

ကုလသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၀၂)

အင်္ဂေဟိ အင်္ဂိယန္တိ ဟေတုဘာဝေန ဉာယန္တိတိ အင်္ဂါနိ(အင်-သဒ္ဒါ ကာရဏအနက်ဟော)၊ ကာရဏအနက်၊ပဉ္စမိဟိ-ဝိဘတ်၊ကာရဏတ္ထေ စ၊

(နံ) အင်္ဂိယန္တိ အဝယဝဘာဝေန ဉာယန္တိတိ အင်္ဂါနိ(အင်-သဒ္ဒါ အဝယဝအနက်ဟော) တတိယာ-ဟိ-ဝိဘတ်၊သဟာဒိယောဂအနက်၊ကရိုဏ်းအနက်တို့၌ သက္ကံ။

သမန္နာဂတံ အာဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ အာဂတံ (ပဝတ္တနအနက်)
သုဠု အနုရူပံ အာဂတံ သမန္နာဂတံ (ကုလံ)(နံ)အာဂစ္ဆတိ ယုဇ္ဇတိတိ အာဂတံ၊ (ယုတ္တအနက်)။သုဠု အနုရူပံ အာဂတံ သမန္နာဂတံ (ကုလံ)

(ရုပ်ပြီး) သံ-အနု-အာ-ဂမု+တဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကို မ-ပြု၊အာ-ကြောင့် ဥကိုဝပြု၊ဝကို ပုဗ္ဗရုပ် နပြု၊နွ-ကို အာသို့ကပ်၊ဓာတွန်မကိုချေ၍၊သမန္နာဂတ ပြီး၏။

သတ္တဟိ ဘိက္ခုဝေ အင်္ဂေဟိ-အနတ်ပေး-

ဘိက္ခုဝေ-တို့ သတ္တဟိ-ကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ-အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ သမန္နာဂတံ-
ကောင်းစွာသင့်လျော်စွာဖြစ်ပေါ်လာသော။

(နံ)

ဘိက္ခုဝေ-တို့၊ သတ္တဟိ-ကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ-အစိတ်အပိုင်းတို့နှင့်(သဟ-အတူ
တကွ)၊ သမန္နာဂတံ-ကောင်းစွာသင့်လျော်စွာယှဉ်တွဲသော။ (ပြဆိုခဲ့ပြီးသော နည်း
မျိုးစုံအဖွင့်ကို အစဉ်အတိုင်းစပ်ဟပ်၍ အဓိပ္ပါယ်ယူပါ)

မနာပေန

မနမိ အာပေါ မနာပေါ။ (နံ) မနေန အာပေါ မနာပေါ။

မန အရ-သဒ္ဓါ၊ စေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။

အာပ အရ-ကာယဂိညတ်၊ ဝစီဝိညတ်(ပစ္စယုပ္ပန်)။ သဟဇာတပြိုင်။

န ပစ္စုပဋ္ဌေန္တိ အရ-ခရီးဦးမကြိုဆိုသောသူတို့၏ မလေးစားသောအခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော
ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်(အံ၊ ဌ၊ ၃၊ ၁၄၆)

သက္ကစ္စံ

သမံ အာဒရံ အကာသိတံ သက္ကစ္စံ(သံ-ကရ+တွာ+တွာ-ကို ရစ္စပြု။ အနုပန်ရ်နှင့်
တကွဓာတုန်ရကိုချေ။ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ကပြု။ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊ သက္ကစ္စံ ပြီး၏။

ပုံဂ္ဂလသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၀၃)

အညွန့်=

အာဟုနေယျာ-စသော ပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထစသည်ကို ဒုတိယဆင့်အင်္ဂုတ္တိရ်အလင်း
တန်း နှာ-၂၂၇-၌ ရှုလေ။

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော-ဥဘောဟိ ဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော။

ဤအလို

အရူပသမာပတ်၊ အရဟတ္တမဂ်ဟူသော နှစ်ပါးသော အဖို့တို့ဖြင့် ရူပကာယ၊
နာမကာယဟူသော နှစ်ပါးသောအဖို့တို့မှ လွတ်မြောက်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်။

ဥဘတောဘာဂ

အရ-အရူပသမာပတ်နှင့်အရဟတ္တမဂ်(ကရဏတ္ထအခိုင်)။ ရူပကာယဟူသော
ရူပတဏှာနှင့် နာမကာယဟူသော ကိလေသာ (အပါဒါနတ္ထအခိုင်)

“ပဋ္ဌာန်းနည်းအရ အကြောင်း၊ အကျိုးဖြစ်ပုံ”

ရူပကာယ-ဟူသော ရူပတဏှာသည် အကြောင်းတရား။

အရူပသမာပတ်-၄ ပါးသည် အကျိုးတရား။

နာမကာယ-ဟူသော ကိလေသာသည် အကြောင်းတရား။

အရဟတ္တမဂ်သည် အကျိုးတရား။ ဤသို့ ပကတူပနိဿယပဋ္ဌာန်းပစ္စည်းအရ
အကြောင်း၊ အကျိုးဖြစ်သည်။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော-၌ ဝိမောက္ခ ၂-မျိုး

၁။ အရူပသမာပတ်ဖြင့် ရူပတဏှာကို ပယ်ခွါလွတ်မြောက်မှု ဝိက္ခမ္ဘနဝိမောက္ခ။

၂။ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ကိလေသာကို ဖြတ်တောက်မှု သမုစ္ဆေဒဝိမောက္ခ။

(အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၁၄၆၊ အာဝုတ္တိနည်း)

(နံ)

ဥဘတော ဥဘယထာ ဝိမုတ္တော ဥဘတောဝိမုတ္တော။

ဥဘတော ဥဘောဟိ ဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော။

ဥဘတောဝိမုတ္တော စ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော စ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော။

(ဧကဒေသသရူပေကသေသတဒ္ဓိတ်)

ဤအလို-

နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် နှစ်ပါးသော အဖို့တို့ဖြင့် ကိလေသာတို့မှလွတ်မြောက်သော

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်-ဟုအနက်ပေး။

ဥဘတောဘာဂ-အရ အရူပသမာပတ်နှင့်အရဟတ္တမဂ်ကိုကောက်။(အံ၊ဋီ၊ ၃၊ ၁၄၉)

ထေရဝါဒ-၃ မျိုး =

၁။ အရူပသမာပတ်ဖြင့် ဝိက္ခမ္ဘနဝိမောက္ခ အားဖြင့်၎င်း၊ မဂ်ဖြင့် သမုစ္ဆေဒ ဝိမောက္ခအားဖြင့်၎င်း- ဤသို့နှစ်ပါးသော အဖို့တို့ဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သောကြောင့် ဥဘတောဘာဂ-ဝိမုတ္တမည်၏။

ဤအလို

ဥဘောဟိ ဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော-ဟုပြု။

(တိပိဋကစူဠာနာယကထေရဝါဒ၊ အံ၊ဋီ၊ ၃၊ ၁၄၉)

၂။ ရူပကာယ၊နာမကာယ-ဟူသောနှစ်ပါးသော အဖို့တို့မှလွတ်မြောက်သောကြောင့်- ဥဘတော-ဘာဂဝိမုတ္တမည်၏။

ဤအလို-

ဥဘတော ဘာဂတော ဝိမုတ္တော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော-ဟုပြု။

(တိပိဋကမဟာရက္ခိတထေရဝါဒ၊အံ၊ဋီ၊ ၃၊၁၄၉)

၃။ အရူပသမာပတ်ဖြင့် ဝိက္ခမ္ဘနဝိမောက္ခ တစ်ကြိမ်၊ မဂ်ဖြင့် သမုစ္ဆေဒဝိမောက္ခ တစ်ကြိမ်-ဤသို့ နှစ်ပါးသော အဖို့တို့ဖြင့် နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သောကြောင့်-ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တမည်၏။

ဤအလို

ဥဘတော ဥဘယထာ ဝိမုတ္တော ဥဘတောဝိမုတ္တော။

ဥဘတော ဥဘောဟိ ဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော။

ဥဘတောဝိမုတ္တော စ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော စ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော-

ဟုပြု။ (တိပိဋကစူဠာနာယကထေရဝါဒ၊ အံ၊ ဋီ၊ ၃၊ ၁၄၉)

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်- ၅ ဦး

အဓိပ္ပါယ်

အရူပသမာပတ်-၄ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးမှထ၍ သင်္ခါရတို့ကိုသုံးသပ်ပြီး အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်-၄ ဦး၊ (ဥပစာ) နိရောဓသမာပတ်မှ ထ၍သင်္ခါရတို့ကိုသုံးသပ်ပြီး အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်-၁ ဦး (မုချ)- ပေါင်း-၅ ဦး၊ (အံ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၄၆/အံ၊ ၆၊ ၃၊ ၁၅၀) ဒုဝဂီကရူပစတုတ္ထဈာန်ကို ပဒဋ္ဌာန်ပြု၍(ဝိပဿနာရှု၍)အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက် သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ကိလေသာဟူသော နာမကာယမှသာ လွတ်မြောက်၍ ရူပကာယမှ မလွတ်မြောက်သောကြောင့် ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တမမည်ပါ။ (အံ၊ ၆၊ ၃၊ ၁၄၉/၁၅၀)

မှတ်ချက်

အရူပသမာပတ်မှထ၍ သင်္ခါရတို့ကို ရှုမှတ်ပြီး အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်လျှင် ယင်းပုဂ္ဂိုလ်၏ အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ်သည် ပဉ္စမဈာန်နှင့်သာယှဉ်၏။ နိရောဓသမာ ပတ်မှထ၍သင်္ခါရတို့ကို ရှုမှတ်ပြီး အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်လျှင် ယင်းပုဂ္ဂိုလ်၏ အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ်သည် ပဌမဈာန်နှင့်လည်း ယှဉ်၏။ (ပ) ပဉ္စမဈာန်နှင့်လည်း ယှဉ်၏။ (သင်္ဂဟအလင်းတန်း နှာ-၄၉-ကို ကြည့်)။

ပညာဝိမုတ္တော

ဝိမုတ္တတိတိ ဝိမုတ္တော၊ ပညာယ ဧဝ ဝိမုတ္တော ပညာဝိမုတ္တော။

ပညာ-အရ

အရဟတ္တမဂ်ရှိ ပညာ၊ ဝိမုတ္တော-၌ အပါဒါန်ပုဒ်အရကိလေသာ၊ ပကတုပ္ပိုင်။ (ပညာဝိမုတ္တော-၌ ပညာ-အရ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ၊ အနွယ်မေးလျှင် အရဟတ္တမဂ်- ပညာ၊ နိဝတ္တေတဗ္ဗတ္ထ၊ ဗျတိရေကမေးလျှင် အရူပသမာပတ်-၄ ပါး)

ပညာဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် -၅ ဦး

ကာယသက္ခိ

သုက္ခဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်-၁ ဦး (မုချ)၊ ရူပဈာန်လေးပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးမှ ထ၍ သင်္ခါရ တရားတို့ကို ရှုမှတ်ပြီး အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်သောရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်-၄ ဦး (ဥပစာ) ပေါင်း -၅ ဦး၊ (အံ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၄၆) အသတိ ဝိသယေသု ဗျာပီ ဘဝတိတိ အက္ခိ၊ (အသု+ခိ၊ သ-ကိုကပြ) (န) အက္ခတိ ဝိသယေသု ဗျာပီ ဘဝတိတိ အက္ခိ။ (န) အက္ခတိ ပဿတိ အနေနာတိ အက္ခိ၊ (အက္ခ+က္က)။ (န) ဣက္ခတိ အနေနာတိ အက္ခိ (ဣက္ခ+ဣ၊ ဣ-ကို အပြု၊ ဣကာရန် နပုလ္လိင်)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

သဟ အက္ခိနာ ယော ဝတ္တတီတိ သက္ခိ (သဟ+အက္ခိ၊သဟကိုသပြု၊ပုလ္လိင်) ကာယေန သက္ခိ ကာယသက္ခိ။ကာယအရ-အလယ်မင်ဖိုလ်-၆ ပါး။

ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ်- ၆ ဦး

အရူပဈာန်တို့ကို တွေ့ထိဝင်စားပြီး၍ ထိုဈာန်မှထကာ သင်္ခါရတို့ကိုရှုမှတ်ပြီး နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသော သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး (ပ) အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၊ ပေါင်း-၆ ဦး။

(န)

အရူပသမာပတ် - ၄ ပါးမှထ၍ သင်္ခါရတို့ကို ရှုမှတ်ကာ နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြု သောပုဂ္ဂိုလ် ၄-ဦး၊ နိရောဓသမာပတ်မှထ၍ သင်္ခါရတို့ကိုရှုမှတ်ကာ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသောပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၊ ပေါင်း-၅ ဦး။

ဒိဋ္ဌိပုတ္တော

ဒိဋ္ဌဿ အန္တော အနန္တရော ဒိဋ္ဌန္တော(ဒိဋ္ဌ+အန္တ) ပါပုဏာတီတိ ပတ္တော (ပ+ အပ+တ)။ ဒိဋ္ဌန္တံ ပတ္တော ဒိဋ္ဌိပုတ္တော(ဒိဋ္ဌန္တံ+ပတ္တ)၊ အန္တ-ကိုချေ၊ ဋ္ဌမှ အ-ကိုလှူပြု။ ဒိဋ္ဌ-အရ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၊ အန္တ-အရ အလယ်မင်ဖိုလ်-၆ပါး။

ပစ္စည်းပြိုင်

၁။အန္တ-အရသောတာပတ္တိဖိုလ်ကိုယူခဲ့သော်၊ ဒိဋ္ဌ-အရ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ် နှင့်အနန္တရပြိုင်။

၂။ အန္တ-အရ ကျန်မင်ဖိုလ် ၅-ပါးကိုယူခဲ့သော်၊ ဒိဋ္ဌ-အရ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ် နှင့်ပကတူပမျိုးပြိုင်။

(န)

ဒိဋ္ဌဿ ဘာဝေါ ဒိဋ္ဌတ္တံ (ဒိဋ္ဌ+တ္တံ) ဒိဋ္ဌတ္တော ပတ္တော ဒိဋ္ဌိပုတ္တော။

(တ္တကိုချေ၊ဋ္ဌ-၌အ-ကိုလှူပြု)

(န)

ဒိဋ္ဌာ ပတ္တော ဒိဋ္ဌိပုတ္တော (ဒိဋ္ဌဿိတ္တံ ပတ္တော-သဒ္ဓနီတိ-၁၁၁၅သုတ်ဖြင့် နောက် ပတ္တ-သဒ္ဓါကြောင့် ဋ္ဌာ-၌ အာ-ကို လှူပြု၍ပြီး။ ဒိဋ္ဌာ- သည် တွာပစ္စယန္တပုဒ်)

(န)

စတ္တာရိ သစ္စာန် ပဿတီတိ ဒိဋ္ဌိ (သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်)

ဒိဋ္ဌိယာ ပတ္တော ဒိဋ္ဌိပုတ္တော၊ (ပ-တစ်လုံးလာရုံသာ)

ဒိဋ္ဌိပုတ္တပုဂ္ဂိုလ် - ၆ ဦး

၁။ သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌာန် ။ (ပ) ။ ၆။ အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်။

(န)

ပုဂ္ဂိုလ်-၅ ဦး သုက္ခဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ် ၁-ဦး၊ ရူပဈာန်လေးပါးမှ ထ၍ အလယ်သေက္ခ ၆-ဦး အဖြစ်သို့ ရောက်သောပုဂ္ဂိုလ်-၄ ဦး၊ပေါင်း ၅-ဦး။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

သဒ္ဓါဝိမုတ္တော

သမ္မာ စိတ္တံ နိဓေတိ ဧတာယာတိ သဒ္ဓါ။

(န) သယံ သဒ္ဓဟတိတိ သဒ္ဓါ။

(န) သဒ္ဓဟနံ သဒ္ဓါ (သံ-ဓာ+အ+အာ၊ ဣတ္ထိယမတိယဝေါ ဝါ သုတ်ဖြင့် အပစ္စည်းသုတ်၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို န-ပြု။ သန္ဓာ-ဟု ဖြစ်ခိုက် ဝဇာဒိဟိ-စသော သုတ်ဖြင့် နကို ဒပြု ပြီး)

သဒ္ဓါယ ဧဝ ဝိမုတ္တော သဒ္ဓါဝိမုတ္တော (မုစ-ဓာတ် မုစ္စနအနက်ဟော)

(န) သဒ္ဓါယ ဝိမုတ္တော အဓိမုတ္တော သဒ္ဓါဝိမုတ္တော။

(မုစ-ဓာတ် အဓိမုစ္စနအနက်ဟော)

မှတ်ချက်

သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် ၆-ဦး၊ (သို့မဟုတ်) ၅-ဦးကို ဒိဋ္ဌိပတ္တပုဂ္ဂိုလ်အတိုင်း ရေတွက်လေ ဒိဋ္ဌိပတ္တပုဂ္ဂိုလ်သည် ခိပ္ပါဘိညပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၏။ သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒန္ဓာဘိည-ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၏။ (အံ၊ ငါး၊ ၁၅၃)

ဓမ္မာနုသာရီ

အာရမ္မဏံ ယာထာဝတော ဓာရေတိ အာဓာရေတိတိ ဓမ္မော၊
ပညာသင်္ခါတံ ဓမ္မံ အနုဿရတိတိ ဓမ္မာနုသာရီ၊ (ဓမ္မ-အနု-သရ+ဏီ)
ဓမ္မ-အရ သောတာပတ္တိမဂ်ပညာ။

မှတ်ချက်

ဓမ္မာနုသာရီပုဂ္ဂိုလ်များစွာမရှိ၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသာဖြစ်သည်။

သဒ္ဓါနုသာရီ

သဒ္ဓံ အနုဿရတိတိ သဒ္ဓါနုသာရီ၊ (သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌာန်)
သဒ္ဓါ-အရ သောတာပတ္တိမဂ်ရှိ သဒ္ဓါကောက်။

ဥဒကူပမာသုတ် (အံ၊ ၂၊ ၄၀၃)

ဥဒကူပမာ

ဥပမိယတိ ဧတာယာတိ ဥပမာ (ဥပ-မာ+အ+အာ၊ ဣတ္ထိယမတိယဝေါ ဝါ သုတ်ဖြင့်သက်) ဥဒကံ ဥပမာ ဧတေသန္တိ ဥဒကူပမာ၊ (ပုဂ္ဂလာ)

(န) ဥပမိယန္တေတိ ဥပမာ၊ ဥဒကေန ဥပမာ ဥဒကူပမာ။

ပုဂ္ဂလော

ပူတိသင်္ခါတံ အာဟာရံ ဂလတိ အဒတိတိ ပုဂ္ဂလော၊ (ပူတိ-ဂလ+အ+၊ တိဗျေ)

ပူတိ-အရ

ကဗဠိကာရာဟာရဂလ-ဓာတ်အရ- ဇိဝှိဝိညာဏ်ကောက်၊ (ဇိဝှိဝှိရိကပိတိဗျ)

ပစ္စည်းပြိုင်

ပူတိ အရ- ကဗဠိကာရအာဟာရ-ဟူသောပစ္စုပ္ပန်ရသာရုံပစ္စည်းတရား။

ဂလ ဓာတ်အရ- ဇိဝှိဝိညာဏ်ပစ္စယုပ္ပန်တရား (အာရမ္မဏမျိုးပြိုင်)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

(န) သတ္တာနံ အာယံ ပူရေန္တော ဂစ္ဆတိတိ ပူဂေါ၊ (ပူရ-ဂမု+ကိ)
ပူဂံ အာဟာရံ လာတိ ဘက္ခတိတိ ပုဂ္ဂလော (ပူဂ-လာ+အ၊ ဒွေဘော်လာ၊
ရဿပြု။) ပူဂ အရ- ကဋိကာရအာဟာရကောကံ။ (ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးနှင့်ဆိုင်)

(န) ပုံ နိရယံ ဂလတိ ဂစ္ဆတိတိ ပုဂ္ဂလော၊ (ပုံ-ဂလ+အ၊ နိဂ္ဂဟိတ်ချေ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ
ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်သာဆိုင်သည်။) (န) ပုံ သုဂတိ ဂလတိ ဂစ္ဆတိတိ ပုဂ္ဂလော။
(ပုံ-ဂလ+အ၊ နိဂ္ဂဟိတ်ချေ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိပုဂ္ဂိုလ်နှင့်သာဆိုင်သည်)

နိမုဂ္ဂေါ နိမုဂ္ဂတိတိ နိမုဂ္ဂေါ။ (နိ-မုဂ္ဂ+ဏ+ဇကို ဂပြု) နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပုဂ္ဂိုလ်။
ဧကန္တကာဠကေဟိ-ဧကော အန္တော ဧကန္တော(ဧက+အန္တ၊အန္တ-သဒ္ဓါ ကောဋ္ဌာသအနက်ဇော၊
ပုလ္လိင်၊) ဧကန္တန ကာဠကော ဧကန္တကာဠကော။ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)

အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ = နတ္တိကဒိဋ္ဌိ၊အဟေတုကဒိဋ္ဌိ၊အကိရိယဒိဋ္ဌိ-ဟူသော နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-
၁-မျိုး၊ (ဥပပဇ္ဇဝေဒနိယကံ-ဒုတိယဘဝ၌ သေချာပေါက်အကျိုးပေးသည်)

ဥမ္မုလ္လိတွာ အရ လောကီကုသိုလ်ရှိ သဒ္ဓါ၊ ဟိရိ၊ ဩတ္တပ္ပ၊ ဝီရိယ၊ ပညာ ငါးမျိုးကောက်။
နိမုဂ္ဂတိ အရ သဒ္ဓါစသောကုသိုလ်တို့ ဆုတ်ယုတ်သူ၏ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။
သာဓက သော တာဝတ္ထကေနော ကုသလေန ဥမ္မုလ္လတိ နာမ၊ (အံ၊ဋီ၊၃၊၁၅၄)

ကုသလေသု ဓမ္မေသု-သု-ဝိဘတ်။ သတ္တမိအနက်၊ နိဒ္ဓါရဏအနက်တို့၌သာသက်။
ဇလာကီကုသိုလ်-၁၇၊ ၉၈-၃၈။
ဋ္ဌိတော အရ လောကီကုသိုလ်ရှိ သဒ္ဓါ စသည်ကောက်။
ဝိပဿတိ ဝိလောကေတိ- အရ သောတာပတ္တိမဂ်၊ဖိုလ်ကောက်။

ယင်းတို့၏ ကံ-ပုဒ် (ဂန္တုဒ္ဓိသံ) အရ နိဗ္ဗာန် (အာရမ္မဏာပြိုင်)။
မှတ်ချက် ဥပမာနာပေက္ခ-အားဖြင့်ကောက်လိုလျှင် ဝိပဿတိ၊ဝိလောကေတိ-အရ ကျွ
ဝိညာဏ်၊ ကံ-ပုဒ် (ဂန္တုဒ္ဓိသံ) အရ ကူးခတ်သွားရမည့်အရပ်မျက်နှာဟူသော
ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံတို့ကို ကောက်ရမည်။

တိတ္ထံ သံယောဇနာနံ=အရ ၁။ သတ္တာယဒိဋ္ဌိ၊ ၂။ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ၃။ သီလဗ္ဗတပရာမာသ။
ပတရတိ-အရ သကဒါဂါမိမဂ်၊ဖိုလ်။ ယင်း၏ ကံ-ပုဒ်အရ နိဗ္ဗာန်။

ရာဂဒေါသမောဟာနံ- ရာဂေါ စ ဒေါသော စ မောဟော စ ရာဂဒေါသမောဟာ။
(အသမာဟာရဒ္ဓန်၊ ပုလ္လိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း၊ ဗဟုဝစ်ချည်းစဉ်)

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ရာဂ=အရ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်ရှိ လောဘ၊ ဒေါသ=အရ ဒေါသမူဒွေးရှိ ဒေါသ၊ မောဟ=အရ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်စိတ်-၄ ခု၊ ဒေါသမူဒွေးတို့၌ ရှိသောမောဟကို ကောက် (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်၊ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်၊ဝိစိကိစ္ဆာရှိမောဟ-ကိုမကောက်ရ)

တနုတ္တာ
သကဒါဂါမိ

တနုနံ ဘာဝေါ တနုတ္တံ၊ (တနု+တ္တ)
ပဋိသန္ဓိဝသေန ဣမံ မနုဿလောကံ အာဂစ္ဆတိတိ အာဂါမိ၊ (အာ-ဂမု+ဏီ)
သင်္ကိ အာဂါမိ သကဒါဂါမိ၊ (သင်္ကိ+အာဂါမိ၊ ကြိယာဝိသေသနတ္ထဒုတိယာ-
တပျူရိသံ၊ သင်္ကိသည် နိပါတ်ပုဒ်)

သန္နိရူပံ
(တစ်နည်း)

သင်္ကိ+အာဂါမိ=ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ကွစိလောပံ-ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကိုချေ၊ ယဝမဒန- စ
သောသုတ်ဖြင့် ဒ-လာ၊ တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဣ-ကို အ-ပြု၍ သကဒါဂါမိ -ဟုပြီး။
သင်္ကိ+အာဂါမိ-ဟုဖြတ်၊တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဣကို အပြု၊ယဝမဒန-စသောသုတ်ဖြင့်၊
ဒ-လာ၍ သကဒါဂါမိ-ဟုပြီး၏။

သကဒါဂါမိ-
သင်္ကိဒေဝ

၌ အာ-ဂမု-ဓာတ်အရ လူပြည်၌ပဋိသန္ဓေနေသော သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ပဋိ
သန္ဓေကိစ္စတပ်သော မဟာဝိပါက်ဉာဏသမ္ပယုတ်-၄ပါး၊စေ-၃၅၊ကမ္မဇရုပ်- ၂၀။
သင်္ကိ+ဒေဝ၊ (နံ) သင်္ကိ+ဒေဝ-ဟု ဖြတ်။

ဒုက္ခဿန္တံ
ပတိဂါဓပ္ပတ္တော

ဒုက္ခ-အရ တေဘူမကဝဋ်ဒုက္ခ၊ အန္တ-အရ နိဗ္ဗာန်၊
ကရောတိ-အရ သကဒါဂါမိမဂ်၊ဖိုလ်၊ သကဒါဂါမိမဂ္ဂဝိထိချ။

ပတိဂါဓပ္ပတ္တော
မှတ်ချက်

ပတိဂါဓတိ ဧတ္တာတိ ပတိဂါဓံ၊ (ပတိ-ဂါဓ+အ)
ပတိဂါဓံ ပတ္တော ပတိဂါဓပ္ပတ္တော၊ (အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်)
ဩရဗ္ဗာဂိယာနံ-၏ ဝစနတ္ထစသည်ကို ဒုတိယဆင့်၊အင်္ဂုတ္တိရ်အလင်းတန်း နှာ
၄-၌ ရှုလေ။

ဩပပါတိကော
ဥပ-ပတ-ဓာတ်အရ

ဥပပတနံ ဥပပါတော၊ ဥပပါတော အဿ အတ္တိတိ ဩပပါတိကော။
သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ဥပပါတိပဋိသန္ဓေနေသော အနာဂါမိ၏ ပဋိသန္ဓေကိစ္စတပ်
သော ရူပပဉ္စမဈာန်ဝိပါက်-၁၊စေ-၃၅၊ ယာနာဒိပသာဒ-၃၊ ဘာဂရုပ်- ၂-ကြည့်
ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်-၁၅။

တိဏ္ဍော

အတရိတိ တိဏ္ဍော(တရ+တ)ဓာတ်=အရ အရဟတ္တမဂ်၊ ပစ္စည်း-အရ အရဟတ္တ
ဖိုလ်၊ယင်း၏ ကံ-ပုဒ်အရ ကိလေသာ-၁၀ ပါး၊ (ကျန်ပုဒ်တို့၏အဖွင့်ကိုဒုတိယ
ဆင့်၊အင်္ဂုတ္တိရ်အလင်းတန်း နှာ-၄ ၌ ရှုပါ။)

အနိစ္စာနုပဿီသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၀၅)

သဗ္ဗသင်္ခါရေသု ပစ္စယေဟိ သင်္ဂမ္ပ ကရိယန္တေတိ သင်္ခါရာ(သံ-ကရ+ဏ၊ကရ-ကိုခရပြု၊နိဂ္ဂဟိတံ ကိုဇ-ပြု၊ ဝုဒ္ဓိပြု။) သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ သဗ္ဗသင်္ခါရာ။ (တေဘူမကသင်္ခါရ)

အနိစ္စာနုပဿီ နိစ္စဘာဝေန န ဣစ္ဆံ အနုပဂန္တုဗ္ဗန္တိ အနိစ္စံ၊ (န-ဣ+တ) အနိစ္စာတိ ပညာယ အနုပဿတိတိ အနိစ္စာနုပဿီ။(ပညာယ အနုပဿတိတိ အနုပဿီ၊ အနိစ္စာတိ အနုပဿီ အနိစ္စာနုပဿီ-ဟုလည်းပြု) အနိစ္စ-အရ တေဘူမကသင်္ခါရ (အာရုံပစ္စည်း)၊ အနုပဿီ-အရ ဝိပဿနာပညာ (အာရမ္မဏိကပစ္စယပုန်)အာရမ္မဏမျိုးပြိုင်၊ အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ နိဿယ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ၊၆-ပစ္စည်းထုတ်။

မှတ်ချက် တေဘူမကသင်္ခါရကို အနိစ္စစသည်ဖြင့် ဝိပဿနာရှုရာ၌ ဝိပဿနာပညာသည် တေဘူမကသင်္ခါရအား အဓိပတိ၊ဥပနိဿယတို့ဖြင့် ကျေးဇူးမပြုနိုင်။

အနိစ္စသည် အနိစ္စာတိ ပဝတ္တာ သညာ အနိစ္စသည်၊ အနိစ္စသည်၊ အဿ အတ္တိတိ အနိစ္စသည်။ အနိစ္စသည်-အရ ဝိပဿနာပညာ (သညာ)။

အနိစ္စပဋိသံဝေဒီ အနိစ္စာတိ ဉာဏေန ပဋိသံဝေဒတိတိ အနိစ္စပဋိသံဝေဒီ(န) ဉာဏေန ပဋိသံဝေဒနံ ပဋိသံဝေဒေါ၊ အနိစ္စာတိ ပဋိသံဝေဒေါ အနိစ္စပဋိသံဝေဒေါ။ အနိစ္စပဋိသံဝေဒေါ အဿ အတ္တိတိ အနိစ္စပဋိသံဝေဒီ။

သတတံ သမန္တတော တံနောတိတိ သတတံ၊ (သံ-တန+တ)

သမိတံ သမ္ပန္နံ ဣတံ ဂတန္တိ သမိတံ၊ (သံ-ဣ+တ)

အဗ္ဗောကိဏ္ဏံ ဒိကိရတိတိ ဝေါကိဏ္ဏံ(ဝိ-အဝ-ကိရ+တ)၊ န ဝေါကိဏ္ဏံ အဗ္ဗောကိဏ္ဏံ။

မှတ်ချက် သတတံ-စသောသုံးပုဒ်ကို၌ အံ-ဝိဘတ်ကို ကြိယာဝိသေသနအနက်၌ ကမ္မတ္ထေ ဒုတိယာ-သုတ်၌ အတ္ထ-သဒ္ဓါ (ကစ္စည်း၊ ရူပသိဒ္ဓိနည်း)၊ ကမ္မတ္ထေ ဒုတိယာ-သုတ် (ဘောဒစိန္တာနည်း)ဖြင့်သက်။

အနိစ္စာနုပဿီ ဝိဟရတိ-အရ-ကာမလောမနောဒ္ဓါရိကဝိတိချ။

အစရိမံ စရတိ ဟိနတ္တံ ယာတိတိ စရိမံ၊ (စရ+ဣမ) န စရိမံ အစရိမံ။ အံ-ဝိဘတ် ကြိယာဝိသေသနအနက်၌သက်။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

အာသဝပရိယာဒါနံ = ပရိသမန္တတော အာဒါနံ ပရိယာဒါနံ၊

အာသဝါနံ ပရိယာဒါနံ အာသဝပရိယာဒါနံ၊ (ကမ္မတ္တဆဋ္ဌိတုပ္ပရိသံ)

အရဟတ္တမဂ်စိတ်ကိုကောက်၊ (အရဟတ္တမဂ္ဂဝိထိချ)

ယင်း၏ ကရိုဏ်းပုဒ်ကို မဂ္ဂစိတ္တေန-ဟုထည့်၊ အရဟတ္တမဂ်စိတ်ကိုသာကောက်။

ဇီဝိတပရိယာဒါနံ-ဇီဝိတဿ ပရိယာဒါနံ ဇီဝိတပရိယာဒါနံ၊ ဇီဝိတ-အရ ရှုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ၊ နာမ်ဇီဝိ-
တိန္ဒြေ၊ ပရိယာဒါနံ-အရ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိကိုကောက်။ (ယင်း၏ကရိုဏ်းပုဒ်ကို
စုတိစိတ္တေန-ဟု ထည့်၊ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိကိုကောက်)။

အာသဝပရိယာဒါနဉ္စ ဟောတိ ဇီဝိတပရိယာဒါနဉ္စ အရ- ဇီဝိတသမသိသိပရိနိဗ္ဗာနဝိထိချ။

သမသိသိ (၄) မျိုး

၁။ ရောဂသမသိသိ၊ ၂။ ဝေဒနာသမသိသိ၊ ၃။ ဣရိယာပထသမသိသိ၊

၄။ ဇီဝိတသမသိသိ၊ ဤ၌ ဇီဝိတသသေသိကိုယူ။

အပုဗ္ဗံ အစရိမံ-ဟု ဆိုရကြောင်း

အာသဝကိလေသာတို့ ကုန်ခမ်းပြီးကာမျှ၌ ပေစွဝေက္ခဏာဇောဝါရ၏အခြားမဲ့
ဝယ် ဇီဝိတိန္ဒြေချုပ်ပျောက်ခြင်း ဖြစ်၏။ သို့သော် အာသဝပရိယာဒါနမဂ်စိတ်
ဝါရနှင့် ဇီဝိတပရိယာဒါနစုတိစိတ်ဝါရနှစ်ခုတို့၏ အကြား၌ မည်သည့်စိတ်ဝါရမျှ
ခြားကွယ်မှုမရှိပေ၊ ထို့ကြောင့် အပုဗ္ဗံ အစရိမံ-ဟု ပါဠိ၌ဆိုထားသည်။

အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗာယတိတိ ပရိနိဗ္ဗာယိ။

အန္တရာဝ ပရိနိဗ္ဗာယိ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိ။ ကိလေသာပရိနိဗ္ဗာနံ
(အရဟတ္တမဂ်ကိုကောက်) သုဒ္ဓါဝါသဘုံရှိ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိထိချ။

အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိ ၃-မျိုး

- ၁။ သုဒ္ဓါဝါသဘုံတွင် တစ်ဘုံဘုံ၌ ဖြစ်ပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌ပင် ရဟန္တာအဖြစ်သို့
ရောက်သော (ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသော) ပထမအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိ-
အနာဂါမ်။
- ၂။ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ဖြစ်ပြီးနောက် သက်တမ်းထက်ဝက်သို့မရောက်မီရဟန္တာအဖြစ်
သို့ရောက်သော ဒုတိယအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယိအနာဂါမ်။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

၃။ သုဒ္ဓါဝါသဘုံသက်တမ်းထက်ဝက်သို့ရောက်၍ ထိုထက်ဝက်ကိုမကျော်လွန်မီ အတွင်း၌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သော တတိယအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီအနာဂါမ်။

ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ- အာယုဝေမဇ္ဈံ ဥပဟစ္စ အတိက္ကမိတ္တာ ပရိနိဗ္ဗာယတိတိ ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ။
အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ- နတ္ထိံ သင်္ခါရော ယဿာတိ အသင်္ခါရံ။

အသင်္ခါရေန ပရိနိဗ္ဗာယတိတိ အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ။
(တိက္ခပညပုဂ္ဂိုလ်၏ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိထိ)
သင်္ခါရ-အရ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝိရိယ။

သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ- သသင်္ခါရေန ပရိနိဗ္ဗာယတိတိ သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ။
(မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်၏ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိထိ) (အံ၊ဋီ၊၃၊၁၅၇)

ဥဒ္ဓံသောတော (ဥဒ္ဓံ ဝါဟိဘာဝေန) ဥဒ္ဓံ အဿ သောတန္တိ ဥဒ္ဓံသောတော။
သောတ-အရ ၁။တဏှာသောတ (ရူပရာဂနှင့်သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်ရှိလောဘ)

၂။ ဝဋ္ဋသောတ (အကနိဋ္ဌဘုံရှိ ရုပ်၊နာမ်တရား)
(ဥဒ္ဓံ ဂန္တော ပဋိလဗ္ဗတော) ဥဒ္ဓံ အဿ မဂ္ဂသောတန္တိ ဥဒ္ဓံသောတော။

သေတ အရ အကနိဋ္ဌဂါမီ အကနိဋ္ဌဘုံရှိ အရဟတ္တမဂ်။
နတ္ထိံ ဧတေသံ ကနိဋ္ဌဘာဝေါက် အကနိဋ္ဌာ၊
ပဋိသန္တိဝသေန အကနိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတိတိ အကနိဋ္ဌဂါမီ။
ဂမု-ဓာတ်အရ အကနိဋ္ဌဘုံရှိ ရူပပဉ္စမဇာန်ပဋိသန္ဓေ။

အနာဂါမ် (၄၈) ဦးရေတွက်ပုံ

အဝိဟာဘုံ၌အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီအနာဂါမ် ၃-ဦး၊ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီအနာဂါမ် ၁ ဦး၊ ဥဒ္ဓံသောတအကနိဋ္ဌဂါမီအနာဂါမ်-၁ ဦး၊ ပေါင်း-ဤငါးဦးကိုတည်၍ အသင်္ခါရ၊သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ ၂-ဦးဖြင့်မြောက်၁၀-ဦးဖြစ်၏။ ထိုနည်းတူစွာ အတပျါဘုံ၌ ၁၀-ဦး၊ သုဒဿာဘုံ၌၁၀-ဦး၊ သုဒဿိဘုံ၌ ၁၀-ဦးစီရှိ၍လေးဆယ် ဖြစ်၏။ အကနိဋ္ဌဘုံ၌ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ-၃ ဦး၊ ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ ၁-ဦး၊ ဤ လေးဦးကိုတည် အသင်္ခါရ၊ သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ ၂-ဦးဖြင့်မြောက် ၈-ဦးဖြစ်၏။ ဤ ၈-ဦးကို အထက်ပါ ၄၀-နှင့်ပေါင်းသော် အနာဂါမ် ၄၈-ဦးဖြစ်၏။ (အံ၊ဋီ၊၃၊၁၅၇)။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

မှတ်ချက်

အနိစ္စနုပဿိသုတ်လာ အရဟတ္တမဂ်သည် အနိစ္စဟူ၍မှတ်၍ ရအပ်သောမဂ် ဖြစ်သောကြောင့် ယင်းမဂ်ကို အနိမိတ္တဝိမောက္ခမဂ်ဟုခေါ်ရမည်။
(ကျန်နည်းမှီ၍သိလေ)

နိဒ္ဒသဝတ္ထုသုတ် (အံ၊ ၂၊ ၄၀၇)

နိဒ္ဒသဝတ္ထုနိ

နတ္ထိ ဒါနိ ဣမဿ ဒသာတိ နိဒ္ဒသော၊ နိဒ္ဒသော အာဒိ ယေသန္တိ နိဒ္ဒသာဒယော၊
နိဒ္ဒသာဒိနံ ဝတ္ထုနိ ကာရဏာနိ နိဒ္ဒသဝတ္ထုနိ၊ (နိဒ္ဒသာဒိဝတ္ထုနိ-ဟုဆိုလိုလျှက်
အာဒိသဒ္ဓါချေ၍ နိဒ္ဒသဝတ္ထုနိ-ဟုပြီးသည်။)

နိဒ္ဒသဝတ္ထု-အရ

နောက်ထပ်ပဋိသန္ဓေမနေခြင်းဟူသောအကြောင်းသည် မုချ / ပစ္စက္ခ ။
ပါဠိတော်လာ သိက္ခာသမာဒါနေ တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒော-စသောအကြောင်းတရားများသည်
ဥပစာ/ပရမ္မရ။

သိက္ခာသမာဒါနေ-အာဒိယတေ အာဒါနံ(ဒါ-ဓာတ် ဂဟဏတ္ထ)၊ သမ္ပဒေဝ အာဒါနံ သမာဒါနံ၊
သိက္ခာယ သမာဒါနံ သိက္ခာသမာဒါနံ၊

(တစ်နည်း)

ဒီယတေ ရက္ခိယတေ ဒါနံ၊ (ဒါ-ဓာတ် ရက္ခဏတ္ထ)၊ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဒါနံ
အာဒါနံ၊ (အာ-ဥပသာရ အာဒိအနက်ဟော) သမ္ပဒေဝ အာဒါနံ သမာဒါနံ၊
သိက္ခာယ သမာဒါနံ သိက္ခာသမာဒါနံ။

တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒော

တရတိ အတိက္ကမတိတိ တိဗ္ဗော၊ (တရ+တ၊ ရကိုဗပြု၊ တ၌အကိုဗပြု)
တိဗ္ဗော ဆန္ဒော ယဿာတိ တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒော။ မဟာကု ဉာသံရိ ဆန္ဒ။

အဝိဂတပေမော

ပိယဿ ဘာဝေါ ပေမံ(ပိယ+ဣမံပိယကိုဗပြု၊ ဣကိုဗပြု)
(နံ) ပိနယတိတိ ပိ၊ ပိနော ဘာဝေါ ပေမံ၊ (ပိ+ဣမံ)
(နံ) ပိယတေ ပေမံ၊ (ပိ-ဓာတ်၊ မန်-ပစ္စည်း)
အဝိဂတံ ပေမံ ယဿာတိ အဝိဂတပေမော။

ဓမ္မနိသန္တိယာ

နိသာမနံ နိဇ္ဈာနံ နိသန္တိ(နိ-သမ+တိ) ဓမ္မာနံ နိသန္တိ ဓမ္မနိသန္တိ။
ဓမ္မ-အရ တောဘူမကတရား၊ နိသန္တိ-အရ ပိပဿနာပညာ၊ (အာရမ္မဏပြိုင်- ၆-
ပစ္စည်းထုတ်)

ဣစ္ဆာဝိနယေ

ဝိနယနံ ဝိက္ခန္ဓနံ ဝိနယော၊ ဣစ္ဆာယ ဝိနယော ဣစ္ဆာဝိနယော။
ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ကိုကောက်။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

သတိနေပက္ခေ နိပကဿ ဘာဝေါ နေပက္ကံ၊ သတိ စ နေပက္ကဉ္စ သတိနေပက္ကံ။
 မဟာကုသိုလ် (ကြိ)ဉာသံရံ သတိနှင့် ပညာကောက်။
 ဒိဋ္ဌိပဋိဝေဓော ပဋိဝိဇ္ဈနံ ပဋိဝေဓော(ပတိ-ဝိဓ+ဏ)၊ ဒိဋ္ဌိယာ ပဋိဝေဓော ဒိဋ္ဌိပဋိဝေဓော။
 ဒိဋ္ဌိ-အရ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိပဋိဝေဓ-အရ ဝိပဿနာပညာ။
 (အနန္တရမျိုး/ပကတူပမျိုးခွဲပြိုင်)

သာရန္တရသုတ် (အံ၊ ၂၊ ၄၀၇)

စေတိယေ ဒေဝါယတနဘာဝေန ဣဋ္ဌကာဟိ စိယတေတိ စိတံ၊ စိတမေဝ စေတိယံ ။
 (စိတ+ဏိယ၊ သွတ္ထ၊) စိ-ဓာတ်အရ အုဋ္ဌတို့ဖြင့် စီခြယ်သောသူ၏ ဝိရိယ
 ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကု/အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။

တ-ပစ္စည်းအရ စေတိနတ်ကွန်း(န) ဘုရားသီတင်းသုံးရာကျောင်း။
 (န) စေတယံ ဝါရိယပေ ပူဇီယပေတိ စေတိယံ၊ (စေတ+ဣယ)

စေတ-ပုဒ်အရ သဒ္ဓါ၊စေတနာ ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။
 ဣယ-ပစ္စည်းအရ ပူဇော်အပ်သော ဘုရားသီတင်းသုံးရာကျောင်း။

(န) စေတ-ပုဒ်အရ မိစ္ဆာဓိမောက္ခပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။
 ဣယ-ပစ္စည်းအရ စေတိနတ်ကွန်း။

လိစ္ဆဝိ ဆာဒယတိတ် ဆင်၊ (ဆဒ+ရဝိ၊ ရနှင့် ဒကိုချေ)၊
 နတ္ထိ ဆဝိယော ယေသန္တိ လိစ္ဆဝိ။

လိနာ အပါကဋ္ဌာ ဆဝိယော ယေသန္တိ လိစ္ဆဝိ၊
 (လိနဆဝိ-ဟူလိုလျက် နကိုချေ ရသာပြု ခွေဘော်လာ၊ ဣကာရနံ ပုလ္လိင်)

အပရိဟာနိယေ ပရိဟာယနံ ပရိဟာနာ၊ န ပရိဟာနာ အပရိဟာနာ၊
 အပရိဟာနာယ ဟိတာ အပရိဟာနိယာ(အပရိဟာနာ+ဣယ)
 (န) ပရိဟာယန္တိ ဧတေဟိတိ ပရိဟာနိယာ၊ (ပရိ-ဟာ+အနိယ၊ဤကို ရသာပြု)
 န ပရိဟာနိယာ အပရိဟာနိယာ။

ယာဝကီဝံ အနိယမပရိမာဏဝါစိ နိပါတ်ပုဒ်။

ဝဇ္ဇိ ဝဇ္ဇေတဗ္ဗာ ဣမေတိ ဝဇ္ဇိ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

အဘိက္ခံ ကာလတ္တသတ္တမိနိပါတ်ပုဒ်။
 သန္နိပါတာ သန္နိပတန္တိတိ သန္နိပါတာ (သံ+နိ+ပတ+ဏ)
 သန္နိပါတဗဟုလာ သန္နိပတနံ သန္နိပါတော။ သန္နိပါတော ဗဟုလော ယေသန္တိ သန္နိပါတဗဟုလာ။
 ဝုဒ္ဓိ ဝဒ္ဓနံ ဝုဒ္ဓိံ (ဝဒ္ဓ+တိ၊ ဒကိုချေ၊ ဝေဘဟေတိ ဓ ဟ စ-သုတ်ဖြင့်တိ-၌ တကို
 ဓပြု။ ဟစတုတ္တာနမန္တာနံ ဒေါ ဓေ-သုတ်ဖြင့် ဓ-အပြုကြောင့် ရှေ့ဓကို ဒပြု။
 ကွစိဓာတုဖြင့် ဝ၏ အ-ကို ဥပြု)

ပရိဟာနိ ပရိဟာယနံ ပရိဟာနိ၊ (ပရိ-ဟာ+တိ၊ ကွစိဓာတုဖြင့် တိကို နိပြု)
 ဝဇ္ဇိကရဏိယာနိ ကတ္တဗ္ဗာနိတိ ကရဏိယာနိ၊ ဝဇ္ဇိနံ ကရဏိယာနိ ဝဇ္ဇိကရဏိယာနိ။

ဝဇ္ဇိမင်းတို့ မပညတ်အပ်သော စည်းမျဉ်းဥပဒေ

၁။ ဧဏက မပညတ် မသတ်မှတ်အပ်သော ကင်းခွန်၊ လယ်ယာခွန်ကောက်ခံခြင်း၊
 ၂။ ဒဏ်ငွေပေးဆောင်စေခြင်း၊

ယထာပညတ္ထေ ယော ယော ပညတ္ထော ယထာပညတ္တံ၊ တေ ယထာပညတ္ထေ။
 ပေါရာဏာ ပုရာ ဘဝါ ပေါရာဏာ၊ (ပုရာ+ဏ)
 ဝဇ္ဇိဓမ္မေ ဝဇ္ဇိနံ ဓမ္မာ ဝဇ္ဇိဓမ္မာ။
 ဝဇ္ဇိမဟလ္လကာ မဟတ္တံ လန္တိ ဂဏန္တိတိ မဟလ္လကာ၊ ဝဇ္ဇိ မဟလ္လကာ ဝဇ္ဇိမဟလ္လကာ။
 မာနေဿန္တိ မာန+စု-ဏေ+ဿန္တိ၊ အန္တတ်-အရ မေတ္တာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်။
 ပူဇေဿန္တိ ပူဇ+စု-ဏေ+ဿန္တိ၊ အန္တတ်-အရ ဒါနစေတနာပြဋ္ဌာန်းသောမဟာကုသိုလ်။
 ကုလိတ္ထိယော ကုလာနံ ကုတ္ထိယော ကုလိတ္ထိယော။

ဩကဿ အဝ-ကဿ+တွာ၊ တွာကိုချေ။ ဩကဿတိတိ ဩကဿ-ဟုပြုနိုင်သည်။
 ပသယု ပ-သဟ+တွာ၊ မဟဒဘေတိဗ္ဗယုတ္တဒါစ-သုတ်ဖြင့် တွာကိုယုပြု၊ ဓာတွန်ဟကိုချေ။
 ဝါသေဿန္တိ ဝသ+ကာရိတ်ဏေ+ဿန္တိ။

ဝသ-ဓာတ်အရ ဒေါမနဿပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။
 ကာရိတ်-ပစ္စည်းအရ ရာဂပြဋ္ဌာန်းသော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။

ဝဇ္ဇိစေတိယာနိ ဝဇ္ဇိသု စေတိယာနိ ဝဇ္ဇိစေတိယာနိ။
 အဗ္ဘန္တရာနိ အဗ္ဘန္တရေ ဌိတာနိ အဗ္ဘန္တရာနိ (အဗ္ဘန္တရ+အ၊ ဌိတတဒ္ဓိတ်)
 ဗဟိရာနိ ဗဟိ ဌိတာနိ ဗဟိရာနိ၊ (ဗဟိ+ဏ္ဍရ၊ ဗ၏ အကို အာပြု)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဒိန္နုပုဠံ ပုဗ္ဗေ ဒိန္နံ ဒိန္နုပုဠံ၊ (အမာဒိပရသတ္တမိတပ္ပရိသ်)
(နံ) ဒိန္နော ပုဠန္တိ ဒိန္နုပုဠံ၊(သာမညသမာသ်)

ဓမ္မိကာ ဓမ္မတော အနပေတာ ဓမ္မိကာ။ (နံ) ဓမ္မေန နိယုတ္တာ ဓမ္မိကာ။

ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ ရက္ခနံ ရက္ခာ။ အာဝရတိတိ အာဝရဏံ(ရက္ခာ)။ ဂေါပိယတေတိ ဂုတ္တိ(ဂပ+တိ)
အာဝရဏဉ္စ တံ ဂုတ္တိဇာတိ အာဝရဏဂုတ္တိ ။
ရက္ခာ ဧဝ အာဝရဏဂုတ္တိ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ။
(အာဝရဏနှင့် ဂုတ္တိပုဒ်တို့ကို ဘာဝသာနေလည်းပြုနိုင်သည်)

အာဝရဏနှင့် ဂုတ္တိ အထူး

အလိုမရှိအပ်သော အနှောက်အယှက် အဖျက်အဆီး မလာရောက်နိုင်အောင်
တားဆီးတတ်သော စောင့်ရှောက်မှုသည် အာဝရဏ။
အလိုမရှိအပ်သော အကျိုးစီးပွား မပျက်စီးအောင် လုံခြုံစေတတ်သော စောင့်
ရှောက်မှုသည် ဂုတ္တိ။ ဤသို့ ထူးသည်။

ဓမ္မိကာရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ စင်တပ်ဖြင့် ဝန်းရံစောင့်ရှောက်မှုသည် ရဟန်းတို့အတွက် ဓမ္မိကာ
ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ မဖြစ်နိုင်။ ကျောင်းဝင်းခြံအတွင်း၌ မုဆိုးများဝင်ပြီး သားကောင်
နှင့် ငှက်များကို မသတ်ဖြတ်နိုင်အောင် လူဆိုးများဝင်ပြီး သစ်ပင်မခုတ်နိုင်အောင်
ကျောင်းရေကန်တို့၌ တံငါများ ငါးဖမ်းနိုင်အောင် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း
သည်သာ ရဟန်းတို့အတွက် ဓမ္မိကာရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ ဖြစ်နိုင်သည်။

ဝဿကာရသုတ်။ (အံ၊ ၂၊ ၄၀၉)

အဇာတသတ္တု သသတိ ဟိသတိတိ သတ္တု(သသု+တု) အဇာတောယေဝ သတ္တု အဇာတသတ္တု။

အဇာတ-၌ ဇနဓာတ် အရ-ပဋိသန္ဓေကိစ္စတပ်သောမဟာပိပါက်ဉာသံခဏာကံ။

ဝေဒေဟိပုတ္တော ဝိဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝေဒေါ။ ဝေဒေနံ ဤဟတိ ဝါယမတီတိ ဝေဒေဟိ။

(ဝေဒ+ဤဟ+ဏ၊ ဣတ္ထိလောတကဤ၊ နဒါဒိဂိုဏ်း)

ဝေဒေဟိယာ ပုတ္တော ဝေဒေဟိပုတ္တော။

အဘိယာတုကာမော-ယာတုံ ကာမေတီတိ ယာတုကာမော ။ အဘိဘဝိတုံ ယာတုကာမော -
အဘိယာတုကာမော။ (အဘိသဒ္ဓါ အဘိဘဝန-အနက်ဟော)

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

မဟာနုဘာဝေ အနု အနု တံသမဂ္ဂိနော ဘာဝေတိ ဝဗေတိတိ အနုဘာဝေါ။ (အနု + ဘူ + ကာရိတ်ဏေ+ဏ၊ အနုသဒ္ဓါ ဝိတ္ထာအနက်ဟော) အနုဘာဝေါ ဧဝ အာနုဘာဝေါ။ မဟန္တော အာနုဘာဝေါ ယေသန္တိ မဟာနုဘာဝါ။

အဓိပ္ပာယ် မဟိဒ္ဓိကေ-၌ ကြီးသော မင်းတန်ခိုးဟူသည် စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မဟာနုဘာဝေ-၌ ကြီးသော အာနုဘော်ဟူသည် ဆင်းမြင်းအတတ်စသည်တို့၌ ကျွမ်းကျင်းခြင်းဖြစ်သည်။

ဥစ္ဆေစ္ဆာမိ ဥ+ဆိဒိ+သာမိ၊ ကရဿ သပစ္စယဿ ကာဟော-သုတ်၌ သပစ္စယသဒ္ဓါပိုဖြင့် သာကိုဆပြု၊ ဒကိုစပြု၊ ဆိ၏ဣကိုဧပြု၊ ဆေ၌ဒွေဘော်လာ။

ဝိနာသေသာမိ ဝိ+နသ+ကာရိတ်-ဏေ+သာမိ။
နသဓာတ် အရ ပျက်စီးသော ဝဇ္ဇိတို့၏ စုတိကိစ္စတပ်သော မဟာဝိပါက်စိတ်ကောက်။
ကာရိတ်ဏေပစ္စည်းအရ-အဇာတသတ်၏ ဒေါသပြဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။

အနယဗျသန် အယနံ ဝဗုနံ အယော၊ (နံ) ပုညကမ္မတော ဧတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ အယော။
န အယော အနုယော၊ ဟိတသုခံ ဝိယသတိ ဝိက္ခိပတိတိ ဗျသနံ၊
(ဝိ+အသ+ယု၊ ဉာတိဗျသန)၊ အနယော စ ဗျသနံ စ အနယဗျသနံ။

သန္နိရုပ် အနယောကို န+အယောဟု ဖြတ်၊ ပုဗ္ဗမဓောဌိတ-သုတ်ဖြင့် န-ခွင်း အ-ကြွင်း၊
ဒေါ ဓဿ စ-သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် နနှင့်အ ရှေ့နောက်ပြန်၊ နယေပရံယုတ္တေ-
သုတ်ဖြင့် နကိုနောက် အ-သို့ကပ်၊ အနယောပြီး။

မှတ်ချက် ဗျသနံ၌ ဝိ+အသု+ယုပစ္စည်း-ကြံလျှင် အသုဓာတ်သည် ဒိဝါဒိဖြစ်၍ ဗျသတိ
ဝိယဿတိ ဟုရှိရမည်၊ ဝိ+အသ+ယု ကြံလျှင် အသဓာတ်သည် ဘူဝါဒိ ဖြစ်-
၍ ဗျသတိ ဝိယဿတိ-ဖြစ်ရမည်၊ ထိုနှစ်နည်းတွင် ဘူဝါဒိ အသ-ဓာတ်သာ
ပိုကောင်းသည်။

အပ္ပါဗာဓံ ကာယံ ဂါဠာ ဟုတ္တာ ဗာဓတိ ပိဋေတိတိ အာဗာဓော။ (အာ+ဗာဓ+အ၊
အာ-ဥပသာရ ဂါဠအနက်ဟော)နတ္ထိ အာဗာဓော ယဿာတိ အပ္ပါဗာဓော၊
အပ္ပါဗာဓဿ ဘာဝေါ အပ္ပါဗာဓံ။(အပ္ပါဗာဓ+ဏ၊ဘာဝတဒ္ဓိတ်)

အပ္ပါတကီ အာတကံတိ ကိစ္ဆေန ဇီဝတိ ဧတေနာတိ အာတကော။(အာ+တကိ+အ၊
ကိစ္ဆဇီဝနအနက်ဟော) နတ္ထိ အာတကော ယဿာတိ အပ္ပါတကော။
အပ္ပါတကံဿ ဘာဝေါ အပ္ပါတကီ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

လဟုဋ္ဌာနံ

လံယတိ ပဝတ္ထတိ လဟုဘာဝေနာတိ လဟု။(လံယ+ဥ၊ နိဂ္ဂဟိတ်ချေ၊ ယကိုဟုပြု)
ဥဋ္ဌဟနံ ဥဋ္ဌာနံ၊ လဟု ဥဋ္ဌာနံ လဟုဋ္ဌာနံ။

တေ ဘဂဝါ ဗျာကရောတိ-၌ တေ-ကို ကစွည်းအလို-သိလာယသုတ်၌ အတ္ထသဒ္ဓါ။
ရူပသိဒ္ဓိအလို သိလာယသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် သမ္ပဒါန်မှည့်။

တထာဂတပုဒ် အဖွင့်

၁။ ပဋိပဒါဝသေန အာဂစ္ဆိတိ အာဂတော (အာ+ဂမု+တ)၊ အာသည်- ဓာတွတ္ထ
တဏှ၊ ဂမုဓာတ်သည် ပဋိပဒါဂမနတ္ထ။

တထာ အာဂတော တထာဂတော။(တထာ+အာဂတ)

၂။ သဗ္ဗကိလေသေ သမုစ္ဆိန္နိတွာ ဂစ္ဆိတိ ဂတော။(ဂမု+တ)ဂမုသည် ဂတျတ္ထ။
တထာ ဂတော တထာဂတော။(တထာ+ဂတ)

၃။ တထာ သာဓု တထံ။(တထာ+အ)ဉာဏဂတိယာ အာဂစ္ဆိ ပါပုဏိတိ အာဂတော။
(အာ+ဂမု+တ) အာသည် အနက်မရှိ၊ ဂမုဓာတ် ဉာဏဂတျတ္ထ။
တထံ အာဂတော တထာဂတော။(တထာ+အာဂတ)

၄။ တထာ သာဓု တထံ၊ တထံ အဿ အတ္ထိတိ တထော။(ခမ္မော)
ယာထာဂတော အာဂစ္ဆိ အဘိသမ္ပုဇ္ဈိတိ အာဂတော။(အာ+ဂမု)
အာသည် အနက်မရှိ၊ ဂမုဓာတ်သည် ဗုဒ္ဓိအနက်ဟော။
တထေ(တထခမ္မေ) အာဂတော တထာဂတော။(တထာ+အာဂတ)
တထ အရ သစ္စာ-၄ပါး။ ဂမုဓာတ် အရ မဂ်ဉာဏ်-၃ပါး။

၅။ တေ ခမ္မေ ဂမတိ ဇာနာတိတိ ဂတော။ (ဂမု+တ)
ဂမုဓာတ် ဉာဏဒဿနတ္ထ၊ တထာ ဂတော တထာဂတော။

မှတ်ချက်

တထာဒဿိတာယ တထာဂတော-ဟူသော အဖွင့်အရ တထာ ပဿာတိတိ
တထာဂတော-ဟု ဗစနတ္ထပြု၍ တထာဒဿိ-ဟုလိုလျက် ဒဿိကိုချေ၊ အာဂတ
ပုဒ်လာ၍ တထာဂတဟုနိဂ္ဂုတ္တိနည်းဖြင့်ရုပ်ပြီးနိုင်သေးသည်။(အ၊ဋီ၊၁၊၁၃၄)

၆။ တထံ ဂဒတိတိ တထာဂတော။(တထသဒ္ဓါ-ဂဒ+အ၊ဒကိုတပြုထ၌အကို အာပြု)
(နံ)အာဂဒနံ အာဂဒေါ။ တထော အဝိပရီတော အာဂဒေါ ယဿာတိ
တထာဂတော။(တထာ+အာဂဒ၊ ဒကိုတပြု)

၇။ ဂမနံ ပဝတ္ထနံ ဂတံ၊ တထံ ဂတံ ယဿာတိ တထာဂတော။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

၈။ အဂံ ရောဂံ ဒါတိ အဝဇဏ္ဍတိတိ အဂဒေါ။(အဂ+ဒါ+အ၊ နတ်ဆေး)
 အဂဒေါ ဝိယာတိ အဂဒေါ။(အဂဒ+အ)
 ဒေသနာဝိလာသဟူသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ ပုညဿယဟူသော များပြားသော
 ကောင်းမှုကုသိုလ်။
 တထော အဝိပရိတော အဂဒေါ ယဿာတိ တထာဂတော။
 (တထ+အဂဒ၊ ဒကိုတပြု)

ဝိတထံ န. တထံ ဝိတထံ။
 ဝိဇယမာနော ဝိဇယတိတိ ဝိဇယမာနော။(ဝိဇ+စု-ဏယ+မာန)
 ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်ကိုအလေးပြုသော အရှင်အာနန္ဒာ၏ သဒ္ဓါစေတနာပြဋ္ဌာန်း
 သော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။

ဧကမိဒါဟံ ဧကံ+ဣဒံ+အဟံ ဟုဖြတ်၊ ဣဒံ အနက်မဲ့နိပါတ်။
 ဧကမေကေန ဧကတည်း၊ နာသက်၊ ဧနပြုခွင်းချေကပ်၊ သဗ္ဗာဒီနံ ဝိတံဟာရေဖြင့် ဧကေန
 ဧကေန-ဟုနှစ်ပုဒ်ပြု၊ ရှေ့ပုဒ်၌နာဝိဘတ်၏ကာရိယကိုချေနှိပ်တိတ်လာ၊မ-ပြု။
 အကရဏီယာ အကတ္တဗ္ဗာတိ အကရဏီယာ။

ယုဒ္ဓဿ ယုဇ္ဈနံ ယုဒ္ဓေါ၊ တဿ ယုဒ္ဓဿ။ ဆဋ္ဌိသဝိဘတ်၊ ကရိုဏ်းအနက်၌ သက်။
 ဥပလာပနာယ ဥပလာပီယတေ ဥပလာပနာ။(ဥပ+လပ+စုရာဒိဏေ+ယု+အာ)
 မာယာသာဋေယျပြဋ္ဌာန်းသော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်ကောက်။

အဓိပ္ပါယ် ဥပလာပနာ ဟူသည် အချင်းချင်းငြင်းခုံနေခြင်းဖြင့် အကျိုးမရှိညီညွတ်စွာနေထိုင်
 ကြကုန်အံ့-ဟုပြော၍ ဆင်မြင်းရထားရွှေငွေ-စသည်တို့ကို ပေးပြီးခိုးမြှောက်ခြင်း
 ကို ပြုခြင်း ပစ္စည်းဖြင့်သိမ်းသွင်းဖြားယောင်းခြင်းတည်း။

မှတ်ချက် ဥပလာပနာယ/ဥပလာပနာ-ဟု ပါဠိနှစ်မျိုးတွေ့ရ၏။ ဥပလာပနာယအခိုက် ဣတ္ထိ
 လိင်ဖြစ်၍ သွားကို အာယံပြု၍ ပြီးသည်။
 ဤသုတ်ပါဠိအဋ္ဌကထာ၌ ဣတ္ထိလိင်ရှိသည်။

မိထုဘေဒေါ အညမညံ မိထတိ သင်္ဂမံ ကရောတိတိ မိထု။(မိထ+ဥ၊နပုလ္လိင်)
 ဘိန္နနံ ဘေဒေါ၊ မိထုနော ဘေဒေါ။ (ဓာတုနာမာန-သုတ်ဖြင့် အပါဒါန်မှည့်)

အဘိနန္ဒိတွာ အရ-ပိတိသောမနဿ ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ်။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

အနုမောဒိတွာ ဝစီဝိညတ်နှင့်ယင်း၏သမုဋ္ဌာပကပီတိသောမနဿပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်

ပထမသတ္တကသုတ်။ (အံ၊ ၂၊ ၄၁၂)

ထေရာ စိရံ ဌာတိ ပဝတ္တတိတိ ထေရော။(ဌာ+ဣရုဌကိုထပြု)
(နံ)တိဋ္ဌတိဘိ ထိရော (ခိုင်မြဲသူ)။ ထိရဿ ဘာဂေါ ထိရော။(ထိရ+အ)
ထိရော အဿ အတ္ထိတိ ထေရော။

ထိရပုဒ် အရ အရဟတ္တဖိုလ်ရှိပီရတိ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ပညာ။

ရတ္တညူ ဗဟူ ရတ္တိယော ဇာနန္တိတိ ရတ္တညူ။(ရတ္တိ+ည+ရူဘိက္ခာဒိတော စ-ဖြင့်အောက်)

စိရပဗ္ဗဇိတာ စိရံ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဧတေသန္တိ စိရပဗ္ဗဇိတာ။

သံယပိတရော သံယဿ ပိတရော သံယပိတရော။

သံယပရိဏာယကော-သံယံ ပရိဏေန္တိ တိသု သိက္ခာသု ပဝတ္တေန္တိတိ သံယပရိဏာယကာ။

နိဓာတ် အရ-မေတ္တာ၊ကရုဏာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုကြံ့ညံသံကောက်။

မှတ်ချက် ပရိဏေန္တိ တိသု သိက္ခာသု ပဝတ္တေန္တိတိ ပရိဏာယကော။

သံယဿ ပရိဏာယကာ သံယပရိဏာယကာ-ဟုလည်း ပြုနိုင်သည်။

ပေါနောဘပိကာယ-ပုနတ္ထဿ ဒါနံ ပုနတ္ထဝေါ။

(ပုနတ္ထဝ+ဒါနံ၊ ဒါန-ဟူသော နောက်ပုဒ်ကျေ။

ဥတ္တရပဒလောပကမ္မဉ္စဆဋ္ဌိကမ္မရိသံသမး သံ)

ပုနတ္ထဝေါ သီလံ ဧတိသာတံ ပေါနောဘပိကာယ။

ပုနတ္ထဝ အရ သောကီဝိပါကိနာမက္ခန္ဓာ ကဋ္ဌတ္တာရုပ်ကောက်။

ဏိက အရ တဏှာကောက် (ပကတူပပြိုင်)

အာရညကေသု အရညေ ဇာတာနိ အာရညကာနိ၊ (အရည+ကဏ်)

သာပေက္ခာ အပေက္ခနံ အပေက္ခာ၊သဟ အပေက္ခာယ ယေ ဝတ္တန္တိတိ သာပေက္ခာ။

ပစ္စတ္တံ အတ္တာနံ အတ္တာနံ ပတိ ပစ္စတ္တံ။(ပိစ္စတ္တအဗျယိဘောသမာသံ၊သို့ကို အံပြု)

ပေသလာ ပိယတေတိ ပိယံ။(ပိ+အ)ပိယံ သီလံ ယေသန္တိ ပေသလာ။

ပိယ-၌ ဓာတ်အရ-သီလကိုချစ်တတ်သောသူတို့၏ သဒ္ဓါစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုကြံ့ညံ

အပစ္စည်းအရ မဟာကုနှင့်လောကုတ္တရာတို့၌ရှိသောပီရတိ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ဒုတိယသတ္တကသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၁၃)

ကမ္မာရာမာ

အာရမဏံ အာရာမော။ (အာ+ရမု+ဏ)
ကမ္မေ (နဝကမ္မေ) အာရာမော ယဿာတိ ကမ္မာရာမော။
အာရမိတဗ္ဗောတိ အာရာမော။(ကမ္မံ)
ကမ္မံ အာရာမော ဧတဿာတိ ကမ္မာရာမော။

(နံ)

မှတ်ချက်

ကမ္မာရာမော-၌ အာရာမော-အရ ကမ္မကို အရကောက်ရသည်ဖြစ်၍ နပုလ္လိင် ဖြစ်သင့်သော်လည်း ဣပစ္စည်းက ပုလ္လိင်မြဲသောကြောင့် အာရာမော-ဟုရှိသည်။

အဓိပ္ပါယ်

ကမ္မာရာမ-ဟူသည် ဂန္ထရုရ၊ ဝိပဿနာခုရ၌ မပျော်မွေ့ဘဲ သက်န်းချုပ်ဆိုးခြင်း စသည်နှင့် ကျောင်းဆောက်ခြင်းစသော အသစ်တိုးချဲ့ပြုလုပ်ဖွယ်ရာ လုပ်ငန်း ကိစ္စ၌သာ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသူတည်း။

ကမ္မရတာ

ရမန္တိတိ ရတာ၊ ကမ္မေ (နဝကမ္မေ) ရတာ ကမ္မရတာ။

ကမ္မာရာမတံ

ကမ္မာရာမဿ ဘာဝေါ ကမ္မာရာမဏာ။

ဘဿရာမတာ

ဘာသနိ ဘဿံ။(ဘာသ+ဏျ၊ သျှကိုသပြု၊ သဒ္ဓေဘော်လာ၊ ရဿပြု)

ဘဿေ အာရာမော ယဿာတိ ဘဿာရာမော။

(နံ) ဘဿံ အာရာမော ယဿာတိ ဘဿာရာမော။

ဘဿာရာမဿ ဘာဝေါ ဘဿာရာမတာ။

နိဒ္ဒါရာမတာ

နိဒ္ဒါယနံ နိဒ္ဒါ။(အထက်ပါတိုင်း နှစ်နည်းဆက်တွဲ)

သင်္ဂဏိကာရာမတာ

သင်္ဂဏနံ သမောမာနံ သင်္ဂဏိကာ။ (သံ+ပဏ+ဏျ+အာ)

(အထက်ပါအတိုင်းနှစ်နည်းဆက်တွဲ)

ပါပိစ္ဆာ

ပါပါ ဣစ္ဆာ ယေသန္တိ ပါပိစ္ဆာ။

ဒုဿိလပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ မာယာသာဓွေယျပြဌာန်းသော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။

ပါပသဟာယာ

စတူသု ဣရိယာပထေသု သဟ အယတိ ပဝတ္တတိတိ သဟာယော။

ပါပေါ သဟာယော ယေသန္တိ ပါပသဟာယာ။

ပါပသမ္ပဝင်္ကာ

ပါပေသု သမ္ပဝင်္ကာ ပါပသမ္ပဝင်္ကာ။

ဩရမတ္တကေန

ဩရံ မတ္တာ ယဿာတိ ဩရမတ္တော။

ဩရမတ္တောယေဝ ဩရမတ္တကော။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဒါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

(ဩရ်-ကို အဝရ်-ဟုဖြတ်၍ ရုပ်တွက်လေ၊ ရှုအလို သုတ္တ-ကပစ္စည်းမဟုတ်၊ သဗ္ဗတော-ဟူသောယောဂဖြင့် က-လာ)

ဝိသေသာဓိဂမေန-အဓိဂမနံ အဓိဂမော၊ ဝိသေသဿ အဓိဂမော ဝိသေသာဓိဂမော။

(နံ) အဓိဂမိတဗ္ဗောတိ အဓိဂမော၊ ဝိသေသော အဓိဂမော ဝိသေသာဓိဂမော။

ဝိသေသ အရ-သီလပါရိသုဒ္ဓိ၊ ဓာန်၊ ဝိပဿနာနှင့်အောက်မဂ်ဖိုလ်-၆ပါးကောက် သတ္တဗျူဟာပိတ်ပုဒ်။

အန္တရာ

ဝေါသာနံ

ဝေါသာယနံ ဝေါသာနံ။ (ဝိ+အဝ+သာ+ယု)

ဗောဇ္ဈင်္ဂသုတ်။ (အံ၊ ၂၊ ၄၁၄)

ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံ ဓမ္မေ ဝိစိနာတိ ဥပပရိက္ခတီတိ ဓမ္မဝိစယော။

စက္ကာရိ အရိယသစ္စာနိ ဗုဒ္ဓတီတိ ဗောဓိ။ (ယောဂါဝေရပုဂ္ဂိုလ်)

(နံ) စက္ကာရိ အရိယသစ္စာနိ ဗုဒ္ဓတိ ဧတာယာတိ ဗောဓိ။

(ဓမ္မသာမဂ္ဂံ သတံစသောတရားကောက်)။

ဗောဓိဿ(ဗောဓိယာ) အင်္ဂေါ ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။

သုန္ဒရော(ပသတ္ထော) ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ။

ဓမ္မဝိစယော ဧဝ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ။

ဓမ္မဝိစယော-ဌ်

(နံ)

ဓမ္မအရ- တေဘူမကသင်္ခါရကရား။ ဝိစယအရ- ဝိပဿနာပညာ (အာရမ္မဏ၊ ညှိင် ဓမ္မအရ- သဏ္ဍာ-၄ပါး။ ဝိစယအရ- ဝိပဿနာပညာ (ပဏ-ဘူပညှိင်)

သညာသုတ်။ (အံ၊ ၂၊ ၄၁၄)

အနိစ္စသညံ

အနုပဿတိ ဧကပဿတိ အနုပဿနာ။ အနိစ္စသညံ အနုပဿနာ အနိစ္စသညံ ဧကပဿနာ။ အနိစ္စာနုပဿနာယ သဟဂတာ သညာ အနိစ္စသညာ။

အနိစ္စ-အရ

တေဘူမကသင်္ခါရကောက်။ သညာ အရ- ဝိပဿနာနှင့်တကွဖြစ်သော သညာ၊ (အလယ်ပုဒ် အနုပဿနာယအရ-ဝိပဿနာပညာကောက်)

ဝိရာဂသညံ

(နံ)

ဝိရုဇ္ဇနံ ပလ္လုဇ္ဇနံ ဝိရာဂေါ။ (ဘင်အခိုက်တန်၌ဖြစ်သော တေဘူမကသင်္ခါရ)၊ ဝိရုဇ္ဇတိ ဧတ္တာတိ ဝိရာဂေါ။ (နိဗ္ဗာန်) ဝိရာဂေ အာရဗ္ဗ ဥပ္ပန္နာ သညာ ဝိရာဂသညာ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

မှတ်ချက်

ဤသုတ်လာ သညာ(၇)ပါးတို့တွင် ဝိရာဂသညာ၊နိရောဓသညာတို့သည်လောကီ၊ လောကုတ္တရာနှင့်မျိုးနှင့် ဆိုင်၏။ ကျန်သညာ-၅ပါးတို့သည် လောကီနှင့်သာ ဆိုင်၏။

ပဌမပရိဟာနီသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၁၅)

သံယကရဏီယာနိကတ္တဗ္ဗာနိ ကရဏီယာနိ။(ကရ+အနိယ၊ န-ကို ကာ-ပြု)

သံယဿ ကရဏီယာနိ သံယကရဏီယာနိ။

ဘာရဝါဟိနော ဘာရံ ဝဟန္တိတိ ဘာရဝါဟိနော။(ဘာရ+ဝဟ+ကံ)

ဝဟဓာတ် အရ-သဒ္ဓါ၊ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဏ္ဍိတိတ္ထုပ္ပါဒ်။

ယောဝံ အာပဇ္ဇတိ အရ-ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဏ္ဍိတိတ္ထုပ္ပါဒ်၊ ယင်း၏ ပကတူပနိဿယပစ္စည်း- ထင်ပေါ်ကျော်ကြားလိုသူ၏ လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်

မှတ်ချက်

ကျန်ပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထစသည်ကို ဒုတိယဆင့် အင်္ဂုတ္တိုရ်အလင်းတန်း ၅၁-၄၉၅ ခြုံရှုလေ။

ဒုတိယပရိဟာနီသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၁၆)

ဘိက္ခုဒဿနံ ပဿီယတေ ဒဿနံ၊ ဘိက္ခုနော ဒဿနံ ဘိက္ခုဒဿနံ။ တဒတ္ထသမ္ပဒါနံအနက်၌ အံဝိဘတ်သက်(တနည်း)ကာရိတ်ကံအနက်၌အံဝိဘတ်သက်။

ဟာပေတိ ဟာ+ဏာပေ+တိ။

ဟာဓာတ်အရ ရဟန်းသံယာဗူးမြင်ခြင်းငှာသွားသော ဥပါသကာ၏ သဒ္ဓါ၊ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ (သဒ္ဓါနည်း)

သဒ္ဓါ၊ဝိရိယ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ (အဘိဓမ္မာနည်း ဆရာနည်း) (နံ) ရဟန်းသံယာဗူးမြင်သော ဥပါသကာ၏ သဒ္ဓါပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်(သဒ္ဓါနည်း)။

သဒ္ဓါ၏ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (အဘိဓမ္မာနည်းဆရာနည်း)

ဥပါရမ္ဘစိတ္တော ဥပဂန္တာ ပရေသံ စိတ္တဿ အာရမ္ဘနံ ဝိကောပနံ ဥပါရမ္ဘော။(ဥပ+အာ+ရဘိ+ဏ) ဥပါရမ္ဘော စိတ္တံ ယဿာတိ ဥပါရမ္ဘစိတ္တော။ ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသောဒေါသမူစိတ်။

ရန္တဂဝေသီ

ရမန္တိ ဧတ္ထ သပ္ပါဒယောတိ ရန္တံ။(ရမ+ဓ)ရန္တံ ဝိယာတိ ရန္တံ။ ရန္တံ ဂဝေသတိတိ ရန္တဂဝေသီ။ ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ်။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

- ပုဗ္ဗကာရံ ကရိယတေတိ ကာရံ။(ကရ+ဏ) ပုဗ္ဗံ ကာရံ ပုဗ္ဗကာရံ။
ကရဓာတ် အရ- ဒါနစေတနာ။
- ဘာဝိတတ္တာနံ ဧဝံပစ္စည်း အရ- ယင်းစေတနာနှင့်ယှဉ်သောမဟာကုသိုလ်ဉာဏ်။
ဘာဝိတော အဘိဝဓိတော အတ္တာ စိတ္တံ ယေသန္တိ ဘာဝိတတ္တာ။
ကံအနက်၌ ဆဋ္ဌိနိဝိဘတ်သက်။
ဘာဝိတော၌ ဘူဓာတ်အရ-မဟာကုညသံရှိသမာဓိနှင့်ဝိပဿနာပညာ။
တပစ္စည်း အရ-ယင်းတို့နှင့်ယှဉ်သော မဟာကုညသံစိတ်။
- အပ္ပသာဒေါ ပသီဒနံ ပသာဒေါ (ပ+သဒ+ဏ) ။
န ပသာဒေါ အပ္ပသာဒေါ။
ကြည်ညိုခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ဒေါသဒေါမနဿပေဒနာနှင့်မာန်မာန
ပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ်။
- ဝိပတ္တိယော ဝိပဇ္ဇတံ တောဟိတံ ဝိပတ္တိယော။(ဝိ+ပဒ+တိ)
- ပရာဘဝါ ပရာဘဝန္တိ ဧတေဟိတံ ပရာဘဝါ။

အပ္ပမာဒဂါရဝသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၁၈)

- အဘိက္ကန္တယ အဘိက္ကမိ အဘိက္ကမိတိ အဘိက္ကန္တာ။(အဘိ+ကမု+လ)
- (န) အဘိက္ကမိယတေတိ အဘိက္ကန္တာ။(ရတ္တိ)
- အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏော အဘိက္ကမိယပေတဝံ အဘိက္ကန္တော(ဝဏ္ဏော)။
အဘိက္ကန္တော ဝဏ္ဏော ဧတိဿာတိ အဘိက္ကန္တပဏ္ဏော။ (ဝေပလော)
- အဘိက္ကန္တ-၌ ဓာတ်အရ ရာဂပြဋ္ဌာန်းသော လောဘမူစိတ်။
- တပစ္စည်း အရ ကုဋ္ဌရူပါရုံ(အာရမ္မဏပြိုင်၊ ၆-ပစ္စည်းတုတ်)
- ကေဝလကပ္ပံ ကေဝန္တိ ပဝတ္တန္တိတိ ကေဝလံ(ကေဝ+အလ)။
ဤသက် ဦးနံ ကေဝလံ ကေဝလကပ္ပံ။(ကေဝလ+ကပ္ပ) ဤသံဦးနံတန္တိတံ။
(န)ကေဝလမေဝ ကေဝလကပ္ပံ။ (တတ္တာဝုတ္တိကမ္မဓာရည်း)
- ဩဘာသေတွာ-၌ ကရိုဏ်းပုဒ်အရ-ကမ္မပစ္စယဥတုဇရုပ် (သရီရဝဏ္ဏ)။
ဥတုပစ္စယဥတုဇရုပ် (အာဘရဏဝဏ္ဏ)
- သတ္ထုဂါရဝတာ ဂရုနော ဘာဝေါ ဂါရဝံ (ဂရု+ဏ၊ပုန)၊ သတ္ထရိ ဂါရဝံ ယဿာတိ သတ္ထုဂါရဝေါ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

သတ္တဂါရဝဿ ဘာဝေါ သတ္တဂါရဝတာ။
(နံ)သတ္တရိ ဂါရဝံ သတ္တဂါရဝံ။ သတ္တဂါရမေဝ သတ္တဂါရဝတာ။

သမနုညော အနုဇာနနံ အနုညာ(အနု+ည+အ+အာ)
သမ္မာ အနုညာ ယဿာတိ သမနုညော။(သတ္တာ)

တတ္ထေဝ အန္တရဓာယိ တတ္ထ ဝေဟုဖြတ်၊ အန္တရ+ဓာ+ဒိဝါဒိယ+ကျိ။

တတောဝ အန္တရဓာယိ ဟုမရီနိုင်ကြောင်း တတ္ထေဝ-၌ တ-အရသည် အဒဿနကြိယာ၏
ကတ္တာမဖြစ်နိုင်သောကြောင့်(တစ်နည်း) ကြောက်၍ ပုန်းကွယ်ရာ ဌာနမဟုတ်
သောကြောင့် တတောဝဟု အပါဒါန်ပုဒ်မရှိနိုင်။

သတ္တဂရ သတ္တရိ ဂရ သတ္တဂရ။ (နံ) သတ္တာ ဂရ ယဿာတိ သတ္တဂရ။

ပဌမမိတ္တသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၂၁)

ဒုဒ္ဒဗံ ဒုက္ခေန ဒီယတေ ဒုဒ္ဒဗံ။(ဒု+ဒါ+ခ)

ဒုက္ခမံ ဒုက္ခေန ခမိယတေတိ ဒုက္ခမံ။(ဒု+ခမု+ခ)

ဂုယံ ဂုဟိတဗ္ဗန္တိ ဂုယံ(ဂုဟ+ဏျ)

အတိမညတိ အရ ဩမာန၊အတိမာနကောကံ။

ဒုရုတ္တာနိ ဥစ္စန္တေတိ ဥတ္တာနိ(ဥစ+တ၊ဘုဇာဒိန-သုတ်ဖြင့်စီရင်)၊ ဒုဋ္ဌ၊ ဥတ္တာနိ ဒုရုတ္တာနိ။

ဒုတိယမိတ္တသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၂၂)

ပနုဇ္ဇမာနေန ပနုဒီယတေတိ ပနုဇ္ဇမာနော။(ပ+နုဒ+ယ+မာန)

ဝတ္တာ ဝဇေတိတိ ဝတ္တာ။(ဝစ+တု၊ဘုဇာဒိန-သုတ်(နံ)-ဝဒ+တု၊ဂုပါဒိနုဉ္ဇသုတ်ဖြင့်စီရင်)

ဂမ္ဘီရကထာ ဟူသည် ဈာန်ဝိပဿနာမဂ်ဖိုလ်နှင့်စပ်သောတရားစကား။

(နံ)သစ္စာ-၄ပါး ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့် စပ်ဆိုင်သော တရားစကား။

ကထံ ကတ္တာ ကထံသည်-ကတ္တာဝယ် တုပစ္စည်းနှင့်ယှဉ်သော်လည်း ဒုတိယာပဉ္စမိနုဉ္ဇသုတ်သို့
လိုက်လာသော ကွမ်သဒ္ဓါကတားဖြစ်သောကြောင့် ကထာနေောင် ဆဋ္ဌိဝိဘတ်
မသက်မူ၍ ဒုတိယာဝိဘတ်သာသက်ရသည်။

ပဌမပဋိသမ္ဘိဒါသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၂၂)

ပဋိသမ္ဘိဒါ ပဋိသမ္ဘိဒေတိ ပဋိသမ္ဘိဒါ။(ပတိ+သံ+ဘိဒ+အ+အာ၊ ဣတ္ထိယမတိယဝေါ ဂါ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

အဘိညာ သစ္စိကတွာ အရ ပေစွဝေက္ခဏာဉာဏ်ကောက်။

လိနတ္ထံ လိယတိတိ လိနံ၊ (လိ+တ၊ တကို ဤနပြု ဣကိုနပြု)။ လိနဿ ဘာဝေါ လိနတ္ထံ။
လိန အရ-ထိန၊ မိဒ္ဓနှင့်ယှဉ်သော သသင်္ခါရိကအကုသိုလ်စိတ် (ပစ္စယုပ္ပန်)
တ္ထ-ပစ္စည်း အရ ထိန၊မိဒ္ဓ(ပစ္စည်း)။သဟဇာတပြိုင်။

ပဇာနာတိ အရ မဟာကုကြိဉာသင်္ဂိပညာ။

သံခိတ္တံ သံခိပတိတိ သံခိတ္တံ၊ ထိန၊မိဒ္ဓနှင့်ယှဉ်သော သသင်္ခါရိကအကုသိုလ်စိတ်။

အဇ္ဈတ္တံ အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္ထံ အဇ္ဈတ္တံ။

(နံ) အာဟိတော အဟံမာနော ဧတ္တာတိ အတ္တာ၊ အတ္တာနံ အဓိ အဇ္ဈတ္တံ။

(နံ) အတ္တနော သန္တာနေ ပဝတ္တာ အဇ္ဈတ္တာ။

ဗဟိဒ္ဓါ ဝိက္ခိတ္တံ-န ဗဟိဒ္ဓါ အရ ကာမဂုဏ်အာရုံ(၅)ပါး။

ဝိက္ခိတ္တံ အရ-ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုဏ်စိတ်။

ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ အရ ဥပ္ပါဒဝန္တဖြစ်သောလောကီဝေဒနာ၊ ယင်း၏ အာရမ္မဏပစ္စယုပ္ပန်-ဝိပဿနာ
ဉာဏ်၊ ပကတူပနိဿယပစ္စယုပ္ပန်-တဏှာ။

မှတ်ချက် ဥပ္ပဋ္ဌဟန္တိ အရ ဌိအခိုက်တန်၌ဖြစ်သော လောကီဝေဒနာ၊ အတ္တတ္ထံ ဝတ္ထသိ အရ-
ဘင်အခိုက်တန်၌ ဖြစ်သော လောကီဝေဒနာ၊ (သညာ၊ ဝိတက်တို့၏ အရကို
လည်း အထက်ပါနည်းနဲ့ ကောက်)

သဝမက ဝေဒနာ ဟိ တဏှာယ မူလံ သုခဝသေန တဏှာပုတ္တိတော၊ သညာဒိဋ္ဌိယာ
မူလံ အဝိဘူတာရဗ္ဗဇော ဒိဋ္ဌိဥပ္ပတ္တိတော၊ ဝိတဏှော မာနဿ မူလံ ဝိတတ္ထ
ဝသေန အသ္မိတိ မာနပုတ္တိတော။ (အံ၊ဌ၊ဝ၊၆၁)

သပ္ပိယာသပ္ပိယေသု သံ သုန္ဒရံ ပဏီတဉ္စ ဟုတွာ အယတိ ပဝတ္တတိတိ သပ္ပိယော။

(သံ+ပ+အယ+အ)

(နံ) ပါယတိ ဝေဒတိ ဧတေနာဘိ ပါယော၊ သဟ ပါယေန ယေ ဝတ္တန္တိတိ သပ္ပိယာ။
သပ္ပိယာ စ အသပ္ပိယာ စ သပ္ပယာသပ္ပိယာ။ (သမာဟာရဒ္ဓနပုလ္လိင်)

ကဏှသုက္ကသပ္ပဋိဘာဂေသု-ပုဒ်အဖွင့်ကို ဒုတိယဆင့်အင်္ဂုတ္တိုရ်အလင်းတန်း-၁၉၁၊ ပဌမဝသသုတ်
လာပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို ဒုတိယဆင့် အင်္ဂုတ္တိုရ်အလင်းတန်း ၂၄၁တို့၌ ရှုလေ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ပဌမနိဋ္ဌေသသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၂၁)

အတိပ္ပဂေါခေါ အတိပ္ပ+ခေါ-ဟုဖြတ်၊ ကွစိ သြဗျူနေ သုတ်ဖြင့် ခဗျည်းကြောင့် ဩလာ၊
ယဝဒန-စသောသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ဂလာ။

ဤအလို-ပသဒ္ဓါ ပါတော-အနက်ဟောဥပသာရပုဒ်။

တစ်နည်း အတိ+ပဂေါ+ခေါဟုဖြတ်၊ ပဒ္ဓေဘော်လာ။

ဤအလို ပဂေါ-သဒ္ဓါ နိပါတ်ပုဒ်။

တစ်နည်း ပဌမံ ဂစ္ဆတိ ဒိဝသဘာဝေန ပဝတ္တတိတိ ပဂေါ။

အတိဝိယ ပဂေါ အတိပ္ပဂေါ။

ဤအလို ပဂေါသဒ္ဓါ ကိတ်နာမ်ပုဒ်။ (ပ+ဂမု၊ ကွံ)

အဘိညာ အရ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကောက်။(ပဝေဒိတာနိ-ကိုထောက်)

သတ္တဝိညာဏဋီတိသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၂၇)

ဝိညာဏဋီယော တိဋ္ဌတိ ဧတ္တာတိ ဋီတိယော (ဌာ+တိ)၊

ဝိညာဏဿ ဋီတိယော ဝိညာဏဋီတိယော။

ဝိညာဏ- အရ နေဝသညာ-ပဋိသန္ဓေကြည့် ပဋိသန္ဓေစိတ်-၁၉ ပါး (ပစ္စယုပ္ပန်)။

ဋီတိယော- အရ ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်တကွဖြစ်သော ၈၀-၃၅၊ ကမ္မဇရုပ်- ၂၁ (ပစ္စည်း)

သဟဇာတပြိုင်။

နာနတ္ထကာယာ နာနာ ဝိသဒိသာနံ ဘာဝေါ နာနတ္ထံ၊ (နာနာနိပါတ်နောင် ဆဋ္ဌိနံဝိဘက်ကျေ)

နာနတ္ထံ ကာယေ ဧတေသန္တိ နာနတ္ထကာယာ။(ဘိန္နာဓိကရဏဆဋ္ဌိဗဟုဋီ)

(၁) ခန္ဓာကိုယ်၌ မတူထူးခြားကွဲပြားသည်၏ အဖြစ်ရှိကုန်သော။

နာနာ ဝိသဒိသော အတ္တာ သဘာဝေါ ယဿာတိ နာနတ္ထော။

နာနတ္ထော ကာယော ဧတေသန္တိ နာနတ္ထကာယော။ (တုလျာဓိကရဏဆဋ္ဌိဗဟုဋီ)

(၂) မတူထူးခြားကွဲပြားသော သဘောရှိသော ခန္ဓာကိုယ်ရှိကုန်သော။

နာနတ္ထသညိနော နာနတ္ထံ သညာယံ နာနတ္ထသညာ၊ (အမာဒိပရသတ္တမိ)

(နံ) နာနတ္ထာ သညာ နာနတ္ထသညာ၊ (ကမ္မဓာရံ၊ ပုမ္မောဋံ)

နာနတ္ထသညာ ဧတေသံ အတ္ထိတိ နာနတ္ထသညိနော။

တဒ္ဓိတံပုဒ် အရ ကာမသုဂတိ ပဋိသန္ဓေစိတ်-၉ပါး၊ (မနုဿာဝိနိပါတိကာကို ထောက်)

ကာမဒ္ဓိဟိတံ တိဟိတံပဋိသန္ဓေ-၈ပါး၊(ဧကစ္စေ ဒေဝါထောက်)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း အရ ယင်းပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် တကွသော ဝိရတီ၊အပ္ပမညာကြည့်သောစေ-၃၃၊
ကမ္မဇရုပ်- ၂၀၊ (သဟဇာတပြိုင်)

ဝိနိပါတိကာ သုခသမုဿယတော ဝိရူပံ နိပတနံ ဝိနိပါတော၊ (ဝိ+နိ+ပတ+ဏ)
ဝိနိပါတော စတေသံ အတ္ထိတိ ဝိနိပါတိကာ၊ (ဝိနိပါတ+ဏက)
(န) အပါယေသု ဂတော နတ္ထိ နိပါတော စတေသန္တိ ဝိနိပါတိကာ။
(ဝိ+နိပါတ၊ သမာသန္တ-က၊ တဌ်အကိုဏုပြု) ဝိနိပါတဟူသည် အပါယ်လေးပါးမှ
အလွတ်ဖြစ်သော ဥတ္တရမာတာ၊ ပိယင်္ဂရမာတာ၊ ဖုဿဓိတ္တာ၊ဓမ္မဂုတ္တာစသော
ယက္ခိနီများနှင့် ဝိမာန်ရှိသောဝေမာန်ကပြုတ္တာတို့တည်း။

ပဌမာ ဝိညာဏဌိတိ ဝိညာဏ အရ- လူ့နတ်၊ဝိနိပါတိကာပြုတ္တာတို့၏ ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ-
စိတ်-၉ပါး။ ဌိတိ အရ-ယင်းပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် တကွဖြစ်သော စေ-၃၃၊
ကမ္မဇရုပ်- ၂၀။

မှတ်ချက် ဒုတိယာဝိညာဏဌိတိ စသည်တို့၌ ဝိညာဏ-အရ ဌိတိ-အရတို့ကို အရာဌာန-
အလိုက် တိကျသေချာအောင်ကောက်လေ။

ကေတ္တသညိနော ၁။ ကေဿ ဘာဝေါ ကေတ္တံ၊
ကေတ္တံ သညာယံ ကေတ္တသညာ။
ကေတ္တသညာ စတေသံ အတ္ထိတိ ကေတ္တသညိနော။
ကေကာ သဒိသော အတ္တော ဘာဝေါ ယသတတိ ကေတ္တာ။ (သညာ)
ကေတ္တာ သညာ ကေတ္တသညာ။(ရှေ့ပုဒ်ပုစ္ဆောင့်)
ကေတ္တသညာ စတေသံ အတ္ထိတိ ကေတ္တသညိနော၊ (ကေတ္တသညာ+ဤ)

နာနတ္တကာယာ ကေတ္တသညိနော-၌ ကေတ္တသညာ အရ ပထမဈာန်ဘုံသားတို့၏ ပထမဈာန်
ဗိပါက် ပဋိသန္ဓေစိတ်၊ အပါယ်ဘုံသားတို့၏ အဟိတ်အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာ-
သဟဂုတ်သန္နိရုဏပဋိသန္ဓေစိတ်ကောက်။

ဤပစ္စည်းအရ ယင်းပဋိသန္ဓေစိတ်တို့နှင့် တကွဖြစ်သော စေ-၃၃၊ ကမ္မဇရုပ်- ၂၀။
ဗြဟ္မကာယိကာ ဗြဟ္မာနံ ကာယော သမူဟော ဗြဟ္မကာယော(နံ) ဗြဟ္မာနံ ကာယော နိကာယော
ဗြဟ္မကာယော၊ ဗြဟ္မကာယေ ဘဝါ ဗြဟ္မကာယိကာ။

ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တာ ပဌမဇ္ဈာနံ ပဌမံ၊ (ဥတ္တရပဒလောပသမာသံ၊ ဈာန-နောက်ပုဒ်ကျေ)
အဘိနိဗ္ဗတ္တန္တိ အဘိနိဗ္ဗတ္တာ၊ ပဌမေန အဘိနိဗ္ဗတ္တာ ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တာ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ပဌမ အရ- ပဌမဈာန်ကုသိုလ်စေတနာ၊ အဘိနိဗ္ဗတ္တာ အရ- ပဌမဈာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေစိတ် ဝိရတိကြည်သော စေ-၃၅၊ ကမ္မဇရုပ်-၁၅။ (နာနာကွဏိကပြိုင်) ကေတ္တကာယာ နာနတ္တသညိနော-၌ နာနတ္တသညာ အရ ဒုတိယဈာန်ဘုံသားတို့၏ ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်ဝိပါက်ပဋိသန္ဓေစိတ်။

ဤပစ္စည်းအရ ယင်းပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်တကွဖြစ်သော စေ-၃၄၊ ကမ္မဇရုပ်-၁၅။ အာဘဿရာ သရီရတော သရတိ ဝိဿရတိတိ သရာ။ (သရ+အ+အာ) အာဘာ သရာ ဧတေသန္တိ အာဘဿရာ။

ကေတ္တကာယာ ကေတ္တသညိနော-၌ ကေတ္တသညာ အရ ဝာတိယဈာန်ဘုံသားပဋိ၏ စပုပ္ဖုဉ္ဇ ဈာန်ဝိပါက်ပဋိသန္ဓေစိတ်၊ ဝေပပဗ္ဗိလ်ဘုံသားတို့၏ ပဉ္စမဈာန်ဝိပါက်ပဋိသန္ဓေ

ဤပစ္စည်း အရ ယင်းပဋိသန္ဓေနှင့် တကွဖြစ်သော စေ-၃၂၊ ကမ္မဇရုပ်-၁၅။ သုဘကိဏှာ သုန္တရာ ဘာ သုဘာ (သုသဒ္ဓါ- သုန္တရအနက်ဟော)၊ (နဲ) သောဘနာ ဘာ သုဘာ။ (သုသဒ္ဓါ သောဘနအနက်ဟော)။ သုဘာယ ကိဏှာ သုဘကိဏှာ။

ဤအလို သုဘာကိဏှာ ဟုဆိုလိုလျက် ဘာ၌ အာကို ရသယပြု၊ အဆုံးဖြစ်သော ဧကကို ဟပြု၍ ပြီးသည်။ (အံ၊ ငါ၊ ၃၊ ၁၆၉)

(နဲ) သောဘတိတိ သုဘော၊ သုဘေန ကိဏှာ သုဘကိဏှာ။

ဤအလို သုဘကိဏှာ- ဟုဆိုလိုလျက် အဆုံးဖြစ်သော ဧကကို ဟပြု၍ သုဘကိဏှာ-ဟု ပြီးသည်။ (အံ၊ ငါ၊ ၃၊ ၁၆၄)

သဗ္ဗသော သဗ္ဗေန အာကာရေန သဗ္ဗသော။ (သဗ္ဗ+သော+နာသက်၊ သဗ္ဗသမာဓုသော ဖြင့်ချေ၊ အတ္တင်္ဂမာ၊ အမနသိကာရာ၊ သမတိက္ကမာ-တို့၌စပ်။ ဆဋ္ဌိနိဝိဘတ်ကျေ၊ ရူပသညာနံ၊ ပဋိယသညာနံ၊ နာနတ္တသညာနံ-တို့၌စပ်။

ရူပသညာနံ ရူပဇ္ဈာန် ရူပံ(ဈာန်နောက်ပုဒ်ကျေ)၊ ရူပေ သညာ ရူပသညာ။ (ရူပဈာန်-၅ပါး) ကသိကရူပံ ရူပံ(ကသိကရူပုဒ်ကျေ)၊ ရူပံ သညာ အဿာတိ ရူပသညာ။ အာကာသပညတ်ကြ၌ ကသိုဏ်းပညတ်အာရုံ-၉ ပါး။

ရူပသညာ စ ရူပသညာ စ ရူပသညာ။ ရူပဈာန်-၁၅ပါးနှင့် ကသိုဏ်းပညတ် အာရုံ-၉ပါး။ (အာရမ္မဏပြိုင်၊ အာရမ္မဏ-တစ်ပစ္စည်းထုတ်)

မှတ်ချက် ရူပသညာနံ-၌ သညာသဒ္ဓါသည် ပထမနည်းအလို-သညာစေတသိက်ဟော၊ ဒုတိယနည်းအလို-အမည်နာမဟော-ဟုမှတ်

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

- သမတိက္ကမာ သမတိက္ကမနံ သမတိက္ကမော တသ္မာ သမတိက္ကမာ။ အာကာသဈာန်၏ ရှေ့အဖို့၌ ဖြစ်သော ဥပစာရဈာန်-ဟု ဆိုအပ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာသံစိတ်။
- ပဋိယသညာနံ ပဋိဟနနံ ပဋိယော (ပတိ+ဟန+ရ)။ ပဋိယေန ဥပ္ပန္နာ သညာ ပဋိယသညာ။ ပဋိယ အရ ပဉ္စာရုံကို ယူခဲ့သော် ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်သညာနှင့် အာရမ္မဏာပြိုင်။
- (န) (အာရမ္မဏာ ပုရေဇာတ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ-၄ပစ္စည်းထုတ်)
- ပဉ္စဝတ္ထုကို ယူခဲ့သော် ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်သညာနှင့် ဝတ္ထုပုရေဇာတပြိုင်။ (ဝတ္ထု ပုရေဇာတ၊ နိဿယ၊ ကုန္တိယ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အတ္တိ၊ အဝိဂတ-၆ပစ္စည်းထုတ်)
- အတ္တင်္ဂမာ အတ္တင်္ဂမနံ အတ္တင်္ဂမော (အတ္တ+ဂမ+အ)။ အတ္တသဒ္ဓါ နပုလ္လိင်။
- (န) အသနံ အတ္တိ၊ အတ္တံ ဂမော အတ္တင်္ဂမော။ ဥပစာရဈာန်ကောက်။
- နာနတ္ထသညာနံ နာနာ ဝိသဒိသော အတ္တာ သဘာဝေါ ဧတဿာတိ နာနတ္ထာ၊ (သညာ) နာနတ္ထာ သညာ နာနတ္ထသညာ။ (နာနတ္ထာ+သညာ၊ ရှေ့ပုဒ်ပုဗ္ဗောဇ်)
- (န) နာနတ္ထသညာ အရ- ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်ကြည် ကာမစိတ် (၄၄) ပါးကောက်။
- နာနာ ဝိသဒိသော အတ္တာ သဘာဝေါ ဧတဿာတိ နာနတ္ထိ၊ (အာရမ္မဏံ) နာနတ္ထေ ပဝတ္တာ သညာ နာနတ္ထသညာ၊ (နာနတ္ထ+သညာ)
- နာနတ္ထ အရ- ကာမအာရုံ၊ သညာအရ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်ကြည် ကာမစိတ်-၄၄ပါး။
- အနန္တော နတ္ထိ အန္တော ယဿာတိ အနန္တော (အာကာသော)
- အာကာသာနဉ္စာယတနူပဂါ နတ္ထိ အန္တော ယဿာတိ အနန္တံ။
- အာကာသံ အနန္တံ အာကာ-သာနန္တံ၊ (ကောင်းကင်ပညတ်)။
- အာကာသာနန္တမေဝ အာကာသာနဉ္စံ။ အာကာသာနဉ္စံ အာယတနံ အဿာတိ အာကာသာနဉ္စာယတနံ။ ဥပဂစ္ဆန္တိတိ ဥပဂါ။
- အာကာသာနဉ္စာယတနံ ဥပဂါ အာကာသာနဉ္စာယတနူပဂါ။
- အာကာသာနန္တ+ဏှာဖြင့် အာကာသာနန္တ ဟူလိုလျှက် တျကိုစပြု၊ နောက်နကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြု၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဥပြု၍ အာကာသာနဉ္စံဟုပြီး။
- အာကာသာနဉ္စ အရ အာယတန အရ ကောင်းကင်ပညတ်အာရုံ။
- ပုဒ်လုံး အရ အာကာသဈာန်ဝိပါက်။ (အာရမ္မဏာပြိုင်)
- မှတ်ချက် အာကာသာနဉ္စာယတနူပဂါ-၌ အာကာသာနဉ္စာယတန အရ အာကာသဘုံကို

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ရသော်လည်း ယင်းဘုံ၌ရှိသော အာကာသဈာန်ဝိပါက်ကို ဤ၌ အရကောက် ထားသည်။

ပဉ္စမာ ဝိညာဏဌိတိ ဝိညာဏ အရ-အာကာသဈာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေစိတ်ကောက်။

ဌိတိ အရ-ယင်းပဋိသန္ဓေနှင့်တကွဖြစ်သောစေ-၃၀။

အာကာသာနဉ္စာယတနံ အာကာသာနဉ္စ အာယတနံ ဧတဿာတိ အာကာသာနဉ္စာယတနံ။

(အာကာသဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အာကာသာနဉ္စ တံ အာယတနံစာတိ အာကာ သာနဉ္စာယတနံ။ (ကောင်းကင်ပညတ်အာရုံ)

အာကာသာနဉ္စာယတနဉ္စ အာကာသာနဉ္စာယတနဉ္စ အာကာသာနဉ္စာယတနံ။

(အာကာသဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့်ကောင်းကင်ပညတ်အာရုံ)

မှတ်ချက်

အာကာသာနဉ္စာယတနံ- စသော ပုဒ်တို့ကို သမတိက္ကမာ-၌ စပ်ခိုက် ဗဟုဠိဟိ၊ ကမ္မဓာရည်းသမာသ်အတွင်းငုတ်သော ဧကသေသ်တဗ္ဗိတိပြုရ၍ ဈာန်နှင့်အာရုံ နှစ်မျိုးလုံးကိုကောက်၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ-၌ စပ်ခိုက် ဗဟုဠိသမာသ် တစ်မျိုးတည်းသာ ပြုလုပ်၍ ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုသာကောက်၊ ဥပဂါ-၌ စပ်ခိုက် အာကာသာနဉ္စာ- ယတနံစသည်တို့အရ ဘုံကိုရသော်လည်း ယင်းဘုံရှိ ဈာန်ဝိပါက်တို့ကို အရ ကောက်ရသောကြောင့်ဗဟုဠိဟိတစ်မျိုးတည်းသာပြု။

ဝိညာဏဉ္စာယတနံ နတ္ထိ အန္တော ယဿာတိ အနန္တံ၊ (ဝိညာဏံ) အနန္တမေဝ အာနဉ္စ။ (အနန္တ+ဏှ)

ဝိညာဏံ အာနဉ္စ ဝိညာဏဉ္စ၊ (ဝိသေသနဉ္စာယတနံ)

ဝိညာဏဉ္စ အာယတနံ အဿာတိ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ၊ (ဝိညာဏ-ဈာန်)

ဝိညာဏဉ္စ တံ အာယတနဉ္စာတိ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ၊ (ပဌမာရူပဉ္စိညာဏံ)

ဝိညာဏဉ္စာယတနဉ္စ ဝိညာဏဉ္စာယတနဉ္စ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ။

ဝိညာဏဈာန်နှင့်ပထမာရူပကုကြိဝိညာဏံ။

ရုပ်ပြီး

ဝိညာဏပုဒ် အာနဉ္စပုဒ်တို့ဖြင့် ဝိညာဏာနဉ္စ-ဟူလိုလျှက် နတို့ချေ၊ ဏဉ္စအာကို ရဿပြု၍ ဝိညာဏဉ္စ-ဟုပြီး။

ဤအလို

ဝိညာဏ အရ အာနဉ္စ အရ-ပဌမာရူပကုကြိဝိညာဏံ။

အပေါင်းပုဒ်အရ- ဝိညာဏဉ္စာယတနဉ္စာယတနဉ္စာယတနံ (ဗဟုဠိသမာသ်အခိုက်)

အစိတ်ပုဒ်၊ အပေါင်းပုဒ်တို့ အရ-ပထမာရူပ-ကုသိုလ်၊ ကြိယာဝိညာဏံ ဟူသော အာရုံကိုကောက်။ (ကမ္မဓာရည်းအခိုက်)

(န) ဝိညာဏေန အဗ္ဗိတဗ္ဗံ ပါပုဏိတဗ္ဗန္တိ ဝိညာဏဉ္စ၊ (ဝိညာဏ+အဗ္ဗ+အ)
ဗဟုဗ္ဗိ၊ ကမ္မဓာရည်းဆက်ပြုလေ။

ဤအလို ဝိညာဏ အရ ဒုတိယာရူပ(ဝိညာဏ)ဝိညာဏ်။ အဗ္ဗ အရ ဝိညာဏဗ္ဗ အရ-
အာယတန အရ- ပထမာရူပ-ကုကြိဝိညာဏ်အာရုံ။ အပေါင်းပုဒ်အရ- ဒုတိယာ-
ရူပဝိညာဏ်။(ဗဟုဗ္ဗိအခိုက်)

ဝိညာဏဗ္ဗ အရ အာယတန အရ ဝိညာဏဗ္ဗာယတန အရ ပထမာရူပ-ကုသိုလ်၊
ကြိယာဝိညာဏ်အာရုံ၊ (ကမ္မဓာရည်းအခိုက်)

အာကိဉ္ဇာညာယတနူပဂါ နတ္ထိ ကိဉ္ဇနံ ယဿာတိ အကိဉ္ဇနံ၊ (ပထမာရူပဝိညာဏ်)

အကိဉ္ဇဿ ဘာဝေါ အာကိဉ္ဇညံ၊ (အကိဉ္ဇန+ဏျ)

အာကိဉ္ဇညံ အာယတနံ စတဿာတိ အာကိဉ္ဇာယတနံ။

အာကိဉ္ဇညာယတနံ ဥပဂါ အာကိဉ္ဇညာယတနူပဂါ။

ရုပ်ပြီး အကိဉ္ဇန+ဏျဖြင့် အကိဉ္ဇန-ဟုလုပ်လျက် အကိဉ္ဇဂ္ဂိပြု၊ နှုတ်ပြု၊ ဒွေဘောသံသာဗျ၊
အာကိဉ္ဇည-ဟုပြီး၏။

အကိဉ္ဇန ဒေရ ပထမာရူပဝိညာဏ်။

အာကိဉ္ဇည အရ အာယတန အရ- နတ္ထိဘောပညတ်အာရုံ။

အပေါင်းပုဒ်အရ အာကိဉ္ဇညာယတနဝိပါက်ချာန်။ (ဘုံကိုရသည် ဖြစ်၍
ယင်းဘုံရှိ အာကိဉ္ဇညချာန်ဝိပါက်တို့သာ ဤ၌ အရကောက်ထားသည်။)

သတ္တဓာ ဝိညာဏဌိတိ-၌ ဝိညာဏ-အရ အာကိဉ္ဇညာယတနချာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေစိတ်။

ဌိတိ-အရ ယင်းပဋိသန္ဓေနှင့်ကမ္မဖြစ်သော ဝိရတိ၊အပ္ပမညာကြင် ဖေ-ဝ-ဝ၊

အမ်ပွယ် သုဒ္ဓါဝါသ-၅ ဘုံတို့သည် ဝိဝဋ္ဌပက္ခ၌ တည်ရကား အခါခပ်သိမ်းမတည်ရှိနိုင်
သောကြောင့် ဝိညာဏဌိတိ၊ သတ္တာဝါသတို့၌ မပါပင်၊ အသညသတ်ဗြဟ္မာ
တို့သည် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် လုံးဝမရှိသောကြောင့် ဝိညာဏဌိတိ၌ မပါဝင်ပါ။
သတ္တာဝါသတို့၌ ပါဝင်ပါသည်။ နေဝသညာနာသညာယတနသည် နေဝဝိညာဏ
နာဝိညာဏ ဖြစ်သောကြောင့် ဝိညာဏဌိတိ တို့၌မပါဝင်ပါ။ သတ္တာဝါသတို့၌
သာပါဝင်သည်။

မှတ်ချက် မဟာသံဝေဓရ်အလို သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာတို့သည် စတုတ္ထဝိညာဏဌိတိ ၊ စတုတ္ထ
သတ္တာဝါသတို့၌ပါဝင်သည်။ ဤဝါရကိုသောက်၍ စတုတ္ထဝိညာဏဌိတိ၌ ဝိညာ-

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ဏအရ- တတိယဈာန်ဘုံ ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံသား သုဒ္ဓါဝါသဘုံသား ဗြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ကို အရကောက်နိုင်သည်။

သမာဓိပရိက္ခာရသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၂၈)

သမာဓိပရိက္ခာရ ဖလံ ပရိကရောတိ နိဗ္ဗတ္တေတိတိ ပရိက္ခာရော၊ (သမ္ဘာရအနက်ဟော့)
(နံ) ပရိကရောန္တိ အဘိသင်္ခရောန္တိတိ ပရိက္ခာရ၊ (ပရိဝါရအနက်ဟော့)
သမာဓိဿ ပရိက္ခာရ သမာဓိပရိက္ခာရ။
သမာဓိ အရ မဂ်သမာဓိ၊ (ပစ္စယုပ္ပန်) ပရိက္ခာရ အရ-သမာဓိကြံ့မဂ်-၄ပါး
ရှိသမ္ဘာဒိဋ္ဌိစသော မဂ္ဂင်တရားကိုယ်-၇ ပါး၊ (ပစ္စည်း) သဟဇာတပြိုင်။
ကြီး-၄၊ အညမည၊ သမ္ပယုတ္တ၊ ဟေမပု၊ အဓိပတိ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ။
မှတ်ချက် ဤသုတ်လာ သမ္ဘာဒိဋ္ဌိစသော ပုဒ်ဘိန်း၊ အရကို မဂ်-၄ပါးနှင့် ယှဉ်သောသမ္ဘာဒိဋ္ဌိ
စသော တရားများဟုမှတ်ပါ။

စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ ဧကံ အဂ္ဂံ အာရမ္မဏံ ယဿာတိ ဧကဂ္ဂံ။(မဂ်စိတ်)
ဧကဂ္ဂဿ ဘာဝေါ ဧကဂ္ဂတာ။(မဂ်သမာဓိ)
စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ။(မဂ်သမာဓိ)

ဧကဂ္ဂ-၌ ဧက အရ အဂ္ဂအရ နိဗ္ဗာန်၊ ဧကဂ္ဂ အရ မဂ်စိတ်-၄ပါး (အာရမ္မဏပြိုင်၊ အာ၊ ဓံ၊ ဥ)
ဧကဂ္ဂတာ-၌ ဧကဂ္ဂအရ- မဂ်စိတ်၊ တာပစ္စည်း အရ- မဂ်သမာဓိ၊ (ပစ္စည်း) သဟဇာတပြိုင်
ကြီး-၄၊ အညမည၊ သမ္ပယုတ္တ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဈာန၊ မဂ္ဂ။

ပရိက္ခတာ ပရိကရိယတေ အဘိသင်္ခရိယတေတိ ပရိက္ခတာ။(ပရိ+ကရ+တ+အာ)
ကရဓာတ် အရ မဂ်စိတ်ရှိသမ္ဘာဒိဋ္ဌိစသော မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ၇ပါး၊ (ပစ္စည်း)
တပစ္စည်းအရ မဂ်သမာဓိ၊ (ပစ္စယုပ္ပန်) သဟဇာတပြိုင်။(၇-ပစ္စည်းထုတ်)
သဥပနိသော ဥပေစ္စ နိဿိယတေတိ ဥပနိသာ။(ဥပ+နိ+သိ+အ+အာ)
သဟ ဥပနိသာယ ယော ဝတ္တတိတိ သဥပနိသော။
ဥပနိသာ-၌ ဓာတ်အရ မဂ်သမာဓိ၊

ပစ္စည်းအရ မဂ်စိတ်၌ရှိသော သမ္ဘာဒိဋ္ဌိစသော မဂ္ဂင်တရားကိုယ်-၇ပါး။
ဥပနိသာ အရ မဂ်စိတ်ရှိ မဂ္ဂင်တရားကိုယ်-၇ပါး၊ သဥပါနိသာ အရ မဂ်သမာဓိ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

သပရိက္ခာရော ဖလံ ကရောတိ နိဗ္ဗတ္တေတိတိ ပရိက္ခာရော။ (သမ္ဘာရအနက်ဟော)
 (နံ) ပရိကရောတိ အဘိသင်္ခရောတိတိ ပရိက္ခာရော။ (ပရိဝါရအနက်ဟော)
 သဟံ ပရိက္ခာရေန ယော ဝတ္တတိတိ သပရိက္ခာရော။
 ပရိက္ခာရ အရ မဂ်စိတ်-၄ပါးရှိပစ္စင်တရားကိုယ်-၇ပါး၊ သပရိက္ခာရ အရ မဂ်သမာဓိ။

ပဌမအဂ္ဂိသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၂)

ရာဂဂ္ဂိ အဂ္ဂတိ ကုဋိသဘာဝံ ဂစ္ဆတိတိ အဂ္ဂိ၊ (အဂ္ဂ+ဣ၊ မုနာဒီဟိန္-ဖြင့်သက်၊ ကစ္စည်း)
 အဂတိ ကုဋိသော ဟုတ္တာ ဂစ္ဆတိတိ အဂ္ဂိ၊ (အဂ+ဂါ၊ မောဂါ)
 (နံ) အလေဝိ လေမာနော ကုဋိလံ ဂစ္ဆတိတိ အဂ္ဂိ။(အလေ+ဣ၊ လေကိုပြု၊ ခေဒသောပြု)
 အဂ္ဂိ ဝိယာတိ အဂ္ဂိ၊ ရာဂေါ ဇေ အဂ္ဂိ ရာဂဂ္ဂိ။

အာဟုနေယျဂ္ဂိ အာနေတွာ ဟုနနံ ပူဇနံ အာဟုနံ။ (နံ) အာဒရေန ဟုနနံ ပူဇနံ အာဟုနံ။
 (အာ+ဟု+ယျ) အာဟုနံ အရဟန္တိတိ အာဟုနေယျာ၊ (ကျေးဇူးရှင်မိဘများ)
 အာဟုနေယျာ အဂ္ဂိ အာဟုနေယျဂ္ဂိ။

ဂဟပတဂ္ဂိ ဂဟဿ ပတိ ဂဟပတိ၊ (အိမ်ရှင်ယောက်ကျား) ဂဟပတိ ဇေ အဂ္ဂိ ဂဟပတဂ္ဂိ။
 ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ ဒက္ခန္တိ ဝမုန္တိ စတေဟိ တိတသုခါနိတိ ဒက္ခိဏာ၊ (ဒက္ခ+ဣ၊ ဒက္ခတော ဣ
 ဏော-ဟူသောသုတ်ဖြင့်သက်၊ ပစ္စည်းလေးပါး)
 ဒက္ခိဏံ အရဟန္တိတိ ဒက္ခိဏေယျော၊ (ရဟန်းသံဃာ)
 ဒက္ခိဏေယျော ဇေ အဂ္ဂိ ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ။

ကဋ္ဌဂ္ဂိ ဟသတိ ယာတိ ဝိနာသန္တိ ကဋ္ဌံ။ (ကသ+တ)
 (နံ) ကာသတေ အဂ္ဂိနာ ဒိဗ္ဗတေတိ ကဋ္ဌံ၊ (ကာသ+တ၊ တကိုဋ္ဌပြု၊ ရဿပြု)
 ကဋ္ဌတော နိဗ္ဗတ္တော အဂ္ဂိ ကဋ္ဌဂ္ဂိ၊ (မရွေးလောပိပစ္စမိတပျရိသ်)

ဒုတိယအဂ္ဂိသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၂၈)

ဥဂ္ဂတသရီရဿ ဥဂ္ဂတိတိ ဥဂ္ဂတံ၊ (ဥ+ဂမု+တ) ။ သရတိ ဂစ္ဆတိတိ သရီရံ။(သရ+ဤရ)
 ဥဂ္ဂတံ သရီရံ ယဿာတိ ဥဂ္ဂတသရီရော။
 အဓိပ္ပာယ် မြင့်မြတ်ခိုင်မာသော အနှစ်သာရဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်နှင့် စီးပွားဥစ္စာရှိသော
 ကြောင့် ဥဂ္ဂတသရီရပုဏ္ဏား ဟုခေါ်သည်။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

၄၈

- ထူဏူပနီတာနိ အဘိတ္ထဝိယတေတိ ထူဏော၊ (ထု+ဥါ၊ (နဲ)ထု+ယု)
(နဲ) ဓာရေတိတိ ထူဏော၊ (ဓရ+ယု၊ ရကိုချေ့စဉ် အကိုဥပြု၊ ဓကိုထပြု)
ထူဏံ ဥပနီတာနိ ထူဏူပနီတာနိ။
- ဥပနီတာ ဥပ-နီဓာတ်အရ ယင်တိုင်သို့ ဆောင်သောသူ၏ ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူ-
စိတ္တုပ္ပါဒ်။ တပစ္စည်း အရ ဆောင်အပ်သော နွားလားဥသဘ-၅၀၀။
(အာရမ္မဏပြိုင်)
- ယညတ္ထာယ ယဇနံ ယညော၊ (ယဇ+ဥ၊ ဇကိုဥပြု)။ ယညော အတ္ထော ယညတ္ထော။
ဝစ္ဆတရသတာနိ ဂါဝိယာ သမိပေ ဝသတိတိ ဝစ္ဆော၊(ဝသ+ဆ)၊ ဝစ္ဆော ဧဝ ဝစ္ဆတရော၊ (သုတ္တ)
(နဲ) ဝစ္ဆံ ဝစ္ဆဘာဝံ အတရိတိ ဝစ္ဆတရော၊ (ဝစ္ဆ-တရ+အ)
ဝစ္ဆတရာနံ သတာနိ ဝစ္ဆတရသတာနိ။
- ဥရဗ္ဗသတာနိ ဗာဓိယမာနောပိ န ရဝတိတိ ဥရဗ္ဗော၊ (ဥ+ရု+ဘ၊ ရဉ်ဥကိုဩပြု၊ ဩကိုအံပြု၊
ဝကိုဗပြု၊ ဥသည် ပဋိသေဓတ္ထ)၊ ဥရဗ္ဗာနံ သတာနိ ဥရဗ္ဗသတာနိ။
- လူဝဿ ယဝန္တိ သဟ ဝတ္တန္တိ ဧတ္တာတိ ယူပေါ၊ (ယု+ပ၊ ဒီပပြု)
ဥဿာပနံ ဥဿာပိယတေ ဥဿာပနံ (ဥ-သိ+ဏာပေ+ယု)
ဥဿာပေန္တော ဥဿာပေတိတိ ဥဿာပေန္တော (ဥ-သိ+ဏာပေ+အန္တ)
- ဓာတ် အရ ယင်တိုင်ကိုကောက်၊ ပစ္စည်း အရ မိစ္ဆာမိမောက္ခပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ်။
သတ္တာနိ သသတိ ဟိသတိ ဧတေတိတိ သတ္တာနိ (သသု+တ၊ ပကတိလက်နက်)
သတ္တာနိ ဝိယာတိ သတ္တာနိ (အကုသိုလ်ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ)
- ဒုက္ခုဒြိယာနိ ဥဒယနံ ဥဒြိယော (ဥ-ဣ+အ၊ ဒလာ၊ ဣကိုဧပြု၊ ဧကိုအယပြု၊ ဒကိုဒြိပြု)
ဒုက္ခဿ ဥဒြိယော ဝမိ ဧတေသန္တိ ဒုက္ခုဒြိယာနိ။
- ဒုက္ခ အရ ဥဒြိယ အရ-အကုသလဝိပါက်-၇ပါး။
- ဒုက္ခုဒြိယ အရ အကုသိုလ်ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံစေတနာ။ (နာနာက္ခဏိကပြိုင်)
- ဒုက္ခဝိပါကာနိ ဝိပစ္စန္တိတိ ဝိပါကာ၊ (နဲ) ပစ္စန္တိတိ ပါကာနိ၊ ဝိသိဋ္ဌာနံ အကုသလာနံ ပါကာ-
ဝိပါကာ၊ ဒုက္ခံ ဝိပါကာ ဧတေသန္တိ ဒုက္ခဝိပါကာနိ။
ဝိပါက-၌ ဝိ အရ- အကုသိုလ်စေတနာ။
ပါက အရ- အကုသလဝိပါက်-၇ပါး။ (နာနာက္ခဏိကပြိုင်)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဒုက္ခံ ဝိပါကော ဟူသောသမာသ်ပုဒ် အန္တအရ- အကုသလဝိပါက်-၇ပါး။
ဧတေသံ ဟူသော အညပုဒ် တဟျ အရ-အကုသိုလ်ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ
စေတနာ။ (နာနာက္ခဏိကကမ္မပြိုင်)

ကာယသတ္တံ ကာယော ဧဝ သတ္တံ ကာယသတ္တံ။ (အကုသိုလ်ကာယကံ)

စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေသိ စိတ္တ အရ ဥပုဗ္ဗ- ပဒဓာတ်အရ- မနောဒွါရိကဝကေစေတနာ ပြဋ္ဌာန်းသော
ဒေါသမူစိတ်။

ဥသဘာ ကာရိတ်ပစ္စည်း အရ- မနောဒွါရိကဒေါသမူဝကေစေတနာ။ (သဟဇာတပြိုင်)
ပစ္စတ္တိကေ ဥဿာပေတိတိ ဥသဘော။(ဥသ+အာပေ+အဘ)

(နံ) ဥသတိ ပဋိပက္ခေ နိဒဟတိတိ ဥသဘော။(ဥသ+အဘ) တေ ဥသဘာ။
လိင်အနက်၊ ပဌမာယောဝိဘတ်သက်၊ လိင်တ္ထေပဌမာ (ဟညန္တုကိုထောက်။)
ပဌမာယောဝိဘတ်၊ ဒုတိယာအနက်၊ ပရသမညာ ပယောဂေ-သုတ်ဖြင့်သက်။

(နံ) ဒုတိယာမှ ပဌမာသို့ပြောင်းနေသော ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသ (ဟန္တုကိုထောက်။)

သုဂတိယာ သုခဿ ဂတိ သုဂတိ။

သုဂတိယာ မဂ္ဂံ အရ မဟာကုသိုလ်ရှိစေတနာ။

ဒုဂ္ဂတိယာ မဂ္ဂံ အရ အကုသိုလ်စေတနာ။

သမာရမ္ဘတိ အရ ဒေါသမူဝိရိယ။

ရတ္တော ရတ္တတိတိ ရတ္တော။ (ရန္တ + တိ) သုဂတိန- သုဂတိဖြင့် ခဝက္ခန်ချေ၊ တာဒေသိသိဖြင့်။

ပရိယာဒိန္နမိတ္တော အာဒိယတေတိ အာဒိန္နံ၊ ပရိယမန္တတော အာဒိန္နံ ပရိယာဒိန္နံ။

ပရိယာဒိန္နံ စိတ္တံ ယဿဝတိ ပရိယာဒိန္နမိတ္တော။

အာဒိန္န-၌ ဓာတ်အရ- ရာဂကေသက်။

ပစ္စည်းအရ- ကုသိုလ်စိတ် (သဒ္ဓါနည်း)။

ကုသိုလ်စိတ်၏မရှိခြင်းအဘာဝပညတ် (အဘိဓမ္မာနည်း)

လောဘမူစိတ် (ဆရာနည်း)

မှတ်ချက် ဒုဋ္ဌောမုဋ္ဌော-စသည်တို့၌ ပရမတ်အရကောက်ကို ဆိုခဲ့ပြီးနည်းကို မှီး၍ကောက်။

ပရိဟာကဗ္ဗာ ပရိ-ဟရ+တဗ္ဗ၊ ကွစိဓာတုဖြင့် ရကိုချေ၊ ဟ၌အကိုအာပြု။

(တစ်နည်း) ကွစိဓာတုဖြင့် ရကိုအာပြု။

အတောဟယ်	အတော+ဟိ+အယ်-ဟုဖြတ်။
အာဟုတော	အာ-ဟု+တ၊ ဟုဇာတ် ဂတျတ္ထ။
ဂဟပတဂ္ဂိ	အဂ္ဂတိ ဝိစရတိတိ အဂ္ဂိ (အဂ္ဂ+ဣ)၊ ဂဟပတိ ဝိယာတိ ဂဟပတိ။ ဂဟပတိ ဟုတ္တာ အဂ္ဂိ ဂဟပတဂ္ဂိ။ (သာမယားစသော အခြွေအရံလူအပေါင်း)
ပေဿာ	ပေသီယဗောတိ ပေဿော (ပိသ+ဏ၊ သဒ္ဓေဘော်လာ)
ကမ္မကရာ	ကမ္မံ ကရောန္တိတိ ကမ္မကရာ (ကမ္မ-ကရ+အ)
မှတ်ချက်	မိမိကိုယ်ပိုင် အလုပ်ကို ပြုလုပ်သူကိုဟောရာ၌ ကမ္မ-ကရ+ဏပစ္စည်းဖြင့် ကမ္မ ကာရော-ဟုရိုမည်။ သူတစ်ပါးအလုပ်ကို ပြုလုပ်သူကို ဟောရာ၌ ကမ္မ+ကရ+ အပစ္စည်းဖြင့် ကမ္မကရော-ဟုရိုမည်။
ပရပ္ပဝါဒါ	ပဝဒန္တိ ဧတေဟိတိ ပဝါဒါ။ ပရာ ပဝါဒါ ပရပ္ပဝါဒါ။
ဇီဝိတံ ဒေမိ	ဇီဝိတ အရ-ရုပ်, နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေ။ (ပစ္စည်း)
ဒေမိ အရ	ပါဏာတိပါတဝိရတိ ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် (ပစ္စယုပ္ပန်)၊ အာရမ္မဏပြိုင်။ (အာရမ္မဏ၊ ပုဇ်ရဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ)
ဥပဝါယတံ	ဥပ-ဝါ+ဒိဝါဒိယ+တံ။ မေတ္တာကရဏာ ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။

ဒုတိယသညာသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၃၃)

အသုဘသညာပရိစိတေန-အသုဘေသု ဥပ္ပန္နာ သညာ အသုဘသညာ။
 (နံ) အသုဘန္တိ ပဝတ္တာ သညာ အသုဘသညာ။
 အသုဘာသညာယ ပရိစိတော အသုဘသညာပရိစိတော။
 အသုဘသညာ အရ- အသုဘပဌမဇ္ဈာန်သညာကောက်။

ဗဟုလံ ဝိဟရတော အရ- အသုဘပဌမဇ္ဈာန်ဝိတိချ။

မေထုနဓမ္မသမာပတ္တိယာ မိထတိ သံဂစ္ဆတိတိ မိထုနံ (မိထ+ဥန) မိထုနာနံ အာစာရော မေထုနံ။
 မေထုနာနံ ဓမ္မော မေထုနဓမ္မော၊ သမာပဇ္ဇနံ သမာပတ္တိ။
 မေထုနဓမ္မဿ သမာပတ္တိ မေထုနဓမ္မသမာပတ္တိ။
 အပါဒါန်အနက်၊ သွာဝိဘတ်၊ (ပဋိလိယတိ-စသော သုံးပုဒ်ကိုထောက်)
 (နံ)သတ္တမိအနက်၊ သွိဝိဘတ်၊ (န သမ္ပသာရိယတိ-စသောသုံးပုဒ်ကိုထောက်)
 (နံ)သဟတ္ထအနက်၊ နာဝိဘတ်၊ (အနုသန္တဟတိပုဒ်ကိုထောက်)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

မှတ်ချက် ဇီဝိတနိကန္တိယာ စသော ပုဒ်တို့၌ ဝိဘတ်အမျိုးမျိုး ဖြစ်နိုင်ပုံကို ဆိုခဲ့ပြီးသော နည်းကို မှီ၍ သိပါ။

သမ္ပသာရိယတိ သံ+ပ-သရ+ကာရိတ်ဇော+ကံဟောယ+တေ။
ပါဠိကုလျတံ ပဋိကုလေတိတိ ပဋိကူလံ (ပတိ-ကူလ+အ) ပဋိကူလဿ ဘာဝေါ ပါဠိကုလျံ (ပဋိကူလ+ဏျ) ပါဠိကုလျမေဝ ပါဠိကုလျတာ။

အလောဘပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။

ကုတ္တုဋပတ္တိ နှာရဒဒ္ဓါလံ ပတတိ ဧတေနာတိ ပတ္တံ (ပတ+တ)၊ ကုတ္တုဋဿ ပတ္တံ ကုတ္တုဋပတ္တံ။
နယုတီလိ နှာရ (နဟ+အာရ၊ ပုန)၊
ဒဒိတဗ္ဗော ခဏ္ဍိတဗ္ဗောတိ ဒဒ္ဓါလော။ (ဒဒ+ဥလ)
နှာရနော ဒဒ္ဓါလော နှာရဒဒ္ဓါလော။ (အကြောပိုင်း)
(နဲ) ဒဒေတဗ္ဗော ဆဇ္ဇေတဗ္ဗောတိ ဒဒ္ဓါလော။

နှာရ စ သော ဒဒ္ဓါလော စာတိ နှာရဒဒ္ဓါလော။ (စွန့်ပစ်အင်္ဂါသော အကြောပတ်)

ပုဗ္ဗေန နှာဒိဝဇာတိ သဟာဒိယောဂအနက်၌သက်။

သမ္ပဇာနော သမ္ပဇာနာတိတိ သမ္ပဇာနော (သံ+ပ+ည+ယု၊ ဥ ကို ပြု) မဟာကုသိုလ်ဉာသံရိ သတိနှင့်ပညာကောက်။

ဣဒမေတံ ပဋိစ္စ ဝုတ္တံ=ဣဒံသည် အဝုတ္တကံ၊ ဝိသေသကံ၊ ဧတံသည်-ဝုတ္တကံ၊ သာမညကံ၊ ဧတံ အရ သတိညဉ္ဇနိ ဝုတ္တံ-ဝိသေသဒေသ ဝုရား။

ဝုတ္တံ-၌ ဝစဇာတ်အရ ဒေသနာညဉ္ဇနိပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာဉာသံစိတ္တုပ္ပါဒ်။ (သမ္ပဇာနော-ဤ) သန္နာယံ၊ ဝုတ္တံ၊ ပုဒ်နှစ်တန်၏။ ကံမူကွဲပြား၊ အထူးအားဖြင့်၊ သန္နာယကံ-ကား အဝုတ္တံ၊ ဝုတ္တံကံ-ကား ဝုတ္တံ၊ သန္နာယကံ-ကား ဝိသေသ၊ ဝုတ္တံကံ-ကား သာမည တည်း။ (သန္နာယနှင့်ပဋိစ္စတူ)

မရဏသညာ မရဏံ အာရတ္တ ဥပ္ပန္နာ သညာ မရဏသညာ။ ပညာနှင့်ယှဉ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာသံရိ သညာကောက်။

မရဏ-၄မျိုး ၁။ သစ်ပင်သေပြီ သံသေပြီစသည်ဖြင့် အများပြောဆိုရိုးရှိသော သမ္မုတိမရဏ။
၂။ ဥပါဒ်၊ ဋီ၊ ဘင်္ဂဟူသော ခဏသုံးပါးရှိသော သင်္ခါရတို့၏ ဘင်္ဂဇာ၌ ပျက်စီးခြင်း ဟူသော ခဏိကမရဏ။

၃။ ရဟန္တာတို့၏ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်တို့၏ အကြွင်းမဲ့ အပြီးသတ် ပျက်စီးခြင်းဟူသော သမုစ္ဆေဒမရဏ။

၄။ ဇီဝိတိန္ဒြေပျက်စီးခြင်းဟူသော ဇီဝိတိန္ဒြေယုပစ္ဆေဒမရဏ။

မှတ်ချက်

ရှေ့သုံးမျိုးယူခိုက် မရဏသညာအရ-ဝိပဿနာပညာကောက်၊ နောက်ဆုံး တစ်မျိုးယူခိုက် မရဏသညာ အရ-သမထဘာဝနာသညာကောက်။

ဇီဝိတနိကန္တိယာ နိကန္တနံ နိကန္တိ (နိ+ကမု+တိ)။ ဇီဝိတေ နိကန္တိ ဇီဝိတနိကန္တိ။
ဇီဝိတ အရ- ဇီဝိတိန္ဒြေ၊ နိကန္တိ အရ- တဏှာ။

အာဟာရေ အာဟာရိယတီတိ အာဟာရော။ ကဗဠိကာရာဟာရကောက် (ဩဇာလက္ခဏာ ရှိသောအာဟာရရုပ်ကို မကောက်ရ)

ပဋိကူလသညာ ပဋိကူလန္တိ ဥပ္ပန္နာ သညာ ပဋိကူလသညာ။
စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟူမှုမှတ်သူ၏ မဟာကုသိုလ်ဉာဏ်ရှိသညာ။
(တစ်နည်း) ဥပစာရဈာန်သညာ။

ရသတဏှာယ ရသီယတေ အဿာဒီယတေတိ ရသော၊ တသတိ ဧတာယာတိ တဏှာ
(တသ+ဟ+အာ၊ သကိုဏပြု)။ ရသေ တဏှာ ရသတဏှာ။
ရသ အရ-ဣဌရသာရုံ။ တဏှာ အရ လောဘမူတဏှာ။
(အာရမ္မဏပြိုင်၊ အာ၊ မိ၊ ဥ၊ ပု၊ အတ်၊ အဝိ-ဇပစ္စည်း)

အနဘိရတသညာ-အဘိရမဏံ အဘိရတော၊ န အဘိရတော အနဘိရတော။
အနဘိရတေန ဥပ္ပန္နာ သညာ အနဘိရတသညာ။
(နံ)အဘိရမတီတိ အဘိရတော၊ န အဘိရတော အနဘိရတော။
အနဘိရတဿ ဥပ္ပန္နာ သညာ အနဘိရတသညာ။
နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်-ဟုဆိုအပ်သော ဝိပဿနာပညာကောက်။

လောကစိတြေသု စီယတေတိ စိတြော (စိ+တြ)၊ လောကော စိတြော လောကစိတြော။

အနိစ္စသညာ အနိစ္စန္တိ ဥပ္ပန္နာ သညာ အနိစ္စသညာ။ (ဝိပဿနာပညာ)

လာဘသက္ကာရသိလောကေ- လဘိတဗ္ဗောတိ လာဘော၊ ကရိယတေတိ ကာရော။
သုဠု ကာရော သက္ကာရော၊ သိလောကနံ သိလောကော။
လာဘော စ သက္ကာရော စ သိလောကော စ လာဘသက္ကာရသိလောကော။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဒါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

အနိစ္စ၊ဒုက္ခ၊အနတ္တတို့ အရ လောကီခန္ဓာ-၅ပါးကောက်။

သညာ အရ ဝိပဿနာသညာ(ပညာ)ကောက်။

အာလသျှေ

နလသတိ ကိဋ္ဌတိတိ အလသော (န+လသ+အ)(နံ)အလိယတိ ဗန္ဓိယတိတိ အလသော (အလ+သ)။ အလသဿ ဘာဝေါ အာလသံ။

ကောသဇ္ဇေ

ကုစ္ဆိတံ သီဒတိတိ ကုသီဒေါ။ (ကု+သဒ+အ) (နံ) ကုသီယတေ အက္ခောသီ-ယတေတိ ကုသီဒေါ။ ကုသီဒဿ ဘာဝေါ ကောသဇ္ဇံ။ (ကုသီဒ+ကျ)

ဝိဿဋ္ဌိယေ

ဝိရိယံ ဝိဿဇ္ဇတိတိ ဝိဿဋ္ဌော၊ ဝိဿဋ္ဌဿ ဘာဝေါ ဝိဿဋ္ဌိယံ။ (ဝိဿဋ္ဌ+ကျ)

မှတ်ချက်

အာလသျှေ- စသော သုံးပုဒ်တို့ အရ- ထိန၊ မိဒ္ဓပြဌာန်းသော အကုသိုလ် သ-သင်္ခါရိကကိုကောက်။

အနုနုယောဂေ

အနုယုဂ္ဂနံ အနုယောဂေါ (အနု+ယုဇ+က)။ န အနုယောဂေါ အနုနုယောဂေါ။

ဥက္ခိတ္တာသိကေ

ဥဒ္ဓံ ခိပိယတေတိ ဥက္ခိတ္တော (ဥ-ခိပ+တ) အသိယဘိ ခိပိယတိတိ အသိ- (အသ+က)။ ဥက္ခိတ္တော အသိ ယေနာတိ ဥက္ခိတ္တာသိကော (သမာသန္တကပစ္စည်း)

ဝဇကေ

ဝဇတိတိ ဝဇကော။(ဟန+ကျ)

သဝိညာဏကေ

သဟ ဝိညာဏေန ယော ဝတ္တတိတိ သဝိညာဏကော။
ဝိညာဏ အရ -စိတ်၊ သဝိညာဏက အရ- ခန္ဓာ-၅ပါး။

သဗ္ဗနိမိတ္တေသု

သဗ္ဗနိ နိမိတ္တနိ သဗ္ဗနိမိတ္တနိ (ဗာဟိရအာရုံ-၆ဝါး)

အဟင်္ဂာရမမင်္ဂါရမာနာပဂတံ=

အဟင်္ဂာရမမင်္ဂါရမာနာပဂတံ= အဟင်္ဂာရမမင်္ဂါရမာနာပဂတံ (၄)။
(နံ) အဟံ ကရဏံ အဟင်္ဂာရော (ဋီ)ဒိဋ္ဌိကောဂါ၊ မမ ဣဒံ မမံ။ (အမှ+အာ)အမှ-ကို မမပြု။ မမံ ဣတိ ကရောတိတိ မမင်္ဂါရော (၄)။ မမံ ကရဏံ မမင်္ဂါရော(ဋီ)။ တက္ခာကောဂါ။

(နံ)

အဟင်္ဂာရော စ မမင်္ဂါရော စ မာနော စ အဟင်္ဂာရမမင်္ဂါရမာနာပဂတံ။

အဟင်္ဂာရမမင်္ဂါရမာနာပတော အပဂတံ အဟင်္ဂာရမမင်္ဂါရမာနာပဂတံ။
မာန အရ မာန-၉မျိုး။

ဝိဓာသမတိက္ကန္တံ

ဝိဝိဓေန အာကာရေန ဒဟတိ ဥပဒဟတိတိ ဝိဓာ (ဝိ+ဓာ+အ+အာ)
ဝိဓာယော သမတိက္ကန္တံ ဝိဓာသမတိက္ကန္တံ (ဒုတိယာတပျရိသံ)

သုဝိမုတ္တံ

သုဋ္ဌ၊ ဝိမုတ္တံ သုဝိမုတ္တံ။ တဒဂ်စသော ဝိမုတ္တိ-၅ မျိုးကောက်။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

မေထုနသုတ် (အံ၊ ၂၊ ၄၃၈)

အခဏ္ဍံ ခဏ္ဍံ ခဏ္ဍံ၊ နတ္ထိ ခဏ္ဍံ ယဿာတိ အခဏ္ဍံ။
 အစိန္တံ ခဏ္ဍံ၊ နတ္ထိ ခဏ္ဍံ ယဿာတိ အစိန္တံ။
 အသဗလံ သဝတီတိ သဗလော၊ (သု+အလ)၊ နတ္ထိ သဗလော ယဿာတိ အသဗလံ။
 အကမ္မာသံ ကလိယတိ မသီယတိ ပရိမိယတီတိ ကမ္မာသော၊ (မစ္ဆယုဂဠဇာတ်၊ ကလဇာတ်၊ မသဇာတ်) (နံ) ကလျတေတိ ကလော၊ မသီယတေတိ မာသော၊ ကလော ဧဝ မာသော ကမ္မာသော။ (နံ) ကလနံ ကလော၊ ကလံ မသတီတိ ကမ္မာသော။ နတ္ထိ ကမ္မာသော ယဿာတိ အကမ္မာသံ။
 မှတ်ချက် အခဏ္ဍံစသော ခြောက်ပုဒ်တို့၌ အံဝိဘတ်ကို ကြိုယာဝိသေသနအနက်၌သက်။
 မမေဝ မံ+ဧဝ-ဟုဖြတ်၊ (နံ) မမံ+ဧဝ-ဟုဖြတ်၊
 ကိ ကိ တည် ပဌမာသိသက်၊ အာဒေသဝိဓိထက် လောပဝိဓိက အားကြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သေသတောလောပံဂသိပိဖြင့် သိချေ၊ သေသေသုဂ- သုဂံဖြင့် ကိကို ကပြုသင့်သော်လည်း ဝိဘတ်မနှောင်းသောကြောင့် (နံ) တဒနုပရောမေန ဟူသောပရိဘာသာကြောင့် မပြုရ၊ ပြီး။ (နပုလ္လိင် ကိကို သိဖြင့် ရုပ်တွက်ပုံ)
 ဒွယံဒွယသမာပတ္တိ-သမာပဇ္ဇနံ သမာပတ္တိ- (ဋ)၊ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗာတ် သမာပတ္တိ (ဋီ) ဒွယံဒွယေန သမာပတ္တိ ဒွယံဒွယသမာပတ္တိ၊ (ကာယဒွါရိကဝီထိချ)
 ဥစ္ဆာဒနပရိမဒ္ဒနနာပနသမ္မာဟနံ ဥစ္ဆာဒနီယတေ ဥစ္ဆာဒနံ (ဠ+အု+ဝ+စု-ဧက+ယု) ပရိမဒ္ဒီယတေ ပရိမဒ္ဒနံ (ပရိ+မဒ္ဒ+ယု)၊ နှာပီယတေ နှာပနံ (နှာ+ဏာပေ+ယု) သမ္မာဟီယတေ သမ္မာဟနံ (သံ+ဝါဟ+ယု)၊ ဥစ္ဆာဒနံ စ ပရိမဒ္ဒနံ စ နှာပနံ စ သမ္မာဟနံ စ ဥစ္ဆာဒနပရိမဒ္ဒနနာပနသမ္မာဟနံ။
 သာဒိယတိ သဒ+စု ကာယ+တိ၊ သ၌ အကို ဝုဒ္ဓိပြု၊ အ-ကို ကြပြု။
 အဿာဒေတိ အာ+သဒ+စု-ဧက+တိ၊ လောဘမူသောမနဿရိလောဘ။
 ဝိတ္တိ ဝိန္နနံ ဝိတ္တိ (ဝိဒ+တိ)၊ လောဘမူသောမနဿရိ ဝိတိကောကံ။
 သဉ္စုတ္တတိ သံ+လ္လု+အ+တိ
 သံကီဠတိ သံ+ကီဠ+အ+တိ
 သံကေဠာယတိ သံ+ကေလေ+အ+တိ ဓာတွန်မကျေ၊ ဧကို အာယပြု၊ လောဘမူသောမနဿ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

စက္ခုနာ စက္ခု ဥပနိဇ္ဈာယတိ-၌ စက္ခုနာအရ- သမဏဗြဟ္မဏ၏စက္ခုဝိညာဉ်။

စက္ခု အရ- မာတုဂါမ၏ မျက်စိတည်းဟူသော ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံ၊ အာရမ္မဏပြိုင်။
(အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ-၄ ပစ္စည်းထုတ်)

စက္ခုနာ အံရ သမဏဗြဟ္မဏတို့၏ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်။

ဥပနိဇ္ဈာယတိ အရ-ယင်းနှင့်ယှဉ်သော သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ၇-ပါး။
(သဟဇာတပြိုင်၊ ကြီး ၄၊ အညမည၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ)

စက္ခုနာ အရ မဇ္ဈိမာယုကဖြစ်၍ အတိတဘဝင်နှင့်ဥပါဒ်ပြိုင်သောစက္ခုဝတ္ထု။

ဥပနိဇ္ဈာယတိ အရ-စက္ခုဝိညာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (ဝတ္ထုပုရေဇာတပြိုင်)
ဝတ္ထုပုရေဇာတ၊ နိဿယ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ ဣန္ဒြိယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ-၆ ပစ္စည်း။

တိရောကုဋ် ကုဋ္ဌဿ တိရော တိရောကုဋ်(တသ္မိ တိရောကုဋ်) သတ္တမိအနက်၊ သ္မိသက်၊
အဝိဘတ္တိနမကာရန္တာသုတ်ဖြင့် သ္မိကို အံပြု။ (နံ)သတ္တမိအနက် အံသက်။

တာနိ အနုဿရတိ-ကာမဇောမနောဒွါရိကဝီထိချ။ (လောဘဇောစော)

ကာမဂုဏေဟိ ကာမိယတေတိ ကာမော (ဝတ္ထုကာမ)။
ကာမာနံ ဂုဏာ ကာမဂုဏာ (ဂုဏ-သဒ္ဓါရာသီအနက်)
(နံ) ကာမာနံ ဂုဏာ ကာမဂုဏာ (ဂုဏ-သဒ္ဓါ-ဝန္တအနက်)

အဂုတ္တကတ္တာအနက်၊ တဘိယာဟိသက်၊ (သမပ္ပိတံ ပရိစာရယမာနံကိုဏေသက်)
(နံ)သမပ္ပိတံအနက်၊ တဘိယာဟိသက်၊ သမပ္ပိတံလောကော စ-သုတ်၌ စသဒ္ဓါ။
(သမပ္ပိတံကိုဏေသက်)
(နံ) ပရိစာရယမာနံကိုဏေသက်၊ တဘိယာဟိသက်၊ ကရဏေ တဘိယာ။
(ပရိစာရယမာနံကိုဏေသက်)

သမပ္ပိတံ အပ္ပိယတေတိ အပ္ပိတော၊ သုဠှ အပ္ပိတော သမပ္ပိတော။

အပ္ပဓာတ် အရ ကာမဂုဏ်ငါးပါး။ တပစ္စည်း အရ-လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။ (အာရမ္မဏပြိုင်)

သမဂ္ဂိဘူတံ သမံ ဝယုတေတိ သမဂ္ဂေါ။ (သမံ+ဂဟ+ကွံ)
(နံ)သမဂ္ဂနံ သမဂ္ဂေါ (သံ+အဂ္ဂ+ဏ)၊ သမဂ္ဂေါ အဿ အတ္ထိတိ သမဂ္ဂိ။
သမဂ္ဂိ ဟုက္ခာ ဘူတော သမဂ္ဂိဘူတော။

သမင်္ဂ အရ ကာမဂုဏ်ငါးပါး၊ ဣပစ္စည်းအရလောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။

ပရိစာရယမာန် ပရိစာရယတီတိ ပရိစာရယမာနေဒ၊ (ပရိ+စရ+ကာ-ဏေ+မာန)
 (နဲ) ပရိစာရိယတေတိ ပရိစာရယမာနေဒ၊ (ပရိ+စရ+ကာ-ဏေ+ကံဟောယ+မာန)

ဒေဝနိကာယံ ဒေဝါနံ နိကာယော သမ္မဟော ဒေဝနိကာယော။
 (နဲ)ဒေဝါနံ နိကာယော နိဝါသော ဒေဝနိကာယော။

ပဏိဓာယ ပ+နိ+ဓာ+တွာ။ လောဘကောက်

ဗြဟ္မစရိယံ-အရ သီလ ဝတ တပ ဗြဟ္မစရိယ ၄ မျိုးလုံးကိုယူ။

ဗြဟ္မစရိယေန အရ-မေထုနဝိရတိကိုသာယူ။

ဒေဝညတရော ဒေဝေသု အညတရော ဒေဝညတရော၊
 (နဲ)ဒေဝေါ အညတရော ဒေဝညတရော။

မေထုနသံယောဂေါ- မိထုနာနံ ဣဒံ မေထုနံ၊

မေထုနဝသေန သံယောဂေါ မေထုနသံယောဂေါ၊(မေထုနကြီး)
 မေထုနသံယောဂေါ ဝိယာတိ မေထုနသံယောဂေါ၊ (မေထုနငယ် ၇-ပါး)

သမ္မာသမ္မောဓိ စက္ကာရိ သစ္စာနိ ဗုဒ္ဓတိ ပဋိဝိဇ္ဇတီတိ ဇောဓိ၊ (အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်)
 (နဲ)သဗ္ဗဓမ္မေ ဗုဒ္ဓတိ ပဋိဝိဇ္ဇတီတိ ဇောဓိ (သဗ္ဗညုတဉာဏ်)။ သယမေဗ ဇောဓိ
 သမ္မောဓိ၊ သမ္မာ အဝိပရိတာကာရေန သမ္မောဓိ သမ္မာသမ္မောဓိ။

(နဲ) သုန္ဒရာ ဇောဓိ သမ္မောဓိ (သံသဒ္ဓါ-သုန္ဒရအနက်)။
 ပသတ္တာ သမ္မောဓိ သမ္မာသမ္မောဓိ။ (သမ္မာသဒ္ဓါ-ပသတ္တအနက်ဟော)

အကုပ္ပိ ရာဂါဒီဟိ န ကပ္ပတီတိ အကုပ္ပိ၊ (အရဟတ္တဖိုလ်)
 (နဲ) ရာဂါဒီဟိ န ကပ္ပတီတိ အကုပ္ပံ (နိဗ္ဗာန်)။

အကုပ္ပံ အာရမ္မဏံ ဧတိဿာတိ အကုပ္ပိ၊ (အာရမ္မဏ ကျေ၊ အရဟတ္တဖိုလ်)
 သမာသံပုဒ် အန္တတံ အရ-နိဗ္ဗာန်၊ အညပုဒ်ဗာဟျတ် အရ-အရဟတ္တဖိုလ်
 (အာရမ္မဏပြိုင်)

(နဲ) ကပ္ပတိ ဧတေဟီတိ ကုပ္ပိ (ကိလေသာ) န သန္တိ ကုပ္ပိ ဧတိဿာတိ အကုပ္ပိ၊
 (အရဟတ္တဖိုလ်) ပကတူပပြိုင်။

သံယောဂသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၄၀)

သံယောဂဝိသံယောဂေါ-သံယုဇ္ဇနံ သံယောဂေါ (လောဘာ)။ ဝိသံယုဇ္ဇနံ ဝိသံယောဂေါ

(ဗလဝဝိပဿနာ) သံယောဂေါ စ ဝိသံယောဂေါ စ သံယောဂဝိသံယောဂေါ။
(လောဘနှင့်ဗလဝဝိပဿနာ) သံယောဂဝိသံယောဂဿ သာဓကော သံယောဂ
ဝိသံယောဂေါ (သာဓန-နောက်ပုဒ်ကျေ။ ကမ္မဋ္ဌဆဋ္ဌိတပျူရိသံ)

(နံ) သံယုဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ သံယောဂေါ (ဓမ္မပရိယာယော)။ ဝိသံယုဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ
ဝိသံယောဂေါ။ သံယောဂေါ စ ဝိသံယောဂေါ စ သံယောဂဝိသံယောဂေါ။

ဓမ္မပရိယာယံ ပရိယာယေတိ ဒေသေတဗ္ဗတ္ထံ ပဋိပါဒေတိတိ ပရိယာယော(ဒေသနာ)
(နံ) ပရိယာယတိ အတ္တနော ဖလံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ငတ္တတိတိ ပရိယာယော (ကာရဏံ)
ဓမ္မော ပရိယာယော ဓမ္မပရိယာယော။

သံယောဂေါ သံယုဇ္ဇနံ သံယောဂေါ။ သံယောဂဿ သာဓကော သံယောဂေါ။ (ကမ္မဋ္ဌဆဋ္ဌိ-
ကပျူရိသံ) (နံ) သံယုဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ သံယောဂေါ။

မှတ်ချက် ဝိသံယောဂေါကိုလည်း ဆိုခဲ့ပြီးသောနည်းကို မှီး၍ဖစနတ္ထကြပါ။
ဓမ္မပရိယာယကို အရကောက်ပါ။

ဣတ္ထိ ပုရိသေဟံ ဣစ္ဆိယတေတိ ဣတ္ထိ။ (ဣသု+တ+ဤ)
(နံ) ပုရိသေ ဣစ္ဆတိတိ ဣတ္ထိ။ (ဣသု+တ+ဤ)
(နံ) ထိယတိ သံဂဉ္ဇတိ ဧတိသံ ဂဇ္ဇောတိ ဣတ္ထိ။

(သ+အ+ဤ-အစဉ်ဣလ၊ အသဒိသဒ္ဓေဘော်လာ၊ အဓိတဗျာကလေပနေ)

(နံ) ထိယတိ သာသံသံ ငတ္တတိ ဧတိသာ ဂဇ္ဇောတိ ဣတ္ထိ။
(ဧတ+အ+ဤ-အစဉ်ဣလ၊ အသဒိသဒ္ဓေဘော်လာ)

(နံ) ဂစ္ဆံ ဧတောတိတိ ဣတ္ထိ (ဧ+အ+ဤ-ဧကိုထပြု၊ အစဉ်ဣလ၊ အသဒိသ
ဒ္ဓေဘော်လာ၊ ကတ္တုသာနေ)

ဣတ္ထိန္ဒြိယံ ဣန္ဒြိယံ ပရမိဿရိယံ ကရောတိတိ ဣန္ဒော။(ဣဒိ+အ) အတ္တဘောကောကံ။
ဣန္ဒဿ လိင်္ဂံ ဣန္ဒြိယံ (ဣန္ဒ+ဣယ၊ လိင်္ဂံတဒ္ဓိတံ) (နံ) ဣန္ဒတိ ပရမိဿရိယံ
ကရောတိတိ ဣန္ဒော (ဘဂဝါ)။ ဣန္ဒေန ဒေသိတံ ဣန္ဒြိယံ။(ဒေသိတတဒ္ဓိတံ)
(နံ) ဣန္ဒတိ ပရမိဿရိယံ ကရောတိတိ ဣန္ဒြိယံ (ဣန္ဒ+ဣယ၊ ဒကိုဒြပြု)
ဣတ္ထိနံ ဣန္ဒြိယံ ဣတ္ထိန္ဒြိယံ။ (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်ကောကံ)

၅၈

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ကုတ္တိ ကုတ္တိ

ကရဏံ ကုတ္တိ (ကရ+တ)။ ကုတ္တိနံ ကုတ္တံ ကုတ္တိကုတ္တံ၊ (ကုစာဒိ-ဖြင့်သမာသံ အလယ်၌ ရသယု) မိန်းမတို့၏ အမူအရာ အာကာရပညတ်။

ကုတ္တာကပ္ပံ

အာကပ္ပတိ ဝိသဒါဒိဘာဝေန သဏ္ဍာဟတိတိ အာကပ္ပေါ၊
ကုတ္တိနံ အာကပ္ပေါ ကုတ္တာကပ္ပေါ။

ကုတ္တိဝိဓံ

မိန်းမတို့၏ အသွင်အပြင်ဟူသော ရူပါရုံကောက်။
ဝိဝိဓေန အာကာရေန ဒဟတိ ဥပဒဟတိတိ ဝိဓာ၊ကုတ္တိယာ ဝိဓာ ကုတ္တိဝိဓာ (ကုတ္တိလိင်) မိန်းမ၏မာန။

ကုတ္တိစ္ဆန္တံ

ဆန္ဒယတိတိ ဆန္ဒော၊ ကုတ္တိယာ ဆန္ဒော ကုတ္တိစ္ဆန္ဒော။ မိန်းမ၏လောဘမူရှိဆန္ဒ။

ကုတ္တိဿရံ

သရတိ သယမာနတံ ဂစ္ဆတိတိ သရော၊ ကုတ္တိယာ သရော ကုတ္တိဿရော။
(သဝိညတ္တိကဝစီဘေဒသဒ္ဓရုပ်)

ကုတ္တာလင်္ကာရံ

အလံ ဝိဘူသနံ ကရိယတေတိ အလင်္ကာရော၊
ကုတ္တိယာ အလင်္ကာရော ကုတ္တာလင်္ကာရော။ (အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရုပ်ကောက်)

ရန္တတိ

ရန္တ(ရဉ္စ)+ဒိ-ယ+တိ။

ဗဟိဒ္ဓါသံယောဂံ

အရ ကာယံဒ္ဓါရိကဝိထိချ။

သုခံ အရ

သုခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဏ်ရှိဝေဒနာ။

သောမနဿံ အရ

လောဘမူသောမနဿဝေဒနာကောက်။

ကုတ္တတ္ထေ

ကုတ္တိယာ ဘာဝေါ ကုတ္တတ္တံ (ကုတ္တိ+တ္တံ)
ကုတ္တိဘာဝရုပ်ကောက် (နံ) မိန်းမ၏ဘဝခန္ဓာကောက်။

ကုတ္တတ္တံ

နာတိဝတ္တတိ အရ မိန်းမဘဝ၌ပျော်မွေ့သူ၏ လောဘကောက်။

ကုတ္တတ္ထေ

အနဘိရတာ အရ ဗလဝဝိပဿနာကောက်။

အနဘိရတာ

အဘိရမန္တိတိ အဘိရတာ၊ န အဘိရတာ အနဘိရတာ။

ကုတ္တတ္တံ

အတိဝတ္တတိ အရ- အရိယာမဂ်ကောက်။

သာဓက

အတိဝတ္တတိတိ အနဘိရတာတိ ဧဝံ ဝုတ္တာယ ဗလဝဝိပဿနာယ အရိယမဂ္ဂံ
ပတ္တာ အတိဝတ္တတိ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၆၈)

ဒါနမဟပွလသုတ်။(အံ၊ ၂၊၄၄၂)

ဂဂ္ဂရာယ

ဂဂ္ဂရာယ-ခဏိတာ ဂဂ္ဂရာ (ဂဂ္ဂရာ+အ+အာ) ခဏိတာတဒ္ဓိတ်။

ပေါက္ခရဏိယာ ပေါသိယတိ ဇလေနာတိ ပေါက္ခရံ၊ (ပုသ+ခရ၊ ကမ္မသာဓန၊ ဝုဒ္ဓိအနက်ဟော၊
ဥက္ကိဿဝုဒ္ဓိပြု၊သက္ကိကပြု၊ ကြာအနက်ဟော။)
(နံ) ပေါက္ခရေ ဇလေ ဇာတံ ပေါက္ခရံ ၊ (ပေါက္ခရ+အ၊ ဇာတတဒ္ဓိတ်)
ကြာအနက်ဟော။
ပေါက္ခရေဟိ သတ္တာနံ မနံ နယတိတိ ပေါက္ခရဏိ။ (ပေါက္ခရ+နိ+အ+တ္တိ၊ န-
ကိုဏပြု)
(နံ)ပေါသေတိ ဝမေတိတိ ပေါက္ခရံ (ပုသ+ခရ) ရေအနက်ဟော။
ပေါက္ခရံ ဇလံ ဧတ္ထ အတ္ထိတိ ပေါက္ခရဏိ (ပေါက္ခရ+တ္တိ+ဣနိ၊ အ+သတ္ထိတဒ္ဓိတ်
(နံ)ပေါက္ခရ+အန+တ္တိ၊နကိုဏပြု၊မော်)

စမ္မာယံ စမန္တိ အဒန္တိ ဧတ္တာတိ စမ္မာ (စမု+ပ+အာ)
စမေယျကာ စမ္မာယံ ဝသန္တိတိ စမေယျကာ (စမ္မာ+ဧကေယျ+ကပစ္စည်း)
စိရဿုတာ သုယျိတ္တာ(သုယျိတ္တာ)တိ သုတာ၊
စိရံ သုတာယ ဧတိယာတိ စိရဿုတာ (ကထာ)၊ သိန္နာဓိကရဏ၊ဆဋ္ဌိဗလုဇ္ဇိပိ။

နော တတိယာတိဝိဘတ်၊ အဝုတ္တကတ္တားဥ္ဗသက်၊ သုတာဝယ်စပ်။

ဓမ္မိကဿာ ဓမ္မော ဇာတိယာ အတ္ထိတိ ဓမ္မိ (ဓမ္မ+တ္တိ)။ ဓမ္မိယေဝ ကထာ ဓမ္မိကထာ
တဒဟုပေါသထေတဒဟု+ဥပေါသထေ ဟုပြုတ်

တဒဟု သော သောဝ အသော သဒသော၊ တသ္မိ တဒဟု (သောသု ဝုဒ္ဓိခြံင် ခိုက်ပြု)

ဥပေါသထေ ဥပပသန္တိ ဧတ္တာတိ ဥပေါသထော (ဥပ+ပသ+ထာဝကိုဩပြု)

ဒါနံ ဒီယတေတိ ဒါနံ (လှူဖွယ်ဝတ္ထု)၊ ဒိန္န-ဥှံ ခပ်ခိုက်၊
ဒီယတိ ဧကေနာလိ ဒါနံ (လှူကြောင်းစေတနာ)၊ မဟာမ္မသံဋ္ဌံ ခပ်ခိုက်။

မုတ်ချက် ဒါနံကို ဥပစာသဒ္ဓါကြံလျှင် ဒီယတေတိ ဒါနံ-ဟု ကမ္မသာဓ်ပြု၊
မုချတ္ထ-လှူဖွယ်ဝတ္ထု (အာရံ)။
ကာရဏပစာရတ္ထ- မဟာကုသိုလ်ရှိဒါနစေတနာ (အာရမ္မဏိက)

သာပေခေါ အပေက္ခနံ အပေခါ (အပ+ဣက္ခ+အ+အာ၊ ကချေ)
သဟ အပေခါယ ယော ဝတ္တတိတိ သာပေခေါ။
အပေခါ အရ-လှူဖွယ်ဝတ္ထု၌တွယ်တာသောတဏှာ။
သာပေခ အရ-ယင်းတဏှာနှင့်ယှဉ်သော လောဘမူစိတ္တုပျိမ်။ (သဟဇာတုပြိုင်)

- ပတိဗဒ္ဓစိတ္တော ပတိဗဇ္ဈတီတိ ပတိဗဒ္ဓံ၊ ပတိဗဒ္ဓံ စိတ္တံ ယဿာတိ ပတိဗဒ္ဓစိတ္တော။
ဒါန၏ အကျိုးဝိပါက်၌ တွယ်တာသော တဏှာနှင့်ယှဉ်သော လောဘမူစိတ္တပွား
- သန္နိမိပေခေါ သန္နိဓာနံ သန္နိမိ (သံ+နိ+ဓာ+ဏှ)၊ ပေက္ခနံ ပေခါ (ပ+ဏှကွ+အ+အာ)
သန္နိမိမှ ပေခါ ယဿာတိ သန္နိမိပေခေါ။
ပစ္စည်းဥစ္စာ သိမ်းဆည်းမှု၌ ငဲ့ကွက်မှုတဏှာ။
- ပေစ္စ ပ+ဏှ+တွာပစ္စည်း
သေယျာဝသထပဒီပေယျံ-သေတိ ဧတ္တာတိ သေယျာ (သိဓာတ်+ဏှ+အာ)
အာဝသတိ ဧတ္တာတိ အာဝသထော (အာ+ဝသ+ထါန-အထ)
ပဒီပေ ဧတဗ္ဗံ နေတဗ္ဗန္တိ ပဒီပေယျံ။
(ပဒီပ+ဏေယျ၊ ဧတဗ္ဗတဒ္ဓိတ် (နံ) ပဒီပသဒ္ဓူပပဒ+ဏှ+ဏှ)
သေယျာ စ ဝသထော စ ပဒီပေယျံ စ သေယျာဝသထပဒီပေယျံ။
- မှတ်ချက် ထပစ္စည်းယူလျှင် ဓာတုန်မချေရ၊ အထပစ္စည်းယူလျှင် ဓာတုန်မချေ။
သော တံ ဒါနံ ဒတွာ (ပ) စာတုမဟာရာဇိကာနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ-
၌ အပဓာနကြိယာ(ဒတွာ)အရ-မဟာကုရိဒါနစေတနာ၊
ပဓာနကြိယာ (ဥပပဇ္ဇတိ) အရ-စာတုမဟာရာဇိနတ်တို့၏ မဟာဝိပါက်ပဋိသန္ဓေ
နာမက္ခန္ဓာကဋ္ဌတ္တာရုပ်။ (နာနက္ခန္ဓာကမ္မပြိုင်)
- သဟဗျတံ သဟဗျယတိ ပဝတ္တတီတိ သဟဗျေ၊ သဟဗျဿ ဘာပေါ သဟဗျတာ။
- တံ ကမ္မံ အရ ဒါနကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော မဟာဝိပါက် အအဟိတ်ကုသဝဝိပါက် ။
(ကာမကုသလဝိပါက် ၁၆)။
မုချတ္ထအရမေဒေသော်-မဟာကုသိုလ်ရှိဒါနစေတနာကိုကောက်။
- မှတ်ချက် ဣဒ္ဓိ၊ ယသံ၊ အာဓိပစ္စံ-တို့၏ အရကိုလည်း- ဒါနကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော
ကာမကုသလဝိပါက်၁၆-ကိုသာကောက်။
- အာဓိပစ္စံ အဓိပတိတိ အဓိပတိ၊ (အဓိ+ပါ+တိ)
(နံ) အဓိနံ ပတိ အဓိပတိ၊ အဓိပတိနော ဘာပေါ အာဓိပစ္စံ (အဓိပတိ+ဏှ)
- အာဂါမိ ပဋိသန္နိဝသေန အာဂစ္ဆတီတိ အာဂါမိ။ (အာ+ဂမု+ဏီ)
- အာဂန္တာ ပဋိသန္နိဝသေန အာဂစ္ဆတီတိ အာဂန္တာ (အာ+ဂမု+တွ)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဂမုဇာတ်အရ လူတို့၏ပဋိသန္ဓေဖြစ်သော ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ-ဉာ ၈၀-၃၃။
 ကုတ္တတ္ထံ ကုမေ ပကာရာ ကုတ္ထံ၊ ကုတ္ထံ ဘာဝေါ ကုတ္တတ္ထံ (လူ့ဘဝခန္ဓာကောက်)
 သာဟု သကတ္ထပရတ္ထံ သာဓေတီတိ သာဟု
 (သာဓ+ဏှ၊ ဒေါဓဿ စ-သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ဓ-ကို-ဟ-ပြု)
 ဒိန္နုပုဗ္ဗံ ပုဗ္ဗေ ဒိန္နံ ဒိန္နုပုဗ္ဗံ (အမာဒိပရသတ္တမိတပျရိသ်)။ (နံ) ဒိန္နံ ပုဗ္ဗန္တိ ဒိန္နုပုဗ္ဗံ။
 (သာမညသမာသိ၊နာမာနံ သမာသော-ယောဂဖြင့် သမာသ်မှည့်)
 ပိတုပိတာမဟေတိ ပိတု ပိတာ ပိတာမဟော (ပိတု+အာမဟပစ္စည်း၊ယဒနုပပန္နာ နိပါတနာ
 သိဇ္ဇန္တိ-ဖြင့်သက်)။

ပိတာ စ ပိတာမဟော စ ပိတုပိတာမဟော (အသမာဟာရဒ္ဓနံ)။

ပစန္တော ပစာမိတိ ပစန္တော (ပစ+အ+အန္တိ)

အပစန္တောနံ ပစန္တိတိ ပစန္တော န ပစန္တော အပစန္တော။

မှတ်ချက် ပိတုပုဗ္ဗံကို မာ-ချာဟ်ကြိယာဖြင့် ဝါ-ဂျ-ဇ-ယျ-ပ-ယော-န-ပုဗ္ဗံ-တို့ကို ညီရသည်။
 သို့ဖြစ်၍ ပစန္တော-၌အမှယောဂကောဂုဏ်ဖြစ်၍ ပစာမိတိ ပစန္တော-ဟု၎င်း၊ အပစ-
 န္တောနံ-၌ နာမယောဂပဟုဂုဏ်ဖြစ်၍ ပစန္တိတိ ပစန္တော န ပစန္တော အပစန္တော-ဟု၎င်း
 ပြုရသည်။

စိတ္တံ ပသီဒတိ-အရ သဒ္ဓါ၊ စေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်သောမနဿစိတ်။

အတ္တမနတာ အတ္တနော မနော ယဿာတိ အတ္တမနော၊ အတ္တမနဿ ဘာဝေါ အတ္တမနတာ။
 မဟာကုသိုလ်သောမနဿန္တိ ပီတိ။

(နံ) ပီတိသောမနဿဟိ အာဒိယတေတိ အတ္တော (အာ+ဒါ+ဟာ)
 အတ္တော မနော ယဿာတိ အတ္တမနော၊ အတ္တမနဿ ဘာဝေါ အတ္တမနတာ။

အတ္တော-၌ဓာတ်အရ မဟာကုသိုလ်ရှိပီတိသောမနဿ

တပစ္စည်းအရ ပီတိသောမနဿ-ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်သောမနဿ။ (သဟဇာတပြိုင်)

သောမနဿံ သုန္ဓရံ မနော သုမနော၊ (စိတ်) န-သုန္ဓရံ မနော ယဿာတိ သုမနော (ပုဂ္ဂိုလ်)
 သုမနဿ ဘာဝေါ သောမနဿံ။ (သုမန+ဏှ၊တေသုဂုဗ္ဗိ-ဖြင့် သ-လာ)

မှတ်ချက် မနောဂိုဏ်းအရာ၌ နပုလ္လိင်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သောကြောင့် သုန္ဓရော-ဟု မဆိုဘဲ
 သုန္ဓရံ-ဟု နပုလ္လိင်ဖြင့်ဆိုသည်။ (မဇူ၊၁၊၁၃၅)

စိတ္တာလင်္ကာရစိတ္တပရိက္ခာရံ-စိတ္တဿ အလင်္ကာရော စိတ္တာလင်္ကာရော။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

စိတ္တဿ ပရိက္ခာရော စိတ္တပရိက္ခာရော၊
 စိတ္တာလင်္ကာရော စ သော စိတ္တပရိက္ခာရော စာတိ
 စိတ္တာလင်္ကာရစိတ္တပရိက္ခာရော။ (ဝိသေသနောဘယပဒကမ္မဓာရည်း)
 စိတ္တ အရ-သမထဝိပဿနာစိတ်ကောက် (အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်)။
 အလင်္ကာရပရိက္ခာရတို့အရ လူဖွယ်ဝတ္ထု။ (နံ) ဒါနကုသိုလ်ကောက်။
 (အကြောင်းပစ္စည်း) အာရမ္မဏမျိုးပြိုင်။

အဓိပ္ပာယ်

ဒါနသည် မိမိအားလျော်သော ပီတိ၊ပါမောဇ္ဇသောမနဿ-စသော တရားတို့ကို
 တိုးပွားစေသောကြောင့်၎င်း၊ လောဘစသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကို ဝေးကွာ
 အောင်မြင်တတ်သောကြောင့်၎င်း သမထ၊ဝိပဿနာစိတ်၏ အဆင်တန်ဆာ
 လည်းဖြစ် အခြံအရံလည်းဖြစ်ရသည်။ (အံ၊ဋီ၊၁၊၇၄)
 သော တံ ဒါနံ ဒတွာ . . ဗြဟ္မကာယိကာနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ-ဋ္ဌိ
 ဒါနံ ဒတွာ- အရ-မဟာကုသိုလ်ရှိ ဒါနစေတနာ

ဥပပဇ္ဇတိ အရ
မှတ်ချက်

ပဌမဈာန်ဘုံသားဗြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ၊ ကဋတ္တာရုပ်၊ (ပကတူပပြိုင်)
 စာတုမဟာရာဇိကာနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ-စသည်၌ ဥပပဇ္ဇတိ-အရ
 နတ်တို့၏ ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ၊ ကဋတ္တာရုပ်ကိုယူခဲ့သော် နာနာက္ခဏိကကမ္မပြိုင်။

အနာဂါမိ

ပဋိသန္ဓိဝသေန န အာဂစ္ဆတိတိ အနာဂါမိ။ ဈာန်ရသောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်
 ပုဂ္ဂိုလ်ကိုကောက်၊ အနာဂါမိဖလဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်ကို မကောက်ရ။

နန္ဒမာတာသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၄၄)

ဝေဠုကဏ္ဍကီ

ဝေဠုသင်္ခါတာ ကဏ္ဍကာ ဧတ္တာတိ ဝေဠုကဏ္ဍကော။
 ဝေဠုကဏ္ဍကေ ဝါသိနီ ဝေဠုကဏ္ဍကီ။

ပစ္စူသသမယံ

ပစ္စူသေတိ တိမိရံ ဝိနာသေတိတိ ပစ္စူသော (ပတိ+ဦသ+အပစ္စည်း၊ ရုဇာအနက်
 ဟော၊ ပစ္စိမယာမ်၌ အကြုံးဝင်သောကာလဝိသေသ)

ပစ္စူဌာယ
မှတ်ချက်

ပစ္စူသောယေဝ သမယော ပစ္စူသသမယော။
 ပတိ+ဥ+ဌာ+တွာ၊ ဘဝင်ကိစ္စတပ်သော မဟာဝိပါက်ဉာသမ်ကောက်
 အနာဂါမိဖလသမာပတ်မှ ထသည်ကို ပစ္စူဌာယ-ဟု မိန့်ဆိုထားကြောင်း-အံ၊ဌ၊၁၊
 ၁၇၀-၌ရှိ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ပါရာယနံ အယတိ ဧတေနာတိ အယနံ (အယ+ယ)
နိဗ္ဗာနသင်္ခါတဿ ပါရဿ အယနံ ပါရာယနံ။

ပါရာယနံ သရေန ဘာသတိ-၌

ပါရာယန အရ မနသာဝဝတ္ထာပိတဖြစ်သော ပါရာယနတရားတော်။

ဘာသတိ အရ သဒ္ဓါသတိပြုဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉာသံစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ (အာရမ္မဏပြိုင်)။

(နံ)ဘာသတိအရ- သဒ္ဓါသတိ-ပြုဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉာသံစိတ္တုပ္ပါဒ်။

ပါရာယန အရ-ပါရာယနတရား တည်းဟူသော သဝိညတ္တိကဝစီဘေဒသဒ္ဓရုပ်၊

(သဟဇာတပြိုင်)

သရေန အရ- သဝိညတ္တိကဝစီဘေဒ သဒ္ဓရုပ်။ ဘာသတိ အရ- သဒ္ဓါသတိ

ပြုဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉာသံ။ (သဟဇာတပြိုင်)

အာတိထေယျံ အတတိ ဂစ္ဆတိတိ အတိထိ (အတ+ထိ-ပစ္စည်း)။အတိထိမိ သာဓု အာတိထေယျံ။

(နံ)အတိထိနော ဟိတံ အာတိထေယျံ။ (အတိထိ+ဧတေယျပစ္စည်း)

သာရိပုတ္တမောဂ္ဂုလ္လာနပ္ပမုခေါ သာရိပုတ္တော စ မောဂ္ဂုလ္လာနော စ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂုလ္လာနော။

သာရိပုတ္တမောဂ္ဂုလ္လာနာ ပမုခေါ ယဿာတိ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂုလ္လာနပ္ပမုခေါ။

(ပယောဂတဂ္ဂုဏသံဝိညာဏဗဟုဗ္ဗိ)

အကတပါတရာသော- ပါတော အသိတဗ္ဗံ ဘုဂ္ဂိတဗ္ဗန္တိ ပါတရာသံ (ပါတော+အသ+ဏ+ ပါတော

သည် ပုဗ္ဗဏှအနက်ဟောနိပါတ်)

အကတံ အဘုတ္တံ ပါတရာသံ ယေနာတိ အကတပါတရာသော။

(တတိယာဗဟုဗ္ဗိ)

ပုညံ အတ္တနော သန္တာနံ ပုနာတိတိ ပုညံ (ပုဓာတ်၊ ဣ၊ နလာ)

ပုညမဟီ ပုညံ စ တံ မဟီဓာတိ ပုညမဟီ။

ပုည အရ- ဒါနကုသိုလ်ပြုသော နန္ဒမာတာ၏ ပုဗ္ဗစေတနာနှင့်မူဂ္ဂစေတနာ။

ပုညမဟီ အရ ဒါနကိုပြုသော နန္ဒမာတာ၏ အပရစေတနာ။

သုခါယ ဟောတု အရ-ပတ္တိဒါနမဟာကုသိုလ်စေတနာ။

ယတြ ပဌမာအနက်၌ တြပစ္စည်းကို တြထဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့်သက်။

မဟေသက္ခေန ဤသတိ အဘိဘဝတိတိ ဤသော၊

မဟန္တော ဤသော မဟေသော၊

၆၄

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

မဟေသောတိ အက္ခယတိတိ မဟေသက္ခော၊ (ကြီးမားမြင့်မြတ်သော အစိုးရသူ ဟု ပြောဆိုထိုက်သူ)

သလ္လပိဿသိ

သံ+လပ+ဿသိ၊ နာမေ ဂရဟာဝိမှယေသု- ဟူသော မောဂ္ဂလာန်သုတ်ဖြင့် ဝိမှယအနက်ဟော နာမသဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် သာသိဝိဘတ်ကို အတိတ် ကာလမှာ သက်။ (ပါဏိနီ-သဒ္ဓါကျမ်း၌ ယတြသဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်သောကြောင့်ဟု ဆိုထားသည်)

ဝေါရောပေသံ

ဝိ+အဝ+ရဟ+ဏေ+ဥံ၊ ဟကိုပပြု၊ (ဏာပေ-ပစ္စည်းဟု ယူလျှင် ဟချေ) ဇာတ်အရ မဟာဝိပါက်စုတိ၊ ပစ္စည်းအရ ဝဂေစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။

ဧကပုတ္တကော

ဧကော ပုတ္တော ဧကပုတ္တော၊ ခုဒ္ဒကော ဧကပုတ္တော ဧကပုတ္တကော။ (နံ) အနုကမ္ပကော ဧကပုတ္တော ဧကပုတ္တကော။ (ဧကပုတ္တပုဒ်+ကပစ္စည်း)

ဂဟိတေ

ဂယိတ္တာတိ ဂဟိတော။ (သို့ဝိဘတ်ကို အနာဒရအနက်မှာသက်)

အညထတ္တံ

အညော ပကာရော အညထာ၊ အညထာ ဘာဝေါ အညထတ္တံ။ အညအပါဒါနိဝိသိအရ အဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ်။ အည-အရ၊ အညထာအရ ဒေါသ၊ ဒေါမနဿပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ်။ အညထတ္တ-အရ ဒေါသ (နံ) ဒေါမနဿ။

စိတ္တုပ္ပါဒ်

ဥပ္ပဇနံ ဥပ္ပါဒေါ၊ စိတ္တဿ ဥပ္ပါဒေါ စိတ္တုပ္ပါဒေါ။ ဒေါမနဿ၊ ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။ (၂-အင်္ဂါထောက်)

စိတ္တုပ္ပါဒ် အရ

လောဘပြဋ္ဌာန်းသော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ (နံ) ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူ စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (၃-အင်္ဂါထောက်)

စိတ္တုပ္ပါဒ် အရ

ရာဂပြဋ္ဌာန်းသော မနောဒွါရိက လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ (၄-အင်္ဂါထောက်)

ယက္ခယောနိ

ယက္ခိယတေ ပူဇိယတေတိ ယက္ခော။ (နံ)ယဿတိ ပယတတိ ဗလိံ ယာတိတိ ယက္ခော (ယသ+ခ)၊ ယဝန္တိ သတ္တာ အနေန ဧကိဘာဝံ ဂစ္ဆန္တိတိ ယောနိ။ ယက္ခဿ ယောနိ ယက္ခယောနိ။

ဥဒ္ဒဿသိ

အံ-ဝိဘတ်၊ သတ္တမိအနက်၌သက်၊ (နံ) အံ-ဝိဘတ်၊ ဒုတိယာအနက်၌သက်၊ ဥ+ဒိသ+ကာရိတ်ဏေ+ဤ၊ ဒိ-၌ဣကိုအပြု၊ ဒဒ္ဒေဘော်ပြု၊ အနုဗန်ချေ၊ သဒ္ဒေ ဘော်ပြု၊ ဤကိုဣရဿပြု၊ သ-လာ ပြီး။ (ဥ-သည် ဓာတ္တုတ္တာနဝတ္တက)

သော မေ တေနေဝ ပုရိမေန အတ္တဘာဝေန ဥဒ္ဓဿေသိ- ကို
သော- သည် (ကာရိတ်ကတ္တာ)၊ မေ- ကို (ကာရိတ်ကံ)၊ တေနေဝ ပုရိမေန
အတ္တဘာဝေန- ဖြင့် (ကရိုဏ်း)၊ အတ္တာနံ- ကို (ဓာတ်ကံ-ထည်)၊ ဥဒ္ဓဿေသိ-
မြင်စေပြီ။

ပဋိဒေသိတာ ပဋိဒေသိန္နိ ပဋိဒေသိတာ၊ (ပတိ+ဒိသိ+စု-ဏော+တု)
ဝိတိက္ကမိတာ ဝိတိက္ကမိန္နိ ဝိတိက္ကမိတာ၊ (ဝိ+အတိ+ကမု+တု)
တတောနိဒါနံ စိတ္တဿ အညထတ္ထံ-၌
အညအပါဒါနံ-အရ အလောဘ၊အဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။
အည-အရ အညထာ-အရ လောဘပြဋ္ဌာန်းသော လောဘမူစိတ်။(နံ) ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော
ဒေါသမူစိတ်။
အညထတ္ထ-အရ လောဘ၊ (နံ) ဒေါသ။
အတိစာရိတာ အတိစရိတိ အတိစရိတာ (အတ+စရ+တု)၊ မနောကံလောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။

အဗျာကတသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၄၈)

ဝိစိကိစ္ဆာ သဘာဝံ ဝိစိနာတိတိ ဝိစိနန္တော (ဝိ+စိ+နာ+အန္တ)
ကိစ္ဆတိ ကိလမတိ ဧတာယာတိ ကိစ္ဆာ (ကိတ+ဆ+အ၊ ကိတဓာတ် ကိလမန
အနက်ဟော)၊ ဝိစိနန္တဿ ကိစ္ဆာ ဝိစိကိစ္ဆာ (ဆဋ္ဌိတပျူရိသံသမာသံ)
ရုပိပြုံး ဝိစိနန္တကိစ္ဆာ-ဆုံလိုလျက် နန္တ-ပုဒ်ကိုချေ၍ပြုံးသည်။
ဝိစိနန္တ၏ ကံပုဒ်အရ ဝိစိကိစ္ဆာ၏ အာရုံဖြစ်သော တေဘူမကတရားကောက်။
(နံ) စိကိစ္ဆနံ ဉာဏပဋိကရဏံ စိကိစ္ဆာ၊ ဝိဂတာ စိကိစ္ဆာ ဣမိသာဘဝိ ဝိစိကိစ္ဆာ။
(စတုတ္ထိဗဟုဗ္ဗိသမာသံ)

အဗျာကတဝတ္ထုသု- ဗျာကရိယတေတိ ဗျာကတံ (ဝိ+အာ+ကရ+တ)၊ န ဗျာကတံ အဗျာကတံ
ဝသတိ ဧတ္ထ ဖလံ တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယာတံ ဝတ္ထု။ (ဝသ+တု၊ ဟနာဒိဟိဏုနု
တဝေါ- သုတ်ဖြင့်သက်၊ ကွစိဓာတုဖြင့် သ္မက္ခိတ္တုပြု၊ ရ-၄၂၀)
အဗျာကတံ ဝတ္ထု အဗျာကတဝတ္ထု။

ဒိဋ္ဌိနိရောဓာ နိရုဇ္ဈနံ နိရောဓော (နိ+ရုဓ+ဏ)၊ ဒိဋ္ဌိယာ နိရောဓော ဒိဋ္ဌိနိရောဓော။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

တထာဂတော တထာ ဇာတိဇရာမရဏံ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတီတိ တထာဂတော။
(တထာသဒ္ဓါပပဒ+ဂမု+တ၊ သတ္တဝါဟော)

ဒိဋ္ဌိဂတံ ဒိဋ္ဌိ ဧဝ ဒိဋ္ဌိဂတံ၊ (ဂတသဒ္ဓါအနက်မဲ့၊ တဗ္ဗာဝုတ္တိကမ္မဓာရဲ)

ပုထုဇ္ဇနော (၁) ဇေနတီတိ ဇနော၊ (ဇန+ကာရိတ်ဇော+အ)ပုထု ကိလေသေ ဇနော ပုထုဇ္ဇနော
(ဒုတိယာတပျရိသ်)ပုထုနိပါတ်ပုဒ်နောင် ကာရိတ်ကံအနက် ဒုတိယာယော
ဝိဘတ်ကျေ။ ပုထု အရ၊ ဇနဓာတ် အရ-ကိလေသာကောက်။
များစွာသော ကိလေသာတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။

(၂) ဇေနတီတိ ဇနော၊ ပုထု သက္ကာယဒိဋ္ဌိယော ဇနော ပုထုဇ္ဇနော။
များစွာသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၂၀-တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်

(နဲ) ဇနိယတေတိ၊ ဇနော၊ ပုထု သက္ကာယဒိဋ္ဌိဟိ ဇနော ပုထုဇ္ဇနော (ပုထုနောင်
တတိယာဟိကျေ) များစွာသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိတို့သည် ဖြစ်စေအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်
(နဲ) ဇနိတာ (ဇနိယန္တေ)တိ ဇနော၊ ပုထု ဇနာ ယဿာတိ ပုထုဇ္ဇနော။ များစွာသော
ဖြစ်စေအပ်သော (မပယ်သတ်အပ်)သော သက္ကာယဒိဋ္ဌိရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။

(၃) ဇနေန္တီတိ ဇနော၊ ပုထု ဇနာ ယဿာတိ ပုထုဇ္ဇနော။
များစွာသောမိမိကိုဖြစ်စေတတ်သော ဆရာတို့ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။

(၄) ဇနေတဗ္ဗာတိ ဇနာ (ဂတိ)(နဲ)ဇာယန္တိ ဧတ္တာတိ ဇနာ (ဂတိ)ပုထု ဇနာ ယဿာတိ
ပုထုဇ္ဇနော။ များစွာကုန်သော ဖြစ်စေတိုက်သော (ဖြစ်ရာ)ဂတိရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။

(၅) ဇာယန္တိ ဧတေဟိတိ ဇနာ (လောကီကု၊ အကုစေတနာ)
ပုထု ဇနာ ယဿာတိ ပုထုဇ္ဇနော။
များစွာသော သတ္တဝါတို့ ဖြစ်ကြောင်း အဘိသင်္ခါရတို့ ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။
(နဲ) ဇနေတိ အဘိသင်္ခါရတိတိ ဇနော၊ ပုထု အဘိသင်္ခါရေ ဇနော ပုထုဇ္ဇနော။
များစွာသောအဘိသင်္ခါရတို့ကိုပြုစီမံတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။

(၆) ဇာယန္တိ ဧတေဟိတိ ဇနာ (ဩယတရား)။ ပုထု ဇနာ ယဿာတိ ပုထုဇ္ဇနော။
များစွာသော သတ္တဝါတို့ဖြစ်ကြောင်းဩယတို့ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။
(နဲ) ဇနိယတေ ဝုယတေတိ ဇနော၊ ပုထု ဇနော ပုထုဇ္ဇနော။
များစွာသောဩယတို့သည်မျှောအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်။

- (၇) ဇာယန္တိ ဧတေဟိတိ ဇနာ (ရာဂစသောအပူ)။ ပုထု ဇနာ ယဿာတိ ပုထုဇနော။ များစွာသော ဖြစ်စေကြောင်း ရာဂစသော အပူတို့ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။
(န) ဇနိယတေ ပရိဒုယုတေတိ ဇနော၊ ပုထု ဇနော ပုထုဇနော။ များစွာသော ရာဂစသော မီးတို့သည် ပူလောင်အပ်သောပုဂ္ဂိုလ်။
- (၈) ဇာယတိတိ ဇနော (ရာဂ-ဂေစစသည်)။ ပုထု ဇနော ယဿာတိ ပုထုဇနော။ များစွာသော ဖြစ်တတ်သော ရာဂဂေစစသည် ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။
(န) ဇာယတိ ဝိဇ္ဈတိတိ ဇနော၊ ပုထုသု ဇနော ပုထုဇနော။ များစွာသောကာမဂုဏ်တို့၌တပ်မက်သောပုဂ္ဂိုလ်။
- (၉) ဇာယန္တိ ဧတေဟိတိ ဇနာ (နီဝရဏကောက်)။ ပုထု ဇနာ ယဿာတိ ပုထုဇနော။ များစွာသော ဖြစ်ကြောင်း နီဝရဏတို့ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။
(န) ဇနိယတေ ပဋိကုဇိယတေတိ ဇနော၊ ပုထုဟိ ဇနော ပုထုဇနော။ များစွာသော နီဝရဏတို့သည် ပိတ်ဖုံးအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်။

ဒိဋ္ဌိသမုဒယံ

သမုဒေတိ ဧတသ္မာတိ သမုဒယော၊ (သံ+ဥ+ဏှ+အာ)
(န) သမုဒေတိ ဧတေနာတိ သမုဒယော၊ ဒိဋ္ဌိယာ သမုဒယော ဒိဋ္ဌိသမုဒယော။
ဒိဋ္ဌိ အရ- မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါး၊ သမုဒယ အရ- လောဘ။

မှတ်ချက်

သမုဒယအရ- ဒိဋ္ဌိဂတင်္ဂပုယုတ်ရှိ တဏှာယူလျှင် ရှေ့ပုဒ်အရနှင့် သဟဇာတ ပြိုင်။
သမုဒယအရ- ဒိဋ္ဌိဂတင်္ဂပုယုတ်ရှိ တဏှာယူလျှင် ရှေ့ပုဒ်အရနှင့် ပဟဇာတပပြိုင်။

ဒိဋ္ဌိနိရောဓံ

ပဇာနာတိ-၌ ဒိဋ္ဌိနိရောဓ အရ- ဒိဋ္ဌိ၏ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်။
ပဇာနာတိ အရ- သောတာပတ္တိမဂ် (အာရမ္မဏပြိုင်၊ အာ၊ ဓံ၊ ဥ)။

ပဋိပဒံ

ပဇာနာတိ-၌ ပဋိပဒံ အရ- သောတာပတ္တိမဂ္ဂင် ၈-ပါး၊ ပဇာနာတိ အရ- သောတာပတ္တိမဂ်
(န) ပဋိပဒံ အရ- ပညာကြည် သောတာပတ္တိမဂ္ဂင် ၇-ပါး။
ပဇာနာတိ အရ- သောတာပတ္တိမဂ်ရှိပညာ၊ (သဟဇာတပြိုင်)

ဒိဋ္ဌိ နိရုဇ္ဈတိ

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-၆၂ပါး (သဒ္ဓါနည်း)၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ မရှိခြင်း အဘာဝပညတ်
(အဘိဓမ္မာနည်း)၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိချုပ်ကြောင်း သောတာပတ္တိမဂ် (ဆရာနည်း)

အဗျာကရဏဓမ္မော

-ဗျာကရီယတေ ဗျာကရဏံ၊ န ဗျာကရဏံ အဗျာကရဏံ။
အဗျာကရဏံ ဓမ္မော ယဿာတိ အဗျာကရဏဓမ္မော။

၆၈

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

မှတ်ချက်
တဏှာဂတံ
သညာဂတံ
မညိတံ

န ဆန္ဒတိ-စသော ကြိယာပုဒ်တို့၌ ကရိုဏ်းပုဒ်အရ-မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကိုကောက်။
တဏှာ ဧဝ တဏှာဂတံ။ ဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်ရှိတဏှာ။
ဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်သောဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်ရှိသညာ။
မညတိတိ မညိတံ၊ (မန+ယ+တ)

ပပဇ္ဇိတံ
ဥပါဒါနဂတံ

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကို မှီတွယ်လျက် အောက်မေ့မှတ်ထင်တတ်သော- မာန၊ (နံ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။
ပပဇ္ဇတိတိ ပပဇ္ဇိတံ၊ (ပ+ပစိ+စု-ဏေ+တ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကိုသာကောက်။
ဥပါဒါန အာဒိယတိတိ ဥပါဒါနံ။

ဝိပုဋ္ဌိသာရော
မှတ်ချက်

ဥပါဒါနမေဝ ဥပါဒါနဂတံ။ (ဒိဋ္ဌုပါဒါနံကိုကောက်)
ပဋိသရဏံ ပဋိသာရော၊ ဝိရူပံ ပဋိသာရော ဝိပုဋ္ဌိသာရော။ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကောက်)
ဤသုတ်၌ ဒိဋ္ဌိအရ ၆၂-ပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကိုယူ၊ ဒိဋ္ဌိနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ-
အရ - သောတာပတ္တိမဂ်ကိုယူ။

သာမက

ဧတ္ထ စ ဒိဋ္ဌိပ္ပပယောနံ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော၊ ဒိဋ္ဌိနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါပ္ပပယောနံ
သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ ဂဟိတော။ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ဉ၊ ဝ၊ ၁၇၂)

ပုရိသဂတိသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၄၉)

ပုရိသဂတိယော
ပုရိသ အရ
ဂတိ အရ
အနုပါဒါ

ဂမနံ ဂတိ (ဂမု+တိ)၊ ပုရိသဿ ဂတိ ပုရိသဂတိ၊ တာယော ပုရိသဂတိယော။
ပဌမအန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီအနာဂါမိ စသောအနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်-ဂု-လောကံ။
အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ် ရုနိဋိသော ဝိပဿနာဉာဏံ၊ အနုပုဂ္ဂိုလ်ဉာဏံ။
ဥပါဒိယတိတိ ဥပါဒါ၊ (ဥပ+အာ+ဒါ+တွာ၊ တွာကို ယပြု၊ တေသုသုဒ္ဓိဖြင့် ယချေ)
န ဥပါဒါ အနုပါဒါ။ (န-နိပါတ်ပုဒ် ပဿန္တပဋိသေမ၊ အအာဝ-အနက်ဟော)

ပရိနိဗ္ဗာနံ
အဿ

ပရိနိဗ္ဗာယနံ ပရိနိဗ္ဗာနံ။ (အရဟတ္တဖိုလ်၏ အာရုံဖြစ်သော အပ္ပစ္စယနိဗ္ဗာန်)
အသ-ဓာတ်၊ ဧယျ-ဝိဘတ်၊ အတိတ်ကာလအနက်ဟော။

အဿ၏ ကတ္တားပုဒ်အရ

ပစ္စုပ္ပန်ဘဝခန္ဓာ အတ္တဘောကို ဖြစ်စေတတ်သောအတိတ်လောကီ
ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာကောက်။ (နံ) အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါနံ၊
ကမ္မဘဝ-ဟူသော အတိတ် ကမ္မဝဋ် (၅)-မျိုးကောက်။

သိယာ

အသဓာတ်၊ ဧယျဝိဘတ်၊ ကာလသာမည။

သိယာ၏ကတ္တားပုဒ်အရ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝခန္ဓာအတ္တဘောကောက်။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

(နဲ) ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ-ဟူသော ပစ္စုပ္ပန် ဝိပါကဝဋ် (၅) မျိုးကောက်။

န ဘဝိဿတိဏိဏတ္တာပုဒ်အရ အနာဂတ်ဘဝခန္ဓာ အတ္တဘောကို ဖြစ်စေတတ်သော ပစ္စုပ္ပန် လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာ။ (နဲ) အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝ-ဟူသော ပစ္စုပ္ပန် ကမ္မဝဋ် (၅)-မျိုးကိုကောက်။

န မေ ဘဝိဿတိဋ္ဌိကတ္တာပုဒ်အရ အနာဂတ်ဘဝခန္ဓာအတ္တဘောကိုကောက်။ (နဲ) ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ-ဟူသော အနာဂတ် ဝိပါကဝဋ် (၅)-မျိုးကိုကောက်။

ဘူတံ ပစ္စယေန ဘဝတီတိ ဘူတံ (ဘူ+ဘ) ပစ္စုပ္ပန်ဘဝခန္ဓာကိုကောက်။ တံ ပဇာဟာမိ- တံ အရ ပစ္စုပ္ပန် ဘဝခန္ဓာ(၅)မျိုး၌ တပ်မက်သော ဆန္ဒရာဂကောက်။

ပဇာဟာမိ အရ ဝိပဿနာဉာဏ် ကျည်းဟူသော မဟာကုညသံရှိပညာ။ (ပကတူပုဂ္ဂိုလ်) ဥပေက္ခန္တံ ဥပေက္ခာတီတိ ဥပေက္ခာ။ (နဲ) ဥပပတ္တိဘော ဣက္ခတီတိ ဥပေက္ခာ။ (ဥပ+ဣက္ခ+ဘ+အာ) ကေဘူမကသင်္ခါရကို၌ အနိစ္စသေသည်ဖြင့် အလမ်း အလတ် ရှုမှတ်သိမြင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူသော မဟာကုညသံရှိပညာ။

ဘဝေ အဘဝိတိ ဘဝေါ၊ အဘိတံဘဝခန္ဓာ(၅)ပါးကောက်။ ရက္ခတိ ရန္တ-ဓာတ်၊ ဒိဝါဒိ၊ ပစ္စည်း၊ ကိ-ဝိဘတ်၊ တဏှာ၊ စိဋ်ကောက်။ (ကရိုဏ်းပုဒ်အရား၌ နည်းတူကောက်။)

သမ္ဘဝေ သံ ဝုန အဝိပဿတီတိ သမ္ဘဝေါ၊ အနာဂတ်ဘဝခန္ဓာ(၅)ပါးကောက်။

ဥတ္တရိ ဥတ္တရတီတိ ဥတ္တရံ၊ (ဥ-သရ+ဣ၊ နုပုတ္တိဝိ) နိဗ္ဗာန်ကောက်။

ပညာယ ပဿတိ အရ ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာကောက်။ (ပဒံ-အရ နိဗ္ဗာန်နှင့် အာရမ္မဏပြိုင်

သန္တတ္ထေ သန္တပ္ပတီတိ သန္တတ္ထော (သံ-တပ+တ၊ ပချေ၊ တစ္စေဘောသော) အယောကပါလေ အယတိ နာနာကမ္မာရကိစ္စေသု ခယာဓိ ဂစ္ဆတီတိ အယော။ တံ ဥဒကံ ပါလေတီပဟိ ကပါလံ၊ အယဿ ကပါလံ အယောကပါလံ အယသဒ္ဓါ-မနောဂိုဏ်းဝင်ပုဒ်၊ လက္ခဏာဝန္တကံအနက်၌ ကာလဘာဝေသုစ သုတ်ဖြင့် သိပ္ပံဘတ်သက်။

ပပဋိကာ ပကာရေန ပဋတိ ဂစ္ဆတီတိ ပပဋိကာ ။ (ပ-ပဋ+ဣ+အာ၊ ဣတ္ထိလိင်)

နိဗ္ဗာယေယျ	နိ+ဝါ+ယ+ဧယျ။
အနုပဟစ္စ	ဥပဟနတိ အတိက္ကမတိတိ ဥပဟစ္စ၊ (ဥပ+ဟန+တ္တာ) န ဥပဟစ္စ အနုပဟစ္စ။
ပရိတ္တေ	ပရိသမန္တတော ဒီယတေ အဝခဏ္ဍိယတေတိ ပရိတ္တော၊ (ပရိ-ဒါ+တ)
တိဏပုဉ္ဇေ	ပုဉ္ဇတိ ရာသိ ဘဝတိတိ ပုဉ္ဇော။(ပုဉ္ဇ ပုဇိ+အ) တိဏာနံ ပုဉ္ဇော တိဏပုဉ္ဇေ။
ဓူမံ	ဓူနာတိ ကမ္မတိတိ ဓူမော၊ (ဓူ+မန်၊ ချာဒိဟိ မန်မစတော ဝါ သုတ်ဖြင့်သက်
အနာဟာရာ	နတ္ထိ အာဟာရော ဧတိဿာတိ အနာဟာရာ၊ (ပပဋိကာ)
ဂစ္ဆံ	ဂစ္ဆတိတိ ဂစ္ဆံ၊ (ဂမု+ဏ၊ မကို ချပြု၊ ပုလ္လိင်၊ နပုလ္လိင်)
ဒါယံ	ဒါတိ ဆိန္ဒတိ ဧတ္တာတိ ဒါယော (ဒါ+ဏ၊ ဒါ၌ အာကို အာယပြု)
အဓိပ္ပာယ်	အစောင့်မရှိသော ခြုံတောက်-ဂစ္ဆံ။ အစောင့်ရှိ၍ ဘေးမဲ့ပေးအပ်သော တောက်-ဒါယ။
ဟရိတန္တံ	ဟရိတမေဝ ဟရိတန္တံ၊ (အန္တသဒ္ဓါ အနက်မဲ့၊ တတ္ထဝပုတ္တိကမ္မဓာရိ)
သေလန္တံ	သတ္တေဟိ သေဝိယတေတိ သိလာ၊ သိလာနံ ရာသိ သေလော (သိလာ+ ဏ၊ ရာသိတဒ္ဓိတ်) (နံ) သိလာ ပစုရာ အသိ သန္တိတိ သေလော၊ (အသတ္တိတဒ္ဓိတ်) သေလော ဧဝ သေလန္တံ။

တိဿဗြဟ္မာသုတ်။ (အံ၊ ၂၊ ၄၅၃)

ဝိမုတ္တာ	ဝိမုတ္တိသုတိ ဝိမုတ္တာ၊ တဒဂ်ဝိမုတ္တိ စသော ဝိမုတ္တိ (၅) မျိုးကောက်။
အနုပါဒိသေသာ	ဥပါဒိယတိ အတ္တနော အာရမ္မဏံ ဝဏ္ဏာတိတိ ဥပါဒိ။(ဥပ-အဝ-ဒါ+တ္ထံ၊ ပုလ္လိင် ဣကာရန်) သိဿတိ အဝသိဿတိတိ သေသော။ ဥပါဒိ စ သော သေသော စာတိ ဥပါဒိသေသော။ နတ္ထိ ဥပါဒိသေသော ဧတာသန္တိ အနုပါဒိသေသာ။ ဥပါဒိ အရ- ကာမုပါဒိန် စသောဥပါဒိန်တရား။
သဥပါဒိသေသေ	သဟ ဥပါဒိသေသေန ယော ဝတ္တတိတိ သဥပါဒိသေသော။
အနုပါဒိသေသေ	နတ္ထိ ဥပါဒိသေသော ယဿာတိ အနုပါဒိသေသော။
အဓုနာ	ကာလသတ္တမိအနက်ဟော နိပါတ်ပုဒ်။ (ဣမ-တညံ၊ ဓုနာ-ပစ္စည်းသက်၊ ဣမကို အပြု၊ ဝိဘတ်မှည့်)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

- ကာလက်တော ကာလယတိ သတ္တာနံ ဇီဝိတံ နာသေတိတိ ကာလော(ကလ+ဏ)
ကာလေန မဇ္ဈနာ ကတော နာသိတော ကာလက်တော။
- စိရဿံ (နံ) ကာလံ မရဏံ ကတော ပတ္တော ကာလက်တော။
ဒီယကာလအနက်ဟော နိပါတ်ပုဒ်။
- ပရိယာယံ ပရိယာယေတိ အပရာပရံ ပရိဝတ္တေတိတိ ပရိယာယော၊ (ဝါရော)
အကာသိ ကရ+ ဩ+ အဇ္ဇတ္တနိဩဝိဘတ်။
- ဗြဟ္မကာယိကာနံ -ဗြဟ္မာနံ ကာယော သမ္မဟော ဗြဟ္မကာယော၊
(နံ) ဗြဟ္မာနံ ကာယော နိကာယော ဗြဟ္မကာယော၊
ဗြဟ္မကာယေ ဘဝါ ဗြဟ္မကာယိကာ။ (ပဌမဈာန်ဗြဟ္မာ အပေါင်းကိုကောက်)
- ဗြဟ္မေန ဗြဟ္မေ ဘဝံ ဗြဟ္မံ (ဗြဟ္မ+ဏ၊ ဘဝတဒ္ဓိတ်)
မှတ်ချက် ဗြဟ္မေန ဝဏ္ဏေန စသည်တို့၌ အဘိဓေယျဖြစ်သော ဝဏ္ဏ၊ သုခ-စသည်တို့
အားလျော်စွာ ဗြဟ္မံ ဗြဟ္မာ-ဟုပြုလေ။
- နိဿရဏံ နိဿရတိ ဧတေနာတိ နိဿရဏံ။ (နိ+သရ+ယု) မဂ် ဖိုလ်ကောက်။
- ဉာဏံ ဟောတိ အရ မဟာကု၊ ကြိညသံရိံ ပညာကောက်။
- ကာယဿ ဘေဒါ အရ ပရိနိဗ္ဗာနဝိထိချ၊ တိဟိတံစုတိဖြစ်သော မဟာဝိပါက်ဉာဏံကိုကောက်။
- အနုလောမိကာနိ -လောမဿ အနုကူလံ အနုလောမံ။ (စတုတ္ထိ အဗျယ်ဘော)
(နံ) လောမံ အနုကူလံ အနုလောမံ (အမာဒိပရ ဒုတိယဝတပုရိသံသမဿိ)
အနုလောမံ စသ အနုလောမိကံ။
- ဣန္ဒြိယာနိ အရ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော သဒ္ဓါစသော ဣန္ဒြိ (၅)ပါးကိုကောက်။
သမန္နာနယမာနော သမန္နာနယတိတိ သမန္နာနယမာနော၊ (သံ+အနု+အာ+နိ+အာ+မာနံ)
- ယဿ သမ္ပနိအနက်၊ ဆဋ္ဌိသဝိဘတ်၊ (နံ) တဒတ္ထသမ္ပဒါနိအနက်၊ စတုတ္ထိသဝိဘတ်။
- ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနံ -ပရိယောသာယတိတိ ပရိယောသာနံ။
ဗြဟ္မစရိယဿ ပရိယောသာနံ ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနံ။
ဗြဟ္မစရိယ အရ-မဂ်၊ ပရိယောသာန အရ- အရဟတ္တဖိုလ်။
- အဓိပ္ပာယ် သတ္တမဖြစ်သော သဒ္ဓါနုသာရိပုဂ္ဂိုလ်ကို တိဿဗြဟ္မာက မပြောကြားသေးသည့်
အတွက် ဗလဝဝိပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် (၇)ယောက်မြောက် သဒ္ဓါနုသာရိပုဂ္ဂိုလ်
ကို ပြတော်မူလိုသောကြောင့် န ဟိ ပန တေ-စသော စကားကိုမိန့်တော်မူသည်။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

အနိမိတ္တဝိဟာရီ နတ္ထိ နိမိတ္တာနိ ဧတဿာတိ အနိမိတ္တာ၊ (ဗလဝဝိပဿနာသမာဓိ)
 အနိမိတ္တေန ဝိဟာရတိ သီလေနာတိ အနိမိတ္တဝိဟာရီ။
 သဗ္ဗနိမိတ္တာနံ သဗ္ဗာနိ နိမိတ္တာနိ သဗ္ဗနိမိတ္တာနိ၊ ကံအနက်၊ ဆဋ္ဌိနံဝိဘတ်သက်။
 အနိမိတ္တံ နတ္ထိ နိမိတ္တာနိ ဧတဿာတိ အနိမိတ္တာ၊ စေတောသမာဓိကောက်။
 နိမိတ္တ အရ သင်္ခါရနိမိတ်၊ နိစ္စနိမိတ်စသည်ကောက်။
 စေတောသမာဓိ စေတသာ သမ္ပယုတ္တော သမာဓိ စေတောသမာဓိ။
 စေတောသမာဓိ ဥပသမ္ပုဇ္ဇ ဝိဟာရတိ အရ-ကာမဇောမနောဒွါရိကဝိထိဒ္ဓ။

သီဟသေနာပတိသုတ်။(အံ၊ ၂။ ၄၅၆)

သန္နိဋ္ဌိကံ ဒဋ္ဌဗ္ဗန္တိ ဒိဋ္ဌိ (ဒိသ+တိ)၊ သယံ ဒိဋ္ဌိ သန္နိဋ္ဌိ၊ သန္နိဋ္ဌိယေဝ သန္နိဋ္ဌိကံ။
 ဒါနဖလံ ဒီယတိ ဧတေနာတိ ဒါနံ၊ ဒါနဿ ဖလံ ဒါနဖလံ။
 ဒါန အရ မဟာကုသိုလ်ရှိ ဒါနစေတနာ။
 ဖလ အရ အဟိတ်ကုသလဝိပက်-ဂပါးကောက် (သန္နိဋ္ဌိကဒါနဖလ-ကိုထောက်)
 ကာမကုသလဝိပက်-၁၆ ပါး (သမ္ပရာယိကဒါနဖလ-ကိုထောက်)
 မစ္ဆရီ မစ္ဆရော အဿ အတ္ထိတိ မစ္ဆရီ အာဝါသမစ္ဆရီယစသော မစ္ဆရီယ(၅)မိုးကောက်။
 ကဒရိယော ယထာကမ္ပံ တာ တာ ဂတိယော အရတိ ဥပဂစ္ဆတိတိ အရိယော၊ (အရ+အာ)
 ကုစ္ဆိတော အရိယော ကဒရိယော (ကု+အရိယ၊ ကံကုသယဖြင့် ကုကို ကာဒိပြု)
 ထဒ္ဒမစ္ဆရီယကောက်။
 အနုပ္ပဒါနရတော ဒီယတေ ဒါနံ၊ ပုနပ္ပုနံ ဒါနံ အနုပ္ပဒါနံ၊ အနုပ္ပဒါနေ ရတော အနုပ္ပဒါနရတော။
 ဒါနစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်သောမနဿကောက်။
 အနုကမ္ပန္တာ အနုကမ္ပန္တိတိ အနုကမ္ပန္တာ၊ မေတ္တာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာစိတ်။
 (နံ)မဟာကြိယာရှိမေတ္တာ။
 ခတ္ထိယပရိသံ ခတ္ထိယာနံ ပရိသာ သမူဟာ ခတ္ထိယပရိသာ။
 အမက္ခိဘူတော မက္ခိယတိ နိတ္ထေဇတံ အာဝါဒီယတီကံ မက္ခိ။
 မက္ခိ ဘူတော ပတ္ထောတိ မက္ခိဘူတော၊ န မက္ခိဘူတော အမက္ခိဘူတော။
 ဘဂဝတော သတ္တမိအနက် ဆဋ္ဌိသဝိဘတ်သက်၊ ပသန္တအနက်ဟော သဒ္ဓါယန္တံယုဉ်သော
 ကြောင့်တည်း။ (နံ) သာမိအနက် ဆဋ္ဌိသဝိဘတ်သက်၊ ဝစနံ-ဟူသော
 ပါဌသေသ၌ စပ်ရသောကြောင့်တည်း။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

သဒ္ဓါယ သဒ္ဓါဟနံ သဒ္ဓါ၊ တာယ သဒ္ဓါယ၊ (သံ+ဓာ+ကျ+အာ)၊
သဒ္ဓါတည်း၊ နာသက်၊ အာယပြု၊ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်။

(နံ) သဒ္ဓါဟတီတိ သဒ္ဓါယ(သံ+ဓာ+တွာ၊ တွာပစ္စည်းကို ယပြု)

တောနိ ဇာနာမိ အရ သန္နိဋ္ဌိကဒါနအကျိုးကို သိသောသိဟသေနာပတိ၏ မဟာကုဉာသံရှိပညာ။

အရက္ခေယျသုတ်။ (အံ၊ ၂၊ ၄၅၉)

အရက္ခေယျာနိ ရက္ခိတဗ္ဗာနီတိ ရက္ခေယျာနိ၊ န ရက္ခေယျာနိ အရက္ခေယျာနိ။

ပရိသုဒ္ဓကာယသမာစာရော ကာယေန ကတော သမာစာရော ကာယသမာစာရော။

ပရိသုဒ္ဓေါ ကာယသမာစာရော ယဿာတိ ပရိသုဒ္ဓကာယသမာစာရော၊ (ဘုရား)

အရဟတ္တဖိုလ်ရှိ သမ္မာကမ္မန္တဝိရတီ။

ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေါ အာဇီဝနံ အာဇီဝေါ၊ ပရိသုဒ္ဓေါ အာဇီဝေါ ယဿာတိ ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေါ။

အရဟတ္တဖိုလ်ရှိ သမ္မာအာဇီဝ ဝိရတီကောက်။

အနုပဝဇ္ဇော ဥပဝဇိတဗ္ဗောတိ ဥပဝဇ္ဇော၊ (ဥပ+ဝဒ+ကျ) န ဥပဝဇ္ဇော အနုပဝဇ္ဇော။

သွာက္ခာတဓမ္မော အက္ခာယဝီတိ အက္ခာတော (အာ+ခါ+တ)၊ သုဠ အက္ခာတော သွာက္ခာတော။

သွာက္ခာတော ဓမ္မော ယဿာတိ သွာက္ခာတဓမ္မော။

သွာက္ခာတော-၌ အာပုဗ္ဗ ခါခတ်အရ-သေနောညဏ်ကောက်။

တပစ္စည်း အရ-မဂ်-၄၊ ဖိုလ်-၄၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပရိယတ္တိတရားကိုကောက်။

အာရမ္မဏပြိုင်၊ အာ၊ ဝိ၊ ဥ-၇၊ ပစ္စည်းဆုတ်။

ဝေသာရဇ္ဇပုတ္တော-သာရဇ္ဇနံ သာရဇေါ၊ ဝိဂတော သာရဇေါ ဧတသ္မာတံ ဝိသာရဇေါ (ပဉ္စမိယပုတ္တိ)

(နံ) ဝိဂတော သာရဇေါ ယဿာတိ ဝိသာရဇေါ။ (အဋ္ဌိကပုတ္တိ)

ဝိသာရဇဿ သာဝေါ ဝေသာရဇံ၊ (ဝိသာရဇ+ကျ)

ဝေသာရဇံ ပတ္တော ဝေသာရဇ္ဇပုတ္တော။

ဝေသာရဇ္ဇ အရ-မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် သောမနာသသဟဂုတ်ရှိ ပစ္စဝေက္ခကာဉာဏ်။

သုပညတ္တာ ပညပိယိတ္တာတိ ပညတ္တာ၊ သုဠ ပညတ္တာ သုပညတ္တာ။

ဥပဓာတ် အရ ဒေသနာဉာဏ်၊ တပစ္စည်း အရ- မဂ္ဂင်-၈ ပါး (အာရမ္မဏပြိုင်၊ အာ၊ ဝိ၊ ဥ)

နိဗ္ဗာနဂါမိနိ ဂစ္ဆတိ တောယာတိ ဂါမိနိ(ဂမု+ဏီ+ဣနိ) နိဗ္ဗာနဿ ဂါမိနိ နိဗ္ဗာနဂါမိနိ။

မဂ္ဂင်(၈)ပါးကောက်။

သာဝကပရိသာ သာဝကနံ ပရိသာ သမူဟာ သာဝကပရိသာ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ပစလာယမာနသုတ်(အံ၊ ၂၊ ၄၆၁)

သုသုမာရဂီရေ

ဂီရတိ ပသဝတိ သြသဓာဒယောတိ ဂိရိံ (ဂီရ+ဣ)
သုသုမာရသဏ္ဍာနော ဂိရိံ ဧတ္ထာတိ သုသုမာရဂီရိ။
(နံ) သသတိ ဟိံသတိတိ သုသု၊ မာရေတိတိ မာရော။
သုသု ဧဝံ မာရော သုသုမာရော။

ဧတဿ မာပိတကာလေ ဂီရတိ သဒ္ဓံ နိဂ္ဂိရတိ ဧတ္ထာတိ- ဂိရိံ
သုသုမာရဿ ဂိရိံ သုသုမာရဂီရိ။

ပစလာယမာနော

-အက္ခိဒလာဒီနံ ပစလံ ကရောတိတိ ပစလာယမာနော။
(ပစလဟူသော နာမ်ပုဒ်နှောင် ကရောတိအနက် အာယပစ္စည်းသက်၊
ထို့နှောင် မာနပစ္စည်းသက်၍ပြီး)

ပစလာယတိ

ပစလဟူသော နာမ်ပုဒ်နှောင် အာယပစ္စည်းသက်၊ တိဝိဘတ်သက်။

ယထာသညံဿ

ယာ ယာ သညာ ယထာသညာ၊ ယထာသညာ အဿ အတ္ထိတံ ယထာသညံ။

မိဒ္ဓံ

မေဓတိ အကမ္မညဘာဝေန ဟိံသတိတိ မိဒ္ဓံ။

မနသာကာသိ

မနသိ+အကာသိ ဟုဖြတ်၊ အကာသိ၌ အဇ္ဇတ္တနိ ဩဝိဘတ်။

မနသာကာသိ-ဟု

သန္နိစပ်ရကြောင်း အတိတ်ကြိယာ၏အစ နာမ်ပုဒ်၏ အဆုံးဖြစ်သော ဣသရ
ကိုပကတိပြု (သန္နိမစပ်) ရမည်ဟု ဆိုထားသော်လည်း ကွစိသဒ္ဓါတားမြစ်သော
ကြောင့် ပကတိမပြုဘဲ မနသာကာသိ-ဟုသန္နိစပ်ရသည်။(ရူ- ၂၄)

ယထာသုတံ

ယော ယော သုတော ယထာသုတံ၊ (ဝိစ္စာတ္ထပဌမာအဗျယိဘော)

ယထာပရိယတ္တံ

ယာ ယာ ပရိယတ္တံ ယထာပရိယတ္တံ။
ကွစိ သမာသန္တဖြင့် သမာသ်အဆုံး ဣကို အပြု။

ပဟိယေထ

ပ+ဟာ+ကံဟောယ+ဧထ၊ ဟာ-၌ အာကို ဤပြု။

ဓာတ်အရ

မိဒ္ဓဝိနောဒနကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းသောသူ၏ မဟာကုဉာသံ။

ပစ္စည်း အရ

မိဒ္ဓကောက်။

ကဏ္ဍသောတာနိ

ကဏ္ဍတိ သုဏာတိ ဧတေနာတိ ကဏ္ဍော၊ ကဏ္ဍော ဧဝ သောတံ ကဏ္ဍသောတံ။

အာဝိဇ္ဇေယျာသိ

အာ+ဝိ+အဉ္ဇဓာတ် (နံ) အဆိဓာတ်+အ+ဧယျာသိ

နက္ခတ္တာနိ

ပုနပျုနံ ဥဒယတော န ဒိယန္တေတိ နက္ခတ္တာနိ (န+ဒိ+တ)
(နံ) နက္ခရန္တိ န နဿန္တိတိ နက္ခတ္တာနိ (န+ဓရ+တ)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

တာရကရူပါနိ တာရေတိ လောကေ အဟိတတောတိ တာရာ(တရ+ဏ+အာ)။
တာရာ ဧဝ တာရကာ (သုတ္တ)။ တာရကာ ဧဝ ရူပါနိ တာရကရူပါနိ။

အာလောကသညံ အာလောကောတိ ဥပ္ပန္နာ သညာ အာလောကသညာ။

ဒိဝါသညံ : ဒိဝါတိ သညာ ဒိဝါသညာ။

ဝိဝဋ္ဋေန ဝိဝရိယတေတိ ဝိဝဋ္ဋော။

အပရိယောနဒ္ဓေန-ထိနမိဒ္ဓေန ဩနယုတိတိ ဩနဒ္ဓေါ။(အဝ+နဟ+တ)
ပရိသမန္တတော ဩနဒ္ဓေါ ပရိယောနဒ္ဓေါ။ န ပရိယောနဒ္ဓေါ အပရိယောနဒ္ဓေါ

သပ္ပဘာသံ သဟ ပဘာသေန ယံ ငတ္တတိတိ သပ္ပဘာသံ။

ပဘာသ အရ စိတ္တပစ္စယဥတုဇအဝိနိဋ္ဌောဂရုပ်-၈ ပါး။

ပစ္ဆာပုရေသညံ ပစ္ဆာ စ ပုရေ စ ပစ္ဆာပုရေ ပစ္ဆာပုရေ အဘိဟရဏာ သညာ ပစ္ဆာပုရေသညာ
(မဇ္ဈေလောပီဒုတိယာတပျရိသံ)

ပစ္ဆာပုရေသညာ အဿ အတ္ထိတိ ပစ္ဆာပုရေသညံ။

အဗဟိဂတေန ဗဟိ ဂတံ ဗဟိဂတံ။ (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်)

န ဗဟိဂတံ အဗဟိဂတံ။ (သမာဓိပြဋ္ဌာန်းသော ဗဟောကုသိုလ်စိတ်)

ဣန္ဒြိယေဟိ အရ စက္ခုစသော ဣန္ဒြိ-၅ ပါးကို ကောက်။

ဥဋ္ဌာနသညံ ဥဋ္ဌဟနံ ဥဋ္ဌာနံ၊ ဥဋ္ဌာနေ ဥပ္ပန္နာ သညာ ဥဋ္ဌာနသညာ။

ပဋိဗုဒ္ဓေန ပဋိဗုဒ္ဓတိတိ ပဋိဗုဒ္ဓေါ။ (ပတိ+ပုဒ+တ၊ ဗုဒ္ဓေတိသညံ အဂရဏ အနက်ပေတ)

ဥစ္စာသောဏ္ဍံ သောဏတိ သဗ္ဗလတိတိ သောဏော။ (သောဏ+သ)

(နံ) သောဓုကံ ပဂဗ္ဗတိတိ သောဏော (သောဓု+ဒ၊ နံဂုဟိတိသဝဓုန္တပြ)

သောဏော ဝိယာတိ သောဏော (မာနကောကံ)

ဥစ္စာ သောဏော ဥစ္စာသောဏော။

ဥစ္စာသောဏ္ဍံ ပဂ္ဂဟေတွာ-၌ ကံပုဒ် အရ-မာနကောကံ။

ကြိယာပုဒ် အရ- မာနပြဋ္ဌာန်းသော ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် စိတ်ကောက် (သဟဇာတ၊
ပြိုင်၊ သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ အညမည၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ-၆ ပစ္စည်း)

ကိစ္စကရဏီယာနိ-အဝသံ ကတ္တဗ္ဗာနိ ကိစ္စာနိ

သတိ သမဝါယေ ကာတဗ္ဗာနိ ကရဏီယာနိ။ (နံ)ကရိယတေ ကရဏံ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ကရဏံ အရဟန္တိတိ ကရဏီယာနိ (ကရဏ+ဣယ၊ အရဟန္တိတဒ္ဓိတံ)
ကိစ္စာနိ စ ကရဏီယာနိ စ ကိစ္စကရဏီယာနိ။

အဓိပ္ပာယ်

မချွတ်ဧကန်ပြုရမည့် လုပ်ငန်းကို ကိစ္စ။
အကြောင်းညီညွတ်မှ ပြုရမည့် လုပ်ငန်းကို ကရဏီယ။

ဝိရတ္တရူပါ

ရဉ္စနံ ရတ္တံ (ရဉ္စ+တ)၊ န ရတ္တံ ဝိရတ္တံ (နံ) ရတ္တတော ဝိဂတံ ဝိရတ္တံ။
ဝိရတ္တံ ရူပံ ယေသန္တိ ဝိရတ္တရူပါ။

မင်္ဂလာဘဝေါ

မင်္ဂလာဘဝေါ ဘဝေါ မင်္ဂလာဘဝေါ၊ ဒေါမနဿဝေဒနာကောကံ။

ဥဒ္ဓစ္စံ

ဥဒ္ဓံ ဓုနာတိ ကမ္မတီတိ ဥဒ္ဓတော၊ (ပုဂ္ဂလော)
(နံ) ဥဒ္ဓံ ဓုနာတိတိ ဥဒ္ဓတံ (စိတ္တံ)။ ဥဒ္ဓတဿ ဘာဝေါ ဥဒ္ဓစ္စံ။
ဥဒ္ဓတပုဒ်အရ -ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်။ ပစ္စည်း အရ-ဥဒ္ဓစ္စစေတသိက်။

အသံဝုတဿ

သံဝုနာတိတိ သံဝုတော၊ န သံဝုတော အသံဝုတော။

သမာဓိမှာ အရ

ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်သမာဓိကောကံ။

ဝိဂ္ဂါဟိကကထံ

ဝိရုဒ္ဓံ ဂဏှာတိ ဒတာယာတိ ဝိဂ္ဂါဟိကာ၊ (ဝိ+ဂဟ+ဏှ+အာ)
ဝိဂ္ဂါဟိကာ စ သာ ကထာစာတိ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ(ရှေ့ပုဒ် ပုဗ္ဗောငဲ့)
ဝိပုဗ္ဗ ဂဟဓာတ်အရ-ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။
ဏှပစ္စည်း အရ-သဝိညတ္တိကဝစိဘေဒသဒ္ဓရုပ်။

ကထာယ

သ္မိဝိဘတ်၊ လက္ခဏဝန္တကတ္တားအနက်၌ သင်္ဂ။

သတိ

အတ္ထိတိ သန္တိ၊ တာယံ သတိ။

ကထာဗာဟုလ္လံ

ဗဟုလဿ ဘာဝေါ ဗာဟုလ္လံ၊ ကထာယ ဗာဟုလ္လံ ကထာဗာဟုလ္လံ။

သဂဟဋ္ဌပဗ္ဗဇိတေဟိ- ဂေဟေ တိဋ္ဌတိတိ ဂဟဋ္ဌော (ဂေဟ+ဋ္ဌာ+အ)။

သဟ ဂဟဋ္ဌေန ယော ဝတ္တတိတိ သဂဟဋ္ဌော၊

သဂဟဋ္ဌော ပဗ္ဗဇိတော သဂဟဋ္ဌပဗ္ဗဇိတော။

ဝိဇနဝါတာနိ

ဇနဿ ဝါတော ဇနဝါတော၊ ဇနဝါတတော ဝိဂတာနိ ဝိဇနဝါတာနိ။
(အမာဒိပရပုဗ္ဗမိတပ္ပုရိသ်သမာသ်၊ (နံ) အဗျယိဘောသမာသ်)
ဝိဂတော ဇနဝါတော ယတ္ထာတိ ဝိဇနဝါတာနိ။ (ဗဟုဗ္ဗိ)

မနဿရာဟဿေယျကာနိ ရဟသိ ဘဝံ ရဟသံ (ရဟပုဒ်၊ သပစ္စည်း၊ သလာ၊ (နံ) ရဟ-ပုဒ်၊
ယပစ္စည်း၊ သလာ)။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ရဟဿဿ ယုတ္တာနိ ရာဟဿေယျာနိ (ရဟဿ+ဧကေယျ)။

ရာဟဿေယျာနိ ဧဝ ရာဟဿေယျကာနိ။

တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တော- သဗ္ဗသော ဒိယန္တိ ဧတ္ထာတိ သင်္ခယော (သံ+ခိ+အ)

တဏှာယ သင်္ခယော တဏှာသင်္ခယော၊ ဝိမုဉ္ဇတိတိ ဝိမုတ္တော။

တဏှာသင်္ခယေ ဝိမုတ္တော တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တော။

တဏှာသင်္ခယ အရ နိဗ္ဗာန်ကောက်။ ဝိမုတ္တ အရ အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် (အာရမ္မဏပြိုင်၊ အာ၊ ခိ၊ ဥ)

အစ္စန္ဒနိဋ္ဌော အန္တံ အတိတာ အစ္စန္ဒာ (အမာဒိပရဒုတိယာတပျရိသံ)၊ နိဋ္ဌာယနံ နိဋ္ဌာ၊

အစ္စန္ဒာ နိဋ္ဌာ ယဿာတိ အစ္စန္ဒနိဋ္ဌော။ (ရှေ့ပုဒ်ပုဏ္ဏော့)

အစ္စန္ဒာ အရ နိဋ္ဌာ အရ- နိဗ္ဗာန်ကောက်။

အစ္စန္ဒယောဂက္ခေမိ ယောဂေဟိ ခေမော ယောဂက္ခေမော။

ယောဂက္ခေမော ယဿ အတ္ထိတိ ယောဂက္ခေမိ။ ခေမ အရ နိဗ္ဗာန် ။

အစ္စန္ဒမေဝ ယောဂက္ခေမိ အစ္စန္ဒယောဂက္ခေမိ။

အစ္စန္ဒဗြဟ္မစာရိ ဗြဟ္မံ စရတိတိ ဗြဟ္မစာရိ၊ အစ္စန္ဒမေဝ ဗြဟ္မစာရိ အစ္စန္ဒဗြဟ္မစာရိ။

ဗြဟ္မ အရ-အရိယာမဂ်ကောက်။

အစ္စန္ဒပရိယောသာနော ပရိယောသာယနံ ပရိယောသာနံ၊ အန္တံ အတိတံ အစ္စန္ဒံ။

အစ္စန္ဒံ ပရိယောသာနံ ယဿာတိ အစ္စန္ဒပရိယောသာနော။

အစ္စန္ဒ အရ ပရိယောသာန အရ- အရဟတ္တဖိုလ်နှင့် နိဗ္ဗာန်ကောက်။

ပရိယောသာန(၂)မျိုး ၁။ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယပရိယောသာန (အရဟတ္တဖိုလ်)

၂။ ဝဋ္ဋဒုက္ခပရိယောသာန (နိဗ္ဗာန်)

ဒေဝမနုဿာနံ နိဒ္ဒါရဏအနက်၊ ဆဋ္ဌိနံဝိဘတ်၊ နိဒ္ဒါရဏေစ။

(နံ)ဝိဘတ္တအပါဒါနိအနက်၊ ဆဋ္ဌိနံဝိဘတ်၊ ဒုရန္တိကသုတ်၌ စသဒ္ဓါ။

သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အရ-ဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီခန္ဓာ ၅-ပါး၊ အာယတန ၁၂-ပါး၊

ဓာတ် ၁၈-ပါးကောက်။

အဘိနိဝေသာယ အဘိနိဝေသနံ အဘိနိဝေသော၊ တဿ အဘိနိဝေသာယ၊ တဏှာနှင့်ဒိဋ္ဌိ။

အလံ နိပါတ်ပုဒ်၊ ပရိယတ္တအနက်ဟော၊

(နံ) ယုတ္တအနက်ဟော။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

အဓိပ္ပါယ်

သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အရ လောကီခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်တို့ကိုသာ ကောက်ယူခြင်းသည် ဤ၌ ဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများကိုသာ အလိုရှိအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ နာလံ အဘိနိဝေသာယ-ဟု မိန့်ဆိုခြင်းသည် ထိုလောကီဖြစ်သောခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်တရားတို့ကို နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ-ဟု ယူအပ်သော်လည်း ယူအပ်တိုင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မတည်မု၍ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ-ဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာ တည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

အဘိဇာနာတိ

အရ-နာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဟူသော မဟာကုဉာသံရှိပညာကောက် (ဉာတပရိညာ)။ ယင်း-ဝိပဿနာဉာဏ်အခိုက် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၊ ကခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိနှစ်မျိုးရသည်။

မှတ်ချက်

သဗ္ဗေ ဓမ္မံ အရ- လောကီခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်တရားကို အာရုံ ပစ္စည်းတရားယူ၍ အဘိဇာနာတိအရ-နာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်နှင့် အာရမ္မဏမျိုးပြိုင်ရမည်။

ပရိဇာနာတိ

အရ-ကလာပသမ္ပဿနဉာဏ်မှစ၍ အနုလောမဉာဏ်တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာသံရှိပညာကောက် (တီရဏပရိညာ)။ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်အခိုက် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ-နှစ်မျိုးရသည်။

အနိစ္စာနုပဿီ

အနုပဿတီတိ အနုပဿီ၊ အနိစ္စတော အနုပဿီ အနိစ္စာနုပဿီ။

ဝိရာဂါနုပဿီ

သင်္ခါရာနံ ဝိရဇ္ဇနံ ပလ္လုဇ္ဇနံ ဝိရာဂေါ၊ (ခယဝိရာဂ)
သဗ္ဗသော သင်္ခါရာ ဝိရဇ္ဇန္တိ ဧတ္တာတိ ဝိရာဂေါ၊ (အစ္စန္တဝိရာဂ)
ဝိရာဂေါ စ ဝိရာဂေါ စ ဝိရာဂေါ၊ ဝိရာဂတော အနုပဿတီတိ ဝိရာဂါနုပဿီ။

ဝိရာဂ အရ

ဘင်အခိုက်အတန်၌ ဖြစ်သော တေဘူမကသင်္ခါရ (ခယဝိရာဂအခိုက်)

အနုပဿီ အရ

ဝိပဿနာဉာဏ်။ အာရမ္မဏမျိုးပြိုင်၊ ၆-ပစ္စည်း (န) ၈-ပစ္စည်းထုတ်။

(န)

ဝိရာဂ အရ- နိဗ္ဗာန် (အစ္စန္တဝိရာဂ-အခိုက်)

အနုပဿီ အရ- မဂ်ဉာဏ် (အာရမ္မဏမျိုးပြိုင်၊ အာ၊ ဓိ၊ ဥ)

မှတ်ချက်

တေဘူမကသင်္ခါရတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ-ဟု ဝိပဿနာ ရှုရာ၌ ဝိပဿနာဉာဏ်က တေဘူမကသင်္ခါရတို့ကို အလေးအမြတ် အာရုံမပြုနိုင်သောကြောင့်

တေဘူမကသင်္ခါရနှင့် ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ကို ပဋ္ဌာန်းနည်းအရ အာရမ္မဏမျိုး ပြိုင်ရာဝယ် အဓိပတိနှင့်ဥပနိဿယ လုံးဝမရနိုင်ပါ။ သို့သော်လည်း အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်များက အာရမ္မဏမျိုး-၈ပစ္စည်း ယထာရဟထုတ်ဟု ဆိုထားသဖြင့် ဆိုခဲ့ပြီး စကားရပ်၌ အာရမ္မဏ-၆ ပစ္စည်း (န) ၈-ပစ္စည်းထုတ်ဟု ဆိုခဲ့သည်။

နိရောဓာနုပဿီ နိရောဓတော အနုပဿတီတိ နိရောဓာနုပဿီ။
(ဝိရာဂါနုပဿီ-နည်းတူ သဒ္ဓါ၊ သင်္ဂဟကြိဆလေ)

ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ-တဒဂ်ဝသေန ကိလေသေစ ခန္ဓေစ ပဋိနိဿဂ္ဂတိ ဒေါဿဂ္ဂတိတိ ပဋိနိဿဂ္ဂေါ (ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂ)။ နိဗ္ဗာန် အာရမ္မဏတော ပဋိနိဿဂ္ဂတိ ပက္ခန္ဓတိတိ ပဋိနိဿဂ္ဂေါ။ (ပက္ခန္ဓနပဋိနိဿဂ္ဂ) ပဋိနိဿဂ္ဂေါ စ ပဋိနိဿဂ္ဂေါ စ ပဋိနိဿဂ္ဂေါ။ ပုရိမပုရိမဉာဏာနံ အနု အနု ပဿတီတိ အနုပဿီ။
ပဋိနိဿဂ္ဂတိ အနုပဿီ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ။

ပဋိနိဿဂ္ဂ အရ ဝိပဿနာဉာဏ် (ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂ-အခိုက်) ခဏဉာဏ်(ပက္ခန္ဓနပဋိနိဿဂ္ဂ-အခိုက်) (န) ဝိပဿနာနှင့် အရိယာမင်္ဂ (ပဋိနိဿဂ္ဂနှစ်မျိုးလုံးအခိုက်)

ဥပါဒိယတိ ဥပ+အာ+ဒါ+ဒိဝါဒိယ+တိ။ တဏှာကောဏ်။ (န) ဝိဇ္ဇိကောဏ်
အနုပါဒိယံ ဥပါဒိယတီတိ ဥပါဒိယံ (ဥပ+အာ+ဒါ+ယ+အန္တ)။ န ဥပါဒိယံ အနုပါဒိယံ။
ပရိတဿတိ ပရိ+တဿ+ဒိဝါဒိယ+တိ။ တဏှာကောဏ်။

ပစ္စတ္တံ အတ္တဝနံ အတ္တဝနံ ပဿတိ ပစ္စတ္တံ။ (ပိစ္ဆတ္တဒုဘိယောဝါဒအရ ဝိပဿနာ)
ပရိနိဗ္ဗာယတိ အရ-ကိလေသာပရိနိဗ္ဗာန် (အရဟတ္တမဂ်ကောဏ်)။
အဓိပ္ပာယ် ဣဒံ ပန သုတ္တံ ထေရဿ ဩဝါဒေါပိ အပောဿိ ဝိပဿနာပိ။ သော ဣမသ္မိ ဝေပဝ သုတ္တေ ဝိပဿနံ ဝေတော အရဟတ္တံ ပစ္စတ္တံ။ (အံ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၇၆)

မေတ္တသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၆၅)

ပုညာနံ အတ္တနော သန္တာနံ ပုနာတိ သောဓေတီတိ ပုညံ။
(ပု+ဏှ၊ န-လာ ယဝတံ (သို့) တေသုဂ္ဂိဖြင့် ဥပြု။)
(န) ပုဏတိ သုန္တရတ္ထံ ကရောတီတိ ပုညံ။ (ပုဏ+ဏှ)။
(န) ပုနတိ သဒ္ဓံ ဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ပုညံ။ (ပုန+ဏှ)။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

(နဲ) ပူဇော် နေတီတိ ပုညံ (ပူဇော်သဒ္ဓါပပဒ+နိ+ဏှ၊ ဇိတ-ကိုချေ၊ ဦးကိုရသပြု၊ နိဗ္ဗာန်ကိုချေ၊ နှုကိုဥပြု၊ ဒွေဘော်လာ)

(နဲ) ပုဇ္ဇဘာဝံ ဇနေတီတိ ပုညံ (ပုဇ္ဇသဒ္ဓါပပဒ+ဇန+ဏှ၊ ဇူကိုချေ၊ ဇနကိုနပြု၊ နှုကိုဥပြု၊ ဒွေဘော်လာ)။ ဆဋ္ဌိနံဝိဘတ်၊ ပဉ္စမိအနက်၌ ဒုတိယာပဉ္စမိနဉ္စ ဖြင့်သက် ဘိ-ဓာတ်နှင့်ယှဉ်သောကြောင့်တည်း။

ပုညအရ- လောကီကုသိုလ်သတ္တရသ၊ စေတသိက်အဋ္ဌတ္တိသ။

ဘာယိတ္ထ

ဘိဓာတ် အဇ္ဇတနိ ထွဝိဘတ်၊ မာနိပါတ်ပုဒ်နှင့် ယှဉ်သောကြောင့် မာယောဂေ သဗ္ဗကာလေစ သုတ်ဖြင့်သက်။

ဘယ ၂-မျိုး

၁။ ဉာဏဘယ (သဟောတ္တပုဉာဏ်ဟူသော ဩတ္တပ္ပနှင့်တကွဖြစ်သော မဟာကု ဉာသံဂ္ဂိ ပညာ)

၂။ သာရဇ္ဇဘယ (ဒေါသမုဒ္ဒေဂ္ဂိဒေါသ)

သုခဿ အရ အဓိဝစနံ

ဣဋ္ဌဝိပါကဖြစ်သော လောကီကုသလဝိပါက- ၂၅၊ စေတသိက်-၃၅။ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တံ ဝစနံ အဓိဝစနံ၊ (နဲ) အဓိ ဥပရိ ပဝတ္တံ ဝစနံ အဓိဝစနံ (နဲ) အဓိနံ ဝစနံ အဓိဝစနံ။

ဒီယရတ္တံ

ဒိဝါ စ ရတ္တိ စ ရတ္တိ၊ (ဝိရူပေကသေသံ)

ဒီယာ ရတ္တိ ဒီယရတ္တံ၊ (သမာသန္တ-ဣကို အပြု)

ဣဋ္ဌံ

ဣဋ္ဌိယတေတိ ဣဋ္ဌော (ဣသု+တ၊ လောကီကုသလဝိပါက- ၂၅)

ကန္တံ

ကမနိယောတိ ကန္တော၊ (နဲ) မနသ္မိ ကမတိ ပဝိသတီတိ ကန္တော (ကမု+တ)

မနာပံ

မနံ အာပေတိ ဝမေတီတိ မနာပေါ၊ (နဲ) မနေန အာပေါ မနာပေါ။

မှတ်ချက်

ဣဋ္ဌ-စသော ၅-ပုဒ်တို့အရ လောကီကုသလဝိပါက ၂၅-ပါး၊ စေ-၃၅။

မေတ္တစိတ္တံ

မိဇ္ဇတိ သိနိယုတီတိ မေတ္တာ၊ (မိဒ+တ+အာ) (နဲ) မိတ္တေ ဘဝါ မေတ္တာ။

(နဲ) မိတ္တဿ ဧသာ မေတ္တာ (မိတ္တပုဒ်+ဏ+အာ)

မေတ္တာ အဿ အတ္တိတိ မေတ္တံ။

(နဲ)

မေတ္တာယ သမ္ပယုတ္တံ မေတ္တံ။ (မေတ္တာ ပုဒ်+ဏ)

မေတ္တံ စိတ္တံ မေတ္တစိတ္တံ။

မေတ္တံ၌ မေတ္တာပုဒ်အရ-တိက၊ စတုက္ကဗျာန်ရှိ မေတ္တာကောက်။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဒါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

အပစ္စည်းအရ- မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော တိက၊ စတုက္ကဏ္ဍာန်စိတ်။
မေတ္တအရ၊ စိတ္တအရ-မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သောတိက၊ စတုက္ကဏ္ဍာန်စိတ်။

(နဲ)မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော တိက၊စတုက္ကဏ္ဍာန်သမာဓိ။
(အပေါင်းပုဒ်အရလည်းနည်းတူကောက်)

မေတ္တစိတ္တံ ဘာဝေတွာ အာဒိကမ္မိက ဈာနဝိထိ။ (ဥပ္ပါဒေတွာ-ဟူသော အဖွင့်ကိုထောက်)
သမာပဇ္ဇနဈာနဝိထိ။ (ဝမေတွာ-ဟူသော အဖွင့်ကိုထောက်)

သံဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋကပ္ပေ သံဝဋ္ဋတိတိ သံဝဋ္ဋော၊ ဝိဝဋ္ဋတိတိ ဝိဝဋ္ဋော။ဝံဝဋ္ဋော စ ဝိဝဋ္ဋော စ သံဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋော။
သံဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋော စ သော ကပ္ပေါ စာတိ သံဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋကပ္ပေါ။ ကာလပညတ်ကောက်။

အာဘဿရူပဂေါ ဥပဂစ္ဆာမိတိ ဥပဂေါ။ အာဘဿရုံ ဥပဂေါ အာဘဿရူပဂေါ။

ဥပဂေါ-၌ အန္တတိအရ

ပဋိသန္ဓေတိစ္စတပ်သော ဒုတိယဈာန်၊တတိယဈာန်ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာကဋ္ဌတ္တာရုပ်။

အဓိပ္ပါယ်

သံဝဋ္ဋမာနေ အရ- တေလောသံဝဋ္ဋကပ်-ကိုယူ။ အကြောင်းကား- ပါဠိတော်၌
အာဘဿရူပဂေါ ဟောမိ-ဟု ဆိုအပ်သည့် အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

သုည

သုနတိ တုစ္ဆဘာဝံ ဂစ္ဆတိတိ သုညံ၊ (သုနဓာတ်+ဏျ)

ဗြဟ္မဝိမာနံ

ကမ္မေန ဝိသေသတော မိနိယတိ ပရိစ္ဆိန္နိယတိတိ ဝိမာနံ။

(နဲ) ဝိဂတံ မာနံ ဥပမာနံ ယဿာတိ ဝိမာနံ၊ ဗြဟ္မူနံ ဝိမာနံ ဗြဟ္မဝိမာနံ။

ဝိမာန အရ

ကမ္မပစ္စယ ဥတုဇရုပ်ကိုကောက်။(ပဌမဈာန်ဘုံ)

ဥပပဇ္ဇာမိ အရ

ပဋိသန္ဓေကိစ္စတပ်သော ပဌမဈာန်ဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာ၊ ကဋ္ဌတ္တာရုပ်။

မဟာဗြဟ္မာ

ဗြူဟာတိ ဝုဒ္ဓိ ဂစ္ဆတိတိ ဗြဟ္မာ၊ မဟန္တော ဗြဟ္မာ မဟာဗြဟ္မာ။

အဘိဘူ

အဘိဘဝါမိတိ အဘိဘူ။

အနဘိဘူတော

အဘိဘူယျာမိတိ အဘိဘူတော၊ န အဘိဘူတော အနဘိဘူတော။

အညဒတ္တု

ဧကံသဝစန-အနက်ဟော နိပါတ်ပုဒ်။

ဒသော

ပဿာမိတိ ဒသော၊ (အဘိညာဉ်ညဏ်ကိုကောက်)

ဝသဝတ္တိ

ဝတ္တေမိတိ ဝတ္တိ၊ ဝသေ ဝတ္တိ ဝသဝတ္တိ။

ရာဇာ

စတူဟိ အတ္တရိယဓမ္မေဟိ စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ စ လောကံ ရဇ္ဇေတိတိ ရာဇာ

(ရဉ္စ+ကာရိတ်ဧက+ဏ)

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

၈၂

ရခွေဇာတ်အရ

တိုင်းသူပြည်သားတို့၏ မဟာကုသိုလ်ရှိ မေတ္တာ။

ပစ္စည်းအရ

စကြာဝတေးမင်း၏ မေတ္တာစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်။(ပကတူပပြိုင်)

စက္ကဝတ္တိ

စက္ကရတနံ ဝတ္ထေတိတိ စက္ကဝတ္တိ။ (ကိတန္တ-ဒုတိယာတပျုရိသ်)
(နံ) စတူဟိ သမ္ပတ္တိစက္ကေဟိ ဝတ္ထတိတိ စက္ကဝတ္တိ။ (နံ) စတူဟိ သမ္ပတ္တိစက္ကေဟိ
ပရံ ဝတ္ထေတိတိ စက္ကဝတ္တိ။ (နံ) ဣရိယာပထစက္ကာနံ ဝတ္ထော စက္ကဝတ္ထော၊
စက္ကဝတ္ထော စေသ္မိ အတ္ထိတိ စက္ကဝတ္တိ။

ဓမ္မိကော

ဓမ္မေန စရတိတိ ဓမ္မိကော။ (နံ) ဓမ္မေ ရာဇဓမ္မေ နိယုတ္ထော ဓမ္မိကော။
(နံ) ဓမ္မော အဿ အတ္ထိတိ ဓမ္မိကော။

ဓမ္မရာဇာ

ဓမ္မ အရ- ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ၁၀-ပါးကောက်။
ဓမ္မေန ဇာတော ရာဇာ ဓမ္မရာဇာ။ (မဇ္ဈေလောပိ တ-တပျုရိသ်)
ဓမ္မ အရ-ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ၁၀-ပါးကောက်။
(နံ) ဓမ္မေန လဒ္ဓေါ ရာဇာ ရာဇဘာဝေါ ယဿာတိ ဓမ္မရာဇာ။
(ဘိန္နာဓိကရဏဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်)

စာတုရန္တော

စက္ကာရော သမုဒ္ဒါ အန္တာ ပရိယောသာနာ ဧတိဿာတိ စတုရန္တာ။ (ပထဝီ)
စတုရန္တာယ ဣဿရော စာတုရန္တော။ (စတုရန္တာ+ဏ)

ဝိဇိတာဝီ

ဝိဇိတာဝီတိ ဝိဇိတာဝီ။ (သပဒဝိဂ္ဂဟ၊ ဝိ+ဇိ+တာဝီ)
(နံ) ဝိဇယိတိ ဝိဇိတာဝီ။ (အသပဒဝိဂ္ဂဟ)

ဇနပဒထာဝရိယပ္ပတ္တော-

ထာဝရဿ ဘာဝေါ ထာဝရိယံ (ထာဝရ+အာ)
ထာဝရိယံ ပတ္တော ထာဝရိယပ္ပတ္တော (ဇနပဒေါ)
ဇနပဒေါ ထာဝရိယပ္ပတ္တော အသိန္တိ ဇနပဒထာဝရိယပ္ပတ္တော။ (ချာဇာ)
(နံ) ထာဝရိယံ ပတ္တော ထာဝရိယပ္ပတ္တော။ (ရာဇာ)
ဇနပဒေ ထာဝရိယပ္ပတ္တော ဇနပဒထာဝရိယပ္ပတ္တော။

ရတနာ ၇-ပါးနှင့်

အကြောင်းကံ စက္ကရတနာ၊ ဟတ္ထိရတနာ၊ အဿရတနာတို့သည် အဒေါသ
အရင်းခံရှိသော မဟာကုသိုလ်ကံကြောင့် ပြည့်စုံရ၏။ မဏိရတနာ၊ ဣတ္ထိရတနာ၊
ဂဟပတိရတနာတို့သည် အလောဘအရင်းခံရှိသော မဟာကုသိုလ်ကံကြောင့်
ပြည့်စုံရ၏။ ပရိကာယကရတနာသည် အမောဟအရင်းခံရှိသော မဟာကုသိုလ်
ကံကြောင့် ပြည့်စုံရသည်။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ရတနာ ၇-ပါးကိုအသုံးချပုံ စကြာဝတေးမင်းသည် စကြာရတနာဖြင့် မအောင်အပ်သေးသော ရန်သူကို အောင်နိုင်၏။ ဆင်၊ မြင်းရတနာတို့ဖြင့် နိုင်ငံ၌ ချမ်းသာစွာ လှည့်လည်၏။ ပရိဏာယကရတနာဖြင့် နိုင်ငံကို စောင့်ရှောက်၏။ မဏိရတနာ၊ ဣတ္ထိရတနာ၊ ဂဟပတိရတနာတို့ဖြင့် ဥပဘောဂသုခကို ခံစား၏။ (အံ၊ ဋီ၊ ၃၊ ၁၈၄)

ပရိဏာယကရတနံ ပရိနေတိတိ ပရိဏာယကော (ပရိ+နိ+ဏ္ဍ၊ ဤကိုဖြေ၊ ဧကိုအာယပြု၊ နကိုဏပြု) ပရိဏာယကော ဧဝ ရတနံ ပရိဏာယကရတနံ။

ပရောသဟဿံ သဟဿတော ပရော ပရောသဟဿံ။

သန္တိရူပံ ပရ+သဟဿံ-ဟုဖြတ်၊ ကွစိ သြ ဗျဉ္ဇနေ-ဖြင့် နောက်သဗျည်းကြောင့် ရှေ့၌ သြလာ၊ သရာသရေ လောပံ-ဖြင့် နောက်သြ-ကြောင့် ရှေ့အ-တို့ချေ၊ ရ-ကို နောက်သြသို့ကပ်၊ ပြီး။ (ရူ-၃၄)

(န) ပရ+သဟဿံ-ဟုဖြတ်၊ တေသုဂုဒ္ဓိ-သုတ်ကြီးဖြင့် ရ၌အကို သြပြု။

သုရသုရယန္တိတံ သုရ (သုရ+အ+စုရာဒိ)

ဝိရင်္ဂရူပံ ဝိရယန္တိတံ ဝိရာ (ဝိရ+အ+စုရာဒိ)၊ ဝိရာနံ အင်္ဂံ ဝိရင်္ဂံ၊ (လုံ့လဝိရိယံ) ဝိရင်္ဂံ ရူပံ သဘာဝေါ ဧတေသန္တိ ဝိရင်္ဂရူပံ။

ပရသေနပုဗ္ဗမဒ္ဓနာ -ပရေသံ သေနာ ပရသေနာ၊ ပရသေနံ ပမဒ္ဓန္တိတံ ပရသေနပုဗ္ဗမဒ္ဓနာ။

အဒဏ္ဍေန နတ္ထိ ဒဏ္ဍော ယဿာတိ အဒဏ္ဍံ။

ကြိယာဝိသေသနအနက် (န) ကရိုဏ်းအနက်၊ တာဝံ-ပဝသတံ။

အဘိဝိဇီယံ အဘိ+ဝိ+ဇီယာဘံ+တော။

ပဿ ဝဿထ-ဟု ဗဟုဂုဏ်ဖြင့် ရှိသည့်သူ့ကံ ဝစေနပိပ္ပလ္လာသနည်းအားဖြင့် ပဿ-ဟု ဧကဂုဏ်ရှိသည်။

သုခေသိနော အာလုပ်ပုဒ်၊ ဝစနတ္ထမပြုရ။

အဟံ ဟူ-ဓာတ် အလူတနီကံပိဘတ်၊ ဓာတ်၏အစဉ်အလာ၊ နောက်ကုဉ်၌ ကူကိုချေ၊ ကွစိဓာတုဖြင့် ဥကို ရသပြု။

ဇမ္ဗုမဏ္ဍဿ မဏ္ဍီယတေတိ မဏ္ဍော၊ ဇမ္ဗုပတိ မဏ္ဍော၊ ဇမ္ဗုမဏ္ဍော။

ဝိဇေယျ ဝိ+ဇိဓာတ်+တော၊ ကူကိုဖြေ၊ တွာကိုယပြု၊ ယဒွေဘော်လာ။

အသာဟသေန သဟသာ ဗလေန ပဝတ္တိတံ ကမ္မံ သာဟဿံ၊ (သဟပုဒ်+ဏာသလာ) န သာဟဿံ အသာဟဿံ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

- သမေနမနုသာသီ တံ- သမေန+အနုသာသီ+တံ၊ မ-လာ၊ သိ-၌ နိဂ္ဂဟိတံချေ။
- အလယ်တံ အလယ်+အဟံ။
- အလယ် ဇန+ဒိဝါဒိယ+က္ကံ၊ ဓာတ်၏ အစဉ်အလာ၊ ဇနဒိနမာ-ဟူသော ယောဂ ဝိဘာဂ ဖြင့် နကိုအာပြု။
- ပထဗျော ပထဝိယာ ဣဿရော ပထဗျော။ (ပထဝိပုဒ်+ဏ၊ ဣဿရတဒ္ဓိတ်)
- ပတာပဝါ ပတာပေါ အဿ အတ္ထိတိ ပတာပဝါ။ (ပတာပ+ဝန္တ)
- သရံ သရတိတိ သရံ။ (ပထမာသိဝိဘတ်၊ တတိယာကတ္တာအနက်၌သက်)

ဘရိယာသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၆၆)

- ဥစ္စာသဒ္ဓါ သဒ္ဓိယံတေတိ သဒ္ဓေါ (သဒ္ဓ+အ)၊ ဥစ္စာ သဒ္ဓေါ ယေသန္တိ ဥစ္စာသဒ္ဓါ။
 သဒ္ဓဓာတ်အရ- အနာထပိဏ်သူဌေး၏ အိမ်၌နေသူလူတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော
 ဒေါသပြဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။ (ဥပမေယျာပေက္ခ၊ မနုဿာ-ဟူသော
 သဒ္ဓန္တရိတ်ကိုထောက်)။
 ငါးရောင့်သူ ငါးဝယ်သူတို့၏သန္တာန်၌ဖြစ်သော လောဘပြဌာန်းသော လောဘမူ
 စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဒေါသပြဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။
 (ဥပမာနာပေက္ခ၊ ကေဝဠာ-ဟူသောသဒ္ဓန္တရိတ်ကိုထောက်)
 အပစ္စည်းအရ- သဝိညတ္တိကဝစီဘောဒသဒ္ဓရုပ်။
- ကေဝဠာ ကေ ဥဒကေ ဝဠတိ ပရိစရတိတိ ကေဝဠော။ (နံ) ကေ ဥဒကေ
 မစ္ဆဂဟဏတ္ထာယ ဝဠတိတိ ကေဝဠော၊ (ကေ+ဝဠ+အ)။
 (နံ) ကေ ဥဒကေ ဝတ္တတိ မစ္ဆဂဟဏတ္ထံ ပဝတ္တတိတိ ကေဝဠော၊
 (ကေ+ဝတ္တ+အ)
- မစ္ဆဝိလောပေ ဝိလုမ္ပနံ ဝိလောပေါ၊ (နံ) ဝိလုမ္ပတိ ဧတ္ထာတိ ဝိလောပေါ၊ (ဝိ+လုပ+ဏ)
 မစ္ဆာနံ ဝိလောပေါ-မစ္ဆဝိလောပေါ။
 ဝိလောပေါ-၌ အန္တတ်အရ-လောဘမူ၊ ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။
- မညေ ဥပမာနအနက်ဟော နိပါတ်ပုဒ်။
- ယရသုဏှာ သုဏှာတိတိ သုဏှာ၊ (သု+ဏှ+အ) (နံ) သုဏှတိ ကုလံ သန္တဟတိတိ သုဏှာ။
 (သုဏှ+ဟ+အ) ယရတိ ကိလေသဝဿံ ဧတ္ထာတိ ယရံ။(ယရ+အ)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

(နံ) ဒုဗ္ဗသမ္ဘာရုံ ဂယုတီတိ ယရုံ (ဂဟ+ဏ၊ ဝိသရုဇပဒါဒိတောဏ-သုတ်ဖြင့် ကမ္မသာဓ်၌သက်)။ ယရေသု သုဏှာ ယရသုဏှာ။

သသယံ သသတိ ဟိသတိ သသယ၊ (သသ+သု)

သသယံ နေဝ အာဒိယတိ-၌ သသယံ အရ-ယောက္ခမ၏ စကားတည်းဟူသော ပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဓါရုံ

(နံ) ယောက္ခမမိန်းမ၏ လောကီခန္ဓာငါးပါး။

နေဝ အာဒိယတိ အရ-ချွေးမသုဇာတာ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသောဒေါသမူစိတ်။

သသုရံ သသတိ ဟိသတိတိ သသုရော။ (သသ+ဥရပစ္စည်း)

ဘရိယာယော ဘရိတဗ္ဗတိ ဘရိယာ၊ (ဘရ+ဏှ+အာ)

ဝဓကသမာ ဝဓတိတိ ဝဓကော၊ (ဟန+ဏှ+ဟနကို ဝဓပြု)။ ဝဓကေန သမာ ဝဓကသမာ။

ပဒုဋ္ဌစိတ္တာ ဒေါသေန ပဒုဋ္ဌိယတေတိ ပဒုဋ္ဌံ၊ (ပ+ဒုသ+တ)

ပဒုဋ္ဌံ စိတ္တံ ဧတိဿာတိ ပဒုဋ္ဌစိတ္တာ။

ပဒုဋ္ဌ-၌ ဒုသဓာတ် အရ-ဒေါသကောက်။

တပစ္စည်း အရ-ဒေါသမူစိတ်ကောက်။ (သဟဇာတပြိုင်)

မှတ်ချက် ပဒုဋ္ဌ-၌ တပစ္စည်း- အရ ဒေါသမူစိတ်ကို ကောက်ခြင်းသည် ဆရာနည်း-အရ ကောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ သဒ္ဓါနည်း-အရ ကောက်လိုသော် အဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ကုသိုလ်စိတ်ကို ကောက်၍ အဘိဓမ္မာနည်း အရ-အဘာဝပညတ်ကိုကောက်။

အဟိတာနုကမ္မိနီ -အနုကမ္မတိတိ အနုကမ္မိနီ၊ (အနု+ကပိ+ဏီ+ဣနီ)

ဟိတေန အနုကမ္မိနီ ဟိတာနုကမ္မိနီ၊ န ဟိတာနုကမ္မိနီ အဟိတာနုကမ္မိနီ။

အတိမညတေ အတိ+မန+ဒိဝါဒိယ+တေ။ ဩမာန.အတိမာနကောက်

ဝဓာယ ဝဓတိတိ ဝဓာ၊ (ဟန+ဏ+အာ၊ ဟနကို ဝဓပြု)

စောရိသမာ စောရေတိတိ စောရိ။ (စုရ+ဏ+ဣတ္ထိဇောတက-ဤပစ္စည်း)

စောရိယာ သမာ စောရိသမာ

ဝဏီဇံ ဝဏီဇဿ ကမ္မံ ဝဏီဇာ။ (ဝဏီဇ+ဏှ+အာ)

အပဟာတုံ-၌ အန္တဝိအရ-လောဘမူရိ ထေယျစေတနာကောက်။

အကမ္မကာမာ ကမ္မံ ကာမေတိတိ ကမ္မကာမာ၊ န ကမ္မကာမာ အကမ္မကာမာ၊ (ယုတ္တတ္ထသမာသံ)

န ကမ္မံ အကမ္မံ၊ အကမ္မံ ကာမေတိတိ အကမ္မကာမာ၊ (အယုတ္တတ္ထသမာသံ)

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

- မဟဂ္ဂသာ မဟန္တံ ယသတိတိ မဟဂ္ဂသာ၊ (မဟန္တံ+ယသ+အ+အာ)
- ဒုရုတ္တဝါဒိနီ ဥစ္စတေတိ ဥတ္တာ (ဥစ္စ+တ+အာ)၊ ဒုဋ္ဌ ဥတ္တာ ဒုရုတ္တာ၊ (ကထာ)
ဒုရုတ္တံ ကုက္ကုဋကထံ ဝဒတိတိ ဒုရုတ္တဝါဒိနီ။ (ဒုရုတ္တံ+ဝဒ+ဏီ+ကုနီ)
- ဟိရိမနာ ဟိရိယာ သမ္ပယုတ္တော မနော ဧတိဿာတိ ဟိရိမနာ
- ဘတ္တုဝသာနုတ္တိနီ- ဘတ္တုနော ဝသော ဘတ္တုဝသော၊ အနုဝတ္တတိတိ အနုဝတ္တိနီ၊
ဘတ္တုဝသံ အနုဝတ္တိနီ ဘတ္တုဝသာနုတ္တိနီ။
- သဒ္ဓိ တေသု တေသု ကိစ္စေသု သဟ ခါယတိ ပကာသတိတိ သဒ္ဓိ။
(သဟ+ခါ+ဤ၊ သဟကိုသပြု)
- ကောလေယျကာ ကုလေန ကုလဂုဏေန သမ္ပန္နာ ကောလေယျာ။(ကုလ+ဧဏေယျ၊ သမ္ပန္နတဒ္ဓိတ်)
ကောလေယျာ ဧဝ ကောလေယျကာ။
- ပတိဗ္ဗတာ ပတိမိ ဝတံ ဧတိဿာတိ ပတိဗ္ဗတာ။ (ဘိန္နာဓိကရဏဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိသမသံ)
- အက္ကုဒ္ဒသန္တာ ကုဗ္ဗတိတိ ကုဒ္ဓါ၊ န ကုဒ္ဓါ၊ အက္ကုဒ္ဓါ၊ အက္ကုဒ္ဓါ ဟုတ္တာ သန္တာ အက္ကုဒ္ဓသန္တာ။
ဝဓဒဏ္ဍတဇိတာ ဟနနံ ဝဇော၊ ဝဓော စ ဒဏ္ဍော စ ဝဓဒဏ္ဍော။
ဝဓဒဏ္ဍေန တဇိတာ ဝဓဒဏ္ဍတဇိတာ။။
- ဒုဿီလရူပါ နတ္ထိ သီလံ ဧတိဿာတိ ဒုဿီလာ၊ ဒုဿီလာယ ဘာဝေါ ဒုဿီလံ။
ဒုဿီလံ ရူပံ ယာသန္တိ ဒုဿီလရူပါ။
- အနာဒရာ အာဒရဏံ အာဒရာ၊ နတ္ထိ အာဒရော တောသန္တိ အနာဒရာ။
- ကာယဿ ဘေဒါ နိရယံ ဝဇန္တိ တာ-ဌိ ကာယဿ ဘေဒါ-အရ-မဟာဗိပါကံတိ။
နိရယံ ဝဇန္တိ-အရ ငရဲပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာကဋ္ဌတ္တာရုပ်။ (အ-နန္ဒရူပိဋ်)
နိရယံ အရ- ငရဲဘုံဟူသော ဌာနပညတ်။
ဝဇန္တိ အရ- ငရဲပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာကဋ္ဌတ္တာရုပ်။ (ပကတူပပြိုင်)
တာ-အရ- ငရဲပဋိသန္ဓေကိစ္စတပ်သော အဟိတိအကုသလဝိပါကံ ဥပေက္ခာ
သဟဂုတ်သန္တိရဏစိတ်၊ ဝဇန္တိ အရ-ယင်းနှင့်ယှဉ်သော ဆန္ဒ၊ ပီတိ၊ ဝီရိယကြည်
သော အညသမာနးစေတသိက်-ဝ၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်။ (သဟဇာတပြိုင်)
- ဌိတတ္တာ ဌိတော အတ္တာ သဘာဝေါ ဧတာသန္တိ ဌိတတ္တာ။
- စိရရတ္တသံဝုတာ ရတ္တိ စ ဒိဝါ စ ရတ္တိ၊ (ဝိရူပကသေသံ)၊ စိရံ ရတ္တိ စိရရတ္တိ၊ (သမာသန္တ-ဣကို
အပြု)၊ သံဝုနန္တိတိ သံဝုတာ၊ စိရရတ္တိ သံဝုတာ စိရရတ္တသံဝုတာ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ကောဓနသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၆၉)

- သပတ္တကန္တာ** သော ဝိယ ရက္ခသော ဝိယ အညမည် အဟိတသုခံ ပါပေတိတိ သပတ္တော။
 (သ+ပ+အပ+တ)၊ (နံ) သမာနော ပတိ ဧတိဿာတိ သပတ္တိ။ (သမာန+ပတိ၊
 သမာနကို သပြု၊ တဒွေဘော်လာ၊ ဣတ္ထိဇောတက-ဤပစ္စည်းသက်)
 သပတ္တိ ဝိယာတိ သပတ္တော (သပတ္တိ+အ၊ ဥပမာတဦတ်)
 သပတ္တာနံ ကန္တာ သပတ္တကန္တာ(ကတွတ္ထ၊ ဆဋ္ဌိတပျရိသ်)
- သပတ္တကရဏာ** ကရောန္တိ ကရဏာ၊ သပတ္တာနံ ကရဏာ သပတ္တကရဏာ။(ဋ္ဌ)
 ကာတဋ္ဌာတိ ကရဏာ၊ သပတ္တောဟိ ကရဏာ သပတ္တကရဏာ(ဋီ)
- ဝဏ္ဏဝတာယ** ဝဏ္ဏော အဿ အတ္ထိတိ ဝဏ္ဏဝါ၊ (ဝဏ္ဏ+ဝန္တ၊ ဝန္တပစ္စည်း၏ ဇောတေတဗ္ဗတ္ထ-
 အတိသယအနက်)၊ ဝဏ္ဏဝန္တဿ ဘာဝေါ ဝဏ္ဏဝတာ၊ (ဝဏ္ဏဝန္တ+တာ+ဝန္တ-ချေ)
 တာယံ ဝဏ္ဏဝတာယ။
- ဝဏ္ဏဝတာယ န သုဝိလိတ္တော အဓိပ္ပါယ်** နန္ဒတံ အရ- ဣဿာပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူဗိတ္တုပ္ပါဒ်။
 ဝိလိမ္ပိလိတ္တောတိ ဝိလိတ္တော၊ သုဋ္ဌ ဝိလိတ္တော သုဝိလိတ္တော။
 အရပ်ဆိုး အစားမလှခြင်းသဘောသည် ကောဓအနှိပ်စက်ခံရသော ဒေါသကြီး
 သော ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် စေတန့်မူချ ရရှိနိုင်သော အကျိုးစည်း-ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့်သာ
 (ပြဟောမှုလိုသောကြောင့်) ဒုဗ္ဗဒဏ္ဍာဝ-ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်သာကွဲ မိန့်ဆိုဘော်မှုပြီး၍
 နောက်ထပ်ထပ်မံနဲ့ ကောဓသင်္ဂဟ-ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် မိန့်တော်မူ၏။ (အံ၊ ဋီ၊ ၁၊ ၁၆)
- ပလ္လင်္ဂေ** ပရိသမန္တတော အတိယတော သက္ခိယတောတိ ပလ္လင်္ဂေ။
- ဂေါနကတ္တတေ** ဂဝတိ သဒ္ဓံ ကရောဂီတိ ဂေါနကော၊ (ဂ+ပု၊ သက္ခိယ-ကပစ္စည်း၊ ဥပမာ၊ ၁၆၅)
 အတ္တရိယေတိ အတ္တကော။ (အာ+ထရ+က)
 ဂေါနကောန အတ္တတော ဂေါနကတ္တတော။
- ပဋုလိကတ္တတေ** ပဋုလံ ဧတိဿာ အတ္ထိတိ ပဋုလိကာ၊ (ပဋုလ+ဣက+အာ)
 ပဋုလိကာယ အတ္တတော ပဋုလိကတ္တတော။
- ကဒလိမိဂပဝရပစ္စတ္တရဏေ** ကဒလိ စ သော မိဂေါ စာတိ ကဒလိမိဂေါ။ ကဒလိမိဂါနံ ဣဒံ
 ကဒလိမိဂံ (စမံ)။ ကဒလိမိဂေန နိပ္ပန္နံ ကဒလိမိဂမယံ (နိပ္ပန္နတဒ္ဓိတ်)။
 ပဝရံ ပစ္စတ္တရဏံ ပဝရပစ္စတ္တရဏံ။
 ကဒလိမိဂမယံ ပဝရပစ္စတ္တရဏံ ကဒလိမိဂပဝရပစ္စတ္တရဏံ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

- သဥတ္တရစ္ဆဒေ ဥတ္တရံ ဥပရိဘာဂံ ဆာဒေတိတိ ဥတ္တရစ္ဆဒေ၊ (ဝိတာနံ)
သဟ ဥတ္တရစ္ဆဒေန ယော ဝတ္တတိတိ သဥတ္တရစ္ဆဒေ။
- ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနံ ဥပဓိယတေ သီသံ ဓာရိယတေတိ ဥပဓာနံ။(ဥပ+ဓာ+ယု)
လောဟိတကံ ဥပဓာနံ လောဟိတကူပဓာနံ။
ဥဘတော' လောဟိတကူပဓာနံ ဧတ္ထာတိ ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနော။
- ပစုရတ္ထော ပဉ္စေတိ ဝိတ္တာရေတိတိ ပစုရော၊ (ပစိ+ဥရပစ္စည်း)
ပစုရော အတ္ထော ယဿာတိ ပစုရတ္ထော။
- ဝိပစ္စနိကာ နတ္ထိ ဤတိ ဧတသ္မာတိ အနိတော။ ပဋိပက္ခော အနိတော ပစ္စနိတော (ပတိ+
အနိတ)။ ပစ္စနိတော ယေဝ ပစ္စနိကော။ ဝိဝိဓော ပစ္စနိကော ဝိပစ္စနိကော။
- ဘောဂဝါ ဘူဇ္ဇေတတိ ဘောဂေါ၊ ဘောဂေါ အဿ အတ္ထိတိ ဘောဂဝါ။
ဝန္တပစ္စည်း၏ ဇောတေတဗ္ဗတ္ထ-ပဟူတအနက်။
- ဝဓံ ဟနနံ ဝဓော။(ဟန+ဏ)
- ဓနဇာနိ ဇာယနံ ဟာယနိ ဇာနိ။ (ဇာ+တိ၊ ကွစိဓာတုဖြင့် တိကိုနိပြု၊ ဇိနာတိ-စသည်စဉ်)
ဓနဿ ဇာနိ ဓနဇာနိ။
- ကောဓသမ္ပဒသမ္ပတ္ထော - သမ္ပလ္လတိ ဧတေနာတိ သမ္ပဒေါ၊ ကောဓော သမ္ပဒေါ ကောဓသမ္ပဒေါ။
သမ္ပလ္လတိတိ သမ္ပတ္ထော၊ (သံ+မဒ+တ)
ကောဓသမ္ပဒေန သမ္ပတ္ထော ကောဓသမ္ပဒသမ္ပတ္ထော
- အာယသကျံ နတ္ထိ ယသော ယဿာတိ အာယသော။
အာယသဿ-ဘာဝေါ အာယသကျံ၊ (အာယသ+ကျ၊ တေသုဂုဋ္ဌိဖြင့်ကလာ)
- မှတ်ချက် အာယသံသျံ-ဟုရှိလျှင် တေသုဂုဋ္ဌိဖြင့်သလာ၍ ရုပ်ပြီးလေ
- သုဟဇ္ဇာ သုန္နရံ ဟဒယံ ယေသန္တိ သုဟဒါ။ (သု+ဟဒယ၊ ယကိုချေ)
သုဟဒါ ဧဝ သုဟဇ္ဇာ။(သုဟဒ+ကျ၊ သွတ္ထ)
- အနတ္ထဇနနော န အတ္ထော အနတ္ထော၊ အနတ္ထံ ဇနေတိတိ အနတ္ထဇနနော
အန္တရတော သတ္တမီအနက် တောပစ္စည်းသက်။
(နံ) အပါဒါန်အနက် တောပစ္စည်းသက်၊ ဘယံ-သဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်သောကြောင့်တည်း။
အန္တရ အရ-ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ်ကောက်။။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဘယ် အရ အကျိုးမဲ့ကိုဖြစ်စေသော ဒေါသကိုကောက်။

ဓမ္မံ အရ သမထ၊ ဝိပဿနာကောက်။

အန္ဓတမံ တဒါ ဟောတိ၊ ယံ ကောဓော သဟတေ နရံ-အနက်ပေး (၄) နည်း

၁။ ယံ (ယသ္မိ ကာလေ)- အကြင်အခါ၌၊ ကောဓော-အမျက်ဒေါသသည်၊ နရံ- သတ္တဝါကို၊ သဟတေ-လွမ်းမိုးဖိစီး၏၊ တဒါ-ထိုအခါ၌၊ အန္ဓတမံ-ပညာမျက်စိ ကန်းအောင်ပြုတတ်သော အဝိဇ္ဇာအမှောင်ထုသည် (ဝါ) ကန်းသူ၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော အဝိဇ္ဇာအမှောင်ထုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။

အန္ဓတမံ အမတိ ရုဇ္ဇတိတိ အန္ဓော။ (အမ+က၊ ခါဒါမဂမာနံ ခန္ဓာန္ဓဂန္ဓာသုတ်ဖြင့် အမကို အန္ဓပြု၊ ကကိုချေ)၊ အန္ဓဿ ဘာဝေါ အန္ဓံ၊ (အဝိဇ္ဇာ) အန္ဓံ ကရောတိတိ အန္ဓံ၊ (ကရနောက်ပုဒ်ကျေ)၊ အန္ဓံ စ တံ တမံစာတိ အန္ဓတမံ။

ယံ သတ္တမိအနက်ဟောနိပါတ်ပုဒ်၊ (နံ)ယသဗ္ဗနာမ်နောင် သတ္တမိအနက် ပ-သိသက် သဟ+အ+တေ၊ ဒေါသကောက်။

(၂) ယံ(ယသ္မာ)-အကြင်ကြောင့်၊ ကောဓော-သည်၊ နရံ-ကို၊ (ယဒါ-၌)၊ သဟတေ- ၏။ (တသ္မာ-ကြောင့်)၊ တဒါ-အမျက်ဒေါသ လွမ်းမိုးရာထိုအခါ၌၊ အန္ဓတမံ- သည်၊ ဟောတိ-၏။ ဤနည်းအလို-ယံသဒ္ဓါသည် ကာရဏဝစန-နိပါတ်တည်း။

(၃) ကောဓော-သည်၊ နရံ-ကို၊ (ယဒါ- ၌)၊ ယံ သဟတေ-အကြင်လွမ်းမိုး ဖိစီး၏၊ တဒါ-ထိုအခါ၌၊ (ဧတံ-ဤအမျက်ဒေါသ လွမ်းမိုးဖိစီးခြင်းဟူသော) အန္ဓတမံ- သည်၊ ဟောတိ-၏။ ဤနည်းအလို-ယံသဒ္ဓါ ကြိယာပရာမသနတည်း။

(၄) ယံ နရံ-အကြင်သတ္တဝါကို၊ ကောဓော-သည်၊ (ယဒါ-၌)၊ သဟတေ-၏၊ တဒါ- ၌၊ (တဿ နရဿ-ထိုသတ္တဝါ၏) အန္ဓတမံ-သည်၊ ဟောတိ-၏။ ဤနည်းအလို-ယံသဒ္ဓါ နာမပရာမသနတည်း။

တပွတိ အရ ဒေါမနဿဝေဒနာ။

ဒုမ္မက္ခိယံ ဒုမ္မက္ခိယော ဘာဝေါ ဒုမ္မက္ခိယံ (ဒုမ္မက္ခိ+ကျ)၊ ဒေါမနဿဝေဒနာကောက်။

ဓူမိ ဓူနာတိ ကမ္မတိတိ ဓူမော (ဓူ+မန်ပစ္စည်း)၊ ဓူမော အဿ အတ္ထိတိ ဓူမိ

ပါဝကော ပုနာတိတိ ပါဝကော (ပုဓာတ်-ပဝနအနက်၊ ကျပစ္စည်း)

ပတာယတိ ပတိပုဗ္ဗ ဣဓာတ်+အ+တိဝိဘတ်၊ ဣကိုဗျေ၊ ဧကိုအယ ပြု၊ နောက်အကြောင့် ရှေ့ဣကိုချေ၊ အကိုအာပြု၊ ကပ်-ပြီး။

၉၁

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

- မာနဝါ သကလလောကဿ ဟိတံ မနတိ ဇာနာတိတိ မန။ (မန+၉)
မနုနော အပစ္စံ မာနဝေါ။ (မန+ဏဝ၊ ဏ-ကို န-ပြု)
- တပနိယာနိ တပ+ကာရိတ်ဏေ+အနိယ၊ တဗ္ဗာနိယာ-ဟူသောယောဂဝိဘာဂဖြင့်သက်။
အကုသိုလ်စေတနာကောက်။
- ယထာတထံ တထဿ အနုရူပံ ယထာတထံ။
- သမာတရံ ပူတ္တံ မာနေတိတိ မာတာ၊ သဿ အတ္တနော မာတာ သမာတာ၊ တံ သမာတရံ။
ပါဏဒဒိ ပဏန္တိ ဇီဝန္တိ ဧတေနာတိ ပါဏော။
- သန္တိ အတ္တိတိ သန္တိ၊ (အသ+အန္တ+ဤ)၊ တံ သန္တိ။
အတ္တံ ပုမာ ယေသန္တိ အတ္တံပမာ။
- နာနာရူပေသု နာနာ ရူပံ ယေသန္တိ နာနာရူပါနိ (အာရမ္မဏာနိ)
မုစ္ဆိတော မုစ္ဆိတော။ (ဒုတိယာဟပူရိသ်သမာသ်)
မုစ္ဆာ သဗ္ဗာတာ အဿ အတ္တိတိ မုစ္ဆိတော။ (မုစ္ဆာ+ဣတ၊ သဗ္ဗာတအဿတ္တိ
တဒ္ဒိတိ) (န) အမုစ္ဆိတိ မုစ္ဆိတော၊ (မုစ္ဆ+တ၊ ဣလာ) ဒေါသကောက်။
- ဘူနဟစ္စာနိ ဘူယတေ ဝမတေ ဘူနံ။ (ဘူ+တ၊ ဘိဒါဒိတော-သုတ်ဖြင့် တကို ဤဏပြု။
ဤကိုချေ၊ ဏကိုနပြု)၊ ဟနနံ ဟစ္စံ၊ (ဟန+ရိစ္စ)
ဘူနဿ ဟစ္စံ ယာတော ဧတေသန္တိ ဘူနဟစ္စာနိ။
- မစ္စုပါသော မစ္စုနော ပါသော မစ္စုပါသော၊ (ဒေါသကောက်)
ဂုဟာသယော ဂုဟာ အာသယော ယဿာတ် ဂုဟာသယော။
(န) အာသယတိတိ အာသယော၊ ဂုဟာယံ အာသယော ဂုဟာသယော။
ဂုဟာ အရ-ရှေ့စိတ်နှင့် အတူပုပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထု။
အာသယ အရ- ဒေါသ၊ (ဝတ္ထုပုရေဇာတပြိုင်)
- ပညာဝီရိယေန ပညာ စ ဝီရိယဉ္စ ပညာဝီရိယံ။ (သမာဟာရဒ္ဒနံ၊ ဧကဂုဏံ၊ နပုလ္လိင်)
ဝိပဿနာပညာနှင့် ထို၏ယှဉ်ဘက် ကာယိက၊ စေတသိကဝီရိယကောက်။
- ဒိဋ္ဌိယာ အရ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိတောကံ။
- ဒမေန ဒမ္ပတိ စိတ္တံ ဧတေနာတိ ဒမော၊ (ဒမု+အာ) ပညာ၊ ဝီရိယ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိမှီးလုံးကောက်။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဟိရိဩတ္တပ္ပသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၇၂)

ဟိရောတ္တပ္ပေ ဟိရိ စ ဩတ္တပ္ပံ စ ဟိရောတ္တပ္ပံ။(ဝိသဘာဂတ္ထသမာဟာရဒွန်)
တသ္မိံ ဟိရောတ္တပ္ပေ။ (လက္ခဏာဝန္တကတ္တားအနက်၊ ကာလဘာဝေသုသုတ်ဖြင့်
သ္မိဝိဘတ်သက်)

အသတိ အတ္တိတိ သန္တံ ၊ န သန္တံ အသန္တံ။ တသ္မိံ အသတိ။ (လက္ခဏာအနက်၊ သ္မိသင်္ဂဟံ)
ဟတူပနိသော ဥပနိသီဒတိ ဖလံ ဧတ္ထာတိ ဥပနိသာ (ဥပ+နိ+သဒ+က္ခိ+ အာ)
ဟတာ ဥပနိသာ ယဿာတိ ဟတူပနိသော။ (ဣန္ဒြိယသံဝရော)

ဣန္ဒြိယသံဝရော သံဝရဏံ သံဝရော၊ ဣန္ဒြိယာနံ သံဝရော ဣန္ဒြိယသံဝရော။
သတိပြုဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။

သီလံ အရ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ၊ ပစ္စယသန္နိသမိတသီလံ၊ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလတို့ကိုယူ။
ယထာဘူတဉာဏဒဿနံ ယော ယော ဘူတော ယထာဘူတံ။ (ဝိစ္စာရပုဂ္ဂိုလ်အဇာဏသီလော)

(နံ) ဘူတဿ အနုဇ္ဈပံ ယထာဘူတံ။ (စက္ခုတ္တိအဇာဏသီလော)
ဉာဏသင်္ခါတံ ဒဿနံ ဉာဏဒဿနံ၊

ယထာဘူတံ ဉာဏဒဿနံ ယထာဘူတဉာဏဒဿနံ။
(ကြိယာဝိသေသနတ္ထုပ္ပလိယာဇာပျရိသံ)

ဂရုဏာဝိပဿနာဉာဏ်လေးပါး-ဝါနာမဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်ဉာဏ် ။။မုတ္တိသုဒ္ဓိဉာဏ်၊
ဝါသမ္ပသနဉာဏ် ။။မုတ္တိမုတ္တိဉာဏ်

နိဗ္ဗိဒါဝိရာဂေါ နိဗ္ဗိန္ဒတိ ဒေတဝယောတိ နိဗ္ဗိဒါ (ဝလဝဂီပဿနာ)
ဝိရုဒ္ဓတိ ဒေတေနာတိ ဝိရာဂေါ (အရိယမာဓိ)

နိဗ္ဗိဒါ စ ဝိရာဂေါ စ နိဗ္ဗိဒါဝိရာဂေါ (သမာဟာရဒွန်၊ပုလ္လိင်)

ပလဝဂီပဿနာဉာဏ်လေးပါး-ဝါသမ္ပတုပဋ္ဌာနဉာဏ် ။။အာဒီနဝါနုပဿနာဉာဏ်
၃။မုတ္တိတုကမ္ပတာဉာဏ် ။။သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်

ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနံ-ဝိမုတ္တိ စ ဉာဏဒဿနဉ္စ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနံ၊ (သမာဟာရဒွန်၊ နပုလ္လိင်)
ဝိမုတ္တိ အရ- အရဟတ္တဖိုလ်၊ ဉာဏဒဿန အရ-ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။

ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန အရ- အရဟတ္တဖိုလ်နှင့်ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

သာခါပလာသသမ္ပန္နော- ဖေန ဝါတေန လသတိ အပဂစ္ဆတိတိ ပလာသံ။ သာခါ စ ပလာသဉ္စ
သာခါပလာသံ။ သာခါပလာသေန သမ္ပန္နော သာခါပလာသသမ္ပန္နော။

(သာခါ-ဣတ္ထိလိင်၊ ကညာဒိ)

ဖေဂ္ဂု

ဖလတိ နိဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိတိ ဖေဂ္ဂု။ (ဖလ+ဂု၊ လကိုဂပြု၊ အကိုပြု၊ ထိ၊ နပုံ)

(န) ဖေန ဝါတေန ဣဉ္စတိတိ ဖေဂ္ဂု။

(ဖ+ဣဉ္စ+ဏု၊ ဇကို ဂပြု၊ ဂဒ္ဒေဘော်လာ၊ ဣကို ပြု)

(န) ဖေ ဝါတေ ဂုဏာတိ သဒ္ဓံ ကရောတိတိ ဖေဂ္ဂု။ (ဖေ+ဂု+အ)

မှတ်ချက်

အသတိ-သည် တိလိင်၊ အရကောက် အဘိဓေယျကား-ပုလ္လိင်ဖြစ်လျှင်ပုလ္လိင်၊
နပုလ္လိင်ဖြစ်လျှင် နပုလ္လိင်၊ ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်နေလျှင် ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်ရမည်။

သတ္တသုရိယသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၇၃)

သတ္တသုရိယသုတ်ဟောရအကြောင်း- အနိစ္စကမ္မဋ္ဌာနိက ရဟန်းငါးရာတို့၏ အလိုအားဖြင့်
ဥပါဒိန္နက၊ အနုပါဒိန္နကဖြစ်သော သင်္ခါရတို့၏ ပျက်စီးပုံအခြင်းအရာကို ပြ-
တော်မူလိုသောကြောင့် အနိစ္စာ ဘိက္ခဝေ သင်္ခါရာ အစရှိသော သတ္တသုရိယ
သုတ္တန်ကို ဟောတော်မူသည်။ (အံ၊ ၄၊ ၁၇၉)

သံဝဋ္ဋကပ်(ပျက်စီးခြင်း)သုံးမျိုး ၁။အာပေါသံဝဋ္ဋကပ် (ရေကြောင့်ပျက်စီးခြင်း)

၂။တေဇောသံဝဋ္ဋကပ် (မီးကြောင့်ပျက်စီးခြင်း)

၃။ဝါယောသံဝဋ္ဋကပ် (လေကြောင့်ပျက်စီးခြင်း)

သံဝဋ္ဋသီမာ (ပျက်စီးရာဌာနအပိုင်းအခြား)သုံးမျိုး ၁။အာဘဿရာဘုံ ၂။သုဘကိဏှာဘုံ
၃။ဝေဟဋ္ဌိလ်ဘုံ။

မှတ်ချက်

မီးကြောင့် ပျက်စီးရာ၌ ပထမဈာန်ဘုံအထိ အောက်အောက်ဘုံများပျက်၊
ရေကြောင့် ပျက်စီးရာ၌ ဒုတိယဈာန်ဘုံအထိ အောက်အောက်ဘုံများပျက်၊
လေကြောင့် ပျက်စီးရာ၌ တတိယဈာန်ဘုံအထိ အောက်အောက်ဘုံများပျက်။

သံဝဋ္ဋမူလ(ပျက်စီးကြောင်း)-၃ မျိုး ၁။ရာဂ ၂။ဒေါသ ၃။မောဟ။

သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌ ရာဂထူပြောလျှင် မီးကြောင့် ကမ္ဘာပျက်၏၊
ဒေါသထူပြောလျှင် ရေကြောင့် ကမ္ဘာပျက်၏၊
မောဟထူပြောလျှင် လေကြောင့် ကမ္ဘာပျက်၏။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ကောလာဟလ-၃ မိဖူး ၁။ ကပ္ပကောလာဟလ (ကမ္ဘာမပျက်ခင် နှစ်တစ်သိန်းကြိုတင်၍ ကမ္ဘာပျက်မည်-ဟု နတ်တို့ ကြွေးကြော်အပ်သော အသံ)

၂။ ဗုဒ္ဓကောလာဟလ (ဘုရားမပွင့်ခင်နှစ်တစ်ထောင်ကြိုတင်၍ ဘုရားပွင့်မည်-ဟု နတ်တို့ ကြွေးကြော်အပ်သော အသံ)

၃။ စက္ကဝတ္တိကောလာဟလ (စကြာဝတေးမင်း မပေါ်မီ နှစ်တစ်ရာ ကြိုတင်၍ နတ်တို့ကြွေးကြော်အပ်သောအသံ) (အံ၊ ဋီ၊ ၃၊ ၁၈၈)

အနိစ္စာ သင်္ခါရာ

နိတန္တိတိ နိစ္စာ၊ (နိတိ+ယ) န နိစ္စာ အနိစ္စာ။ (ပုလ္လိင်) ပစ္စယေဟိ သင်္ဂမ္မ ကရိယတိတိ သင်္ခါရော။ (သံ+ကရ+ဏ) (နံ) သင်္ခရိယတိ ဧတေနာတိ သင်္ခါရော၊ (နံ) သင်္ခရဏံ သင်္ခါရော။ သင်္ခါရာ အရ-ဥပါဒိန္နက၊အနုပါဒိန္နကဖြစ်သော သင်္ခါရတို့ကိုကောက်။

မှတ်ချက်

ကမ္မသင်္ခါရ၊ကရဏသင်္ခါရ-အနက်တို့၌ ဏပစ္စည်းကို ဝိသရဇပဒါဒိတော ဏ-သုတ်ဖြင့်သက်၊ ဘာဝသင်္ခါရအနက်၌ ဘာဝေစ-သုတ်ဖြင့်သက်။

အဓုဝါ

ဓဝန္တိ ထိရန္တိတိ ဓုဝါ။ (ဓု+အ၊ ဥကို ဥဝ-ပြု) န ဓုဝါ အဓုဝါ။ (သင်္ခါရာ)

အနဿာသိကာ

အဿာသနံ အဿာသော၊နတ္ထိ အဿာသော ဧတေသန္တိ အနဿသိကာ။ (န+အဿာသ၊သမာသန္တ-က၊ သ၌ အကို ဣပြု)

အလံ

ယုတ္တ-အနက်ဟော။

နိဗ္ဗိန္ဒိတုံ အရ

နိဗ္ဗိဒါဝိပဿနာဉာဏ်ကိုကောက်။

ဝိရဇ္ဇိတုံ အရ

အရိယာမဂ်ဉာဏ်ကောက်။

ဝိမုစ္စိတုံ အရ

အရိယာဖိုလ်ကောက်။

သိနေရ

သိနာတိ ဒေဝေ သုစိ ကရောတိတိ သိနေရ။

(သိနာဓာတ်၊ သောစေယျ-အနက်ဟော၊ ဧရုပစ္စည်း)

စတုရာသီတိယောဇနသဟဿာနိ စတ္တာရော စ အသီတိ စ စတုရာသီတိ။ (သမာဟာရုဒ္ဓနံ၊ ဣတ္ထိလိင်) (နံ) စတုဟိ အဓိကာ အသီတိ စတုရာသီတိ (မဇ္ဈေလောပိ တတိယာတပ္ပုရိသံ၊ ဧကဝုဓံ)၊

ယောဇနာနံ သဟဿာနိ ယောဇနသဟဿာနိ။ စတုရာသီတိ စ သာယောဇနသဟဿာနိဓာတိ စတုရာသီတိယောဇနသဟဿာနိ။

အရွှေ့ဂါဠော အရွှေ့ဂါဟယတိတိ အရွှေ့ဂါဠော။(အဓိ+အဝ+ဂါဟု+တ၊ ဟန္တေဟိ ဟော
ဟဿ လောဝါ အဒဟနဟာနံ- သုတ်ဖြင့်စီရင်)

ယံ (ကဒါစိ) ပဒပူရဏနိပါတ်။(အဋ္ဌကထာ၊ဋီကာတို့ အလို)
(န) ယသဗ္ဗနာမနောင် သတ္တမိအနက်၊ ပထမာသိသက်။ (ဆရာတို့အလို)

အဗ္ဗုနော သတ္တာနံ ဇီဝိတံ အသတိ ခေပေတိတိ အဗ္ဗါ။ (အသု+ဓ၊ ပုလ္လိင်၊ ပုမာဒိဂိုဏ်း၊
တဿ အဗ္ဗုနော၊ ဥနာမိစ သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် အကိုဥပြု)

ဩသဓိတိဏဝနပ္ပတယော-ဩသော ဓိယတေ ယဿန္တိ ဩသဓိ။(ဩသ-ဓာ+ဣ)
ဝနဿ ပတိ ဝနပ္ပတိ၊ဩသဓိ စ တိဏံ စ ဝနပ္ပတိ စ ဩသဓိတိဏဝနပ္ပတယော။
(အသမာဟာရဒ္ဓနံ၊ ပုလ္လိင်၊ ဗဟုဝုစ၊ ဣကာရန်)

အထူး အသီးမှည့်၍သေရသော ဝါး၊ ငှက်ပျောစသော အပင်မျိုးသည် ဩသဓိ၊
အပြင်၌ အနှစ်ရှိသော တန်း၊အုံးစသော မြက်ပင်မျိုးသည် ကိဏ၊
တောစိုးသစ်ပင်သည် ဝနပ္ပတိ။ ဤသို့ထူး၏။

သုရိယော အန္တကာရဝိမမနေန သတ္တာနံ ဘယံ သုဏောတိ ဟိသတိတိ သုရိယော။
(သု+ဣသပစ္စည်း၊ မနုပူရသုဏာဒိဟိဥဿနုသိသာ-သုတ်ဖြင့်သက်၊ ရလာ၊
သကိုယပြု၊ ဥကိုလည်းဒိယပြု၊ ပြီး။ ရှ-၌သုရိယ-ဟု ရဿဖြင့် ရှိ၏။
(န) မဟာဇနံ သူရံ ဇနေတိတိ သုရိယော။ (သူရ+ဣယ၊ ဇနေတိတိတိ)
(န) သရတိ ဂစ္ဆတိတိ သုရိယော။ (သရ+ဣယ၊ သရကို သုရပြု၊ သ၌ အကိုဥပြု။
မောဂ္ဂလာနံ)

ကုန္တဒိယော နန္ဒိကာ နဒိယော ကုန္တဒိယော။
(ကု+နဒိ၊ ကာပတ္တေသုစသုတ်၌-စသဒ္ဓါဖြင့် ကု-ကို ကုန်-ပြု)

ကုသောဗ္ဘာ အဝတံ သတ္တေ ရက္ခတိတိ အဗ္ဗိ။ (အဝ+ဘ၊ ဝကိုဗပြု၊ ကောင်းကင်)
သုဗ္ဗ အဗ္ဗိ စက္ကာတိ သောဗ္ဘာ။(သု+အဗ္ဗ)
(န) သိဒန္တိ စက္ကာတိ သောဗ္ဘာ။(သိဒ+ဘ၊ ဤကိုဩပြု၊ဒကိုဗပြု၊သမမာတ်ယူပျှင်
သ၌အကိုဩပြု၊ ပုလ္လိင်၊ နပုလ္လိင်)၊ ခုဒ္ဒကာ သောဗ္ဘာ ကုသောဗ္ဘာ။

ဂင်္ဂါ ဂစ္ဆတိတိ ဂင်္ဂါ။(ဂမု+ကိ+အာ)

ယမုနာ ယမေတိ မလံ နာသေတိတိ ယမုနာ။ (ယမ+ဥန)
(န) ယမဿ ဘဂိနိ ယမုနာ။(ယမပုဒ်၊ ဥနပစ္စည်း၊ ဘဂိနိတိတိ)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

- အစိရဝတိ အစိရံ သီယဂမနံ ဧတိဿာ အတ္ထိတိ အစိရဝတိ။ (အစိရ+ဝန္တ+ဤ)
- သရဘူ သရတိ ဂစ္ဆတိတိ သရဘူ။ (သရ+အဘူ၊ န-သရ+ဥ၊ ဥိပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ ဓာတ်၏ အဆုံး၌ အဘ-လာ)
- မဟိ (န) သရာနိ ဘဝန္တိ ယာယ အဝဓိဘူတာယာတိ သရဘူ။ (သရ+ဘူ+ကိ)
- မဟိ မဟိယတေ ပူဇိယတေတိ မဟိ။ (မဟ+အ+နဒါဒိ)
- ဆဒ္ဓန္တာ ဆ ဂဏ္ဏာ ဧတေသန္တိ ဆဗ္ဗဏ္ဏာ။ (ဒန္တာ)
- ဆဗ္ဗဏ္ဏာ ဒန္တာ ယေသန္တိ ဆဒ္ဓန္တာ။ (ဆဗ္ဗဏ္ဏ+ဒန္တာ၊ ဝဏ္ဏပုဒ်ကိုချေ၊ ဆင်ပြောင်ကြီး)
- ဆဒ္ဓန္တာနံ နိဝါသဌာနေ ဌိတာ ဆဒ္ဓန္တာ။ (ဆဒ္ဓန္တာ+ဒဒါ၊ နိဝါသဌာနေဟဒ္ဓိတ်)
- ယောဇနသတိကာနိ-ယောဇနာနံ သတိ ယောဇနသတိ။
- ယောဇနသတိ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ယောဇနသတိကာနိ။ (ဥဒကာနိ)
- သတ္တတာလံ သတ္တတာလံ ယဒိဌာပတိတိ သတ္တတာလံ။ (သတ္တ+အာ+အာ)
- သတ္တ တာလာ ယဿာတိ သတ္တတာလံ။ (ဥဒကံ)
- စတုပေါရိသံ ပူရိသဿ ပမာဏံ ပေါရိသံ။ (န) ပူရိသေဝ ပမာဏံ အေဝေဝတိ ခေါရိသံ။
- (ပူရိသ+ဏာ)၊ စတ္ထံရိ ပေါရိသာနိ ယဿာတိ စတုပေါရိသံ။ (ဥဒကံ)
- ကဋိမတ္တံ ကဋိယတေ အာဇနိယတေ ဂတ္တာဒိတိတိ ကဋိ။ (ကဋ+တ္တ)
- ကဋိ မတ္တာ ယဿာတိ ကဋိမတ္တံ။
- ဇဏ္ဍကမတ္တံ ဇာလတိ ဂမနံ ဧတေနာတိ ဇဏ္ဍ။ (ဇန+အာ၊ နကို ကြေပြု)
- ဇဏ္ဍ၊ ဧဝ ဇဏ္ဍကမ၊ ဇဏ္ဍကမ မတ္တာ ဧတေသန္တိ ဇဏ္ဍကမမတ္တံ။ (ဥဒကံ)
- ဂေါပုကာမတ္တံ ဂေါပိယတေတိ ဂေါပုကာ။ (ဂုပ+မ၊ သောတ္ထ-က)
- ဂေါပုကာ မတ္တာ ယဿာတိ ဂေါပုကာမတ္တံ။
- အင်္ဂုလိပဗ္ဗမတ္တံ အင်္ဂုတိ ဂစ္ဆတိတိ အင်္ဂုလိ (အင်္ဂ+ဥလိ၊ နဒါဒိ)၊ ပဗ္ဗတိ ပူရေတိ ပဗ္ဗံ (ပဗ္ဗ+အ)
- အင်္ဂုလိယာ ပဗ္ဗံ အင်္ဂုလိပဗ္ဗံ၊ အင်္ဂုလိပဗ္ဗံ မတ္တာ ယဿာတိ အင်္ဂုလိပဗ္ဗမတ္တံ
- ဓူမာယန္တိ ဓူမ+အာယ+အန္တိ။
- ကုမ္ဘကာရပါကော ပစ္စတိ ဧတ္တာတိ ပါကော၊ ကုမ္ဘကာရုသာ ပါကော ကုမ္ဘကာရပါကော။
- ဓူမေတိ ဓူမ+ဏ္ဍ+တိ၊ ဣကိုဇပြု။
- ဇောဇာလာ ဇောတိ ဝိဗ္ဗတိတိ ဇာလာ။ (ဇလ+အ+အာ)ဇော ဇာလာ ယေသန္တိ ဇောဇာလာ

၉၆

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

အစွိ အစွတေ ပူဇတေ ဟဝိ အနေနာတိ အစွိ။
(နဲ) အစွိယတေ ပူဇိယတေတိ အစွိ။(အစွ+ဣထိ+နပုလ္လိင်)

ဗြဟ္မလောက အရ ပထမဈာန်သုံးဘုံကို ယူ။
တေဇောခန္ဓေန တေဇဿ ခန္ဓော တေဇောခန္ဓော။ (တေဇသဒ္ဓါ-မနောဂိုဏ်း)
ဆာရိကာ မလဿ သရဏံ ကရောတိတိ သာရိကာ (သရ+ဣ+အာ)
သာရိကာ ဧဝ ဆာရိကာ။

မသိ မသီယတေ အာမသီယတေတိ မသိ။ (မသ+ဣ၊ ပုလ္လိင်၊နပုလ္လိင်)

မန္တာ မနတိ ဇာနာတိတိ မန္တာ။(မန+တု)

သဒ္ဓါတာ သဒ္ဓဟာပေတိတိ သဒ္ဓါတာ။(သံ+ဓာ+ဏာပေ+တု)
(နဲ) သဒ္ဓဟတိတိ သဒ္ဓါတာ။(သံ+ဓာ+တု)

ဒိဋ္ဌပဒေတိ ပဿိယိတ္တာတိ ဒိဋ္ဌံ၊ အရိယေဟိ ပဋိပဋိတဗ္ဗံ ဂန္ထဗုဒ္ဓိံ ပဒံ။
ဒိဋ္ဌံ ပဒံ ယေဟိတိ ဒိဋ္ဌပဒါ (သောတာပန်)

ဒိဋ္ဌ-၌ ဒိသဓာတ်အရ-သောတာပတ္တိမဂ်၊ ဖိုလ်။ တပစ္စည်း အရ- နိဗ္ဗာန် (အာရမ္မဏပြိုင်)
ဝိတရာဂေါ ဝိတော ရာဂေါ ယသ္မာ(ယဿာ)တိ ဝိတရာဂေါ။ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်ဖြင့်ရာဂကိုပယ်။

သုနေတ္ထော နေတိတိ နေတ္တံ၊ သုန္တရာနိ နေတ္တာနိ ယဿာတိ သုနေတ္ထော။

သာသနံ အရ ဗြဟ္မာပြည်ရောက်ကြောင်း မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်။ (နဲ) ပ၊ ဒု၊ တ-ဈာန်ကုသိုလ်။

အာဇာနိသု အရ -ကာမဇောမနောဒ္ဓါရဝိထိ၊ (နဲ) ဈာနသမာပဇနဝိထိချ။

သမသမဂတိယော သမာ ဟုတွာ သမာ သမသမာ၊

သမသမာ ဂတိ ယဿာတိ သမသမဂတိယော။

(သမသမာ+ဂတိ၊သမာသန္တ-က၊ ကကို ယပြု)

အဘိသမ္ပရာယံ ကမ္မဝသေန အဘိမုခေါ သမ္ပရေတိ ဂစ္ဆတိ ဧတ္တာတိ အဘိသမ္ပရာယော။

(အဘိ+သံ+ပရ+ဣ-ဓာတ်၊ဏ) တသ္မိ အဘိသမ္ပရာယံ၊ သတ္တမိအနက်၊

သ္မိသက်၊ သ္မိကို အံပြု။ (နဲ) သတ္တမိအနက်၊ အံဝိဘတ်။

ဣ-ဓာတ်အရ-ကာမသုဂတိဘုံသားတို့၏ မဟာဝိပါက်ဉာသံပဋိသန္ဓေ၊ ပထမ

ဈာန်ဘုံသားတို့၏ ပထမဈာန်ဝိပါက်ပဋိသန္ဓေ၊ ပရိတ္တာဘာ၊ အပ္ပဏာဘာဘုံသား

တို့၏ ဒု၊ တ-ဈာန်ဝိပါက်ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာကဋ္ဌတ္တာရုပ်။ (သုဂတိ ဗြဟ္မလောကံ-

အရလည်း နည်းတူကောက်)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဒါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဥတ္တရိအပါဒါနိပုဒ် အရ-ပဌမဈာန်ကောက်။

ဥတ္တရိ အရ တိက၊ စတုက္ကဈာန်ကောက်။

မေတ္တံ အရ တိက၊ စတုက္ကဈာန်မေတ္တာကောက်။

မှတ်ချက် အနုနုပေဓာတ်-စသော ပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထစသည်ကို ဒုတိယဆင့် အင်္ဂုတ္တိုရ် အလင်းတန်း-၁၂ တို့၌ရှု။

နဂရောပမသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၈၇)

ပစ္စန္ဒိမံ ပစ္စန္ဓေ ဘဝံ ပစ္စန္ဒိမံ။ (ပစ္စန္ဒ+ဣမ)

နဂရပရိက္ခာရေဟိ-နဂရဿ ပရိက္ခာရော နဂရပရိက္ခာရော။ ပရိက္ခာရသဒ္ဒါ အလင်္ကာရအနက်၊ ပရိဝါရအနက်ဟော၊ (ဝစနတ္ထရှေ့၌ရေးပြီး)

ပစ္စတ္ထိကေဟိ ပဋိပက္ခံ အတ္တယန္တိ ဣစ္ဆန္တိတိ ပစ္စတ္ထိကာ။ (ပတိ+အတ္တ+ဣကာ) (နံ) အတ္တယနံ ဣစ္ဆန္တံ အတ္ထော၊ပတိယဿ ဝိပရိယဂမနဿ အတ္ထော ပစ္စတ္ထော။ ပစ္စတ္ထော ဧတေသံ အတ္ထိတိ ပစ္စတ္ထိကာ။

ပစ္စာမိတ္ထော ပဋိပက္ခဝသေန အမတိ ဂစ္ဆတိတိ ပစ္စာမိတ္ထော။ (ပတိ+အမ+တ)

ဧသိကာ ဣစ္ဆိယတေတိ ဧသိကာ။ ဣသု (နံ) ဧသ+ဇ္ဈ (နံ) ဣကာ+အာ)

ဂမ္ဘီရနေမာ ဂမ္ဘီရံ နေမံ ဧတိဿာတိ ဂမ္ဘီရနေမာ။

ပရိက္ခာ ပရိသမန္တတော ခညတိတိ ပရိက္ခာ။ (ပရိ+ခန+က္ခိ)

အနုပရိယာယပထော အနုပရိယေတိ ဧတေနာတိ အနုပရိယာယော။(အနု+ပရိ+ယာ+ဏ+၊ အာကို အာယု)၊ အနုပရိယာယော ဧဝ ပထော အနုပရိယာယပထော။

သလာကံ သလတိ ယာတိတိ သလာကံ။ (သလ+အာက)

ပစ်လွှတ်ရသော မြားမိန်းစသောလက်နက်။

ဇေဝနိကံ ဇိဝန္တိ ရာဇာနော အနေနာတိ ဇိဝနံ(ဇိဝ+ယု)၊ ဇိဝနံ ဧဝ ဇေဝနိကံ။

(ဇိဝန+ဏိကာ၊ သုတ္တ)။ အသွားတစ်ဖက်ရှိသော ဓားစသော ကြွင်းကျန် သမျှသော လက်နက်အားလုံး။

ဟတ္ထာရောဟာ ဟတ္ထိ အာရောဟန္တိတိ ဟတ္ထာရောဟာ။ (ဟတ္ထိ+အာ+ရုဟ+ဏ) ဆင်စီးတတ်သူ၊ ဆင်စီးသူရဲ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ဟတ္ထိ အာရောဟာပယန္တိတိ ဟတ္ထာရောဟာ၊
(ဟတ္ထိ+အာ+ရဟ+ဏာပယ+ဏ) ဆင်ကို စီးစေတတ်သူ ဆင်ဆရာ။
ဟတ္ထာရောဟာ စ ဟတ္ထာရောဟာ စ ဟတ္ထာရောဟာ။
(အသာရောဟာကိုလည်းနည်း တူကြ)

ရထိကာ

ရထေ နိယုတ္တာ ရထိကာ။

ဓနုဂ္ဂဟာ

ဓနံ ဂဏ္ဍိတိ ဓနုဂ္ဂဟာ၊ ဓနံ ဂဏ္ဍာပေန္တိတိ ဓနုဂ္ဂဟာ။
ဓနုဂ္ဂဟာ စ ဓနုဂ္ဂဟာ စ ဓနုဂ္ဂဟာ။

စေလကာ

စေလေန စေလပဋ္ဌာကာယ ယုဒ္ဓေ အကန္တိ ဂစ္ဆန္တိတိ စေလကာ။
(စေလ+အက+အ)

စလကာ

ဗျူဟကရဏဝသေန တတော တတော စလယန္တိ ဥစ္စာလေန္တိတိ စလကာ။

ပိဏ္ဍဒါယကာ

ပရသေနာသမ္ပဟသင်္ခါတံ ပိဏ္ဍံ သာဟသိကတာယ ဆေတွာ ဆေတွာ ဒယန္တိ
ဥပ္ပတိတွာ ဂစ္ဆန္တိတိ ပိဏ္ဍဒါယကာ။ (ပိဏ္ဍ+ဒယ+ဂတိမှ+ဏ္ဍ)
(နံ) ပိဏ္ဍေ ဇနသမ္ပဒေ ဒယန္တိ ဥပ္ပတန္တာ ဝိယ ဂစ္ဆန္တိတိ ပိဏ္ဍဒါယကာ။

ဥဂ္ဂါ

ဥဒ္ဓံ ဂစ္ဆန္တိတိ ဥဂ္ဂါ။ (ဥ+ဂမု+တိ)

ပက္ခန္တိနော

ပက္ခန္တိ ပရသေနံ အနုပဝိသန္တိတိ ပက္ခန္တိနော၊ (ပက္ခန္+ဏီ)

မဟာနာဂါ

မဟာနာဂါ ငိယာတိ မဟာနာဂါ။

စမ္ပယောဓိနော

စမ္ပေန ယုဇ္ဈန္တိတိ စမ္ပယောဓိနော။

ဒေါဝါရိကော

ဒေ ကဝါဋ္ဌာနိ အရန္တိ အတြာတိ ဒွါရံ။ (ဒွိ+အ+ရ+အ)

(နံ) ဒုဇ္ဈေန ဝါရယန္တိ အသ္မာတိ ဒွါရံ (ဒု+ဝရ+အ)။

(နံ) ဒေ ကိဋ္ဌာနိ ဧတ္တာတိ ဒွါရံ။ (ဒွိ+ရ အဿတ္ထိတဒ္ဓိတံ)

ဒေါရေနယတ္ထော ဒေါဝါရိကော။ (ဒွါရ+ဏိကံ)

နိဝါရေတာ

နိဝါရေတိတံ နိဝါရေတာ။ (နိ+ဝရ+စုဏေ+တု)

ပါကာရော

ပရိသမန္တတော ကရိယတေတိ ပါကာရော(ပရိ+ကရ+ဏ)

ဝါသနလေပနသမ္ပန္နော ဝါသေတိ အတ္ထာဒေတိတိ ဝါသနံ။ (နံ) ဝါသေတိ အတ္ထာဒေတိ ဧတေနာတိ

ဝါသနံ။ (ဝသ+စုဏေ+ယု) လိပ္ပိယတေ လေပနံ။

ဝါသနံ စ တံ လေပနံ စာတိ-ဝါသနလေပနံ။ (ဝိသေသနောပဒကမ္မဓာရံ)

(န) ဝါသနံ စ လေပနံ စ ဝါသနလေပနံ။

ဝါသနလေပနေန သမ္ပန္နော ဝါသနလေပနသမ္ပန္နော။

မှတ်ချက်

ဝါသနလေပနံ-ကို ပထမနည်းအရ ကမ္မဓာရဲသမာသံ တွဲစပ်ထားသည်ဖြစ်၍ နောက်ပုဒ်၏ လိင်အတိုင်း စိတ္တာဒိဂိုဏ်း ကေဝုစံ, ဗဟုဝုစံနှစ်မျိုးလုံးစဉ်၊ ဒုတိယနည်းအရ သမာဟာရဒွန်သမာသံ တွဲစပ်ထားသည်ဖြစ်၍ နပုလ္လိင်စိတ္တာဒိဂိုဏ်း ကေဝုစံချည်းသာရပ်စဉ်။

တိဏကဋ္ဌောဒကံ-တိဏဉ္စ ကဋ္ဌောဒကဉ္စ တိဏကဋ္ဌောဒကံ။

သာလိယဝကံ

သေ ခေတ္တေ လိယတိ အလ္လိယတိတိ သာလိ။ (သ+လိဓာတ်၊ သိလေသနအနက်ဟော၊ အ) ယဝန္တိ မိဿိ ဘဝန္တိတိ ယဝါ။ (ယု+အ) သာလိယော စ ယဝါ စ သာလိယဝကံ။ (သမာသန္တ-က)

တိလမုဂ္ဂမာသာပရက္ကံ-မုဒန္တိ ဧတေနာတိ မုဂ္ဂေါ။ (မုဒ+ဂ၊ တောသနအနက်ဟော)

ယထာ ပရိမိတေ ကာလေ အသိယတိ ဘက္ခိယတိတိ မာသော။ (မာ+အသ+ဏာပဲကြီး)။ တိလဉ္စ မုဂ္ဂေါ စ မာသော စ တိလမုဂ္ဂမာသာ။ တိလမုဂ္ဂမာသာစ အပရက္ကဉ္စ တိလမုဂ္ဂမာသာပရက္ကံ။ (အံ၊ ဌ၊ ဂုဂု)

သန္နိစိတံ

နိစိယတေတိ နိစိတံ (နိ+စိ+တ)။ သုဌ၊ နိစိတံ သန္နိစိတံ။

မာရဿ

သတ္တေ အနတ္တေ နိယောဇေန္တော မာရေတိတိ မာရော။ (န) အတ္တနော ဝိသယံ အဘိက္ခမိတံ ပဋိပနေ သတ္တေ မာရေတိတိ မာရော။ (မရ+ကာရိတ်ဇော+ဇာ)

ပါပိမာ

ပါပေါ ယဿ အတ္ထိတိ ပါပိမာ (ပါပ+ဣမန္တ၊ သတျာဒိပိ မန္တ-သုတ်၌ သတျာဒိပိ -ဟူသောယောဂဖြင့်သက်၊ ဣမန္တ-ပစ္စည်း၏ ငါးစုတူ- အဿတ္ထိအနက်၊ ဒောတေတဗ္ဗတ္ထ-အတိသယအနက်)

(န) ပါပေ နိယောဇေတိတိ ပါပိမာ။ (န) ပါပေ နိယုတ္တာတိ ပါပိမာ။

သဒ္ဓေါ-၌ သဒ္ဓါနှစ်မျိုး

- ၁။ ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ (ဒါနသီလ-စသည်တို့၏အကျိုးကို ယုံကြည်၍ ဒါနစသောကုသိုလ်ကို ပြုခြင်းကိုစွဲ၍ဖြစ်သောသဒ္ဓါ)
- ၂။ ပစ္စက္ခသဒ္ဓါ (မဂ်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသောသဒ္ဓါ)

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

သဒ္ဓေသိကော

သဒ္ဓါ ဒေသိကာ ယဿာတိ သဒ္ဓေသိကော။
သဒ္ဓါ အရ- သောတာပတ္တိမဂ်ရှိသဒ္ဓါကိုယူ။

သာဓက

ဣမသ္မိံ ပန နဂရောပမသုတ္တေ ဒေသာ အစလသုပ္ပဋိတတာယ ဒေသိကာထမ္မ-
သဒိသာ ကတွာ ဒဿိတာ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၈၃)

ဓမ္မညူသုတ်။(အံ၊ ၂၊၄၈၃)

ဓမ္မညူ

ဓမ္မံ ဇာနာတိတိ ဓမ္မညူ။(ဓမ္မ+ဉာ+ရူ၊ ဘိက္ခာဒိတော စ-သုတ်ဖြင့်သက်)
ဓမ္မ အရ- သုတ္တ၊ဂေယျစသော ပါဠိတော်ဓမ္မကိုယူ။
ညူ အရ- မဟာကု၊ကြိညသံရှိပညာကိုယူ။ (အာရမ္မဏာပြိုင်)

အတ္တညူ

အတ္တံ ဇာနာတိတိ အတ္တညူ။

အတ္တညူ

အတ္တာနံ ဇာနာတိတိ အတ္တညူ။
အတ္တ အရ-မိမိ၏ အရည်အချင်းဖြစ်သော သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာ၊
ပဋိဘာန(စကား)တို့ကိုယူ။

မတ္တညူ

မတ္တံ ဇာနာတိတိ မတ္တညူ။

မတ္တသရုပ်

ပဋိဂ္ဂဟဏမတ္တ၊ ပရိဘောဂမတ္တ၊ ပရိယေသနမတ္တ၊ ဝိဿဇနမတ္တ၊

ပဋိဂ္ဂဟဏာယ

ပဋိဂ္ဂဟဏဉ္စ ပရိဘောဂေါ စ ပရိယေသနံ စ ဝိဿဇနဉ္စ ပဋိဂ္ဂဟဏံ။
(ဝိရူပေကသေသတဒ္ဓိတ်၊ လိင်္ဂဝိပ္ပလ္လာသ)

ကာလညူ-၌ ကာလသရုပ်

၁။ ဥဒ္ဓေသကာလ (တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်အတွက်-(၅)ဝါအတွင်း၊ မန္တပုဂ္ဂိုလ် အတွက်-(၁၀)ဝါ
အတွင်းအချိန်အခါ။

၂။ ပရိပုစ္ဆာကာလ (တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်အတွက်-၁၀ ဝါ အတွင်း၊ မန္တပုဂ္ဂိုလ်အတွက်
ဝါ- ၂၀ အတွင်းအချိန်အခါ)

၃။ ယောဂကာလ (တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်အတွက်-၁၀ ဝါအထက်၊ မန္တပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ဝါ-
၂၀ ကျော်လွန်ရာအခါ။

၄။ ပဋိသလ္လာနကာလ(သင့်လျော်ရာအချိန်အခါ)

သမဏပရိသာ

သမဏာနံ ပရိသာ သမ္မဟာ သမဏပရိသာ။

ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗံ ဥပ+သံ+ကမု+တဗ္ဗ၊ တဗ္ဗပစ္စည်းသည် ဘောအနက်ဟော။

ပုဂ္ဂလပရောပရည-ပရော စ ဩပရော စ ပရောပရာ။ (ပရ+ဩပရ)

(န) ပရော စ အပရော စ ပရောပရာ။(ပရ+အပရအကိုဩပြု)

ပရောပရာနံ ဘာဝေါ ပရောပရံ (ပရောပရ+ဏ)။ ပုဂ္ဂလာနံ ပရောပရံ-

ပုဂ္ဂလပရောပရံ၊ ပုဂ္ဂလပရောပရံ ဇာနာတိတိ ပုဂ္ဂလပရောပရည။

ဂါရယော ဂရဟိတဗ္ဗောတိ ဂါရယော။ (ဂရဟ+ဏျ၊ ဏျကို ယှပြု၊ ဂရဟကိုလည်း ဂါရပြု)

ပါသံသော ပသံသံ အရဟတိတိ ပါသံသော။ (ပံသံသာ+ဏ၊ အရဟတိတဒ္ဓိတ်)

ဒွယေန ဒွိန္ဒံ သမူဟော ဒွယံ။ (ဒွိ+ဏ၊ သမူဟတ္ထေ ကဏ်ဏာ-သုတ်ဖြင့်သက်၊ တေသုဂ္ဂဒ္ဓိ

ဖြင့်- ဣတိ အယပြု)

(န) ဒွေ အံသာ .ယဿာတိ ဒွယံ၊

(ဒွိ+အယ၊ အံသတဒ္ဓိတ်၊ အယူဘဒ္ဓိတ်ဟံသေ-သုတ်ဖြင့်သက်)

ဩဟိတသောတေ-အဝဓိယတေတိ ဩဟိတံ။(အဝ+ဓာ+တ)

ဩဟိတံ သောတံ ယေနာတိ ဩဟိတသောတော။

ဩဟိတ-၌ ဓာတ်အရ နအစိုက်ထောင်သောသူ၏ မဟာကုဉာသံရှိသဒ္ဓါ။

တပစ္စည်း အရ ပသာဒသောတ၊ဉာဏသောတ။

မုတ်ချက် ပစ္စည်းအရ-ပသာဒသောတကို ယူလျှင် ဓာတ်အရနှင့် ပကတူပပြိုင်။

ပစ္စည်းအရ-ဉာဏသောတကို ယူလျှင် ဓာတ်အရနှင့် သဟဇာတပြိုင်။

ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော-အနုဓမ္မော၊ ဓမ္မော အနုဓမ္မော၊ ဓမ္မဿ အနုဓမ္မော ဓမ္မာနုဓမ္မော။

ဓမ္မာနုဓမ္မံ ပဋိပန္နော ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော။ လောကုတ္တရာတရား(၉)ပါးကေတင်။

အနုဓမ္မ အရ သီလကုသိုလ်မှ စ၍ သောတာပတ္တိမဂ္ဂါနန္တရဂေါတြဘုတ်တိုင်အောင်သော သီလ

သမာဓိ၊ ဝိပဿနာ၊ ဘောဓိကုသိုလ်)

ပါရိစ္ဆတ္တကသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၄၈၆)

တာဝတိသာနံ တေတ္တိသံ သဟပုညကောရိနော ဧတ္ထ နိဗ္ဗတ္တာတိ ကေတ္တိသံ။

တေတ္တိသံယေဝ တာဝတိသံ၊ (တေကို တာဝပြု၊ တ-တစ်လုံး အင်ဒိုသိုဗျောက်)

တာဝတိသံ နိဂါသော စတေသန္တိ တာဝတိသာ။

ပါရိစ္ဆတ္တကော ပရိသမန္တတော ဆတ္တံ ဝိယ တိဋ္ဌတိတိ ပါရိစ္ဆတ္တကော။
 ကောဝိဋ္ဌာရော ကံ ပထဝီ ဝိဒါရယတိ မူလေနာတိ ကောဝိဋ္ဌာရော။ (ကု+ဝိ+ဒရ+ဏ၊ ဥကို
 သြပြု၊ ဒေါ သေ ၈-သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ဒကို ဋပြု)

(နံ) ကံ ပထဝီ ဝိန္ဒတိ တဗြာဟ္မဗုဒ္ဓတာယာတိ ကောဝိဋ္ဌာရော။
 (ကု+ဝိဒ+အာရ၊ ဒကို ဋပြု၊ ကု၌ ဥကို သြပြု)။

ပဏ္ဍုပလာသော ပဏ္ဍုတိ ဧကဏမနံ ဂစ္ဆတိတိ ပဏ္ဍု။ (ပဒိ+ဥ၊ နံပုလ္လိင်) ပေန ဝါတေန လသတိ
 အပဂစ္ဆတိတိ ပလာသံ၊ ပဏ္ဍု ပလာသံ ဧတဿာတိ ပဏ္ဍုပလာသော။

ဇာလကဇာတော ဇလတိတိ ဇာလံ (ဇလ+ဏ၊ ဇလဓာတ်သည် ဧည-အနက်ဟော)
 ဇာလံ ဧဝ ဇာလကံ၊ဇာတံ သဉ္ဇာတံ ဇာလကံ ယဿာတိ ဇာလကဇာတော။

ခါရကဇာတော ခရန္တိ နဿန္တိတိ ခါရကော။ (ခရ+ဏ္ဍု)
 ဇာတော သဉ္ဇာတော ခါရကော ယဿာတိ ခါရကဇာတော။

ကုဋ္ဌမလကဇာတော-ကုဋ္ဌတိ ဆိန္ဒတိတိ ကုဋ္ဌမလော။ (ကုဋ္ဌ+မလပစ္စည်း၊ ဋ-၌ အကို ဥပြု၊
 ဓာတုနံမဒေျ-ဟုမှတ်)၊ ကုဋ္ဌမလော ဧဝ ကုဋ္ဌမလကော။
 ဇာတော သဉ္ဇာတော ကုဋ္ဌမလကော ယဿာတိ ကုဋ္ဌမလကဇာတော။

ကောရကဇာတော-ကုရတိ သဒ္ဓံ သရောဘိတိ ကောရကော။ (ကုရ+ဏ္ဍု)
 ဇာတော သဉ္ဇာတော ကောရကော ယဿာတိ ကောရကဇာတော။

သဗ္ဗဖာလိဖုလ္လာ ဖုလ္လာတိ ဝိကသတိကိ ဖုလ္လာ။ (ဖုလ္လာ+အ)
 ပရိသမန္တတော ဖုလ္လာ ဖာလိဖုလ္လာ။
 (ပရိ+ဖုလ္လာ၊ ပကု+ဖြု၊ ဖ-၌ အကို အာပြု၊ ရကို လပြု)
 သဗ္ဗေန ဖာလိဖုလ္လာ သဗ္ဗဖာလိဖုလ္လာ။

အနုဝါတံ ဝါဝဿ အနလောမံ အနုဝါတံ။ (စတုတ္ထိအဗျယ်ဘော)
 ပဗ္ဗဇ္ဇာယ စေတေတိ အရ- ရဟန်းပြုဘို့ရန် ကြံစီသော အရိယာသာဝက၏ မဟာကုသိုလ်ရှိဝိတက်
 ပဏ္ဍုပလာသော ပဏ္ဍု ပလာသံ ယဿာတိ ပဏ္ဍုပလာသော။ (ပင်လယ်ကသစ်ပင်)
 ပဏ္ဍုပလာသော ဝိယာတိ ပဏ္ဍုပလာသော။(အရိယာသာဝက)

မှတ်ချက် အရိယာသာဝကကို အရကောက်ရသော ဇာလကဇာတော-စသော ပုဒ်တို့ကို
 လည်း ပဏ္ဍုပလာသော-နည်းတူ ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဆင့်ရမည်။

ဘုမ္မာ ဒေဝါ သဒ္ဓမနုဿာဝေန္တိ-ဘုမ္မာ ဒေဝါ (ကာရိတ်ကတ္တာ) စာတုမဟာရာဇိကေ ဒေဝေ
 (ကာရိတ်ကံ)။ သဒ္ဓံ (ဓာတ်ကံ)။ အနုဿာဝေန္တိ (ကာရိတ်ကတ္တာဟောကြိယာ)
 မှတ်ချက် ကာရိတ်ကံပုဒ်ကို-စာတုမဟာရာဇိကေ ဒေဝေ(ဒုတိယာ)
 စာတုမဟာရာဇိကေဟိ ဒေဝေဟိ (တတိယာ)။
 စာတုမဟာရာဇိကာနံ ဒေဝါနံ (ဆဋ္ဌိ) ဟု ဝိဘတ်သုံးမျိုးထားနိုင်သည်။

ကမ္မဝါစကဝါကျသို့ပြောင်းပုံ

ဘုမ္မေဟိ ဒေဝေဟိ စာတုမဟာရာဇိကာ ဒေဝါ သဒ္ဓံ အနုဿာဝိယန္တေ။
 မှတ်ချက် ကာရိတ်ကံဟောဝါကျ၌ ကြိယာ-က ကာရိတ်ကံကိုသာဟော၍ ကာရိတ်ကံကို
 ပထမထား။ ဓာတ်ကံကို မဟော၍ ဓာတ်ကံကို ဒုတိယထား။

ကြိယာကို ကာရိတ်ကံပုဒ်နှင့် ယောဂကိုက်အောင်ထား။

ဘုမ္မာ ဘုမိယံ ဘဝါ ဘုမ္မာ။(ဘုမိ+ယ၊ ဇာတာဒိနမိမိယာစ-သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့်သက်)
 အနုဿာဝေန္တိ အနု+သု+ကာရိတ်ကော+အန္တိ၊ ဥကို သြဝုဒ္ဓိပြု။ တေ အာဝါယာကာရိဇော-
 သုတ်ဖြင့် သြကို အာဝပြု။ သ-ဒွေဘော်လာ၊ ပြီး။

သုဓာတ် အရ စတုမဟာရာဇ်နတ်တို့၏ ကုသလဝိပါက်သောတဝိညာဏ်။
 (သုဒ္ဓကတွတ္ထ၊ ဓာတုကတွတ္ထ)

ကာရိတ်ကံပုဒ် အရ-စတုမဟာရာဇ်နတ်တို့၏ သောတဝိညာဏ်၊ န-သောတဒ္ဓါရိကဝိတ်၊
 (ဟေတုကမ္မတ္ထ)

ကာရိတ်ပစ္စည်း အရ- ဘုမ္မစိုရ်နတ်တို့၏ သဒ္ဓါ၊ မုဒိတာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ်။
 (ဟေတုကတွတ္ထ)

ဓာတ်ကံပုဒ် အရ-သဝိညတ္တိကဝစီဘောသဒ္ဓရုပ်၊ (ဓာတုကမ္မတ္ထ)

ပစ္စည်းပြိုင် (၁) သုဒ္ဓကမ္မတ္ထ၊ ဓာတုကမ္မတ္ထ-အရ ပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဓါရုံ-ဘရားက သုဒ္ဓကတွတ္ထ၊ ဓာတု
 ကတွတ္ထ၊ ဟေတုကမ္မတ္ထ-အရ စတုမဟာရာဇ်နတ်တို့၏ ကုသလဝိပါက်သောတ
 ဝိညာဏ်၊ (န) သောတဒ္ဓါရိကစိတ်တရားအား အာရမ္မဏဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။
 ပြိုင်-အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတ။

မှတ်ချက် သုဒ္ဓကတ္တာ၊ ဓာတ်ကတ္တာ၊ ကာရိတ်ကံ-တို့ကို နေရာတိုင်းမှာ တူသည်ဟုမှတ်။

(၂) ဟေတုကတွတ္ထ-အရ ဘုမ္မစိုရ်နတ်တို့၏ သဒ္ဓါ၊ မုဒိတာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကု
 သိုလ်စိတ်တရားက၊ ဟေတုကမ္မတ္ထ-အရ စာတုမဟာရာဇ်နတ်တို့၏ ကုသလ

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ဝိပါက်သောတဝိညာဏ်၊ န- သောတဒ္ဓါရိကစိတ်တရားအား- ပကတူပနိဿယ
ဖြင့် ကျေးဇူးပြု။ ပြိုင်- ပစ္စယသတ္တိမရှိ၊ ပကတူပနိဿယတစ်ပစ္စည်း။

(၃) ဟေတုကတွတ္ထ အရ တရားက- သုဒ္ဓကမ္မတ္ထ အရ-သဝိညတ္တိကဝစိဘေဒသဒ္ဓရုပ်
တရားအား သဟဇာတဖြင့်ကျေးဇူးပြု၊ ပြိုင်-သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ အတ္ထိ၊ အဝိ
ဂတ၊ ဝိပယုတ္တ၊ အဓိပတိ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ။

ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ ယာဝနိပါတ်နှင့်အယှဉ် ဓာတုနာမာနသုတ်ဖြင့် အပါဒါန်မည်။
ဗြဟ္မလောက အရ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာဘုံကိုယူ။

သက္ကစ္စသုတ်။ (အံ၊ ၂၊ ၄၈၉)

ပရိသုဒ္ဓသင်္ခါတတရာ ပရိသုဇ္ဈတိတိ ပရိသုဒ္ဓါ၊ ပရိသုဒ္ဓါတိ သင်္ခါတာ ပရိသုဒ္ဓသင်္ခါတာ၊
ဝိသေသေန ပရိသုဒ္ဓသင်္ခါတာ ပရိသုဒ္ဓသင်္ခါတတရာ။

သုဝဏ္ဏနိက္ခေဝ ကနထိ ဝိဗ္ဗတိတိ နိက္ခေဝ။ (နိ+က+အ+အ၊ န+ထိ ဝိ+ဗြ၊ ဝိ+ဗြ+တိ၊ န+ဗြ+တိ)
နိက္ခေဝ အဿ အတ္ထိတိ နိက္ခေဝ။ (နိ+က+အ) သုဝဏ္ဏော နိက္ခေဝ သုဝဏ္ဏနိက္ခေဝ။

သကမ္မာရဂတော လောဟကမ္မာရဂတံစွံ ကရောတိတိ ကမ္မာရေပ။ (က+ရ+မ+ရ+ပစ္စည်း)
ကမ္မာရံ ဂတော ကမ္မာရဂတော၊ ကမ္မာရဂတော ဧဝ သကမ္မာရဂတော။
(သ-သည် အနက်မဲ့ နိပါတ်)

ကမ္မာရ အရ ခန္တုပန်းထိန်သည်တို့၏ မီးဖိုတိုင်အောင်ယူ။

ပဋိသလ္လာနာ အရ အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ အရဟတ္တဖိုလ်။

ပုဋ္ဌိတော အရ အရဟတ္တဖိုလ်၏ အနန္တရဖြစ်သော အဝဇိကိဗ္ဗတလင်သော မဟာဝိပါက်ညာသံ
ကောက်။ (ပဋိသလ္လာနာ-အရနှင့် ပုဋ္ဌိတော-အရ အနန္တရဖြင့်)

ဘာဝနာသုတ်။ (အံ၊ ၂၊ ၄၉၀)

ဘာဝနံ ဘာဝီယတေတိ ဘာဝနာ။ (ဘူ+က+နိ+တိ+အ+ယု+အာ)

အနန္တယုတ္တဿ အနုယုတ္တတိ အနုယုတ္တော။ န အနုယုတ္တော အနန္တယုတ္တော။

ဣစ္ဆာ ဣစ္ဆနံ ဣစ္ဆာ။ (ဣ+သု+ဆ+အာ၊ ဝဇာဝီဟိ-သုတ်ဖြင့်သက်)

အရဟတ္တဖိုလ်ကို တောင်တလောသူ၏ မဟာကုဗြာသံရှိဆန္ဒ။

အဘာဝိတတ္ထာ ဘာဝီယတေတိ ဘာဝိတံ၊န ဘာဝိတံ အဘာဝိတံ။အဘာဝိတဿ ဘာဝေါ

အဘာဝိတတ္ထံ။ တသ္မာ အဘာဝိတတ္တာ။ (ကာရဏအနက်သွာသက်၊ ကိဿပုဒ်ကို ထောက်၍ အဘာဝိတံ-ဟု နပုလ္လိင်ဧကဝုဗ်ထားသည်)

ကိဿ

ကိတညံ၊ ဆဋ္ဌိသဝိဘတ်သက်၊ သေသေသုစ-သုတ်ဖြင့် ကိသဒ္ဓါကို ကပြုသင့်သော်လည်း စသဒ္ဓါတားမြစ်သောကြောင့်မပြုရ၊ သလော၊ ကပ်၊ ဗျူနေစ-သုတ်ဖြင့် သဗျည်းကြောင့် နိဂ္ဂဟိတ်ကိုချေ၊ ကိဿပြီး။ (ကိဿသဒ္ဓါသည် မည်သည့်သဒ္ဓါဟု သတ်မှတ်မထားသော သဒ္ဓါမည်သဒ္ဓါဖြစ်၍ နပုလ္လိင်ဟုမှတ်)

စာစပ်

ကိဿ-၌ ကိုဟု အနက်ပေးလျှင် အဘာဝတတ္တာဝယ် အဘာဝိတ-ဟူသော ဘာဝယောဂ၌ ကမ္မ၊ ကမ္မိစပ်၊ ဇာ-ဟုအနက်ပေးလျှင် အဘာဝိတတ္တာဝယ် တ္ထပစ္စည်း၌ သမ္ပန်၊ သမ္ပန္နိစပ်။

ဝိဘဏ္ဍာဒိတိက

ကိဿ-၌ ဆဋ္ဌိသဝိဘတ်၊ ဒုတိယာပဉ္စမိနဉ္စ-သုတ်ဖြင့် ဒုတိယာအနက်မှာသက်။ (န) ဆဋ္ဌိသဝိဘတ်၊ သာမိသ္မိ ဆဋ္ဌိသုတ်-ဖြင့် သာမိအနက်မှာသက်။

ပါဠိစာပေ-၌တွေ့နိုင်သော ဟိတ်ပါဠိ(၃)မျိုး

၁။အဘာဝိတတ္တာ(တ္ထပစ္စယန္တ) ၂။အဘာဝိတတာယ (တာပစ္စယန္တ)

၃။အဘာဝိတဘာဝတော(ဘာဝပဒန္တ)

ဟိတ်ပါဠိ၏သမ္ပန် ဟိတ်ပါဠိ၏ ဘာဝယောဂပုဒ်နှင့် အနက်အရကောက်အားဖြင့် တူညီသော ပုဒ်တို့ကို ဟိတ်ပါဠိ၏ သမ္ပန်ဟုမှတ်။

ဘာဝယောဂဟူသည်-အဘာဝိတဿ ဘာဝေါ အဘာဝိတတ္ထံ-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုရာ၌ အဘာဝိတဿ ဘာဝေါ-အနိုက် အဘာဝိတဿသည် ဘာဝသဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် ဘာဝယောဂဟုမှတ်။ (ဟိတ်ပါဠိ၌ တ္ထပစ္စည်း (သ္မိ) တာပစ္စည်း (သ္မိ) ဘာဝပုဒ်နှင့် တွဲစပ်နေသော ပုဒ်ကို ဘာဝယောဂပုဒ်ဖြစ်သည်-ဟုလို့) ဘာဝယောဂပုဒ်သည် ဟိတ်ပါဠိ၏ သမ္ပန်နှင့် အနက်၊ အရကောက်၊ လိင်၊ ဝုဗ်အားဖြင့် တူညီရသည်ဖြစ်၍ သမ္ပန်ပုဒ်၏ လိင်၊ ဝုဗ်-အတိုင်းမှတ်။

ဟိတ်ပါဠိ၏ သမ္ပန်အနက်ယောဇနာနည်း ဟိတ်ပါဠိ၌ ဘာဝယောဂပုဒ်က ကတ္တားဟော (ဗဟုဗ္ဗိသမာသံ၊ အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်) ဖြစ်လျှင် သမ္ပန်ပုဒ်ကို-သည်ဟု အနက်ပေး။ ဘာဝယောဂပုဒ်က ကံဘောဖြစ်လျှင်-ကိုဟုအနက်ပေး။

ဟိတ်ပါဠိ၏သမ္ပန်စာစပ်နည်း သမ္ပန်ပုဒ်ကို- သည် 'ဟူ၍၎င်း၊ 'ကို 'ဟူ၍၎င်း အနက်ပေးလျှင်

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ဟိတ်ပါဠိ၏ ဘာဝယောဂ၌ ကတ္တား၊ ကတ္တိ၊ ကမ္မ၊ ကမ္မိအဖြစ်ဖြင့်စပ်၊ သမ္ပန်ပုဒ်
ကို- ၏ 'ဟု အနက်ပေးလျှင် ဟိတ်ပါဠိ၏ တ္တပစ္စည်း (သို့) တာပစ္စည်း(သို့)
ဘာဝပုဒ်၌ သမ္ပန်၊ သမ္ပန္နိ အဖြစ်ဖြင့်စပ်။

မှတ်ချက်

အဘာဝတတ္တာ-၌ အဘာဝိတ-ဟူသောဘာဝယောဂသည် စတုန္ဒ သတိပဋ္ဌာန်
ကို ထောက်လျှင် ပုလ္လိင်၊ ဗဟုဝုစ်၊ ပဉ္စန္ဒ ကုန္တိယာနံ-ကိုထောက်လျှင် နပုလ္လိင်၊
ဗဟုဝုစ်။ အဋ္ဌဂီကဿ မဂ္ဂဿ-ကို ထောက်လျှင် ပုလ္လိင်၊ ဧကဝုစ်-စသည်ဖြင့်
မိမိနှင့်အနက်၊ အရကောက်အားဖြင့်တူသော ပုဒ်၏ လိင်၊ဝုစ်အတိုင်းမှတ်။

ဖလဂဏ္ဍဿ

ဂဏ္ဍံ ဟရတီတိ ဂဏ္ဍဟာရော။

ဖလေန ဂဏ္ဍဟာရော ဖလဂဏ္ဍော။ (ဟာရနောက်ပုဒ်ကျေ)

ဝါသီဇေဋ

ဝသတိ ဆိန္ဒတိ ဧတာယာတိ ဝါသီ။ (ဝသ+ဏံ၊ (နံ)-ဝသ+ဏ+ဣ (သို့) ဤ၊
ဣတ္ထိလိင်၊ ဣကာရန် (သို့) ဤကာရန်။

ဝါသီယာ ဇေဋ ဝါသီဇေဋ။ (ကွစိသမာသန္တဖြင့် သမာသန္တ-အပစ္စည်းသက်)

အင်္ဂုလိပဒါနိ

အင်္ဂတိ ဂစ္ဆတီတိ အင်္ဂုလိ (အင်္ဂ+ဥလိ)။

အင်္ဂုလိယာ ပဒါနိ အင်္ဂုလိပဒါနိ။

အင်္ဂုဋ္ဌပဒံ

အင်္ဂတိ ဂစ္ဆတီတိ အင်္ဂုဋ္ဌော။ (အင်္ဂ+ဋ္ဌ၊ အကို ဥပြု)

အဂ္ဂေ ပုရေ တိဋ္ဌတီတိ အင်္ဂုဋ္ဌော။(အဂ္ဂသဒ္ဓါ+ဋ္ဌာ+အ၊ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊ ဝဂ္ဂန္တပြု၊
ဂတစ်လုံးချေ၊ အကို ဥပြု)

ဉာဏံ အရ

ကုန်ပြီးသော အာသဝကို ဆင်ခြင်သော မဟာကြိယာဉာဏံရိပညာ။

သာမုဒ္ဓိကာ

သမံ ဥဒကေန လောဏံ ဧတ္တာတိ သမုဒ္ဓေါ။ (သတ္တမိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ၊
ဒဒ္ဓေဘော်ပြု၊ ကချေ) (နံ) သမုဒ္ဓတိ အတ္တသန္နိဿိတာနံ မစ္ဆမကရာနံ ဝိတိ
သောမနဿံ ပသဝတိ ဇနေတီတိ သမုဒ္ဓေါ (သံ+ဥဒိ+ဒ၊ ရန္တုဒါဒိဟိ-စသော
သုတ်ဖြင့်သက်)။ သမုဒ္ဓေ စရတီတိ သာမုဒ္ဓိကာ။

ဝေတ္တဗန္ဓနဗဒ္ဓါယ

ဝေပတိ ကမ္မတီတိ ဝေတ္တံ။ (ဝေပ+တ၊ ပ၊ န)ဗန္ဓိယတိ ဧတေနာတိ ဗန္ဓနံ၊
ဝေတ္တံ ဗန္ဓနံ ဝေတ္တဗန္ဓနံ၊ ဝေတ္တဗန္ဓနေန ဗဒ္ဓါ ဝေတ္တဗန္ဓနဗဒ္ဓါ။

ဟေမန္တိကေန

ဟိမာနံ ဧတ္တ သန္တိတိ ဟေမော။ (ဟိမ+ဏ) ဟေမော ဧဝ ဟေမန္တော။
(အန္တပုဒ် အနက်မရှိ) ဟေမန္တော ဧဝ ဟေမန္တိကံ။ (ဣကာအနက်မရှိ)
နာဝိဘတ်၊ ကရိုဏ်းအနက်၊ သတ္တမိအနက်တို့၌သက်။

ဝါတာတပပရေတာနိ ဝါတော စ အာတပေါ စ ဝါတာတပေါ။

ဝါတာတပေန ပရေတာနိ ဝါတာတပပရေတာနိ။

ပါဝုဿကေန ပဝဿတိတိ ပါဝုဿကော။ (ပ+ဝဿ+က္ခ)

သံယောဇနာနိ ပူတိကာနိ ပဋိပဿမ္ဘန္တိ အရ-အရဟတ္တဖိုလ်ကောက်။

(ဝါတာတပနှင့် တူသောတရား-ဝိပဿနာဉာဏ်၊ ပါဝုဿကမေယနှင့် တူသော တရား-အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ ဝေတ္တုဗုဒ္ဓနှင့် တူသောတရား-သံယောဇင်)

အဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမသုတ်။ (အံ၊ ၂၊ ၄၉၅)

အာဒိတ္တံ အဂ္ဂိဝဏ္ဏေန အာဒိပုတိတိ အာဒိတ္တော။ (အာ+ဒိပ+တ)

သမ္ပုလ္လိတံ သမန္တတော ပလ္လုလတိတိ သမ္ပုလ္လိတော။ (သံ+ပ+လေ+တ၊ ဣလာ)

သဇောတိဘူတံ ဇောတတိ သုဘာသုဘနိမိတ္တံ ပကာသတိတိ ဇောတိ။ (ဇော+ကာ၊ နပုလ္လိင်)

မှတ်ချက် ဇောတိသဒ္ဒါသည် နက္ခတ်နှင့် အရောင်ကို ဟောရာ၌- နပုလ္လိင်၊

မီးကိုဟောရာ၌ ပုလ္လိင်။

သဟ ဇောတိနာ ယော ဝတ္တတိတိ သဇောတိ။

သဇောတိ ဟုတွာ ဘူတော သဇောတိဘူတော။

ခတ္တိယကညံ ကနိယတိ ကာမိယတိ ပုရိသေဟိတိ ကညာ။ (ကန+ယ+အာ၊ နှုကို ၂ ပြု။

ဒွေဘော်လာ) (နံ) ကံ ပုရိသံ ဂေ တိ တောသေတိတိ ကညာ။ (ကသဒ္ဒါ+ည)

ခတ္တိယာ စ သာ ကညာ စာတိ ခတ္တိယံကညာ။ (ရှေ့ပုဒ် ပုမ္မော့)

မုဒုတလုနဟတ္ထပါဒိ-တရတိ ဝစ္ဆတိတိ တလုနော။ (တရ+ဥန၊ ရကို လ-ပြု)

မုဒု စ သော တလုနော စာတိ မုဒုတလုနော။

မုဒုတလုနော ဟတ္ထပါဒေါ ဧတိဿာတိ မုဒုတလုနဟတ္ထပါဒိ

အာလိင်္ဂေတွာ အရ-ကာယဒ္ဒါရိကဝီထိချ၊ လောဘဇောစေား။

ဒုဿိလဿ နန္တိ သိလံ ယဿာတိ ဒုဿိလော။

ပါပဓမ္မဿ ပါပေါ လာမကော ဓမ္မော သဘာဝေါ ယဿာတိ ပါပဓမ္မော။

အသုစိသင်္ကဿရသမာစာရဿ-သရိတဇ္ဇောတိ သရော။ သရော သမာစာရော ဧတဿာတိ-

သရသမာစာရော၊ သင်္ကာယ သမာစာရော သင်္ကဿရသမာစာရော။

အသုစိ ဟုတွာ သင်္ကဿရသမာစာရော အသုစိသင်္ကဿရသမာစာရော။

ပဋိစ္စန္ဒကမ္မန္တဿ ပဋိစ္စာဒေတဗ္ဗန္တိ ပဋိစ္စန္ဒံ (ပဋိ+ဆဒ+တ)။ ကမ္မမေဝ ကမ္မန္တံ။
ပဋိစ္စန္ဒံ ကမ္မန္တံ ယဿာတိ ပဋိစ္စန္ဒကမ္မန္တော။ အကုသိုလ်စိတ်၊ စေတသိက်ကောက်။

သမဏပဋိညဿ ပဋိဇာနနံ ပဋိညာ (ပဋိ+ဉာ+အ+အာ)
သမဏောတိ ပဋိညာ ယဿာတိ သမဏပဋိညော။

အန္တောပူတိကဿ-ပဝတိတိ ပူတိ။ (ပူ+တိ) အန္တော ပူတိ ယဿာတိ အန္တောပူတိကော။
ပူတိ အရ အကုသိုလ်စိတ်၊ စေတသိက်ကောက်။

အဝဿုတဿ အဝဿတိတိ အဝဿုတော (အဝ+သု +တ)။ ရာဂစသော ကိလေသာကောက်။

ကသမ္မုဇာတဿ ကသိယတေ ဝိလိခိယတေတိ ကသမ္မု။ (ကသ+အမ္မု၊ အမှိုက်ဟော)
ကသမ္မု ဝိယာတိ ကသမ္မု (ဥပမာတဒ္ဓိတ်)။ ကိလေသာကောက်။
ကသမ္မု ဇာတော ယဿာတိ ကသမ္မုဇာတော။

တတောနိဒါနံ ထိုမီးပုံကြီးကို ပွေဖက်ထိုင်ခြင်းအိပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိသော။
ဤအလို တံ နိဒါနံ ကာရဏံ အဿာတိ တတောနိဒါနံ။ (အလုတ္တဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ)
တတော-၌ ပထမာသိဝိဘတ်ကို တောပြု။ (တနည်း) ပထမာအနက်၌-တော
ပစ္စည်းသက်၊ တတောနိဒါနံ-၌ အံဝိဘတ်-ကံအနက်၌သက်။ မရဏံ မရဏမတ္တံ-
တို့၌ တုလျာဓိကရဏဝိသေသန/ဝိသေသျှအဖြစ်ဖြင့်စပ်။

တတောနိဒါနံ အရ-စုတ်ကိစ္စတပ်သော မဟာဝိပါက်စိတ်(၈)ပါးနှင့် ကာယိကဒုက္ခစေတသိက
ဒုက္ခကိုကောက်။ (မရဏံ မရဏမတ္တံ-ကိုထောက်)

(နံ) ထိုမီးပုံကြီးကို ပွေဖက်ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိသည်ဖြစ်၍။
ဤအလို အံ-ဝိဘတ် ကြိယာဝိသေသန အနက်၌သက်။ နိဂစ္ဆေယျ-၌ ကြိယာ
ဝိသေသန/ဝိသေသျှ အဖြစ်ဖြင့်စပ်။ ကျွန်သောသဒ္ဓါသင်္ဂဟများကို
အထက်ပါအတိုင်းနည်းတူမှတ်)

(နံ) ထိုမီးပုံကြီးကို ပွေဖက်ထိုင်ခြင်း၊ အိပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။
ဤအလို တံ နိဒါနံ တတောနိဒါနံ (အလုတ္တကမ္မဓာရံ)။ တတော-၌ ပထမာသိကို တောပြု။
(နံ) ဟိတ်အနက်၌ တောပစ္စည်းသက်၊ တတောနိဒါနံ-၌ သိဝိဘတ်တို့သည်
အာလပနေစ-သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ဟိတ်အနက်၌သက်၊ နိဂစ္ဆေယျ-၌ဟိတ်၏
ဖိုလ် အဖြစ်ဖြင့်စပ်။

မှတ်ချက် အင်္ဂုတ္တိုရ်နိဿယ-၌ ဤတတိယနည်းကို သမာသ်မဟုတ်၊ ဝါကျသာတည်း-
ဟု မိန့်ဆိုထားသည်။

ဝါလရဇ္ဇယာ ဝလီယတေ သံဝရီယတေတိ ဝါလော (ဝလ+ဏ)။ ရုန္ဒန္တိ ဧတာယာတိ ရဇ္ဇ။
(ရူစ+ဇု ခေတုဇပြု၊ ဥကို အပြု) ဝါလေဟိ ကတာ ရဇ္ဇ၊ ဝါလရဇ္ဇ။

တေလဓောတာယ ဓောဝီယတေတိ ဓောတာ၊ (ဓောဝု+တ၊ ဝချေ)
တေလေန ဓောတာ သေလဓောတာ။

ပစ္စောရသ္မိ အဘိမုခေါ ဥရော ပစ္စောရော၊တသ္မိပစ္စောရသ္မိ။
သဒ္ဓါဒေယျံ ဒါတဗ္ဗန္တိ ဒေယျံ၊ သဒ္ဓါယ ဒေယျံ သဒ္ဓါဒေယျံ။ ရှေ့ပုဒ် သဒ္ဓါယ-ပုဒ်သည်
တွာပစ္စယန္တပုဒ် (နံ) နာဝိဘတျန္တဟုမှတ်။

အယောပဋ္ဌေန အယတိ နာနာကမ္မာရကိစ္စေသု ယောဂံ ဝစ္ဆတိတိ အယော။(အယ+အ)
အယဿ ပဋ္ဌော အယောပဋ္ဌော။(နံ) အယဿ ကတော ပဋ္ဌော အယောပဋ္ဌော။

လောဟဂုဋ္ဌေန လုနာတိ ဧတေနာတိ လောဟံ(လူ+ဟ)။ လောဟဿ ဂုဋ္ဌော လောဟဂုဋ္ဌော။
အယောမဉ္ဇံ အယဿ ကတော မဉ္ဇော အယောမဉ္ဇော။ကံအနက်၊ ဒုတိယသက်၊ ကမ္မတ္ထေ
ဒုတိယာ။ အဘိဥပသာရဋ္ဌိစပ်။ (နံ) ဒုတိယာအံဝိဘတိ၊ သတ္တမိအနက်၌သက်၊
တတိယာသတ္တမိနဉ္စ၊ အဘိနိသီဒေယျ၊ အဘိနိပဇ္ဇေယျတိ၌စပ်။

ဖေဏုဒ္ဒေဟကံ ဖိယတိ ဥဂ္ဂစ္ဆတိတိ ဖေဏံ (ဖိ+ယ)။ ဥဒ္ဒေဟတိတိ ဥဒ္ဒေဟကံ။ (ဥ+ဒိဟ+ဏ္ဍ)
ဖေဏဿ ဥဒ္ဒေဟကံ ဖေဏုဒ္ဒေဟကံ။ ကြိယာဝိသေသနအနက် အံ-သက်။

ဥဒ္ဓံပါဒိ ဥဒ္ဓံ ပါဒေါ ယဿာတိ ဥဒ္ဓံပါဒေါ၊တံ ဥဒ္ဓံပါဒိ။ ကြိယာဝိသေသနအနက် အံသက်။
အဓောသိရံ သုသုမာရေဟိ သေဝီယတိတိ သိရော။(သိ+ရ) အဓော သိရော ယဿာတိ
အဓောသိရော၊ တံ အဓောသိရံ၊ ကြိယာဝိသေသနအနက် အံ-သက်။

ကာရာ ကရီယန္တေတိ ကာရာ။ (ကရ+ဏ)

ကရဓာတ် အရ မဟာကုသိုလ်ရှိဒါနစေတနာ။

ဏပစ္စည်း အရ ဒါနစေတနာနှင့် ယှဉ်သော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (သဟဇာတပြိုင်၊
ကြီး-ငှ၊ ည၊ သမ်၊ ကမ္မ၊ အာဟာရ)

အဝဉ္ဇာ ဝဓတိ ပုတ္တံ ဟနတိတိ ဝဉ္ဇာ။ (ဟန+အ+အာ၊ ဟနကို ဝဓပြု၊ ခေတုဇပြု၊
ဝထက်၌နိဂ္ဂဟိတ်လု၊ ဝဂ္ဂန္တပြု။)

(နဲ)

ဝေါ ပုတ္တော ဈော နံဋ္ဌော ဒေတိဿာတိ ဝဉ္ဇာ။ (ဝပုဒ်+ဈပုဒ်၊ ဝထက်၌ နိဂ္ဂဟိတ်
လာ၊ ဝဂ္ဂန္တပျံ၊ ဣတ္ထိဇောတက-အာပစ္စည်းသက်၊ အမြဲမအနက်ဟော)
ဝဉ္ဇာ ဝိယာတိ ဝဉ္ဇာ(ပဗ္ဗဇာ)။ န ဝဉ္ဇာ အဝဉ္ဇာ။

သဥဒြိယာ

ဥဒယနံ ဥဒယော၊ သဟ ဥဒယေန ယာ ဝတ္တတိတိ သဥဒြိယာ။
ဥဒြိယ အရ-ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်ကောက်။ သဥဒြိယာ အရ-ပဗ္ဗဇာကောက်။

အတ္တတ္ထံ

အတ္တနော အတ္တော အတ္တတ္တော။
(ပစ္စုပ္ပန်၊ တမလွန်အကျိုး၊ လောကီ၊ လောကုတ္တရာအကျိုး)

ဝေယျာကရဏသ္မိ

ပုစ္ဆာဝိသဇ္ဇနာဝသေန ဗျာကရိယတေတိ ဗျာကရဏံ။ (ဝိ+အာ+ကရ+ယု)
ဗျာကရဏမေဝ ဝေယျာကရဏံ။ (ဗျာကရဏ+ဏ)
လက္ခဏဝန္တကံအနက်၊ သ္မိသက်၊ ကာလဘာဝေသု စ။

သုဒုက္ကရံ

ဒုက္ခေန ကရိယတေတိ ဒုက္ကရံ (ဒု+ကရ+ခ)။ သုဠု ဒုက္ကရံ သုဒုက္ကရံ။

သုနေတ္တသုတ်။ (အံ၊ ၂၊ ၅၀၀)

တိတ္ထကရော

တရန္တိ ဧတ္တာဟိ တိတ္ထံ (တရ+ထ၊ ပကတိဆိပ်ကမ်း)။ တိတ္ထံ ဝိယာတိ တိတ္ထံ။
(တိတ္ထ+အ) တိတ္ထံ ကရောတိတိ တိတ္ထကရော။

ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နံ

တိတ္ထ အရ- မဟာကုသိုလ်ရှိ သမ္ပာဒိဋ္ဌိ၊ တိတ္ထကရ အရ- ဒေသနာဉာဏ်။
စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ပဿတိတိ ဒိဋ္ဌိ။ (ဒိသ+တ)
ဒိဋ္ဌိယာ သမ္ပန္နော ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော။ ဒိဋ္ဌိ အရ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကောက်။

ခန္တိ

ခနတိတိ ခန္တိ (ခန+တိ)။ ဒေါသစေတသိက်ကောက်။

ယထာမံ

ယထာ+ဣမံ-ဟုဖြတ်၊ ဝါပရော အသရူပါ-သုတ်ဖြင့် ဣကိုချေ။

မှတ်ချက်

ကျန်ပုဒ်တို့၏ ဝံစနတ္ထဝေသည်ကို ဒုတိယဆင့် အင်္ဂုတ္တိရ် အလင်းတန်း-
၂၆၈၊ ၂၆၉။

အရကသုတ်။ (အံ၊ ၂၊ ၅၀၁)

မန္တာယံ

မနတိ ဇာနာတိတိ မန္တာ (မန+တ+အာ)၊ တာယံ မန္တာယံ။
ကရိဏ်းအနက်၊ သ္မိသက်၊ သ္မိကိုယ်ပြု။ ကညာဒိဂိုဏ်း၊ မန္တာ/မန္တာ၊ မန္တယော-
စသည်စဉ်။ မဟာကုဉာသံရှိပညာကောက်။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

(န) မန္တေတဝံ မန္တယ ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗန္တိ မန္တယံ။ (မန္တ+ဏှ၊ ဣအာဂံ၊ ဣကို အာပြု၊ လိင်အနက်၊ ပထမာသိဝိဘတ်သက်၊ စိတ္တာဒိဂိုဏ်း၊ မန္တယံ/မန္တယာ မန္တယာနိ-စသည်စဉ်။

မန္တဓာတ် အရ -မဟာကုဉာသံရိပညာ။

ကျပစ္စည်း အရ-လူတို့၏ ဇီဝိတိန္ဒြေကောက်။ (အာရမ္မဏပြိုင်)

ဥဿာဝဗိန္နု

ဥပရိတော သဝတီတိ ဥဿာဝေါ။ (ဥ+သု+ဏ)

ဝိန္နိယတေ လဗ္ဘတေတိ ဗိန္နု။ (ဝိဒ+ဥ၊ ဝကို ငပြု၊ နိဂ္ဂဟိတ်လော၊ မပြု)

ဥဿာဝဿ ဗိန္နု ဥဿာဝဗိန္နု။

ဥဒကပုဗ္ဗဠကံ

ဥဒကေ ပုဗ္ဗဠကံ ဥဒကပုဗ္ဗဠကံ။

ဒဏ္ဍရာဇိ

ရာဇေတိ ပဝတ္တတိတိ ရာဇိ။ (ရာဇ+ဣ၊ ထိ) ဒဏ္ဍဿ ရာဇိ ဒဏ္ဍရာဇိ။

ပဗ္ဗတေယျာ

ပဗ္ဗတတော သမ္ဘဝါ ပဗ္ဗတေယျာ။ (ပဗ္ဗတ+ဧေယျ)

ဟာရဟာရိနိ

ဟရိတဗ္ဗာနိတိ ဟာရာနိ။

ဟာရာနိ ဟရတိတိ ဟာရဟာရိနိ။ (ဟာရ+ဟရ+ဏိ+ဣနိ)

ခေဠပိဏ္ဍံ

ခေဠဿ ပိဏ္ဍော ခေဠပိဏ္ဍော။

အယောကဋ္ဌာဟေ-ကဋ္ဌန္တိ ဧတ္ထ ဩသဓာဒိ မဒ္ဒန္တိတိ ကဋ္ဌာဟော။ (ကဋ္ဌ+ဟ၊ အလယ်၌ အာ-လာ)

အယဿ ကဋ္ဌာဟော အယောကဋ္ဌာဟော။

မံသပေသိ

ပိသိယတေတိ ပေသိ (ပိသ+ဣ)။ မံသဿ ပေသိ မံသပေသိ။

ဂေါဝဇ္ဈပမံ

ဝဓိတဗ္ဗာတိ ဝဇ္ဈာ (ဟန+ဣ+အာ၊ ဟနကိုဝေပြု)။

ဂါဝိ စ သာ ဝဇ္ဈာစာတိ ဂေါဝဇ္ဈာ။

ဂေါဝဇ္ဈာ ဥပမာ ယဿာတိ ဂေါဝဇ္ဈပမံ။ (ဇီဝိတံ)

သဋ္ဌိဝဿသဟဿာနိ ငဿာနံ သဟဿာနိ ဝဿသဟဿာနိ။

သဋ္ဌိ စ သာ ဝဿသဟဿာနိစာတိ သဋ္ဌိဝဿသဟဿာနိ။

ပဉ္စဝဿသတိကာ-ဝဿာနံ သတကာနိ ဝဿသတကာနိ။ ပဉ္စ ဝဿသတကာနိ ပဉ္စဝဿသတကာနိ။

ပဉ္စဝဿသတကာနိ ဧတိဿာ အတ္ထိတိ ပဉ္စဝဿသတိကာ။

အလံပတေယျာ အလံ ပတိနောတိ အလံပတိ။ (အမာဒိပရစတုတ္ထိ အဗျယိဘောသမာသိ)

အလံပတိ ဧဝ အလံပတေယျာ။ (အလံပတိ+ဧေယျ+အာ)

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

- မာတုထညာယ တနောတိ ဣတ္ထိန္တိ ထနော။(တနု+အ၊တကိုထပြု)
ထနတော ဇာတံ ထညံ။ (ထန+ယ၊ ဇာတာဒိနမိမိယာစ-သုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့်သက်၊
လိင်္ဂဝိပလ္လာသနည်း) မာတုယာ ထညံ မာတုထညံ။
- ကပိမိဒ္ဒေါ ကမ္ပတိ စလတိတိ ကပိ၊ ကပိနော မိဒ္ဓံ ကပိမိဒ္ဓံ။
ကပိမိဒ္ဓံ ဝိယ မိဒ္ဓံ ယဿာတိ ကပိမိဒ္ဒေါ။ (ရွှေမိဒ္ဓကိုချေ)
- ဒုက္ခိတော ဒုက္ခံ သဉ္ဇာတံ အဿ အတ္ထိတိ ဒုက္ခိတော။(ဒုက္ခ+ဣတ၊သဉ္ဇာတအဿတ္ထိတဒ္ဓိတံ)
(န) ဒုက္ခံ ဣတော ဒုက္ခိတော။ (ဒုက္ခ+ဣတ၊ ဒုတိယာတယျရိသ်)
- ဗျာဓိတော ဗျာဓိ သဉ္ဇာတော အဿ အတ္ထိတိ ဗျာဓိတော။ (ဗျာဓိ+တ)
- ဥပေါသထိကော ဥပဝသိတဗ္ဗောတိ ဥပေါသထော။ (ဥပ+ဝသ+ထ၊ ဝကိုဩပြု။ သီလ)
ဥပေါသထော အဿ အတ္ထိတိ ဥပေါသထိကော။

ဝိနယဓေသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၅၀၄)

- အဏုမတ္တေသု (နံ) အဏတိ သုခုမဘာဝေန ပဝတ္တတိတိ အဏု။ (အဏ+ဥ၊ နပုလ္လိင်)
အမတိတိ အဏု။ (အမ+ဏု၊ ဓာတွန်ကျေ၊ ဟနာဒိဟိ ဣနုတဝေါဖြင့်သက်)
အဏု မတ္တာ ယေသန္တိ အဏုမတ္တာနိ။(ဝဇ္ဇနိ)
သတ္တမိအနက်၊ သုဝိဘတ်၊ (နံ) နိမိတ်အနက်၊ သုဝိဘတ်သက်။
- ဝဇ္ဇေသု ဝဒိတဗ္ဗာနိတိ ဝဇ္ဇနိ (ဝဒ+ဏု)။ အကုသိုလ်။
သတ္တမိအနက်၊ နိမိတ်အနက်တို့၌ သုဝိဘတ်သက်။
- သိက္ခာပဒေသု သိက္ခိတဗ္ဗောတိ သိက္ခာ၊ ပဇ္ဇတေ ဣမိနာတိ ပဒံ။
သိက္ခာယ ပဒံ သိက္ခာပဒံ၊ တေသု သိက္ခာပဒေသု။
(နိဒ္ဒါရဏအနက်၊သတ္တမိအနက်တို့၌ သုဝိဘတ်သက်)
သိက္ခာ အရ-ဝိရတီနှင့်ယှဉ်သော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။
ပဒ အရ-မဟာကုသိုလ်ရှိဝိရတီ။
- သွာဂတာနိ အာဂစ္ဆန္တိတိ အာဂတာနိ၊ သုဠု အာဂတာနိ သွာဂတာနိ။
- သုဝိဘတ္တာနိ ဝိဘဇိယန္တေတိ ဝိဘတ္တာနိ၊ သုဠု ဝိဘတ္တာနိ သုဝိဘတ္တာနိ။
- အနုဗျဉ္ဇနသော အနု အနု ဗျဉ္ဇယတိ ပကာသေတိတိ အနုဗျဉ္ဇနံ။ ဘေန အနုဗျဉ္ဇနသော။
- အသံဟီရော သံဟရိတဗ္ဗော ပရဝါဒိနာ သံဟရိတု သက္ကုဏေယျောတိ သံဟီရော။
(သံ+ဟရ+အ၊ ဟ၌ အ-ကို ဤပြု) န သံဟီရော အသံဟီရော။

သတ္တုသာသနသုတ်။(အံ၊ ၂၊ ၅၀၇)

ဝူပကဋ္ဌော ဝူပကာသေတိတိ ဝူပကဋ္ဌော။ (ဝိ+ဥပ+ကာသ+တ၊ ဓာတွန်နှင့်တကွ တကို ဋ္ဌပြု)
 ယင်း၏ အပါဒါန်ပုဒ်အရ အပေါင်းအဖော်နှင့် ကိလေသာကိုကောက်။
 ဝိရာဂါယ ရာဂါဒိနံ ဝိရဇ္ဇနံ ဝိရာဂေါ။
 အဘိညာယ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ အဘိဇာနနံ အဘိညာ။
 သမ္မောဓာယ စတ္တာရိ သစ္စာနိ သမ္မုဇ္ဈတိတိ သမ္မောဓော။
 ဓမ္မော သမ္မဒေဝ အပါယာဒိသု အပတနဇုသေန ဓာရေတိတိ ဓမ္မော။
 ဝိနယော ကိလေသေ ဝိနေတိတိ ဝိနယော။

သမဏဝဂ်။ (အံ၊ ၂၊ ၅၀၈)

သတ္တန္တံ ဓမ္မာနံ ဆဋ္ဌိနိဝိဘတိ၊ ကံအနက်၊ သမ္ပန်အနက်တို့၌သက်၊ ကံအနက်ပေးခိုက် ဘိန္နတ္တာ
 ဝယ် ဘိန္န၌ ကမ္မ၊ ကမ္မိစပ်။ သမ္ပန်အနက်ပေးခိုက် တ္တပစ္စည်း၌သမ္ပန်၊ သမ္ပန္နိစပ်။
 သတ္တဓမ္မသရုပ် ၁။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ၂။ ဝိစိကိစ္ဆာ ၃။ သီလဗ္ဗတပရာမာသ
 ၄။ ရာဂ ၅။ ဒေါသ ၆။ မောဟ ၇။ မာန။
 ဘိန္နတ္တာ ဘိန္နိယိသုတိ ဘိန္နာ။ (ဘိဒိ+တ၊ ပုလ္လိင်၊ ဗဟုဝစ်)
 ဘိန္နာနံ ဘာဝေါ ဘိန္နတ္တံ။ တသ္မာ ဘိန္နတ္တာ။
 ဘိန္နာ-၌ ဘိဒိဓာတ်အရ-အရိယာမဂ်(၄)ပါးကောက်။
 တပစ္စည်း အရ- သက္ကာယဒိဋ္ဌိစသော (၇) ပါးကောက်။
 ဘိက္ခု ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ ဘိန္နတိတိ ဘိက္ခု။
 (ဘိဒိ+ရ၊ ဒကိုစပြု၊ ကဒ္ဓေဘော်လာ၊ ရဿပြု၊) ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်။
 ဘိဒိဓာတ် အရ-အရိယာမဂ် (၄) ပါးကောက်။
 သမဏော အရိယမဂ္ဂေန သဗ္ဗသော ပါပါနံ သမိတာတိ သမဏော။ (ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်)
 ဗြာဟ္မဏော ဗဟန္တိ ပါပေ ဗဟိကရောန္တိတိ ဗြာဟ္မဏော။ (ဗဟ+ယု၊ ဗဟကိုဗြဟ္မပြု၊
 ဒိယပြု၊ ယုကိုအနပြု၊ နကိုဏပြု၊)
 (န) ပါပါနိ ဗာဓေတိ ဗြာဟ္မဏော။ (ဗာ+ယု၊ ဗာကို ဗြာဟ္မပြု၊ ယုကို အနပြု၊
 နကိုဏပြု)
 (န) ပါပေ ဝါဟယတိတိ ဗြာဟ္မဏော။ (ဝဟ+ကာရိတ်ဏေ+ယု၊ ကာရိတ်ချေ၊
 ဝုဒ္ဓိပြု၊ ဝကိုစပြု၊ ဗာဟကိုဗြာဟ္မပြု၊ ယုကို အနပြု၊ နကိုဏပြု)

၁၁၄

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

(န) ဗြဟ္မတော အာဂတော ဗြဟ္မာ။(ဗြဟ္မ+အ၊ အာဂတတဒ္ဒိတ်)
အရိယာမဂ်ကောက်။

အသမ္မေဟပဋိဝေဓဝသေန ဗြဟ္မံ အဏိ အညာသီတိ ဗြာဟ္မဏော။
(ဗြဟ္မ+အဏ+အ)

သောတ္တိယော

ကိလေသေ သုဏိ အပဟရိတိ သုတ္တော။(သု+တ၊)
သုဓာတ် အရ-အရိယာမဂ်ကောက်။ တပစ္စည်း အရ-အရဟတ္တဖိုလ်။
သုတ္တော ဧဝ သောတ္တိယော။(သုတ္တ+ဏိက၊ကကိုယပြု)

ဝေဒဂူ

စတုမဂ္ဂဉာဏသင်္ခါတေဟိ ဝေဒေဟိ အကုသလေ ဓမ္မေ ပဟာနာဘိသမယ
ဝသေန အဂစ္ဆိ ပဋိဝိဇ္ဈိတိ ဝေဒဂူ။ (ဝေဒ+ဂမု+ဂူ၊ ကစ္စည်း-အလို ဘိက္ခုဒိဘော
စ-သုတ်ဖြင့်သက်၊ ရှု-အလို ပါရာဒိဂမိမှာ ရှု-သုတ်ဖြင့်သက်)

အရိယော

အာရကာအနက်ဟော နိပါတ်ပုဒ်၊ အာရကာ-ဟူလိုလျှက် အာကို ရသပြု။
ရ၌ အ-ကို ဣပြု။ ကကိုယပြု။ ပြီး။

အရဟတ

အာရကာအနက်ဟော နိပါတ်ပုဒ်၊ အာရကာ-ဟူလိုလျှက် အာဒိယကို
အရသပြု။ ကကို ဟပြု။ ပြီး။

မှတ်ချက်

အာဟုနေယျဝဂ်၌ ဟောတော်မူအပ်သော သုတ်ပေါင်း ၅၂၈-သုတ်တို့၏
ရေတွက်ပုံအကျယ်ကို (အံ၊ သျ၊ ၄၊ ၂၈၉) ရှုလေ

သတ္တကနိပါတ်ပြီး၏

xxxxxxxx

အဋ္ဌကနိပါတ်

ပဌမပဏ္ဏာသက

မေတ္တာဝဂ်

မေတ္တာသုတ်(အံ၊ ၃၊ ၁)

- မေတ္တာယ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ပ-ဈာန်၊ ဒု-ဈာန်၊ တ-ဈာန်၊ စ-ဈာန်ရှိမေတ္တာ။
စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ပ, ဒု, တ-ဈာန်ရှိမေတ္တာ။
- စေတောဝိမုတ္တိယာ-ပဋိပက္ခတော ဝိမုတ္တတိ တောယာတိ ဝိမုတ္တိ (ဝိ+မု+တိ)။ စေတသော ဝိမုတ္တိ
စေတောဝိမုတ္တိ။ စေတော-အရ-တိက. စတုက္ကဈာန်စိတ် (ပစ္စယုပ္ပန်)
ဝိမုတ္တိ-အရ တိက, စတုက္ကဈာန်ရှိမေတ္တာ (ပစ္စည်း)
သဟဇာတပြိုင်။ ကြီး-၄၊ အညမည၊ သမ္ပယုတ္တ၊ ဟေတု (၇)ပစ္စည်းထုတ်။
ဝိမုတ္တိ-၌ မုဝဇာတ် အရ တိက, စတုက္ကဈာန်စိတ်
တိ-ပစ္စည်းအရ တိက, စတုက္ကဈာန်ရှိမေတ္တာ။ (အံသကပါအတိုင်းပြိုင်)
ဝိမုတ္တိ၏ အပါဒါန်ပုဒ်အရ နိဝရဏ-၅ ပါး(သာမည) ဘူပါဒနိဝရဏ (ဝိသေသ)
- မှတ်ချက် ဝိမုတ္တိ-အရနှင့် ဝိမုတ္တိအပါဒါန်ပုဒ်တို့-အရ ပဋ္ဌာန်းနည်းအရ ပကတူပပြိုင်။
သ္မိဝိဘတ်၊ လက္ခဏဝန္တကံအနက်၊ ကာလဘာဝေသု စ-သုတ်ဖြင့်သက်။
(နံ) ဆဋ္ဌိသဝိဘတ်၊ သာမိအနက်၊ သာမိသ္မိ ဆဋ္ဌိ-သုတ်ဖြင့်သက်။
- အာသေဝိတာယ သေဝိယိတ္တာတိ သေဝိတာ၊ (သေဝ+တ+အာ)
အာဒဓရေန သေဝိတာ အာသေဝိတာ၊ (မေတ္တာ)
- ဘာဝိတာယ ဘာဝိယိတ္တာတိ ဘာဝိတာ။ (မေတ္တာ)
- ဗဟုလိကတာယ ကရိယိတ္တာတိ ကတာ၊ ဗဟုလံ ကတာ ဗဟုလိကတာ။ (မေတ္တာ)
အဘူတတဗ္ဗာဝေ ကရာသဘူယောဂေ ဝိကာရာစိ-သုတ်ဖြင့် ကရ-ဓာတ်။
အယှဉ် အဘူတတဗ္ဗာအနက်၌ ဗဟုလနောင် စီပစ္စည်းသက်။
(ကစ္စည်း-အလို ယဒနုပပန္နာ နိပါတနာ သိဇ္ဇန္တိ-သုတ်ဖြင့် ဤပစ္စည်းသက်)

- ယာနီကတာယ အယာနမ္ပိ ယာနံ ဝိယ ကတာ ယာနီကတာ။ (စိ-ပစ္စည်းသက်)
- ဝတ္ထုကတာယ ဝသတိ ဧတ္ထာတိ ဝတ္ထု၊ ဝတ္ထု ဝိယ ကတာ ဝတ္ထုကတာ။
- အနုဋ္ဌိတာယ တိဋ္ဌာပိယိတ္ထာတိ ဋ္ဌိတာ၊ (ဋ္ဌာ+ကာရိတ်-ဧ+တ+အာ)အနု အနု ဋ္ဌိတာ
အနုဋ္ဌိတာ။ ဋ္ဌိတာ-၌ ဌာဓာတ်၊ တပစ္စည်း အရ- တိက၊ စတုက္ကဗျာန်ရှိမေတ္တာ။
ဏာပေ-ပစ္စည်း အရ- ယင်းဗျာန်နှင့်ယှဉ်သော တိက၊ စတုက္ကဗျာန်စိတ်။
- သုသမာရဒ္ဓါယ သမာရဘိယိတ္ထာတိ သမာရဒ္ဓါ၊ သုဋ္ဌု သမာရဒ္ဓါ သုသမာရဒ္ဓါ။
တာယ သုသမာရဒ္ဓါယ
- မှတ်ချက် အာသေဝိတာယ-စသော ပုဒ်တို့၌ သ္မိဝိဘတ်၊ လက္ခဏအနက်၊ ကာလဘာဝေသု
စ-သုတ်ဖြင့်သက်။ (လက္ခဏပုဒ်ကြိုခိုက်) ဆဋ္ဌိသဝိဘတ်၊ သာမိအနက်၊ သာမိသ္မိ
ဆဋ္ဌိ-သုတ်ဖြင့်သက်။ (စေတောဝိမုတ္တိယာ-၏ ဝိသေသနကြိုခိုက်)
- ဥတ္တရီ ဥတ္တရတိတိ ဥတ္တရီ။ (အရဟတ္တဖိုလ်ကောက်)
ယင်း၏ အပါဒါန်ပုဒ်အရ-မေတ္တာဗျာန်သမာပတ်ကောက်။
- ဗြဟ္မလောကူပဂေါ-၌ ဗြဟ္မလောက အရ သုဘကိဏှာတိုင်အောင်သော ရူပါဝစရ-၉ ဘုံကောက်။
ယော စ မေတ္တံ ဘာဝယတိ-ကို မေတ္တာ ဘဝတိ-ဟု သုဒ္ဓဝါကျပြောင်း။
- ဘာဝယတိ ဓာတ်အရ တိက၊ စတုက္ကဗျာန်။ ကာရိတ်ပစ္စည်းအရ တိက၊ စတုက္ကဗျာန်ရှိမေတ္တာ။
- အပ္ပမာဏံ (၁) ပွားများမှုအနေအားဖြင့် အတိုင်းအဆမရှိသော။
နတ္ထိ ပမာဏံ ဧတဿာတိ အပ္ပမာဏံ။ (မေတ္တာဗျာန်)
(၂) သတ္တဝါပညတ် အာရုံအနေအားဖြင့် အတိုင်းအဆ မရှိသော။ နတ္ထိ ပမာဏံ
ဧတဿာတိ အပ္ပမာဏံ။ (မေတ္တာဗျာန်) (နံ) အတိုင်းအဆ ပမာဏမရှိသော
အာရုံရှိသော။ နတ္ထိ ပမာဏံ ဧတဿာတိ အပ္ပမာဏံ။ (သတ္တဝါပညတ်အာရုံ)
အပ္ပမာဏံ အာရမ္မဏံ ဧတဿာတိ အပ္ပမာဏံ။ (အာရမ္မဏ-နောက်ပုဒ်ကျေ)
မေတ္တာဗျာန်ကောက်။
(၃) သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြုခြင်းအားဖြင့် အတိုင်းအဆပမာဏမရှိသော။
နတ္ထိ ပမာဏံ ဧတဿာတိ အပ္ပမာဏံ။ (မေတ္တာဗျာန်)
အံဝိဘတ်၊ ကာရိတ်ကံ အနက်၊ ဂတိ ဗုဒ္ဓိ-စသောသုတ်ဖြင့်သက်။
(နံ) အတိုင်းအဆ ပမာဏမရှိအောင်-ဟု အနက်ပေးလျှင် အံဝိဘတ်၊ ကြိယာ
ဝိသေသန-အနက်၊ ကမ္မဏ္ဍေ ဒုတိယာ-သုတ်ဖြင့်သက်။

တနူ သံယောဇနာ ဟောန္တိ၊ ပဿတော ဥပဓိက္ခယံ

ဥပဓိက္ခယံ-ကိလေသာဥပဓိတို့၏ ကုန်ကြောင်းအရဟတ္တဖိုလ်ကို(မေတ္တာပဒဋ္ဌာနာယ-မေတ္တာစွာနိဟူသော နိုးကပ်သော အကြောင်းရှိသော၊ ဝိပဿနာယ-ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်၊ အနတ္တမေဓ-အစဉ်အားဖြင့်၊) ပဿတော-ဆိုက်ရောက်ရှုမြင်သော၊ တဿ-၏။ သံယောဇနာ-ဆယ်ပါးသော သံယောဇဉ်တို့သည်၊ တနူ-ပယ်သတ်အပ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-၏။ ဤအလို--

တနူ အနိပ္ပန္နုပါဠိပဒိကပုဒ်၊ (နံ) ပဟိယမာန-အနက်ဟော နိပါတ်ပုဒ်။ သံယောဇဉ် (၁၀) ပါးကောက်။

ပဿတော ပဿတီတိ ပဿန္တော၊ တဿ ပဿတော။ မေတ္တာစွာနိ-ဟူသော နိုးသော အကြောင်းရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ (ကရိဏ်းပုဒ် အရလည်းနည်းတူကောက်)

ဥပဓိက္ခယံ ဥပဓိယန္တိ အပါယဒုက္ခံ ဒတ္ထာတိ ဥပဓိ၊ (ဥပ+ဓာ+ဣ) ခီယတိ ဒေတေနာတိ-ခယော၊ ဥပဓိနံ ခယော ဥပဓိခယော၊

ဥပဓိ-အရ ကိလေသာ (၁၀) ပါး။ ခယ-အရ အရဟတ္တဖိုလ်၊ (ပကတူပမ္ပိ-ပြိုင်) မှတ်ချက် ဥပဓိက္ခယံ- သည် တပျူရိသ်သမာသ်ဖြစ်၍ နောက်ပုဒ်ပြဋ္ဌာန်းသောကြောင့်- ဥပဓိက္ခယံ-ဟူသော အရ-အရဟတ္တဖိုလ်ကိုပင်ကောက်ရသည်။ (ကုန်နည်းတူ)

ပဿတော ဥပဓိက္ခယံ အရ အရဟတ္တမဂ္ဂဝီတိဗျ (အဋ္ဌကထာ-ပထမနည်း)

တစ်နည်းအနက်ပေး-ဥပဓိက္ခယံ-ပဋိပသစသော ကိလေသာဥပဓိတို့၏ ကုန်ကြောင်းမေတ္တာစွာနိကိုး (အဓိဂမဝသေန-ရခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊)ပဿတော-သိမြင်သော၊ တဿ-ထံပုဂ္ဂိုလ်၏။ သံယောဇနာ-ပဋိပသသံယောဇဉ်နှင့် ထို၏ယှဉ်ဘက် သံယောဇဉ်တို့သည်၊ တနူ-နည်းပါးကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-၏။ ဤအလို--

တနူ အနိပ္ပန္နုပါဠိပဒိကပုဒ်၊ (နံ) အပ္ပဋ္ဌာ-အနိပါတ်ပုဒ်၊ ပထမာယောဝိဘတ်ကျေး။ ပဋိပသသံယောဇဉ် ယင်းနှင့်ယှဉ်သော ဒေသမုရိဥဒ္ဓစ္စ၊ အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်(သုတ္တန်နည်း) (နံ) ဒေါသမုရိပဋိပသ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊ အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်-၄ ပါး။ (အဘိဓမ္မာနည်း)

ပဿတော အရ မေတ္တာစွာနိ၊ (ကရိဏ်းပုဒ်အရလည်းနည်းတူကောက်)

ဥပဓိက္ခယံ-၌ ဥပဓိ-အရ ဒေါသ၊ ယင်းဒေါသနှင့်ယှဉ်သော ဒေါသမုရိမောဟ၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဟိရိက အနောတ္တပ္ပ-ဟူသောကိလေသာ-၅ ပါး။ ခယ အရမေတ္တာစွာနိ(ပကတူပမ္ပိ-ပြိုင်)

ပဿတော ဥပဓိက္ခယံ အရ-အာဒိကမ္ပိကမေတ္တာဈာန်ဝီထိချ။ တနူ သံယောဇနာ ဟောန္တိ-
အရလည်း နည်းတူချလေ (အဋ္ဌကထာဒုတိယနည်း)

တစ်နည်းအနက်ပေး။ ။ ဥပဓိက္ခယံ-ခန္ဓာစသောဥပဓိတို့၏ ကုန်ရာနိဗ္ဗာန်ကို၊ (ဟေဋ္ဌိမေန-
အောက်၌ဖြစ်သော၊ အရိယမဂ္ဂဉာဏေန-အရိယာမဂ်ဉာဏ်ဖြင့်၊) ပဿတော-
ရှုမြင်သော၊ တဿ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ သံယောဇနာ-ပဋိယစသော သံယောဇဉ်တို့
သည်။ တနူ-ပယ်သတ်အပ်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဤအလို
တနူ အနိပ္ပန္နပိဋိပဒိကပုဒ် (န) ပဟိယမာနတ္ထဝါစကနိပါတ်ပုဒ်။

ကာမရာဂသံယောဇဉ်၊ ပဋိယသံယောဇဉ်၊ ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသ
သံယောဇဉ်၊ ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ် (သုတ္တန်နည်း)
(န) ကာမရာဂသံယောဇဉ်၊ ပဋိယသံယောဇဉ်၊ ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်၊ သီလဗ္ဗတပရာ-
မာသသံယောဇဉ်၊ ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်၊ ဣဿာသံယောဇဉ်၊ မစ္ဆရိယ
သံယောဇဉ်၊ (အဘိဓမ္မာနည်း)။

ပဿတော-အရ အောက်မဂ်ဉာဏ်သုံးပါး။

ဥပဓိက္ခယံ ဥပဓိယတိ ဧတ္ထ သုခန္တိ ဥပဓိ၊ (ကာမူပဓိ) (န) ဥပဓိယတိ ဧတ္ထ ခန္ဓမူလကဒုက္ခန္တိ
ဥပဓိ၊ (ခန္ဓူပဓိ) (န) ဥပဓိယတိ ဧတ္ထ အပါယဒုက္ခန္တိ ဥပဓိ၊ (ကိလေသူပဓိ)
(န) ဥပဓိယတိ ဧတ္ထ ဘဝဒုက္ခန္တိ ဥပဓိ၊ (အဘိသင်္ခါရူပဓိ)
ဒီယတိ ဧတ္တာတိ ခယော (နိဗ္ဗာန်ကောက်)။ ဥပဓိနံ ခယော ဥပဓိခယော။
ဥပဓိ အရ-ကာမဂုဏ်ငါးပါး (ကာမူပဓိ)။ ခန္ဓာငါးပါး (ခန္ဓူပဓိ)
ကိလေသာဆယ်ပါး (ကိလေသူပဓိ)။ လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာ
(အဘိသင်္ခါရူပဓိ)။ ခယ အရ-နိဗ္ဗာန်။

မှတ်ချက် နိဗ္ဗာန်သည် အာရမ္မဏပစ္စည်းသာထိုက်၍ ဥပဓိအရနှင့် ခယအရတို့ကို ပဋ္ဌာန်း
နည်းအရ မည်သည့်မိုးမှ ပြိုင်လို့မရပါ။

ပဿတော ဥပဓိက္ခယံ-အရ အောက်မဂ်သုံးပါးဝီထိချ။ ဥပဓိက္ခယ အရ-နိဗ္ဗာန်။

ပဿတော အရ အောက်မဂ်သုံးပါး။ (အာရမ္မဏပြိုင်၊ အာ၊ဓိ၊ဥ သုံးပစ္စည်းထုတ်) (ဋီကာနည်း)
မေတ္တာဘာဝနာ၏ သီခါပတ္တ အာနိသင်(၂)ပါး
၁။ ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်း။ (တနူ သံယောဇနာ ဟောန္တိ)
၂။ နိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်း။ (ပဿတော ဥပဓိက္ခယံ) (အံ၊ဋီ၊၃၊၂၀၃)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

- အဒုဋ္ဌစိတ္တော ဒေါသေန ဒူသိယတေတိ ဒုဋ္ဌံ၊ ဒုဋ္ဌံ စိတ္တံ ဒုဋ္ဌစိတ္တံ၊
နတ္ထိ ဒုဋ္ဌစိတ္တံ ယဿာတိ အဒုဋ္ဌစိတ္တော။ (မေတ္တာဈာန်ကောက်)
- သာဓက မေတ္တာဗလေန သုဋ္ဌ၊ ဝိက္ခမ္ဘိတဗျာပါဒတာယ ဗျာပါဒေန အဒူသိတစိတ္တော။
(အံ၊ဋီ၊၃၊၂၀၃)
- မေတ္တာယတိ မေတ္တာ-ဟူသော နာမ်ပုဒ်နောင် ကရောတိအနက် အာယပစ္စည်းသက်၊ ဝတ္တမာန်
တိဝိဘတ်သက်၍ပြီးသည်။ (မေတ္တာဈာန်ကောက်) (ပါဏံ-အရ သတ္တဝါပညတ်
အာရုံနှင့် အာရမ္မဏမျိုးပြိုင်၊ အာရမ္မဏ ၁-ပစ္စည်းသာထုတ်)
- ကုသလိ အတိသယေန ကုသလံ အဿ အတ္ထိတိ ကုသလိ။ (ကုသလ+တ္ထိ၊ ဤပစ္စည်း
ဝါစုတ္တ-အဿတ္ထိအနက်၊ ဇောတေတဗ္ဗတ္ထ-အတိသယအနက်)
- ကုသလ အရ မေတ္တာဈာန်ကုသိုလ်ကောက်။
- အနုကမ္ပိ အနုကမ္ပတိတိ အနုကမ္ပိ။ (မေတ္တာဈာန်စိတ်ကောက်)
- သဗ္ဗေ စ-၌ စသဒ္ဓါ-ဗျတိရေကအနက်ဟော။
- မှတ်ချက် သတ္တဝါတစ်ဦးကိုအာရုံပြု၍ မေတ္တာဈာန်ပွားခြင်းဖြင့် ကုသိုလ်အမြောက်အများ
ဖြစ်ပွားစေခြင်းထက် သတ္တဝါအားလုံးတို့ကို အာရုံပြု၍ မေတ္တာပွားခြင်းဖြင့်
ကုသိုလ်အမြောက်အများဖြစ်ပွားစေပုံကို ထွန်းပြသည်ကိုပင် ဗျတိရေကအနက်
ဟောသည်-ဟု ဆိုလိုသည်။
- သတ္တသဏ္ဍံ သတ္တသင်္ခါတံ သဏ္ဍံ ဧတ္ထာတိ သတ္တသဏ္ဍာ။ (ပထဝီ)
- ရာဇိသယော သီလက္ခန္ဓာဒိကေ ဒေသတိ ဂဝေသတီတိ ဣသိ၊ (ရသေ့ရဟန်း) ဣသိ ဝိယာတိ
ဣသိ၊ (ဘုရင်မင်း) ရာဇာနော စ တေ ဣသယော စာတိ ရာဇိသယော။
- အနုပရိယဂါ အနုပရိ+ဂမု+ဉံ၊ ဓာတ်၏အစဉ်အလာ၊ ယဝမဒန-သုတ်ဖြင့် ယ-လော၊ ယကို
အ-သို့ကပ်၊ ဂမ်ကို ဂါ-ပြု။ ကွစိဓာတုဖြင့် ဉံဝိဘတ်ကိုချေ၊ ပြီး။
- ဩက္ကာကမင်းထက် ရှေးကြသောရှေးမင်းတို့၏ သင်္ဂဟဝတ္ထုလေးပါး
(၁) သဿမေဓ- ရိတ်သိမ်းပြီးသော ကောက်စပါးမှ ဆယ်ဘို့တစ်ဘို့မျှသာ အခွန်
ကောက်ယူခြင်း၊ (အဓိပ္ပာယ်ထွက်)
ကောက်စပါးတို့ကို ပြည့်စုံစေခြင်း၌ ပညာရှိသူ၏အဖြစ်၊ (သဒ္ဓတ္ထ)
ဤအလို သဿာနံ သမ္မာဒနံ သဿံ၊ (ဥတ္တရပဒလောပကမ္ပတ္ထဆဋ္ဌိတပျရိသိ)

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

မေဓာ အဿ အတ္ထိတိ မေဓော၊ (မေဓာ+ဏ)။

မေဓဿ ဘာဝေါ မေဓံ (မေဓ+ဏ၊ ဘာဝတဒ္ဒိတ်)။ သဿေ မေဓံ သဿမေဓံ။

(၂) ပုရိသမေဓ-စစ်သူကြီးများအား (လခစားပုဂ္ဂိုလ်များအား) ၆-လတစ်ကြိမ် လစာ ရိက္ခာထုတ်ပေးခြင်း (အဓိပ္ပါယ်ထွက်)။

လခစားယောက်ျားတို့ကို ချီးမြှောက်ခြင်း၌ ပညာရှိသူ၏ အဖြစ် (သဒ္ဒတ္ထ)

ပုရိသာနံ သင်္ဂဏှနံ ပုရိသော၊ ပုရိသေ မေဓံ-ပုရိသမေဓံ။

ဤအလို

(၃) သမ္မာပါသ-လူဆင်းရဲတို့အား ငွေတစ်ထောင်၊ နှစ်ထောင်ကို သုံးနှစ်တိုင်တိုင် အတိုးမဲ့ ထုတ်ချေးခြင်း (အဓိပ္ပါယ်ထွက်)

လူတို့ကို နှလုံးသား၌ ကောင်းစွာထား တတ်သော ဘုရင်မင်း၏အဖြစ် (သဒ္ဒတ္ထ)။

ဤအလို

မနုဿေ ဟဒယေ ပါသေတိ ဌပေတိတိ ပါသော (ဘုရင်မင်းမြတ်)။

သမ္မာ ပါသော သမ္မာပါသော၊

သမ္မာပါသဿ ဘာဝေါ သမ္မာပါသံ၊ (သမ္မာပါသ+ဏ)

(၄) ဝါစာပေယျ-ချစ်သား၊ ချစ်သွီး၊ ဦးကြီး၊ ဦးလေးစသည်ဖြင့် ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့သော စကားကိုပြောဆိုခြင်း၊ (အဓိပ္ပါယ်ထွက်)

စကား၏ ချစ်အပ်သူ၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သူ၏အမှု၊ (သဒ္ဒတ္ထ)

ဤအလို

ပိယဿ ဘာဝေါ ပိယံ (ဘာဝလောပ)။ ဝါစာယ ပိယံ ဝါစာပိယံ။

ဝါစာပိယဿ (ဝါစာပိယကရဿ) ကမ္မံ ဝါစာပေယျံ၊ (ဝါစာပိယ+ဏျ)

ဩက္ကာကမင်းလက်ထက် ငြာဟ္မဏတို့ပြောင်းလဲလိုက်သော ယင်ကြီး-၅ မျိုး

(၁) အဿမေဓ- မြင်းကိုသတ်ရာယင်၊ အဿံ ဧတ္ထ မေဓန္တိ ဝဓေန္တိတိ အဿမေဓော (အဿ+မေဓ+အ၊ ဟိသနအနက်ဟော)

(၂) ပုရိသမေဓ-ယောက်ျားကိုသတ်ရာယင်။

ပုရိသံ ဧတ္ထ မေဓန္တိ ဝဓေန္တိတိ ပုရိသမေဓော၊

(၃) သမ္မာပါသ- ထမ်းပိုးကျည်ကို ပစ်ချရာယင်။

သမ္မံ ဧတ္ထ ပါသန္တိ ခိပန္တိတိ သမ္မာပါသော။

(၄) ဝါဇပေယျ- မန္တာန်ဖြင့် စီမံထားအပ်သော ထောပတ်ပျားရည်ကိုသောက်ရာယင်။ ဝါဇံ ဧတ္ထ ပိဝန္တိတိ ဝါဇပေယျော။

(၅) နိရဂ္ဂဠ-ဘဏ္ဍာတိုက် စပါးကျည်စသည်တို့၌ တံခါးရွက်မရှိရာယင်။

နတ္ထိ ဧတ္ထ အဂ္ဂဠာတိ နိရဂ္ဂဠော။

မှတ်ချက်

အဿမေဓ-စသော ၅-ပုဒ်တို့သည် ယညသဒ္ဓါနှင့် အရတူသည်ဖြစ်၍ အကာရန္တ ပုလ္လိင်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း-ဟုမှတ်လေ။

မေတ္တဿ

မေတ္တာယ သမ္ပယုတ္တံ မေတ္တာံ (န) မေတ္တာ အဿ အတ္ထိတိ မေတ္တာံ(မေတ္တာ+ဏ) မေတ္တာ-ပုဒ် အရ-တိက, စတုက္ကဗျာန်ရှိမေတ္တာ၊ ဏ-ပစ္စည်းအရ ယင်းဗျာန်နှင့် ယှဉ်သော တိက, စတုက္ကဗျာန်စိတ်။ (သဟဇာတပြိုင်)

ကလံ

ကလိယတေ ဧကာဒိနာ သင်္ချာယတေတိ ကလာ။
(ကလ+အ+အာ၊ အကာရန္တ+က္ကတ္ထိလိင်)

သောဠသီ

ဆ စ ဒသ စ သောဠသ၊ (န) ဆဟိ အဓိကာ ဒသ သောဠသ။

သောဠသာနံ ပူရဏီ သောဠသီ၊ (သောဠသ+ဤ)

မှတ်ချက်

သောဠသ-သည် ဆ-နှင့် ဒသ-သင်္ချာတို့ကို ရောနှော၍ ယူအပ်သောကြောင့် မိဿကသင်္ချာ-ဟု ခေါ်။

စန္ဒပုဘာ

စန္ဒဿ ပဘာ စန္ဒပုဘာ၊ တဿာ စန္ဒပုဘာယ။ (တေသု ဝုဒ္ဓိ-ဖြင့် ယ-ချေ)

မှတ်ချက်

နာနဘဝန္တိ-၏ ကရိုဏ်းပုဒ်ကို ဝိပါကမဟန္တတာယ-ဟုထည့်လေ။

ဇာပယေ

ဇာ-ဓာတ်၊ ဏာပယပစ္စည်း၊ တိဝိဘတ်၊ ကွမိ ဓာတုဖြင့် တိ-ကို ဧ-ပြီး ဇာ-ဓာတ်သည် ဝယောဟာနိ-အနက်ဟော။

မေတ္တံသော

(၁)မေတ္တာကို ဖြစ်ပွားစေတတ်သော စိတ်အဖို့အစုရှိသည်။ (၄)
မေတ္တာ အံသော ကောဠာသော ယဿာတိ မေတ္တံသော။

ဤအလို

မေတ္တာ-ပုဒ်သည် ဥပစာသဒ္ဓါ၊ မုချတ္ထ-အရ တိက, စတုက္ကဗျာန်မေတ္တာကောက်။ ဥပစာရတ္ထ-အရ မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော တိက, စတုက္ကဗျာန်သိုလ်ဗျာန်စိတ်ကောက်(၄) (န) မေတ္တာယမာနော အံသော စိတ္တကောဠာသော ယဿာတိ မေတ္တံသော၊ အာယမာန-ပုဒ်ကျေ။ (၅)။ ဤအလို- မေတ္တာ-ပုဒ်သည် မုချသဒ္ဓါ။

(၂)မေတ္တာ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော မညှင်းဆဲသောသူသည်။ (၆)

မေတ္တာယ အံသော အဝိဟေဠနဋ္ဌေန အဝယဝဘူတော မေတ္တံသော။
ယော န ဟန္တိ န ယာတေတိ၊ န ဝိနာတိ န ဇာပယေ။
မေတ္တံသော သဗ္ဗဘူတာနံ၊ ဝေရံ တဿ န ကေနစိ။

ယော-မေတ္တာဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်သော အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဗ္ဗဘူတာနံ-အလုံးစုံသော သတ္တဝါတို့၌၊ မေတ္တံသော-မေတ္တာကိုဖြစ်စေတတ်သော

စိတ်အဖို့ရှိသူသည် (ဝါ) မေတ္တာ၏ အခိုက်အပိုင်းဖြစ်သော မညှင်းဆဲသောသူသည်၊
 (ဟုတ္တာ-၍၊ မေတ္တာဘာဝနာနုဘာဝေန-မေတ္တာဘာဝနာ၏ အားသာခြင်း၊ ဒူရ-
 ဝိက္ခမ္ဘိတဗျာပါဒတာယ-ဝေးစွာပယ်ခွါအပ်ပြီးသော ဗျာပါဒရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊
 ကမ္ဘိ သတ္တံ-တစ်စုံတစ်ယောက်သော သတ္တဝါကို) န ဟန္တိ-ကိုယ်တိုင်လည်း မညှင်းဆဲ
 မသတ်ဖြတ်၊ (ပရံ-သူတပါးကို၊ သတ္တေ-သတ္တဝါတို့ကို) န ယာတေတိ-မညှင်းဆဲ
 မသတ်ဖြတ်စေ၊ (သာရမ္ပဿ- သူတစ်ပါးထက် သာလွန်အောင် ကြိုးစားခြင်း၏၊
 အဘာဝတော- မရှိခြင်းကြောင့်၊ သာရမ္ပဝိဂ္ဂါဟိကကထာဒိဝသေန-သူတပါးထက်
 သာလွန်အောင်းကြိုးစားခြင်း၊ ငြင်းခုံခြင်း-စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပရံ-သူတပါးကို)
 န ဇိနာတိ-ကိုယ်တိုင်လည်း အနိုင်မယူ၊ (ပရေ-သူတပါးတို့ကို၊ ပရံ-သူတပါးကို)
 န ဇာပယေ-အနိုင်မယူစေ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၉၅၊ အံ၊ဋီ၊၃၊၂၀၅)

သညာသုတ်။(အံ၊၃။ ၂)

အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာယ-ဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိ အာဒိဗြဟ္မစရိယံ။

အာဒိဗြဟ္မစရိယမေဝ အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာ၊ (ဣက+သ္မတ္ထ)

ဗြဟ္မစရိယ-အရ အရိယာမဂ်၊ အာဒိဗြဟ္မစရိယ-အရ ဝိပဿနာပညာ။

ပညာယ

သ္မိဝိဘတ်၊ လက္ခဏဝန္တကံအနက်၊ (နံ) ဆဋ္ဌိသဝိဘတ်၊ ကံအနက်၊ သာမိအနက်
တို့၌သက်၊ ဝိပဿနာပညာကောက်။

ဂရုဋ္ဌာနိယံ

အလေးပြုအပ်သူတို့၏အရာ၌ တည်သော။

ဂရု ကာတဗ္ဗေတိ ဂရု။ (ကာရ-နောက်ပုဒ်ကျေ)

ဂရုနော ဋ္ဌာနံ ဂရုဋ္ဌာနံ၊ ဂရုဋ္ဌာနေ ဋ္ဌိတော ဂရုဋ္ဌာနိယော၊ (ဂရုဋ္ဌာန+ဣယ)

ဤအလို- ဂရုဋ္ဌာနိယော-ဟု ရသဖြင့်ရှိစေ။

(နံ) အလေးပြုတတ်သူတို့၏ တည်ရာဖြစ်သော။

ဂရံ ကရောတိတိ ဂရု၊ တိဋ္ဌတိ ဧတ္တာတိ ဋ္ဌာနိယော (ဋ္ဌာ+အနိယ)။

ဂရုနော ဋ္ဌာနိယော ဂရုဋ္ဌာနိယော၊ ဤအလို-ဂရုဋ္ဌာနိယော-ဟု ဒီယဖြင့်ရှိစေ။

တိဗ္ဗံ

တရတိ အတိက္ကမုတိတိ တိဗ္ဗံ၊ (တရ+ဗ၊ ရ-ကို ဗပြ)

ဟိရောတ္တပုံ

ဟိရိ စ ဩတ္တပုဗ္ဗ ဟိရောတ္တပုံ၊ (သမာဟာရဝံသဘာဂတ္ထဒ္ဒန်)

ဝိသဘာဂတ္ထဒ္ဒန်ဖြစ်ပုံ-ဟိရောတ္တပုံ-၌ ဟိရိ-သည် အကုသိုလ်ဒုစရိုက်ကို စက်
ဆုပ်ခြင်းလက္ခဏာရှိ၏၊ ဩတ္တပု-သည် အကုသိုလ်ဒုစရိုက်မှ ကြောက်လန့်ခြင်း

လက္ခဏာရှိ၏။ ဤသို့ လက္ခဏာအားဖြင့် ကွဲပြားသောကြောင့်-ဝိ၊ ဟိရိနှင့်ဩတ္တပ္ပ တို့သည် လောကကို စောင့်ရှောက်တတ်သော ကိစ္စအားဖြင့် တူကြသည်ကို- သဘာဝ။ ဤသို့လျှင် ဟိရောတ္တပ္ပ-သည် ဝိသဘာဝတ္ထဒွန်ဖြစ်သည်။

ကာလေန ကာလံ နာဝိဘတ်၊ အံဝိဘတ်၊ သတ္တမိအနက်-၌ သက်။

ပေမံ မဟာကုသိုလ်ရှိမေတ္တာကိုကောက်။

ဂါရဝေါ-အရ သဒ္ဓါ၊ စေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။

အထူး ပါဠိ၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်၊ အနုသန္ဓေ၊ ပုဗ္ဗာပရ-ကို မေးမြန်းခြင်းကို-ပရိပုစ္ဆတိ။ ဤမည် ဤမည်သော အကြောင်းအရာကို မေးမြန်းမည်-ဟု အမေးပုစ္ဆာပြဿနာ ကို ကြံစိစဉ်းစားခြင်းသည်-ပရိပုစ္ဆတိ။ ဤသို့ထူး။

အနုတ္တနိကတဉ္စ ဥဂ္ဂတော တာနော ဥတ္တာနော၊ (နံ) ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ တနောတိတိ ဥတ္တာနော။ ဥတ္တာနံ ကတံ ဥတ္တာနိကတံ၊ န ဥတ္တာနိကတံ အနုတ္တနိကတံ။

ကင်္ခါဋ္ဌာနိယာ တိဋ္ဌန္တိ ဧတေသုတိ ဋ္ဌာနိယာ၊ (ဋ္ဌာ+အနိယ၊ ဣ-ရဿပြု) ကင်္ခါယ ဋ္ဌာနိယာ ကင်္ခါဋ္ဌာနိယာ။

ကာယဝူပကာသေန-ဝူပကသနံ ဝူပကာသော၊ (ဝိ+ဥပ+ကသ+ဏ) ကာယေန ဝူပကာသော ကာယဝူပကာသော။

အနာနာကထိကော-နာနာ ကထာ နာနာကထာ၊ နာနာကထံ ကထေတိတိ နာနာကထိကော။ (နာနာကထာ+ဣက၊ ကထေတိ-တဒ္ဓိတ်) န နာနာကထိကော အနာနာကထိကော။

အတိရစ္ဆာနကထိကော-တိရစ္ဆာနဘူတာ ကထာ တိရစ္ဆာနကထာ။ တိရစ္ဆာနကထံ ကထေတိတိ တိရစ္ဆာနကထိကော။ န တိရစ္ဆာနကထိကော အတိရစ္ဆာနကထိကော။

တုဏှိဘာဝံ တောဟနံ တုဏှော၊ (တုဟ+ဏှ၊ ဟ-ကိုချေ) တုဏှော မောနံ အဿ အတ္ထိတိ တုဏှိ၊(တုဏှ+ဤ) တုဏှိနော ဘာဝေါ တုဏှိဘာဝေါ။

စတုတ္ထဈာန်-ကိုကောက် (ဋ္ဌ) (နံ) စတုတ္ထဈာန်နှင့် ကြွင်းသောကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းသူ၏ မဟာကုဉာသံစိတ္တုပ္ပါဒ်-ကိုကောက်၊ (ဋ္ဌ) (နံ) ရူပဈာန်-၄ ပါးလုံးကိုကောက်၊(ဋီ) စတုတ္ထဈာန်သမာပဇနဝီထိဈာ။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု ဥပါဒါနာနံ အာရမ္မဏဘူတာ ခန္ဓာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ(မဇ္ဈေလောပိဆဋ္ဌိတပ္ပုရိသံ)
ဥပါဒါန အရ-လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ခန္ဓ-အရ လောကီခန္ဓာ-၅ ပါး။

သမ္ဘာဝေန္တိ
ဇာနံ

အာရမ္မဏပြိုင်၊ ၈-ပစ္စည်းလုံးထုတ်ပါ။
သံ+ဘူ+ကာရိတ်-ဧက+အန္တိ။(ကွစိ ဓာတု-ဖြင့် အန္တိ-၌ အကိုချေ)
ဇာနိတဗ္ဗောတိ ဇာနော၊

ပဿံ

(ဉာ+နာ+အပစ္စည်း၊ နာ-ပစ္စည်းကို ဝိနာဒိကာရဖြင့်သက်၊ ပုရိသာဒိဂိုဏ်း)
(နံ) ဇာနာတိတိ ဇာနံ၊ (ဉာ+နာ+အန္တိ၊ ဂစ္ဆန္တာဒိဂိုဏ်း၊ ပုလ္လိင်)

ဂရုတ္တယ

ပဿိတဗ္ဗောတိ ပဿော၊ (ဒိသ+အ) (နံ) ပဿတိတိ ပဿော၊(ဒိသ+အ+အန္တိ)

သာမညာယ

ဂရုနော ဘာဝေါ ဂရုတ္တံ၊ တဿ ဂရုတ္တယ၊(သီလစသောဂုဏ်ကိုကောက်)
သမဏဿ ဘာဝေါ သာမညံ၊ (သမဏ+ကျ) အရိယာမဂ်ကိုကောက်။

ပဌမပိယသုတ်(အံ၊၃၊၆)

အပ္ပိယပသံသီ

ပိယာယိတဗ္ဗောတိ ပိယော၊ န ပိယော အပ္ပိယော၊
အပ္ပိယံ ပသံသတိတိ အပ္ပိယပသံသီ၊
လောဘပြဋ္ဌာန်းသောလောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒိ။

ပိယဂရဟိ

(နံ) မောဟပြဋ္ဌာန်းသောအကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒိ
ဣဿာပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒိ၊
(နံ)မောဟပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒိ။

ဒုတိယအပ္ပိယသုတ်(အံ၊၃၊၆)

အနဝညတ္တိကာမော-အဝဇာနနံ အဝညတ္တိ၊ န အဝညတ္တိ အနဝညတ္တိ။

အနဝညတ္တိ ကာမေတိတိ အနဝညတ္တိကာမော။

အကာလည၊

ကာလံ ဇာနာတိတိ ကာလည။ န ကာလည၊ အကာလည။
ကာလ အရ-စကားပြောသင့်ရာ အချိန်အခါကိုယူ။

အသုစိ

န-သုစိ အသုစိ၊ (အကုသိုလ်ကာယကံ-စသည်)
အသုစိနိ အဿ အတ္တိတိ အသုစိ။

ပဌမလောကဓမ္မသုတ်။(အံ၊၃။၇)

လောကဓမ္မာ လောကဿ အဝဿံ ဘာဝိ ဓမ္မာ လောကဓမ္မာ။ သတ္တလောက၏ မချွတ်ကေန်
 ဖြစ်လေ့ရှိသော တရား၊(မဇ္ဈေလောပိဆဋ္ဌိတပျုရိသိသမာသံ။ ဋီ)
 (နံ) လောကဿ ဓမ္မာ လောကဓမ္မာ၊ (အဋ္ဌကထာ)
 ယသာယသော ယသော စ အယသော စ ယသာယသော၊(သမာဟာရဒ္ဒန်၊ ပုလ္လိင်)
 မနုဇေသု မနုမ္မာ ဇာတော မနုဇော၊ (မနု+ဇန+ကိံ၊ ကိံ-ကြောင့် န-ချေ၊ ကိံလည်းချေ)
 အလာဘော လာဘနံ လာဘော၊ လဘိတဗ္ဗောတိ ဝါ လာဘော၊
 လာဘ-အရ ပစ္စည်း-၄ ပါး၊(မုချတ္ထ)။
 (နံ)လောဘ၊ မာန-စသော အကုသိုလ်၊ (ဥပစာရတ္ထ) အာရမ္မဏပြိုင်။
 န လာဘော အလာဘော၊ (ဒေါသ၊ ဒေါမနဿဝေဒနာကိုကောက်)
 ဒုခဉ္စ ဒုက္ခဉ္စ-ဟူလိုလျှက် ဆန်းဂိုဏ်းစောင့်သောကြောင့် က-ကိုချေ၍ ဒုခဉ္စ-ဟုပြီး။
 မှတ်ချက် အကောင်းလောကဓံတို့၌ လောဘ (နံ) လောဘ၊ မာန-စသော အကုသိုလ်။
 မကောင်းလောကဓံတို့၌ ဒေါသ၊ ဒေါမနဿဝေဒနာ-ကိုကောက်ပါ။ (ဋီ)
 အသဿတာ သဒါ သရန္တိ ပဝတ္တန္တိတိ သဿတာ၊ (သဒါ+သရ+တ၊ သဒါ-ကို သပြု၊ ရ-ချေ၊
 ဒွေဘော်လာ) (နံ) သဿတိတိ သဿတော၊
 (သံဿ+သာတစ္စ-အနက်ဟော၊ တ) န သဿတာ အသဿတာ။
 ဝိပရိဏာမဓမ္မာ ဝိပရိဏမနံ ဝိပရိဏာမော၊ ဝိပရိဏာမော ဓမ္မော ယေသန္တိ ဝိပရိဏာမဓမ္မာ။
 မထေန္တိ မထ+အ+အန္တိ၊ (အ-ကို ဧပြု)
 ပုဋိယာတံ ပုဋိဟညတိတိ ပုဋိယာတော၊ (ပုဋိ+ဟန+ဏ) ဒေါမနဿဝေဒနာ (နံ)ဒေါသ။
 အနုရောဓာ အနုရုဗ္ဗနံ အနုရောဓော၊ တေ အနုရောဓာ၊ (အနု+ရုဓ၊ဣတ္ထ-အနက်ဟော၊
 လောဘ၊ (နံ) လောဘ၊ မာန-စသော အကုသိုလ်။
 ဝိရောဓော ဝိရုဗ္ဗနံ ဝိရောဓော၊ တေ ဝိရောဓာ။(ဝိ+ရုဓ+၊ရုဓဓာတ် ဝိရောဓနအနက်ဟော)
 ဒေါသ (နံ) ဒေါမနဿဝေဒနာကောက်။
 ဝိဓူပိတာ ဝိဓူပိယန္တေတိ ဝိဓူပိတာ၊ (ဝိ+ဓူပ+တ) ဓာတ်အရ ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာ၊
 ပစ္စည်း-အရ လောဘ၊ (နံ) ဒေါမနဿဝေဒနာ၊ ဒေါသ။
 ပဒံ ပဇ္ဇတေ ဉာယတေ မဂ္ဂဖလဉာဏေနာတိ ပဒံ၊ (ပဒ+အ)
 ပဒ-ဓာတ်အရ-မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ အ-ပစ္စည်း အရ နိဗ္ဗာန်။
 အာရမ္မဏပြိုင်၊ အာ၊ ဓိ၊ ဥ-သုံးပစ္စည်း။

ပဒစ္စ ဥတ္တာ-၌ ပဒံ-အရ နိဗ္ဗာန်၊ ဥတ္တာ-အရ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ (အာရမ္မဏပြိုင်)
သမ္မာ ပလာနာတိ-အရ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (မဟာကြိညသံရိပညာ)
ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိချ၊ နိဗ္ဗာန်အာရုံကိုဆင်ခြင်။

ဒုတိယလောကဓမ္မသုတ်။(အံ၊၃၊၇)

အဓိပ္ပယာသော အဓိကံ ပယုသတိ ပယုဇုတိ ဧတေနာတိ အဓိပ္ပယာသော၊ (အဓိ+ပ+ယသု+ဏ)
လွန်ကဲစွာ အားထုတ်ကြောင်းဖြစ်သော အဓမ္မအရာ။

ဓာတ်-အရ ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ ပစ္စည်း-အရ တာယဝိညတ်၊ ဝစီဝိညတ်။

သုတဝတော သုတံ အဿ အတ္ထိတိ သုတဝါ၊ တဿ သုတဝတော။

သုတ-သရုပ် (၁) အာဂမသုတ (ပရိယတ်တရား)။ (၂) အဓိဂမသုတ (မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်)
ဘဂဝံမူလကာ ဘဂဝါ မူလံ ဧတေသန္တိ ဘဂဝံမူလကာ၊ (ဘဂဝန္တု+မူလ၊ သမာသန္တ-က)

ဘဂဝန္တုမူလ-ဟု ပကတိပြုပြီးသောအခါ ဝန္တုဿ တု လောပေါ နော နိဂ္ဂဟိတံ
မူလာဒိသု-ဟူသော နိတိသုတ်ဖြင့် တု-ကိုချေ၊ န-ကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြု၊ (ဘဂဝံ+မူလ)
သမာသန္တ-က ပစ္စည်းသက်၊ ယော-သက်၊ အာ-ပြု၊ ခွင်း၊ ချေ၊ ကပ်။

ဘဂဝံနေတ္ထိကာ နေတိတိ နေတ္ထိ၊ (နီ+တိ၊ ဘဂဝါ၊ ပုလ္လိင်)

ဘဂဝါ နေတ္ထိ ဧတေသန္တိ ဘဂဝံနေတ္ထိကာ၊ (ဘဂဝန္တု+နေတ္ထိ+က)

နီ-ဓာတ် အရ ဒေသနာဉာဏ်ကောက်။

ဘဂဝံဋီသရဏာ ပဋိသရန္တိ သမောသရန္တိ ဧတ္ထာတိ ပဋိသရဏံ၊ (ပတိ+သရ+ယု)

ဘဂဝါ ပဋိသရဏံ ဧတေသန္တိ ဘဂဝံပဋိသရဏာ၊ (ဘဂဝန္တု+ပဋိသရဏ)

ပဋိ-သရဏာ အရ စတုဘူမကတရား၊ (အာရုံ)

ယုပစ္စည်း အရ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၊ (အာရမ္မဏိက) အာရမ္မဏပြိုင်။

အနုရုဗ္ဗတိ အနု+ရုဓ-ဣစ္ဆာအနက်ဟော၊ ယ+တိ။ (လောဘ-ကောက်)

ပဋိဝိရုဗ္ဗတိ ပတိ+ဝိ+ရုဓ-ဝိရောဓအနက်ဟော၊ ဒိဝါဒိ-ယ၊ တိ။

ဒေါသ (န) ဒေါမနဿဝေဒနာ-ကိုကောက်။

အနုရောဓဝိရောဓသမာပန္နော-အနုရုဗ္ဗနံ အနုရောဓော၊ ဝိရုဗ္ဗနံ ဝိရောဓော။

အနုရောဓော စ ဝိရောဓော စ အနုရောဓဝိရောဓော။

အနုရောဓဝိရောဓံ သမာပန္နော အနုရောဓဝိရောဓသမာပန္နော။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဒေဝဒတ္တဝိပတ္တိသုတ် (အံ၊၃။၉)

အစိရပက္ကန္တေ ပက္ကမိတိ ပက္ကန္တော၊ (ပ+ကမု+တ) အစိရံ ပက္ကန္တဿ ယဿာတိ အစိရပက္ကန္တော။

တသ္မိံ အစိရပက္ကန္တေ၊ အနာဒရအနက်၊ သ္မိံသက်။

ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်ကောက်။

မာတ္တဝိပတ္တိံ ဝိပလ္လင်္ဂံ ဝိပတ္တိံ၊ အတ္တနော ဝိပတ္တိံ အတ္တဝိပတ္တိံ။

ပစ္စဝေက္ခိတာ ပတိ+အဝ+ဣက္ခ+တု၊ မဟာကုဉာသံရိပညာ။

အသဒ္ဓမ္မေဟိ သတံ ဓမ္မော သဒ္ဓမ္မော၊ န သဒ္ဓမ္မော အသဒ္ဓမ္မော။ လောဘ၊ မာန-စသော အကုသိုလ်၊ (လောဘ၊ ယသ၊ သက္ကာရ-အတွက်)။ ဒေါသ၊ ဒေါမနဿဝေဒနာ (အလောဘ၊ အယသ၊ အသက္ကာရ-အတွက်)။ လောဘ (ပါပိစ္ဆတာယ-အတွက်) လောဘမူ၊ မောဟမူစိတ္တုပ္ပါဒ် (ပါပမိတ္တတာ-အတွက်)

နေရယိကော နိရယံ ဂမိဿတိတိ နေရယိကော၊
(နံ) နိရယေ နိဗ္ဗတ္တိဿတိတိ နေရယိကော၊
(နိရယ+ဏိကံ၊ ဝုဒ္ဓါဒိ သရဿ ဝါ-စသောသုတ်ဖြင့် ဧ-ဝုဒ္ဓိပြု)

ကပ္ပဋ္ဌော အန္တရကပ္ပံ တိဋ္ဌတိတိ ကပ္ပဋ္ဌော။

အတေကိစ္ဆော တိကိစ္ဆံ တိကိစ္ဆာ၊ နတ္ထိ တိကိစ္ဆာ ယဿာတိ အတေကိစ္ဆော။

ပါပိစ္ဆတာယ-အရ လောဘကောက်။

ပါပမိတ္တတာယ-အရ လောဘမူ၊ မောဟမူစိတ္တုပ္ပါဒ်ကောက်။

ဥတ္တရဝိပတ္တိသုတ် (အံ၊၃။၁၁)

ဝဋ္ဋဇာလိကာယံ ဝဋ္ဋတိတိ ဝဋ္ဋော၊ ဝဋ္ဋာနံ ဇာလံ သမူဟော ဝဋ္ဋဇာလံ။

ဝဋ္ဋဇာလံ ဧဝ ဝဋ္ဋဇာလိကာ။(ဝဋ္ဋဇာလ+ဣက္ခက+အာ)

မဟိသဝတ္ထုသ္မိံ မဟတိတိ မဟိသော၊(မဟ+ဣဿ၊ မနုပူရသုကာဒိဟိ ဥဿနုသိသာ-သုတ်ဖြင့် သက်၊ မဟ-ဓာတ် ပူဇာအနက်ဟော၊ ရှု-၄၂၁)

(နံ) မဟိယံ သေတိတိ မဟိသော၊(မဟိ+သိ+အာ၊ ရဿပြု)

မဟိသာနံ ဝတ္ထု မဟိသဝတ္ထု။

ဝေဿဝဏော ဝေဿဝဏော အဿ ဒေဝတာတိ ဝေဿဝဏော၊ (နံ) ဝိဿဝဏဿ အပဉ္စ ဝေဿဝဏော၊ (ဝိဿဝဏ+ဏ) သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၊ စတုမဟာရာဇ်ဘုံသို့

ဝေဿဝဏော မဟာရာဇာ (ပ) အန္တရဟိတော ဒေဝေသု တာဝတိံသေသု
 ပါတုရဟောသိ-အရ အတိတ်ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်ကံ-ကိုကောက်။

ကာဇေဟိ ကစိယတိ ဗန္ဓိယတိ ဧတ္တာတိ ကာဇော (ကစ+ဏ၊ စ-ကို ဇ-ပြု)
 (န) ကုစ္ဆိတေန ဝင်္ကာကာရေန ဇာယတိတိ ကာဇော၊ (ကု+ဇန+ကံ၊
 ကာပတ္ထေသုစ-သုတ်၌ ဗဟုဝုဗ်သဒ္ဓါလွန်ဖြင့် ကု-ကို ကာ-ပြု၊ ဓာတွန်ချေ၊ ကွံချေ)

ပိဋကေဟိ ပိဋိယတိ သင်္ဃာတိယတိ ဧတ္တာတိ ပိဋကော၊ (ပိဋ+ဏှ၊
 ဥဿဇ္ဇတိ ဧတ္တာတိ ဥဗ္ဗဂေါ၊ (ဥ+သဉ္ဇ+ဏ၊ သကိုဆပြု၊ ဒွေဘော်ပြု၊ ဇကိုဂပြု)

ဥဗ္ဗဂေါဟိ အဉ္ဇေတိ ဘတ္တိ အနေန ပကာသေတိတိ အဉ္ဇလိ၊ (အဉ္ဇ+အလိ၊ ပုလ္လိင်)

ဓမ္မပရိယာယော ပရိယာယေတိ ဒေသေတဗ္ဗမတ္တံ အဝဂမေတိ ဟေဓေတိတိ ပရိယာယော။
 ဓမ္မော ပရိယာယော ဓမ္မပရိယာယော။

အာဒိဗြဟ္မစရိယကော ဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိ အာဒိဗြဟ္မစရိယကော၊ (သမာသန္တ-က)

နန္ဒသုတ်(အံ၊၃။၁၄)

ကုလပုတ္တော ကုလဿ ပုတ္တော ကုလပုတ္တော။
 (၁) ဇာတိကုလပုတ္တ (၂) အာစာရကုလပုတ္တ-တို့တွင် ဇာတိကုလပုတ္တ-ကိုသာယူ။

တိဗ္ဗရာဂေါ တရတိ အတိက္ကမတိတိ တိဗ္ဗော၊ တိဗ္ဗော ရာဂေါ ယဿာတိ တိဗ္ဗရာဂေါ။
 ဤစကားကို အရှင်နန္ဒ ရဟန္တာမဖြစ်မှီအခိုက်အတန့်ကို ရည်ရွယ်၍ဆိုသည်။

ပါသာဒိကော ပသီဒနံ ပသာဒေါ၊ ပသာဒံ ဇနေတိတိ ပါသာဒိကော၊ (ပသာဒ+ဇာိက)
 ပုဒ်အရ-ကြည်ညိုသူတို့၏ မဟာကုရိသဒ္ဓါ။
 ပစ္စည်းအရ-အရှင်နန္ဒ၏ ကောင်းမြတ်သော ရုပ်အဆင်းရူပါရုံ (အာရမ္မဏပြိုင်)

အညတြ ဩပစ္စည်းကို သဟာဒိယောဂ-၌ သက်။
 ကိ-၌ သဟာဒိယောဂ/ဝန္တ-အဖြစ်ဖြင့်စပ်။

ဇာဂရိယံ ဇာဂရဿ ဘာဝေါ ဇာဂရိယံ၊ (ဇာဂရ+ဏှ၊ တေသု ဝုဒ္ဓိ-ဖြင့် ဣ-လာ)

သတိသမ္မုဇညသ္မိံ သမ္မုဇာနာတိတိ သမ္မုဇာနော၊ (သံ+ပ+ဉာ+ယု၊ ဉာ-ကို ဇာ-ပြု)
 သမ္မုဇာနဿ ဘာဝေါ သမ္မုဇညံ။
 (န) သမ္မုဇာနံ သမ္မုဇာနံ၊ သမ္မုဇာနမေဝ သမ္မုဇညံ၊
 သတိ စ သမ္မုဇညဂ္ဂ သတိသမ္မုဇညံ။

ဝိသဘာဂတ္ထဒ္ဓန်သမာသ်ဖြစ်ပုံ- သတိ-သည် အောက်မေ့အမှတ်ရခြင်း
လက္ခဏာရှိ၏။ သမ္မုဇဉ-သည် အဘိက္ကန္တ-စသည်တို့၌ မတွေ့မဝေသိခြင်း လက္ခ
ဏာရှိ၏။ ဤသည်ကို ဝိ၊ သတိနှင့် သမ္မုဇဉတို့သည် ကိလေသာကိုပယ်သတ်ခြင်း
ကိစ္စအားဖြင့်တူကြ၏။ ဤသည်ကို သဘာဂ။

အရကောကံ အရှင်နန္ဒ၏ ဝိပဿနာဟုဆိုအပ်သောသတိပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉာသံရှိပညာ။
(နဲ) အရှင်နန္ဒ၏ မဟာကုဉာသံရှိ သတိနှင့်ပညာ။

ပဋိဟဒါမိ ပဒမာလာအလင်းတန်းကြည့်။

ဂုတ္တဒ္ဓါရတာယ ဂေါပိယတေတိ ဂုတ္တံ၊ (ဂုပ+တ) ဂုတ္တံ ဒ္ဓါရံ ယေနာတိ ဂုတ္တဒ္ဓါရော။
ဂုတ္တဒ္ဓါရဿ ဘာဝေါ ဂုတ္တဒ္ဓါရတာ၊ တာယံ ဂုတ္တဒ္ဓါရတာယ။
ပထမာအနက်၊ သ္မိဝိဘတ်၊ နိဒ္ဓါရဏေစ (နဲ) သမ္မုဒါနေစ-စသဒ္ဓါဖြင့်သက်။
ဂုတ္တ-၌ ဓာတ်အရ-မဟာကုသိုလ်ရှိသတိ၊ ဂုတ္တဒ္ဓါရတာယ-အရ သတိ၊ ပညာ
ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉာသံစိတ္တုပ္ပါဒ်။

စေတသာ အရ သတိ၊ ပညာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉာသံစိတ္တုပ္ပါဒ်။

မတ္တညုတာယ မတ္တံ ဇနာတိတိ မတ္တညု။ မတ္တညုနော ဘာဝေါ မတ္တညုတာ၊ တာယံ
မတ္တညုတာယံ။ အာဟာရကို ဆင်ခြင်သော အရှင်နန္ဒ၏ မဟာကုဉာသံရှိပညာ။

အာဟာရေတိ အာ+ဟရ+စု-ဏေ၊ +တိ၊ ယင်း၏ အပဓာနကံပုဒ်-မုခဒ္ဓါရ်-ဟုထည့်။

ဝိဟိသုပရတိယာ ဝိဟိသနံ ဝိဟိသာ၊ ဥပရမနံ ဥပရတိ၊ ဝိဟိသာယ ဥပရတိ ဝိဟိသုပရတိ။

အနဝဇ္ဇတာယ ဝဒိတဗ္ဗန္တိ ဝဇ္ဇံ (ဝဒ+ဏျ) ဝဇ္ဇမေဝ အဝဇ္ဇံ (တဗ္ဗော)
နတ္ထိ အဝဇ္ဇံ ယဿာတိ အနဝဇ္ဇော။ အနဝဇ္ဇဿ ဘာဝေါ အနဝဇ္ဇတာ။

အာဝရဏီယေဟိ အာဝရဏိတိ အာဝရဏီယာ၊ (ဓမ္မာ) အာ+ဝရ+အနိယ၊ ယောဂဝိဘာဂ-ဖြင့်သက်။
နိဝရဏ-ကောက်။

ကာရဏ္ဍဝသုတ်(အံ၊ ၂။၁၆)

ပဋိစရတိ ဖုံးကွယ်သောအားဖြင့်ဖြစ်၏။ ဤအလို- ပတိ-သဒ္ဓါ ပဋိစ္စာဒန-အနက်ဟော
(ဓာတုပ္ပပိသေသဂ) စရ-ဓာတ် ပဝတ္တနအနက်ဟော။

(နဲ) ဖုံးကွယ်၏။ ဤအလို (ပတိ-ဓာတုတ္ထာနုတ္တက)

စရ-ဓာတ် ပဋိစ္စာဒနအနက်ဟော။

အည အရ
အပစ္စယဉ္စ

ကာရဏအနက်၊ ဝစနအနက်ကိုစွဲ၊ နပုလ္လိင်။
န ပစ္စေတိ ပီတိသောမနဿံ ဧတေနာတိ အပ္ပစ္စယော၊ (န+ပတိ+ဣ+အ)
ဒေါမနဿဝေဒနာကောကံ၊ ကာမဇောမနောဒ္ဓါရိကဝီထိ၊ အာဂန္တုကဘဝင်
ကျ/မကျ နှစ်ဝီထိချပါ။
(ပစ္စေတိ ပီတိသောမနဿံ ဧတေနာတိ ပစ္စယော၊ န ပစ္စယော အပ္ပစ္စယော)

ကောပံ အရ
အပနာမေတိ

ဒုဗ္ဗလဒေါသကောကံ၊ ဒေါသံ အရ ဗလဝဒေါသကောကံ။
အပ+နမု+ကာ-ဏော+တိ၊ ဓာတ် အရ အာဂန္တုကစကားကိုကောက်။
ပစ္စည်း အရ မာယာ၊ သာဠေယျပြုဋ္ဌာန်းသော လောဘမူကောကံ။

အပနေယျော
တာဒိသံ

အပနေတဗ္ဗောတိ အပနေယျော၊ (အပ+နိ+ဣ)
တံ ဘိက္ခုနံ အဘိက္ကန္တာဒိ ဝိယ ပဿတီတိ တာဒိသံ၊ (တ+ဒိသ+က္ခိ၊ ကတ္တုသာခံ)
(န) တံ ဘိက္ခုနံ အဘိက္ကန္တာဒိ ဝိယ ဒိဿတီတိ တာဒိသံ၊ (ကမ္မသာခံ)
(တံ-၌ သိကို အံပြုထားသည်)

ယာဝဿ န ပဿန္တိ

အနာဂတ်ကာလ၌ ဝတ္တမာန်အန္တိဝိဘတ်သက်၊ ယာဝနိပါတ်နှင့် ယှဉ်သော
ကြောင့်တည်း။

သမဏဒူသိ

သမဏေ ဒူသေတီတိ သမဏဒူသိ။

အဘိက္ကန္တံ

အဘိက္ကမနံ အဘိက္ကန္တံ၊ (အဘိ+ကမု+တ၊ ဘာဝသာခံ)

ပဋိက္ကန္တံ

ပဋိက္ကမနံ ပဋိက္ကန္တံ၊ (ပတိ+ကမု+ထ)

အာလောကိတံ

လောကနံ လောကိတံ၊ အဘိမုခံ လောကိတံ အာလောကိတံ။

ဝိလောကိတံ

ဝိလောကနံ ဝိလောကိတံ၊ (ဝိ+လောက+တ)

သမိဉ္စိတံ

သမိဉ္စနံ သမိဉ္စိတံ၊ (သံ+ဣဉ္စ၊ န-ဣဇိ+တ၊ ဣလာ)

ပသာရိတံ

ပသာရဏံ ပသာရိတံ၊ (ပ+သရ+စု-ဏော+တ)

သံယာဠိပတ္တစီဝရဓာရဏံ

သံယာဠိ စ ပတ္တစီဝရံ စ သံယာဠိပတ္တစီဝရံ၊
သံယာဠိပတ္တစီဝရဿ ဓာရဏံ သံယာဠိပတ္တစီဝရဓာရဏံ။

သမဏပလာပေါ

ပယောဇနရဟိတော လာပေါ ပလာပေါ၊ (စပါးဖျင်း)
ပလာပေါ ဝိယာတိ ပလာပေါ။

သမဏော စ သော ပလာပေါဓာတိ သမဏပလာပေါ
(ဥပမာနုတ္တရပဒကမ္မဓာရည်း)

သမဏကာရဏ္ဍဝေါ ကုဗ္ဗိတံ ဝါတိ ပဝတ္တတိတိ ကာရဏ္ဍဝေါ၊ (အဗ္ဗိက်) ကာရဏ္ဍဝေါ ဝိယာတိ
 ကာရဏ္ဍဝေါ၊ (နဲ) အတ္တနော ခုပ္ပပပတ္တိယာ ကာရဏ္ဍံ ကုဗ္ဗိတံ
 ဝါတိ ပဝတ္တတိတိ ကာရဏ္ဍဝေါ၊ (ဒုဿိလ)
 သမဏော ကာရဏ္ဍဝေါ သမဏကာရဏ္ဍဝေါ။

ဣတိ ဝိဒိတွာ မဟာကု၊ ကြိညသံရုံပညာကောကံ။
 နာသေန္တိ (နသ+ကာ-ဏောအန္တိ) ဓာတ်အရ- ဖျက်ဆီးခံရသော ရဟန်း၏ဒေါမနဿ
 ဝေဒနာ၊

ပစ္စည်းအရ- ဖျက်ဆီးသော ရဟန်းတို့၏ မေတ္တာ၊ ကရုဏာပြဋ္ဌာန်းသော
 မဟာကုကြိညသံစိတ္တုပ္ပါဒ်။

ယဝကရဏေ ယဝတိတိ ယဝေါ၊ ကရောန္တိ မဒ္ဒန္တိ ဧတ္တာတိ ကရဏံ၊ (ကရ+ယု) ကောက်နယ်
 တလင်း၊ (နဲ) ကရောန္တိ ဝသန္တိ ဝပန္တိ ဧတ္တာတိ ကရဏံ၊ (ကောက်စိုက်ရာအခင်း)
 ယဝဿ ကရဏံ ယဝကရဏံ။

နာဠိ နလ+ဏ၊ လကို ဠပြု။ နပုလ္လိင်၊ (အရိုးတံ)
 သီသံ သယန္တိ ဧတ္တာတိ သီသံ၊ (သိ+သ၊ ဒီယပြု။ နဲ-သိ+သ) ဦးခေါင်းဟော။
 သီသံ ဝိယာတိ သီသံ၊ (သီသ+အ၊ ဥပမာတဒ္ဓိတံ) အနံဟော။

ဖုဏမာနဿ ဖုဏီယတေ ဖုဏမာနော၊ (ဖုဏ+ယ+မာန၊ ဘူဝါဒိ)
 ဖုဏီယမာန-ဟုရှိသင့်လျက် ယ-ချေ၊ ဣကို အပြု။ ပြီး။

သမ္မုလ္လနိ သမ္မုလ္လတိ ဧတာယာတိ သမ္မုလ္လနိ (သံ+မလ္လ-သုဒ္ဓိအနက်၊ ယု+ဤ)
 ဥဒပါနပနာဠိယာ ဥဒကာနိ ပိဝန္တိ ဧတ္တာတိ ဥဒပါနော၊ (ဥဒက+ပါ+ယု၊ က-ချေ)
 ပနာဠိ- ပ+နဠ+ဤ။ ဥဒပါနေန ပဋိသံယုတ္တာ ပနာဠိ ဥဒပါနပနာဠိ။

ဒဒ္ဓရံ ဒရိယတေတိ ဒဒ္ဓရံ၊ (ဒရဓာတ်+ဒရပစ္စည်း၊ ရှေ့ရကို ဒ-ပြု)
 သံဝါသာ သံဝသနံ သံဝါသော၊ တသ္မာ (တေန) သံဝါသာ။

တေန ကရိုဏ်းအနက်၊ သ္မာဝိဘတ်သက်၊ (နဲ) နာဝိဘတ်၊ ကရိုဏ်းအနက်၌သက်၊
 နာအာ-ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် အာပြု။

ဝိဇာနာထ ဝိ+ဉာ+နာ+ဇယျာထ၊ ဇယျ-ကိုချေ၊ ခွင်း ချေ ကပ်၊ ပြီး။ သိသင့်သိထိုက်ကုန်၏။
 (အရဟအနက်)သိနိုင်ကုန်၏(သတ္တိအနက်)သိကြကုန်လော့ (အာဇာတ္တိအနက်)
 ဇယျာထ- အရဟအနက် (သို့) သတ္တိအနက်(သို့) အာဇာတ္တိအနက်ဟော။

သာမဏောကျော် တတိယဆင့်

မှတ်ချက်
သန္တဝါစော

မက္ခိ၊ ပဋ္ဌာသိ-စသော ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်ကို ဒုတိယဆင့် အင်္ဂုတ္တိရ်အလင်းတန်း၌ရွှေလေ။
သမေတိတိ သန္တာ၊ (သမု+ဏော+တ+အာ)နိ- သမ္ပတိတိ သန္တာ(သမု+တ+အာ)
သန္တာ ဝါစာ ယဿာတိ သန္တဝါစော (ရှေ့ပုဒ်ပုဏ္ဏောငဲ့)

ဇနဝတိ

ဇနာ ဧတသ္မိံ ဂဏေ သန္တိတိ ဇနဝါ။ (ဇန+ဝန္တာ) တသ္မိံ ဇနဝတိ။

ကရဏံ

ကရိယတေတိ ကရဏံ။ (ကရ+ယု) အကုသိုလ်ရှိစေတနာကိုကောက်။

သံသပ္ပိ

သံသပ္ပတိတိ သံသပ္ပိ။ (သံ+သပ္ပ+ဏီ)

အဘိနိဗ္ဗဇ္ဇယာထ အဘိ+နိ+ဝဇ္ဇိ-စာဂတ္ထံ၊ အ+ဇယျာထ။

မှတ်ချက်

ကာရဏ္ဍဝံ, ကသမ္ဘ-တို့ကို ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဝစနတ္ထပြု၍ ဒုဿိလပုဂ္ဂိုလ်ကိုကောက်။

သမဏမာနိနေ

သမဏောတိ အတ္တာနံ မညတိတိ သမဏမာနိ။
(သမဏ+မန+ဏီ၊ တဿိလာ-စ-စသဒ္ဓါဖြင့် သက်၊ တေ သမဏမာနိနေ။

ရုပ်တွက်

သမဏမာနိ-တည်း၊ ဒုတိယာ ယော-သက်၊ ယောနံ နော နေ ပုမေ-ဟူသော
နိတိ-သုတ်ဖြင့် ဒုတိယာယောကို နေပြု၊ ရသပြု၊ ပြီး။

ဝေရဉ္စသုတ်။(အံ၊၃၊၁၈)

အဓိပ္ပါယ်များ (၁) ဧဝံ အတ္တနော သုတံ ဒိဋ္ဌေန နိဂမေတွာ နိန္ဒန္တော အာဟ
“တယိဒံ ဘော ဂေါတမ န သမ္ပန္နမေဝါ”တိ။ (အံ၊၄၊၃၊၁၈၉)

(၂) တယိဒံ ဘော ဂေါတမ တထေဝ-၌ ယံ တံ မယာ သုတံ-ဟူသော အနိယမ
ဝါကျထည့်ပေး။ (အံ၊၄၊၃၊၁၉၈)

(၃) အထဿ ဘဂဝါ အတ္တုက္ကံသနပရဝမ္ဘနဒေါသံ အနုပဂမ္မ ကရုဏာသိတလေန
ဟဒယေန တံ အညာဏံ ဝိဓမ္မိတွာ ယုတ္တဘာဝံ ဒဿေတုကာမော“နာဟံ တံ
ဗြာဟ္မဏာ”တိ အာဒိမာဟ။ (အံ၊၄၊၃၊၁၉၈)

(၄) ဧဝံ ဝုတ္တေပိ ဗြာဟ္မဏော ဒုပ္ပညတာယ တထာဂတဿ လောကဇေဋ္ဌဘာဝံ
အသလ္လက္ခေန္တော ကေဝလံ တံ ဝစနံ အသဟမာနော အာဟ “အရသရူပေါ
ဘဝံ ဂေါတမော”တိ။ (အံ၊၄၊၃၊၁၉၉)

မှတ်ချက်

အရသရူပေါ ဘဝံ ဂေါတမောတိ-အရကို ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်
(နံ) ဒေါသမူရိဒေါသကိုကောက်၊ ဣတိ-နိပါတ်နှင့် တကွဖြစ်သော အရသရူပေါ
ဘဝံ ဂေါတမောတိ- အရကိုသာ ဤကဲ့သို့ ကောက်နိုင်သည်၊ ဤနည်းတူစွာ

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

နိဗ္ဗာဏေါ ဘဝံ ဂေါတမောတိ-စသော ဝေရုဉ္စပုဏ္ဏား၏ မြတ်ဗုဒ္ဓအား ဆဲရေးသော စကားရပ်တို့၌လည်း ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ (နံ)ဒေါသမူရိ ဒေါသကိုကောက်။

(၅) အထဿ ဘဂဝါ စိတ္တမုဒုဘာဝဇနနတ္ထံ ဥပုပိပစ္စနိကဘာဝံ ပရိဟရန္တော အညထာ တဿ ဝစနဿ အတ္ထံ သန္တဿေန္တော "အတ္ထိ ခွေသ ငြာဟူဏ ပရိယာယော"တိ အာဒိမာဟ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉)

(၆) "မယု ပဟိနာ"တိ ဝတ္ထဗ္ဗေ မမာကာရေန အတ္တာနံ အနုက္ခိပန္တော ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ဒေသနာဝိလာသော ဝါ ဧသ တထာဂတဿ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉)

မှတ်ချက်
ဝေရုဉ္စ-သုတ်လာ သဒ္ဓါ+သင်္ဂဟ စိစစ်ချက်များကို ပါရာဇိကဏ်+ပါစိတ် အလင်းတန်း၌ ချုပ်ကြလေ။

သီဟသုတ်(အံ၊၃။၂၄)

အဘိညာတာ ဉာယန္တိတိ ဉာတာ၊ အဘိ လက္ခဏာဝသေန ဉာတာ အဘိညာတာ။
အောက်ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက် အရိယာများ၊
ထူးခြားသော လက္ခဏာ၏ အစွမ်းဖြင့်သိအပ်ကုန်သော- ဟု သဒ္ဓတ္ထပေးပါ။

အဋ္ဌကထာ-အလို ၂-နည်း

သန္တာဂါရေ(၁) သန္တမန္တိ ဝိဿမန္တိ ပရိဿမံ ဝိနောဒေန္တိ ဧတ္တာတိ သန္တမန္တံ၊ (သံ+ထဘိ+ယု) သန္တမန္တံ ဧ တံ အဂါရဉ္စာတိ သန္တာဂါရံ။
သန္တမန္တံနာဂါရ-ဟူလိုလျှက် မှန်-ကို ချေ၍ သန္တာဂါရံ-ဟု ပြီးသည်။
(အဋ္ဌကထာ-ပထမနည်း)

(၂) ရာဇကုလာ ရုဇကိစ္စံ သန္တရန္တိ ကရောန္တိ ဝိစာရေန္တိ ဧတ္တာတိ သန္တရဏံ၊ (သံ+ထရ+ယု) သန္တရဏံ ဧ တံ အဂါရဉ္စာတိ သန္တာဂါရံ၊ သန္တရဏာဂါရ-ဟူလိုလျှက် ရဏ-ကို ချေ၍ ပြီး။ (အဋ္ဌကထာ-ဒုတိယနည်း)

ဋီကာ- အလို ၄-နည်း

(၁) သန္တံ ကရောန္တိ မရိယာဒံ ဗန္တန္တိ ဧတ္တာတိ သန္တာကရဏံ၊ သန္တာကရဏံ ဧ တံ အဂါရဉ္စာတိ သန္တာဂါရံ၊ (သန္တာကရဏာဂါရံ-ဟူလိုလျှက် နှ-ကို နှဖြူ ကရဏ-ပုဒ်ကိုချေ၍ သန္တာဂါရံ-ဟုပြီးသည်)

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

- (၂) သန္တမ္ပန္တိ ဝိဿမန္တိ ပရိဿပံ ဝိနောဒေန္တိ ဧတ္တာတိ သန္တမ္ပန္တိ။
သန္တမ္ပန္တ တံ အဂါရဉ္စာတိ သန္တာဂါရံ။
(သန္တမ္ပာဂါရံ-ဟူလိုလျက် မှ-ကို ချေ၍ပြီးသည်)
- (၃) သဟ အတ္တာနုသာသနံ အဂါရံ သန္တာဂါရံ (သဟအတ္တာနုသာသနာဂါရံ-ဟူလိုလျက် သဟကို သပြု၊ ထွကို နှိပြု။ အနုသာသနကိုချေ၊ နှိ-ခွင်း ချေ ကပ်၊ ပြီး။
- (၄) ဆိဒ္ဓါဝဆိဒ္ဓံ ယရာဝါသံ သန္တရန္တိ ဧတ္တာတိ သန္တရံ။
သန္တရဉ္စ တံ အဂါရဉ္စ သန္တာဂါရံ (သန္တရာဂါရံ-ဟူလိုလျက် ရ-ကိုချေ၍ပြီးသည်)

ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏ-သုံးမျိုး ၁။စရိယဝဏ္ဏ ၂။သရီရဝဏ္ဏ ၃။ဂုဏဝဏ္ဏ။
ဝဏ္ဏံ ဘာသန္တိ အရ အဘိညာတလိစ္ဆဝီတို့၏ သဒ္ဓါပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉာသံစိတ္တုပ္ပါဒ်။
သေနာပတိ သေတိ ဗန္ဓတိ သေနာ၊ (သိ+န/ယု+အာ) သေနာယ ပတိ အဓိပတိ သေနာပတိ။
အဓိပ္ပာယ် ဝေသာလီပြည်၌ မင်းအရေအတွက် ခုနစ်ထောင်ခုနစ်ရာခုနစ်ယောက်ရှိသည်။
(အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉)

ဂမိယာဘိသင်္ခါရော ဂမနံ ဂမိယော (ဂမု+ဏျ၊ ဣ-လာ)။ အဘိသင်္ခရဏံ အဘိသင်္ခါရော။
ဂမိယေ အဘိသင်္ခါရော ဂမိယာဘိသင်္ခါရော။
ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပကသဒ္ဓါ၊ ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်။
နိဂဏ္ဏသာဝကော ဂန္ဓေတိတိ ဂဏ္ဏော၊ (ဂန္ဓ+အ၊ နှိ-ကို ဣပြု)
ဂန္ဓဓာတ်ကို ဂန္ဓေတိ ဂန္ဓယတိ(စု) ဂန္ဓတိ(ဘူ) ဂန္ဓနာတိ(ကိ) ဟု သုံးဂိုဏ်းစဉ်။
နတ္ထိ ယဿ မယံ ဂဏ္ဏောတိ ဂဏ္ဏာတိတိ နိဂဏ္ဏော။
ဂဏ္ဏ-အရ ကိလေသာ(၁၀)ပါးကောက်။

ဇမ္ဗုဒိပ်၌ ထင်ရှားသော နိဂဏ္ဏသာဝက- ၃ ဦး
၁။ နာဠာနွာမြို့သား ဥပါလိသူကြွယ် ၂။ ကပိလဝတ်ပြည်က ဝပ္ပသာကီဝင်
၃။ ဝေသာလီပြည်က သီဟသေနာပတိ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉)

ပတ္တိကော ပဒေန အတတိတိ ပတ္တိ (ပဒ+အတ+ဣ၊ ဒကို တပြု၊ အကိုချေ၊ ပြီး)
(နံ) ပတတိ ဂစ္ဆတိတိ ပတ္တိ၊ (ပတ+ဣ၊ တ-ဒွေဘော်လာ)
ပတ္တိ ဧဝ ပတ္တိကော၊ (သုတ္တ-က)

ဝုတ္တဝါဒိနော ဝုတ္တတေတိ ဝုတ္တံ၊ ဝုတ္တံ ဝဒန္တိတိ ဝုတ္တဝါဒိနော၊
ဘဂဝတော ၏-ဟု အနက်ပေးခိုက် ဝုတ္တ-ဝယ် တပစ္စည်း၌စပ်၊ သည်-ဟု အနက်ပေးခိုက်
ဝုတ္တ-ဝယ် ဓာတ်၌စပ်။

- အနုဓမ္မံ အတ္ထံ ဒဟတိ ဝိဒဟတီတိ ဓမ္မော၊ (ဓာ+ရမ္မ-ကာရဏအနက်ဟော) အနုရူပေါ ဓမ္မော အနုဓမ္မော။
- သဟဓမ္မိကော သဟ ဓမ္မေန ကာရဏေန ယော ဝတ္တတီတိ သဟဓမ္မော။ သဟဓမ္မော ဧဝ သဟဓမ္မိကော။
- ဝါဒါနုဝါဒေါ ဗုဒ္ဓေဟိ ဝဒီယတေတိ ဝါဒေါ၊ (ဝဒ+ဏ၊ ဗုဒ္ဓ၏ မူလဝစန) ပရေဟိ ဝဒီယတေတိ ဝါဒေါ၊ (သုတပါးတို့၏ စကား) အနုပစ္ဆာ ဝါဒေါ အနုဝါဒေါ၊ ဝါဒေါ စံ အနုဝါဒေါ စ ဝါဒါနုဝါဒေါ။ ဝါဒေါ-၌ ဝဒဓာတ် အရ- ဒေသနာဉာဏ်။ ဣပစ္စည်း အရ-သဝိညတ္တိကဝစိဘေဒသဒ္ဓရုပ်။ (သဟဇာတပြိုင်) အနုဝါဒေါ-၌ ဝဒဓာတ် အရ-ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမုစိတ္တုပ္ပါဒ်။ ဣပစ္စည်း အရ-သဝိညတ္တိကဝစိဘေဒသဒ္ဓရုပ်။ (သဟဇာတပြိုင်)
- အဿာသကေ အဿသတီတိ အဿာသကော၊ (အာ+သသ+ဏ္ဍ၊ ဂေါတမ) (နံ) အဿသတိ ဧတ္တာတိ (ဧတေနာတိ)အဿာသော၊ (အာ+သသ+ဏ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်) အဿာသော ယဿ အတ္တိတိ အဿာသကော။ (ဂေါတမ)
- အဿာသာယ အဿာသနံ အဿာသော၊ တဿ အဿာသာယ။
- ပရမေန အဿာသေန-အရ မဂ်၊ ဖိုလ်ကိုကောက်။
- အနုဝိစ္စကာရံ ကရိယတေတိ ကာရော (ကရ+ဏ) အနုဝိစ္စ ကာရော အနုဝိစ္စကာရော။ ကရဓာတ်-အရသီဟသေနာပတိ၏ စဉ်းစားတတ်သော မဟာကုဉာသံရိပညာ။ ဣပစ္စည်း-အရ သီဟသေနာပတိ၏ ရတနာသုံးပါးအား ကိုးကွယ်မှုဟု ဆိုအပ်သော သဒ္ဓါ၊ ဓေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉာသံစိတ္တုပ္ပါဒ်။ (ပကတူပပြိုင်)
- အနုဝိစ္စကာရော ကရဏံ ကာရော၊ အနုဝိစ္စ ကာရော အနုဝိစ္စကာရော။အနုဝိစ္စ-အနု+ဝိ+ဏ္ဏ+တွာ တုမှာဒိသာနံ တုမေ ဝိယ ဒိဿန္တိတိ တုမှာဒိသာ၊ (တုမှ+ဒိသ+က္ခိ၊ ဣယတမ-စသော သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ဓာတွန်သကို သထပ်ပြု၊ ကွိုချေ၊ နာမ်ငဲ့၊ နံ-သက်၊ ဒိယပြု)
- အဘိရဒ္ဓေါ အဘိရာယောမိတိ အဘိရဒ္ဓေါ၊ (အဘိ+ရာဓ+တ) ပီတိ၊ သောမနဿပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်။
- ဩပါနဘူတံ ဩဂါဟေတွာ ပီယတေ ဧတ္တာတိ ဩပါနော၊ (အဝ+ပါ+ယု၊ ပုဏ္ဏိင်၊ နပုဏ္ဏိင်) ရေဆိပ်။ ဩပါနော ဝိယ ဘူတံ ဩပါနဘူတံ။ (ကုလံ)

၁၃၆

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ပဋ္ဌာကံ
အနုပုဗ္ဗိ

ပဋ္ဌတိ ယာတိတိ ပဋ္ဌာကာ၊ (ပဋ္ဌ+အာက+အာ)
ပုဗ္ဌဿ အနုရူပါ အနုပုဗ္ဗိ၊ (ထိလိင်) တံ အနုပုဗ္ဗိ၊
(အံသကံ၊ ဣရဿပြု။ အံကို နိဂ္ဂဟိတံပြု။ ပြီး)
အမာဒိပရ စတုတ္ထိတပျရိသ် (နံ) စတုတ္ထိအဗျယိဘော။
(အနု-ပုဒ်+ပုဗ္ဌ-ပုဒ်၊ ဣတ္ထိဇောတက-ဤပစ္စည်း)

ကထံ

ကထိယတိတိ ကထာ၊ (ကထ+အ+အာ)ဤအလို သမာသ်မဟုတ်၊ ဝါကျဖြစ်၏။
(နံ) ပုဗ္ဌဿ အနုရူပါ အနုပုဗ္ဗိ၊ အနုပုဗ္ဗိယာ ကထေတဗ္ဗာ ကထာ အနုပုဗ္ဗိကထာ။
(မဇ္ဈေလောပိတတိယာတပျရိသ်သမာသ်) ဤအလို- သမာသ်။

ဒါနကထံ

ဒီယတေ ဒါနံ၊ (နံ) ဒီယတိ ဧတေနာတိ ဒါနံ။
ဒါနေန ပဋိသံယုတ္တာ ကထာ ဒါနကထာ။

အာဒိနဝံ

အာဒိနံ ဝါတိ ပဝတ္တတိ ဧတေနာတိ အာဒိနဝေါ၊ (အာဒိန+ဝါ+အ)
ဓာတ်-အရ ကာယိက၊ စေတသိကဒုက္ခကိုကောက်။
ပစ္စည်း-အရ နှာဂပြဋ္ဌာန်းသော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။

မှတ်ချက်

ဋီကာ-အလို အာဒိနံ ဝါတိ ပဝတ္တတိ အာဒိနဝေါ- ဟု ကတ္တုသင်္ဂဟပြု၍
ကာယိက၊ စေတသိကဒုက္ခကိုကောက်။

ဩကာရံ
သံကိလေသံ

အဝကရိယတေတိ ဩကာရော၊ (အဝ+ကရ+ဏ) တံ ဩကာရံ။
သတ္တာနံ သံသာရေ သံကိလိဿနံ သံကိလေသော။ (သံ+ကိလိသ+အ)
ကိလိသဓာတ်- ဝိဗာဓကအနက်၊ ဥပတာပအနက်ဟော။

နေက္ခမံ

ကာမတော နိက္ခမတိတိ နိက္ခမံ၊ နိက္ခမံ ဧဝ နေက္ခမံ။ (နိက္ခမ+ဏ) နိဗ္ဗာန်။
(နံ) ရဟန်းအဖြစ်၊ ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်-စသည်ကောက်။

သာမုက္ကံ သိကာ

ဥက္ကံသနံ ဥက္ကံပနံ ဥက္ကံသော၊ (ဥ+ကသိ-ဉာဏဂဟဏအနက်ဟော၊ ဏ)
သာမံ အတ္တနာဝ ဥက္ကံသော သာမုက္ကံသော။
သာမုက္ကံသော ဧတိသံ အတ္ထိတိ သာမုက္ကံသိကာ။ (သာမုက္ကံသ+ဣက+အာ)
ကသိဓာတ်-အရ သယမ္ဘုဉာဏ်-ဟု ဆိုအပ်သော မဟာကြိညသံရှိပညာ။
သာမုက္ကံသ-အရ သယမ္ဘုဉာဏ်-ဟု ဆိုအပ်သော မဟာကြိညသံရှိပညာ။
ဣက-ပစ္စည်းအရ အရိယသစ္စာတရားလေးပါး၊ (အာရမ္မဏပြိုင်)

ဓမ္မစက္ခု

စက္ခုတိ ပဿတိတိ စက္ခု၊ (စက္ခု+ဥ) ဓမ္မေသု စက္ခု ဓမ္မစက္ခု။ (အာဓာရဏတ္ထ

သတ္တမိတပျရိသ်) ဓမ္မ အရ သစ္စာလေးပါး။ စက္ခု အရ သောတာပတ္တိမဂ်။
(အာရမ္မဏ၊ သဟဇာတ၊ ပကတူပ-ယထာရဟပြိုင်)

(န) ဓမ္မေသု စက္ခု ဓမ္မစက္ခု။ (နိဒ္ဒါရဏတ္ထသတ္တမိတပျရိသ်) ဓမ္မ-အရ အောက်မဂ်
၃-ပါး။ (ပစ္စယုပ္ပန်)စက္ခု-အရ သောတာပတ္တိမဂ်၊ (ပစ္စည်း) ပကတူပပြိုင်။

(န) ဓမ္မမယံ စက္ခု ဓမ္မစက္ခု။ ဓမ္မ-အရ သမထ၊ ဝိပဿနာ၊
စက္ခု-အရ သောတာပတ္တိမဂ်၊ (ပကတူပပြိုင်)

(န) ဓမ္မ-အရ သိက္ခာ- ၃ ပါး(သောတာပတ္တိမဂ်ရှိမဂ္ဂင်-၈ ပါး)
စက္ခု-အရ သောတာပတ္တိမဂ်။ (သဟဇာတပြိုင်)

ဒိဋ္ဌဓမ္မော ပဿိယိတ္တာတိ ဒိဋ္ဌော၊ ဒိဋ္ဌော ဓမ္မော ယေနာတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မော။
ဒိဋ္ဌ-၌ ဓာတ်အရ သောတာပတ္တိမဂ်၊ တပစ္စည်း-အရ သစ္စာလေးပါး၊
(အာရမ္မဏ၊ သဟဇာတ၊ ပကတူပ-ယထာရဟပြိုင်)

ဝိဂတကထံကထော ကထမိဒံ ကထမိဒန္တိ ပဝတ္တတိတိ ကထံကထာ၊ (ကထံ ကထံ+ဏ+အာ)
ဝိစိကိစ္ဆာ။ ဝိဂတာ ကထံကထာ ယဿာတိ ဝိဂတကထံကထော။

တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော တရိယိတ္တာတိ တိဏ္ဏာ၊ (တရ+တ+အာ)
တိဏ္ဏာ ဝိစိကိစ္ဆာ အနေနာတိ တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော။

တိဏ္ဏ-၌ တရဓာတ်-အရ သောတာပတ္တိမဂ်၊ တပစ္စည်း-အရ- ဝိစိကိစ္ဆာ။ (ပကတူပပြိုင်)
ဝေသာရဇ္ဇပုတ္တော သာရဇ္ဇနံ သာရဒေါ (စိတ္တုကြာသ ဒေါသ)
ဝိဂတော သာရဒေါ ယဿာတိ (ယသွာတိ) ဝိသာရဒေါ။
ဝိသာရဒဿ ဘာဝေါ ဝေသာရဇ္ဇံ (ဝိသာရဒ+ဏျ) မဟာကုဉာသံရှိပညာ။
ဝေသာရဇ္ဇံ ပတ္တော ဝေသာရဇ္ဇပုတ္တော။

အပရပ္ပစ္စယော ပစ္စေတဗ္ဗေတိ ပစ္စယော၊ ပရော ပစ္စယော ဧတဿာတိ ပရပ္ပစ္စယော၊
န ပရပ္ပစ္စယော အပရပ္ပစ္စယော။ သူတပါးတည်းဟူသော ယုံကြည်ထိုက်သူရှိသည်
မဟုတ်သည်။ (န) ပစ္စေတိတိ ပစ္စယော၊ ပရံ ပစ္စယော ပရပ္ပစ္စယော၊
န ပရပ္ပစ္စယော အပရပ္ပစ္စယော၊ သူတပါးကို ယုံကြည်တတ်သူ မဟုတ်သည်။

သွာတနာယ သွေ ဘဝေါ ဘတ္တပရိဘောဂေါ သွာတနော၊ (သွေ+တန၊ ဘဝတဒ္ဓိတ်)
ကရုဏာရှေသွားရှိသော ပစ္စေကဏာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ပဝတ္တမံသံ

(န) သွေ ဘဝိဿတီတိ သွာတနံ၊ (ဘဝိဿတီတဒ္ဓိတံ) ယဒနုပပန္နာ-စသော သုတ်ဖြင့် ဧပြု။ မဟာကုသိုလ်သောမနဿရိ ပီတိ၊ ပါမောဇ္ဇ။
ပဝတ္တတီတိ ပဝတ္တံ၊ မညတီတိ မံသံ၊ (မန+သ၊ န-ကို နိဂ္ဂဟိတံပြု)
ပဝတ္တံ မံသံ ပဝတ္တမံသံ။

တံ သမဏော ဂေါတမော ဇာနံ ဥဒ္ဓိဿကတံ မံသံ ပရိဘူဇတိ ပဋိစ္စကမ္မံ

(၁) သမဏော ဂေါတမော-သည်၊ ဇာနံ (ဇာနန္ဒော)- သိပါလျက်၊ ဥဒ္ဓိဿ- မိမိကို ရည်စူး၍၊ ကတံ-ပြုအပ်သော၊ တံ မံသံ-ထိုအသားကို၊ ပရိဘူဇတိ-ဘုဉ်းပေး၏။ (သွာယံ-ထိုအရှင်ဂေါတမသည်) ပဋိစ္စ-ထိုအသားကိုအစွဲပြု၍၊ ကမ္မံ-ထက်ဝက် သော ပါဏာပါတကံသို့၊ (ဖုသတိ-ရောက်၏)

တံ သမဏော (ပ) ပရိဘူဇတိ-သည် တစ်ဝါကျ၊ ပဋိစ္စကမ္မံ-သည် တစ်ဝါကျ၊ ဖြစ်သည်၊ သွာယံ ဖုသတိ-ဟူသော ပါဌသေသထည့်၍ အနက်ပေး။

ဤအလို

ကရိယတေတိ ကမ္မံ၊ (ဖုသတိ-၌ ကမ္မ/ကမ္မိစပ်)
ထက်ဝက်သောပါဏာတိပါတကံကိုကောက်ပါ။

(၂) သမဏော ဂေါတမော-သည်၊ ဇာနံ (ဇာနန္ဒော)-လျက်၊ ဥဒ္ဓိဿ-၍၊ ကတံ-ပြု အပ်သော၊ ပဋိစ္စ-မိမိကိုစွဲမှီရည်စူး၍၊ ကမ္မံ-ပြုလုပ်အပ်သော၊ တံ မံသံ-ထိုအသား ကို၊ ပရိဘူဇတိ-၏။

တံ သမဏော ဂေါတမော (ပ) ပဋိစ္စကမ္မံ-ကို တစ်ဝါကျတည်းဟုမှတ်၊ ဤအခိုက်- ပဋိစ္စကမ္မံသည်လည်း ဝါကျဖြစ်သည်၊ သမာသ်မဟုတ်။

ဤအလို

ကရိယိတ္ထာတိ ကမ္မံ (အတိတ်ကမ္မသာဓ်) မံသံ-၌ ဝိသေသန/သျှ-ဖြင့်စပ်။

(၃) သမဏော ဂေါတမော-သည်၊ ဇာနံ(ဇာနန္ဒော) ဥဒ္ဓိဿ-၍၊ ကတံ-သော၊ ပဋိစ္စ ကမ္မံ-အသားစားခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ပါဏာတိပါတအကုသိုလ်ကံ ရှိရာဖြစ်သော၊ တံ မံသံ-ကို၊ ပရိဘူဇတိ-၏။

တံ သမဏော (ပ) ပဋိစ္စကမ္မံသည် တစ်ဝါကျတည်းသာ။
ဤအခိုက် ပဋိစ္စကမ္မံ-ကား သမာသ်တည်း ဝါကျမဟုတ်။

ပဋိစ္စ လဒ္ဓဝံ (ဥပ္ပန္နံ) ကမ္မံ ပဋိစ္စကမ္မံ၊ (ပါဏာတိပါတအကုသိုလ်ကံ)
ပဋိစ္စကမ္မံ ဧတ္ထ အတ္တိတိ ပဋိစ္စကမ္မံ၊ မံသံ-၌ ဝိသေသန/သျှ-ဖြင့်စပ်။

- ဥပကဏ္ဍကေ ကဏ္ဍဿ သမိပံ ဥပကဏ္ဍကံ၊ (သမာသန္တ-က)
- ရထိကာယ ရမတေ ကိဋ္ဌတေ အနေနာတိ ရထော၊ (ရမ+ထ၊ မ-ကိုချေ) (နံ) ရဟိယတေတိ ရထော၊ (ရဟ+ထ၊ ဟကိုချေ) ရထဿ ဟိတာ ရထိကာ။ (ရထ+ဏ္ဍက+အာ)
- သိယံာဋကေန သိယံတိ ဧကိဘာဝံ ယာတိတိ သိယံာဋကံ၊ (သိယံ+အာဋက)
- နာဝိဘာတ်၊ ပဉ္စမိအနက်၌သက်၊ ကတ္တရိ စ-၌ စသဒ္ဓါ။
- အသတာ အတ္ထိတိ သန္တံ (အသ+အန္တ) န သန္တံ အသန္တံ။
- တေန အသတာ။ (ဝတ္ထုထောက်၍ နပုလ္လိင်)
- ဇိရိဒန္တိ ဇရ+အ+အန္တိ၊ ဇရမရာနံ-ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဇရ-ကို ဇိရိဒပြု။
- (နံ) ဇိရိဒ+အ+အန္တိ၊
- န- ဇိရိဒန္တိ အရ ဣဿာပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။ (ဇရဓာတ်ကို ဇိရဏတ္ထယူခိုက်)
- (နံ) အဟိရိကပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်
- (ဇရဓာတ် လူနတ္ထယူခိုက်)

န စ မယံ ဇိဝိတဟေတုပိ(ပ) ဝေါရောပေယျာမ-အရ
 သိဟသေနာပတိ၏ သောတာပတ္တိမဂ်ရှိ ဝိရတိ။

အဘိညာတာ လိစ္ဆဝိမင်းတို့ ရတနာသုံးပါး၏ ဂုဏ်ကိုချီးမွမ်းကြခြင်း

- (၁) ပထမအကြိမ် (က) ဗုဒ္ဓ၏ ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းရာ၌ ဘုရားဖြစ်ကြောင်းအကျင့်ကောင်းတို့၏ ခက်ခဲနက်နဲပုံဟူသော စရိယဝဏ္ဏကို ချီးမွမ်းကြသည်။
- (ခ) ဓမ္မ၏ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းရာ၌ မြတ်ဗုဒ္ဓဟောကြားတရားတော်များ၏ ပိဋကတ်သုံးပုံ၊ နိကာယ်ငါးရပ်၊ ဓမ္မက္ခန္ဓာပေါင်းရှစ်သောင်းလေးထောင်-ဟူသော အဖို့စု၏ အစွမ်းဖြင့် ချီးမွမ်းကြသည်။
- (ဂ) သံဃာတော်၏ဂုဏ်ကိုချီးမွမ်းရာ၌ ဘုရားရှင်၏ တရားတော်ကို နာကြားရ၍ ရဟန်းပြုသော ရဟန်းတော်တို့၏ ကိလေသာခေါင်းပါးစေကြောင်း ရဟန်းအဖြစ်၏ အစွမ်းဖြင့် ချီးမွမ်းကြသည်။
- (၂) ဒုတိယအကြိမ်(က) ဗုဒ္ဓ၏ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းရာ၌ မြတ်စွာဘုရား၏ လက္ခဏာတော်ကြီး ၃၂-ပါးလက္ခဏာတော်ငယ် ၈၀-တို့၏အစွမ်းဖြင့် သရီရဝဏ္ဏကို ချီးမွမ်းကြသည်။
- (ခ) ဓမ္မ၏ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းရာ၌ ဗုဒ္ဓဟောကြားတရားတော်များတွင် တစ်လုံး

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

တစ်ပါး အက္ခရာတစ်လုံးမျှ ချွတ်ယွင်းချက်မရှိ-ဟု ကောင်းစွာဟောကြားအပ်
သော တရားတော်၏ အစွမ်းဖြင့် ချီးမွမ်းကြသည်။

(ဂ) သံဃာတော်၏ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းရာ၌ သံဃာတော်များ ကျင့်သုံးအပ်
သော အကျင့်ပဋိပဒါ၏ အစွမ်းဖြင့် ချီးမွမ်းကြသည်။

(၃)တတိယအကြိမ်(က) ဗုဒ္ဓ၏ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းရာ၌ “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ”စသော သုတ္တန်
ဒေသနာတော်လာ ဂုဏ်တော်များ၏ အစွမ်းဖြင့် ချီးမွမ်းကြသည်။

(ခ) ဓမ္မ၏ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းရာ၌ “သွာက္ခာတော ဘဂဝတာ ဓမ္မေ” စသော
သုတ္တန်ဒေသနာတော်လာ ဂုဏ်တော်များ၏ အစွမ်းဖြင့် ချီးမွမ်းကြသည်။

(ဂ) သံဃာ၏ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းရာ၌ “သုပုဋိပန္နော ဘဂဝတော သာဝက
သံယော” စသော သုတ္တန်ဒေသနာတော်လာ ဂုဏ်တော်များ၏ အစွမ်းဖြင့်ချီးမွမ်း
ကြသည်။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၈/၉/၂၁၀)

ဝေသာလီယာ နိယျာသိ-၌ ဂန္ဓပုဗ္ဗုဇ္ဈာဝါသာဒီနိ ဂါဟာပေတွာ-ဟု ပုဗ္ဗကာလကြိယာထည့်။
ပုဗ္ဗကာလကြိယာ-၌ အန္တတိ-အရ ပန်းနံသာစသည်တို့ကို လျှူရန်ယူသော အခြံအရံပရိသတ်များ
၏ သဒ္ဓါ၊ စေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်သသင်္ခါရိကစိတ္တုပ္ပါဒ်။

ဗာဟျတ်-အရ သီဟစစ်သူကြီး၏ သဒ္ဓါ၊ စေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉာသံ
အသသင်္ခါရိကစိတ္တုပ္ပါဒ်။ (ပကတူပပြိုင်) (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁)

သီဟော သေနာပတိ ယေန (ပ) ဘဂဝါ တေနပသင်္ကမိ-၌ သဗ္ဗာတပီတိပါမောဇ္ဇော ဟုတွာ-
ပုဗ္ဗကာလကြိယာထည့်။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂)

ပုဗ္ဗကာလကြိယာ-အရ ပီတိ၊ ပါမောဇ္ဇပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉာသံစိတ္တုပ္ပါဒ်။

အနုဝိစ္စကာရံ ခေါ သီဟ (ပ) သာဓု ဟောတိ-ဟု မိန့်ဆိုရကြောင်း

သင်ကဲ့သို့သောပုဂ္ဂိုလ်က ငါဘုရားကို ဖူးမြင်ရ၍ ငါဘုရားကို ကိုးကွယ်သည်ရှိ
သော်၎င်း၊ နိဂဏ္ဌကို ဖူးမြင်ရ၍ နိဂဏ္ဌကို ကိုးကွယ်သည်ရှိသော်၎င်း ဤသီဟ
စစ်သူကြီးသည် မြင်တိုင်းမြင်တိုင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ကိုးကွယ်နေတာဘဲ-ဟု ကဲ့ရဲ့
ဖွယ်ဖြစ်နိုင်သောကြောင့်- အနုဝိစ္စကာရံ ခေါ သီဟ (ပ) သာဓု ဟောတိ- ဟု
မိန့်ဆိုတော်မူသည်။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂)

ထင်ရှားသော သာဝကတစ်ယောက် ရရှိခဲ့သော် နိဂဏ္ဌတို့တံခွန်ထူ၍

ကြွေးကြော်ရကြောင်း-

နိဂဏ္ဌတို့သည် ထင်ရှားသောသာဝကတစ်ယောက် ရရှိခဲ့သော် -

(၁) ငါတို့၏ ကြီးမြတ်သည်၏အဖြစ် ထင်ရှားဖြစ်လတ္တံ့- ဟု သဘောရသော ကြောင့်လည်းကောင်း။

(၂) ငါတို့ကို ကိုးကွယ်သူအား ဝိပုဋိသာရဖြစ်ခဲ့သော် "နိဂဏ္ဌတို့ကိုငါကိုးကွယ် နေတာ လူအများ သိနေကြတယ်၊ ယခုအခါမှ မကိုးကွယ်ဘဲနေရင်မကောင်းဘူး" ဟု တွေး၍ ထိုဝိပုဋိသာရကို ပယ်ဖျောက်ကာ ငါတို့ကို ကိုးကွယ်ခြင်းမှ မဖယ်ခွာ တော့လတံ့-ဟု သဘောရသောကြောင့်လည်းကောင်း တံခွန်ထူ၍ လှည့်လည် ကြွေးကြော်ကြသည်။(အံ၊၄၅၊၂၁၂)

အနုပုဗ္ဗကထာ (၅) မျိုး ဒါနကထာ တာဝ ပစုရဇနေသုပိ ပဝတ္တိယာ သဗ္ဗသတ္တသာဓာရဏတ္တာ သုကရတ္တာ သီလေ ပတိဋ္ဌာနဿ ဥပါယဘာဝတော စ အာဒိတော ကထိတာ။ (အံ၊၄၅၊၂၂၁)

ယသ္မာ ပန ဒါနံ ဒေန္တော သီလံ သမာဒိတုံ သက္ကောတိ၊ တသ္မာ တဒနန္တရံ သီလကထံ ကထေသိ။

"ဣဒံ ပန သီလံ နိဿာယ အယံ သဂ္ဂေါ လဗ္ဘတီ"တိ ဒေဿတုံ သီလာနန္တရံ သဂ္ဂကထံ ကထေသိ။

ဧဝံ သဂ္ဂကထာယ ပလောဘေတွာ (ပ) "အယဗ္ဗိ သဂ္ဂေါ အနိစ္စော အဗ္ဗုဂေါ၊ န ဧတ္ထ ဆန္ဒရာဂေါ ကာတဗ္ဗော"တိ ဒဿနတ္ထံ (ပ) ကာမာနံ အာဒိနဝံ ဩကာရံ သံကီလေသံ ကထေသိ။

ဧဝံ ကာမာဒိနဝေန တဇ္ဇေတွာ နေက္ခမ္မေ အာနိသံ ဒေဿတုံ (ပ) ပကာသေတိ။ (အံ၊၄၅၊၂၁၄)

တသ္မိယေဝ အာသနေ-ဖြင့် သောတာပတ္တိမဂ်ကို မျက်မှောက်ပြုသော သီဟစစ်သူကြီး၏ တိက္ခပညာ၊ ဒိပ္ပါဘိညပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ကိုပြသည်။

သာဓက တသ္မိယေဝ အာသနေတိ တသံယေဝ နိသဇ္ဇာယံ၊ ဧတေနဿ လဟုဝိပဿ ကတာ တိက္ခပညတာ သုခပဋိပဒေဒိပ္ပါဘိညတာ စ ဒဿိတာ ဟောတိ၊ (အံ၊၄၅၊၂၂၄)

- ဝိရဇံ ကင်းသောရာဂစသော မြူရှိသော (၄)
(န) အပါယဂမနိယဖြစ်သော ရာဂ-စသော မြူမှကင်းသော။
(န) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ကိလေသာမြူမှကင်းသော။ (၆)
- ဝစနတ္ထ ဝိဂတော ရဇော ယဿာ (ယသွာ)တိ ဝိရဇံ။
(န) ရဇတော ဝိဂတံ ဝိရဇံ။ (ဓမ္မစက္ခု)
- အရကောက် ရလ-အရ အပါယဂမနိယဖြစ်သော ရာဂ, ဒေါသ, မောဟ (၄-နှင့် ၆-ပ-နည်း)
(န) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ (၆-ဒု-နည်း)
ဝိရလ-အရ သီဟသေနာပတိ၏ သောတာပတ္တိမဂ် (ဓမ္မစက္ခု)
- ဝီတမလံ ကင်းသောရာဂစသော အညစ်အကြေးရှိသော၊ (၄)
(န) ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာအညစ်အကြေးမှ အကြွင်းမဲ့ကင်းသော။
(န) ပါဏာတိပါတ-စသော ငါးမျိုးသော ဒုဿီလျစေတနာ အညစ်အကြေးမှ
ကင်းသော၊ (၆)
- ဝစနတ္ထ ဝီတံ မလံ ယဿာ (ယသွာ)တိ ဝီတမလံ။
(န) မလတော ဝီတံ ဝီတမလံ။ (ဓမ္မစက္ခု)
- အရကောက် မလ-အရ အပါယဂမနိယဖြစ်သော ရာဂ, ဒေါသ, မောဟ (၄)
(န) သောတာပတ္တိမဂ်သည် အကြွင်းမဲ့ပယ်အပ်သော ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ။
(န) ပါဏာတိပါတစသော ငါးမျိုးသော ဒုဿီလျအကုသိုလ်စေတနာ (၆)
ဝီတမလ-အရ သီဟသေနာပတိ၏ သောတာပတ္တိမဂ် (ဓမ္မစက္ခု)
- အဓိပ္ပါယ် သီဟသေနာပတိ၏ ဓမ္မစက္ခု (သောတာပတ္တိ) မဂ်ဖြစ်ပုံကို ပြခြင်းအကျိုးငှာ
(ဝါ) ပြတော်မူလိုသောကြောင့် "ယံ ကိဉ္စိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ" ဟု
မိန့်တော်မူသည်။

ပတ္တဓမ္မော-စသည်ဆိုရကြောင်း "ဒိဋ္ဌဓမ္မေ"တိ ဝတ္တာ ဒဿနံ နာမ ဉာနဒဿနတော အညမ္ပိ
အတ္ထိတိ တန္တိဝတ္တနတ္ထံ "ပတ္တဓမ္မော"တိ ဝုတ္တံ။ ပတ္တိနာမ ဉာဏသမ္ပတ္တိတော
အညာပိ ဝိဇ္ဇတိတိ တတော ဝိသေသနတ္ထံ "ဒိဋ္ဌဓမ္မော"တိ ဝုတ္တံ။ သာ ပနေသာ
ဝိဒိတဓမ္မတာ ဓမ္မေသု ဧကဒေသေနပိ ဟောတိတိ နိပ္ပဒေသတော ဝိဒိတဘာဝံ
ဒဿေတံ "ပရိယောဂါဠဓမ္မော"တိ ဝုတ္တံ။ (အံ၊ ၆၊ ၂၅၅)

ဓမ္မစက္ခုဖြစ်ရာ၌ ဥပမာ/ဥပမေယျ နီးနှောပြခြင်း

စိတ်သည် အဝတ်နှင့် တူ၏။ စိတ်၏ ရာဂစသော အညစ်အကြေးသည် အဝတ်၏ အာဂန္တုကအညစ်အကြေးနှင့် တူ၏။ အနုပုဗ္ဗိကထာ-သည် အဝတ်လျှော်ရာ ကျောက်ဖြာနှင့် တူ၏။ သဒ္ဓါတရားသည် ရေနှင့် တူ၏။ သံတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့ သည် အဝတ်လျှော်ရာ၌ အသုံးပြုသော ဆပ်ပြာမှုန့်၊ ပြာ၊ နွားချေး-စသည်နှင့် တူ၏။ စိတ်၏ အညစ်အကြေးကို စင်ကြယ်အောင်ပြုလုပ်ရာ၌ ကြိုးစားမှုဝီရိယ သည် ကြိုးစားမှုဝီရိယဖြင့် အဝတ်လျှော်ခြင်းနှင့် တူ၏။ ကြိုးစားမှုဝီရိယကြောင့် စိတ်၏ အညစ်အကြေးအခိုက်အတန့်မျှ ကင်းကွာခြင်းသည် ကြိုးစား၍ အဝတ် လျှော်လိုက်သည့်အတွက် အဝတ်၏ အညစ်အကြေးများကင်းစင်သွားခြင်းနှင့် တူ၏။ အရိယာမဂ်(သောတာပတ္တိမဂ်)သည် ဆိုးရည်နှင့် တူ၏။ စိတ်၏ ကိလေသာ အညစ်အကြေးကို အရိယာမဂ်ဖြင့် အကြွင်းအမဲ့ပယ်သတ်ပြီး လွန်စွာဖြူစင် စေခြင်းသည် လျှော်ပြီးအဝတ် ပိုစင်ကြယ်တောက်ပြောင်အောင် ဆိုးရည်ဖြင့် ဆိုးလိုက်ခြင်းနှင့် တူ၏။ (အံ၊ဋီ၊၃၊ ၂၂၄-၅)

အဿာဇာနိယသုတ် (အံ၊၃၊၃၂)

အဿာဇာနိယော အာ ဘုသော ကာရဏာကာရဏံ ဇာနာတိတိ အာဇာနိယော၊ (အာ+ဉာ+
 အနိယ/ဏျ။ ကတ္ထုသာဓန) အဿော အာဇာနိယော အဿာဇာနိယော။

ရာဇဘောဂ္ဂေါ ဘုဂ္ဂိတဗ္ဗောတိ ဘောဂ္ဂေါ၊ ရညော ဘောဂ္ဂေါ ရာဇဘောဂ္ဂေါ။
 သုဇာတော ဇာယတိတိ ဇာတော၊ သုဋ္ဌ ဇာတော သုဇာတော။

သဒ္ဓိ သုဋ္ဌ ဇာတိ ယဿာတိ သုဇာတော၊ (သမာသ်အဆုံး ဣ-ကို အ-ပြု)
 သဒ္ဓိ သဒ္ဓိယတိတိ သဒ္ဓိ၊ (သံ+ခါ+အ) သဒ္ဓိဿ ဘာဝေါ သဒ္ဓိ။(နံ) သဒ္ဓိယနံ သဒ္ဓိ။

သောရတော သောဘနေ ရတော သူရတော၊ သူရတော ဧဝ သောရတော၊ (သူရတ+ဏ)

သုခသံဝါသော ဝသနံ ဝါသော၊ သဟ ဝါသော သံဝါသော။
 သုခံ သံဝါသော ယဿာတိ သုခသံဝါသော။

ဇေဂုစ္ဆိ ဇိဂုစ္ဆတိ သီလေနာတိ ဇေဂုစ္ဆိ၊ (ဂုပ+ဆ+ဏီ)

ယံ တံ (ပ) ပတ္တဗ္ဗံ အရဟတ္တမဂ်၊ ဖိုလ်ကောကံ၊ (ပုရိသထာမေန၊ ပုရိသဝီရိယေန၊ ပုရိသပရက္ကမေန-
 စသော ပုဒ်တို့အရ ပညာနှင့်ယှဉ်သော မဟာကုဉာသံရှိဝီရိယကောကံ။

ဥဗ္ဗေဇေတာ ဥဗ္ဗေဇေတိတိ ဥဗ္ဗေဇေတာ၊ (ဥ+ဝိဇိ+ကာ-ဇော+ဟု)
 ဓာတ်အရ- ထိန်လန်သော အခြားမြင်းတို့၏ ဒေါသ၊ ပစ္စည်းအရ- ထိန်လန်စေ
 သော မြင်း၏ ဒေါသ၊ (ပကတူပပြိုင်)

သာဠေယျာနိ သဌယတိ န သမ္မာ ဘာသတိတိ သဌော၊ (သဌ+အ)
 သဌဿ ဘာဝေါ သာဠေယျံ၊ (သဌ+ဏေယျံ)

ကုဋေယျံ ကုစ္ဆိတေန အာကာရေန အဋ္ဌတိတိ ကုဋံ၊ (ကု+အဋ္ဌ+အ)
 ကုဋံ အဿ အတ္တိတိ ကုဋော(ပုဂ္ဂိုလ်) ကုဋဿ ဘာဝေါ ကုဋေယျံ။

ဇိမေယျာနိ ဇဟာတိတိ ဇိမံ၊ (ဟာ+မ) ဇိမံ အဿ အတ္တိတိ ဇိမော (ဇိမ+ဏ)
 ဇိမဿ ဘာဝေါ ဇိမေယျံ၊ (ဇိမံ-ချပ်တွက်- ဟာ+မပစ္စည်း၊ ဟာ ဟာ-ဟု ဒွေ
 ဘော်ပြု၊ ရှေ့ဟာကို အတ္တသမ္ပညံ၊ အတ္တသ ဟ-ကို ဇပြု၊ အန္တသိသန္တာကာရော
 ဝါ-ဖြင့် အတ္တသ အာ-ကို ဣပြု၊) နောက်ဟာ၏ အာကိုဇေ၊ ဟနှင့် မရှေ့နောက်
 ပြန်၊ ဖ-ဟသို့ကပ်၊ နာမံငဲ့၊ သိသက်၊ အံပြု၊ ပြီး။

ဝင်္ကေယျာနိ ဝင်္ကဿ ဘာဝေါ ဝင်္ကေယျံ၊ (ဝင်္က+ဏေယျံ)

မှတ်ချက် သာဠေယျာနိ စသော (၄)ပုဒ်တို့ အရ ကာပုဒ်ကတော၊ စိတ္တုဇုကတောတို့၏
 ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ဝိညာတ်ဌေး။

ဇိဝိတမရဏပရိယာဒါနာ မရဏေန ပရိယာဒါနံ မရဏပရိယာဒါနံ။
 ဇိဝိတဿ မရဏပရိယာဒါနံ ဇိဝိတမရဏပရိယာဒါနံ။

သက္ကစံ ဘုဇ္ဇတိ-အရ ဆွမ်းကို ဆင်ခြင်၍ ဘုဉ်းပေးသောသူ၏ မဟာကုဉာသံရီပညာ။

ဥဇုမဂ္ဂေါ အဇတိ အကုဋိလဘာဝေန ပဝတ္တတိဟိ ဥဇု၊ (အဇ+ဥ၊ အ-ကို ဥပြု)
 (နံ) အရတိ အကုဋိလဘာဝေန ပဝတ္တတိတိ ဥဇု (အရ+ဇု အရ-ကို ဥပြု၊ ပုလ္လိင်၊)
 ဥဇု မဂ္ဂေါ ဥဇုမဂ္ဂေါ၊ (မဂ္ဂံ-ရှစ်ပါး)

အဿခဠြက်သုတ် (အံ၊ ၃။ ၃၃)

အဿခဠြက်ော ခရံ ဂစ္ဆတိတိ ခလုကော၊ (ခရ+ဂမု+ကိ၊ ကိတန္တအလုတ္တ ဒု-တပျရိသံ)
 ခလုကော ဧဝ ခဠြက်ော၊ (သုတ္ထ-ဏ)

အသော ခဠြက်ော အဿခဠြက်ော (ဝိသေသနုတ္တရပဒကမ္မဓာရည်း)

ခဠြက် ရုပ်ပြီး ခရံ+ဂမု+ကိ၊ ရ-ကို ဋ-ပြု၊ ဋ၏ အ-ကို ဥပြု၊ ဋ-အထက်၌ ရှိသော နိဂ္ဂဟိတိကို
 င-ပြု၊ ဂ-ကို က-ပြု၊ မ-ဈေး၊ ကိ-ဈေး၊ ပြီး။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဒါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ကတမေ	ကတမ-တည်၊ ပထမာယောသက်၊ သဗ္ဗနာမကာရတေ ပထမော-ဖြင့် ဧ-ပြု။
ပေဟိ	ပ+က္က+အ+ဟိ။
ပစ္စတော	သတ္တမိ (သို့) ကံအနက်၌ ကွစိတော-ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် တောပစ္စည်းသက်။
ပိဋိတော	ကရိုဏ်းအနက်၌ တော-သက် (ဌ)။ ကံအနက်၊ ဓာတ်ကံအနက်၌လည်း တော-သက်ကြသေးသည်။ (ခန္ဓိဋ္ဌိကေန-ပုခုံးရိုးဖြင့်၊ ယုဂံ-ထမ်းပိုးကို၊ ဥပိဋ္ဌိတွာ-ဖိနပ်၍၊ ပိဋိတော-နောက်အဖို့ဖြင့်-ဟု အနက်ပေး)
ကုဗ္ဗရံ	ကံ ပထဝီ ဝုနောတိ ဆာဒေတီတိ ကုဗ္ဗရော၊ (ကု+ဝု+ရ၊ ဝုဓာတ်သည် သွားဒီဂိုဏ်း၊ ဆာဒနတ္ထ၊ ဝု-၌ ဥကို အ-ပြု၊ ဝ-လာ၊ ဗ-ပြု၊ ငြီး၊
တိဒဏ္ဍံ	နပုလ္လိင်၊ ဧကဝုဓံ။ တယော ဒဏ္ဍာ တိဒဏ္ဍံ၊ (သမာဟာရဒီဂ)
ရထိသာယသတ္တိ	ဤသတိ အဘိဘဝတီတိ ဤသာ၊ ရထဿ ဤသာ ရထိသာ၊ (ထိလိင်) အာသဇုတိ ဝတ္ထံ ဧတ္ထာတိ သတ္တိ (သဇု+ထိ)
ဥမ္မဂ္ဂံ	(နံ) သက္ကောတိ ဂန္တံ အနေနာတိ သတ္တိ (သက+ထိ၊ က-ကို တ-ပြု၊ ပုလ္လိင်)
ဥဗ္ဗဇ္ဈမံ	န မဂ္ဂေါ ဥမ္မဂ္ဂေါ၊ (ဥ+မဂ္ဂ၊ ဥ-သည် ပဋိသေဓတ္ထ) ဝဇ္ဇန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝဇ္ဈမံ၊ (ဝဇ+ဥမ၊ ဇ-ကို ဋ-ပြု၊ ဝဇဓာတ် ဂတိအနက်ဟော) န ဝဇ္ဈမံ ဥဗ္ဗဇ္ဈမံ၊ (န-ပဋိသေဓတ္ထနိပါတ်) ကြိယာဝိသေသနအနက်၊ အံဝိဘတ်။
မုခါဓာနံ	အာဓိယတိ ဧတေနာတိ အာဓာနံ၊ (အာ+ဓာ+ယ) မုခဿ အာဓာနံ မုခါဓာနံ။(နှုတ်သီးကို ပိတ်ဆိုကြောင်း) (နံ) မုခံ အာတိဋ္ဌတီတိ မုခါဓာနံ၊(မုခ+အာ+ဌာ+ယ၊ ဌ-ကို ဓ-ပြု)
ခိလဌာယီ	ခိလံ ဝိယ တိဋ္ဌတီတိ ခိလဌာယီ။
နိဗ္ဗေဋ္ဌတိ	နိ+ဝေဋ္ဌ+ဘူ-အ+စု-ဧကေတိ။
ယေန ကာမံ	ပက္ကမတိ ယေန-အကြင်အရပ်၌၊ ပက္ကမိတုံ-ငှာ၊ကာမံ-အလိုဆန္ဒသည်၊ အတ္ထိ-၏၊ တေန-၌၊ ပက္ကမတိ-၏။
ဝိဟေဋ္ဌတိ	ဝိ+ဟေဋ္ဌ+စု-ဧကေတိ။
ဗျာဝဋ္ဌာ	ဗျာဝဋ္ဌန္တိတိ ဗျာဝဋ္ဌာ၊ (ဝိ+အာ+ဝဋ္ဌ+အ) မေတ္တာ၊ ကရုဏာရှေရိသော မဟာကုသိုလ် ရိုဝိရိယ (စောဒကဘိက္ခုတို့အလို)၊ ဒေါသမုရိဒေါမနဿဝေဒနာ(စုဒိတကအလို)

၁၄၆

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

မလသုတ် (အံ၊၃။၃၇)

အသဇ္ဈာယမလာ သဇ္ဈာယနံ သဇ္ဈာယော၊ (သံ+ဈေ+ဏ၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ချေ၊ ဧကို အာယပြု။)
(သံ+အဓိ+ဏ္ဍ+ဏ၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကိုချေ၊ အဓိ-ကို အဇ္ဈပြု၊ သ-ခွင်းချေကပ်၊ ဧ-ကို
အာယပြု ပြီး။) န သဇ္ဈာယော အသဇ္ဈာယော။

အသဇ္ဈာယော မလံ ဧတေသန္တိ အသဇ္ဈာယမလာ။

ဒုစ္စရိတံ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရဟူသော လောဘမူရိစေတနာ။

မလိတ္ထိယာ မလံ+ဏ္ဍတ္ထိယာ-ဟုဖြတ်၊ မလံ-အရ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ-ဟူသော လောဘမူရိ
စေတနာကောက်။

မလတရံ ဝိသေသေန မလံ မလတရံ၊ (မလ+တရ) အဝိဇ္ဇာကောက်။

ဒုတေယျသုတ် (အံ၊၃။၃၇)

ဒုတေယျံ ဒုတာနံ ကမ္မံ ဒုတေယျံ (ဒုတ+ဧတေယျ၊ ဣတ္ထတာ ဘာဝေ တု-တုသဒ္ဓါဖြင့်သက်)
သဝိညတ္တိကဝစိဘေဒသဒ္ဓရုပ် (သတင်းစကား)

(န) ဝိရိယပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကု၊ ကြိစိတ္တုပ္ပါဒ် (သတင်းပို့ခြင်း)

သောတော သုဏာတိတိ သောတော၊ (သု+တု)

သာဝေတာ သာဝေတိတိ သာဝေတာ၊ (သု+ကာ-ဧတေ+တု)

သဟိတာသဟိတဿ သဟ ဣတံ သဟိတံ၊ န သဟိတံ အသဟိတံ၊ သဟိတဉ္စ အသဟိတဉ္စ၊
သဟိတာသဟိတံ၊ ကုသလသဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်သောကြောင့်သတ္တမိအနက်၊ ဆဋ္ဌိသက်။

ဥဂ္ဂဝါဒိနိ ဥဂ္ဂတိ ပါလေတိတိ ဥဂ္ဂံ၊ (ဥဇီ+အ၊ ဇ္ဇ-ကို ဇ္ဇ-ပြု)

ဥဂ္ဂံ ဝဒတိတိ ဥဂ္ဂဝါဒိနိ၊ (ဥဂ္ဂ+ဝဒ+ဏိ+ဏ္ဍနိ)

အသန္နိဒ္ဓံ သန္ဓေဟနံ သန္နိဒ္ဓံ၊ (သံ+ဒိဟ+တ) နတ္ထိ သန္နိဒ္ဓံ ယသာတိ အသန္နိဒ္ဓံ။ (နပုလ္လိင်)
ကြိယာဝိသေသနအနက်၊ အံဝိဘတ်သက်။

ပဌမဗန္ဓနသုတ် (အံ၊၃။၃၈)

ရုက္ခေန ရောဒနံ ရုက္ခံ၊ (ရုဒိ-အသုဝိမောစနအနက်+တ၊ တ-ကို အနုပြု၊ ဓာတွန်
ကိုလည်း ချေ။ ဝါပရော အသရူပါ-ဖြင့် နောက်အ-ကိုချေ၊ ကွစိဓာတု-ဖြင့် နှ-
ကို ဣ-ပြု၊ ရူ-၃၈၅) စိတ္တဇဝိပုလ္လာသသဒ္ဓကောက်။

ယင်း၏ သမုဋ္ဌာန်- ဒေါမနသပြဋ္ဌာန်းသောဒေါသမူစိတ်။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဟသိတေန

ဟသနံ ဟသိတံ၊ (ဟသ+တ၊ ဣ-လာ၊) လောဘမူသောမနဿကောကံ။

ဝနဘင်္ဂေန

ဘဠိယတိတိ ဘင်္ဂေါ၊ (ပဏ္ဏာကာရော) ဝနတော ဘင်္ဂေါ ဝနဘင်္ဂေါ။

သုဗဒ္ဓါ

ဗန္ဓိယန္တေတိ ဗဒ္ဓါ၊ သုဠု ဗဒ္ဓါ သုဗဒ္ဓါ။ (သု+ဗန္ဓ+တ) ဗန္ဓဓာတ်အရ- ဖောဠုဗ္ဗာရုံ၊ တ-ပစ္စည်းအရ ရာဂပြဋ္ဌာန်းသော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ (အာရမ္မဏပြိုင်)

ပဟာရဒသုတ်၊(အံ၊၃၊၃၈)

အသုရာအကြီးအကဲ (၃) ဦး ၁။ ဝေပစိတ္တိအသုရိန် ၂။ ရာဟုအသုရိန် ၃။ ပဟာရဒအသုရိန်။

အသုရိန္ဒော

ပကတိဒေဝါ ဝိယ န သုရန္တိ န ကိဠန္တိ န ဝိရောစန္တိတိ အသုရာ။
(နံ) သုရန္တိ ကိဠန္တိတိ သုရာ၊ န သုရာ အသုရာ၊ (နနိပါတ်-ဝိရုဒ္ဓအနက်ဟော၊ ပရိယုဒါသပဋိသေဓ) အသုရာနံ ဣန္ဒော အသုရိန္ဒော။

ကတိ

အလိင်၊အလိင်ဖြစ်သောကြောင့် ကတိ-နောင် ဣတ္ထိဇောတကပစ္စည်းမသက်နိုင်။

သာဓက

ပဉ္စာဒိနမဋ္ဌာရသန္တာနံ ကတိသဒ္ဓဿ စ အလိင်္ဂတ္တာ တ်လိင်္ဂေပိ သမာနရူပံ၊ အလိင်္ဂတ္တာ ဧဝ ပဉ္စာဒိတော ဣတ္ထိပစ္စယာဘာဝေါ၊ (ရူ၊၁၁၇)

နာမ်ရုပ်

ကတိ-တည်၊ ပထမာယောသကံ၊ ယော-ကိုချေ၊ ယောသု ကတိကာရလောပေ သု ဒီယံ-ဖြင့် ဒီယပြု၊ ရဿ-ပြု၊ ပြီး။

နာမ်ဂိုဏ်း

ကတိ (ပ) ကတိ (ဒု) ကတိဟိ၊ ကတိဘိ (တ) ကတိနံ (ဝ) ကတိဟိ၊ ကတိဘိ(မိ) ကတိနံ (ဆ) ကတိသု(သ) နိစ္စဗဟုဝုစံ၊ (ရူ-၁၂၀)
ကိံ ပရိမာဏံ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ကတိ၊ (ကိံ+ရတိ၊ ရ-အနုဗန်နှင့်တကွ ဣကိုချေ၊ ကကို အသို့ကပ်၊) ပရိမာဏအသတ္ထိတဒ္ဓိတံ(မောင်)
(နံ) ပရိစ္ဆေဒတ္ထနိပါတိ၊

အနုပုဗ္ဗနိန္ဒော

ပုဗ္ဗဿ အနုရူပံ အနုပုဗ္ဗံ၊ နိန္ဒမတိတိ နိန္ဒော(နိ+နမု+ကိံ)
အနုပုဗ္ဗေန နိန္ဒော အနုပုဗ္ဗနိန္ဒော။

အနုပုဗ္ဗပေါဏော

ဦဟတိတိ ဦနော (ဦဟ+န)။ပကဋ္ဌေန ဦနော ပေါဏော၊ (ပ+ဦန၊ န-ကို ကာ(ဂ))
အနုပုဗ္ဗေန ပေါဏော အနုပုဗ္ဗပေါဏော။

အနုပုဗ္ဗပဗ္ဗာရော

ပကာရေန ဘရိတဗ္ဗောတိ ပဗ္ဗာရော (ပ+ဘရ+ဏ)
အနုပုဗ္ဗေန ပဗ္ဗာရော အနုပုဗ္ဗပဗ္ဗာရော။

အာယတကေနေဝ အာယတတိတိ အာယတော၊ အာယတော ဧဝ အာယတကော။

ဝေလံ ဝိဂစ္ဆန္တိ ဣရာ ယဿန္တိ ဝေလော၊ (ဝိ+ဣရာ၊ သတ္တမိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ၊ ဣတ္ထိလိင်)
တံ ခိပ္ပမေဝ တီရံ ဝါဟေတိ-ကတ္တာ၊ ကံစုံလင်စေလျက် ဝါကျ (၄) မျိုး

- (၁) မဟာသမုဒ္ဒေါ တံ ကုဏပံ ခိပ္ပမေဝ တီရံ ဥဒကံ ဝါဟေတိ။
(ကာရိတ်ကတ္တာ-ဟော ဝါကျ)
- (၂) မဟာသမုဒ္ဒေန တံ ကုဏပံ ခိပ္ပမေဝ တီရံ ဥဒကံ ဝါဟာပိယတေ။
(ကာရိတ်ကံ-ဟော ဝါကျ)
- (၃) ဥဒကံ တံ ကုဏပံ တီရံ ဝဟတိ (သုဒ္ဒကတ္တာ-ဟောဝါကျ)
- (၄) ဥဒကေန တံ ကုဏပံ တီရံ ဝဟိယတေ (သုဒ္ဒကံ-ဟောဝါကျ)

သဝန္တိယော
အပေန္တိ
ဓာရာ
ဦနတ္ထံ
ဝေဠုရိယော

သဝန္တိတိ သဝန္တိယော၊ (သု+အန္တ+ဤ)
အပိ+ဣ+အ+အန္တိ
ဝေဝံ ဓာရေတိတိ ဓာရာ၊ (ဓရ+ဣ+အာ)
ဦဟတိတိ ဦနေ၊ (မဟာသမုဒ္ဒေါ) ဦနဿ ဘာဝေါ ဦနတ္ထံ (ဦန+တ္ထံ)
ဝေတိ ပဝတ္တတိတိ ဝေဠု။

မသာရဂလ္လံ

ဝေဠု ဝိယ ဒိဿတိတိ ဝေဠုရိယော၊ (ဝေဠု+ဣယ၊ ရလာ)
မသာရဂိရိမိ ဇာတံ မသာရဂလ္လံ၊ (မသာရဂိရိ+လ၊ ဇာတတဒ္ဓိတံ၊ ဂိ-၌ ဣကို
အ-ပြု၊ ရိ၌ ဣကိုလည်းချေ၊ ရ-ကို လပြု၊ လ လ-သို့ကပ်၊ ပြီး)

တိမိ
တိမိင်္ဂလော
တိမိရပိင်္ဂလော

တိမုတိတိ တိမိ၊ (တိမု-အန္တဘာဝအနက်၊ ဣ)
တိမိ ဂိလတိတိ တိမိင်္ဂလော၊ (တိမိ+ဂိလ+အ၊ ဣကို အပြု)
တိမိရပိင်္ဂလော ဝိယာတိ တိမိရပိင်္ဂလော၊
ဋီကာ၌ တိမိ၊ တိမိင်္ဂလ၊ တိမိတိမိင်္ဂလ-ဟုရှိ၏။ ဤသတ္တဝါကြီး (၃) ကောင်ကို
ငါးအမျိုးအနွယ်ရှိသော (မစ္ဆဇာတိ) သတ္တဝါများ-ဟု ဆို၏။ (အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၂၈)

ဂန္ဓဗ္ဗာ

ဂန္ဓံ အဗ္ဗတိ ပရိဘုဉ္ဇတိတိ ဂန္ဓဗ္ဗော၊ (ဂန္ဓ+အဗ္ဗ+အ)
(နံ)ဂေါမိ သဂ္ဂေ ဓုနာတိ ကမ္မတိ ဂါယနနဋနာဒိဝသေနာတိ ဂန္ဓဗ္ဗော၊(ဂေါ+ဓု+မ)

အနပုဗ္ဗသိက္ခာ

ပုဗ္ဗဿ အနရူပံ အနပုဗ္ဗံ၊ သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ၊
အနပုဗ္ဗံ သိက္ခာ အနပုဗ္ဗသိက္ခာ၊ သိက္ခာ-၃ ပါးကိုယူ။

အနပုဗ္ဗတြိယာ

ကတ္တဗ္ဗာတိ ကိရိယာ၊ အနပုဗ္ဗံ ကိရိယာ အနပုဗ္ဗကိရိယာ၊ ဓုတင်-၁၃ ပါးကိုယူ။

အနုပုဗ္ဗပဋိပဒါ ပဋိပဇ္ဇတိ ဧတာယာတိ ပဋိပဒါ။ (ပတိ+ပဒ+အ+အာ)

(န) ပဋိပဇ္ဇိယတေတိ ပဋိပဒါ။ (ပတိ+ပဒ+အ+အာ)

အနုပုဗ္ဗံ ပဋိပဒါ အနုပုဗ္ဗပဋိပဒါ။ အနုပဿနာ။

၇-ပါး၊ မဟာဝိပဿနာ ၁၈-ပါး၊ အာရမ္မဏဝိဘတ္တိ ၃၈-ပါး၊ ဗောဓိပက္ခိယတရား

၃၇-ပါး တို့ကိုယူ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈)

အညာပဋိဝေဓော အာ ဇာနာတိ ပဌမမဂ္ဂေန ဒိဌမရိယာဒံ အနတိက္ကမိတ္တာဝ ဇာနာတိတိ အညာ။

(အာ+ညာ+အ+အာ) ပဋိဝိဇ္ဇနံ ပဋိဝေဓော၊ အညာယ ပဋိဝေဓော

အညာပဋိဝေဓော။ အညာ-၌ မုချ-အရ အရဟတ္တမဂ်ပညာ။

ဥပစာရတ္ထ-အရ အရဟတ္တဖိုလ်ပညာ၊ နာနန္တရိကနည်းအရ-အရဟတ္တဖိုလ်

ပညာနှင့်ယှဉ်သော သမ္မာသင်္ကပ္ပစသော ကျန်မဂ္ဂင် ၇-ပါး၊ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈)

မှတ်ချက်

ဤသုတ်အဖွင့် အဋ္ဌကထာ-၌ အညာ-အရ အရဟတ္တမဂ်(မုချ) အရဟတ္တဖိုလ်

(ဥပစာ)- ဟု ပညာမပါဘဲ ဖွင့်ဆိုထားသည်။ အညာ-ပုဒ်ကို မုချတ္ထသဒ္ဓါကြံလို့

သော် (အရဟတ္တဖိုလ်ကို တိုက်ရိုက်ကောက်လိုသော်) အာဇာနိတ္တာတိ အညာ-

ဟု အတိတကတ္တုသာနေပြုပါ။ အရဟတ္တဖိုလ်ကို တိုက်ရိုက်ကောက်ပါ။

(အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁)

အညာပဋိဝေဓော-၌ အညာ-အရ အရဟတ္တဖိုလ် (ပညာ)

ပဋိဝေဓော-အရ အရဟတ္တမဂ် (ပညာ)ကောက်၊ (အနန္တရမိုးပြိုင်)

သာဝကာ ဇီဝိတဟေတုပိ နာတိက္ကမန္တိ-အရ အရိယမဂ္ဂဝိထိချ။

သံယော စ' တေန-၌ တေန-ဝယ် နာဝိဘတ်၊ ပဉ္စမိအနက်၌ ဒုရန္တိက-သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့်သက်။

အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယန္တိ- အရ ပရိနိဗ္ဗာနဝိထိချ၊ ပရိနိဗ္ဗာနကာမတိဟိတ်

စုတိကောက်၊ (ဘိက္ခူ)

ဝိမုတ္တိရသော ကိလေသေဟိ ဝိမုစ္စိတ္တာတိ ဝိမုတ္တိ၊ (အရဟတ္တဖိုလ်) ဝိမုတ္တိသင်္ခါတော ရသော

ယဿာတိ ဝိမုတ္တိရသော။(ဓမ္မဝိနယ)

ဝိမုတ္တိရသော-၌ ရသ-သဒ္ဓါ ၁။ ဂုဏအနက်၊ ၂။ သမ္မုတ္တိအနက်

၃။ ရသအနက် ၄။ ကိစ္စအနက် (၄)မျိုးဟောနိုင်၏။

ဤအလို

ဂုဏ၊ သမ္မုတ္တိ ရသအနက်ဟောခိုက် ကိလေသေဟိ ဝိမုစ္စိတ္တာတိ ဝိမုတ္တိ -ဟု

(ဖိုလ်) ။ ကိစ္စ-အနက်ဟောခိုက် ကိလေသေဟိ ဝိမုစ္စနံ ဝိမုတ္တိ (လွတ်မြောက်ခြင်း

ရတနာနိ ဝိမုတ္တိယာ သမ္မာဒနံ ရသော ယဿာတိ ဝိမုတ္တိရသော။
 ရတိ ဇနေတိတိ ရတနံ (ရတိ+ဇန+အ) ရတိ အရ သတိပဋ္ဌာန်စသည်ကို ပွား
 များသူ၏ မဟာကုသောရုံ ပီတိ၊ ပါမောဇူ။
 ဇန-အရ သတိပဋ္ဌာန်စသော ဗောဓိပက္ခိယတရားများ။ (ပကတူပပြိုင်)
 သတိပဋ္ဌာန် ပဋ္ဌာတိတိ ပဋ္ဌာနံ၊ သတိယေဝ ပဋ္ဌာနံ သတိပဋ္ဌာနံ။
 သမ္မပ္ပဓာနံ သမ္မာ ပဒဟန္တိ ဧတေနာတိ သမ္မပ္ပဓာနံ (သမ္မာ+ပ+ဓာ+ယု)(နံ) သယံ သမ္မာ
 ပဒဟတိတိ သမ္မပ္ပဓာနံ၊ (နံ) ပသတ္ထံ သုန္နရံ ပဒဟတိတိ သမ္မပ္ပဓာနံ။
 ဣဒ္ဓိပါဒေါ ဣဇ္ဈတိတိ ဣဒ္ဓိ၊ ဣဒ္ဓိ ဧဝ ပါဒေါ ဣဒ္ဓိပါဒေါ။
 (နံ) ဣဇ္ဈန္တိ ဧတာယာတိ ဣဒ္ဓိ၊ ဣဒ္ဓိယာ ပါဒေါ ဣဒ္ဓိပါဒေါ။
 အရိယော အရိယဿ ဘာဂေါ အရိယော။ (ဥတ္တရပဒလောပ/ဘာဝတဒ္ဓိတံ)
 အရိယံ ကရေတိတိ အရိယော။ (ကရ-နောက်ပုဒ်ကိုချေ)
 တံ တံ မဂ္ဂဝဇ္ဈေဟိ ကိလေသေဟိ အာရကတ္တာ၊ အရိယဘာဝကရတ္တာ အရိယ
 ဖလပုဋိလာဘကရတ္တာ စ အရိယော။ (အံ၊ဋီ၊ဉ၊ ၂၃၁)
 အဋ္ဌဂီကော အဋ္ဌ အဂီနိ အဋ္ဌဂံ၊ (အဋ္ဌဂီနိ) အဋ္ဌဂံ အဿ အတ္ထိတိ အဋ္ဌဂီကော။
 (နံ) အဋ္ဌ အဂီနိ အဿာတိ အဋ္ဌဂေါ၊ အဋ္ဌဂေါ ဧဝ အဋ္ဌဂီကော။
 မဂ္ဂေါ ကိလေသေ မာရေန္တော နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆတိတိ မဂ္ဂေါ။ (မရ+ဂမု+က္ခိ၊ မစ္ဆယုဂဋ္ဌဓာတံ)
 (နံ) ကိလေသေ မာရေတိတိ မော၊ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆတိတိ ဂေါ။
 မော စ သော ဂေါ စာတိ မဂ္ဂေါ။(ဝိသေသနောဘယ)
 (နံ) နိဗ္ဗာနတ္ထိကေဟိ မဂ္ဂိယတိတိ မဂ္ဂေါ။ (နံ) သယံ နိဗ္ဗာနံ မဂ္ဂတိတိ မဂ္ဂေါ။
 သောတာပန္နော အာပဇ္ဇတိ အာပန္နော၊ (သောတာပတ္တိဖိုလ်) သောတံ အာပန္နော သေတာပန္နော။
 သောတာပတ္တဖလသစ္စိကိရိယာယ-အရ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝိထိဗျ။
 အာပန္နော အာပဇ္ဇတိတိ အာပန္နော၊ (သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်)

ဥပေါသထသုတ်(အံ၊၃။၄၄)

ဥပေါသထေ ဥပဝသန္တိ ဧတ္တာတိ ဥပေါသထော၊ (ဥပ+ဝသ+ထ/အထ၊ ဝ-ကို ဩပြု)
 တဒဟု သော ယေဝ အဟော တဒဟော၊ တသ္မိ တဒဟု၊ (တ+အဟ၊ အဝဓာရဏကမ္မ
 ဓာရဏံ၊ နိဂ္ဂဟိတံလော၊ ၎င်းနိဂ္ဂဟိတံကို ဒပြု၊ သ္မိသက်၊ တေသု ဝုဒ္ဓိ-သုတ်ကြီး
 ဖြင့် သ္မိ-ကို ဥပြု)

ဧဝံ ဝုတ္တေ ဘဂဝါ တုဏှိ အဟောသိ-အရ

ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်၌ သနားသော ဘုရားရှင်၏ မဟာကြိယာဉာဏ်သံရှိကရုဏာ။

သာဓက

နိဿဇ္ဇ ပန ဘိက္ခုနံ စိတ္တာနိ ဩလောကေန္တော ဧကံ ဒုဿီလပုဂ္ဂလံ ဒိသ္မာ
“သဇာတံ ဣမသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ နိသိန္နေယေဝ ပါတိမောက္ခံ ဥဒ္ဓိဿာမိ၊ သတ္တဇာ တဿ
မုဒ္ဓါ ဖလိဿတီ” တိ တဿ အနုကမ္မာယ တဏှိ အဟောသိ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၁)

နိက္ခန္ဓေ

နိက္ခမတီတိ နိက္ခန္ဓော၊ (နိ+ကမု+တ၊ တ-ကို နှ-ပြု၍ ဓာတွန်ကိုလည်းချေ၊
က-ကို ခ-ပြု၊ အသဒိသဒ္ဓေဘော် က-လာ၊ လက္ခဏအနက်၊ သ္မိသက်)

စိရနိသိန္နော

စိရံ နိသိန္နဿ ယဿာတိ စိရနိသိန္နော၊ (ဗာဟိရတ္ထဗဟုဒ္ဓိဟိသမာသံ)

အရုဏော

အရတိ ဂစ္ဆတီတိ အရုဏော၊ (အရ+ဥဏ/အရ+ကုဏ)

ဥဒ္ဓေသ္မေ

ဥဒ္ဓံသေတီတိ ဥဒ္ဓေသ္မော၊
(ဥ+ဓံသ+တ၊ နိဂ္ဂဟိတ်ချေ၊ ဒ္ဓေဘော်ပြု၊ သ-ကို နောက်တသို့ကပ်။

နန္ဒိမုခိယာ

နန္ဒိတဗ္ဗန္တိ နန္ဒိ၊ (နန္ဒ+ဣ၊ နပုလ္လိင်) နန္ဒိ မုခံ ယဿာတိ နန္ဒိမုခိ (နန္ဒ+မုခ+ဤ)
တာယံ နန္ဒိမုခိယာ၊ လက္ခဏအနက်၊ သ္မိသက်။

သဗ္ဗာဝန္တံ

သဗ္ဗော အဿ အတ္ထိတိ သဗ္ဗာဝန္တော။
(သဗ္ဗ+ဝန္တံ၊ တေသု ဝုဒ္ဓိ-ဖြင့် ဗ္ဗ-၌ အ-ကို အာဒိယပြု)

အဒ္ဓသာ ခေါ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလာနော (ပ) တံ ပုဂ္ဂလံ-၌ ပစ္စည်းပြိုင်

တံ ပုဂ္ဂလံ-အရ ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်၏ ဒုဿီလျစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်
စိတ္တုပ္ပါဒ် (အာရုံ) အဒ္ဓသာ-အရ ပရစိတ္တဝိဇာနနကြိယာအဘိညာဉ်
(အာရမ္မဏိက) အာရမ္မဏပြိုင်၊ အာရမ္မဏတစ်ပစ္စည်းသာ။

ဝီထိ

န. ဒ. မ. ပ. ဥ. န. ဂေါ. ပရစိတ္တ-တစ်ကြိမ်၊ ထို့နောင် ဘဝင်ဖြစ်၍ ချုပ်။

မှတ်ချက်

ပရစိတ္တဝိဇာနနအဘိညာဉ်သည် လွန်ပြီး ၇-ရက် ၊ လာလတံ့သော ၇-ရက်တို့၌
ဖြစ်သော သူတစ်ပါးတို့၏ စိတ်ကို အာရုံပြုသည်။

ဒိဋ္ဌောသိ ဘဂဝတာ-ဝယ် ဒိဋ္ဌ-ဝယ် အန္တတ်-အရ ဘုရားရှင်၏ ပရစိတ္တဝိဇာနနအဘိညာဉ်။

ဗာဟျတ်-အရ ဒုဿီလ၏ ဒုဿီလျစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ်။
(အာရမ္မဏပြိုင်)

အဓိပ္ပါယ်

အတ္တနော စေတောမရိယဉာဏေန တဿံ ပရိသတိ ဘိက္ခုနံ စိတ္တာနိ ပရိ
ဇာနန္တော တဿ ဒုဿီလဿ စိတ္တံ ပဿိ၊ ယသ္မာ ပန စိတ္တေ ဒိဋ္ဌေ တံ သဗ္ဗံ

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ပုဂ္ဂလော ဒိဋ္ဌော နာမ ဟောတိ၊ တသ္မာ "အဒ္ဓသာ ခေါ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂ
လာနော တံ ပုဂ္ဂလံ ဒုဿီလ"န္တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ (အံ၊ဋီ၊၃၊ ၂၃၁/၂)

ဥဋ္ဌေဟာဝုဋ္ဌော၊ ဒိဋ္ဌောသိ ဘဝဝတာ၊ နတ္ထိ တေ ဘိက္ခုဟိ သဒ္ဓိ သံဝါသော-ကို
အကြောင်းအကျိုးပေါ်လွင်အောင် အနက်ပေး

(အယံ-ဤရဟန်းသည်၊ န ပကတတ္ထော-ပကတတ်ရဟန်းမဟုတ်၊ ဣတိ-ဤသို့)
ဘဝဝတာ-သည်၊ (တွံ-ကို၊ ယသ္မာ-ကြောင့်) ဒိဋ္ဌော-မြင်အပ်ပြီးသည်၊ အသိ-
ဖြစ်၏၊ (တသ္မာ-ကြောင့်) တေ-အား၊ ဘိက္ခုဟိ-တို့နှင့်၊ သဒ္ဓိ-အတူတကွသံဝါ
သော-ဥပုသ်ပြုခြင်းစသည်ဖြင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံမှုသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ (ယသ္မာ-
တေ-ဘိက္ခုဟိ သဒ္ဓိ သံဝါသော နတ္ထိ၊ တသ္မာ) အာဝုဋ္ဌော တံ ဥဋ္ဌေဟိ-ထလော့။
(အံ၊ဋီ၊၃၊ ၂၃၂)

ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကာ ဒ္ဓါရကောဋ္ဌကာ-တံခါးမုခ်မှ၊ ဗဟိ-အပြင်ဘက်သို့၊ ဤအလို- ဝါကျ၊ သမာသ်
မဟုတ်၊ တံခါးမုခ်၏ အတွင်းဘက်မှ အပြင်ဘက်သို့ ဒုဿီလရဟန်းကို ထွက်
သွားစေ၏-ဟုမှတ်။ (နံ) ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကာ-အပြင်ဘက်ဖြစ်သောတံခါးမုခ်မှ
ဤအလို- သမာသ်၊ ဝါကျမဟုတ်၊ တံခါးမုခ်၏ အတွင်းဘက်မှ၎င်း၊ အပြင်ဘက်
မှ၎င်း ထွက်သွားစေ၏-ဟု မှတ်။

ဝစနတ္ထ ကုသိယတေ အက္ကောသိယတေတိ ကောဋ္ဌကော၊ (ကုသ+ဋ္ဌက၊ သ-ကိုချေ၊)
ဒ္ဓါရသမိပေ တတော ကောဋ္ဌကော ဒ္ဓါရကောဋ္ဌကော။
ဗဟိ ဒ္ဓါရကောဋ္ဌကော ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကော။

သုစိယဋီကံ သုစိ စ ယဋီကာ စ သုစိယဋီကံ (သမာဟာရဒ္ဓန်)
နိက္ခာမိတော နိက္ခာမိယိတ္တာတိ နိက္ခာမိတော၊ (နိ+ကမု+ကာ-ဧ+တ)
ဓာတ်အရ ဒုဿီလရဟန်း၏ ဒေါမနဿဝေဒနာပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်၊
ပစ္စည်းအရ အရှင်မောဂ္ဂလာန်၏ မဟာကရုဏာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိုဉာသံစိတ္တုပ္ပါဒ်
(ပစ္စည်း) (ပဏတူပပြိုင်)

တ-ပစ္စည်းအရ ထွက်သွားသော ဒုဿီလရဟန်းတည်းဟူသော သတ္တဝါပညတ်အာရုံ။
ကာရိတ်ပစ္စည်းအရ ထွက်စေသော အရှင်မောဂ္ဂလာန်၏ ကရုဏာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိုဉာသံ
စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ (အာရမ္မဏပြိုင်၊ အာရမ္မဏတစ်ပစ္စည်းသာ)

အာဂမိဿတိ အာ+ဂမု+ဿတိ၊ (ဂရဟာအစ္ဆရိယ)

ပါတိမောက်(၂)မျိုး

၁။ အာဏာပါတိမောက် (သုဏာတု မေ ဘန္ဓေ-စသော စကားတော်များ) ဤပါတိမောက်ကို သာဝကတို့သာ ရွတ်ဆိုကြ၏။ ဘုရားရှင်တို့ မရွတ်ဆိုကြ၊ လပြည့်၊ လကွယ်-ဟု တစ်လ နှစ်ကြိမ်ရွတ်ဆိုကြ၏။

၂။ သြဝါဒပါတိမောက် (ခန္တိ ပရမံ တပေါ တိတိက္ခံ-စသော ဂါထာ သုံးပုဒ်) ဤပါတိမောက်ကို ဘုရားရှင်တို့သာ ရွတ်ဆိုကြ၏။ သာဝကတို့ မရွတ်ဆိုကြ၊ ခြောက်နှစ်တစ်ကြိမ် ရွတ်ဆိုရ၏။ ဒီယာယုကဗုဒ္ဓတို့လက်ထက် ဤသြဝါဒပါတိမောက်ကိုသာ ရွတ်ဆိုကြ၏။ အပ္ပိယုကဗုဒ္ဓတို့လက်ထက် ပဌမဗောဓိ(ဝါ-၂၀) အတွင်း ဤသြဝါဒပါတိမောက်ကို ပဌမဗောဓိ လွန်ရာအခါ-အာဏာပါတိမောက်ကို ရွတ်ဆိုကြ၏။

အဋ္ဌာန် တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထ ဖလံ တဒါယတ္တုတ္တိတာယာတိ ဌာန်၊
န ဌာန် အဋ္ဌာန်။

ဥဂ္ဂသုတ် (အံ၊၃။၄၇)

တံ သုဏာဟိ-၌ တံ-သည် ဝစနဝိပလ္လာသ(ဗဟုဝုဗ်မှ ဧကဝုဗ်သို့ပြောင်းလဲနေသည်၊ ဗဟုဝုဗ်၊ ပုလ္လိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ (နံ) ဧကဝုဗ်၊ ပုလ္လိင်၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်)

ဘဂဝတော သတ္တမိအနက်၊ ဆဋ္ဌိ-သက်၊ ပသီဒိ-သဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်သောကြောင့်တည်း။

စိတ္တံ-အရ သဒ္ဓါ၊ အဓိမောက္ခပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဗညသံစိတ်၊ (စက္ခုဒ္ဓါရိကဋ္ဌ အက္ခူဝင်) ပရိ+ဥ+အာသ+က္ကံ။

ဓမ္မစက္ခု-အရ အောက်မဂ်-၃ ပါး။

သရဏံ အဂမာသိ လောကီသရဏဂုံ (မဟာကုဗညသံရှိသဒ္ဓါ၊ စေတနာ)

လောကုတ္တရာသရဏဂုံ (အောက်မဂ်ရှိ သဒ္ဓါ၊ စေတနာ)

ဗြဟ္မစရိယပဉ္စမာနိပဉ္စန္ဒံ ပူရဏံ ပဉ္စမံ၊ ဗြဟ္မစရိယံ ပဉ္စမံ ယေသန္တိ ဗြဟ္မစရိယပဉ္စမာနိ။

ဗြဟ္မစရိယ-အရ မဟာကုဗညသံရှိ မေထုနဝိရတီ (လောကီသီလ) အောက်မဂ် -၃ ပါးရှိ မေထုနဝိရတီ (လောကုတ္တရာဝိရတီ)

ပုဒ်လုံး-အရ ငါးပါးသီလ (မဟာကုရိုဝိရတီ နံ- အောက်မဂ်-၃ ပါးရှိ ဝိရတီ)

ကောမာရိယော ကုမာရိ ကာလေ ဂဟိတာ ကောမာရိယော။

လေဌာ

ဝိသေသေန ဝုမာ လေဌာ။ (ဝုမ+ဣဌ+အာ၊ ဝိသေသေတရတမိသံကိယံဌာ-
သုတ်ဖြင့် ဣဌပစ္စည်းသက်၊ ဝုမ-ကို ဇပြု၊ သရလောပေါ-ဖြင့် ဣ-ကြောင့် ရှေးအ-
ကို ချေသင့်သော်လည်း ယင်းသုတ်၌ တုသဒ္ဓါက တားမြစ်သောကြောင့် မချေရ။
သရာသရေ လောပံ-ဖြင့် ဣကြောင့်ရှေးအကိုချေ၊ ကွစာသဝဏ္ဏံ လုတ္တေသုတ်ဖြင့်
ရှေးအကျေပြီးသော် နောက်ဣကို အေသဝဏ္ဏံပြု၊ ဇ-ကို ဧ-သို့ကပ်၊ ဌ-ခွင်းချေ
ကပ်၊ တဒ္ဓိတ-သုတ်၌ စဖြင့် နာမ်ငဲ့၊ သိသက်၊ ချေ၊ ပြီး။)

ဘိဂီရံ

ဘရတိ ဒဓာတိ ဥဒကန္တိ ဘိဂီရော။ (ဘရ+အာရ+၊ ဘရ-ကို ဘိဂံပြု)

ဩဏောဇေသိ

အဝ+နိဇ+စု-ဏေ+ဣ၊ (အဝကို ဩပြု၊ နကို ဣပြု၊ ဣကို ဧဝုဒ္ဓိပြု၊ ဧကိုဩပြု)

အပ္ပဋိဝိဘတ္တာ

ပဋိဝိဘဇိတဗ္ဗာတိ ပဋိဝိဘတ္တာ။ (ဘောဂါ) န ပဋိဝိဘတ္တာ အပ္ပဋိဝိဘတ္တာ။

ဥနူတိ

ဥနူမနံ ဥနူတိ၊ (ဥ+နမု+တိ၊ မ-ချေ၊ မာနကိုကောက်)

သာဓု သာဓု

သမ္ပဟံသနအနက်ဟော။

ဝိစ္စာနှင့် အာမေဋိတ်အထူး-- ဝိစ္စာကား တစ်ပုဒ်ကို နှစ်ပုဒ်ပွားပြုသည်။ အာမေဋိတ်ကား-ထို
သို့မဟုတ်၊ ပုဒ်တည်စဉ်ကတည်းက သာဓု သာဓု-စသည်ဖြင့် နှစ်ပုဒ်တည်သည်။
အနစ္စရိယံ န+အစ္စရိယံ-ဟုဖြတ်၊ န-ခွင်း၊ အ-ကြွင်း၊ ဒေါဓဿ စ-သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် နနှင့်
အရှေ့နောက်ပြန်၊ သရကင်းသော နကို နောက်အသို့ကပ်။

ဒုတိယဥဂ္ဂသုတ် (အံ၊ ၃။ ၅၀)

ဟတ္ထိဂါမတံ

ဟတ္ထိဂါမေ ဝသတိတိ ဟတ္ထိဂါမကော။

သုရာမဒေါ

သုရာပါနေန ဥပ္ပန္နော မဒေါ သုရာမဒေါ။

ပဟိယံ

ပ+ဟာ+ကံဟောယ+ဤ၊ အန္တိတ်-အရ မဟာကုဉာသံ။

ဗာဟျတ်-အရ မောဟပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်။

သမစိတ္တော

သမံ စိတ္တံ ယဿာတိ သမစိတ္တော။

သဒ္ဓါ၊ စေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉာသံအသဒ္ဓါရိကစိတ်ကိုကောက်။

နတ္ထိ တံ သံယောဇနံ-အရ အနာဂါမိဖိုလ်ကိုကောက်၊ (အနာဂါမိမဂ္ဂဝီထိချ)

သံယောဇနံ-အရ ဩရဗ္ဗာဂိယသံယောဇနံ ငါးပါးကိုကောက်။

သာဓက

နတ္ထိ တံ သံယောဇနန္တိ ဣမိနာ ဥပါသကော အတ္တနော အနာဂါမိဖလံ ဗျာကရော

တိ။ (အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၂)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ပထမဟတ္ထကသုတ် (အံ၊၃။၅၃)

အာဠဝိယံ အလံ ဘူသနံ ဧတ္ထ အတ္ထိတိ အာဠဝိ၊ (အလံ+ဝိ၊ လကို ဥပြု၊ အကို-အာပြု)
 အဂ္ဂါဠဝေ အာဠဝိယံ အဂ္ဂါ အဂ္ဂါဠဝံ၊ (အာဠဝိ+အဂ္ဂ၊ ဝိဋ္ဌိဏှိကို အပြု၊ ရှေ့နောက်ပြန်၊
 အမာဒိပရသတ္တမိတပ္ပရိသ်)
 သီလဝါ-၌ သီလ-အရ ငါးပါး၊ ဆယ်ပါးသီလကိုကောက်။
 ပညာဝါ-၌ ပညာ-အရ ဝိပဿနာပညာကောက်။
 ဟတ္ထကော ဟတ္ထတော ဟတ္ထံ ဂစ္ဆတိတိ ဟတ္ထဂေါ (ဟတ္ထ+ဂမု+က္ခိ)
 ဟတ္ထဂေါ ဧဝ ဟတ္ထကော။ (ဟတ္ထဂ+သွတ္ထ-ဏ၊ ဂ-ကို က-ပြု)
 အဓိပ္ပာယ် မင်းချင်းယောက်ျားတို့၏ လက်မှ အာဠဝကာဘီလူး၏ လက်သို့၊ အာဠဝကာဘီလူး
 ၏ လက်မှ ဘုရားရှင်၏ လက်သို့၊ ဘုရားရှင်၏ လက်မှ မင်းချင်းယောက်ျားတို့၏
 လက်သို့ အဆင့်ဆင့်ရောက်သွားသောကြောင့် ဟတ္ထက၊ (အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၃/၄)
 ကစိတ္တ ကစိတ္တ-ဟုဖြတ်။
 အပ္ပိစ္ဆော နတ္ထိ ဣစ္စာ ယဿာတိ အပ္ပိစ္ဆော (အဓိဂမအပ္ပိစ္ဆ)
 ကုသလေ ဓမ္မေ-အရ မဟာကုသိုလ်။ (နံ) အောက်မဂ် ၃-ပါး။ (ဋ)

ဒုတိယဟတ္ထကသုတ် (အံ၊၃။၅၄)

ပဉ္စမတ္ထေဟိ ဥပါသကသတေဟိ ဟတ္ထက၏ အခြံအရံ ဥပါသကာငါးရာတို့သည် သောတာပန်၊
 သကဒါဂါမ်-အရိယသာဝကတွေချည်းသာ ဖြစ်ပါသည်။
 မဟတီ မဟန္တ+ဤ၊ န္တ-ကို န္တံ၊ န္တဿ တမိကာရေး-ဖြင့် န္တ-ကို တ-ပြု၊ ခွင်း ချေ ကပ်၊
 နာမ်ငဲ့၊ သိချေ။
 သင်္ဂဟဝတ္ထုနိ သင်္ဂဟုနံ သင်္ဂဟော၊ သင်္ဂဟော စ သော ဝတ္ထုနိဓာတိ သင်္ဂဟဝတ္ထုနိ။
 ချီးမြှောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်းတရား။
 ယံ ဇာနာမိ မဟာကုဉာသံရီပညာ။
 ပေယျဝဇ္ဇေန ပိယာယိတဗ္ဗန္တိ ပေယျံ၊ (ပိ+ဏျ၊ ချစ်ဖွယ်စကား) ဝဒနံ ဝဇ္ဇံ (ဝဒ+ဏျ)
 ပေယျဿ ဝဇ္ဇံ ပေယျဝဇ္ဇံ။
 အတ္ထစရိယာယ စရဏံ စရိယာ၊ အတ္ထဿ စရိယာ အတ္ထစရိယာ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ကာယဝိညတ်နှင့် ယင်း၏သမုဋ္ဌာန်ဖြစ်သော သဒ္ဓါ၊ စေတနာပြုဋ္ဌာန်းသော မဟာကု။

သမာနတ္တတာ သမာနဿ ဘာဝေါ သမာနတ္တံ၊ သမာနတ္တမေဝ သမာနတ္တတာ။
အတ္တ၊ မာနမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းမဟာကုသိုလ်။

အဓိပ္ပာယ် ဣမေသု ပန ခွံသုပိ သုတ္တေသု သတ္တာရာ သီလစာဂုပညာမိဿကာ ကထိတာ တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃)

မဟာနာမသုတ် (အံ၊၃။၅၅)

သက္ကေသု အရိဝိဇယလောကမရိယာဒါတိဣမာဒိသု သက္ကောန္တိတိ သက္ကာ။
ကပိလဝတ္ထုသ္မိံ ဝသတိ ဒတ္ထာတိ ဝတ္ထု။

ကပိလဿ ဝတ္ထု၊ ကပိလဝတ္ထု၊ (ကပိလရသေ့၏နေရာ)
ကပိလဝတ္ထုသ္မိံ မာပိတော (မာပိတံ) ကပိလဝတ္ထု။ (ကပိလဝတ္ထုမြို့။)

သက္ကော သကျကုလေ ဇာတော သက္ကော (သကျ+ဏ)
ကိတ္တာဝတာ ကိ ပရိမာဏံ ဧတဿ အတ္ထိတိ ကိတ္တာဝါ၊ တေန ကိတ္တာဝတာ။
ကိ+တဝန္တု-တည်၊ တ၌ အကို အာဒိယပြု၊ တဒွေဘော်လာ၊ နှုကို အာပြု။
(မောဂ္ဂလာန်) (နံ) ပရိစ္ဆေဒတ္တနိပါတ်ပုဒ် (ကစ္စည်း/ရ)

အတ္ထုပပရိက္ခိတာ ဥပပရိက္ခိတိတိ ဥပပရိက္ခိတာ။ (ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+တု)
အတ္ထဿ ဥပပရိက္ခိတာ အတ္ထုပပရိက္ခိတာ။

ဇီဝကသုတ် (အံ၊၃။၅၇)

ဇီဝကမ္မဝနေ ဖလကာမေဟိ အမိယတေတိ အမ္မော၊ (အမ+ဝ)
အမ္မေဟိ ဥပလက္ခိတံ ဝနံ အမ္မဝနံ၊ ဇီဝကဿ အမ္မဝနံ ဇီဝကမ္မဝနံ။

ကောမာရဘဇ္ဇော ဘရိယတေတိ ဘတော၊ (ဘရ+တ)
ကုမာရေန ဘတော ကုမာရဘတော။
ကုမာရဘတော ဧဝ ကောမာရဘဇ္ဇော။ (ကုမာရဘတ+ဣ)

ပထမဗလသုတ် (အံ၊၃။၅၈)

ဣဿရိယဗလာ ဣဿရဿ ဘာဝေါ ဣဿရိယံ၊ (ဣဿရ+ဣ၊ တေသု ဝုဒ္ဓိ-ဖြင့် ဣလာ)

ဥဇ္ဈတ္တိဗလာ ဣဿရိယံ ဗလံ ဧတေသန္တိ ဣဿရိယဗလာ။
 ဥဇ္ဈာယနံ ဥဇ္ဈတ္တိ၊ (ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူ)
 ဥဇ္ဈတ္တိ ဗလံ ဧတေသန္တိ ဥဇ္ဈတ္တိဗလာ။
 နိဇ္ဈတ္တိဗလာ နိဇ္ဈာပနံ နိဇ္ဈတ္တိ၊ (နိ+ဈ+ပ+ဏာပေ) နဲ-နိဇ္ဈာယနံ (ဈေ+တိ)
 နိဇ္ဈတ္တိ ဗလံ ဧတေသန္တိ နိဇ္ဈတ္တိဗလာ။ (မဟာကု၊ ကြိညသံရိပညာ)

ဒုတိယဗလသုတ် (အံ၊၃။၅၈)

ခယံ ဒီယတိ ဧတေနာတိ ခယော၊ (အရဟတ္တဖိုလ်)
 အာသဝါနံ ခယံ ပဋိဇာနာတိ “ဒိဏာ မေ အာသဝါ”တိ-အရ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ ပစ္စုပ္ပန်ကော
 ဝိထိ။

အနိစ္စတော ကရိုဏ်းအနက် (နဲ) လိင်အနက်၊ တောပစ္စည်းသက်။
 (သင်္ခါရာ) သုဒိဋ္ဌာ-ပဿိယိသုတိ ဒိဋ္ဌာ၊ (ဒိသ+တ) သုဋ္ဌ၊ ဒိဋ္ဌာ သုဒိဋ္ဌာ။
 ဒိသ-ဓာတ်အရ-ဝိပဿနာ၊ မဂ်ပညာ (ပစ္စယုပ္ပန်)
 တ-ပစ္စည်း အရ-တေဘူမကသင်္ခါရ (ပစ္စည်း) ပကတူပပြိုင်။
 (အာသမ္မောဟပဋိဝေဓ-အခိုက်)
 (နဲ) ဒိသ-အရ ဝိပဿနာပညာ (ပစ္စယုပ္ပန်)။ တ-အရ တေဘူမကသင်္ခါရ (ပစ္စည်း)
 အာရမ္မဏပြိုင်။ (အာရမ္မဏပဋိဝေဓ-အခိုက်)။ (အံ၊ဒိ၊၃။ ၂၃၄)
 အာ၊ ပု၊ အတ္တိ၊ အဝိ၊ နိဿယ၊ ဝိပယုတ္တ- ၆-ပစ္စယသတ္တိ။
 (သို့သော်-ယခုခေတ်၌ ၈-ပစ္စည်းထုတ်ကြသည်။ မကောင်းပါ။ ပဋ္ဌာန်း၌ ရှုလေ)

ကာမာ သုဒိဋ္ဌာ-၌ ပစ္စည်း-အရ ကာမနှစ်မျိုးကောက်။
 ပထမဒိဏာသဝဗလ-အရ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်။ (သျ၊၄။၄၄၉)

ဝိဝေကနိန္ဒံ ဝိဝိစ္စတိ ဧတ္တာတိ ဝိဝေကော၊ (နိဗ္ဗာန်) နိန္ဒမတိတိ နိန္ဒံ၊ (အရဟတ္တဖလသမာပတ်)
 ဝိဝေကေ နိန္ဒံ ဝိဝေကနိန္ဒံ၊ (အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိဝိထိ)

ဝိဝေကဋ္ဌံ ဝိဝေကေန တိဋ္ဌတိတိ ဝိဝေကဋ္ဌံ (အရဟတ္တဖိုလ်)
 (နဲ) ဝိဝေကေ တိဋ္ဌတိတိ ဝိဝေကဋ္ဌံ (အရဟတ္တဖိုလ်)

ဗျန္တိဘူတံ ဝိဂတံ အန္တံ ယဿာတိ ဗျန္တံ၊ (အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်)
 ဗျန္တံ ဝိဂတံ ဟုတ္တာ ဘူတံ ဗျန္တိဘူတံ။ (အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်)

(နဲ) ဝိဂတော အန္တော ယဿာတိ ဗျန္တံ။ (အရဟတ္တဖိုလ်)
 ဗျန္တံ ဟုတ္တာ ဘူတံ ဗျန္တိဘူတံ။ (အန္တ-သဒ္ဓါ လာမကအနက်ဟော၊ တဏှာကောက်)
 သဗ္ဗသော အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ (ဗျန္တိဘူတံ-၌စပ်၊ သဗ္ဗ+နာ၊ နာ-ကို သော
 ပြု။) (နဲ) အလုံးစုံကုန်သော။ (အာသဝဌာနိယေဟိ ဓမ္မေဟိ-၌စပ်၊ သဗ္ဗသော-
 တည်၊ ပဉ္စမီတိဝိဘတ်ချေ၊ (နိပါတ်ပုဒ်)

အာသဝဌာနိယာ တိဋ္ဌန္တိ ဧတေသူတိ ဌာနိယာ၊ (ဌာ+အနိယ၊ အဓိကရဏသာဓနအနက်)
 အာသဝါနံ ဌာနိယာ အာသဝဌာနိယာ။

အာသဝ-အရ ဌာ-ဓာတ်အရ- အာသဝတရားကိုယ် ၃-ပါး၊
 အနိယ-အရ ဌာနိယ-အရ အာသဝတို့နှင့်ယှဉ်သော ဒေါသ၊ မာန၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊
 ထိနု၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဟိရိက၊ အနောတ္တပ္ပ ကိလေသာ။ (သဟဇာတပြိုင်)

(နဲ) အာသဝ-အရ ဌာ-ဓာတ်အရ အာသဝတရားကိုယ် ၃-ပါး၊
 အနိယ-အရ ဌာနိယ-အရ တောဘူမကသင်္ခါရ (အာရမ္မဏပြိုင်၊ ၈-ပစ္စယသတ္တိ)
 (အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၄ / အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၄)

မှတ်ချက် ဗျန္တိဘူတံ-စသော သုံးပုဒ်တို့၏ နည်းမျိုးအဖွင့်ကို ပထမနည်းအချင်းချင်း၊ ဒုတိယ
 နည်း အချင်းချင်း အဓိပ္ပါယ်ဆက်စပ်၍ ယူပါ။

အရိယော အဋ္ဌပီကော မဂ္ဂေါ မဟာကုသိုလ်၊ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်၊ မဂ်ကုသိုလ်ရှိ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကိုယူ။

အက္ခယသုတ် (အံ၊ ၃။ ၆၀)

ခဏကိစ္စော ခဏေ ကိစ္စံ ယဿာတိ ခဏကိစ္စော၊ (လောကော) ဘိန္နာဓိကရဏဆဋ္ဌိဗဟုဋ္ဌိ။
 ခဏေ ကိစ္စာနိ ခဏကိစ္စာနိ။

ခဏကိစ္စာနိ ကရောတိတိ ခဏကိစ္စော (ကရောတိတဒ္ဓိတ်)
 အက္ခယာ ခဏောတိ ဟိသတိတိ ခဏော၊ (ခဏ+အ)

နဲ-ခိယတိ သတ္တာနံ အာယု ဧတ္တာတိ ခဏော၊ (ခိ+ယု) န ခဏော အက္ခယော။

ဗြဟ္မစရိယဝါသာယ ဝသနံ ဝါသော၊ ဗြဟ္မစရိယဿ ဝါသော ဗြဟ္မစရိယဝါသော။

ဗြဟ္မစရိယ-အရ အရိယာမဂ်။

ဩပသမိကော ဥပသမနံ ဥပသမော၊ (အရဟတ္တမဂ်)
 ဥပသမံ အာဝဟတိတိ ဩပသမိကော။ (သစ္စာ-၄ ပါး)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

တထာဂတော စ လောကေ ဥပ္ပန္နော ဟောတိ-အရ ဘုရားရှင်၏ အရဟတ္တဖိုလ်ကောက်။

ပရိနိဗ္ဗာန်ကော ပရိနိဗ္ဗာယနံ ပရိနိဗ္ဗာနံ၊ ပရိနိဗ္ဗာနံ ကရောတိတိ ပရိနိဗ္ဗာန်ကော။ (သစ္စာ-၄ပါး)

သမ္မောဓဂါမိ သမ္မုဇ္ဈတီတိ သမ္မောဓော၊ (မဂ်ဉာဏ်-၄ ပါး)

သမ္မောဓံ ဂစ္ဆတိ ပါပုဏာတီတိ သမ္မောဓဂါမိ (သစ္စာ-၄ ပါး)

သုဂတပွေဝေဒိတော-မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် သိအပ်သော။ (ပ+ဝိဒ+တ)

ဝိဒ-ဓာတ်အရ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ တ-ပစ္စည်းအရ သစ္စာ-၄ ပါး။

(နံ) မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် သိစေအပ်သော။ (ပ+ဝိဒ+ဏော+တ)

ဝိဒဓာတ်-အရ သာဝကတို့၏ အသိဉာဏ်၊ ဏောပစ္စည်း-အရ ဒေသနာဉာဏ်။

တ-ပစ္စည်းအရ သစ္စာ-၄ ပါး။

အဓိပ္ပာယ် ယသ္မာ မဟိဒ္ဓိကပေတာ ဒေဝါသုရာနံ အာဝဟံ ဂစ္ဆန္တိ ဝိဝါဟံ န ဂစ္ဆန္တိ၊ တသ္မာ ပေတ္တိဝိသယေနော အသုရကာယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ပေတသုရာ ပန ပေတာ ဧဝါတိ တေသံ ပေတေဟိ သင်္ဂဟော အဂုတ္တသိဒ္ဓေါဝ။ (အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၄)

ဒိယာယုကံ ဒေဝနိကာယံ-အရ အသညသတ်ဗြဟ္မာအပေါင်းကိုယူ၊ အသညသတ်ဘုံကိုယူ။

(နံ) အသညသတ်ဗြဟ္မာ၊ အရူပဗြဟ္မာ၊ အသညသတ်ဘုံ၊ အရူပလေးဘုံတို့ကိုယူ။

(အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၂၄) နောက်နည်းသာ မှန်။

အဝိညာတာရေသုဝိဇာနန္တိတိ ဝိညာတာရော(ဝိ+ဉာ+တု) န ဝိညာတာရော အဝိညာတာရော။

မိလက္ခေသု မိလက္ခန္တိ အဗျတ္တဝါစံ ဘာသန္တိတိ မိလက္ခာ၊ (မိလက္ခ+အ)

(နံ) ရာဂါဒိမလံအက္ခိမိ ဧတေသန္တိ ဝါ မိလက္ခာ။

(မလ+အက္ခိ၊ ဘိန္နာဓိကရဏဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိ)

မလ-အရ ရာဂစသော ကိလေသာ။ အက္ခိ-အရ စက္ခုပသာဒ။

ဒိန္နံ ဒိယတိ ဧတေနာတိ ဒိန္နံ။ ဒါနစေတနာ (မုချ) ကာမကုသလဝိပါက်-၁၆ (ဥပစာ)

သယံ အဘိညာ သစ္စိကတ္တာ-အရ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကောက်။

ဒုပ္ပညော ဧဋ္ဌော ဧဋ္ဌမူဂေါ-အရ သုဂတိအဟိတ်ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်ကိုယူ၊ ယင်း၏ ဝီထိစိတ် -၄၁၊

ဝီထိမုတ်စိတ်- အဟိတ်ကုသလဝိပါက်ဥပေက္ခာသန္တိရဏစိတ်။

ပညဝါ အဧဋ္ဌော အနေဋ္ဌမူဂေါ-အရ တိဟိတ်ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်ကိုယူ။

ဧဋ္ဌမူဂေါ မုခေတော ဂလတီတိ မုခါ၊ (မုခပုဒ်+အ+အာ၊ ဧဋ္ဌာကိုရသည်၊ ဂလတီတဒ္ဓိတ်) ဧဋ္ဌာ မုခါ ယဿာတိ ဧဋ္ဌမူဂေါ၊ (ဧဋ္ဌာ+မုခါ၊ ဧဋ္ဌတော မုခဿ မူဂေါ-ဟူသော မောဂ္ဂလာန်သုတ်ဖြင့် မုခ-ကို မူဂပြု၊ သမာသ်အလယ် ဒိဃကို ရသပြု၊)

အန္တရာယိကာ
 ဇန္တုနာ အန္တရာယံ ကရောန္တိတိ အန္တရာယိကာ၊ (အက္ခကာ)
 ဇာယတိတိ ဇန္တု၊ (ဇန+တု၊ ဟနာဒိဟိ ဣနတဝေါ-ဖြင့်သက်) ဇန္တု/ ဇန္တု၊ ဇန္တဝေါ၊
 ဇန္တုနော၊ ဇန္တုယော (ပ) ဘော ဇန္တု၊ ဇန္တု၊ ဇန္တဝေ၊ ဇန္တဝေါ (အာ) ဇန္တု/ ဇန္တု၊
 ဇန္တုနော၊ ဇန္တုယော-စသည်စဉ်။ (ရူ-၇၃)

နိယာမတံ နိယာမော ဧဝ နိယာမတာ၊ (ဂါမဇနဗန္ဓသဟာယာဒိဟိ တာ-သုတ်၌တာဟူသော
 ယောဂဝိဘာဝဖြင့် တာပစ္စည်းသက်) တံ နိယာမတံ၊ (မဂ်-၄ ပါး)

အတိတတ္ထော အရန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဧတေနာတိ အတ္ထော၊ (ဥစ္စာ)
 အတိတော အတ္ထော ယဿာတိ အတိတတ္ထော၊ (ကုန်သည်)

ပစ္စဝိဒံ ပတိ+ဝိဒ+ပံ။ ဓာတ်၏ အစ၌ အလား တိကို စပြု။
 သံဝရာ သီလသံဝရကို ရပါသည်။ (မဟာကုသိုလ်ရှိ ဝိရတိစေတနာ)

အာဒိစ္စပန္နုနာ အာဒိကပ္ပိကေဟိ ဣစ္စော ဥပဂန္တဗ္ဗေတိ အာဒိစ္စော၊ (အာဒိကပ္ပိက+ဣ+ရိစ္စ၊
 တေသုဝုဒ္ဓိ-ဖြင့် ကပ္ပိက-ချေ၊ တတိယာတပျူရိသံသမာသံ)

(နံ) အဒိတိယာ ပုတ္တော အာဒိစ္စော၊ (အဒိတိ+ဏျ၊ ပုတ္တတဒ္ဓိတံ)
 (နံ) အာဘုသော ဒိဗ္ဗတိတိ အာဒိစ္စော၊ (အာ+ဒိပ+စ ပစ္စည်း၊ ပကိုစပြု၊ ကတ္တုသာဓန၊
 အာဒိစ္စဿ ဗန္ဓု အာဒိစ္စပန္နု။

မာရဓေယျပရာနုဂေ ကုသလေ ဓမ္မေ မာရေတိတိ မာရော၊ (ကိလေသာ)
 ဓိယျတိ ဧတ္တာတိ ဓေယျံ၊ (ဓာ+ဏျ)
 ဓာ-ဓာတ်အရ-ကိလေသာ၊ ဣပစ္စည်းအရ =တောဘူမကသင်္ခါရ (အာရမ္မဏပြိုင်)
 မာရဿ ဓေယျံ မာရဓေယျံ။ ပရာနုဂစ္ဆန္တိတိ ပရာနုဂါ။ (ပရ+အနု+ဂမု+ကိံ)
 မာရဓေယျံ ပရာနုဂါ မာရဓေယျပရာနုဂါ။ (အနုသယတရားတို့ကိုရသည်)

အနုရုဒ္ဓမဟာဝိတက္ကသုတ် (အံ၊ ၃၊ ၆၂)

ပါစိနဝံသဒါယော- ပဌပံ ဇာတော အဉ္စတိ ရဝိ ယဿန္တိ ပါစိ၊ (ပ+အဉ္စ+အ+ဤ၊ ၂ -ကိုချေ)
 (နံ) ပဉ္စတိ ပုဗ္ဗဘာဝံ အာပဇ္ဇတိတိ ပါစိ၊ (ပဉ္စ+အ+ဤ)
 ဒါတိ အဝဇဏ္ဏတိ ဧတ္တာတိ ဒါယော၊ (ဒါ+ဏ၊ အာကာရန္တမာယော-သုတ်ဖြင့်
 အာပြု။)

ဝံသေဟိ သဉ္စန္တော ဒါယော ဝံသဒါယော။
 ပါစိနေ ဌိတော ဝံသဒါယော ပါစိနဝံသဒါယော။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

အပိစ္ဆ-၄ မျိုး

- ၁။ ပစ္စယအပိစ္ဆ
- ၂။ အဓိဂမအပိစ္ဆ
- ၃။ ပရိယတ္တိအပိစ္ဆ
- ၄။ ဓုတင်္ဂအပိစ္ဆ။

အဓိပ္ပါယ်

သန္တဂုဏ်နိဂုဟနေန စ ပဋိဂ္ဂဟဏေ မတ္တညုတာယ စ အပိစ္ဆဿ ပုဂ္ဂလဿ အယံ နဝလောကုတ္တရဓမ္မော သမ္ပဇ္ဇတိ၊ နော မဟိစ္ဆဿ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၂၆)

ပညဝတော

သာဓု သာဓုတိ ထေရဿ ဝိတက္ကံ သမ္ပဟံသေန္တော ဧဝမာဟ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၂၆) ပညာ+ဝန္တ။ ကွစာဒိ-ဖြင့် ပညာ၌ ရသပြု။ ကမ္မဿကတာပညာကောက်။ (၄)

အပိစ္ဆဿ

နတ္ထိ ဣစ္ဆာ ယဿာတိ အပိစ္ဆော၊ (အပု-သဒ္ဓါ အဘာဝအနက်ဟော)

အသန္တုဋ္ဌဿ

တုဿတိတိ တုဋ္ဌော၊ သကေန (သန္တေန) တုဋ္ဌော သန္တုဋ္ဌော။

န သန္တုဋ္ဌော အသန္တုဋ္ဌော။

ပဝိဝိတ္တဿ

ဝိဝိစ္စတိတိ ဝိဝိတ္တော၊ (ဝိ+ဝိဒ+တ၊ ဘုဇာဒိနမန္တော နော ဒွိစ-သုတ်ဖြင့် ဓာတွန် ချေ၊ တဒ္ဒေဘော်ပြု) ပကာရေဟိ ဝိဝိတ္တော ပဝိဝိတ္တော။

ပ-အရ ကာယဝိဝေက၊ စိတ္တဝိဝေက၊ ဥပဓိဝိဝေက- သုံးပါးကိုယူ။

သင်္ဂဟိကာရာမဿ-သတ္တေဟိ

ကိလေသေဟိ စ သင်္ဂဟေနံ သမောဓာနံ သင်္ဂဟိကာ။

(သံ+ဂဏ+ဏှ၊ ဣ-လာ၊ ယကို ကပြု၊ ဝဂ္ဂန္တပြု။ အာပစ္စည်းသက်၊ နာမ်ဇဲ၊သိသက်၊ ချေ၊ ပြီး)။ အာရမိတဗ္ဗောတိ အာရာမော။

သင်္ဂဟိကာ အာရာမော ယဿာတိ သင်္ဂဟိကာရာမော။

မှတ်ချက်

သင်္ဂဟိကာရာမော-၌ အာရာမသဒ္ဓါသည် သင်္ဂဟိကာနှင့် အရတူသည်ဖြစ်၍ ကိတကာ အဘိဓေယျာ လိင်္ဂါ-နှင့် အညီ အဘိဓေယျ၏ လိင်သို့ လိုက်လျက် အာရာမာ-ဟု ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်သော်လည်း ဝိသရုပဒါဒိတော ဣ-သုတ်ဖြင့် သက်သော ဣ-ပစ္စည်းသည် နိစ္စပုလ္လိင်ဖြစ်သောကြောင့် အဘိဓေယျလိင်သို့ မလိုက်ဘဲ အာရာမော-ဟု ပုလ္လိင်ဖြင့်ရှိသည်။

အထ ခေါ

ဘဂဝါ အာယသ္မတော အနုရုဒ္ဓဿ စေတသာ စေတော ပရိဝိတက္ကမညာယ-၌ စေတော ပရိဝိတက္က -အရ အရှင်အနုရုဒ္ဓါ၏ မဟာကုဉာသံရှိဝိတက်။

စေတသာ-အရ

အညာယ-အရ ဘုရားရှင်၏ ပရစိတ္တဝိဇာနနအဘိညာဏ်။ (အာရမ္မဏာပြိုင်)

သမာဟိတဿ

သမာဒဟတိတိ သမာဟိတော၊ (သံ+အာ+ဓာ+တ) ဝိဝဋ္ဌနိဿိတဖြစ်သော မဟာကုဉာသံရှိ သမာဓိကောက်။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ဥပဋ္ဌိတဿတိဿ ဥပဂန္နာ တိဋ္ဌတိတိ ဥပဋ္ဌိတာ၊ ဥပဋ္ဌိတာ သတိ ယဿာတိ ဥပဋ္ဌိတဿတိ။

(ဥပဋ္ဌိတာ+သတိ၊ ရှေ့ပုဒ် ပုမ္မောဒဲ)

ပညဝတော

ပညာ အဿ အတ္ထိတိ ပညဝါ၊ တဿ ပညဝတော။

(ပညာ+ဝန္တူ၊ ကုစာဒိ-ဖြင့် ရဿပြု)

ဝိဝဇ္ဇနိသိတဖြစ်သော မဟာကုဉာသံရုံကမ္မဿကတာပညာ။ (ဋ္ဌ)

ကမ္မဿကတာပညာနှင့် ဝိပဿနာပညာ။ (နိဿ)

နိပ္ပပဉ္စရာမဿ

သတ္တသန္တာနံ သံသာရေ ပပဉ္စန္တိ ဝိတ္တာရေန္တိတိ ပပဉ္စာ၊ (ပ+ပစိ) တဏှာ၊

မာန၊ ဒိဋ္ဌိ။ နတ္ထိ ပပဉ္စာ ယတ္ထာတိ နိပ္ပပဉ္စ(နိဗ္ဗာန်) အာရမိတဗ္ဗေတိ အာရာမော။

နိပ္ပပဉ္စ အာရာမော ယဿာတိ နိပ္ပပဉ္စာရာမော။

(ပပဉ္စတရားမရှိရာ ပျော်မွေ့ဖွယ်ဟူသော နိဗ္ဗာန်ရှိသူ)

အာရာမ-၌ဓာတ်အရ လောကုတ္တရာစိတ်-၈ ပါး (ဧကန်)မဟာကုဉာသံ-၄၊

မဟာကြိယာဉာသံ-၄၊ အဘိညာဏ်-၂၊ ဝုဋ္ဌော (အနေကန်)

ပစ္စည်းအရ-နိဗ္ဗာန်။ (ဋီကာ)

အာဘိစေတသိကာနံ အဓိကော ဥတ္တမော စေတော အဘိစေတော၊

အဘိစေတသိ ဇာတာနိ အာဘိစေတသိကာနိ။

နဲ- အဘိစေတော သန္တိသိတာနိ အာဘိစေတသိကာနိ။(အဘိစေတ+ဏိကာ)

အဘိစေတ-အရ ဥပစာရဈာန်စိတ်၊ ဏိတပစ္စည်းအရ ရူပါဝစရကုသိုလ်

ဈာန်စိတ်-၅ ပါး၊ (အနန္တရ၊ ပကတူပ ယထာရဟပြိုင်)

နိပ္ပပဉ္စရတိနော

ရမနံ ရတိ၊ နိပ္ပပဉ္စေ ရတိ ယဿာတိ နိပ္ပပဉ္စရတိ။

နာနာရတ္တာနံ

ရဉ္စိယန္တေတိ ရတ္တာနိ၊ နာနာ ရဇနေဟိ ရတ္တာနိ နာနာရတ္တာနိ။ (တေသံ)

နာနာ-နိပါတ်နောင် တတိယာဟိကျေ။ ဆဋ္ဌိနံဝိဘတ် ကရိုဏ်းအနက်၌သက်။

ဒုဿကရဏ္ဍကော-ကရဉ္စိတဗ္ဗေတိ ဘာဇေတဗ္ဗေတိ ကရဏ္ဍကော။

ဒုဿေဟိ ပူရော ကရဏ္ဍကော ဒုဿကရဏ္ဍကော။

နဲ- ဒုဿာနံ ပူရော ကရဏ္ဍကော ဒုဿကရဏ္ဍကော။(ဒုဿာနံ-၌ ပူရသဒ္ဒါ၏

အယျဉ် ကရိုဏ်းအနက်၌ ဆဋ္ဌိနံသက်)

ပံသုကူလစိဝရံ

ပံသုနံ ကူလံ ပံသုကူလံ၊ ပံသုကူလံ ဝိယာတိ ပံသုကူလံ။

ပံသုကူလဉ္စ တံ စိဝရဉ္စာတိ ပံသုကူလစိဝရံ။

အပရိတဿာယ ပရိတဿနံ ပရိတဿာ၊ န ပရိတဿာ အပရိတဿာ။
ပရိတဿာ-အရ တဏှာ နှင့် ဒိဋ္ဌိ။

ပိဏ္ဍိယာလောပဘောဇနံ ပိဏ္ဍနံ ပိဏ္ဍိ၊ ပိဏ္ဍိ ဧဝ ပိဏ္ဍိယာ၊ (ပိဏ္ဍိ+က+အာ၊ ကကို ယပြု)
ပိဏ္ဍိယာယ စရိတွာ လဒ္ဒေါ အာလောပေါ ပိဏ္ဍိယာလောပေါ။
ပိဏ္ဍိယာလောပေါ ဘောဇနံ ပိဏ္ဍိယာလောပဘောဇနံ။

ပူတိမုတ္တဘောသန္တံ မိဟတိ သိဗ္ဗတိတိ မုတ္တံ၊ (မိဟ+တ) ပူတိ စ သာ မုတ္တဉ္ဇာတိ ပူတိမုတ္တံ။
ပူတိမုတ္တေန ပရိဘာဝိတံ ဟရိတကံခဏံ ပူတိမုတ္တံ၊ (ပရိဘာဝိတတဒ္ဓိတ်)
(န) ပူတိ ဟုတွာ ဆဒ္ဓိတံ မုတ္တံ ပူတိမုတ္တံ။

ဥယျောဇနိကပဋိသံယုတ္တံ ဥယျောဇေတိ ဝိဿဇေတိတိ ဥယျောဇနိကံ။
(ဥ+ယုဇ+ဧ+အနိယ၊ ဤကို ဣရဿပြု၊ ယကို ကပြု၊ ကာရိတ်ဧကကိုချေ။)
(န)ဥယျောဇနံ ဝိဿဇနံ ဧတဿ အတ္ထိတိ ဥယျောဇနိကံ၊ (ဥယျောဇန+ဣက)
ဥယျောဇနိကေန ပဋိသံယုတ္တော ဥယျောဇနပဋိသံယုတ္တော။

နိပ္ပပဉ္စရတော နိပ္ပပဉ္စ-အရ နိဋ္ဌာန်။ ရတော-အရ အရဟတ္တဖိုလ်။
နိပ္ပပဉ္စံ အဒေသယိ-၌ နိပ္ပပဉ္စ-အရ နိဋ္ဌာန်၊ အဒေသယိ-အရ ဒေသနာဉာဏ်။
(အာရမ္မဏပြိုင်၊ အာ၊ မိ၊ ဥ-သုံးပစ္စည်း)

မနောမယေန မနေန အာဂတော မနောမယော၊ (မန+မယ)
မန-အရ ရူပကြိ-ပဉ္စမဈာန်။

ပဌမဒါနသုတ် (အံ၊၃၊၆၈)

အာသဇ္ဇ အာ+သဒ+တွာ၊ သဒသညံ ပါပုနဏအနက်ဟော။
ဒဒတော ဒဒါမိတိ ဒဒန္တော၊ တဿ ဒဒတော။
အဓိပ္ပါယ် ဣမေသု အဋ္ဌသု ဒါနေသု စိတ္တာလင်္ကာရဒါနမေဝ ဥတ္တမံ၊ အနုပတ္တိလိဋ္ဌတာယ၊
သုပရိသုဒ္ဓတာယ ဂုဏဝိသေသပစ္စယတာယ စ။ (အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၆)
ဒါနဉ္စိ စိတ္တံ မုဒံ ကရောတိ၊ ယေန လဒ္ဒေါ၊ သော " လဒ္ဓံ မေ "တိ မုဒုစိတ္တော
ဟောတိ၊ ယေန ဒိန္နံ၊ သောပိ " ဒိန္နံ မယာ "တိ မုဒုစိတ္တော ဟောတိ၊ ဣတိ
ဥဘိန္နံ စိတ္တံ မုဒံ ကရောတိ၊ (အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၈)

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ဒုတိယဒါနသုတ် (အံ၊၃။၆၈)

ဟိရိယံ

ဟိရိယတိတိ ဟိရိ၊ ပေးလှူကြောင်းဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်ရှိ ဟိရိ။
ဟိရိ ၈၀ ဟိရိယံ (ဟိရိ+ကျ)
(နဲ)- ဟိရိယတိတိ ဟိရိ၊ ဟိရိနော ဘာဝေါ ဟိရိယံ။

ကုသလံ အရ
ဒါနံ

ဟိရိပုဒ်အရ ပေးလှူကြောင်းဖြစ်သော ဟိရိနှင့်ယှဉ်သော မဟာကု-စိတ္တုပ္ပါဒ်။
ပစ္စည်းအရ ပေးလှူကြောင်း ဟိရိစေတသိက်။ (သဟဇာတပြိုင်)
ပေးလှူကြောင်းဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်ရှိ အလောဘနှင့်စေတနာ။
ဒီယတိ စေတနာတိ ဒါနံ၊ (ဒါ+ယု) ဒါဓာတ်-အရ ပေးလှူကြောင်းစေတနာ၊
အလောဘနှင့်ယှဉ်သော မဟာကုစိတ္တုပ္ပါဒ်။
ယုပစ္စည်း-အရ ပေးလှူကြောင်း မဟာကုရှိအလောဘ၊ စေတနာ။
(သဟဇာတပြိုင်)

သပ္ပရိသာနုယာတာ အနုယာယိတဗ္ဗာတိ အနုယာတာ၊ (အနု+ယာ+တ)

သပ္ပရိသေဟိ အနုယာတာ သပ္ပရိသာနုယာတာ၊
(သူတော်ကောင်းတို့သည် အစဉ်လိုက်အပ်ကုန်သည်)
(နဲ) အနုယန္တိ အနုဂစ္ဆန္တိတိ အနုယာတာ၊

ဒိဝိယံ

သပ္ပရိသေ အနုယာတာ သပ္ပရိသာနုယာတာ။
(သူတော်ကောင်းတို့သို့ အစဉ်လိုက်ကုန်သည်)
ဒိဗ္ဗတိ ကိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ဒိဝေါ (ဒိဝု+အ)။ ဒိဝံ ဂမေတိတိ ဒိဝိယော။
(ဒိဝ+ဣကာ၊ နဲ-ဣယ၊ ဂမေတိတဒ္ဓိတံ) ဣယပစ္စည်း-အရ ပေးလှူကြောင်း
ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်ရှိသဒ္ဓါ၊ ဟိရိ၊ အလောဘ။
ဒိဝ-အရ နတ်ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ၊ ကဋ္ဌတ္တာရုပ် (ပစ္စယုပ္ပန်)၊ ပကတူပပြိုင်။
(နဲ) ဒိဝ-အရ နတ်ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာကဋ္ဌတ္တာရုပ်၊
ဣယပစ္စည်းအရ ပေးလှူကြောင်းစေတနာ (ပစ္စည်း)
နာနာက္ခဏိကပြိုင်၊ ကမ္မ၊ ဥပနိဿယ။

ဧတံ မဂ္ဂံ ဒိဝိယံ

ဝဒန္တိ-ဋ္ဌံ ဧတံ မဂ္ဂံ ဒိဝိယံ-အရ နတ်ပြည်သို့လားရောက်စေတတ်သော ပေး
လှူကြောင်း မဟာကုရှိ-သဒ္ဓါ၊ ဟိရိ၊ အလောဘ (စေတနာ)
ဝဒန္တိ-အရ ပညာရှိတို့၏ သတိ၊ ပညာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကု၊ ကြိုညသံစိတ္တုပ္ပါဒ်။
(အာရမ္မဏပြိုင်၊ အာ၊ မိ၊ ဥ-သုံးပစ္စည်းထုတ်)

ခေတ္တသုတ် (အံ၊၃။၆၉)

ဖာတိသေယျံ

ဖာယတိတိ ဖာတိ၊ သေတိ ဧတ္ထာတိ သေယျာ။

ဖာတိ ဝုဒ္ဓိ သေယျာ ယဿာတိ ဖာတိသေယျံ။

ဝပိယတိတိ ဝုတ္တံ (ဝပ+တ)

ဝုတ္တံ

ဥန္နာမနိန္နာမိ

ဥန္နမတိတိ ဥန္နာမော၊ (ဥ+နမု+ဏ) နိန္နမတိတိ နိန္နာမော၊ (နိ+နမု+ဏ)

ဥန္နာမော စ နိန္နာမော စ ဥန္နာမနိန္နာမာ၊(ပုလ္လိင်)

ဥန္နာမနိန္နာမာ ဧတဿ ခေတ္တဿ သန္တိတိ ဥန္နာမနိန္နာမိ (ခေတ္တံ)

(ဥန္နာမနိန္နာမ+ဤ၊ ဤကာရန္တ၊ နပုလ္လိင်)

ပါသာဏသက္ခရိကံ-သဟ ခရေန ယာ ဝတ္တတိတိ သက္ခရာ၊ (သဟ+ခရာ)

(န) သရတိ ဟိသတိတိ သက္ခရာ၊ (သရ+ခရ)

ပါသာဏော စ သက္ခရာ စ ပါသာဏသက္ခရာ။

ပါသာဏသက္ခရာ ဧတဿ သန္တိတိ ပါသာဏသက္ခရိကံ။

ဦသရံ

ဦသတိ ရုဇတိတိ ဦသော (ဦသ+အ)။ ဦသော ဧတ္ထ အတ္တိတိ ဦသရံ (ဦသ+ရ)

ဂမ္ဘီရသီတံ

သေန္တိ ဗန္ဓန္တိ ယရာဝါသာယ ဧတာယာတိ သိတာ၊

(သိ+တ+အာ၊ သိ၌ ဣကို ဤဒိယပြု၊ ဣတ္ထိလိင်)

ဂမ္ဘီရာ သိတာ ဧတ္ထာတိ ဂမ္ဘီရသီတံ (ခေတ္တံ)

အနုန္နာမာနိန္နာမိ-န ဥန္နာမော အနုန္နာမော၊ န နိန္နာမော အနိန္နာမော။

အနုန္နာမော စ အနိန္နာမော စ အနုန္နာမာနိန္နာမာ။

အနုန္နာမာနိန္နာမာ အဿ ခေတ္တဿ သန္တိတိ အနုန္နာမာနိန္နာမိ။

အနုသရံ

န ဦသရံ အနုသရံ။

အနိတိသမ္ပဒါ

ဤတိယာ အဘာပေါ အနိတိ၊ (အဘာဝဆဋ္ဌိအဗျယိဘောသမာသံ)

အနိတိ စ တံ သမ္ပဒါဇာတိ အနိတိသမ္ပဒါ။

မှတ်ချက်

အနိတိ-၌ သက်သမ္ပဝိဘတ်ကို အညသ္မာ လောပေါစ-သုတ်ဖြင့်ချေပါ၊ အနိတိ

ချည်းပဲစဉ်ပါ။

သမ္ပဒါနံ

သံ+ပဒ+အ၊ သမ္ပဒါဖြစ်ခိုက် နံဝိဘတ် ကံအနက်၌သက်။

(န) အံဝိဘတ်၊ ကံ- အနက်၌သက်၍ ဝစနဝိပလ္လာသ၊ ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသကြံ။

ကုသိုလ်စိတ်- ၂၁ ပါးကိုကောက်။

သမ္ပန္နတ္ထု ၉ သမ္ပန္နော+အတ္ထု+ဣဓ- ဟုဖြတ်။
 ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒံ-အရ ဝိပဿနာသမ္ပာဒိဋ္ဌိ။
 မဂ္ဂသမ္ပဒံ-အရ သောတာပတ္တိမဂ်။
 သဗ္ဗသမ္ပဒါ-အရ အရဟတ္တဖိုလ်ကောက်။
 ယာတိ သမ္ပန္နမာနသော-အရ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိထိချ။

ဒါနူပပတ္တိသုတ် (အံ၊၃။၇၀)

ဒါနူပပတ္တိယော ဒီယတိ ဧတေနာတိ ဒါနံ၊ (ဒါနကုသိုလ်စေတနာ) ဥပပဇ္ဇနံ ဥပပတ္တိ။

ဒါနေန ဥပပတ္တိ ဒါနူပပတ္တိ၊ တာ ဒါနူပပတ္တိယော၊

ဒါန-အရ မဟာကုသိုလ်ရှိဒါနစေတနာ။

ဥပပတ္တိ-အရ လူနတ်ပဋိသန္ဓေ နာမက္ခန္ဓာ၊ ကဋတ္တာရုပ်။

(နာနာက္ခဏိကကမ္မပြိုင်၊ ကမ္မ၊ ဥပနိဿယ)

(နံ)ဒါန-အရ မဟာကုသိုလ်ရှိ ဒါနစေတနာ။

ဥပပတ္တိ-အရ ဗြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ၊ ကဋတ္တာရုပ်။

(ပကတူပပြိုင်၊ ကမ္မ၊ ဥပနိဿယ)

ဒါနဝတ္ထုသရုပ် အန္ဓ၊ ပါန၊ ဝတ္ထု၊ ယာန၊ မာလာ၊ ဂန္ဓ၊ ဝိလေပန၊ သေယျ၊ အာဝသထ၊ပဒီပေယျ၊

(သုတ္တန်အလိုတည်း) အာရုံ- ၆ ပါး၊ (အဘိဓမ္မာအလိုတည်း)

ပစ္စည်း-၄ ပါး (ဝိနည်းအလိုတည်း)

ခတ္တိယမဟာသာလေ မဟန္တော သာရော ယေသန္တိ မဟာသာလာ၊ (မဟန္တ+သာရ၊ ရ-ကို လ-ပြု)

ခတ္တိယာ မဟာသာလာ ခတ္တိယမဟာသာလာ။

သော တံ စိတ္တံ ဒဟတိ၊ တံ စိတ္တံ အဓိဋ္ဌာတိ၊ တံ စိတ္တံ ဘာဝေတိ-အရ

ကာမဇောမနောဒွါရိကဝိထိချ။

ဟိနေ ဟာယန္တိတိ ဟိနာ၊ (ယုတ်နိမ့်သောသူ)

ဟိနာနံ ဣဒံ ဟိနံ၊ (ကာမဂုဏ် ၅ ပါး) အာရမ္မဏပြိုင်။

စေတောပဏိဓိ ပဏိဓာနံ ပဏိဓိ၊ (ပ+နိ+ဓာ+ဣ) စေတသော ပဏိဓိ စေတောပဏိဓိ။

ဝိသုဒ္ဓတ္တာ ဝိသဗ္ဗတိတိ ဝိသုဒ္ဓေါ၊ ဝိသုဒ္ဓဿ ဘာဝေါ ဝိသုဒ္ဓတ္တံ၊ (ဒါနမယကုသိုလ်စေတနာ)

သုခဗဟုလာ-အရ ကာယိကသုခ၊ စေတသိကသုခကိုကောက်။(ရှေ့အင်္ဂါ-၇ ချက်ကိုထောက်)

မဟာဂ္ဂတိကုသိုလ်စွာနိဗ္ဗိသော ဝေဒနာကိုကောက် (နိပါတ်-၈ အင်္ဂါကိုထောက်)

တံ စိတ္တံ ဝိမုတ္တံ-အရ ဝဋ္ဋနိဿိတဖြစ်သော ဒါနမယကုသိုလ်စိတ်ကိုကောက်။

အဓိပ္ပာယ် ဝိတရာဂဿ-ဟူသည် အနာဂါမိမဂ်ဖြင့် ပယ်သတ်ထားခြင်း၊ စွာန်သမာပတ်ဖြင့် ပယ်ခွါထားခြင်းကြောင့် ဝိတရာဂ (ကာမရာဂမှကင်းသူ) (ဗြဟ္မာဘုံသားဖြစ်၍ ဘဝရာဂကမ္မ မှကင်းသေးပေ)။

အဓိပ္ပာယ် ဒါနမတ္တေနေဝ ဟိ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတုံ န သက္ကာ၊ ဒါနံ ပန သမာဓိ- ဝိပဿနာစိတ္တဿ အလင်္ကာရပရိဝါရံ ဟောတိ၊ တတော ဒါနေန မုဒုစိတ္တော ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တေန ဝုတ္တံ "ဝိတရာဂဿ နော သရာဂဿာ"တိ။

ပုညကိရိယဝတ္ထုသုတ် (အံ၊၃။၇၂)

ပုညကိရိယဝတ္ထုနိ- အတ္တနော သန္တာနံ ပုနန္တိတိ ပုညာနိ၊ ဟေတုပစ္စယေဟိ ကတ္တဗ္ဗာတိ ကိရိယာ။ ပုညာနိ စ တာနိ ကိရိယာစာတိ ပုညကိရိယာ၊ ဝသန္တိ တိဋ္ဌန္တိ ဧတ္ထ ဖလံ တဒါ ယတ္တဝုတ္တိတာယာတိ ဝတ္ထုနိ၊ ပုညကိရိယာ ဝတ္ထုနိ ပုညကိရိယဝတ္ထုနိ၊ (ဋီကာ) ဌ-အလို ကိရိယ-ကို အတ္တလိင်သို့လိုက်၍ နပုလ္လိင်ဖြင့်ထားသည်။

ဒါနမယံ ဒီယတိ ဧတေနာတိ ဒါနံ၊ ဒါနမေဝ ဒါနမယံ၊ (တပွကတိဝစနေ မယော-၌ မယောဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့်မယပစ္စည်းသက်)

(နိ) ဒါနတော နိပ္ပန္နံ ဒါနမယံ၊

ဒါန-အရ မဟာကုရိ ပုဗ္ဗစေတနာ။

မယ-အရ မုဗ္ဗစေတနာနှင့် အပရစေတနာ (ပကတူပပြိုင်၊ ဥပနိဿယ-တစ် ပစ္စည်းသာ)(သိလမယံ၊ဘာဝနာမယံ-စသည်တို့၌လည်းမထူးပြီ)

မနုဿဒေါဘဂျံ နတ္ထိ ဘဂံ ယဿာတိ ဒုဗ္ဘဂေါ၊ ဒုဗ္ဘဂဿ ဘာဝေါ ဒေါဘဂျံ၊ (ဒုဗ္ဘဂ+ကျ) (ဒု-၌ ဥ-ကိုဩဝုဒ္ဓိပြုပြီးသောအခါ ဗ-တစ်လုံး အလိုလိုပျောက်သည်။)

မနုဿေသု ဒေါဘဂျံ မနုဿဒေါဘဂျံ။ (စဏ္ဍာလကုလ-စသည်)

မနုဿသောဘဂျံ သုန္တရံ ဘဂံ ယဿာတိ သုဘဂေါ၊ သုဘဂဿ ဘာဝေါ သောဘဂျံ။ (ခတ္တိယကုလ-စသည်)

မနုဿေသု သောဘဂျံ မနုဿသောဘဂျံ။

သပ္ပရိသဒါနသုတ် (အံ၊၃။၇၄)

ရွေးခြယ်ခြင်း(၂)(၁) အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကို ရွေးခြယ်ခြင်း၊ (၂) လှူဘွယ်ဝတ္ထုကို ရွေးခြယ်ခြင်း။
ဗြဟ္မစာရိသု ဗြဟ္မစာရိတည်း၊ သုသက်၊ သုနံဟိသု စ-ဖြင့် ဒီယပြုသင့်သော်လည်း စသဒ္ဓါ-
ကတားမြစ်သောကြောင့် မပြုရ ငြီး။ ဣကာရန်၊ ပုလ္လိင်။

သပ္ပရိသသုတ် (အံ၊၃။၇၅)

ဗဟုနော ဇနဿ ဇာတျာပေက္ခ ဇာတ်ကိုင့်သောနည်းဖြင့် လူတွေများစွာရှိသော်လည်း ဗဟုနော
ဇနဿ-ဟု ဧကဝုစ်ဖြင့်ထားသည်။

မိတ္တာမစွာနံ မိဇ္ဇတိ သိနိယုတိတိ မိတ္တံ၊ (မိဒ+တ)
(နံ) မေတ္တာ အဿ အတ္ထိတိ မိတ္တော၊ (မေတ္တာ+ဏ)
အမာ သဟ ဘဝတိတိ အမစော၊ (အမာ-နိပါတ်ပုဒ်နောင် အစွ
ပစ္စည်းသက်) မိတ္တော စ အမစော စ မိတ္တာမစွာ။

ပုဗ္ဗပေတာနံ ပရလောကံ ဧန္တိ ဂစ္ဆန္တိတိ ပေတာ (ပ+ဣ+တ) ပုဗ္ဗေ ပေတာ ပုဗ္ဗပေတာ။
သပ္ပညော သဟ ပညာယု ယော ဝတ္တတိတိ သပ္ပညော။
(နံ) သံဝိဇ္ဇမာနာ ပညာ ယဿာတိ သပ္ပညော။

ယရံ အာဝသံ-၌ အာ+ဝသ ဓာတ်နှင့် ယှဉ်သောကြောင့် ဩကာသအနက် အံဝိဘတ်သက်။
သဟဓမ္မေန သဟ ဓမ္မေန ယံ ဂတ္တတိတိ သဟဓမ္မံ။ (ပစ္စယပူဇနံ)
ဓမ္မသဒ္ဓါ-ကာရဏ အနက်ဟော။

ပုဗ္ဗေကတံ ပုဗ္ဗေ ကတံ ပုဗ္ဗေကတံ။ ကရဓာတ်-အရ မိဘတို့၏ ရှေးကပြုဖူးသော မဟာ
ကုသိုလ်ရှိ မေတ္တာကောက်။

အနုဿရံ သရဓာတ်-အရ သားသွီးတို့၏ မဟာကုသိုလ်ရှိ သတိနှင့်ပညာကိုကောက်။
အပဓေ အပ+စိ+တိ၊ တိကို ဧပြု။

မှတ်ချက် ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒခေတ်၌ သပ္ပရိသအရ ဗုဒ္ဓနှင့်ဗုဒ္ဓသာဝကတို့ကိုယူ။ ဗုဒ္ဓါနုပ္ပါဒခေတ်၌
သပ္ပရိသအရ စကြာဝတေးမင်း၊ ဗောဓိသတ္တ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့ကိုယူ။
ပုဗ္ဗပေတာနံအရ တမလွန်ဘဝသို့ရောက်နေကုန်သော ဆွေမျိုးတို့ကိုယူ။
(ပြိတ္တာကိုမယူရ) (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၁) (သကျ-၃၅-၃ မေး)

အဘိသန္ဓသုတ် (အံ၊၃၊၇၆)

ပုညာဘိသန္ဓာ ပုညာဘိသန္ဓာ-စသည်တို့၏အဖွင့်ကို ဒု-ဆင့် အင်္ဂုတ္တိုရ်အလင်းတန်း စတုတ္ထ နိပါတ်၌ ပြခဲ့ပြီ။

အဂ္ဂညာနိ အဂ္ဂါနီတိ ဉာတဗ္ဗာနီတိ အဂ္ဂညာနိ။
ပေါရာဏာနိ ပေါရာဏာနံ အာဒိပုရိသာနံ ဧတာနိ ပေါရာဏာနိ။(ဧတာနိတဒ္ဓိတ်၊ ဋီ)
ဣဒံ ဒါနံ ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ကြော့၎င်း စေတနာဟူသော ဘေးမဲ့အလှူ။ ။
(စတုတ္ထအလှူ) မဟာကုသိုလ်ရှိစေတနာ။ (သို့) ဝိရတီ-ဟူလို။
(ကျန်အင်္ဂါတို့ကိုလည်း ခွဲခြားသိလေ)

ဒုစွရိတဝိပါကသုတ် (အံ၊၃၊၇၇)

ပါဏာတိပါတော ပတနံ ပါတော၊ အတိ ဧဝ ပါတော အတိပါတော။
ပါဏာနံ အတိပါတော ပါဏာတိပါတော (ဝဂေစေတနာ)
ပါဏ-အရ သတ္တဝါပညတ်နှင့် ဇီဝိတိန္ဒြေကိုရသည်။
နိရယသံဝတ္တနိကော-သံဝတ္တေတိတိ သံဝတ္တနိကော၊ နိရယံ သံဝတ္တနိကော နိရယသံဝတ္တနိကော။
သဗ္ဗလဟုသော လဟု ဧဝ လဟုသော၊ (လဟု+သ)
သဗ္ဗေဟိ ဝိပါကေဟိ လဟုသော သဗ္ဗလဟုသော။
အပ္ပါယုကသံဝတ္တနိကော အပ္ပံ အာယု ယဿာတိ အပ္ပါယုကော။ (ဘာဝလောပ၊ဘာဝပဓာန်)
အပ္ပါယုကဿ ဘာဝေါ အပ္ပါယုကော။
အပ္ပါယုကံ သံဝတ္တေတိတိ အပ္ပါယုကသံဝတ္တနိကော။
(အပ္ပါယုက+သံ+ဝတ္တ+အနိယ၊ ယကို ကပြု၊ရဿပြု)
(နံ) အပ္ပါယုကံ သံဝတ္တေတိတိ အပ္ပါယုကသံဝတ္တနော။
အပ္ပါယုကသံဝတ္တနော ဧဝ အပ္ပါယုကသံဝတ္တနိကော။(အပ္ပါယုကသံဝတ္တန+ဣက)
အနာဒေယျဝါစာသံဝတ္တနိကော အာဒါတဗ္ဗာတိ အာဒေယျာ၊ (အာ+ဒါ+ဇောယျ)
အာဒေယျာ ဝါစာ အာဒေယျဝါစာ၊ (ရှေ့ပုဒ်ပုဗ္ဗော့၎င်း)
နတ္ထိ အာဒေယျဝါစာ ယဿာတိ အနာဒေယျဝါစော။
(ဘာဝလောပ၊ ဘာဝပဓာန်ကြံ)
အနာဒေယျဝါစံ သံဝတ္တေတိတိ အနာဒေယျဝါစာသံဝတ္တနိကော။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

(နံ) အနာဒေယျဝါစာ သံဝတ္ထေတိတိ အနာဒေယျဝါစာသံဝတ္ထနော။

အနာဒေယျဝါစာသံဝတ္ထနော ဧဝ အနာဒေယျဝါစာသံဝတ္ထနိကော။

(နံ) န အာဒေယျာ အနာဒေယျာ၊ အနာဒေယျာ ဝါစာ အနာဒေယျဝါစာ။

(ပုမ္ဘောဌံ) အနာဒေယျဝါစံ သံဝတ္ထေတိတိ အနာဒေယျဝါစာသံဝတ္ထနော။

အနာဒေယျဝါစာသံဝတ္ထနော ဧဝ အနာဒေယျဝါစာသံဝတ္ထနိကော။

ဥပေါသထဝဂ်

သံခိတ္တုပေါသထသုတ် (အံ၊၃။၇၉)

အဋ္ဌဂံသမန္နာဂတော အဋ္ဌ အင်္ဂါနိ အဋ္ဌဂံ၊ အဋ္ဌဂေန သမန္နာဂတော အဋ္ဌဂံသမန္နာဂတော။

ပါဏာတိပါတံ ပဟာယ ပါဏာတိပါတာ ပဋိဝိရတာ- ပစ္စည်းပြိုင်

ပဟာယ-အရ ဝိရတီမဂ္ဂင်မှတပါး သမ္မာဒိဋ္ဌိစသောမဂ္ဂင် ၅ ပါး၊ (ပစ္စည်း)

ပဋိဝိရတော-အရ ဝိရတီမဂ္ဂင်-၃ ပါး၊ (ပစ္စယုပ္ပန်) သဟဇာတပြိုင်။

ကြီး-၄၊ အည၊ သံ၊ ဟေ၊ ဓိ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ်။

(နံ) ပဟာယ-အရ မဂ်-၄ ပါး (ပစ္စည်း)

ပဋိဝိရတော-အရ မဂ္ဂါနန္တရဗိုလ်-၄ပါး (ပစ္စယုပ္ပန်) အနန္တရပြိုင်။

အာသေဝနကြဉ် ကျန်-၆ ပစ္စည်း။

ဒယာပန္နာ ဒယတိ အနုရက္ခတိတိ ဒယာ၊ (မေတ္တာ) ဒယံ အာပန္နာ ဒယာပန္နာ။

အထေနေန ထေနေတိတိ ထေနေ၊ (ထေနေ+အ၊ စုရာဒိ) န ထေနေ၊ အထေနေ၊ (အတ္တနာ) နာဝိဘတ်၊ ကရိုဏ်းအနက်၊ (သို့) ကံအနက်၌သက်။

ဂါမဓမ္မော ဂါမာနံ ဓမ္မော ဂါမဓမ္မော။ (မေထုန်အကျင့်၊ ကာယဒွါရိကဝိထိချ)

သစ္စဝါဒိနော သစ္စံ ဝဒန္တိတိ သစ္စဝါဒိနော၊ (သစ္စ+ဝဒ+ဏီ)

သစ္စသန္တာ သစ္စေန သစ္စံ သန္တဟတိတိ သစ္စသန္တာ။

ပစ္စယိကာ ပစ္စေတဗ္ဗာတိ ပစ္စယာ၊(ပတိ+ဣ+အ) ပစ္စယာ ဧဝ ပစ္စယိကာ။

ဧကဘတ္တိကာ ဧကံ ဘတ္တံ ဧကဘတ္တံ၊ ဧကဘတ္တံ ဧတေသံ အတ္တိတိ ဧကဘတ္တိကာ။

ရတ္တုပရတာ ရတ္တိယာ ဘောဇနံ ရတ္တိ၊ (ရတ္တိ+ဘောဇန၊ ဥတ္တရပဒလောပသတ္တမိတပျရိသ်) ရတ္တိယာ ဥပရတာ ရတ္တုပရတာ၊ (ပဉ္စမိတပျရိသ်)

ဝိကာလဘောဇနံ ဘူဉ္ဇနံ ဘောဇနံ၊ ဝိကာလေ ဘောဇနံ ဝိကာလဘောဇနံ၊

(နေမွန်းလွဲချိန်၌ စားခြင်းမှ)

(နံ) ဘုဉ္ဇတဗ္ဗန္တိ ဘောဇနံ၊ (ဘုဇ+ယု၊ ဘောဇဉ်)
 ဘုဉ္ဇနံ ဘောဇနံ၊ (စားခြင်း) ဘောဇနဿ ဘောဇနံ ဘောဇနံ၊
 (ဘောဇန+ဘောဇန၊ ဥတ္တရပဒလောပကမ္မဋ္ဌဆဋ္ဌိတပျုရိသံသမာသံ)
 ဝိကာလေ ဘောဇနံ ဝိကာလဘောဇနံ၊ (နေမုန်းလွဲချိန်၌ ဘောဇဉ်ကိုစားခြင်းမှ)
နစွံ နစွနံ နစွံ၊ (ကိုယ်တိုင်ကခြင်း) နစွာပနံ နစွံ (သူတပါးကို ကစေခြင်း)
 နစွံ စ နစွံ စ နစွံ။ (ဂီတ၊ ဝါဒီတတို့၌လည်း နည်းတူဆိုလေ)
မဉ္ဇတံ ခုဒ္ဒကော မဉ္ဇော မဉ္ဇကော၊ (မဉ္ဇ+ကာ၊ ခုဒ္ဒကတဒ္ဒိတံ၊ ယဒနုပပန္နာ-သုတ်ဖြင့်သက်)

ဝိတ္ထတူပေါသထသုတ် (အံ၊၃၊၈၁)

ဣဿရိယာဓိပစွံ ဤသတိ အဘိဘဝတိတိ ဣဿရော၊ ဣဿရဿ ဘာဝေါ ဣဿရိယံ။
 (ဣဿရ+ဣ) အဓိပတိနော ဘာဝေါ အာဓိပစွံ၊
 (အဓိပတိ+ဣ၊ အဝဏ္ဏော ယေ လောပဉ္စ-သုတ် စသဒ္ဒါဝင်သည်။)
 ဣဿရိယံ အာဓိပစွံ ဧတသ္မိန္တိ ဣဿရိယာဓိပစွံ။

ရဇ္ဇံ ကာရေယျ ယော ပုဂ္ဂလော မဟာဇနေန (မဟာဇနံ၊ မဟာဇနဿ) ရဇ္ဇံ ကာရေယျ။
 ရာဇိနော ဘာဝေါ ရဇ္ဇံ၊ (ရာဇ+ဣ၊ ဒွေဘော်လာပြီးမှ ကွစာဒိဖြင့် ရဿပြု။)

ကာရေယျ ကရ+ကာရိတ်-ဧက+ဧယျ။ (နံ) ရာဇိနော ကမ္ပံ ရဇ္ဇံ၊
ကာရေယျ (ကရ+စုရာဒိ-ဧက+ဧယျ) မင်း၏အမှုကိုပြုလုပ်ရာ၏။

မာနုသကံ မနုနော အပစွံ မာနုသော (မနု+ဣ၊ တေသု ဝုဒ္ဓိ (သို့) သသရေ ဝါဂမော-
 သုတ်ဖြင့် သ-လာ)။ မာနုသာနံ ဣဒံ မာနုသကံ၊ (ရဇ္ဇံ)

ပညာသ ဣတ္ထိလိင်၊ ဧကဝုစိ၊ ပညာသံ (ပ) ပညာသံ (ဒု) ပညာသာယ (တ) ပညာသာယ
 (စ) ပညာသာယ (မိ) ပညာသာယ (ဆ) ပညာသာယ၊ ပညာသာယံ (သတ္တမိ)

ဒုက္ခန္တဂုနာ ဒုက္ခဿ အန္တံ ဒုက္ခန္တံ၊ ဒုက္ခန္တံ ဂစ္ဆတိတိ ဒုက္ခန္တု၊
 ဒုက္ခန္တံ+ဂမု+ရူ ဘိက္ခာဒိတော စ (ကစ္စည်း) ပါရာဒိဂမိမှာ ရူ (ရူ)။

ပဘာသန္တိ ပ+ဘာသ+အ+အန္တိ။ နံ- ပ+ဘာသ+ကာ-ဧက+အန္တိ၊ ကွစိဓာတု-ဖြင့်ချေ။

ဝါသေဋ္ဌသုတ်၊(အံ၊၃၊၈၇)

မဟာသာလာနံ သရော အဿ အတ္ထိတိ သာရော၊ သာရော ဧဝ သာလော။
 နံ- သာဟိ ဘေသဇ္ဇာစရိယေဟိ လာယတေ ဂယုတေတိ သာလော။
 မဟန္တော သာလော မဟာသာလော။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

အနုရုဒ္ဓသုတ်။(အံ၊၃။၉၀)

ဒိဝါဝိဟာရံ ဝိဟာရတိ ဧတ္ထာတိ ဝိဟာရော၊(ဝိသရုဇ-ဖြင့်သက်) ဒိဝါ ဝိဟာရော ဒိဝါဝိဟာရော။
မနာပကာယိကာ မနာပေ ရူပေ အဘိရမန္တိတိ မနာပါ။ (မနာပ+အ၊ အဘိရမန္တိတဒ္ဓိတ်)

မနာပါနံ ကာယော မနာပကာယော၊ မနာပကာယေ ဘဝါ မနာပကာယိကာ။
ဒေဝတာ ဒေဝေါ ယေဝ ဒေဝတာ၊ (ဒေဝ+တာ၊ ဂါမဇနဗန္ဓုသဟာယာဒိဟိ တာ-သုတ်၌
တာ-ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် တာပစ္စည်းသက်)

သရံ(အသံ)သရုပ် ၁။ ဝစနသဒ္ဓ (စကားသံ-စိတ္တဇရုပ်) ၂။ ဂီတသဒ္ဓ (သီချင်းသံ-စိတ္တဇရုပ်)
၃။ အာဘရဏသဒ္ဓ (အဝတ်တန်ဆာအသံ- ဥတုဇသဒ္ဓ)

စိတ္တံ အညာယ-အရ မဟာကုဉာသံရုံပညာကိုကောက်။

ဂါယိ ဂေ+ဤ၊ တေအာဝါယာ-ဟူသောယောဂဝိဘာဂဖြင့် အာယပြု။

ပဉ္စဂီကဿ ပဉ္စ အင်္ဂါနိ အဿာတိ ပဉ္စဂီ၊(တူရိယံ) ပဉ္စဂံမေဝ ပဉ္စဂီကံ။ (ဋီ)
နဲ-ပဉ္စ အင်္ဂါနိ ပဉ္စဂီ၊ ပဉ္စဂီ အဿ အတ္တိတိ ပဉ္စဂီကံ။ (အတ္တဇောမတိ)

တူရိယာအင်္ဂါ ၅ပါး ၁။ အာတတ ၂။ ဝိတတ ၃။ အာတတဝိတတ ၄။ ယန ၅။ သုသိရ။
သုပ္ပဋိပတာဋိတဿ ပတာဋိတဗ္ဗန္တိ ပတာဋိတံ၊ ပုနပ္ပန္နံ ပတာဋိတံ ပဋိပတာဋိတံ၊
သုဠု ပဋိပတာဋိတံ သုပ္ပဋိပတာဋိတံ။

သုသမန္နာဟတဿ-သမန္နာဟညတေတိ သမန္နာဟတံ၊ သုဠု သမန္နာဟတံ သုသမန္နာဟတံ။

ရဇနီယော ရဇေတိတိ ရဇနီယော၊ (ရဇူ+ကာရိတ်-ဧက+အနိယ)
ရဇူ-အရ ရာဂပြဋ္ဌာန်းသော လောဘမူစိတ်။ ပစ္စည်းအရ ဥတုဇသဒ္ဓရုပ်။
(အာရုံ ပစ္စည်း) အာရမ္မဏပြိုင်။

(နဲ) ရဇနဿ ဌာနံ ရဇနီယော၊ (ရဇန+ဣယ၊ ဌာနတဒ္ဓိတ်၊ ဤဒိယပြု။)
ပေမနီယော ပိဏယတိတိ ပိ၊ ပိ-ဓာတ်၊ ပယတိ (ဘူ) ပါယေယတိ (စု) ပိဏာတိ (ကိ)
ပိနော ဘာဝေါ ပေမံ။

(နဲ) ပိယဿ ဘာဝေါ ပေမံ။ (ပိယ+ဣမ၊ ပိယ-ကို ပပြု၊ ဣကို ဧပြု)
ပေမံ ဇနေတိတိ ပေမနီယော၊ (ပေမ+ဣယ၊ တေသု ဝုဒ္ဓိ-ဖြင့် န-လာ)

ပဌမဣဇလောကိကသုတ်(အံ၊၃။၉၆)

ဣဇလောကဝိဇယာယ ဝိဇိနနံ ဝိဇယော၊(ဝိ+ဇိ+အ)

ဣဇလောကဿ ဝိဇယော ဣဇလောကဝိဇယော။

ပဌမပဏ္ဍာသကော သမတ္တော။

၂။ ဒုတိယပဏ္ဏာသက

ဂေါတမီသုတ်(အံ၊၃။၁၀၁)

မဟာပဇာပတိ မဟတီ ပဇာ မဟာပဇာ၊ မဟန္တသဒ္ဓါသည်-ပူဇာအနက်၊ မြတ်သောအနက်။
 မဟီယတေ ပူဇီယတေတိ မဟတီ-ဟု ကမ္မသာဓ်ဖြင့်ဝိဂြိုဟ်ဆို။
 မဟ+မာန+ဤ၊ မာနကို အန္တပြန်၊ နှ-ကို နှဲငဲ့၊ နှ-ကို တပြု။
 (နဲ) မဟတီတိ မဟတီ၊ (မဟ+အန္တ+ဤ) ပစုရ (များသော)အနက်။
 မဟာပဇာယ ပတိ မဟာပဇာပတိ။

ဂေါတမီ ဂေါတမေန သမ္ဗန္ဓိ ဂေါတမီ၊ (ဂေါတမ+ဏ+ဤ)
 (နဲ) ဂေါတမဿ အပစ္စံ ဂေါတမီ။

အနက်ပေး တေ-အား၊ ပဗ္ဗဇာ-အဖြစ်သည်၊ မာ ရုစို-မနှစ်သက်ပါလင့်။
 (ရုစ+ဒိဝါဒိ-ယ+ဤ၊ ကစ္စည်း)
 (နဲ) တေ-သည်၊ ပဗ္ဗဇာ-အဖြစ်ကို၊ မာ ရုစို-မနှစ်သက်အပ်ပါလင့်။
 (ရုစ+ကံ-ယ+အာ) သဒ္ဓနီတိ။

ယထာဘိရန္တံ အဘိရမဏံ အဘိရန္တံ၊ အဘိရန္တဿ အနုရူပံ ယထာဘိရန္တံ။

အဘိရန္တ အရ မဟာကြိညသံရိဆန္ဒ။

ကာသာယာနိ ကသာယေန ရတ္တာနိ ကာသာယာနိ။ (ကသာယ+ဏ)

သူနေဟိ သူယိသူတိ သူနာ။ (သူ+တ၊ တ-ကို န-ပြု)

ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကေ ဒ္ဓါရကောဋ္ဌကတော ဗဟိ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကံ။ (ပဉ္စမိအဗျယိဘော)

အဋ္ဌာသိ ဒေါသမူစိတ်ကိုကောက်။

တိ န တံ ကိ-သည် နပုလ္လိင်၊ ဟိတ်အနက်၊ သိ ဝိဘတ်၊ အာလပနေ စ-၌ စသဒ္ဓါဖြင့်သက်။

မာတုစ္ဆာ မာတု ဘဂိနိ မာတုစ္ဆာ။

အာပါဒိကာ အာပါဒေတိတိ အာပါဒိကာ။ (အာ+ပဒ+ကာရိတ်ဏေ+ဗျေ)

ပေါသိကာ ပေါသေသိတိ ပေါသိကာ။ (ပုသ+ဏှ)

ဇနေတ္ထိယာ ဇနေတိတိ ဇနေတ္ထိ။ (ဇန+ကာရိတ်-ဧက+တိ)

ထညံ ထနတော ဇာတံ ထညံ။ (ထန+ယ၊ ဇာတာဒိနမိမိယာစ-၌ စသဒ္ဓါဖြင့်သက်)

ဘဂဝတော-ကို ဗဟုကာရာ၌စပ်ခိုက် "အား"-ဟုအနက်ပေး။

သိလာယ-၌ စသဒ္ဓါ (ရူ)။ အတ္ထ-သဒ္ဓါ (ကစ္စည်း)

(နံ) မာတုတ္တာ-၌ စပ်ခိုက် "၏"-ဟုအနက်ပေး။

(နံ) အာပါဒိကာ-၌ စပ်ခိုက် "ကို"-ဟုအနက်ပေး (ကာရိတ်ကံ)

(နံ) ဣ-၌ စပ်ခိုက် "ကို"-ဟု အနက်ပေး (ရိုးရိုးကံ)

(နံ) ပေါသိကာ-၌ စပ်ခိုက် "ကို"-ဟု အနက်ပေး (ရိုးရိုးကံ)။

ဥပေါသထပုစ္ဆကံ ဥပေါသထဿ ပုစ္ဆနံ ဥပေါသထပုစ္ဆာ။ ဥပေါသထပုစ္ဆာ ဧဝ ဥပေါသထပုစ္ဆကံ။

ဥပသမ္ပဒါ ဥပရိ ဘူတာ သမ္ပဒါ ဥပသမ္ပဒါ။

ဝစနပထော ဝစနံ ဧဝ ဝစနပထော။

ကုမ္ပတ္တေနကေဟိ ထေနန္တိတိ ထေနကာ (ထေန+ဏှ)။ ကုမ္ပေန ထေနကာ ကုမ္ပတ္တေနကာ။

မဇ္ဈိဋ္ဌိကာ မဇ္ဈိဋ္ဌ ကရောတိတိ မဇ္ဈိဋ္ဌိကာ။ (မဇ္ဈိဋ္ဌ+ဣက)

တဠာကဿ တလတိ ပတိဋ္ဌာတိ ဧတ္ထာတိ တဠာကော။ (တလ+အာက)

မဟတော မဟတိ ဝုဗ္ဗိ ဝစ္စတိတိ မဟန္တော။ တဿ မဟတော။ (မဟ+အန္တ)

သံခိတ္တသုတ် (အံ၊၃။၁၀၆။)

သရာဂါယ သဟ ရာဂေန ယော ဝတ္တတိတိ သရာဂေါ။ သရာဂဿ ဘာဝေါ သရာဂေါ။

တဿ သရာဂါယ၊ (ရာဂနှင့်တကွဖြစ်ခြင်းရှိသော ရာဂအဖြစ်အကျိုးငှါ)

ဒီယဇာဏုသုတ်(အံ၊၃။၁၀၇။)

ကာသိကစန္ဒနံ ကာသီသု ဇာတံ ကာသိကံ။

ကာသိကံ စန္ဒနံ ကာသိကစန္ဒနံ။ (နံ) ကာသိကဉ္စ စန္ဒနဉ္စ ကာသိကစန္ဒနံ။

ဗျဠပဇ္ဇ ဝိနိဟန္တာ အာယာယတိတိ၊ဗျဠေါ။ (သတ်လျက် နမ်းရှုတ်တတ်၏)

ဝိ+အာ+ယာ ဂန္ဓောပါဒါနေ ယာတိ၊ ယာယတိ။ ဝိ+အဠ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊

ဝိ-သည် ဝိဟနနအနက်ဟောခိုက် ဥပသာရပုဒ်၊ ငှက်အနက်ဟောခိုက် နာမ်ပုဒ်၊

(သကျ-၆၈)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဒါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဗျူဟိနံ ပဇ္ဇော ဗျူပဇ္ဇော။ (ပဇ္ဇ-သဒ္ဒါ ထိ၊ ပုံ)
 ဗျူပဇ္ဇော ဇာတာ ဗျူပဇ္ဇော။ (ကျားတို့၏ သွားရာလမ်း၌ မွေးဖွားသူ)
 (နံ) ဗျူပဇ္ဇော မာပိတံ ဗျူပဇ္ဇံ ဗျူပဇ္ဇော ဝသိသုတံ ဗျူပဇ္ဇော။
 (ကျားတို့၏ သွားရာလမ်း၌ ဖန်တီးအပ်သောမြို့၌ နေသောသူ-ဟုပေး)
 သမဇီဝိတာ သမံ ဇီဝတိတံ သမဇီဝိံ သမဇီဝိနော ဘာဝေါ သမဇီဝိတာ။
 (ကွစာဒိ-ဖြင့် တာပစ္စည်းကြောင့် ဣရဿပြု)
 ကမ္မဌာနံ တိဌတံ ဧတ္ထာတံ ဌာနံ (ဌာ+ယု) ကမ္မမေဝ ဌာနံ ကမ္မဌာနံ။
 ဣဿတ္ထေန ဥသံ အသတိံ ခိပတိတံ ဣဿာသော၊ ဣဿာသာနံ ကမ္မံ ဣဿတ္ထံ။
 (ဣဿာသ+တ္ထ၊ ဣတ္ထတာ-ဟူသောယောဂဖြင့် တ္ထ-သက်၊ သ-တစ်လုံးချေ၊
 ကွစာဒိဖြင့် ရဿပြု။)
 ဝုဒ္ဓသီလိနော ဝုဒ္ဓံ သီလံ ဝုဒ္ဓသီလံ၊ ဝုဒ္ဓသီလံ အဿ အတ္ထိတံ ဝုဒ္ဓသီလံ။
 အပ္ပါယော အပ္ပေါ အာယော ယဿာတံ အပ္ပါယော။
 ဥဒုမ္မရခါဒိဝါယံ ဥဒုမ္မရခါဒိ+ဣဝ+အယံ။ ဥဒုဗ္ဗတံ ဟိသတိတံ ဥဒုမ္မရော။
 (ဥ+ဒုဗ္ဗိ+အရ၊ နိဂ္ဂဟိတံလာ၊ ဗ-တစ်လုံးကိုချေ၊ ဝဂ္ဂန္တ-ပြု)
 ဥဒုမ္မရဿ ဣဒံ (ဖလံ) ဥဒုမ္မရံ၊ ဥဒုမ္မရံ ခါဒတိတံ ဥဒုမ္မရခါဒိ။
 မဟာယော မဟန္တော အာယော ယဿာတံ မဟာယော။
 အဇေဌမရဏံ ဝိသေသေန ဝုဗ္ဗောတံ ဇေဌော၊ နတ္ထိံ ဇေဌော ယဿာတံ အဇေဌံ။ (မရဏံ)
 အဇေဌံ မရဏံ အဇေဌမရဏံ။
 အပါယမုခါနိ အပေန္တိ အပဂစ္ဆန္တိတံ အပါယာ။ (အပ+ဣ+အ)
 အပါယာနံ မုခါနိ အပါယမုခါနိ။ (ပျက်စီးခြင်း၏ အကြောင်းတို့သည်)
 (နံ) အပေတိ ဧတေဟိတံ အပါယာ၊ အပါယာ ဧဝ မုခါနိ အပါယမုခါနိ။
 အာယမုခါနိ အာယန္တိ အာဂစ္ဆန္တိ ဥဒကာနိ ဧတေဟိတံ အာယာ၊
 အာယာ ဧဝ မုခါနိ အာယမုခါနိ။
 အပါယမုခါနိ အပေန္တိ အပဂစ္ဆန္တိ ဧတေဟိတံ အပါယာ၊
 အပါယာ ဧဝ မုခါနိ အပါယမုခါနိ။ (ရေထွက်ပေါက်)
 ကမ္မဓေယျေသု ဝိယတေ ဝိဝိယတေ ဧတ္ထာတံ ဓေယျာနိ၊ (ဓာ+ဣ)
 ကမ္မဿ ဓေယျာနိ ကမ္မဓေယျာနိ။

၁၇၆

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ဝိဇာနဝါ
စာဂေါ ပုည-

ဝိဒဟနံ ဝိဇာနံ၊ (ဝိ+ဓာ+ယု) ဝိဇာနံ အဿ အတ္ထိတိ ဝိဇာနဝါ။
စာဂ-အရ မဟာကုသိုလ်ရှိ ဒါနစေတနာ။
ပုည-အရ ကြွင်းသောသီလကုသိုလ်၊ ဘာဝနာကုသိုလ်-စသည်တို့ကိုယူ။

ဘယသုတ်(အံ၊ ၃၊ ၁၁၄။)

ဂဗ္ဘော

ဂဗ္ဘော ဝါသော ဂဗ္ဘော၊ (ဂဗ္ဘ+ဝါသ၊ ဥတ္တရပဒလောပသတ္တမိတပ္ပုရိသံ)
ဂဗ္ဘ-အရ အမိဝမ်းတိုက်၊ ဝါသ-အရ ပဋိသန္ဓေ။

အတိက္ကမ္မ-အရ

အရဟတ္တဖိုလ်။

ဒုတိယအာဟုနေယျသုတ်(အံ၊ ၃၊ ၁၁၅။)

ဘယဘေရဝသဟော

ဘာယတီတိ ဘယံ၊ (စိတ္တုကြာသဘယ)
ဘာယတိ တေသ္မာတိ ဘယံ၊ (အာရမ္မဏဘယ)
ဘီရုနော ဣဒံ ဘေရဝံ၊ (အာရမ္မဏဘယ)
ဘယဉ္စ ဘေရဝဉ္စ ဘယဘေရဝံ၊ (ဘယ-အရ စိတ္တုကြာသဘယယူခိုက်)
ဘယမေဝ ဘေရဝံ ဘယဘေရဝံ၊ (ဘယ-အရ အာရမ္မဏဘယယူခိုက်)
ဘယဘေရဝံ သဟတီတိ ဘယဘေရဝသဟော
ဘီရု-အရ ဒေါသ၊ ဣ-အရ အာရုံခြောက်ပါး။ (အာရမ္မဏပြိုင်)

ပဌမပုဂ္ဂလသုတ် (အံ၊ ၃၊ ၁၁၅)

ပညာသီလသမာဟိတော

ပညာ စ သီလံ စ ပညာသီလံ၊ သမာဒဟတီတိ သမာဟိတော၊ (ပုဂ္ဂိုလ်)
ပညာသီလေန သမာဟိတော ပညာသီလသမာဟိတော။
(ပညာသီလဖြင့် ကောင်းစွာဆောင်ထားသော)
(နံ)သမာဒဟနံ သမာဟိတံ၊ ပညာ စ သီလဉ္စ သမာဟိတံ စ ပညာသီလသမာဟိတံ၊
ပညာသီလသမာဟိတံ အဿ အတ္ထိတိ ပညာသီလသမာဟိတော။
သမာဟိတ-အရ သမာဓိ။ (ပညာသီလသမာဓိရှိသော)

ဩပဓိကံ

ဥပဓိယတိ ဧတ္ထ သုဒဒုက္ခန္တိ ဥပဓိ၊ (ပုဂ္ဂိုလ်) (သုဒဒုက္ခ၏တည်ရာ ခန္ဓာ
အတ္တဘောနှင့်ကာမဂုဏ်) ဥပဓိနံ ဝိပါကံ ဩပဓိကံ။ (ဥပဓိ+ဏိကံ)
(နံ) ဥပဓိသု ဝိပါကံ ဩပဓိကံ။ (ကုသိုလ်)
(နံ) ဥပဓယော ဧတဿ သန္တိတိ ဩပဓိကံ။ (ဥပဓိ+ဣကံ) ကုသိုလ်။

ဘူမိဇာလဝဂ်

ဣစ္ဆာသုတ်(အံ၊၃။၁၁၆။)

ပဝိဝိတ္တဿ ပဝိဝိစ္စတိတိ ပဝိဝိတ္တော၊ (ကာယဝိဝေကဘိက္ခု) ပ+ဝိ+ဝိစ+တ၊ ပ-အနက်မဲ။
 ဝိဟရတော ဝိပဿနာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉာသံ (ကာမဇောမနောဒွါရိကဝိထိချ)
 နိရာယတ္တဝုတ္တိနော-အာယတတိတိ အာယတ္တာ (ဝုတ္တိ) အာ+ယတ+တ၊ န အာယတ္တာ နိရာယတ္တာ။
 ဝတ္တနံ ဝုတ္တိ၊ နိရာယတ္တာ ဝုတ္တိ ယဿာတိ နိရာယတ္တဝုတ္တိ။ (ဘိက္ခု)ရှေ့ပုဒ်ပုဗ္ဗောဠု။
 သဒ္ဓမ္မာ အရ ဝိပဿနာတရားကိုယူ။
 သမ္မောဟံ မုယုနံ မောဟော၊ သုဠု မောဟော သမ္မောဟော။ (မောဟမုဒ္ဒေးရိမောဟ)
 မဇ္ဇတိ ပမဇ္ဇတိ အရ မာနကောက်။

အလံသုတ် (အံ၊၃။၁၁၈။)

ခိပ္ပနိသန္တိ နိသာမနံ နိသန္တိ (နိ+သမ+တိ) ထိလိင်။
 ခိပ္ပါ နိသန္တိ ယဿာတိ ခိပ္ပနိသန္တိ၊ (ရှေ့ပုဒ် ပုဗ္ဗောဠု) မဟာကုဉာသံရုံ ပညာ။

သံခိတ္တသုတ် (အံ၊၃။၁၂၁။)

မြတ်စွာဘုရားက ရဟန်းကို ငေါက်ခြင်းအကြောင်း ဒေသ ကိရ ဘိက္ခု၊ ဩဝါဒေ ဒိန္နေပိ
 ပမာဒမေဝ အနုယုဉ္ဇတိ၊ မေမ္မံ သုတွာ တတ္ထေဝံဝသတိ၊ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ
 န ဣစ္ဆတိ၊ တသ္မာ ဘဂဝါ ဧဝံ အပသာဒေတွာ။

ဇာရားဟောရခြင်းအကြောင်း

ပုန ယသ္မာ သော အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယသမ္ပန္နော၊ တသ္မာ တံ ဩဝဒန္တော
 တသ္မာတိဟာတိ အာဒိမာဟ။(အံ၊၄။၃။ ၂၄၁/၂)

ဂစ္ဆသိ

ဂမု+သိ၊ (သိ-အနာဂါတ်အနက်၌သက်)
 ဂမိဿ ယမ္မ ဂစ္ဆ-(သဒ္ဓနီတိ) သုတ်ဖြင့် ဂမုကို ဂစ္ဆပြု။
 (နံ) ဂမိဿ ယမ္မံ သုတ်၌ ဂမိဿ-ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဂစ္ဆပြု(ကစည်း)

ဂယာသီသသုတ် (အံ၊၃။၁၂၃။)

ဂယာယံ ဂယာနာမိကာယ နဒိယာ အဝိဒ္ဓုရေ ပဝတ္ထော ဂါမော ဂယာ၊
 ဂယာယ အဝိဒ္ဓုရေ ပဝတ္ထော ဂယာ၊ (အကျဉ်း) တာယံ ဂယာယံ။
 သ္မိဝိဘတ်၊ သမိပအနက်။

ဂယာသီသေ ဂဇတီတိ ဂဇော၊ (ဂဇ+အ) ဆင်။
 ဂဇဿ သီသံ ဂယာသီသံ။ (ဂဇ+သီသ၊ နပုံ၊ ဇကို ယပြု၊ ကွစာဒိဖြင့် အာဒိယပြု)
 ဂယာသီသံ ဝိယာတိ ဂယာသီသော၊ (ပါသာဏော) ပုလ္လိင်။
 (န) ဂယာသီသံ ဝိယာတိ ဂယာသီသော၊ (သိခရ-တောင်တွင်)
 ဂယာသီသော ဧတ္ထ အတ္ထိတိ ဂယာသီသော။

ဆင်ဦးကင်းနှင့်တူသော အထွင်ရှိသောတောင်၌ (ဝါ) ကျောက်ဖျာ၌။

အနဘိသမ္ပုဒ္ဓေါ အဘိသမ္ပုဒ္ဓိတိ အဘိသမ္ပုဒ္ဓေါ၊ န အဘိသမ္ပုဒ္ဓေါ အနဘိသမ္ပုဒ္ဓေါ။
 ဉာဏဒဿနံ ဇာနာတိတိ ဉာဏံ၊ ပဿတိတိ ဒဿနံ၊ ဉာဏံ ဒဿနံ ဉာဏဒဿနံ။

(န) ဉာဏသင်္ခါတံ ဒဿနံ ဉာဏဒဿနံ။

သန္နိဝုတ္တပုဗ္ဗံ သန္နိဝသိယိတ္တာတိ သန္နိဝုတ္တံ၊ (သံ+နိ+ဝသ+တ) (န) နိဝသိယိတ္တာတိ နိဝုတ္တံ။
 ဧကတော နိဝုတ္တံ သန္နိဝုတ္တံ၊ (သံ- ဧကတောအနက်၊ နိ- အနက်မဲ့)
 ပုဗ္ဗေ သန္နိဝုတ္တံ သန္နိဝုတ္တပုဗ္ဗံ။

ဤသုတ်၌ လာသောဉာဏ်တော်များ

ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ ဣန္ဒြိယိဓ၊ စေတောပရိယ၊ ယထာကမ္မူပဂ၊ အနာဂတံသ၊ ပစ္စုပ္ပန်သ၊
 အတိတံသ၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ် (ဤ ၈ ပါးကို ပါဠိတော်၌တိုက်ရိုက်ပြု)
 ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်-၄ပါး၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၄ ပါး၊ ပစ္စဝေက္ခဏာ-၄ ပါး၊ ပဋိ-
 သမ္ဘိဒါဉာဏ်-၄ ပါး၊ အသာဓာရဏဉာဏ်-၆ ပါးတို့ကိုရပါသည်။ (အံ၊ဌ၊၃။ ၂၄၃)

အဓိဒေဝဉာဏဒဿနံ အဓိကော ဒေဝေါ အဓိဒေဝေါ၊ (သမ္မုတိနတ်တို့ထက်လွန်သော ဥပပတ္တိနတ်
 ခေါ် နတ်ပြည်-၆ ထပ်ရှိနတ်တို့ကို ရသည်)

အဓိဒေဝေဟိ ပဋိသံယုတ္တံ ဉာဏဒဿနံ အဓိဒေဝဉာဏဒဿနံ၊ (ဒိဗ္ဗစက္ခု)

အဘိဘာယတနသုဗ် (အံ၊၃။၁၂၅)

အဘိဘာယတနာနိ အဘိဘဝတိတိ အဘိဘု၊ (ဥိကာရန္တ၊ နပုလ္လိင်)
 အဘိဘု အာယတနံ ဧတဿာတိ အဘိဘာယတနံ၊
 (ဈာနံ၊ အာယတန-သဒ္ဓါ၊ ကာရဏအနက်ဟော)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

တစ်နည်း

အဘိဘူ၊ အာယတန-အရ ပရိကမ်ကိစ္စတပ်သော မဟာကုဉာသံနှင့် အပ္ပ
ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ပညာကိုကောက်၊ (ယင်းတို့၏ အာရုံ-ကသိုဏ်းပညတ်အား
အဘိဘူအာယတန-အရ ရူပဈာန်ကိုကောက်၊ (ပကတူပနှင့် သဟဇာတပြု
အဘိဘဝိတဗ္ဗန္တိ အဘိဘူ၊ (လွမ်းမိုးထိုက်သော ကသိုဏ်းပညတ်အာရုံ)
အဘိဘူ အာယတနံ ဧတဿာတိ အဘိဘာယတနံ၊
အဘိဘူ၊ အာယတန-အရ ကသိုဏ်းပညတ်အာရုံ၊
အဘိဘာယတန-အရ ရူပဈာန်၊ (အာရမ္မဏပြိုင်)
အာယတန-သဒ္ဓါ ကာရဏအနက်ဟော။

တစ်နည်း

အာရမ္မဏံ အဘိဘဝတီတိ အဘိဘူ၊ (ဈာန်)
အဘိဘူ အာယတနံ အဘိဘာယတနံ၊
အစိတ်ပုဒ် အပေါင်းပုဒ်တို့အရ ရူပဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်။

ရူပသည်

(အာယတန-သဒ္ဓါ အဓိဋ္ဌာန၊ မနာယတန၊ ဓမ္မာယတနအနက်ဟော)
ရူပေ ကသိဏရူပေ သညာ ပရိကမ္မသည် ရူပသည်၊ ရူပသည်၊ ယဿ
အတ္ထိတိ ရူပသည်၊ (ပုဂ္ဂိုလ်) ရူပသည်-အရ ပရိကမ်ကိစ္စတပ်သော မဟာ
ဉာသံရှိ သညာ။ ရူပ-အရ အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်အာရုံ၊ (အာရမ္မဏပြိုင်)

သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဍာနိ
ဧဝံသည်

သုဝဏ္ဏာနိ ဒုဗ္ဗဏ္ဍာနိ သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဍာနိ၊ (ရူပါနိ)
ဧဝံ သညာ ယဿာတိ ဧဝံသည်။

၁။ အဘောဂသည်၊ (မဟာကုဉာသံရှိသည်၊ ကာမဇောမနောဒွါရကဝီထိချ)
ဈာန်မှထရာအခါ၌ ဖြစ်၏။

၂။ အဘိဘဝနဈာန်သည် (ရူပဈာန်ရှိသည်၊ ရူပဈာနသမာပဇနဝီထိချ)
ဈာန်သမာပတ်အတွင်း၌ ဖြစ်၏။

အပ္ပမာဏာနိ

ဝမီတံ ပမာဏံ ဧတေသန္တိ အပ္ပမာဏာနိ။

အရူပသည်

ရူပေ သညာ ရူပသည်၊ ရူပသည်၊ အဿ အတ္ထိတိ ရူပသည်။
န ရူပသည် အရူပသည်၊ သညာ-အရ ပရိကမ္မသည်၊ (ပရိကမ်ကိစ္စတပ်သော
မဟာကုဉာသံရှိသည်။ ၄) ရူပဈာန်သည် (၆)

မှတ်ချက်

အဘိဘာယတနဘာဝနာ နာမ တိက္ခပညဿေဝ သမ္ဘဝတိ- ဟူသော စကား

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

စကားကို ထောက်၍ အဘိဘာယတနရူပဈာန်သည် တိက္ခပညဒိပ္ပိဘိညပဂ္ဂိုလ်
တို့၏ ဈာန်သာဖြစ်သည် (အံ၊ဋီ၊၃၊၂၄၆)

ဝိမောက္ခသုတ် (အံ၊၃။၁၂၆)

ဝိမောက္ခော ပစ္စနိကဓမ္မေဟိ ဝိမုစ္စတိ အဓိမုစ္စတီတိ ဝိမောက္ခော၊ (သမာပတ်- ၈ ပါး)
အာရမ္မဏေ စ အဘိရတိဝသေန ဝိမုစ္စတိ အဓိမုစ္စတီတိ ဝိမောက္ခော။
(နိရောဓသမာပတ်ကြည့် ကျန်သမာပတ်-၇ ပါး)

ရူပိ ရူပဇ္ဈာနံ ရူပံ၊ (ဈာနနောက်ပုဒ်ကျေ၊ ဥတ္တရပဒလောပသမာသ်)
ရူပေ ဥပ္ပါဒိတံ ဈာနံ ရူပံ၊ (ရူပ+ဈာန၊ သတ္တမိတပ္ပုရိသ်)
ရူပံ အဿ အတ္ထိတိ ရူပိ (ဤ-ပစ္စည်း အတိသယအနက်)

ပဿတိ-၏ ကရိုဏ်းပုဒ် ဈာနစက္ခုနာ- ဟုထည့်။

ရူပါနိ ကသိဏရူပါနိ ရူပါနိ (ပုဗ္ဗပဒလောပ)

အနရိယဝေါဟာရသုတ် (အံ၊၃။၁၂၇)

အနရိယဝေါဟာရော န အရိယော အနရိယော၊ ဝေါဟရဏံ ဝေါဟာရော။
အနရိယာနံ ဝေါဟာရော အနရိယဝေါဟာရော။

(နံ) ဝေါဟရတိ ဧတေနာတိ ဝေါဟာရော(ပြောဆိုကြောင်းစေတနာ)
အနရိယာနံ ဝေါဟာရော အနရိယဝေါဟာရော။

ဒိဋ္ဌဝါဒိတာ ပဿိယတေတိ ဒိဋ္ဌံ (ဒိသ+တ၊ ရူပါရုံ)။ ဒိဋ္ဌန္တိ ဝဒတိ သီလေနာတိ ဒိဋ္ဌဝါဒိ
(ဒိဋ္ဌ+ဝဒ+ဏီ၊ ဝစီဝိညတ်နှင့်ယင်း၏သမုဋ္ဌာန်)။ ဒိဋ္ဌဝါဒိနော ဘာဝေါ ဒိဋ္ဌဝါဒိတာ
တာပစ္စည်း-အရ ဝစီဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပကအကုသိုလ်စေတနာ။ (သဟဇာတဗြိုင်)

ပရိသာသုတ် (အံ၊၃။၁၂၇)

ခတ္တိယပရိသံ ခတ္တိယာနံ ပရိသာ သန္နိပါတော ခတ္တိယပရိသာ၊
(နံ) ခတ္တိယာနံ ပရိသာ သမူဟော ခတ္တိယပရိသာ။

ဘူမိစာလသုတ် (အံ၊၃။၁၂၈)

တေနုပသက်မိ တေန-၌ (ဒိဝါဝိဟာရာယ-၌ စပ်) တေန-သို့ (ဥပသက်မိ-၌ စပ်)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

- ဥဒေနံ ဥဒေနဿ ဝသိတဋ္ဌာနံ ဥဒေနံ၊ (ဝသိတဋ္ဌာနတဒ္ဓိတ်)
- သတ္တမ္ပံ သတ္တ အမ္မာယော သတ္တမ္ပံ။
 (သတ္တ+အမ္မာ၊ သမာဟာရဒိဂု၊ သရော ရသော-သုတ်ဖြင့် ရသာပြု)။
 သတ္တမ္ပံ ပဒဟတိ ဧတ္ထာတိ သတ္တမ္ပံ။
 (နံ) သတ္တမ္ပဿ ပဒဟနဋ္ဌာနံ သတ္တမ္ပံ။
- ဗဟုပုတ္တကံ ပုတ္တေ ပထေန္တိ ဧတ္ထာတိ ပုတ္တကံ၊ (ပုတ္တ+က၊ ယဒနုပပန္နာဖြင့်သက်)
 ဗဟုနံ ပုတ္တကံ ဗဟုပုတ္တကံ။
- ကပုံ ဝါ အနှစ်တစ်ရာ-ဟူသော အာယုကပ်ပတ်လုံး၊ (အများ)
 (နံ) ဘဒ္ဒကမ္ဘာ-ဟူသောကမ္ဘာပတ်လုံး၊ (မဟာသိဝမထေရ်-အလို)
- ကပ္ပါဝသေသော ကပ္ပတော အဝသေသော ကပ္ပါဝသေသော။
- ဩဋ္ဌာရိကေ ဥဋ္ဌေန ထူလေန အရတိ ပဝတ္တတိတိ ဥဋ္ဌာရော(ဥဋ္ဌ+အရ+အ)
 ဥဋ္ဌာရော ဧဝ ဩဋ္ဌာရိကော။ (ဥဋ္ဌာရ+ဏိက)
- ဩဘာသေ ဩဘာသတိ ဒိဋ္ဌတံ ပါကဋံ ဟောတိတိ ဩဘာသော။
 (သဝိညတ္တိကဝစီဘောဒသဒ္ဓရုပ်)
- ကယိရမာနေ ကရိယတေတိ ကယိရမာနံ၊ (ကရ+ကံ-ယ၊ မာန၊ ရနှင့်ယရှေ့နောက်ပြန်-
 ယကြောင့် ရှေ့၌ က္ကဝဏ္ဏာဂမော ဝါ-ဖြင့် က္ကလာ)
 ကရ-ဓာတ်အရ ကရုဏာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြံညသံစိတ်။
 ပစ္စည်း-အရ သဝိညတ္တိကဝစီဘောဒသဒ္ဓရုပ်။
- အနက်ပေး မာရေန-မာရ်နတ်သည်၊ ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တော-ထက်ဝန်းကျင် အုပ်စိုးဘည်နေသော
 စိတ်ရှိသော၊ အညော-အခြားသောပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဦးသည်၊ ပဋိဝိဇ္ဇိတုံ-သူတပါး
 စကားကို သဘောပေါက်နားလည်ခြင်းငှာ၊ န သက္ကာဏေယျ ယထာ-မစွမ်းနိုင်
 သကဲ့သို့၊ တထာ-ထိုအတူ၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော-သည်၊ ပဋိဝိဇ္ဇိတုံ-နိမိတ္တ
 ဩဘာသကို သဘောပေါက်နားလည်ခြင်းငှာ၊ နာသက္ခိ-မစွမ်းနိုင်ခဲ့လေပြီ။
- ပါဌသေသထည့်၍ ဂစ္ဆ တွံ အာနန္ဒ-ကို အနက်ပေးပုံ ယသ္မာ ဒိဝါဝိဟာရတ္ထာယ က္က
 အာဂတော တသ္မာ အာနန္ဒ တွံ ယထာရစိတဋ္ဌာနံ ဒိဝါဝိဟာရာယ ဂစ္ဆ။
- ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တော ဥဋ္ဌိယတေတိ ဥဋ္ဌိတံ၊ ပရိသမန္တတော ဥဋ္ဌိတံ ပရိယုဋ္ဌိတံ၊
 ပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ယဿာတိ ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တော။

အရှင်အာနန္ဒာ မပယ်ရသေးသော ဝိပလ္လာသ-၄ ပါး

အသုဘ၌ သုဘ-ဟု ဖြစ်သော သညာဝိပလ္လာသ၊ စိတ္တဝိပလ္လာသ။

ဒုက္ခ၌ သုခ-ဟု ဖြစ်သော သညာဝိပလ္လာသ၊ စိတ္တဝိပလ္လာသ။

ဘုရားရှင် သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် မိန့်တော်မူရခြင်းအကြောင်း

(နောင်အခါ၌ “တိဋ္ဌတု ဘန္တေ ဘဂဝါ” ဟု တောင်းပန်အပ်သောအခါ “တုယေ ဝေတံ ဒုက္ခဋ်-ငါဘုရားအရိပ်နိမိတ်ပြပါလျက် မတောင်းပန်ခြင်းသည် သင်၏ အပြစ် သင်၏ ချို့ယွင်းချက်” ဟု အပြစ်တင်သောအားဖြင့် အရှင်အာနန္ဒာ၏ စိုးရိမ်သောကနည်းပါးစေလိုသောကြောင့် သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် မိန့်တော်မူသည်)

မာရေန

သတ္တေ အနတ္တေ နိယောဇေန္တော မာရေတိတိ မာရော။ (မရ+ဏ)

ပါပိမာ

ပါပေါ ယဿ အတ္တိတိ ပါပိမာ၊ (ပါပ+ဏုမန္တု၊ သတျာဒိဟိ မန္တု-၌ သတျာဒိဟိ ဟူသောယောဂဝိဘာဂဖြင့် သက်) ဣမန္တုပစ္စည်း၏ ဝစ္စတ္ထ- အဿတ္တိ။
ဇောတေတဗ္ဗတ္ထ- အတိသယအနက်။

ဝိယတ္တာ

ဗျဉ္ဇယန္တိ ပကာသေန္တိတိ ဝိယတ္တာ၊ (ဝိ+အဉ္ဇ+တ)

(နံ) ဗျာပေန္တိတိ ဝိယတ္တာ၊(ဝိ+အာပ+တ)

ဝိနိတာ

ဝိနယိသုတိ ဝိနိတာ၊ ဓာတ်အရ-အရိယာမဂ်၊ ပစ္စည်းအရ-ဖိုလ်။

ဝိသာရဒါ

သာရဇ္ဇတိ ဧတေဟိတိ သာရဒါ၊ ဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာ-စသော အကုသိုလ်တရားများ။
ဝိဂတာ သာရဒါ ယေသန္တိ ဝိသာရဒါ။

ပတ္တယောဂက္ခေမာ ယောဂေဟိ ခေမံ ယောဂက္ခေမံ၊

ပတ္တံ ယောဂက္ခေမံ ယေသန္တိ (ယေဟိ) တိ ပတ္တယောဂက္ခေမာ။ (အရဟတ္တဖိုလ်)

ဗဟုဿုတာ

ဗဟု သုတံ ယေသန္တိ ဗဟုဿုတာ။

ဓမ္မဓရာ

ဓမ္မံ ဓာရေန္တိတိ ဓမ္မဓရာ။

ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပန္နာ အနုရူပေါ ဓမ္မော အနုဓမ္မော၊ (ဝိပဿနာဓမ္မ)

ဓမ္မဿ အနုဓမ္မော ဓမ္မာနုဓမ္မော၊ ဓမ္မအရ-မဂ်-ဖိုလ်၊ (နံ) လောကုတ္တရာ ကိုးပါး။

ဓမ္မာနုဓမ္မံ ပဋိပန္နာ ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပန္နာ။

သာမိစိပ္ပဋိပန္နာ

သမ္မာ ဘာဝေါ သာမိစိ။ (သမ္မာ+ဏ+ဤ)

သာမိစိ ပဋိပန္နာ သာမိစိပ္ပဋိပန္နာ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

(သာမိစိ-၏ သမ္ပဒါန်ပုဒ်အရ- လောကုတ်-၉-ပါး။
သာမိစိအရ- ဝိပဿနာဉာဏ်။ (နဲ) သမ္ပဒါန်ပုဒ်အရ- ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ။
သာမိစိအရ- ကြွင်းသောသီလဝိသုဒ္ဓိစသော ဝိသုဒ္ဓိ။)

အနုဓမ္မစာရိနော အနုဂ္ဂပေါ ဓမ္မော အနုဓမ္မော (ဤအလို အနုဓမ္မ၏ သမ္ပဒါန်ပုဒ်အရ-ဝိပဿနာ
တရား။ (နဲ) သီလဝိသုဒ္ဓိစသော်ဝိသုဒ္ဓိများ။ အနုဓမ္မအရ-အပ္ပိစ္ဆာစသောတရားများ။

(နဲ) အနုဂ္ဂပေါ မဂ္ဂဖလဓမ္မော ဒတိဿာတိ အနုဓမ္မော။ ဓမ္မအရ-မဂ်,ဖိုလ်။
အနုဓမ္မ-အရ-ပုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ။
အနုဓမ္မံ စရတိ သီလေနာတိ အနုဓမ္မစာရိ။

အာစရိယကံ အာစရိယဿ က္ကဒံ အာစရိယကံ။

သပ္ပါဋိဟာရိယံ ပဋိပက္ခာနံ ရာဂါဒိနံ ဟရဏံ ပဋိဟာရိယံ။ (ပတိ+ဟရ+ဏျ)
ပဋိဟာရိယမေဝ ပါဋိဟာရိယံ။ သဟ ပါဋိဟာရိယေန ယော ဝတ္တတိတိ
သပ္ပါဋိဟာရိယော။ (လောကုတ္တရာတရား ၉-ပါး)

(နဲ) ဝဋ္ဋဒုက္ခတော ပဋိဟရဏံ နိဗ္ဗာနပါပဏံ ပဋိဟာရိယံ။

ဣဒ္ဓုဉ္ဇေဝ ဣဇ္ဈတိတိ ဣဒ္ဓံ။ (ဣဓ+တ) ဈာနသမာပတ်ကောက်။
ဖိတံ ဖာယတိတိ ဖိတံ။ အဘိညာဏ်ကောက်။

ဝိတ္ထာရိကံ ဝိတ္ထရဏံ ဝိတ္ထာရော၊ ဝိတ္ထာရော အဿ အတ္ထိတိ ဝိတ္ထာရိကံ။

ဗဟုဇညံ ဗဟုဇနဿ ဟိတံ ဗဟုဇညံ။

ပုထုဘူတံ ပုထု ဟုတ္တာ ဘူတံ ပုထုဘူတံ။

(နဲ) ပုထု ပုထုတ္တံ ဘူတံ ပတ္တံ ပုထုဘူတံ။ (ဒု-တပ်)

သတော သရတိတိ သတော။ (သရ+တ) မဟာကြိညသံရှိသတိ။

အာယုသင်္ခါရံ သင်္ခရောတိတိ သင်္ခါရော၊ (သံ+ကရ+ဏ) အာယု သင်္ခါရော အာယုသင်္ခါရော။
အာယုအရ-ရုပ်ဇီဝိတ,နာမ်ဇီဝိတ။ သင်္ခါရအရ-ဘုရားရှင်၏ ပဉ္စမဈာန်နှင့်ယှဉ်
သော အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ်။

(နဲ) သင်္ခရိယတေတိ သင်္ခါရော၊ (သံ+ကရ+ဏ)

အာယု စ တံ သင်္ခါရော စာတိ အာယုသင်္ခါရော။

သင်္ခါရော-ဒွိ သံ+ကရ-အရ ဘုရားရှင်၏ ပဉ္စမဈာန်နှင့်ယှဉ်သော အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ်။
ဏ-အရ ရုပ်ဇီဝိတ,နာမ်ဇီဝိတ။ (ပကတူပပြိုင်)

အာယုသင်္ခါရံ ဩဿဇ္ဇိ ကာမဇော မနောဒွါရိကဝီထိချ။

ဩဿဋ္ဌေ ဩဿဇ္ဇိယိတ္တာတိ ဩဿဋ္ဌော။ (အဝ+သဇ္ဇ+တ)
ဓာတ်အရ- သတိ, ပညာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကြိညာသံ။
ပစ္စည်းအရ- အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ်နှင့်ဇီဝိတိန္ဒြေ။

ဘိသနကော အဝိတရာဂေ ဘိသေတိတိ ဘိသနော၊ (ဘိသိ+ကာရိတ်-ဧက+ယု)(သျှ၊၄၊၅၈၄)
ဘိသနော ယေဝ ဘိသနကော။

ဒေဝဒုန္နုဘိယော ဥဘဏံ ပူရဏံ ဥဘိ၊ 'ဒုန္န'ဣတိသဒ္ဓေန ဥဘိ ယတ္ထာတိ ဒုန္နုဘိယော၊
ဒေဝါနံ ဒုန္နုဘိယော ဒေဝဒုန္နုဘိယော။

တုလမတုလဉ္စ သဗ္ဗေသံ သောဏသိင်္ဂါလာဒိနမ္ပိ ပစ္စက္ခဘာဝတော တုလိတံ ပဓိန္ဒိန္ဒန္တိ တုလံ၊
(တုလ+အ) ကာမာဝစရကံ (ဋ)
(န)တုလိယတေ ပဓိန္ဒိန္ဒိယတေတိ တုလံ (ဋိ) န တုလံ အတုလံ။ (မဟဂ္ဂုတ်ကံ)
(န) နတ္ထိ တုလံ သဒိသံ ယဿာတိ ဝါ အတုလံ။ (မဟဂ္ဂုတ်ကံ)

မဟဂ္ဂုတ်ကံကို အတုလ-ဟု ခေါ်ရကြောင်း

- ၁။ ဆန့်ကျင်ဘက်နိဝရဏတို့ကို ပယ်ခွါနိုင်သောကြောင့်၎င်း။
- ၂။ ဈာန်လောအစဉ်အားဖြင့်လည်း အချိန်ကြာမြင့်စွာဖြစ်နိုင်သောကြောင့်၎င်း။
- ၃။ မဟာကပ်ပေါင်းများစွာကြာမြင့်အောင် ကြီးမားသောအကျိုးကိုပေးနိုင်သောကြောင့်၎င်း။

တုလ-ဟုခေါ်ရကြောင်း

- အစွမ်းအာနုဘော်နည်းပါးသောကြောင့် ကာမာဝစရကံကို တုလဟုခေါ်သည်
- (န) တုလ-အရ ကာမာဝစရုပေါ်ဝစရကံ။ အတုလ-အရ အရူပေါ်ဝစရကံ
- (န) တုလ-အရ နည်းသောအကျိုးရှိသော ကာ, ရှု, အရူပကံ။
အတုလ-အရ များသောအကျိုးရှိသော ကာ, ရှု, အရူပကံ။

သမ္ဘဝံ သမ္ဘဝတိ ဧတသ္မာတိ သမ္ဘဝေါ။ (သံ+ဘူ+ဏ) တုလ, အတုလတို့နှင့်အရတူပြီ။
ဓာတ်အရ-လောကီဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ။

ဘဝသင်္ခါရံ သင်္ခရောတိတိ သင်္ခါရော၊ ဘဝံ သင်္ခါရော ဘဝသင်္ခါရော။
ဘဝ-အရ ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ,ကဋတ္တာရုပ်။
သင်္ခါရ-အရ တုလ, အတုလကံများ။

ကရိုဏ်းပုဒ် သြသဒ္ဓိတိ အရိယမဂ္ဂေန သြသဒ္ဓိ။

အဇ္ဈတ္တရတော အဇ္ဈတ္တ ရတော အဇ္ဈတ္တရတော။ ရှေ့ပုဒ်၌ သု-ဝိဘတ် အံပြုထားသည်။
အဇ္ဈတ္တ-အရ လောကီခန္ဓာငါးပါး။

ရတော-အရ မဟာကြိုဉာသံရီ ဝိပဿနာပညာ။

သမာဟိတော ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိကိုရသည်။

ကဝစံ ကစီယတေ ဗန္ဓိယတေတိ ကဝစော။ (ကစ+အ၊ အလယ်၌ ဝလာ)

အတ္တသမ္ဘဝံ အတ္တနိ သမ္ဘဝေါ အတ္တသမ္ဘဝေါ။ (ကိလေသာ)

(နံ) တုလမတုလဉ္စ တုလတိတိ တုလံ၊ (တုလ+အ+အန္တ) မဟာကြိုဉာသံရီပညာ။

နတ္ထိ တုလံ ယတ္ထာတိ အတုလံ။ (နိဋ္ဌာန်)

သမ္ဘဝံ သမ္ဘာတိတိ သမ္ဘဝေါ။ ဘဝဟုခေါ်အပ်သော လောကီခန္ဓာငါးပါး။

ယံ ယံ ယေန သမယေန (ကရိုဏ်း) (နံ) ယံ ယသိ သမယေ၊ (အဓိကရဏ)

သတော သမ္ပဇာနော မရဏာသန္နဝီထိမဖြစ်မိ အနီးကပ်ဆုံးဖြစ်သော ကာမဇောမနောဒွါရိကဝီထိ၌ ပါဝင်သော မဟာကုဉာသံရီ သတ်နှင့်ပညာကိုကောက်။ (တုသိတာ ကာယာ စဝိတွာ-ကို ဝေ့ရှ်ကောက်သည်။) (နံ) ဘဝနိကန္တိကဝီထိဖြစ်ပြီးသည်၏အခြားမဲ့ ၌ အနီးကပ်ဆုံးဖြစ်သော ကာမဇောမနောဒွါရိကဝီထိ၌ပါဝင်သော သတ်၊ ပညာ။ (မာတုကုစ္ဆိ သြက္ကမတိ-ကို ဝေ့ရှ်ကောက်သည်။)

အနုပါဒိသေသာယ ကမ္မကိလေသေဟိ ဥပါဒိယတိတိ ဥပါဒိ၊ (ဥပ+အာ+ဒါ+က္က)

ဓာတ်အရ- လောကီကုသိုလ်အကုသိုလ်စေတနာနှင့် ကိလေသာ၊

ပစ္စည်းအရ- ဝိပါင်နာမက္ခန္ဓာကဋ္ဌတ္တာရုပ်၊ (နာနာကုဏိကာ၊ ပကတူပပြိုင်)

ဥပါဒိ စ သော သေသော စာတိ ဥပါဒိသေသော။

နတ္ထိ ဥပါဒိသေသော ဧတိဿာတိ အနုပါဒိသေသာ။

=====

ယမကဝဂ်

ပဌမသဒ္ဓါသုတ် (အံ၊ ၃။ ၁၃၃။)

သမန္တပါသာဒိကော ပသာဒံ အာဝဟတိ (ဇနေတိ)တိ ပါသာဒိကော၊

သမန္တတော ပါသာဒိကော သမန္တပါသာဒိကော။

သဗ္ဗာကာရပရိပူရော သဗ္ဗေ အာကာရာ သဗ္ဗာကာရာ၊

သဗ္ဗာကာရေဟိ ပရိပူရော သဗ္ဗကာရပရိပူရော။

ပရိသာဝစရော ပရိသံ အဝစရတိတိ ပရိသာဝစရော။ (ပရိသာ+အဝ+စရ)

ဒုတိယသဒ္ဓါသုတ် (အံ၊၃၊၁၃၄။)

သန္တာ သမ္ပန္နိတိ သန္တာ။ (သမု+တ)

ဝိမောက္ခာ ပစ္စနိကဓမ္မေဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ စ ဝိမောက္ခာ။

ဝိမုစ္ဆန္တိတိ ဝိမောက္ခာ။ (ဝိ+မုစ+ခ+အာ)

ဝိမောက္ခန္တိတိ ဝါ ဝိမောက္ခာ။ (ဝိ+မောက္ခ+အာ)

ရူပေ ရူပဇ္ဈာန် ရူပံ။ (ဥတ္တရပဒလောပသမာသ်) ရူပဈာန်။

ကသိဏရူပံ ရူပံ။ (ပုဗ္ဗပဒလောပသမာသ်) ကသိဏ်းပညတ်အာရုံ။

ရူပဉ္စ ရူပဉ္စ ရူပံ။

(ရူပေ) အတိတ္တမ္မ အာကာသဈာန်၏ ဥပစာရဘာဝနာဟုဆိုအပ်သော မဟာကုဉာသံ။

အာရူပိ အရူပေ ဘဝါ အာရူပိ။ (အရူပ+ဏျ) အာရူပဈာန်။

တေ ကာယေန ဖုသိတွာ ဝိဟရတိ

တေ-အရ အရူပဈာန်ရှိ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ဧကဂ္ဂတာ။ (ပစ္စည်း)

ဖုသိတွာ ဝိဟရတိ-အရ အရူပဈာန်လေးပါး၊ ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ ဝေဒနာ၊ ဧကဂ္ဂတာကြည့် အညသမာန်း စ၊ ဝိရတိ-အပ္ပမညာကြည့်သော သောဘဏ ၂၀။

(ပစ္စယုပ္ပန်) သဟဇာတပြိုင်။ ကြီး ၄-ည၊ သံ၊ ဣ၊ ဈာ၊ မဂ်။

မှတ်ချက် ကာယေန-အရ အရူပဈာန်ရှိ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ဧကဂ္ဂတာကို ကောက်၍

ဖုသိတွာ ဝိဟရတိ-အရ တရားနှင့် အထက်ပါအတိုင်း သဟဇာတပြိုင်။

ပဌမမရဏဿတိသုတ်(အံ၊၃၊၁၃၅)

နာတိကေ ဉာတိနံ နိဝါသဋ္ဌာနဘူတော ဝါမော ဉာတိကော၊

ဉာတိကော ဧဝ နာတိကော။

ဝိဉ္ဇကာဝသထေ ဝိဉ္ဇတိ သဒ္ဓံ ကရောတိတိ ဝိဉ္ဇကာ၊

(ဝဇ+ဏျ+အာ၊ ဝ-၏ အကို ဣပြု။ နိဂ္ဂဟိတ်လာ)

ဝိဉ္ဇကာဟိ ကတော အာဝသထော ဝိဉ္ဇကာဝသထော။

ဒုတိယမရဏသတိသုတ် (အံ၊၃။၁၃၈)

အန္တရာယ်သရုပ် ၁။ ဇိဝိတန္တရာယ်

၂။ သဂ္ဂန္တရာယ် ၃။ မဂ္ဂန္တရာယ် (ပုထုဇဉ်ဘဝဖြင့် ကွယ်လွန်သူအတွက်)

သတ္တကာ : သတ္တံ ဝိယ ကရောန္တိ အင်္ဂမင်္ဂါနိ ကန္တန္တိတိ သတ္တကာ။ (သတ္ထ+ကရ+ကိ)

ပရိဟာနသုတ် (အံ၊၃။၁၄၇)

သံသဂ္ဂါရာမတာ သံသဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ သံသဂ္ဂေါ။ (ရာဂ) အာရမဏံ အာရာမော၊

သံသဂ္ဂေ အာရာမော ယဿာတိ သံသဂ္ဂါရာမော၊

သံသဂ္ဂါရာမဿ ဘာဝေါ သံသဂ္ဂါရာမတာ။ (သံသဂ္ဂ၌ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသူ၏အဖြစ်)

(နဲ့) အာရမိတဇ္ဇောတိ အာရာမော၊ သံသဂ္ဂေါ အာရာမော ယဿာတိ

သံသဂ္ဂါရာမော၊ သံသဂ္ဂါရာမဿ ဘာဝေါ သံသဂ္ဂါရာမတာ။

သံသဂ္ဂသရုပ်

၁။ ဒဿနသံသဂ္ဂ ၂။ သဝနသံသဂ္ဂ ၃။ သမုလ္လပနသံသဂ္ဂ

၄။ သမ္ဘောဂသံသဂ္ဂ ၅။ ကာယသံသဂ္ဂ။

ကုသိတာရမ္မဝတ္ထုသုတ် (အံ၊၃။၁၄၇)

ကုသိတဝတ္ထုနိ ကုစ္ဆိတံ သီဒတီတိ ကုသိတော၊ (ကု+သဒ+အ၊ သဒ-ကို သီဒပြု၊ ဒကိုတပြု၊

ဘာဝလောပ၊ ဘာဝပ္ပဓာန်ဆက်ကြံ၊)

ကုသိတဿ ကုသိတဘာဝဿ ဝတ္ထုနိ ကုသိတဝတ္ထုနိ။

ဆဒ္ဓိတပျရိသ်ကြံခိုက် ပစ္စည်းပြိုင် ဝတ္ထုနိ-အရ ရှေးရှေးပျင်းရိခြင်းဟုဆိုအပ်သော ထိန၊ မိဒ္ဓ

ပြဋ္ဌာန်းသောသသင်္ခါရိကအကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (ပစ္စည်း)

ကုသိတ-အရ နောက်နောက်သော ပျင်းရိခြင်းဟုဆိုအပ်သော ထိန၊ မိဒ္ဓပြဋ္ဌာန်း

သော သသင်္ခါရိကအကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (ပစ္စယုပ္ပန်)

ပကတူပပြိုင်၊ ဥပနိဿယ-၁ ပစ္စည်း။

(နဲ့) ကုသိတာနိယေဝ ဝတ္ထုနိ ကုသိတဝတ္ထုနိ။ (ကုသိတ-သဒ္ဓါကို ဘာဝပ္ပဓာန၊ ဘာဝလောပကြံပါ။)

ကမ္မဓာရည်းကြံခိုက် ပစ္စည်းပြိုင် ကုသိတ-အရ နောက်နောက်ပျင်းရိခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော

သသင်္ခါရိကအကုသိုလ်ရို ထိန၊ မိဒ္ဓ။ ဝတ္ထုနိ-အရ ယင်းနှင့်ယှဉ်သော သသင်္ခါရိက

အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (သဟဇာတ-ပြိုင်၊ ကြီး ၄-ည၊ သံ)

မာသာစိတ် မာသော အာစိတ် တိန္တိ မာသာစိတ်။ (ဝိသေသနုတ္တရပဒကမ္မဓာရည်း)
 (န) မာသေဟိ အာစိတ် နိစိတ် မာသာစိတ်။ (တတိယာတပျူရိသ်)
 (န) မာသာနံ အာစိတ် စယော မာသာစိတ်။ (ဆဋ္ဌိတပျူရိသ်)
 (န) မာသုဘတ္တံ မာသော။ (ဥတ္တရပဒလောပသမာသ်)
 မာသေန အာစိတ် ပူရိတ် မာသာစိတ်။

မှတ်ချက်။ ။ မာသာစိတ်-အရ ကာယကို အရကောက်သော်လည်း လိင်သာမညဟုဆိုလို
 သောကြောင့် နပုလ္လိင်ဖြင့်ထားသည်။

ဂိလာနာ ဝုဋ္ဌိတော ဂိလာနော ဟုတ္တာ ဝုဋ္ဌိတော ဂိလာနဝုဋ္ဌိတော။ (ဤအလို သမာသ်၊ ဂိလာန-
 သဒ္ဓါ ဘာဝလောပ၊ဘာဝပဗ္ဗဓာနမကြိရ။
 (န) ဝါကျကြိုလျှင်ကား ဂိလာနသဒ္ဓါကို ဘာဝလောပ၊ ဘာဝပဗ္ဗဓာနကြိ။)
 အာရမ္မဝတ္ထုန်တိုလည်း ကုသိတဝတ္ထုန်ကို နည်းမှီ၍သိလေ။

သတိဝဂ်

ပုဏ္ဏိယသုတ် (အံ၊၃၊၁၅၁)

ဧကန္တပဋိဘာနာ ပဋိဘာတိတိ ပဋိဘာနာ၊ ဧကန္တေန ပဋိဘာနာ ဧကန္တပဋိဘာနာ။
 သမန္နာဂတာ ပဌမာအနက်၊ သာမိအနက်၊ အာလပနေ စ-စသဒ္ဓါ။

မူလကသုတ် (အံ၊၃၊၁၅၂)

အညတိတ္ထိယာ အညံ တိတ္ထံ အညတိတ္ထံ၊ အညတိတ္ထံ ဧတေသံ အတ္တိတိ အညတိတ္ထိယာ။
 မြတ်စွာဘုရား၏ဝါဒမှ တပါးသော အယူဝါဒရှိကုန်သော။

အာဝုသော အာဝုသော-တညံ၊ ယောသက်၊ သဗ္ဗာသမာဝုသော-သုတ်ဖြင့်ချေ။
 (ဧကဝုစံ၊ ဗဟုဝုစံနှစ်မျိုးရှိကြောင်းကို ပြလိုသောကြောင့် နိပါတ-အရ
 အာဝုသောပါ ယူသင့်သော်လည်း အာဝုသော-သဒ္ဓါကိုသီးခြားဆိုသည်)

ကိမူလကာ ကိ မူလံ ဧတေသန္တိ ကိမူလကာ။
 ပကတိစဿ သရန္တဿ-သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့်
 ရှေ့ပုဒ်ကို ပကတိပြု၍ သုတ်ရင်းဖြင့် မူလကို ပကတိပြု။

ကိသမ္ဘဝါ သမ္ဘဝတိ ဧတေနာတိ သမ္ဘဝေါ၊
 ကိ သမ္ဘဝေါ ဧတေသန္တိ ကိသမ္ဘဝါ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဆန္ဒမူလကာ ဆန္ဒော မူလံ ဒေတေသန္တိ ဆန္ဒမူလကာ။
 ဆန္ဒ-အရ အဇ္ဈာသယဆန္ဒ၊ ကတ္တုကမ္ပတာဆန္ဒကိုရသည်။
 မနသိကာရသမ္ဘဝါ သမ္ဘဝတိ ဒေတေနာတိ သမ္ဘဝေါ။
 မနသိကာရော သမ္ဘဝေါ ဒေတေသန္တိ မနသိကာရသမ္ဘဝါ။
 (နံ) မနသိကာရတော သမ္ဘဝန္တိတိ မနသိကာရသမ္ဘဝါ။
 ဝေဒနာသမောသရဏာ သမောသရန္တိ ဧတ္တာတိ သမောသရဏာ။
 ဝေဒနာ သမောသရဏာ ဒေတေသန္တိ ဝေဒနာသမောသရဏာ။
 (မနသိကာရသမ္ဘဝါ-ကဲ့သို့ နှစ်နည်းကြိ)
 သမာဓိပုမုခါ သမာဓိ ပမုခေါ ဒေတေသန္တိ သမာဓိပုမုခါ။
 သတာဓိပတေယျာ အဓိပတိ ဧဝ အာဓိပတေယျာ။
 သတိ အဓိပတေယျာ ဒေတေသန္တိ သတာဓိပတေယျာ။
 ပညတ္တရာ ပညာ ဥတ္တရာ ဒေတေသန္တိ ပညတ္တရာ၊ ပညာ-အရ မဂ်ပညာ။
 ဝိမုတ္တိသာရာ ဝိမုတ္တိ ဧဝ သာရော ဒေတေသန္တိ ဝိမုတ္တိသာရာ။ ဝိမုတ္တိ-အရ ဖိုလ်။

စောရသုတ် (အံ၊ ၃။ ၁၅၃) -

အပဟရန္တပုဂ္ဂိုလ်- ၁။ သီလစသော ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်။
 ၂။ အသက်အရွယ်ကြီးရင့်သောပုဂ္ဂိုလ်။
 ၃။ ကလေးသူငယ် (အံ၊ ၄။ ၂၅၃)

သမဏသုတ် (အံ၊ ၃။ ၁၅၃)

သမဏော သမေသီတိ သမဏော၊ (သမု+ကာ-ဏော+ယု)
 ဝေဒဂူ ဝေဒေန ဂစ္ဆတိ ဗုဇ္ဈတီတိ ဝေဒဂူ၊ (ဝေဒ+ဂမု+ရူ)
 ဝုသိမတာ ဝုသိယိတ္တာတိ ဝုသိ၊ (ဝသ+အတိတ်ကံ-ဏှ၊ ဝ-၌ အကို ဥပြု၊ နပုလ္လိင်)
 အရိယာမဂ်။
 ဝုသိ အဿ အတ္တိတိ ဝုသိမာ၊ (ဝုသိ+မန္တ)
 (နံ) ဝုဿတီတိ ဝုသိ၊ (ဝသ+ပစ္စုပ္ပန်ကံ-ဏှ၊ မဂ်)
 ဝုသိ အဿ အတ္တိတိ ဝုသိမာ။

၁၉၀

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

(နံ) အဝုဿိတိ ဝုဿိ၊ (ဝဿ+အတိတ်ကတ္တာ:-ဣ) အရဟတ္တဖိုလ်။
ဝုဿိ အဿ အတ္ထိတိ ဝုဿိမာ။

ဝိဇိတသင်္ဂါမော သင်္ဂါမေတိ ဧတ္ထာတိ သင်္ဂါမော၊
ဝိဇိတော သင်္ဂါမော ဧတ္ထာတိ ဝိဇိတသင်္ဂါမော။

မုတ္တော မုစ္ဆိန္တိ မုတ္တော။

ပရမဒန္တော ပရမေန ဒန္တော ပရမဒန္တော၊ ပရမ-အရ ဘုရားရှင်၏ အရဟတ္တမဂ်။

ယသသုတ် (အံ၊၃၊၅၄)

ဥဒရာဝဒေဟကံ ဥဒရံ အဝဒိဟတိ ဥပစိနောတိ ပူရေတိတိ ဥဒရာဝဒေဟကံ။
ဥဒရ+အဝ+ဒိဟ+ကျ (ကြိယာဝိသေသနအနက် အံဝိဘတ်)

သမာဟိတံ သမာဓိနာ အာရမ္မဏေ စိတ္တံ သမ္မာ အာဒဟတိ ဌပေတိတိ သမာဟိတော(ဘိက္ခု)

ပစလာယမာနံ အက္ခိဒလာဒီနံ ပစလံ ကရောတိတိ ပစလာယမာနော။

နိဒ္ဒါကိလမထံ ထိန၊ မိဒ္ဒ-ကိုကောက်။

ဧကတ္ထံ ဧကော အတ္တာ သဘာဝေါ ယဿာတိ ဧကတ္တာ။

အသမာဟိတံ သမာဓိနာ အာရမ္မဏေ သမ္မာ အာဓိယတေ ဌပိယတေတိ သမာဟိတံ။(စိတ္တံ)
န သမာဟိတံ အသမာဟိတံ။

အပ္ပသာဒပဝေဒနီယသုတ် (အံ၊၃၊၁၅၈)

အပ္ပသာဒနံ ပဝေဒေယျ-

၁။ ထိုင်နေရာမှ ထမပေးခြင်း

၂။ ရှိမခိုးခြင်း

၃။ ခရီးဦးမကြိုခြင်း

၄။ လှူဖွယ်ဝတ္ထု မလှူဒါန်းခြင်းအားဖြင့် မိမိတို့ မကြည်ညိုပုံကို သိစေနိုင်သည်။
(အံ၊၄၊၃၊၂၅၄)

ပဋိသာရဏီယသုတ်(အံ၊၃၊၁၅၉)

ဂိဟိပဋိဿဝေါ ပဋိဿဝနံ ပဋိဿဝေါ၊ ဂိဟိနံ ပဋိဿဝေါ ဂိဟိပဋိဿဝေါ။

သစ္စာပေတိ သစ္စ-နာမ်ပုဒ်နောင် ကရောတိအနက် သစ္စာဒိဟာပိ-ဟူသော မောင်သုတ်ဖြင့်
အာပိပစ္စည်းသက် တိဝိဘတ်၊ ပိ-၏ ဣ-ကို ဖြေ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

သမ္မာဝတ္ထနသုတ် (အံ၊၃။၁၅၉)

တဿပါပိယသိကကမ္မကတေန တဿ ပါပိယဿ ကတ္တဗ္ဗာ တဿပါပိယသိကာ၊

(တဿပါပိယ+ဣက၊ သ-လာ)

တဿပါပိယသိကာ ဧဝ ကမ္မံ တဿပါပိယသိကကမ္မံ၊

တဿပါပိယသိကကမ္မံ ကတံ ယဿာတိ တဿပါပိယသိကကမ္မကတော။

သာမညဝဂ် (အံ၊၃။၁၆၀)

မှတ်ချက်

ဤဝဂ်၌ ဥပါသိကာမ-(၂၆) ဦးတို့အား ရှစ်ပါးသီလတရားဟောသည်။

၂၆-သုတ်ရှိသည်ဟုမှတ်။

အဋ္ဌကနိပါတ်ပြီး၏

=====

နဝကနိပါတ်

ပဌမပဏ္ဍာသက

သမ္မောဓိဝဂ်

သမ္မောဓိသုတ်(အံ၊၃၊၁၆၃)

သမ္မောဓိပက္ခိကာနံ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ သမ္ပုဇ္ဈတီတိ သမ္မောဓိ (သံ+ဗုဓ+ဏ္ဍ၊ မဂ်- ၄ပါး)

သမ္မောဓိဿ ပက္ခော သမ္မောဓိပက္ခော၊

သမ္မောဓိပက္ခေ ဘဝါ သမ္မောဓိပက္ခိကာ။

ဓမ္မာနံ

တို့၏ (ဥပနိသာ-၌ စပ်)။ တို့ကို (ဘာဝနာယ-၌ စပ်)။

ဥပနိသာ

ဥပနိသီဒတိ ဖလံ စတ္တာတိ ဥပနိသာ၊

ကာ

ကိ-တည်း၊ သိသက်၊ ကိဿ ကဝေစ-၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ကိကို ကပြ၊ အာပစ္စည်းသက်၊

ကခွင်းချေကပ်၊ သိချေ။

ပုဋ္ဌာ

ပုစ္ဆိယံဝေတိ ပုဋ္ဌာ၊ (တုမေ)

ကလျာဏသဟာယော သဟ ဟာနိ အယော ဝုဒ္ဓိ ယဿာတိ သဟာယော။ (တိပဒဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိ)

(န) ဟာနိ စ အာယော စ ဟာယာ၊ (ဟာနိ+အာယ၊ နိချေ၊)

ဟာယာ အဿ အတ္ထိတိ သဟာယော။

(သဟ+ဟာယ၊ သဟ-သဒ္ဓါ ဝိဇ္ဇမာနတ္ထ) (ဓာန်ဋီ၊ ၃၄၆)

(န) သဟ ဟာယာဟိ ယော ဝတ္တတီတိ သဟာယော၊

ကလျာဏော သဟာယော ကလျာဏသဟာယော။

အဘိသလ္လေခိကာ အဘိသလ္လေခန္တိတိ အဘိသလ္လေခိကာ။

စေတောဝိဝရဏသပ္ပိယာ ဝိဝရိယတေ ဝိဝရဏံ၊ စေတသော ဝိဝရဏံ စေတောဝိဝရဏံ။

စေတောဝိဝရဏေ သပ္ပိယာ စေတောဝိဝရဏသပ္ပိယာ။ (၄)

(န) စေတောဝိဝရဏာယ သပ္ပိယာ စေတောဝိဝရဏသပ္ပိယာ။

(န) စေတော ဝိဝရန္တီတိ စေတောဝိဝရဏာနိ၊

စေတောဝိဝရဏာနံ သပ္ပိယာ စေတောဝိဝရဏသပ္ပိယာ။

ဤနောက်နည်း

အလို စေတောဝိဝရဏ-အရ သမထ၊ ဝိပဿနာ။

အပ္ပိစ္ဆကထာ

နတ္ထိ ကုစ္ဆာ ယဿာတိ အပ္ပိစ္ဆော။ အပ္ပိစ္ဆဿ ဘာဝေါ အပ္ပိစ္ဆော(ဘာဝကျေ)

အပ္ပိစ္ဆံ အပ္ပိစ္ဆတံ အာရဗ္ဗ ပဝတ္တာ ကထာ အပ္ပိစ္ဆကထာ။ (၄)

(န) နတ္ထိ ကုစ္ဆာ ယဿာတိ အပ္ပိစ္ဆော။ အပ္ပိစ္ဆဿ ကထာ အပ္ပိစ္ဆကထာ။

(န) နတ္ထိ ကုစ္ဆာ ယဿာတိ အပ္ပိစ္ဆော။ အပ္ပိစ္ဆဿ ဘာဝေါ အပ္ပိစ္ဆော (ဘာဝကျေ)

အပ္ပိစ္ဆေန ပဋိသံယုတ္တာ ကထာ အပ္ပိစ္ဆကထာ။ (၅)

သန္တုဋ္ဌိကထာ

(၁) တုဿနံ တုဋ္ဌိ (တုဿ+တ) သေန သကေန တုဋ္ဌိ သန္တုဋ္ဌိ (သ+တုဋ္ဌိနိဂ္ဂဟိတံ လာ၊ ဝဂ္ဂန္တုပြ)

(၂) သမံ တုဋ္ဌိ ဝါ သန္တုဋ္ဌိ (သံ+တုဋ္ဌိဝဂ္ဂန္တုပြ)

(၃) သန္တေန ဝိဇ္ဇမာနေန တုဋ္ဌိ သန္တုဋ္ဌိ။ (သန္တ+တုဋ္ဌိ သန္တုဋ္ဌိတကိုဓေါ န-တုသိကပိ) သန္တုဋ္ဌိယာ ပဋိသံယုတ္တာ ကထာ သန္တုဋ္ဌိကထာ။

ပဝိဝေကကထာ

ပိဝေစနံ ပိဝေကော၊ ပိဝေကော ယေဝ ပဝိဝေကော၊ (၆)

ပဝိဝေကေ ပဋိသံယုတ္တာ ကထာ ပဝိဝေကကထာ။

ဝိရိယာရမ္ဘကထာ

ဝိရဿ ဘာဝေါ ဝိရိယံ၊ (န) ဝိရာနံ ကမ္မံ ဝိရိယံ၊

(န) ဝိဓိနာ ဤရယိတဗ္ဗံ ပဝတ္တေတဗ္ဗန္တိ ဝိရိယံ၊

အာရမ္ဘနံ အာရမ္ဘော၊ ဝိရိယဉ္စ တံ အာရမ္ဘော စာတံ ဝိရိယာရမ္ဘော။

ဝိရိယာရမ္ဘေ (ဝိရိယာရမ္ဘေန) ပဋိသံယုတ္တာ ကထာ ဝိရိယာရမ္ဘကထာ။

ဝိရိယ ၃-မျိုး

အာရမ္ဘဓာတ်၊ နိက္ကမဓာတ်၊ ပရက္ကမဓာတ်။

သီလကထာ

လောကီသီလ (စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ)။ လောကုတ္တရာသီလ (မဂ်ဖိုလ်သီလ)

သမာဓိကထာ

လောကီသမာဓိ (ဝိပဿနာ၏ပါဒကဖြစ်သော ဥပစာရဈာန်နှင့်တကွ သံမာပတ် ၈-ပါး)၊ လောကုတ္တရာသမာဓိ (မဂ်သမာဓိ)။

ပညာကထာ

လောကီပညာ (သုတမယပညာ၊စိန္တာမယပညာ၊ဈာနသမ္ပယုတ္တပညာ၊ဝိပဿနာပညာ) ဤ၌ ဝိပဿနာပညာကိုသာ ဝိသေသယူ လောကုတ္တရာပညာ (မဂ်ဖိုလ်ရိပညာ)။

ဝိမုတ္တိကထာ ကိလေသေဟိ ဝိမုစ္စတိ ဝိမုတ္တိ၊ (ဖိုလ်လေးပါး)
 ကိလေသေဟိ ဝိမုစ္စတိ ဧတ္ထာတိ ဝိမုတ္တိ၊ (နိဗ္ဗာန်)
 ဝိမုတ္တိ စ ဝိမုတ္တိ စ ဝိမုတ္တိ။ ဝိမုတ္တိယာ ပဋိသံယုတ္တာ ကထာ ဝိမုတ္တိကထာ။
 မှတ်ချက်။ ။ အပရေဆရာတို့အလို ဝိမုတ္တိ-အရ တဒဂ်စသောဝိမုတ္တိ ၃-ပါးကိုလည်း ယူ၍
 ကိလေသေဟိ ဝိမုစ္စတိတိ ဝိမုတ္တိ-ဟုပြု။
 ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနကထာ ဝိမုတ္တိ စ ဝိမုတ္တိ စ ဝိမုတ္တိ စ ဝိမုတ္တိယော၊
 ဝိမုတ္တိနံ ဉာဏဒဿနံ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနံ၊
 ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနေန ပဋိသံယုတ္တာ ကထာ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနကထာ။
 ဝိမုတ္တိ-အရ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်။
 ဉာဏဒဿန အရ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (မဟာကု၊ကြိညသံရိပညာ)။
 ဧဝံ ဝိပဿနာ အဿာတိ ဧဝံပုပ္ဖိ။ (ဧဝံ+ပုပ္ဖိ+တ္တိ)။ နဒါဒိ ဤသက်သည်။ ဗဟုဗ္ဗိဟိ
 သမာသိ)
 ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ကုစ္ဆိတေ ပါပကေ ဓမ္မေ သလယန္တိ စလယန္တိ ကမ္မန္တိ ဝိဒ္ဓံသေန္တိတိ ကုသလာ။
 (ဝိပဿနာ၊မဂ်ဖိုလ်ကိုကောက်)
 ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိယာ ခေပေတိတိ ခယော၊ (ခိ+ဏာပေ+အ)
 ဒုက္ခဿ ခယော ဒုက္ခက္ခယော၊ ဂစ္ဆတိတိ ဂါမိနိ၊
 ဒုက္ခက္ခယော ဂါမိနိ ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိ။
 ဒုက္ခ-အရ တေဘူမကဒုက္ခတရား၊ ဒုက္ခက္ခယ-အရ အရိယာမဂ်၊ ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိ-
 အရ ဝိပဿနာပညာ။
 အဓိပ္ပာယ် ကုမေသု စ ပန ပဉ္စသု ဓမ္မေသု သံလံ ဝိရိယံ ပညာ စ ယောဂိနော အဇ္ဈတ္တိကံ
 ကုတရဒ္ဒယံ ဗာဟိရံ အင်္ဂံ။ (၉)
 သမ္မာ တတိယန္တနိပါတ်ပုဒ်၊ နာဝိဘတ်သက်၊ သဗ္ဗာသမာပုသောဖြင့်ချေ။ ဒုက္ခက္ခယဂါမိ
 နိယာဉ် ဂါမိနိဝယ် ကရိုဏ်း၊ကရိုဏ်း၏ကြိယာအဖြစ်ဖြင့်စပ်။
 အသုဘာ အသုဘာယ ဘာဝနာ အသုဘာ။ (ဘာဝနာနောက်ပုဒ်ကျေ)
 ဝိတက္ကပစ္စေဒါယဥပစ္စေဒနံ ဥပစ္စေဒေါ၊ (ဥပ+ဆိဒိ+ဏ)
 ဝိတက္ကနံ ဥပစ္စေဒေါ ဝိတက္ကပစ္စေဒေါ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

အသ္မိမာနသမုတ္တိတံ အသ္မိတိ ပဝတ္တော မာနော အသ္မိမာနော၊
 သမူဟနနံ သမုတ္တိတော၊ (သံ+ဥ+ဟန+ဏ)
 အသ္မိမာနဿ သမုတ္တိတော အသ္မိမာနသမုတ္တိတော။
 (နံ)သမူဟနတိတိ သမုတ္တိတော၊ အသ္မိမာနံ သမုတ္တိတော အသ္မိမာနသမုတ္တိတော။
 အရဟတ္တမဂ်ကိုကောက်။

မှတ်ချက်။ ။ အသ္မိနောင်ကျေသောက္ကတိသဒ္ဓါ၏အစွမ်းကြောင့် အသ္မိ-ပုဒ်သည် အာချာတ်
 ပုဒ်အဖြစ်မှ နိပါတ်ပုဒ်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ ထို့ကြောင့်သာ သမာသ်စပ်၍
 ရသည်ဟုမှတ်ပါ။

အဓိပ္ပာယ် စေတသု ဟိ တိသု လက္ခဏေသု ဧကသ္မိ ဒိဋ္ဌေ ဣတရဒ္ဓယံ ဒိဋ္ဌမေဝ ဟောတိ။
 (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈)

နိဿယသုတ် (အံ၊၃။၁၆၅)

သင်္ခါယ သမ္ပဒေဝ ခါယတိ ဥပဋ္ဌာတိ ပဋိဘာတိတိ သင်္ခါ။ (သံ+ခါ+က္ခိ၊ နာကို အာယပြု)
 ကောင်းစွာဖြစ်ပေါ်လာသော ဉာဏ်ဖြင့် (သံ+ခါ+တွာ၊ တွာကိုယပြု) ဆင်ခြင်၍။

မေယိယသုတ် (အံ၊၃။၁၆၆)

စာလိကာယံ စလတိ စလမာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိတိ စာလိကာ။ (စလ+ဏှ+အာ)
 ပဌမဗောဓိ ဝါတော် ၂၀-အတွင်း ဘုရားရှင်၏အလုပ်ကျွေးများ

- ၁။ နာဂသမလ၊ ၂။ နာဂိတ၊ ၃။ ဥပဝါန၊ ၄။ သုနက္ခတ္တ၊
- ၅။ စုန္ဒသာမဏေ၊ ၆။ သာဂတ၊ ၇။ မေယိယ၊ (အံ၊ဋီ၊၃။၂၆၇။)

ကိမိကာဠာယ ကိမယော ကာဠာ ဧတ္ထာတိ ကိမိကာဠာ။

ဇယာဝိဟာရံ ဇာယတိ ဂမနံ ဧတာယာတိ ဇယာ၊
 ဇယာသု ဥပ္ပန္နကိလမထဝိနောဒနတ္ထော ဝိဟာရော ဇယာဝိဟာရော။
 (နံ) ဇယာယ ဟိတော ဝိဟာရော ဇယာဝိဟာရော။(မဇ္ဈေလောပိဆဋ္ဌိတပံ)
 အံဝံဘတ်၊တဒတ္ထသမ္ပဒါနိဋ္ဌိ တတိယာသတ္တမိနဉ္စ-သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့်သက်။
 (နံ) ကြိယာဝိသေသနအနက်၊ အံဝံဘတ်၊ ကမ္မတ္ထေ ဒုတိယာ-(ဘေဒစိန္တာနည်း)။
 (နံ) ကမ္မတ္ထေ ဒုတိယာ-သုတ်၌အတ္ထသဒ္ဓါ (ကစည်း၊ ရှုနည်း)ဖြင့်သက်။

၁၉၆

- ပါသာဒိကံ ပသာဒံ အာဝဟတိတိ ပါသာဒိကံ။(၉)
- ရမဏိယံ စိတ္တံ ရမေတိတိ ရမဏိယံ (ရမ+ကာ-ဏေ+အနိယ)
- ရမု-ဓာတ်အရ ဥယျာဉ်အတွင်းဝင်လာသူတို့၏ ပီတိ၊ သောမနဿပြဋ္ဌာန်းသော လောဘမူ၊
မဟာကု၊ ကြံသောမနဿ။
- ကာရိတ်ပစ္စည်းအရ သရက်ဥယျာဉ်ဟူသော အတိက္ကဋ္ဌာရုံ။ (အာရမ္မဏပြိုင်)
- အမ္မဝနံ အဒ္ဓဿ အမ္မဝနံ-အရ သရက်ဥယျာဉ်တည်းဟူသော ပစ္စုပ္ပန်ရုံပါရုံ။(အာရုံ)
အဒ္ဓဿ-၌ အန္တတ်အရ ကုသလဝိပါက်စက္ခုဝိညာဏ်၊ (အာရမ္မဏိက)
အဒ္ဓဿ အရ- မနောဒွါရိကလောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။ (အာရမ္မဏိက)
အာရမ္မဏပြိုင်၊ အာ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိဝတ၊
- ပဓာနတ္ထိကဿ ပဒဟံနံ ပဓာနံ (ပ+ဓာ+ယု)အတ္ထယနံ အတ္ထော၊
အတ္ထော ယဿ အတ္ထိတိ အတ္ထိကော၊ ပဓာနေန အတ္ထိကော ပဓာနတ္ထိကော။
(နံ) ပဓာနံ အတ္ထိကော ပဓာနတ္ထိကော။
- အဓိပ္ပာယ် ဘဝပေါင်း (၅၀၀) တိုင်တိုင် မင်းအဖြစ်ဖြင့် ခံစားနေထိုင်ခဲ့ဘူးသည် အထုံကြောင့်
ယခုဘဝ၌လည်း ထိုနေရာ၌ သီတင်းသုံးလိုစိတ်ဖြစ်ပေါ်သည်။
- ဘန္တေ နတ္ထိ ကိဉ္စိ ဥတ္တရိ-၌ ဥတ္တရိ-အပါဒါန်အရ မဂ်ကိစ္စ-၁၆ ချက်၊
ပြုအပ်ပြီးသော မဂ်ကိစ္စ (၁၆)ပါးထက် အပိုအလွန်-ဟု အနက်ပေး။
(နံ) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကိုရ၏။
အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ထိုးထွင်းရရှိခြင်းထက် အပိုအလွန်-
ဟု အနက်ပေး။
- အဓိပ္ပာယ် သတ္တာ ထေရဿ ဝစနံ သုတွာ ဥပဓာရေန္တော "န တာဝဿ ဉာဏံ ပရိပတ္တန္တိ
ဥ တွာ ပဋိဗာဟန္တော "အာဂမေဟိ တာဝါ"တိ သတ္တာ ဧဝမာဟ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၂၅၉)
- အဓိပ္ပာယ် ဧကကမ္ဘိတာဝါတိ ဣဒံ ပနဿ 'ဧဝ မယံ ဂန္ဓာပိ ကမ္မေ အနိပ္ပုဇ္ဇမာနေ နိရာ
သင်္ကာ ဟုတွာ ပေမဝသေန ပုန အာဂစ္ဆိဿတိ'တိ စိတ္တမဒ္ဓဝဇနနတ္ထံ အာဟ။
- ဒိဝါဝိဟာရံ (နိသီဒိ) အံဝိဘတ်၊ တဒတ္ထသမ္ပဒါန်အနက်၊ တတိယာသတ္တမိနဉ္စ-၌ စသဒ္ဓါ။
- ပါပကာ ဒုဂ္ဂတိ ပါပေန္တိတိ ပါပကာ၊ (ပ+အပ+ဏေ+ဏှ၊)
ဓာတ်အရ- အပါယ်ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓကဋ္ဌတ္တာရုပ်။
ပစ္စည်းအရ -အကုသလဝိတက် -၃ ပါး။(ပကတူပပြိုင်)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဒါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ကာမဝိတက္ကော ကာမီယတေတိ ကာမော၊ (ကာမဂုဏ်-၅ပါး) ဝိတက္ကနံ ဝိတက္ကော၊
ကာမေ အာရတ္တ ဥပ္ပန္နော ဝိတက္ကော ကာမဝိတက္ကော။

ကာမအရ ကာမဂုဏ် ၅ ပါး။

ဝိတက္က အရ လောဘမုရိဝိတက်။ (အာရမ္မဏပြိုင်၊ အာ၊ ဓိ၊ ဥ၊ ပု၊ အတ္ထိ၊ အဝိ)
(နံ) ကာမေတိတိ ကာမော။ (ကိလေသာ)

ကာမ အရ ကိလေသာကာမ လောဘ။

ဝိတက္က အရ ယင်းလောဘနှင့်ယှဉ်သော လောဘမု၌ရှိသော ဝိတက်။

(ကြီး လေး၊ ည၊ သမ်၊ ဟေ။)

ဝိဟိသာဝိတက္ကော ဝိဟိသတိ ဧတာယာတိ ဝိဟိသာ။

ဝိဟိသာယ သမ္ပယုတ္တော ဝိတက္ကော ဝိဟိသာဝိတက္ကော။

ဝိဟိသာ အရ- ဝိတက်ကြဉ်သော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်

ဝိတက္က အရ- ဒေါသမု၌ရှိသော ဝိတက်။ (သဟဇာတ ပြိုင်)

အနွာသတ္တာ အနွာသဦးယိသုတိ အနွာသတ္တာ။ (မယံ)(အနု+အာ+သဉ္စ+တ)

(အတ္တနိ ဂရုမ္ဘိစး ဧကတ္ထေပိ ဗဟုဝစနံ ဒိဿတိ။) (အံ၊ ဋီ၊ ဉ၊ ၂၆၈)

အပရိပက္ကာယ ပရိပစနံ ပရိပါကာ၊ (ပရိ+ပစ+ဏ) ပရိပါကော ဧဝ ပရိပက္ကံ၊ (ပရိ+ပါက+ဏျ)

နတ္ထိ ပရိပက္ကံ ဧတိဿာတိ အပရိပက္ကာ။

စေတောဝိမုတ္တိယာ ဝိမုစ္စနံ ဝိမုတ္တိ၊ စေတသော ဝိမုတ္တိ စေတောဝိမုတ္တိ။ (အလုတ္တဆဋ္ဌိတပ္ပရိသံ၊

သဿစောဖြင့် သကိုဩပြုထားသည်။

ဝိမုတ္တိပရိပါစနီယတရားများ

သီလဝါ သီလေတိတိ သီလံ။ (စုရာဒိ) (နံ) သီလတိတိ သီလံ။ (ဘူဝါဒိ)

သီလံ အဿ အတ္ထိတိ သီလဝါ။ (ဝန္တု၏ဇောတေတဗ္ဗတ္ထ-အတိသယ)

ရုပ်ပြီး သိရ-ဟူလိုလျက် က္က-ကို ဤ-ဒီယပြု၊ ရကိုလပြု၊ သီလပြီး၏။

(နံ) သီတလ-တည်၊ တကိုချေပြီး။

ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော ပါတိ ရက္ခတိတိ ပါတိ၊ (ပါ+တိပစ္စည်း) ပုလ္လိင်၊ သီလစောင့်သူကိုရ၏။

ပါတိ မောက္ခေတိ မောစေတိ အပါယိကာဒီဟိ ဒုက္ခေဟိတိ ပါတိမောက္ခံ။

(သိက္ခာပုဒ်သီလ) သံဝရဏံ သံဝရော၊ ကိုယ်နှုတ်တို့ဖြင့်မလွန်ကျူးခြင်း။

ပါတိမောက္ခမေဝ သံဝရော ပါတိမောက္ခသံဝရော။
ပါတိမောက္ခသံဝရေန သံဝတော ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝတော။
အားလုံးအရ- မဟာကုရိဝိရတီ (သို့) စေတနာ။

အာရက္ခဂေါစရသမ္ပန္နော ဂေါစရသရုပ်

၁။ဥပနိဿယဂေါစရ၊ ၂။အာရက္ခဂေါစရ၊ ၃။ဥပနိဗန္ဓဂေါစရ။
ဣဓာဓိပေတဂေါစရ = ဥပနိဿယဂေါစရကို ရှေ့၌ ဆိုအပ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် အာရက္ခဂေါစရ
ဥပနိဗန္ဓဂေါစရကို ဤ၌ ယူ။ (သကျ-၄၂)

နန္ဒကသုတ်(အံ၊၃။၁၆၉)

အာကောဋေသိ အာ+ကုဋ+စု-ဏေ+ဤ။
ဓမ္မပရိယာယော ပရိယာယေတိ ဒေသေတဗ္ဗမတ္တံ ပဋိပါဒေတိတိ ပရိယာယော၊
ဓမ္မော ပရိယာယော ဓမ္မပရိယာယော။
သာရဇ္ဇမာနဋ္ဌပေါသာရဇ္ဇနံ သာရဇ္ဇမာနံ၊ သာရဇ္ဇမာနံ ရူပံ ယဿာတိ သာရဇ္ဇမာနရူပေါ။
မဟာကြိညသံရိ ဟိရိ၊ဩတ္တပ္ပ (အန္ဓယ)၊
ဒေါသမ္ပုရိ ဒေါမနဿဝေဒနာ၊ (ဗျတိရေက)။
အရိယော (တုကိုဘာဝေါ) ဒုဈာန်သမာပတ်ကိုရသည်။
စေတောသမာဓိဿ စေတသာ သမ္ပယုတ္တော သမာဓိ စေတောသမာဓိ။
(အပ္ပနာဈာန်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော သမာဓိ။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရံ-အရ လောကီကြိယာဈာန်ချမ်းသာ။ (နံ) အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာ။
အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာယ အဓိကာ ပညာ အဓိပညာ၊ (သင်္ခါရပရိဂ္ဂဟဝိပဿနာ)
ဓမ္မေသု ဝိပဿနာ ဓမ္မဝိပဿနာ၊ အဓိပညာ ဓမ္မဝိပဿနာ အဓိပညာဓမ္မဝိပ
ဿနာ။ (ရှေ့ပုဒ်ကုတ္တိလိင်မြဲသောကြောင့် ပုဗ္ဗောမင်္ဂပါ။) ဓမ္မ-အရ တေဘူမက
သင်္ခါရကိုကောက်။ ဝိပဿနာ-အရ သင်္ခါရပရိဂ္ဂဟဝိပဿနာကောက်။
အာရမ္မဏပြိုင်၊ ၈-ပစ္စည်းဟုဆိုကြသည်။ (သို့သော်)အဓိပတိ၊ဥပနိဿယ နှုတ်ရ်
၆-ပစ္စည်းသာရသည်။ ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ထောက်။

လာမကော လာတိ ဂဏှာတိ ဟိနဘာဝန္တိ လာမကော။ (လာ+အာမကပစ္စည်း)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

အဓိပ္ပါယ် အရုဏုဂ္ဂမနဉ္စ ထေရဿ “ဣဒမဝေါစာ”တိ ပါပေတွာ ကထာပရိယောသာနဉ္စ ဒသဗလဿ ဆဗ္ဗဏ္ဏသရီရရသ္မိဝိဿဇ္ဇနဉ္စ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ အဟောသိ၊ သာဓု သာဓူတိ ထေရဿ ဓမ္မဒေသနံ သမ္ပဟံသန္တော အာဟ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၆၀)

အတ္ထပဒံ ပဇ္ဇတေ ဉာယတေတိ ပဒံ၊ အတ္ထော စ သော ပဒံ စာတိ အတ္ထပဒံ။ (ဝိသေသနတ္ထရပဒ) (နံ) အတ္ထော ဒယဝ ပဒံ အတ္ထပဒံ။ (တဗ္ဘော)

ပညာယ အတိဝိဇ္ဇာ ပဿတိ-အရ ဝိပဿနာပညာနှင့်မဂ်ပညာ။

ပဇ္ဇတိ ပဒ+ဒိ-ယ+တိ၊ အနာဂတ်ကာလ၌သက်။

ယောဂက္ခေမံ-အရ အရဟတ္တဖိုလ်နှင့်နိဗ္ဗာန်။

ပတ္ထယမာနော-အရ မဟာကုဉာသံရှိဆန္ဒ။

ပတ္ထော ပါပုဏီတိ ပတ္ထော။ (ပ+အပ+တ) အရဟတ္တဖိုလ်ကောက်။

အပ္ပတ္တမာနသာ ပါပုဏီယတေတိ ပတ္တံ၊ န ပတ္တံ အပ္ပတ္တံ၊ မာနံ သိယတိ ဆိန္ဒတိတိ မာနသံ၊

အရဟတ္တမဂ် (မုချ) အရဟတ္တဖိုလ် (ဥပစာ)

အပ္ပတ္တံ မာနသံ အရဟတ္တံ ဧတေဟီတိ အပ္ပတ္တမာနသာ။

မရောက်အပ်သေးသော အရဟတ္တဖိုလ်ရှိသူတို့သည်။

(နံ) ပါပုဏာတိတိ ပတ္တံ၊ န ပတ္တံ အပ္ပတ္တံ၊ မနော ဧဝ မာနသံ၊ (မန+ဏ၊

တေသု-ဖြင့် သလာ) အပ္ပတ္တံ မာနသံ စိတ္တံ ဧတေသန္တိ အပ္ပတ္တမာနသာ။

အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မရောက်သေးသော စိတ်ရှိကြကုန်လျက်။

တတ္ထ တ+ထပစ္စည်း၊ ဟိတ်အနက်၌သက်။

ဗလသုတ် (အံ၊၃၊၁၇၃)

ပညာဗလံ အဝိဇ္ဇာယ ဗလတိ န ကမ္မတိတိ ဗလံ၊ ပညာ ဧဝ ဗလံ ပညာဗလံ။

အဓိပ္ပါယ် အဝိဇ္ဇာကောသလသ္မာဝဇ္ဇအဿဒ္ဓိယေသု အကမ္မနတော ပညာဗလာဒီနိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၆၁။)

အနဝဇ္ဇဗလံ ဝဒီတဗ္ဗန္တိ ဝဇ္ဇံ (ဝဒ+ဏျ၊ဝဒမဒ-စသောသုတ်ဖြင့်ဇ္ဇုပ္ပု၊ဝဇ္ဇံအကို အာဝုဒ္ဓိပ္ပု၍ တဖန်အရဿပ္ပု။) ဝဇ္ဇမေဝ အဝဇ္ဇံ။ (န+ဝဇ္ဇ တဗ္ဘော)

နတ္ထိ အဝဇ္ဇံ ယဿာတိ အနဝဇ္ဇံ၊ သာဝဇ္ဇေန ဗလတိ န ကမ္မတိတိ ဗလံ။

အနဝဇ္ဇမေဝ ဗလံ အနဝဇ္ဇဗလံ။

သင်္ဂါဟဗလံ သင်္ဂဟနံ သင်္ဂါဟော၊ သင်္ဂါဟော ဝေ ဗလံ သင်္ဂါဟဗလံ။
 ကုသလသင်္ခါတာ ကုသလာတိ ဉာတာ သင်္ခါတာ ကုသလသင်္ခါတာ။
 နာလမရိယာ အရိယဿ (အရိယဘာဝတ္ထာယ) အလံ သမတ္ထာ အလမရိယာ၊
 (အမာဒိပရစတုတ္ထိတပ္ပရိသိ) န အလမရိယာ နာလမရိယာ၊
 အရိယာဇိ အဖြစ်အကျိုးငှာ မစွမ်းနိုင်သောတရား။
 (န) အရိယာနံ အလံ အနုစ္စဝိကာ အလမရိယာ၊ န အလမရိယာ နာလမရိယာ။
 အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့အား မလျော်သောတရား။
 ဝေါဒိဋ္ဌာ ပဿိတဗ္ဗတံ ဒိဋ္ဌာ၊ (ဒိဿန္တေတိ ဝါ ဒိဋ္ဌာ) အဝစရိတွာ ဒိဋ္ဌာ အဝဒိဋ္ဌာ။
 ဝိသေသေန အဝဒိဋ္ဌာ ဝေါဒိဋ္ဌာ။ (အထူးအားဖြင့် သက်ဝင်ရှုမြင်အပ်ကုန်သော)
 ဝေါစရိတာ စရန္တိတိ စရိတာ၊ အဝစရိတွာ စရိတာ အဝစရိတာ။
 ဝိသေသေန အဝစရိတာ ဝေါစရိတာ။ (ကာမဇောမနောဒွါရိကဝီထိချ)
 မဟာကု၊ ကြိုဉာသံရိပညာနှင့်လှည့်လည်သည်ဟုမှတ်။
 သမာနတ္ထော သမာနော အတ္တာ သဘာဝေါ ယဿာတိ သမာနတ္ထော။
 ပရိသသာရဇ္ဇဘယံ သာရဇ္ဇမေဝ ဘယံ သာရဇ္ဇဘယံ၊
 ပရိသာယံ သာရဇ္ဇဘယံ ပရိသသာရဇ္ဇဘယံ။ ဒေါသကောက်။

သေဝနာသုတ် (အံ၊ ၃။ ၁၇၄)

ဇညာ ဉာ+နာ+ဇယျ၊ ဉာဿ ဇာဇံနာ၊ ဇယျဿ ဉာတော ဣယာဉာ တို့ဖြင့်စီရင်။
 ကုသလာ ဓမ္မာ ပရိဟာယန္တိ-၌ ကုသလာ ဓမ္မာ-အရ လောကီကုသိုလ် ၁၇-ပါး။
 သမုဒါနေတဗ္ဗာ အာနိယန္တေတိ အာနေတဗ္ဗာ။ (ပရိက္ခာရာ) ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ အာနေတဗ္ဗာ ဥဒါနေတဗ္ဗာ။
 သမ္မာ ဥဒါနေတဗ္ဗာ သမုဒါနေတဗ္ဗာ။
 ယဿ အတ္တာယ ယဿ အတ္တာယ-အကြင်အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အကျိုးငှာ၊ (ယဿ-၌ ဘဒ္ဒတ္ထ
 သမ္ပဒါန်အနက်၊ သဝိဘတ်) ယဿ-အကြင်အရဟတ္တဖိုလ်၏၊ အတ္တာယ-အကျိုး
 ငှာ၊ (ယဿ-၌ သာမိအနက် ဆဋ္ဌိ-သဝိဘတ်)။
 သာမညတ္ထော သမဏဿ ဣဒံ သာမညံ၊ (သမဏ+ကျ)
 သာမညမေဝ အတ္ထော သာမညတ္ထော။
 ဒီဝသဘာဂံ ဒီဗ္ဗန္တိ ကိဗ္ဗန္တိ အသ္မိန္တိ ဒီဝသော၊ (ဒီဝ+သ)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဒါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဒီဝသဿ ဘာဂေါ ဒီဝသဘာဂေါ။

အံ-ဝိဘတ်၊ သတ္တမိအနက်၌သက်။

သင်္ခါ

သံ+ခါ+တွာ၊ တွာ-ကိုယပြု။ ယကိုချေ။ မဟာကုဉာသံရှိပညာကိုကောက်။

သော ပုဂ္ဂလော-ကို နာနုဗန္ဓိတဗ္ဗော-၌ ကမ္မ , ကမ္မိစပ်၊ အနာပုဏ္ဏာ-၌ စပ်ခိုက်
တံ ပုဂ္ဂလံ-ဟုပြင်။

အဓိပ္ပာယ်

ရတ္တိဘာဂံ ဝါ ဒီဝသဘာဂံ ဝါတိ ဧတ္ထ ရတ္တိဘာဂေ ဥ တွာ ရတ္တိဘာဂေယေဝ
ပက္ကမိတဗ္ဗံ၊ ရတ္တိ စက္ကဝါဠာဒိ ပရိပန္နေ သတိ အရုဏဂ္ဂမနံ အာဂမေတဗ္ဗံ၊ ဒီဝ
သဘာဂေ ဥ တွာ ဒီဝါ ပက္ကမိတဗ္ဗံ၊ ဒီဝါ ပရိပန္နေ သတိ သူရိယတ္ထင်္ဂမနံ အာဂ
မေတဗ္ဗံ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁)

သုတဝါသုတ် (အံ၊၃။၁၇၇)

ဧကမိဒါဟံ

ဧကံ+ဣဒါဟံ၊ ဟုဖြတ်၊ ဣဒါဟံ-သည် နိပါတသမုဒါယ။ ဤအလို ယင်းဝါကျ၌
ဝိဟရတိ-ဟုရှိစေ။ (နံ) ဧကံ+ဣဒံ+အဟံ၊ ဟုဖြတ်။ ဤအလို ဣဒံ-သည်နိပါတ်။
ဝိဟရာမိ-ဟုရှိစေ။

ဂိရိဗ္ဗဇေ

ဝဇ္ဇန္တိ ယံ ဂါဂေါ နိဝါသနတ္ထာယာတိ ဝဇော၊ (အဝုတ္တကမ္မသာနေ၊ ဝဇ+အ၊နွားခြံ၊
ပုလ္လိင်) ဝဇော ဝိယာတိ ဝဇံ၊ (မြို့) နပုလ္လိင်။ ဂိရိဟိ ပရိက္ခိတ္တံ ဝဇံ ဂိရိဗ္ဗဇံ။

ဂိရိ-အရ တောင်-၅

လုံး ၁။ ဂိဇ္ဈကူဋတောင် ၂။ ပဏ္ဏဝတောင် ၃။ ဝေဘာရတောင်
၄။ ဣသိဂိလိတောင် ၅။ ဝေပုလ္လတောင်။ (အံ၊သျှ၊၅၊၅၂)

ထေယျသင်္ခါတံ

ထေနဿ ဘာဂေါ ထေယျံ၊ (ခိုးလိုသောစိတ်)
ထေယျဉ္စ တံ သင်္ခါတဉ္စာတိ ထေယျသင်္ခါတံ။ (ကရိုဏ်းအနက်၊ ပဌမာသက်)

သမ္ပဇာနမုသာ

သမ္ပဇာနံ+မုသာ၊ ဟုဖြတ်၊ နိဂ္ဂဟိတ်ချေ။

သန္တိဓိကာရကံ

သန္တိဓာနံ သန္တိဓိ၊ (သံ+နိ+ဓာ+ဣ) သန္တိဓိ ကာရကံ သန္တိဓိကာရကံ။ (ကြိယာဝိသေ
သနအနက်၊ အံ-ဝိဘတ်။)

ကာမေ အရ

ဝတ္ထု၊ကိလေသာကာမ။ (အကပ္ပိယံကာမဂုဏ်ကိုယူ)

မှတ်ချက်။ ။

အဋ္ဌကထာ၌ အဘဗ္ဗော ခိဏာသဝေါ ဘိက္ခု ဗုဒ္ဓံ ပစ္စက္ခာတုံ-စသည်ဖြင့်လာဏ်။
ပါဠိတော်နှင့် မတူ။

အဂါရိယဘူတောအဂါရေ ဝသတိတိ အဂါရိယော။

အဂါရိယော ဟုတ္တာ ဘူတော အဂါရိယဘူတော။

သဗ္ဗဒညာ
အဓိပ္ပာယ်

သဗ္ဗ+အညာ-ဟုဖြတ်၊အညာ-ကား အာ+ဉာ+တွာ။ အရဟတ္တမဂ်ပညာ။
အဋ္ဌမေ ဗုဒ္ဓါဒိနံ ပစ္စက္ခာနံ ကထိတံ၊ နဝမေ ပုထုဇ္ဇနေန သဒ္ဓိံ ဂဟိတတ္တာ ဟု
ဟုနေယျာတိ န ဝုတ္တံ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂)

အာဟုနေယျသုတ် (အံ၊၃။၁၈၀)

ဂေါတြဘူ

ပုထုဇ္ဇနေဂေါတ္တံ အဘိဘဝတိတိ ဂေါတြဘူ (နပုလ္လိင်၊ ဦကာရန္တ၊ ဂေါတ္တ+ဘူ+အ)
စိတ်ကိုကောက်။ ဂေါတြဘူ အဿ အတ္တိတိ ဂေါတြဘူ၊ (ဂေါတြဘူ+အ၊
ဦကာရန္တ၊ပုလ္လိင်)
တိဟိတ်ပုထုဇ္ဇင်္ဂပုဂ္ဂိုလ်ကိုကောက်။ အတွင်းပုဒ် ဂေါတြဘူ-အရ သောတာပတ္တိ
မဂ်၏ အနန္တရပစ္စည်းဖြစ်သော ဂေါတြဘူကိစ္စတပ်သော မဟာကုဉာသံရိပညာ
(သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝိထိချ)

သာမဏ

သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ အနန္တရပစ္စယေန သိခါပတ္တဗလဝဝိပဿနာစိတ္တေန
သမန္နာဂတော။(အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။)
(နံ) ဂေါတ္တသဒါတံ အမတမဟာနိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဘူတောတိ
ဂေါတြဘူ။ (ဂေါတ္တ-အရ နိဗ္ဗာန်၊ ဘူ-ဓာတ်အရ မဟာကုဉာသံ)

သီဟနာဒသုတ် (အံ၊၃။၁၈၀။)

အဝါပုရဏံ

အဝါပုရေန္တိ ဝိဝရန္တိ ဒွါရံ ဧတေနာတိ အဝါပုရဏံ။(အဝ+ဝရ+ယု၊ အဝ၌ ဝ-
ဝယ် ဒီယပြု၊ဝကိုပပြု၊အကိုဥပြု။ (နံ) အဝ+အာ+ပုရ+ယု၊)

ဂူထဂတံ

ဂူထမေဝ ဂူထဂတံ။ (တဗ္ဗော)

ပထဝီသမေန

အကုဇ္ဈနုတ္တေန ပထဝီယာ သမော ပထဝီသမော။

မဟဂ္ဂတေန

မဟန္တဿ ဘာဝေါ မဟတ္တံ။ (မဟန္တ+တ္တ၊ န္တ-ကိုချေ))

မဟတ္တံ ဂတော မဟဂ္ဂတော။(တ္တ-ချေ)

ရဇောဟရဏံ

ရဇံ ဟရန္တိ ဧတေနာတိ ရဇောဟရဏံ။(ရဇ+ဟရ+ယု)

ဘဝန္တံ ဧတဒဝေါစ "အယသ္မာ မံ (ပ) ပက္ကန္တော"တိ-အရ

အဋ္ဌာနကောပ-ဟုဆိုအပ်သောဒေါသ။ (နံ) ဣဿာ။

သာဓက

အာယသ္မာ ဗံ ဘန္တေတိ သော ကိရ ဘိက္ခု ထေရံ မဟတာ ဘိက္ခုပရိဝါရေန ဂစ္ဆန္တံ ဒိသ္မာ "ဣမေ ဘိက္ခု တထာဂတံ ပဟာယ သာရိပုတ္တံ ပရိဝါရေတွာ နိက္ခန္တာ ဂမနဝိစ္ဆေဒမဿ ကရိဿာမိ"တိ အဋ္ဌာနေ ကောပံ ဗန္ဓိတွာ ဧဝမာဟ။ ထေရဿ ကိရ ဒသဗလံ ဝန္ဓိတွာ ဥဋ္ဌာယ ဂစ္ဆတော စိဝရကဏ္ဍော တဿ သရိရံ ဖုသိ၊ ဝါတော ပဟရိတိပိ ဝဒန္တိ။ ဧတ္တကေန အာယာတံ ဗန္ဓိတွာ ထေရံ မဟတာ ပရိဝါရေန ဂစ္ဆန္တံ ဒိသ္မာ ဥဿယမာနော "ဂမနဝိစ္ဆေဒမဿ ကရိဿာမိ" တိ ဧဝမာဟ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂)

အပ္ပမာဏေန

ဝမ္ဗိတံ ပမာဏံ ယဿာတိ အပ္ပမာဏော။

အဗျာပဇ္ဇေန

နတ္ထိ ဗျာပဇ္ဇံ ယဿာတိ အဗျာပဇ္ဇော။ ဗျာပဇ္ဇ-အရ ဒေါမနဿဝေဒနာ။

ဟရယတိ

ဟရေ+အ+တိ၊ ဓာတွန်မကျေ။

ကဋ္ဌောပိဟတ္ထေန

ကဋ္ဌေ ဩပေန္တိတိ ကဋ္ဌောပိ၊ (ကဋ္ဌ+ဩပ+ဣ)

ကဋ္ဌောပိ ဟတ္ထေ ယဿာတိ ကဋ္ဌောပိဟတ္ထော။

နန္တကဝါသိ

နတ္ထိ အန္တံ ယဿာတိ နန္တကံ၊ နန္တကံ ဝသတိတိ နန္တကဝါသိ။

ဆိန္နဝိသာဏော

ဆိန္နာနိ ဝိသာဏာနိ ဧတဿာတိ ဆိန္နဝိသာဏော၊ (ဋီ)

ကရုဏာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉာဏ်ကိုကောက်။

မေဒကထာလိကံ

မေဒတိတိ မေဒေါ၊ မေဒေါ ဧဝ မေဒကော၊

ထလတိ တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ထာလိ၊ ထာလိ ဧဝ ထာလိကာ၊

မေဒကဿ ထာလိကာ မေဒကထာလိကာ။

ဆိဒ္ဓါဝဆိဒ္ဓံ

ဆိလတိတိ ဆိဒ္ဓံ၊ မဟန္တံ ဆိဒ္ဓံ အဝဆိဒ္ဓံ၊

ဆိဒ္ဓိဉ္စ တံ အဝဆိဒ္ဓိဉ္စာတိ ဆိဒ္ဓါဝဆိဒ္ဓံ။

အဓိပ္ပါယ်

အဟိကုဏပေနဝါတိအာဒိ အတိလေဂ္ဂစ္ဆပ္ပဋိကူလကုဏပဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။

(အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၅)

အသတာ

အတ္ထိတိ သန္တော(အသ+အန္တ) န သန္တော အသန္တော၊ တေန အသတာ။

အစွာဂမာ

အတိ+ဂမ+အာ၊ ဓာတ်၏အစဉ် အလာ၊ တိကိုစပြု။ စ-ဒွေဘော်လာ။

အစွယတော

အယနံ ပဝတ္တနံ အယော၊ အတိက္ကမိတွာ အယော အစွယော။

ဟူ၍၊ လိင်အနက်၊ တောပစ္စည်း၊ (နံ) အားဖြင့်၊ ကရိုဏ်းအနက်၊ တောပစ္စည်း။

- အဓိပ္ပါယ် ဧဝမေတ္တ အဋ္ဌမ၊နဝမေဟိ ဒွိဟိ အံဂေဟိ ထေရော အတ္တနော သရိရေ နိစ္ဆန္တ ရာဂတံ ကထေသိ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၄)
- ဝုဒ္ဓိဟေသာ ဝုဒ္ဓိ+ဧသာ၊ (နံ) ဝုဒ္ဓိ+ဟိ+ဧသာ၊ ဝဒ္ဓတိ သဂ္ဂမောက္ခသမ္ပတ္တိ ဧတာယာတိ ဝုဒ္ဓိ။
ဝုဒ္ဓိ-အရ သဒ္ဓါ၊ဝိရတီစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်။
- အရိယဿ သဒေဝကေန လောကေန "သရဏ"န္တိ အရိယတိ ဥပဂစ္ဆိယတိ အရိယော။
(အရ+ဏျ၊ ဝုဒ္ဓ) အရ-ဓာတ်အရ နတ်လူတို့၏ သဒ္ဓါပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကု၊
ကြိစ္ဆိတ္တုပြုစီ။ ဣပစ္စည်းအရ ဝုဒ္ဓ (နံ) ဝုဒ္ဓ၏ ခန္ဓာ-၅ ပါးဖြစ်။ (အာရမ္မဏပြိုင်)
- ဝိနယေ ဝိနေတိ သတ္တေ ဧတေနာတိ ဝိနယော။
- ယထာဓမ္မံ ယော ယော ဓမ္မော ယထာဓမ္မံ။ (ဝိစ္ဆတ္ထပဋ္ဌမာအဗျယိဘော)
(နံ) ဓမ္မဿ အနုရူပံ ယထာဓမ္မံ။
- ဖလတိ ဖလ+အ+တိ၊ (အနာဂတ်ကာလ၌သက်-ပုရာနိပါတ်နှင့်ယှဉ်သောကြောင့်တည်း)

သဉ္စပါဒိသေသသုတ် (အံ၊၃။၁၈၄)

- သဉ္စပါဒိသေသော ဥပဒဗ္ဗံ အာဒိယတီတိ ဉ္စပါဒိ၊ ဉ္စပါဒိ ဧဝ သေသော ဉ္စပါဒိသေသော။
သဟ ဉ္စပါဒိသေသေန ယော ဝတ္တတီတိ သဉ္စပါဒိသေသော။
- ဧကဗီရိ ဧကံ ဧဝ ဝီရံ ဧကဗီရံ (အဝဓာရဏကမ္မဗျာရည်း)
ဧကဿေဝ ဘဝဿ ဝီရံ ဧကဗီရံ၊ ဧကဗီရံ အဿ အတ္ထိတိ ဧကဗီရိ။
ဝီရ-အရ လူတို့၏ ပဋိသန္ဓေကိစ္စတပ်သော မဟာဝိညာသံ။
- ကောလံကောလော ကုလတော ကုလံ ဂစ္ဆတီတိ ကောလံကောလော။(နံ) ကုလံ ကုလံ ဂစ္ဆတီတိ
ဝါ ကောလံကောလော။ (ကုလ+ကုလ+ဏ၊ ဂစ္ဆတိတဒ္ဓိတံ၊ တေသု ဝုဒ္ဓိ-သုတ်ဖြင့်
ဝုဒ္ဓိပြု၍ပြီးသည်)
- သတ္တက္ခတ္တုပရမော သတ္တက္ခတ္တု ပရမံ ယဿာတိ သတ္တက္ခတ္တုပရမော။
- သန္တာဝိတွာ သံသရိတွာ-အရ လူနတ်ဖြစ်သော သောတာပန်တို့၏ မဟာဝိ-ညာသံပဋိသန္ဓေ။
- အဓိပ္ပါယ် န ကေဝလဉ္စ ဧတေသံယေဝ နဝန္တံ ပုဂ္ဂလာနံ ဂတိ နိဗ္ဗဓိ။ ယေသံ ပန ကုလာနံ
တိဏိ သရဏာနိ ပဉ္စသီလာနိ ဧကံ သလာကဘတ္တံ ဧကံ ပက္ခိယဘတ္တံ ဧကံ
ဝဿာဝါသိကံ ဧကာ ပေါက္ခရဏိ ဧကာ အာဝါသော ဧဝရူပါနိ နိဗ္ဗပုညာနိ
အတ္ထိ၊ တေသမ္ပိ ဂတိ နိဗ္ဗဓိ။ သောတာပန္နသဒိသာနေဝ တာနိ ကုလာနိ။
(အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၅)

ကောဋိကသုတ် (အံ၊၃။၁၈၇)

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယံ ဒိဋ္ဌော ဓမ္မော ဒိဋ္ဌဓမ္မော၊ (ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာ) ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ ဝေဒနီယံ၊ (ဝိဒ+အနိယ၊ဖလံ)
ဒိဋ္ဌဓမ္မ ဝေဒနီယံ ယဿာတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယံ။

ဝေဒနီယ-အရ အဟိတ်ဝိပါက် (၁၅) ပါး။

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ-အရ မဟာကု၊ အကုရိ ပထမလောစေတနာကိုကောက်
(နာနာက္ခဏိကမ္မပြိုင်)

(နဲ့) ဒိဋ္ဌဓမ္မ ဝေဒနီယံ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယံ-ဟု ပြုလျှင် ဥပစာသဒ္ဓါ-ဟုမှတ်။

သမ္မရာယဝေဒနီလံ ကမ္မကိလေသဝသေန သမ္မရေတဗ္ဗော သမ္မာပုဏိတဗ္ဗောတိ သမ္မရာယော။
(ဒုတိယဘဝ) သမ္မရာယေ ဝေဒနီယံ ယဿာတိ သမ္မရာယဝေဒနီယံ၊

ဝေဒနီယ-အရ ပဝတ္တိ၊ပဋိသန္ဓေအကျိုးဖြစ်သော ကာမဝိပါက်တေဝိသ။

သမ္မရာယဝေဒနီယ-အရ မဟာကု၊ အကုရိ သတ္တမလောစေတနာ။

သုခဝေဒနီယံ သုခဝေဒနံ ဇနေတိတိ သုခဝေဒနီယံ၊ (သုခဝေဒနာ+ဣယ၊ ဤဒီယပြု)
(နဲ့) သုခဝေဒနာယ ဟိတံ သုခဝေဒနီယံ။

ပရိပက္ကဝေဒနီယံ ပရိပစ္စိုတိ ပရိပက္ကံ၊ (ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော၊ ပရိ+ပစ+တ၊ သုသ ပဝ(ပ) ကွာစ)
ပရိပက္ကေ ဝေဒနီယံ ယဿာတိ ပရိပက္ကဝေဒနီယံ။

မှတ်ချက် (၇) ရက်အတွင်း အကျိုးပေးသော ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံကိုသာ ပရိပက္ကဝေဒနီယ
ကံဟုမှတ်။ သမ္မရာယဝေဒနီယကံ-ကို အရိပက္ကဝေဒနီယကံ-ဟုမှတ်။

ဗဟုဝေဒနီယံ အပ္ပဝေဒနီယံ-တို့အရကောက်
ဗဟုဝေဒနီယံ-အရ ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ-ကုသိုလ်၊အကုသိုလ်ကံကိုကောက်။

အပ္ပဝေဒနီယံ-အရ အသညသတ်ဘုံရောက်ကြောင်း ပဉ္စမဈာန်ကုစေတနာ။
(နဲ့) ဗဟုဝေဒနီယ-အရ အရူပကုသိုလ်ကံ။ အပ္ပဝေဒနီယ-အရ ကာမ၊ ရူပ
ကုသိုလ်၊အကုသိုလ်ကံ။

(နဲ့) ဗဟုဝေဒနီယ-အရ ရူပ၊ အရူပကုသိုလ်ကံ၊ အပ္ပဝေဒနီယ-အရ ကာမ-
ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံ။ (အံ၊ဋီ၊၃၊ ၂၈၆။)

သမိဒ္ဓိသုတ် (အံ၊၃။၁၉၀)

သမိဒ္ဓိ သမိဇ္ဈတိတိ သမိဒ္ဓေါ၊ (သံ+ဣဓ+တ၊ အတ္တဘော)
သမိဒ္ဓေါ အဿ အတ္တိတိ သမိဒ္ဓိ။

- သက်ပွဝိတက္ကာ သက်ပွဘူတာ ဝိတက္ကာ သက်ပွဝိတက္ကာ။
- နာနတ္ထိ နာနာ ဘာဝေါ နာနတ္ထိ၊ နာနာပုဒ်နောင် ဆဋ္ဌိနိဝိဘတ်ကျေသည်။
- ဖဿသမုဒယာ ဖဿော သမုဒယော ယေသန္တိ ဖဿသမုဒယာ။
သမာသ်ပုဒ်အရ- ဝိတက်နှင့်ယှဉ်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်ရှိဖဿ။
အညပုဒ်အရ- ကုသိုလ်, အကုသိုလ်ရှိဝိတက်။ (ဆဟဇာတပြိုင်)
- သမာဓိပုမုခါ သမာဓိ ပမုခံ (ပမုခေါ) ဧတေသန္တိ သမာဓိပုမုခါ။
(အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၅-၌ ပမုခံ-ဟု နပုံလင် ရှိ၏)
- မှတ်ချက် နာမရူပါရမ္မဏာ (ပ) ဝေဒနာ သမောသရဏာ-ပုဒ်တို့အရ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်
ရှိ ဝိတက်ကိုကောက်။ သမာဓိပုမုခါ (ပ) အမတောဂဓာ-ပုဒ်တို့အရ မဂ်ရှိဝိတက်။
(န) မဂ်,ဖိုလ်ရှိ ဝိတက်။
- သာဓက ဧတ္ထကေန ကုသလာကုသလမိဿကာ ကထိတာ၊ သမာဓိပုမုခါဒိအာဒယော
ပန အပစယပက္ခိကာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၅)
- သတာဓိပတေယျာ သတိ အဓိပတေယျာ ဧတေသန္တိ သတာဓိပတေယျာ။
- ပညတ္တရာ မဂ္ဂပညာ ဥတ္တရာ ဧတေသန္တိ ပညတ္တရာ။
- ဝိမုတ္တိသာရာ ဝိမုတ္တိ သာရာ ဧတေသန္တိ ဝိမုတ္တိသာရာ။ ဝိမုတ္တိ-အရ ဖိုလ် ၄-ပါးကောက်။
- အမတောဂဓာ အမတံ ဩဂဓံ ယေသန္တိ အမတောဂဓာ။
- မာမညိ မန+ဒိ-ယ+ဩ။ မညိ-အရ မာနကိုကောက်။

ဂဏှသုတ် (အံ၊၃။၁၉၁)

- ဂဏှော ဂဏှတိ သန္တိစယတိ သမူဟံ ကရောတိ ဧတ္တာတိ ဂဏှော။
(ဂဉ္စိ+အ၊ နိဂ္ဂဟိတ်လာ) (န) ဂစ္ဆတိ သူနဘာဝန္တိ ဂဏှော။(ဂမု+ဥပစ္စည်း)
- အနေကဝဿဂဏိကော ဝဿာနံ ဂဏာ ဝဿဂဏာ၊ အနေကေ ဝဿဂဏာ ဥပ္ပန္နာ ယဿာတိ
အနေကဝဿဂဏိကော။ (သမာသန္တ-က၊)
- တဿဿု တဿ+အဿု-ဟုဖြတ်၊ (အဿု-၌ အသ+ဧယျံ)
- အဘောဒနမုခါနိ ဘိန္နနံ ဘောဒနံ၊ (ဘိဒိ+ယု) န ဘောဒနံ အဘောဒနံ။
အဘောဒနေန သမုပ္ပိဟာနိ မုခါနိ အဘောဒနမုခါနိ။
- ဇေဂုစ္ဆိယံ ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗန္တိ ဇေဂုစ္ဆိယံ။ (ဂုပ+ဆ+ဏျ)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဒါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

စာတုမဟာဘူတိကဿ စတ္တာရော မဟာဘူတာ စတုမဟာဘူတာ၊ စတုမဟာဘူတေန သမ္ပူတော
စာတုမဟာဘူတိကော။ (စတုမဟာဘူတ+ဇာက)

မာတာပေတ္တိကသမ္ဘဝဿ မာတာပိတူဟိ နိဗ္ဗတ္တံ မာတာပေတ္တိကံ၊ (သုက္ကသောဇာကိတံ)
မာတာပေတ္တိကေန သမ္ဘဝေါ မာတာပေတ္တိကသမ္ဘဝေါ။

(နံ) မာတာပိတူနံ ဧတံ မာတာပေတ္တိကံ၊
မာတာပေတ္တိကေန သမ္ဘဝေါ မာတာပေတ္တိကသမ္ဘဝေါ။

ဩဒနကုမ္မာသုပစယဿ ဥပစိယတေ ဝမ္မာပိယတေတိ ဥပစယော၊ (ဥပ+စိ+ဇော+အ၊ ကိုယ်)

ဩဒနကုမ္မာသေဟိ ဥပစယော ဩဒနကုမ္မာသုပစယော။

(နံ) ဥပစယတိ ဝမ္မတိတိ ဥပစယော။

ဩဒနကုမ္မာသေဟိ ဥပစယော ဩဒနကုမ္မာသုပစယော။

အဓိပ္ပါယ်

ဧတ္ထ စ အနိစ္စပဒေန စေ ဘေဒနဝိဒ္ဓံသနပဒေဟိစဿ အတ္ထင်္ဂမော ကထိတော၊
သေသေဟိ သမုဒယော။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဗလဝဝိပဿနာ ကထိတာ။

(အံ၊ဌ၊၃။၂၆၆)

ဧတ္ထ စ ဩဒနကုမ္မာသုပစယဥတ္တာဒနပဒေဟိ ဝမ္မိံ ကထိတာ၊ အနိစ္စဘေဒနဝိဒ္ဓံ
သနပဒေဟိ ဟာနိ။ ပုရိမေဟိ ဝါ သမုဒယော၊ ပစ္ဆိမေဟိ အတ္ထင်္ဂမောတိ ဧဝံ
စာတုမဟာဘူတိကဿ ကာယဿ ဝမ္မိပရိဟာနိနိဗ္ဗတ္တိဘေဒါ ဒဿိတာ။

(အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၇)

သညာသုတ် (အံ၊၃။၁၉၁)

သညာသီသေန ပနေတ္ထ ဉာဏမေဝ ကထိတံ။ (အံ၊ဌ၊၃။၂၆၆)

နဝင်္ဂ်ပေါသထသုတ် (အံ၊၃။၁၉၂)

အဋ္ဌမေ ဝေနေယျုဇ္ဈာသယဝသေန မေတ္တာဘာဝနံ ပက္ခိပိတ္တာ နဝင်္ဂသမန္နာဂ
တောတိ ဝုတ္တံ။ (အံ၊ဌ၊၃။၂၆၆)

သဗ္ဗတ္ထတာယ

အတ္တနော ဘာဝေါ အတ္တတာ၊

သဗ္ဗေသု အတ္တတာ သဗ္ဗတ္တတာ။

သဗ္ဗာဝနံ

သဗ္ဗော အဿ အတ္ထိတိ သဗ္ဗာဝန္တော။ (သဗ္ဗ+ဝန္တ၊တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဗု-၌ အာဒိယပြု)

ဒေဝတာသုတ် (အံ၊၃။၁၉၃)

အပရိပုဏ္ဏကမ္မန္တာ ကမ္မမေဝ ကမ္မန္တံ၊ အပရိပုဏ္ဏံ ကမ္မန္တံ သာသံ အမှာကန္တိ အပရိပုဏ္ဏကမ္မန္တံ
ကမ္မန္တ-အရ မဟာကုရိ စေတနာ။

ဝိပ္ပဋိသာရိနိယော ဝိပ္ပဋိသာရော တောသံ အတ္ထိတိ ဝိပ္ပဋိသာရိနိယော။ (ဝိပ္ပဋိသာရ+ဤ+ဣနိ
ဝိပ္ပဋိသာရ-အရ ဒေါမနဿဝေဒနာကောကံ။

ပစ္ဆာနုတာပိနိယော ပစ္ဆာနုတပ္ပတိ ဧတေနာတိ ပစ္ဆာနုတာပေါ။
ပစ္ဆာနုတာပေါ ဒတာသံ အတ္ထိတိ ပစ္ဆာနုတာပိနိယော။ (ပစ္ဆာနုတာပ+ဤ+ဣနိ)
ပစ္ဆာနုတာပ-အရ ကုက္ကုစ္စစေတသိက်ကိုကောကံ။

ဟိနံ ကာယံ-အရ အထက်နတ်လောကကို ထောက်ဆ၍ အောက်ကျသောနတ်ပြည်လောက
(နတ်အပေါင်း)ကို ယူ။

ယထာသတ္တိ သတ္တိယာ အနုရူပံ ယထာသတ္တိ။ (စတုတ္ထိအဗျယ်ဘော)
ယထာဗလံ ဗလဿ အနုရူပံ ယထာဗလံ။ (စတုတ္ထိအဗျယ်ဘော)

ဝေလာမသုတ် (အံ၊၃။၁၉၅)

ကဏာဇကံ ကဏတိ သဒ္ဓံ ကရောတိတိ ကဏော၊ ကဏေန အဇတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ
ကဏာံ၊ ကဏာံ ဧဝ ကဏာဇကံ။

ဗိဠင်ဒုတိယံ ဝါတံ လင်္ဂတိ ဟိနံ ကရောတိတိ ဗိဠင်္ဂေါ။ (နံ) ဝိသေသေန လင်္ဂတိတိ ဗိဠင်္ဂေါ။
ဗိဠင်္ဂေါ ဒုတိယော ဧတဿာတိ ဗိဠင်ဒုတိယံ။ (ကဏာဇကံ)

အစိတ္တိ ကတွာ စိတ္တေ ကတွာ စိတ္တိကတွာ၊ (စိတ္တ+ကတွာ၊ဤလာ)
အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်နှင့်လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို လေးစားသူ၏ သဒ္ဓါ၊စေတနာပြုငှားသော
မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပါဒ်။ န စိတ္တိကတွာ အစိတ္တိကတွာ။

အသဟတ္တာ သဿ ဟတ္ထော သဟတ္ထော။ န သဟတ္ထော အသဟတ္ထော။ (တေန-)

အသဟတ္တာ ဒေတိ-အရ ဝစီဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပက မဟာကုသိုလ်ရှိ ဒါနစေတနာ။
သဟတ္တာ ဒေတိ-အရ ကာယဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပက မဟာကုသိုလ်ရှိ ဒါနစေတနာ။

အပဝိဒ္ဓံ အပဝိဇ္ဇတေ ဆိဇတေတိ အပဝိဒ္ဓံ။ (အပ+ဝိစ+တ၊ ကြိယာဝိသေသနအနက်၊
အံ-ဝိဘက်၊

(နံ) အပဝိဇ္ဇိယတေ ဆဒ္ဓိယတေတိ အပဝိဒ္ဓံ။ (ကံ-အနက်၊အံ၊ ကတွာ-ဟူသော
ပါဌသေသ-၌စပ်)

အနာဂမနဒိဋ္ဌိကော အာဂစ္ဆတိ ဖလံ ယတော (ယေနာ)တိ အာဂမနံ။(ဒါနစေတနာ)

အာဂမနန္တိ ဒိဋ္ဌိ ယဿာတိ အာဂမနဒိဋ္ဌိကော။

(နံ) အာဂစ္ဆိယတေ အာဂမနံ၊ အာဂမနေ ဒိဋ္ဌိ ယဿာတိ အာဂမနဒိဋ္ဌိကော။

န အာဂမနဒိဋ္ဌိကော အနာဂမနဒိဋ္ဌိကော။

ဒိဋ္ဌိ-အရ

ကမ္မဿကတာသမ္မာဒိဋ္ဌိ-ဟုဆိုအပ်သော မဟာကုဉ္ဇသံရှိပညာ။

အာဂမနဒိဋ္ဌိကော ဒေတီ-အရ

ကမ္မဿကတာသမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့်ယှဉ်သော မဟာကုဉ္ဇသံရှိဒါနစေတနာ။

(ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဒါနစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉ္ဇသံဝိတ္တုပ္ပါဒ်)

အနာဂမနဒိဋ္ဌိကော ဒေတီ-အရ

ကမ္မဿကတာသမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့်မယှဉ်သော မဟာကုဉ္ဇဝိပ်ရှိဒါနစေတနာ။

(ဉာဏ်နှင့်မယှဉ်သော ဒါနစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုဉ္ဇဝိပ်ဝိတ္တုပ္ပါဒ်)

သောတံ သြဒဟန္တိ-၌ သောတ-အရ သောတပသာဒရုပ်။

ဥဋ္ဌာရာယ ဘတ္တဘောဂါယ ဥဋ္ဌာရာယ-ကို ဘတ္တ-၌ ဝိသေသန/သု-အဖြစ်ဖြင့်စပ်၊ မြတ်သော ထမင်း-ဟူလို၊

ဝေလာမော

ဝေလာ မရိယာဒါ နတ္ထိ ဧတသ္မိန္တိ ဝေလာမော၊ (ဝေလာ+မာ၊သတ္တမိဗဟုဗ္ဗိဟိ၊

မာ-သဒ္ဓါ ပဋိသေနေတ္ထ၊ ကွစိသမာသန္တ-ဖြင့် မာ၏ အာကိုအပြု)

ဝေလာ မရိယာဒါ အမတိ သြသာနံ ဂစ္ဆတိ ခံတသ္မိန္တိ ဝေလာမော။

(ဝေလာ+အမ+အ) ဝေလံ မရိယာဒံ အမတိ ဂစ္ဆတိ အတိက္ကမတိတိ ဝေလာမော (ဋီကာ)

ဒုက္ကလသန္ဓနာနိ

ဒုက္ခေန ကုလျတေတိ ဒုက္ကလံ၊ (ဒု+ကုလ+အ၊ ဘူဝါဒိဂိုဏ်း၊ ပုလ္လိင်၊ နပုလ္လိင်)

(နံ) ဒုမေဟိ ဇာတံ ကုလံ ဒုက္ကလံ၊ (ဒုမ+ကုလ၊ မချေ၊ မဇ္ဈေလောပိပဥ္ဇမိတပ်)

ဒုက္ကလေ (ဒိရဿ) သန္ဓနံ ဧတေသန္တိ ဒုက္ကလသန္ဓနာနိ။

ကမ္မလသုခုမာနံ

ကာမီယတေတိ ကမ္မလော၊ (ကမု+အလ၊ အလယ်၌ ဝ-လာ)

ကမ္မလော ဝ သော သုခုမော စာတိ ကမ္မလသုခုမော။

နဇ္ဇော-ရုပ်ထွက်

နဒီတည်း၊ ပထမာယောသက်၊ မာတုလာဒိနမာနတ္ထမိကာဇေ-သုတ်၌ အာနတ္တ

သဒ္ဓါပိုဖြင့် နဒီ၌ ဒိသဒ္ဓါကို ယောဝိဘတ်နှင့်တကွ ဇောပြု၊ နဇ္ဇောပြီး၏။

(နံ) နဒီတည်း၊ ပထမာယောသက်၊ ဤကို ပမုည့်၊ တတောယောနမောတု-၌

တု-သဒ္ဓါဖြင့် ယောဝိဘတ်ကိုဩပြုပသညဿ စ-သုတ်ဖြင့် ပမည်သောဤကို
 ယပြု၊ ယဝတ်-သုတ်ဖြင့် ဒျကိုဇပြု၊ ဇဒ္ဓေဘော်လာ၊ ဇူ ဩသို့ကပ် (ရူ-၈၆)
 ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ပဿတီတိ ဒိဋ္ဌိ၊ (သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်)
 ဒိဋ္ဌိယာ သမ္ပန္နော ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော။ (သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်)
 အဓိပ္ပာယ် သရဏံ ဂစ္ဆေယျာတိ ဧတ္ထ မဂ္ဂေနာဂတံ အနိဝတ္တနသရဏံ အဓိပ္ပေတံ။
 (လောကုတ္တရာသရဏဂုံ)။
 အပရေ ပနာဟု အတ္တာနံ နိယျာဒေတွာ ဒိန္နတ္တာ သရဏဂမနံ တတော
 မဟပ္ပလတရန္တိ ဝုတ္တံ။ (လောကီသရဏဂုံ)(အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၂)
 ဋီကာအဓိပ္ပာယ် သရဏံ နာမ တိန္ဒံ ရတနာနံ ဇီဝိတပရိစ္စာဂမယံ ပုညံ သဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ ဒေတိ၊
 တသ္မာ မဟပ္ပလတရံ။ (အံ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၈၈)
 သရဏံ ဂစ္ဆေယျ သရဏံ-အရ သောတာပတ္တိမဂ်ရိ သဒ္ဓါ။(နံ) မဟာကုဉာသံရိ သဒ္ဓါ။

သရဏဂုံတည်ခြင်းထက် သီလစောင့်ခြင်းက ပို၍ မြတ်ရခြင်းအကြောင်း
 သီလမ္ပိ မဂ္ဂေန အာဂတံ အနိဝတ္တနသီလမေဝ ကထိတံ(လောကုတ္တရာသီလ)
 အပရေ ပနာဟု "သဗ္ဗသတ္တာနံ အဘယဒါနဿ ဒိန္နတ္တာ သီလံ တတော
 မဟပ္ပလတရံ။ (လောကီသီလ) (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၂)
 သဗ္ဗေသံ သတ္တာနံ ဇီဝိတဒါနာဒိနိဟိတဒဏ္ဍတာယ သကလလောကီယလောကု
 တ္တရဂုဏာဓိဋ္ဌာနတော စဿ မဟပ္ပလမဟာနိသံသတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။
 (အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၈)

သိက္ခာပဒါနိ သောတာပတ္တိမဂ်ရိ ဝိရတိ၊ (လောကုတ္တရာသီလ)
 (နံ) မဟာကုရိ ဝိရတိ၊ (လောကီဝိရတိ)

ဂန္ဓောဟနမတ္တမ္ပိ ဂန္ဓဿ ဥါဟနံ ဥပသိယံနံ ဂန္ဓောဟနံ၊ ဂန္ဓောဟနံ မတ္တာ ပမာဏံ ယဿာတိ
 ဂန္ဓောဟနမတ္တာ။ (ကာလာကို ရသည့်) (ပုံလိင်)
 ဂန္ဓ-အရ ပစ္စုပ္ပန်ဂန္ဓာရုံ။ ဥါဟန-အရ ကုသလဝိပါက်ယာနဝိညာဉ်။
 (အာရမ္မဏပြိုင်)

မေတ္တစိတ္တံ မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော တိကစတုက္ကဗျာန်စိတ်ကောက်။

အနိစ္စသညာ

အနိစ္စံ ဣတိ သညာ အနိစ္စသညာ။
အနိစ္စ-အရ လောကီခန္ဓာ ငါးပါး။
အနိစ္စသညာ-အရ အရိယာမဂ်၏ အနန္တရ ပစ္စည်းအဖြစ်ဖြင့် အထွတ်အထိပ်သို့
ရောက်သော ဗလဝိပဿနာ-ဟု ဆိုအပ်သော ဂေါတြဘုနှင့် ဝေါဒါနံ။
(မဂ္ဂဝီထိချ)

သတ္တာဝါသဝဂ် ၊
တိဋ္ဌာနသုတ် (အံ၊၃။၁၉၈)

ဥတ္တရကုရုကာ

(ဓမ္မတာသိဒ္ဓဿ ပဉ္စသီလဿ အာနုဘာဝေန) ကံ ပါပံ ရုန္ဒတိ ဧတ္ထာတိ ကုရု၊
(ကု+ရု+ကံ) ကု-အရ အကုသိုလ်။
ရု-အရ ဝိရတိစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ် (ပကတူပပြိုင်)
(နံ) ကံ သုခံ ဥရု မဟန္တံ ဧတ္ထာတိ ကုရု၊ (က+ဥရု၊ သတ္တမိဗဟုဗ္ဗိဟိ)
က-အရ ဥရု-အရ ကာမကုသလဝိပါက် ၁၆ ပါး။
ယင်း၏သမုဋ္ဌာန်-မဟာကုဝိရတိစေတနာ၊ ကုရု-အရ ဋ္ဌာနပညတ်၊

ဇမ္ဗုဒီပကာ

ဥတ္တရော ဥတ္တမော ကုရု ဥတ္တရကုရု။
ဥတ္တရကုရုသု ဝသန္တိတိ ဥတ္တရကုရုကာ။
ဒွိဓာ ဂတာနိ အာပါနိ အသိန္တိ ဒီပေါ။ (ဒွိ+အာပါ-သတ္တမိဗဟုဗ္ဗိဟိ၊ ဝနှင့်အာ
ကိုချေ၊ ဤဒီပပြု။)
ဇမ္ဗုယာ ဥပလက္ခိတော ဒီပေါ ဇမ္ဗုဒီပေါ၊ ဇမ္ဗုဒီပေ ဝသန္တိတိ ဇမ္ဗုဒီပကာ။

အမမာ

မမ ဣဒံ မမံ၊ (အမှ+ဏ) တဏှာကောက်။ နတ္ထိ မမံ ယေသန္တိ အမမာ။

အပရိဂ္ဂဟာ

နတ္ထိ ပရိဂ္ဂဟော ယေသန္တိ အပရိဂ္ဂဟာ၊ ပရိဂ္ဂဟ-အရ တဏှာကိုကောက်။
(ငါ့မယားဟု သိမ်းပိုက်တတ်သော တဏှာမရှိသူတို့)

နိယတာယုကာ

နိယတံ အာယု ယေသန္တိ နိယတာယုကာ (နိယတ+အာယု+က)

အဓိပ္ပာယ်

နိယတာယုကာတိ တေသဉ္စိ နိဗဒ္ဓံ အာယု ဝဿသဟဿမေဝ၊ ဂတိပိ နိဗဒ္ဓါ၊
တတော စဝိတွာ သဂ္ဂေယေဝ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊
သတိမန္တောတိ ဒေဝတာနဉ္စိ ဧကန္တသုခိတာယ သတိ ထိရာ န ဟောတိ၊
နေရယိကာနံ ဧကန္တဒုက္ခိတာယ။ ဣမေသံ ပန ဝေါက်ဏ္ဏသုခဒုက္ခတ္တာ သတိ
ထိရာ ဟောတိ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ဣစ္စ ဗြဟ္မစရိယဝါသောတိ ဇမ္ဗူဒီပေ ဥဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပဇ္ဇနတော အဋ္ဌဂိုက
မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဝါသောပိ ဣဓေဝ ဟောတိ။(အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၇၃)

အဿခဠုက်သုတ် (အံ၊၃၊၁၉၈)

အဿပရဿေ ပရော အဿော ပရဿော၊ အဿေ ပရဿော အဿပရဿော။

ဣဓမဿ ဇေသ္မိံ ဝဒါမိ ဇေ-အရ သောတာပတ္တိမဂ် (ဖိုလ်) ဉာဏ်။(ပုရိသခဠုက်)

(နံ) ဇေ-အရ အောက်မဂ်(ဖိုလ်)-၃ပါးရှိ ပညာ၊

နိဿု-၌ အနာဂါမိမဂ်ဉာဏ်ကဲ့ကောက်၏။ (ပုရိသပရဿ)

(နံ) ဇေ-အရ အရဟတ္တမဂ်(ဖိုလ်) ရှိပညာ။ (ပုရိသာဇနိယ)

တဏှာမူလကသုတ် (အံ၊၃၊၂၀၁)

တဏှာမူလကော တဏှာ မူလံ ယေသန္တိ တဏှာမူလကာ။ (တဏှာ+မူလ+က)

တဏှာနုစ်မုဂ္ဂိး ၁။ သေနတဏှာ(စီးပွားဥစ္စာရှားမိုးကြောင်းတဏှာ)

၂။ သေတတဏှာ (ရှားမိုးပြီးဥစ္စာတို့၌ တပ်မက်တတ်သောတဏှာ)

ဤနေရာ၌ သေနတဏှာကိုယူ။

ပရိယေသနာ ပရိယေသတိ ဧတာယာတိ ပရိယေသနာ။(ရှားမိုးကြောင်းဖြစ်သော ကု၊ အကု)

(နံ) ပရိယေသိယတေ ပရိယေသနာ။

ဝိနိစ္ဆယော ဝိနိစ္ဆိနတိ ဧတေနာတိ ဝိနိစ္ဆယော(ဆုံးဖြတ်ကြောင်းဝိတက်)

(အကုသိုလ်ဝိတက်ဟူလို)

ဝိနိစ္ဆယ- ၄ ပါး ၁။ ဉာဏဝိနိစ္ဆယ ၂။ တဏှာဝိနိစ္ဆယ ၃။ ဒိဋ္ဌိဝိနိစ္ဆယ ၄။ ဝိတက္ကဝိနိစ္ဆယ။

ဤ၌ ဝိတက္ကဝိနိစ္ဆယကိုယူ။(အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၇၃)

ဆန္ဒရာဂ ဆန္ဒယတိတိ ဆန္ဒော (ဒုဗ္ဗလရာဂ) ရဇူတိတိ ရာဂေါ။ (ဗလဝရာဂ)

ဆန္ဒော စ ရာဂေါ စ ဆန္ဒရာဂေါ။

အဇ္ဈောသာနံ သာယနံ သာနံ၊ (သာ+ယ) အဝေစ္စ သာနံ သြသာနံ၊ (အဝ+သာန)

အဓိကံ သြသာနံ အဇ္ဈောသာနံ။(တဏှာနှင့် ဒိဋ္ဌိရ၏)

ပဋိဂ္ဂဟော ပဋိဂ္ဂဟဏံ ပဋိဂ္ဂဟော (တဏှာနှင့်ဒိဋ္ဌိ) (ဌ)

တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိပြဋ္ဌာန်းသော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ် (သျ)

မစ္ဆရိယံ မာ အစ္စရိယန္တိ ပဝတ္တံ မစ္ဆရိယံ။(မာ+အစ္စရိယ၊ မာ ခွင်းချေကပ်)

(နဲ) မစ္ဆရတီတိ မစ္ဆရော (ဝန်တိုသူ) မစ္ဆရဿ ဘာဝေါ (ကမ္ပ) မစ္ဆရိယံ။
(မစ္ဆရ+ဏျ) ဘာဝတဒ္ဓိတ်၌ သုတ်ရင်းဖြင့်သက်၊ ဘာဝတဒ္ဓိတ်၌ ဣတ္တတာ-ဟု
သော ယောဂဝိဘာဂဖြင့်သက်။

အာရက္ခော ရက္ခဏံ ရက္ခော၊ အာဒရေန ရက္ခော အာရက္ခော။ (ဋီ)

(နဲ) ရက္ခဏံ ရက္ခော၊ သုဠု ရက္ခော အာရက္ခော။ (ဋ)

အာရက္ခာဓိကရဏံ အဓိကရောတီတိ အဓိကရဏံ။ (ဋ)

(နဲ) အတ္တနော ဖလံ ကရောတီတိ ကရဏံ၊ အဓိကံ တရဏံ အဓိကရဏံ။ (ဋီ)
အာရက္ခော အဓိကရဏံ အာရက္ခာဓိကရဏံ။ (ဘာဝနာပုံ၊ ဟိတ်အနက်၊ သိသက်)

ဒဏ္ဍာဒါနံ အာဒိယတေ အာဒါနံ။ (ဋ) (နဲ) အာဒိယန္တိ ဧတေနာတိ အာဒါနံ။ (ဋီ)

ဒဏ္ဍဿ အာဒါနံ ဒဏ္ဍာဒါနံ။ (ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်)

ကလဟံ ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပက ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။

ဝိဂ္ဂဟ ဝိရူပံ ဂဏှာတိ ဧတေနာတိ ဝိဂ္ဂဟော။ (ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်)

ဝိဝါဒ ဝိရုဒ္ဓံ ဝဒတိ ဧတေနာတိ ဝိဝါဒေါ။ (ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်)

တုဝံ တုဝံ တုဝံ တုဝံန္တိ ဝစနံ တုဝံတုဝံ။ (ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်)

ဝိဂ္ဂဟနှင့်ဝိဝါဒ အထူး ပုရိမော ပုရိမော ဝိရောဓော ဝိဂ္ဂဟော၊ (ရှေးရှေး၌ဖြစ်သောဆန့်ကျင်ခြင်း
သည် ဝိဂ္ဂဟ။ ပစ္စိမော ပစ္စိမော ဝိရောဓော ဝိဝါဒေါ။ (နောက်နောက်၌ဖြစ်သော
ဆန့်ကျင်ခြင်းသည် ဝိဝါဒ။)

သတ္တာဝါသသုတ်(အံ၊ ၃၊ ၂၀၁)

သတ္တာဝါသာ အာဝသန္တိ ဧတေသုတိ အာဝါသာ၊ သတ္တာနံ အာဝါသာ သတ္တာဝါသာ။
ရှေ့ပုဒ်အရ သတ္တာဝါအနည်းစုကိုယူ။ နောက်ပုဒ်(ပုဒ်လုံး)အရ သတ္တာဝါအများစု
ကိုရသည်။

အသည်နော သညာ ဧတေသံ အတ္တိတိ သညိနော၊ န သညိနော အသည်နော။ (သတ္တာဝါ)
သညာ-အရ သညာအမှူးရှိကုန်သော စိတ် စေတသိက် စိတ္တဇရုပ်။

အသည်သတ္တာ နတ္တိ သညာ ဧတေသန္တိ အသည်သညာ၊ အသည်သညာ သတ္တာ အသည်သတ္တာ။
ဝေဟပ္ပလ္လာ ပန စတုတ္ထေယေဝ သတ္တာဝါသေ ဘဇ္ဇန္တိတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (အံ၊ ၃၊ ၂၉၃)
တတ္ထ သုဒ္ဓါဝါသာပိ သတ္တာဝါသော အသဗ္ဗကာလိကတ္တာ န ဂဟိတာ။
(အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၄)

ပညာသုတ် (အံ၊၃။၂၀၂)

အသရာဂဓမ္မံ ရဇ္ဇနံ ရာဂေါ၊ (ရဇ္ဇနံ ဝါ ရာဂေါ) (ဋ္ဌ)။ ရာဂေါ ဓမ္မော ရာဂဓမ္မော၊
 သဟ ရာဂဓမ္မေန ယံ ဝတ္တတီတိ သရာဂဓမ္မံ၊ န သရာဂဓမ္မံ အသရာဂဓမ္မံ။
 သုပရိစိတံ ပရိစိယိတ္တာတိ ပရိစိတံ (ပရိ+စိ+တ) သုဋ္ဌ၊ ပရိစိတံ သုပရိစိတံ။
 ပညာယ-အရ ရဟန္တာ၏ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။ စိတ္တံ-အရ ရဟန္တာ၏ ဝီထိစိတ်-၄၄ ပါး။
 ပညာယ သုပရိစိတံ ဟောတိ-အရ ရဟန္တာ၏ ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိချ။
 ဝီတရာဂံ မေ စိတ္တံ-အရ အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်။

သီလာယူပသုတ် (အံ၊၃။၂၀၃)

သမ္မာ နိပါတ်ပုဒ်၊ နာဝိဘတ်ချေ။ (ဝိပဿနာစိတ်ကိုကောက်)
 စက္ခုဝိညေယျာ ဝိဇာနိတဗ္ဗာတိ ဝိညေယျာ၊ (ဝိ+ည+ဏျ)
 စက္ခုနာ ဝိညေယျာ စက္ခုဝိညေယျာ။
 စက္ခုအရ-စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်(သို့)စက္ခုဒွါရိကစိတ်။ ဝိညေယျာအရ-ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံ။
 စက္ခု-၌ မုချတ္တအရ စက္ခုပဿာဒ၊ ကာရဏူပစာအရ စက္ခုဝိညာဏ်။ (ဝတ္ထုပုရေ
 ဇာတပြိုင်၊ ၆-ပစ္စည်း။)

စက္ခုဝိညေယျာ-၌ မုချတ္တ-ရူပါရုံ၊ ဥပစာရတ္တ-ကိလေသာ။

စက္ခုဿ အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တိ-၌ ရူပါရုံထင်ရာအခါ
 အတိတဘွင် တစ်ချက်အလွန်တွင် ဘဝဂ်စလန၏ဥပါဒ် (ရုပ်၏ငြိ) ခဏဝယ်
 စက္ခုဒွါရ၌ ရူပါရုံထင်လာသည်။ (သောတဿ အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တိ-စသည်တို့၌
 လည်းမထူးပြီ။)

နေဝဿ စိတ္တံ ပရိယာဒိယန္တိ-၌ စိတ္တံ-အရ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝီထိစိတ် ၄၄-ပါး။
 ပရိယာဒိယန္တိ-အရ အာရုံ ၆-ပါး။

မနဿ အာပါထံ-၌ မနဿ-အရ မနောဒွါရဟုဆိုအပ်သော ဘဝဂ်ပစ္စေဒ ၁၉-ပါး။

အပိဿိကဏမေဝဿ ဖိဿံ ကရိယဇေတိ ဖိဿိကတံ၊ န ပိဿိကတံ အပိဿိကတံ။
 (ရဟန္တာစိတ် ၄၄-ပါးကိုကောက်)
 ကရဓာတ်အရ-ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံကိုကောက်။ (အံ၊၄။၂၇၅)

(နဲ) မိဿံ ကရောန္တိတိ မိဿိကတာ၊ (ကိလေသာ)
န သန္တိ မိဿိကတာ ယဿာတိ အမိဿိကတံ။ (စိတ္တံ)
ကရဓာတ်အရ-ကိလေသာကို ကောက်။

ဝယဉ္ဇ

ဥပ္ပါဒေါ စ ဝယော စ ဝယော။

အနုပဿတိ

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သော မဟာကြိညသံရှိပညာ။

သိလာယူပေါ

ယဝန္တိ သဟ ပဝတ္တန္တိ ဧတ္တာတိ ယူပေါ။ သိလာယ ယူပေါ သိလာယူပေါ။

သောဠသကုတ္တုကော ကုကတိ အာဒဒါတိတိ ကုတ္တု။ (ဥကာရန္တပုလ္လိင်) သောဠသ ကုတ္တု ယဿာတိ
သောဠသကုတ္တုကော။

ဂမ္ဘီရတ္တာ .

ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ ဂမ္ဘီရော၊ (ဂမု+ဤရ၊ ဓာတ်အဆုံး၌ ဘ-လာ။)

(နဲ) ဂစ္ဆန္တာ ဘာယန္တိ အသိန္တိ ဂမ္ဘီရော။ (ဂမု+ဘိ+ဤရ)

(နဲ) ဂံ ပထဝီ ဘိန္နိတွာ အရတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ ဂမ္ဘီရော။ (ဂံ+ဘိဒိ+အရ+အ)

ဂမ္ဘီရဿ ဘာဝေါ ဂမ္ဘီရတ္တံ။ (တသ္မာ-)

နေမဿ

သည-ဟု အနက်ပေးလျှင် ဂမ္ဘီရတ္တာ-၌ ဂမ္ဘီရ-ဝယ် ကတ္တား/ကတ္တိစပ်။

၏-ဟု အနက်ပေးလျှင် တ္ထ-ပစ္စည်း၌ သမ္ပန်/သမ္ပန္နိစပ်။

သိလာယူပဿ

ကို-ဟု၎င်း၊ ၏-ဟု၎င်း အနက်ပေး၍ သုနိခါတတ္တာ-၌ ယထာရဟစပ်။

သုနိခါတတ္တာ

သုဠု နိခါတော သုနိခါတော၊ (သိလာယူပေါ)

သုနိခါတဿ ဘာဝေါ သုနိခါတတ္တံ။ (တသ္မာ-)

ဟေဠာနေမင်္ဂမာ

နေမဿ ဟေဠာ ဟေဠာနေမံ၊ ဟေဠာနေမံ ဂမာ ဟေဠာနေမင်္ဂမာ။

ဥပမာ ဥပမေယျ

အတွဲ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ၁၆-တောင်ရှိသောကျောက်တိုင်၊ လေ၊မိုးတို့နှင့်ခွါရ

ခြောက်ပါးမှလာသော ကိလေသာ-တို့ အသီးသီးတူသည်ဟုမှတ်။

ပထမဝေရသုတ် (အံ၊ ၃။ ၂၀၅)

ယတော

သတ္တမိအနက် တော ပစ္စည်းသက်။

ဘယာနိ

ဘိယတေ ဘယံ၊ (ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုကောက်)(၄)

(နဲ) ဘိယတေ ဘယံ၊ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး)

ဘယေန ယုတ္တာနိ ဘယာနိ။ (ဘယ+အ)

ပါဏာတိပါတစသော အကုသိုလ်စေတနာတို့ကိုယူ၊ (သဟဇာတပြိုင်)

ဝေရာနိ (နဲ)ဘာယိတဗ္ဗာနီတိ ဘယာနိ၊
 (ပါဏာတိပါတစသော အကုသိုလ်စေတနာတို့ကိုပင်ယူ။) (ဋီ)
 ဝိရေသူ ဘဝံ ဝေရံ။
 တစ်ဖက်ရန်သူ၏ သန္တာန်၌ ရှိသော ဒေါသမူစေတနာ(ပုဂ္ဂလဝေရ)(၄)
 ဝေရံ ပသဝန္တီတိ ဝေရာနိ။ (ဝေရ+အ)
 ဝေရ-အရ မိမိသန္တာန်၌ရှိသော ဒေါသမူစေတနာ (အကုသိုလ်ရန်)
 အ-ပစ္စည်းအရ ပါဏာတိပါတစသော အကုသိုလ်စေတနာ။ (ဋီ)

သောတာပတ္တိယဂီနိ အာဒိတော ပဇ္ဇနံ အာပတ္တိ၊
 သောတဿ အရိယမဂ္ဂဿ အာပတ္တိ သောတာပတ္တိ၊
 အဂီယတိ ဉာယတိ ဧတေနာတိ အဂီ၊
 သောတာပတ္တိယာ အဂီနိ သောတာပတ္တိယဂီနိ။ (ဆဋ္ဌိတပ္ပုရိသံ)
 သောတာပတ္တိမဂ်ရခြင်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ(၄)ပါး။

သောတာပတ္တိမဂ်(မရမီ) ရခြင်း၏ အကြောင်းဂုဏ်အင်္ဂါ (၄)ပါး
 ၁။ သပ္ပုရိသသံသေဝ
 ၂။ သဒ္ဓမ္မဿဝန
 ၃။ ယောနိသောမနသိကာရ
 ၄။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္န။

(နဲ) သောတာပတ္တိ ပတ္တဿ အဂီနိ သောတာပတ္တိယဂီနိ။
 သောတာပတ္တိမဂ်ရပြီးသောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းဂုဏ်အင်္ဂါ (၄)ပါး
 ၁။ ဗုဒ္ဓ အဝေစ္စပသန္န ၂။ ဓမ္မ အဝေစ္စပသန္န
 ၃။ သံယ အဝေစ္စပသန္န ၄။ အရိယကန္တသီလ
 အထက်(၂)နည်းတွင် ဒုနည်းသာ ဤသုတ်နှင့် သက်ဆိုင်။

ဒီဏနိရယောမိ ဒီဏော နိရယော ယဿ မယုန္တိ ဒီဏနိရယော။
 သောတာပန္နော သောတံ အာပန္နော သောတာပန္နော။
 သောတ-အရ သောတာပတ္တိမဂ်။

သမ္မောဓိပရာယဏော ပရံ အယနံ ပရာယဏံ၊
 သမ္မောဓိ ပရာယဏံ ယဿ မယုန္တိ သမ္မောဓိပရာယဏော။
 သမ္မောဓိ-အရ အထက်မဂ်သုံးပါး။

ပါဏာတိပါတပစ္စယာ-အရ ပါဏာတိပါတအကုသိုလ်စေတနာ။

ဒုက္ခံ ဒေါမနဿ-၌ ဒုက္ခ-အရ ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်ရှိ ဝေဒနာ။

ဒေါမနဿ-အရ ဒေါသမူဒွေးရှိ ဒေါမနဿဝေဒနာ။(ဌ)

(န) ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ-အရ ဒေါသမူဒွေးရှိ ဒေါမနဿဝေဒနာ။(ဋ)

အရိယကန္တာနိ အရိယာနံ ကန္တာနိ အရိယကန္တာနိ။

သောတာပတ္တိမဂ်ရှိ ဝိရတိကို ကောက်။

အဝေစ္စပသာဒေန အရ သောတာပတ္တိမဂ်ရှိသဒ္ဓါကိုကောက်။

အဓိပ္ပာယ် အဌမံ ဘိက္ခုသံယဿ ကထိတံ၊ ဣမသ္မိံ ပန သောတာပန္နောဝ ကထိတောတိ ဝုတ္တံ။ (အံ၊ဌ၊၃။၂၇၆)

အာယာတဝတ္ထုသုတ် (အံ၊၃။၂၀၈)

အာယာတဝတ္ထုနိ ဝသတိ ဧတ္ထ ဖလံ တန္တိမိတ္တတာယ ပဝတ္တတိတိ ဝတ္ထု။

(ဝတ္ထု-အကြောင်းအနက်ကို ဟောသည်။) ဝသ-ဓာတ်အရ အကျိုးဖြစ်သော နောက်နောက်သော ဒေါသအာယာတ(ပစ္စယုပ္ပန်)

တု-ပစ္စည်းအရ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေးရှေးသော ဒေါသအာယာတ(ပစ္စည်း) ပကတူပပြိုင်။ အာယာတောယေဝ ဝတ္ထု အာယာတဝတ္ထု။

ရှေးရှေးသော ဒေါသအာယာတကိုကောက်။ (အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၆)

(န) အာယာတာနံ ဝတ္ထုနိ အာယာတဝတ္ထုနိ။ ရန်ငြိဖွဲ့ခြင်း၏ အကြောင်းတရားများ။ အာယာတ-အရ ဒေါသအာယာတကိုကောက်။

ဝတ္ထုနိ-အရ ဒေါသ၏ အကြောင်းဖြစ်သော သတ္တဝါသင်္ခါရအာရုံများ။

(န) အာယာတ-အရ နောက်နောက်ဒေါသ(အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်)

ဝတ္ထုနိ-အရ ရှေးရှေးသော ဒေါသ(အကြောင်းပစ္စည်း) ပကတူပပြိုင်။ (မဇ္ဈ)

မှတ်ချက် ပထမဆုံးတစ်နည်းသာလျှင် ပါဠိတော်နှင့်ညီညွတ်၍ ဤနေရာနှင့်ဆိုင်၏။

အာယာတံ ပန္နတိ ဒေါသကိုပင် ကောက်။ ကာမဇော မနောဒွါရိကပိထိချ။

အာယာတပဋိဝိနယသုတ် (အံ၊၃။၂၀၉)

အာယာတပဋိဝိနယာ ပဋိဝိနေတိ ဧတေနာတိ ပဋိဝိနယော။

အာယာတဿ ပဋိဝိနယော အာယာတပဋိဝိနယော။ (မဟာကုဏ္ဍသံရှိပညာ)

“အနတ္တံ မေ အာစရိံ၊ တံ ကုတေတ္ထ လဗ္ဘာ”တိ အာယာတံ ပဋိဝိနေတိ-အနက်ပေး

(၁) (အယံ-ဤသူသည်) မေ-ငါ၏၊ အနတ္တံ-ကို၊ အစရိ-ပြုလုပ်ခဲ့ဖူးပြီ၊ တံ-ထိုငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုလုပ်ခြင်းသည်၊ (မာ အဟောသိ-မဖြစ်ပါစေသည်၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤသို့အကျိုးမဲ့မပြုလုပ်ခြင်းကို) ဧတ္ထ-ဤပုဂ္ဂိုလ်၌၊ (ဤအကျိုးမဲ့ပြုလုပ် နေသောပုဂ္ဂိုလ်၌) ကုတော-အဘယ်ကြောင့်၊ ဝါ-အဘယ်မှာ၊ လဗ္ဘာ-(တောင့် တတိုင်း)ရနိုင်ပါအံ့နည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍၊ အာယာတံ-ရန်ငြိုး ဒေါသကို၊ ပဋိဝိနေတိ-ပယ်ဖျောက်၏။

(၂) (အယံ-ဤသူသည်) မေ-ငါ၏၊ အနတ္တံ-ကို၊ အစရိ-ပြီ၊ (အဟံ-သည်၊ ကောပံ- အမျက်ထွက်မှုကို သစေ ကရေယံ-အကယ်၍ပြုငြားအံ့) ဧတ္ထ-ဤငါ၏အကျိုးမဲ့ ကိုပြုလုပ်သောပုဂ္ဂိုလ်၌၊ တံ-ထိုငါကအမျက်ထွက်မှုပြုခြင်းကို၊ ကုတော-အဘယ် ကြောင့်၊ ဝါ-အဘယ်မှာ၊ လဗ္ဘာ-ရအပ်ပါအံ့နည်း။

အနုပုဗ္ဗနိရောဓသုတ် (အံ၊၃။၂၀၈)

အနုပုဗ္ဗနိရောဓာ	ပုဗ္ဗဿ အနုပုဗ္ဗံ
	အနုပုဗ္ဗနိ ပဝတ္တေတဗ္ဗော နိရောဓော အနုပုဗ္ဗနိရောဓော။ (မဇ္ဈေလောပိတတပံ)
ကာမသညာ	ကာမီယတေတိ ကာမော၊ (ဝတ္ထုကာမ)
	ကာမေသု ပဝတ္တာ သညာ ကာမသညာ။ (လောဘမုဂ္ဂိသညာ)
ဝိတက္ကဝိစာရာ	ပံ-ဈာန်ရှိ ဝိတက်၊ဝိစာရ။
ပီတိ-အရ	ပု၊ဒု-ဈာန်ရှိပီတိ။
အဿာသပဿာသာ-အရ	စိတ္တလဝါယောဓာတ်။
ရူပသညာ-အရ	ရူပဈာန် ၁၅-ပါး။

မဟာဝဂ်

အနုပုဗ္ဗဝိဟာရသုတ် (အံ၊၃။၂၀၉)

အနုပုဗ္ဗဝိဟာရာ ဝိဟရိတဗ္ဗာတိ ဝိဟာရာ၊ အနုပုဗ္ဗတော ဝိဟာရာ အနုပုဗ္ဗဝိဟာရာ။

အနုပုဗ္ဗဝိဟာရသမာပတ္တိသုတ် (အံ၊၃။၂၀၉)

အနုပုဗ္ဗဝိဟာရသမာပတ္တိယော သမာပဒ္ဓိတဗ္ဗာတိ သမာပတ္တိယော၊ ဝိဟရိတဗ္ဗာတိ ဝိဟာရာ၊

ဝိဟာရာ သမာပတ္တိယော ဝိဟာရသမာပတ္တိယော

အနုပုဗ္ဗေန ဝိဟာရသမာပတ္တိယော အနုပုဗ္ဗဝိဟာရသမာပတ္တိယော။

ဧတ္ထ ကာမာ နိရုဇ္ဈန္တိ-၌ ကာမာ နိရုဇ္ဈန္တိ-အရ ဝတ္ထု၊ ကိလေသာကာမ။

ဧတ္ထ-အရ ပထမဈာန်။ (ပကတူပပြိုင်)

ကာမေ နိရောဓေတွာ-၌ ကာမေ-အရ ဝတ္ထု၊ ကိလေသာကာမ။

နိရောဓေတွာ-အရ ပထမဈာန်။ (ပကတူပပြိုင်)

နိစ္ဆာတာ နတ္ထိ ဧတေသု ဆာတန္တိ နိစ္ဆာတာ။ (မဇ္ဈေအညပဒသတ္တမိဗဟုဗ္ဗိဟိ)

ဆာတ-အရ တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိကို ကောက်။

ပါရင်တာ ပါရ-အရ ပထမဈာန်စိတ်ကို ကောက်။

တဒင်္ဂေန တမေဝ အင်္ဂိ တဒင်္ဂိ။ ဤ၌ ပထမဈာန်အင်္ဂါငါးပါး။

(ကျန်နေရာ၌ ဌာနာနုရူပ-ကြည့်ကောက်)

တေ စ ကာမေ နိရောဓေတွာ နိရောဓေတွာ ဝိဟရန္တိ-အရ

ပထမဇ္ဈာနသမာပဇ္ဇနဝိထိဈ။ (နယဂ္ဂါဟ-ပြုလေ)

ဥပေက္ခာသုခံ ဥပေက္ခာ စ သုခဉ္စာတိ ဥပေက္ခာသုခံ။

(တ-ဈာန်ရှိ တြာမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာနှင့်သုခဝေဒနာ)

ပဉ္စလိကော ပဂ္ဂဟိတော အဉ္စလိ ယဿာတိ ပဉ္စလိကော။ (ပ+အဉ္စလိ၊ သမာသန္တက)

နိဗ္ဗာနသုခသုတ် (အံ၊ ၂၁၃)

ကာမဂုဏေ ကာမာနံ ဂုဏာ ကာမဂုဏာ။ (ဂုဏ-သဒ္ဓါ ရာသိအနက်ဟော)

(နံ) ကာမာ ဧဝ ဂုဏာ ကာမဂုဏာ (ဂုဏ-သဒ္ဓါ ဗန္ဓနအနက်ဟော)။

ကာမူပသံဟိတာ ကာမေန ဥပသံဟိတာ ကာမူပသံဟိတာ။

ကာမ-အရ ကာမရာဂ၊ ဥပသံဟိတ-အရ ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံ (နံ) ပဉ္စာရုံ။

အာရမ္မဏပြိုင်၊ ၆-ပစ္စည်း။

ရဇနိယံ ရဇနဿ ဌာနံ (ဇနေတိတိ) ရဇနိယံ။

(နံ) ရဉ္စေတိတိ ရဇနိယံ။

ရဉ္စ-အရ ကာမရာဂ၊ ကာရိတ်ပစ္စည်းအရ ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံ။ (နံ) ပစ္စုပ္ပန်ပဉ္စာရုံ။

ပဉ္စ ကာမဂုဏေ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သုခံ သောမနဿံ (ပစ္စည်းပြိုင်)

ပဉ္စ ကာမဂုဏေ-အရ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ယူလျှင်
သုခံ-အရ ကာယိကသုခနှင့် အာရမ္မဏပြိုင်(၄)ပစ္စည်းထုတ်။

(နံ)

ပဉ္စ ကာမဂုဏေ-အရ ကြွင်းအာရုံ (၄)ပါးကို ယူလျှင်
သုခံ-အရ ကာယိကသုခနှင့် ပကတူပပြိုင်။

ပဉ္စ ကာမဂုဏေ-အရ အာရုံ (၅)ပါးကို ယူ၍ သောမနဿ-အရ လောဘမူ-
သောမနဿဝေဒနာနှင့် အာရမ္မဏပြိုင်။

ကာမသဟဂတာ-၌ ကာမ-အရ ဝတ္ထုကာမ။

သဟဂတာ-အရ လောဘမူရှိသညာနှင့်မနသိကာရ။ (အာရမ္မဏပြိုင်)

သညာမနသိကာရာ သညာ စ မနသိကာရော စ သညာမနသိကာရာ။

လောဘမူဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်ရှိ သညာနှင့်မနသိကာရ။

(နံ) သညာယ သမ္ပယုတ္တော မနသိကာရော သညာမနသိကာရော။

သညာ-အရ လောဘမူဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်ရှိ သညာ၊

မနသိကာရ-အရ ယင်းသညာနှင့် ယှဉ်သောမနသိကာရ။ (သဟဇာတပြိုင်)

ဝိတက္ကသဟဂတာ ဝိတက္ကေန သဟဂတာ ဝိတက္ကသဟဂတာ။

ဝိတက္က-အရ ပထမဈာန်ရှိ ဝိတက်၊ (တနည်း) ပထမဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်။

သဟဂတာ-အရ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်ရှိသညာ၊မနသိကာရ။ (အာရမ္မဏပြိုင်)

ပညာယ စဿ ဒိသ္မာ-အရ ဝိပဿနာပညာဖြင့် သင်္ခါရတို့ကိုမြင်၍၊ မဂ်ပညာဖြင့် သစ္စာလေးပါး
တို့ကိုမြင်သည်။

ဂါဝီဥပမာသုတ် (အံ၊၃။၂၁၆)

ပဗ္ဗတေယျာ

ပဗ္ဗတေ စရတိ သီလေနာတိ ပဗ္ဗတေယျာ။

(နံ)

ပဗ္ဗတေ စာရိနီ ပဗ္ဗတေယျာ။ (၄)

အခေတ္တည၊

ခေတ္တံ ဇာနာတိတိ ခေတ္တည။ န ခေတ္တည။ အမေဗ္ဗည။ (ယုတ္တံသမာသံ)

(နံ)

န ခေတ္တံ အခေတ္တံ၊ အခေတ္တံ ဇာနာတိတိ အခေတ္တည။ (အယုတ္တသမာသံ)

ဥပမေယျပက္ခ-၌ ခေတ္တ-အရ ဈာန်ကြောင်းဖြစ်သော အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကိုယူ။

အဂတပုဗ္ဗံ ပုဗ္ဗေ အဂတာ အဂတပုဗ္ဗာ။ (ဒိသာ)
 သုပ္ပတိဋ္ဌိတံ သုဋ္ဌု ပတိဋ္ဌိတာ သုပ္ပတိဋ္ဌိတာ။ တံ-
 (ကြိယာဝိသေသနအနက်၌ အံ-ဝိဘတ်သက်)
 ဘဋ္ဌော အဘဿိတံ ဘဋ္ဌော။ (ဘသ+တ၊ဒိဝါဒိ)
 ဥဘတော ဘဋ္ဌော ဥဘတော ပရိယီနော-အရ အာဂန္တုကဘဝင်ကျ/မကျသောမနောဒွါရိကဝီထိ။
 မုဒုစိတ္တံ ဟောတိ-အရ အဘိညာပါဒကစတုတ္ထဈာန်စိတ်။
 ကမ္မညံ ကမ္မနိ ခမံ ကမ္မညံ။ (ကမ္မ+ကျ၊ န-လာ) အဘိညာပါဒကစတုတ္ထဈာန်စိတ်။
 စိတ္တံ အဘိနိန္ဒာမေတိ-၌ စိတ္တံ အရ ပရိကမ်ကိစ္စတပ်သော မဟာ(ကျ)ကြိညသံစိတ်။
 အာဝဂါနံ ခံယာ (ပ) သက္ခိဘဗ္ဗတံ ပါပုဏာတိ-အရ အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ္တိဝီထိချ။
 အာယတနေ-အရရှေးရှေးအရဟတ္တဖိုလ်နှင့် အရဟတ္တဖိုလ်၏ အကြောင်းဝိပဿနာဉာဏ်ကောက်။
 အပ္ပမာဏော နတ္ထိ ပမာဏံ ယဿာတိ အပ္ပမာဏော။ (သမာဓိ)
 ၁။စတုဗြဟ္မဝိဟာရသမာဓိ။ ၂။မဂ္ဂဖလသမာဓိ။
 ၃။သုပ္ပဂုဏသမာဓိ။ (အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်သမာဓိ)
 ဤ၌ ၃-နံပါတ်ကိုသာယူ။
 မှတ်ချက် သရာဂစိတ်စသည်တို့၏ အရကောက်ကို ဒု-ဆင့် အင်္ဂုတ္တိုရ်အလင်းတန်း နှာ-
 ၁၁၈/၁၁၉ ၌ရှုပါ။

ဈာနသုတ် (အံ၊၃။၂၂၀)

ရူပဂတံ ရူပမေဝ ရူပဂတံ။ (ဂတ-သဒ္ဓါ အနက်မရှိတဋ္ဌော)
 ရူပဂတံ-အရ ပထဈာန်၏ မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်၊ ပထမဈာန်ကြောင့်ဖြစ်သော
 စိတ္တဇရုပ်၊ ပထမဈာန်ခဏ၌ ဖြစ်သော ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်၊ အာဟာရဇရုပ်
 တို့ကို ကောက်။
 ဝေဒနာဂတံ-စသော ပုဒ်တို့အရ ပထမဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်
 တို့ကိုကောက်။ (ကျန်ဌာနနည်းမှီသိ)
 အနတ္တတော နတ္ထိ ဧတ္ထ အတ္တာတိ အနတ္တာ။
 အဓိပ္ပာယ် လက္ခဏတ္ထယမေဝ သုခါဝဗောနေတ္ထံ ဧကာဒသဟိ ပဒေဟိ ဝိဘဇိတွာ
 ဂဟိတံ။ (အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၈)

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

တော ၁၁-တောနှင့် လက္ခဏာရေးသုံးတန် အတွဲ
အနိစ္စတော ပလောကတော-တို့ဖြင့် အနိစ္စလက္ခဏာကိုဟောသည်။
ဒုက္ခတော (ပ) အာဗာဓတော-တို့ဖြင့် ဒုက္ခလက္ခဏာကိုဟောသည်။
ပရတော သုညတော အနတ္တတော-တို့ဖြင့် အနတ္တလက္ခဏာကိုဟောသည်။

သမနုပဿတိ-အရ ဗလဝဝိပဿနာပညာ။

သော တေဟိ ဓမ္မေဟိ စိတ္တံ ပဋိဝါပေတိ-၌ တေဟိ ဓမ္မေဟိ-အရ ပထမဈာန်ခဏ၌ဖြစ်သော
ခန္ဓာငါးပါး။ စိတ္တံ-အရ ဗလဝဝိပဿနာစိတ်။

ပဋိဝါပေတိ ပတိ+ဝါ+ကာရိတ်ဏာပေ+တိ။

စိတ္တံ ဥပသံဟရတိ-၌ စိတ္တံ-အရ ဝိပဿနာစိတ်။ (န) ဝိပဿနာစိတ်နှင့်မဂ်စိတ်။

သော တေဟိ ဓမ္မေဟိ စိတ္တံ ပဋိဝါပေတိ၊ သော တေဟိ ဓမ္မေဟိ စိတ္တံ
ပဋိဝါပေတွာ အမတာယ ဓာတုယာ စိတ္တံ ဥပသံဟရတိ။ (ပ) သော
တတ္ထ ဌိတော အာသဝါနံ ခယံ ပါပုဏာတိ။

(၁)

သော-ထိုရဟန်းသည်၊ တေဟိ ဓမ္မေဟိ-ထိုခန္ဓာငါးပါးတရားတို့မှ၊ စိတ္တံ-ဗလဝ
ဝိပဿနာစိတ်ကို၊ ပဋိဝါပေတိ-(နိဗ္ဗာန်အာရုံအစွမ်းဖြင့်)ဆုတ်နစ်စေ၏။ သော-
သည်၊ တေဟိ ဓမ္မေဟိ-တို့မှ၊ စိတ္တံ-ကို၊ ပဋိဝါပေတွာ-၍၊ အမတာယ-သေခြင်း
ကင်းရာဖြစ်သော၊ ဓာတုယာ-နိဗ္ဗာန်ဓာတ်သဘော၌၊ စိတ္တံ-ဝိပဿနာစိတ်ကို၊
ဥပသံဟရတိ-ဆွဲဆောင်သွင်းပို့၏။ (ပ) သော-ထိုရဟန်းသည်၊ တတ္ထ-ထိုပထမ
ဈာန်၌၊ ဌိတော-တည်လျက်၊ (တံ ဗလဝဝိပဿနံ-ထိုအားကောင်းသောဝိပဿ
နာကို၊ ဝဗ္ဗေတွာ-တိုးပွားစေ၍) အာသဝါနံ-တို့၏၊ ခယံ-ကုန်ကြောင်းအရဟတ္တ
ဖိုလ်သို့၊ ပါပုဏာတိ-ရောက်၏။

(၂)

သော-သည်၊ တေဟိ ဓမ္မေဟိ-ယင်းသို့လက္ခဏာသုံးရပ်သို့တင်၍ ရှုမြင်အပ်
ပြီးသော ထိုပထမဈာန်သမာပတ်အတွင်းရှိ ခန္ဓာငါးပါးတရားတို့မှ၊ စိတ္တံ-ဝိပဿ
နာစိတ်ကို၊ ပဋိဝါပေတိ-(ထိုခန္ဓာငါးပါး၌ ကပ်ငြိသောဆန္ဒရှုမသော ကိလေ
သာကို ပယ်ခွါသောအားဖြင့်) ဖဲခွါစေ ကင်းလွတ်စေ၏။ (ပ) စိတ္တံ-ကို၊ ပဋိဝါ
ပေတွာ-ဖဲခွါစေပြီး၍၊ အမတာယ-သော၊ ဓာတုယာ-နိဗ္ဗာန်ဓာတ်သဘော၌၊

စိတ္တံ-ဝိပဿနာစိတ်၊မဂ်စိတ်ကို၊ ဥပသံဟရတိ-ဆွဲဆောင်သွင်းပို့၏။ (ပ) သော-
သည်၊ တတ္ထ-(လက္ခဏာသုံးရပ်ကို ရှုမှတ်အာရုံပြုသော)ထိုဝိပဿနာ၌၊ ဌိတော-
လျက်၊ (စတ္တာရော မဂ္ဂေ-လေးပါးသောမဂ်တို့ကို၊ ဘာဝေတ္တာ-အစဉ်အတိုင်းဖြစ်
ပွားစေပြီး၍) အာသဝါနံ-တို့၏၊ ခယံ-သို့၊ ပါပုဏာတိ-၏။

ဓမ္မရာဂေါ ရဉ္စတီတိ ရာဂေါ၊ ဓမ္မေ ရာဂေါ ဓမ္မရာဂေါ။

ဓမ္မ-အရ သမထ၊ဝိပဿနာ၊ ရာဂု-အရ ဆန္ဒရာဂ။

ဣဿာသော ဥသံ အသတိ ခိပတီတိ ဣဿာသော။(ဥသု-အသ+ဏ၊ ဥ-ကို ဣ-ဖြူ၊ သ-၌
ဥ-ကို အ-ဖြူ၊ သဒ္ဓေဘော်လာ၊ သ-၌ အ-ကို အာ-ပုဒ္ဓိဖြူ ပြီး)

တိဏပုရိသရူပကံ ပုရိသော ဧဝ ရူပံ ပုရိသရူပံ၊ ပုရိသရူပမေဝ ပုရိသရူပကံ၊
တိဏေန ကတံ ပုရိသရူပကံ တိဏပုရိသရူပကံ။

မတ္တိကာပုဉ္ဇေ မတ္တေန ပမာဏေန ယုတ္တာ မတ္တိကာ၊ ပုဉ္ဇတိ ရာသိ ဘဝတီတိ ပုဉ္ဇော၊
မတ္တိကာနံ ပုဉ္ဇော မတ္တိကာပုဉ္ဇော။

ဒူရေပါတီ ဒူရေ ကဏ္ဍေ ပါတေတီတိ ဒူရေပါတီ။

ဝိပဿနာစိတ်ကို နိဗ္ဗာန်သို့ ပို့ဆောင်ရာ၌

သဝန-ကြားနာခြင်း၊

ထုတိ-ချိုးမွမ်းခြင်း၊

ပရိယတ္တိ-သင်ယူခြင်း၊

ပညတ္တိ-သိစေခြင်း-၏ အစွမ်းဖြင့် "နိဗ္ဗာန်ကား သန္တ၊ ပဏိတဖြစ်ပါပေ၏" ဟု
ပြောဆိုလျက် ပို့ဆောင်သည်။

မဂ်စိတ်ကို နိဗ္ဗာန်သို့ ပို့ဆောင်ရာ၌

တိုက်ရိုက်အာရုံပြုသောအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ထိုးထွင်းသိလျက် ပို့ဆောင်သည်။

အက္ခဏဝေဓီ အက္ခဏံ ငိဇ္ဈတီတိ အက္ခဏဝေဓီ။

ဈာန် နိဿာယ ဈာနသမာပတ္တိဝီထိနှင့် ကာမဇောမနောဒွါရိက(ဗလဝဝိပဿနာ)ဝီထိပါချ။

ဣဒမေဟံ ပဋိစ္စ ပုပ္ဖံ-၌ ဧဟံ-ဟို ပုပ္ဖံ-၌စပ်၊ ဧဟံ -အရ "ပဋိစ္စမ္ပိဟံ ဘိက္ခဝေ (ပ) ဝဒါဓိ"
ဟူသောသဝိညတ္တိကဝစီဘောဒသဒ္ဓရုပ်။

ဝုတ္တံ-၌ အန္တတိအရ ဒေသနာဉာဏ်။ (သဟဇာတပြိုင်)

ဣဒံ-ကို ပဋိစ္စ၌စပ်၊ ဣဒံ-အရ ပထမဈာန်ခဏ၌ ဖြစ်သော ခန္ဓာ ၅ပါး၌
ဝိပဿနာရှုခြင်းကြောင့် ရရှိအပ်သော အရဟတ္တဖိုလ်။

(ကျန် ဌာနတို့၌နည်းမှီသိလေ)

နေဝသညာနာသညာသမာပတ္တိ မယူရခြင်းအကြောင်း

နေဝသညာဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့သည်
ဖြစ်၍ အနိစ္စစသည်ဖြင့် သုံးသပ်၍ မရကောင်းသောကြောင့် ဤ၌ မယူပါ။
အဓိပ္ပါယ် ယဒေဝ တတ္ထ ဟောတိ ဝေဒနာဂတန္တိ ဣဓ ရူပံ န ဂဟိတံ။

ကသွာ? သမတိက္ကန္တတ္တာ။

အာရုပ္ပေ ပန သဗ္ဗသောပိ ရူပံ နတ္ထိတိ တံ သန္ဓာယပိ ရူပံ န ဂဟိတံ။

အထ နေဝသညာနာသညာယတနံ ကသွာ န ဂဟိတန္တိ? သုခုမတ္တာ။ တသ္မိဒ္ဓိ
စတ္တာရောပိ အရူပက္ခန္ဓာ သုခုမာ န သမ္ပသန္ဓပဂါ။

နေဝသညာနာသညာယတနံ ပန သုခုမတ္တာ သညာသမာပတ္တိတိ န ဝုစ္စတိ။

(အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉)

သညာသမာပတ် (၇)ပါး၊ ရူပဈာန် (၄)ပါး၊ အရူပဈာန်ရှေ့(၃)ပါး ပေါင်း(၇)ပါး။

အသညာသမာပတ် (၂)ပါး နေဝသညာနာသညာသမာပတ်၊ နိရောဓသမာပတ်တို့ဖြစ်သည်။

အာနန္ဒသုတ် (အံ၊၃။၂၂၄)

ဩကာသာဓိဂမော အဓိဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ အဓိဂမော၊

ဩကာသဿ အဓိဂမော ဩကာသာဓိဂမော။

(နံ)

ဩကာသ-အရ မဂ်ဖိုလ်ချမ်းသာ၊ အဓိဂမ-အရ အောက်အရူပဈာန် သုံးပါး။

အဓိဂမနံ အဓိဂမော၊ ဩကာသဿ အဓိဂမော ဩကာသာဓိဂမော။

ဩကာသ-အရ အဓိဂမ-အရ ဩကာသာဓိဂမ-အရ အောက်အရူပဈာန်သုံးပါး။

(အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၉)

မှတ်ချက် ဒီယနိကာယ်သုတ္တန်ဒေသနာ၌--

(၁) ပထမဈာန်

(၂) စတုတ္ထဈာန်

(၃) အရဟတ္တမဂ်ကို ဩကာသာဓိဂမဟု မိန့်ဆိုထားသည်။

ဇာနတာ-အရ အနာဝရဏဉာဏ်။ ပဿတာ-အရ သမန္တစက္ခုဉာဏ်။

သောဝ နာမကာယော-အရ ကာယပသာဒရုပ်။

န ဧဝံ သညီ-၌ သညာ-အရ အောက်အရူပဈာန်သညာ- ၃ ပါးနှင့် အရဟတ္တဖိုလ်သညာ။

(တစ်သုတ်လုံးကို ရှုမျှော်ကောက်သည်)

ဉာယဿ ဉာယတိ နိစ္ဆယေန ကမတိ နိဗ္ဗာန် ဧတေနာတိ ဉာယော၊

(န) နိဗ္ဗာန် ဉာယတိ ပဋိဝိဇ္ဈိယတိ အနေနာတိ ဝါ ဉာယော။

(ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာကို ကောက်)

ဇဋိလဝါသိတာ ဇဋိလေ (ဇဋိလနဂရေ) ဝသတိတိ ဇဋိလဝါသိကာ။

အဘိနတော အဘိနမတိတိ အဘိနတော။ (အဘိ+နမ+တ) ကရိုဏ်းပုဒ်အရ ရာဂ။

န အဘိနတော-အရ အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ။

အပနတော အပနေတိတိ အပနတော။ (အပ+နိ+တ)

ကရိုဏ်းပုဒ်-အရ ဒေါသကောက်။ န အပနတော-အရ အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ။

သမာဓိ-အရ အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိကောက်။

အညာဖလော အညာ ဖလံ ယဿာတိ အညာဖလော။ (အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ)

ဧဝံ သညီ အရဟတ္တဖိုလ်သညာကို ကောက်။ (နောက်ဆုံးပိုဒ်ကို ထောက်သည်။)

မှတ်ချက် ကျန်သော ဧဝံသညီ-တို့ကိုလည်း ပါဠိတော်၌ ကြည့်၍ ခွဲခြားသိလေ။

လောကာယတိတသုတ် (အံ၊ ၃။ ၂၂၅)

လောကာယတိကာ အာယတိ ဟိတံ လောကော န ယတတိ န ဝိရူဟတိ ဧတေနာတိ

လောကာယတံ။ (လောက+န+ယတ+အ)

(န) အာယတိ ဟိတံ န ယတတိ န ဝိရူဟတိ ဧတေနာတိ အာယတံ၊

လောကဿ အာယတံ လောကာယတံ။ (ဝိတဏှကျမ်းကို ရသည်။)

လောကာယတံ ဝဒန္တိတိ လောကာယတိကာ။ (လောကာယတ+ဣက)

ဝဒန္တိတဒ္ဓိတံ၊ (ဋီကာ)

ပူရဏော ပူရေတိတိ (ပူရတိ အနေနာတိ) ပူရဏော။

ဝိပစ္စနီကဝါဒါနံ နတ္ထိ ဤတိ ဧတသ္မာတိ အနိတော၊ (န+ဤတိ၊ သရေ အန်-ဖြင့် န-ကို အန်ဖြ)

ပဋိပက္ခော အနိတော ပစ္စနိတော၊ ပစ္စနိတော ဧဝ ပစ္စနိကော၊ (တ-ကို က-ဖြ)

ဝိဝိဓော ပစ္စနိကော ဝိပစ္စနိကော၊ ဝဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ၊ ဝိပစ္စနိကော ဝါဒေါ
ဧတေသန္တိ ဝိပစ္စနိကဝါဒါ။

စတုဒ္ဓိသာ စတသော ဒိသာ စတုဒ္ဓိသာ။ (အံသမာဟာရဒိဂု၊ သတ္တမိအနက်၊ ပ-ပျှော)
ပဒဝိတိဟာရေန ဝိတိဟာရဏံ ဝိတိဟာရော၊ ပဒဿ ဝိတိဟာရော ပဒဝိတိဟာရော၊
ဒဠ္ဇဓမ္မာ ဒဠ္ဇ ထိရံ ဓနု ဧတဿာတိ ဒဠ္ဇဓန္တာ။ (ဒဠ္ဇ+ဓနု+သမာသန္တအာ)
ဒဠ္ဇဓန္တာဧဝ ဒဠ္ဇဓမ္မာ။

ဓနုဂ္ဂဟော ပဋိသတ္တုဝိဓေနတ္ထံ ဓနံ ဂဏှာတိတိ ဓနုဂ္ဂဟော။
သိက္ခိတော သိက္ခာ သဉ္ဇာတာ အဿ အတ္ထိတိ သိက္ခိတော။(တဒ္ဓိတ်)
(နဲ) အသိက္ခိတိ သိက္ခိတော။(ကိတ်)
(နဲ) သိက္ခံ ဣတော သိက္ခိတော။(သမာသံ)

ကတဟတ္ထော ကတော ဟတ္ထော ယေနာတိ ကတဟတ္ထော။
ကတူပါသနော ကတံ ရာဇကုလာဒီသု ဥပဂန္တာ အသနံ သရက္ခေပေါ ဧတေနာတိ
ကတူပါသနော။

အသနေန အဿတေ ခိပိယတေတိ အသနံ။(အသ+ယု)
သန္ဓာဝနိကာယ သန္ဓာဝိယတေ သန္ဓာဝနံ၊ (သံ+ဓာဝု+ယု၊ သံ-အနက်မဲ့)
သန္ဓာဝနံ ဧဝ သန္ဓာဝနိကာ။

အာဟံသု ငြူ+ဥံ၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌သက်။ ငြူကို အာဟပြု၍ ဥံ-ကို အံသု-ပြု။
(နဲ) ငြူ+အန္တိ၊ ငြူကို အာဟပြု၊ အန္တိ-ကို အံသု-ပြု။
ဝိသတ္ထိကံ ဝိသဉ္ဇတိတိ ဝိသတ္တာ၊(ဝိ+သဉ္ဇ+တ+အာ)
ဝိသတ္တာယေဝ ဝိသတ္တိကာ။(ဝိသတ္တ+ဣက)

လောကဿ အန္တံ အန္တရာ-၌ လောက-အရ ကာမဂုဏ်-၅ ပါး၊ အန္တ-အရ နိဗ္ဗာန်။

လောကဿ အန္တမာဂဗ္ဗ-၌ လောကဿ-အရ ကာမဂုဏ်-၅ ပါးကို ယူ။
အန္တ-အရ ပထမဈာန်ကိုယူ။(ကျန် ဌာနတို့၌ နည်းမို့သိ)

လောကဿ အန္တမာဂဗ္ဗ (ပ) ဝိသတ္တိကံ-၌ လောက-အရ ကာမဂုဏ်-၅ ပါး။
အန္တ-အရ အရဟတ္တဖိုလ်။

ဒေဝါသုရသင်္ဂါမသုတ် (အံ၊၃။၂၂၈)

ဒေဝါသုရသင်္ဂါမော ဒေဝါ စ အသုရာ စ ဒေဝါသုရာ၊ သင်္ဂါမေတိ ဧတ္တာတိ သင်္ဂါမော။

ဒေဝါသုရာနံ သင်္ဂါမော ဒေဝါသုရသင်္ဂါမော။

သမုပဗျူဠော သမုပဗျူဟိတ္တာတိ သမုပဗျူဠော။ (သံ+ဥပ+ဝိ+ဥပ+တ၊ ဟန္တေဟိ ဟော-
သုတ်ဖြင့်တကိုဟပြု၊ ဟကိုဠပြု၊ ဥ-ဟသို့ကပ်၊ နိဂ္ဂဟိတ်ကိုမပြု၊ ဝိဒ္ဓိဏ္ဏကိုယပြု၊
ဝကိုဠပြု၊ ဗျ-ဥသို့ကပ်။

(နံ) သံ+ဥပ+ဝိ+ဝဟ+တ၊ ဝဟမှဓာတ်မှဝကိုဥပြု၊ ဥ-ကိုဥဒိယပြု၊ ကြွင်းတူ)

ဘိရုတ္တာနဂတေနတာယတိ ရက္ခတိတိ တာနံ၊ (မြို့) ဘိရုနော တာနံ ဘိရုတ္တာနံ။

ဘိရုတ္တာနံ ဂတာ ဘိရုတ္တာနဂတာ။

ဘိရုတ္တာန-အရ အသုရာပြည်နှင့် တာဝတိံသာမြို့တော် (ဥပမာနာပေက္ခ)

ရူပဈာန်-၄ ပါး။ (ဥပမေယျာပေက္ခ)

အဒဿနံ ဂတော-၌ အဒဿန-အရ အရူပဈာန်သမာပတ်-၄ ပါးနှင့် အရဟတ္တဖိုလ်။

နာဂသုတ် (အံ၊၃။၂၃၀)

အာရညိကဿ အရညေ ဝသတိတိ အာရညိကော။

ဟတ္ထိကလဘာ ကလိယန္တေ ပရိမိယန္တေတိ ကလဘာ။

ဟတ္ထိ စ တေ ကလဘာ စာတိ ဟတ္ထိကလဘာ။

ဟတ္ထိစ္ဆာပါ ဆပိယတိ ရက္ခိယတိတိ ဆာပေါ၊ ဟတ္ထိ စ ပေ ဆာပါ စာတိ ဟတ္ထိစ္ဆာပါ။

ဩဘဂ္ဂေါဘဂ္ဂံ ဟေဋ္ဌာ ဘဂ္ဂိယတေတိ ဩဘဂ္ဂိ။ (အဝ+ဘန္တ+တ)

ဩဘဂ္ဂိ စ ဩဘဂ္ဂိ စ ဩဘဂ္ဂေါဘဂ္ဂိ။

သာခါဘဂီ ဘဂ္ဂိယတေတိ ဘဂီ၊ သာခါ ဘဂီ သာခါဘဂီ။

သောဏ္ဏံ သောသုတိတိ သောဏ္ဏော။ (သောသု+အ၊ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊ ကာပြု၊)ဥပမာဆင့်၊
ထီလိင်္ဂ၊ပုလ္လိင်္ဂ။ သောဏ္ဏော ဝိယာတိ သောဏ္ဏော။

ရူပဈာန်-၄၊ အရူပဈာန်-၄၊ အရဟတ္တဖိုလ်တို့ကိုကောက်။

ကန္တရံ ကေန ဥဒကေန ဒရိယတိ ပဒါလိယတိတိ ကန္တရော။ (က+ဒရ+အ)

ဂိရိဂုဟံ ဂိရိနံ ဒွိန္ဒံ ပဗ္ဗတာနံ ဂုဟာ ဂိရိဂုဟာ။

(နံ) ဂိရိဿ (ဧကသေဝ ပဗ္ဗတဿ) ဂုဟာ ဂိရိဂုဟာ။

၂၂၈

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ပရိမုခံ မုခဿ သမိပံ ပရိမုခံ။(နွာသီးဖျားနှင့် အထက်နှုတ်ခမ်း၏ အလယ်အရပ်ကိုယူ)

တပုဿသုတ် (အံ၊၃။၂၃၃)

ဒိဝါဝိဟာရာယ ဘုရားရှင်၏ အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ်။
 ဝိသဘာဂေါ သမာနော ဘာဂေါ ယဿာတိ သဘာဂံ၊ န သဘာဂံ ဝိသဘာဂံ။(လိင်္ဂဝိပလ္လာသံ)
 ကထာပါဘတံ တံ တံ အာနိသံသံ ပတ္ထေန္တေဟိ အာဘရိယတေတိ ပါဘတံ၊
 ကထာ စ သာ ပါဘတံ စာတိ ကထာပါဘတံ။
 (နံ) ကထာယ ပါဘတံ မူလံ ကထာပါဘတံ။ (ဋီ)
 အဝိတက္ကေ နတ္ထိ ဝိတက္ကော ယတ္ထာတိ အဝိတက္ကံ။ (ဒုတိယဈာန်)
 ဝိတက္က-အရ ပထမဈာန်ရှိ ဝိတက်နှင့် ဝိစာရ။
 ဝိတက္ကေသု-အရ ပထမဈာန်ရှိဝိတက်နှင့် ဝိစာရ။
 နိပ္ပိတိကော နတ္ထိ ပိတိ ယတ္ထာတိ နိပ္ပိတိကံ။ (နိ+ပိတိ+က) တတိယဈာန်ကောက်။

သမ္မာဓသုတ် (အံ၊၃။၂၄၂)

သမ္မာဓေ သုဋ္ဌ၊ ဗာတေ ပိဋ္ဌေတိတိ သမ္မာဓော။
 (နိဝရဏတရား၊ ပဉ္စလစက္ကနတ်သား-အလို)
 ဘူရိမေဓသော ဘဝတိ ဧတ္ထ ထာဝရဇင်္ဂမန္တိ ဘူရိ၊ (ဘူ+ရိ+မြေ)
 ဘူရိ ဝိယာတိ ဘူရိ၊(ပညာကောက်)
 (နံ) ဘဝတိ အဘိဘဝတိ အရိန္တိ ဘူရိ၊
 (ပညာကောက်၊ အရိ+ဘူ၊ အကို ချေ၊ ရှေ့နောက်ပြန်၊ အရိ-သဒ္ဒါ ပုံလိင်၊
 ဘူရိသည်ကား ဣကာရန်ထိလိင်)
 (နံ) ဘူသင်္ခါတေ အတ္ထေ ရမတိတိ ဘူရိ။
 (ပညာ၊ ဘူ+ရမ+ကိ+နဒါဒိဏ္ဍိ၊ ဤကာရန်ထိလိင်)
 ဘူရိ စ သာ မေဓာ စာတိ ဘူရိမေဓာ၊
 ဘူရိမေဓာ အဿ အတ္ထိတိ ဘူရိမေဓသော။(ဘူရိမေဓာ+သော(နံ)သ)
 ပဋိလိနနိသဘော ပဋိလိယတိတိ ပဋိလိနော၊(ပတိ+လိ+တ)
 ပဋိလိနော ဟုတွာ နိသဘော သေဋ္ဌော ပဋိလိနနိသဘော။

(နဲ)

ပဋိလိနာနံ နိသဘော သေဋ္ဌော ပဋိလိနနိသဘော။

(နိဒ္ဒါရဏတ္ထဆဋ္ဌိတပ္ပရိသံ)

နိပ္ပရိယာယေန ပရိယာယတိ အတ္တနော ဖလံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ပဝတ္ထတိတိ ပရိယာယော၊
န ပရိယာယော နိပ္ပရိယာယော။

ပထမဈာန်၏ သမ္မာဓ-အရ ကာမဂုဏ်-၅ ပါး။

ဒုတိယဈာန်၏ သမ္မာဓ-အရ ပထမဈာန်ရှိဝိတက်၊ ဝိစာရ။ (ပ)

အရဟတ္တမဂ်၏ သမ္မာဓ-အရ အာသဝကိလေသာတို့ကိုကောက်။

ဩကာသံ-အရ ဈာန်အားလုံးကိုကောက်။

သာဓက နိဝရဏသမ္မာဓာဘာဝေန ဟိ ဈာန် ဣမ “ဩကာသော” တိ ဝုတ္တံ။

(အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၄)

ဩကာသာဓိဂမော-အရ ရူပဈာန်-၄ ပါး၊ အရူပဈာန်- ၄ ပါး (ပရိယာယ်၊ ဥပစာ)

သာဓက ကာမသမ္မာဓဿ ဟိ အဘာဝမတ္ထေနေဝ ပဌမဇ္ဈာန် ဩကာသာဓိဂမော နာမ။
န သဗ္ဗထာ သဗ္ဗံ၊ (ပ) ဣမိနာ ဥပါယေန သဗ္ဗဝါရေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

(အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၃)

(နဲ) အရဟတ္တမဂ်ကိုကောက်။(နိပ္ပရိယာယ်၊ မုချ)

သာဓက အထ ခေါ အာသဝက္ခယော နာမ သဗ္ဗသမ္မာဓာနံ ပဟီနတ္တာ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ

ဩကာသာဓိဂမော နာမ။ (အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၃)

ကာယသက္ခိယုတံ (အံ၊၃။၂၄၄)

တဒါယတနံ တမေဝ အာယတနံ တဒါယတနံ။ ဘ။ ပဌမဈာန် (ပ) ၈။ နေဝသညာနာသညာ
ယတနဈာန် ၉။ အရဟတ္တမဂ်ပညာ။

နံ ကာယေန ဖုသိတွာ ဝိဟရတိ-၌

(၁) နံ-အရ ပ-ဈာန်အင်္ဂါ-၅ ပါး။

ကာယေန-အရ ယင်းနှင့်ယှဉ်သော ပဌမဈာန်စိတ်၊ စေတသိက် (ပ)

(၈) နံ-အရ နေဝသညာဈာန်အင်္ဂါ-၂ ပါး။

ကာယေန-အရ ယင်းနှင့်ယှဉ်သော နေဝသညာနာသညာစိတ်၊ စေတသိက်။

၂၃၀

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

- (၉) နံ-အရ အရဟတ္တမဂ်ပညာ။
ကာယေန-အရ ယင်းနှင့်ယှဉ်သောအရဟတ္တမဂ်စိတ်၊ စေတသိက်။
- ကာယသက္ခိ (၁) ကာယ-အရ ယင်းနှင့်ယှဉ်သော အရဟတ္တမဂ်စိတ်၊ စေတသိက်။
(ပဌမဇ္ဈာနသမာပဇ္ဇနဝိထိချ) (ပ)
- (၈) ကာယ-အရ နေဝသည-ဈာန်အင်္ဂါနှင့်ယှဉ်သော နေဝသည-ဈာန်စိတ်၊ စေတသိက်။ (နေဝသည-ဈာန်သမာပဇ္ဇနဝိထိချ)
- (၉) ကာယ-အရ အရဟတ္တမဂ်ပညာနှင့်ယှဉ်သော အရဟတ္တမဂ်စိတ်၊ စေတသိက်။
(အရဟတ္တမဂ်ဝိထိချ)
- မှတ်ချက် ကာယသက္ခိ-၉ ယောက်တို့တွင် ရှေ့-၈ ယောက်သည် ဥပစာ၊ နောက်ဆုံးတစ်ယောက်သည် မှချ-ဟုမှတ်။

ပညာဝိမုတ္တသုတ် (အံ၊၃။၂၄၅)

- ပညာယ စ နံ ပဇာနာတိ-၌
- (၁) နံ-အရ ပ-ဈာန်။ ပညာယ ပဇာနာတိ-အရ ဝိပဿနာပညာ (အာရမ္မဏပြိုင်) (ကျန် ဌာနတို့၌ နည်းမှီသိလေ)
- (၉) နံ-အရ အရဟတ္တမဂ်ပညာ။
ပညာယ ပဇာနာတိ-အရ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။ (အာရမ္မဏပြိုင်)
- ပညာဝိမုတ္တော ပညာယ ဝိမုတ္တော ပညာဝိမုတ္တော။
ပညာ-အရ ဝိပဿနာပညာ။ (ရှေ့ဌာန-၈ ခု အတွက်)
အရဟတ္တမဂ်ပညာ (နောက်ဆုံးဌာနအတွက်)

ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တသုတ် (အံ၊၃။၂၄၅)

- ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော ဥဘတော ဘာဂဝိမုတ္တော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော။
- (၁) ဥဘတောဘာဂ-အရ ပထမဈာန်သမာပတ်နှင့် ဝိပဿနာပညာ။ (ပ)
- (၈) နေဝသည-ဈာန်သမာပတ်နှင့် ဝိပဿနာပညာ။
- (၉) အရူပသမာပတ်-၄ပါးနှင့် အရဟတ္တမဂ်ပညာ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

၂၃၁

မှတ်ချက်

သန္နိဋ္ဌိကဓမ္မသုတ်-စသောသုတ်တို့၌ သင်္ဂဟပရမတ်အရကောက်ပုံကို ဆိုခဲ့ပြီး
သုတ်တို့၌ လာသော အရကောက်ပုံနည်းကို မှီး၍ သိကြလေ။

ပထမပဏ္ဏာသကော သမတ္ထော။

=====

ဒုတိယပဏ္ဍာသံက

သတိပဋ္ဌာနဝဂ်

သိက္ခာဒုဗ္ဗလျာသုတ် (အံ၊ ၃။ ၂၅၀)

သိက္ခာဒုဗ္ဗလျာနိ နတ္ထိ ဗလံ ယဿာတိ ဒုဗ္ဗလော၊ ဒုဗ္ဗလဿ ဘာဝေါ ဒုဗ္ဗလျံ၊

သိက္ခာယ ဒုဗ္ဗလျံ သိက္ခာဒုဗ္ဗလျံ၊

သိက္ခာဒုဗ္ဗလျံ ကရောန္တိတိ သိက္ခာဒုဗ္ဗလျာနိ။

ကရဏနောက်ပုဒ်ကြော (နံ) ကရောန္တိတဒ္ဓိတ်။

သတိပဋ္ဌာနံ (၁) ဌာတိတိ ဌာနံ၊ ဘုသံ (အနုပဝိသိတာ) ဌာနံ ပဋ္ဌာနံ၊

(နံ) ပဋ္ဌာတိတိ ပဋ္ဌာနံ၊ (သတိ-ကိုသာ ကောက်)

သတိယေဝ ပဋ္ဌာနံ သတိပဋ္ဌာနံ။

(၂) ပတိဋ္ဌာတိ အသ္မိန္တိ ပဋ္ဌာနံ၊ (သတိ၏ အာရုံ ကာယစသည်ကို ကောက်)

သတိယာ ပဋ္ဌာနံ သတိပဋ္ဌာနံ။ (ဆဋ္ဌိတပျရိသံ)

(၃) ပဋ္ဌပေတဗ္ဗံ ပဝတ္တယိတဗ္ဗန္တိ ပဋ္ဌာနံ၊

(သတ္တဝါတို့၏ ချစ်ခြင်းမုန်းခြင်းကို လွန်မြောက်မှုကို ကောက်)

သတိယာ ပဋ္ဌာနံ သတိပဋ္ဌာနံ။ (တတိယာတပျရိသံ)(ဇူ ၂။ ၂၇၇-၈)

မှတ်ချက်။

။ အံ၊ ဇီကာ၊ ၃။ ၂၉၉-၌ အာရမ္မဏေ ဩက္ကန္တိတာ ဥပဋ္ဌာတိတိ ဥပဋ္ဌာနံ၊ သတိ ဧဝ ဥပဋ္ဌာနံ သတိပဋ္ဌာနံ-ဟု ပြုထား၏။ ထိုအလို သတိ+ဥပဋ္ဌာနံ-ဟု ခွဲ၍ ဥ-ကို ချေလိုက်ရုံသာ။

ဂတိသုတ်(အံ၊ ၃။ ၂၅၁)

ဂတိယော

သုကတဒုက္ကဋကမ္မဝသေန ဂန္တဗ္ဗာ ဥပပဇ္ဇိတဗ္ဗာတိ ဂတိယော။

(လောကီဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ၊ ကဋတ္တာရုပ်)

သက္ကာယဒိဋ္ဌိ

သန္တော ကာယော သက္ကာယော၊ သက္ကာယေ ဒိဋ္ဌိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ။

နဝကနိပါတာ နိဋ္ဌိတာ

=====

ဒသကနိပါတ်

ပထမပဏ္ဏာသက

အာနိသံသဝဂ်

ကိမတ္ထိယသုတ်(အံ၊ ၃။ ၂၅၇)

ကိမတ္ထိယာနိ ကာရဏေန အရိယတိ ပဝတ္တိယတိတိ အတ္ထော၊ (ပယောဇနတ္ထ)
ကော အတ္ထော ကိမတ္ထော၊ (ကိ+အတ္ထ)
ကိမတ္ထော ဒေတေသံ အတ္ထိတိ ကိမတ္ထိယာနိ။ (သီလာနိ)

ကုသလာနိ အနဝဇ္ဇအနက်ဟော။

အဝိပ္ပဋိသာရတ္တာနိ သရဏံ စိန္တနံ သာရော၊
ပဋိစ္စ သာရော ပဋိသာရော(ကုက္ကုစ္စ)
ဝိရူပံ ပဋိသာရော ဝိပ္ပဋိသာရော၊ (ကုက္ကုစ္စ)
န ဝိပ္ပဋိသာရော အဝိပ္ပဋိသာရော(မဟာကုသောမနဿ)
အဝိပ္ပဋိသာရော အတ္ထော ဒေတေသန္တိ အဝိပ္ပဋိသာရတ္တာနိ။

ပါမောဇ္ဇတ္ထော ပမောဒနံ ပမောဒေါ၊ ပမောဒေါဇဝ ပါမောဇ္ဇံ (ပမောဒ+ဏျ)
(နံ) ပမောဒတိတိ ပမောဒေါ (ပုဂ္ဂိုလ်)၊ ပမောဒဿ ဘာဝေါ ပါမောဇ္ဇံ၊
ပါမောဇ္ဇံ အတ္ထော ဒေတေသန္တိ ပါမောဇ္ဇတ္ထော။ (အဝိပ္ပဋိသာရ)

ပိတတ္ထံ ပိတိ အတ္ထော ယဿာတိ ပိတတ္ထံ။ (ပါမောဇ္ဇံ)

ပဿဒ္ဓတ္ထာ ပဿဒ္ဓိ အတ္ထော ယဿာတိ ပဿဒ္ဓတ္ထာ။ (ပိတိ)

သမာဓတ္ထံ သမာဓိ အတ္ထော ယဿာတိ သမာဓတ္ထံ။ (သုခံ)

ယထာဘူတဘူဏဒဿနံ ယော ယော ဘူတော ယထာဘူတံ၊ (ဝိစ္စတ္ထုအဗျယ်ဘော)

(နံ) ဘူတဿ အနုရူပံ ယထာဘူတံ(ဆဋ္ဌိအဗျယ်ဘော)

ဉာဏသင်္ခါတံ ဒဿနံ ဉာဏဒဿနံ၊

ယထာဘူတံ ဉာဏဒဿနံ ယထာဘူတဉာဏဒဿနံ။

တရုဏဝိပဿနာဉာဏ်(၄)ပါး

- (၁) နာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်(ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ)
- (၂) ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် (ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ)
- (၃) သမ္ပဿနဉာဏ်(မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ)
- (၄)မဂ္ဂါမဂ္ဂဝဝတ္ထာနဉာဏ် (မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ)
- (အံ၊ဆက္ကနိပါတ်ဋီကာအဖွင့်)

နိဗ္ဗိဒါဝိရာဂေါ နိဗ္ဗိန္ဒတိ ဧတာယာတိ နိဗ္ဗိဒါ။ (ဗလဝဝိပဿနာ)
 ဝိရုဇ္ဇတိ အရိယော သင်္ခါရတော ဧတေနာတိ ဝိရာဂေါ။
 နိဗ္ဗိဒါ စ ဝိရာဂေါ ဓာတိ နိဗ္ဗိဒါဝိရာဂေါ။ (သမာဟာရဒ္ဒနံ၊ ပုလ္လိင်)

ဗလဝဝိပဿနာဉာဏ်(၄)ပါး

၁။ ဘယတူပဋ္ဌာနဉာဏ် ၂။ အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ် ၃။ မုစ္ဆိတုကမ္ပတာဉာဏ်
 ၄။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်။(ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ)

အဂ္ဂါယ ပရေန္တိ

အဂ္ဂ-အရ အရဟတ္တဖိုလ်၊
 ပရာ+ဏ္ဍ+အ+အန္တိ။ (နံ) ပရ+ဏ္ဍ+အ+အန္တိ။ (မဟာကုသိုလ်သီလဝိရတီ)

စေတနာကရဏီယသုတ် (အံ၊၃။၂၅၈)

ဓမ္မတာ ဓမ္မော ယေဝ ဓမ္မတာ (တာပစ္စည်း သွတ္တ)
 နိဗ္ဗိန္ဒဿ နိဗ္ဗိန္ဒတိတိ နိဗ္ဗိန္ဒော (နိ+ဝိဒ+တ) ဗလဝဝိပဿနာကောက်။
 ဝိရတ္တဿ ဝိရုဇ္ဇတိတိ ဝိရတ္တော၊ (ဝိ+ရုဇ+တ) အရိယာမဂ်။
 ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနံ ဝိမုတ္တိ စ ဉာဏဒဿနံ စ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနံ။

(အရဟတ္တဖိုလ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်)

အပါရာ

ပါရေတိ သက္ကောတိ သံသာရဒုက္ခသန္တာပံ သမေတုန္တိ ပါရံ(ပါရ+အ)
 (နံ) ပဂတာ သံသာရစက္ကဿ အရာ ဧတသ္မာတိ ပါရံ၊ (ပ+အရ၊ ပဥမိဗဟုဗ္ဗိဟိ)
 နည်းနှစ်ပါးလုံးအရ နိဗ္ဗာန်ကိုပင် ကောက်။

မှတ်ချက်။

။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၀၅-၌ သံသာရမဟောယဿ ပရတီရဘာဝတော ယော နံ အဓိဂစ္ဆတိ၊
 တံ ပါရေတိ ဂမေတိတိ ပါရံ၊ နိဗ္ဗာန်-ဟု ပြုထားသည်။
 နတ္ထိ ပါရံ ဧတ္တာတိ အပါရံ။ (သံသရာ)
 တေဘူမကသင်္ခါရ-ကောက်။ (အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၅)

ဓမ္မာ ဓမ္မေ အဘိသန္ဓေန္တိ ဓမ္မာ-အရ သီလ၊အဝိပုဋိသာရ၊ပါမောဇ္ဇ၊ပီတိ၊ပဿဒ္ဓိ၊ သုခ၊သမာဓိ၊
ယထာဘူတဉာဏဒဿန၊ နိဗ္ဗိဒါဝိရာဂ-ဟူသောအကြောင်းတရားတို့ကိုရ၍
ဓမ္မေ-အရ အဝိပုဋိသာရ၊ ပါမောဇ္ဇ၊ ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ၊ သုခ၊ သမာဓိ၊ ယထာဘူတ
ဉာဏဒဿန၊နိဗ္ဗိဒါဝိရာဂ၊ဝိပုတ္တိဉာဏဒဿန-ဟူသောအကျိုးတရားတို့ကိုရသည်။

ပထမဥပနိသသုတ် (အံ၊၃။၂၅၉)

အဓိပ္ပါယ် စတုတ္ထပဉ္စမေသု ဒ္ဓိဟိ ထေရေဟိ ကထိတဘာဝေါဝ ဝိသေသော။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၂၈၇)

သမာဓိသုတ် (အံ၊၃။၂၆၂)

သမာဓိ-အရ နိဗ္ဗာန်ကို သန္တ၊ ပဏိတစသည်ဖြင့် အာရုံပြု ဝင်စားအပ်သော သဝိတက္က
ပဌမဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဖလသမာပတ်သမာဓိ။

ပထဝီသည် ပထဝီတိ ဥပ္ပန္နာ သညာ ပထဝီသညာ၊
ပထဝီသညာ အဿ အတ္ထိတိ ပထဝီသည်။

ဣဓ လောကေ-အရ ပစ္စုပ္ပန်လောက၌ ဖြစ်သော စတုက္က၊ ပဉ္စကဈာန်။

ဝေံသည် ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ဖလသမာပတ်(၄)ပါးကောက်(ဋီ)
(သည် စ ပန အဿ-အရ လည်း နည်းတူကောက်။)

သာဓက သဗ္ဗမ္မေတံ ဖလသမာပတ္တိသမာဓိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၈)

သာရိပုတ္တသုတ် (အံ၊၃။၂၆၃)

သမာဓိ-အရ သဝိတက္ကပဌမဈာန်နှင့်ယှဉ်သော အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ။

တတ္ထာဟံ တထာရူပံ သမာဓိံ သမာပဇ္ဇိ-အရ သဝိတက္ကပထမဈာန်နှင့်ယှဉ်သော အရဟတ္တ
ဖိုလ်သမာပတ်။

အညာဝ သညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-အရ သဝိတက္ကပဌမဈာန်နှင့်ယှဉ်သော အရဟတ္တဖိုလ်သညာ။

ဘဝနိရောဓော နိရုဇ္ဈတိ ဧတ္ထာတိ နိရောဓော၊ ဘဝဿ နိရောဓော ဘဝနိရောဓော (နိဗ္ဗာန်)
သည် သညာ အဿ အတ္ထိကံ သညာ၊ (သညာ+တ္တိ)။

သဝိတက္ကပဌမဈာန်နှင့်ယှဉ်သော အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ်သညာ။

အစိံ အစိယတေ ပူဇိယတေတိ အစိံ (အစု+ဣ၊ နပုလ္လိင်၊ ဣကာရန္တ)

သန္တဝိမောက္ခသုတ် (အံ၊၃။၂၆၅)

သန္တအဓိပ္ပါယ်
ဝိမောက္ခာ

အာရမ္မဏသန္တာယပိ အင်္ဂသန္တာယပိ သန္တာ။
ပစ္စနိကဓမ္မေဟိ ဝိမောက္ခန္တိတိ ဝိမောက္ခာ။
(နံ) အာရမ္မဏေ ဝိမုစ္ဆန္တိ အဓိမုစ္ဆန္တိတိ ဝိမောက္ခာ။

ရူပေ-အရ
အာရုပ္ပါ

ရူပဈာန်-၁၅ ပါး။
အရူပေ ဘဝါ အာရုပ္ပါ။ (အရူပဈာန်)

တေ စ ကာယေန ဖုသိတွာ-၌ တေ-အရ အရူပဈာန်အင်္ဂါ-၂ ပါး။

ကာယေန ဖုသိတွာ-အရ ယင်းဈာန်အင်္ဂါနှင့်ယှဉ်သော အရူပဈာန်စိတ်, စေ။

နာထဝဂ်

သေနာသနသုတ် (အံ၊၃။၂၆၈)

မှတ်ချက်

အပ္ပါဗာဓော-စသည်တို့၏ ဝစနတ္ထ-စသည်ကို ဒု-ဆင့် အင်္ဂုတ္တုရ်အလင်းတန်း
နာ-၁၅၃ ၌ ရှုလေ။

အသဋ္ဌော
အမာယာဝီ

သဋ္ဌယတိ န သမ္မာ ဘာသတိတိ သဋ္ဌော၊ န သဋ္ဌော အသဋ္ဌော။
မေတိ ပရိမေတိတိ မာယာ၊ (နံ) မယဿ အယံ မာယာ၊
မာယာ အဿ အတ္ထိတိ မာယာဝီ၊ န မာယာဝီ အမာယာဝီ။

အဓိပ္ပါယ်

ဝတ္ထာလီသဉ္စသဘမတ္ထေ ပန ပဒေသေ ဝသတံ ဒူရာသန္နဒေါသဝိမုတ္တံ စ ဂမနာ
ဂမနသမ္ပန္နံ နာမ ဟောတိ။ (အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၉)

အဓိပ္ပါယ်

ဧတ္ထ စ နာတိဒူရံ နာစွာသန္တံ ဂမနာဂမနသမ္ပန္နန္တိ ဧကံ အင်္ဂါ၊ ဒိဝါ အပ္ပါကိဏ္ဍံ
ရတ္တိ အပ္ပသဒ္ဓံ အပ္ပနိစ္ဆေသန္တိ ဧကံ၊ အပ္ပသမမကသဝါတာသပသရီသပသမ္ပ
ဿန္တိ ဧကံ၊ တသ္မိံ ခေါ ပန သေနာသနေ ဝိဟရန္တဿ (ပ) ပရိက္ခရာတိ ဧကံ။
တသ္မိံ ခေါ ပန သေနာသနေ ထေရာ (ပ) ကင်္ခီ ပဋိင်္ဂနောဒေန္တိတိ ဧကံ၊ ဧဝံ
ပဉ္စ အင်္ဂါနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနံ။(အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၇)

ဆောင်

မဝေ၊ နိး၊ မော၊ မရောလူရှင်၊ မှတ်၊ ခြင်ပါးနည်း၊ ပစ္စည်း၊ မိတ်ဆွေ၊ ရလွယ်လေ
ငါးထွေကျောင်းအင်္ဂါ။

ထေရာ

ထိရာ သိလာဒိဂုဏာ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ထေရာ (ထိရ+ဏ)
(နံ) ထိရံ ထိရဘာဝံ အာပူဇန္တိတိ ထေရာ (ထိရ+ဏ)

ပဉ္စင်သုတ် (အံ၊၃။၂၆၉)

ပဉ္စင်ဝိပုဟိနော ပဉ္စ အင်္ဂါနိ ပဉ္စင်၊ ဝိပုဟိယိတ္ထာတိ ဝိပုဟိနံ။
 ပဉ္စင် ဝိပုဟိနံ ယေနာတိ ပဉ္စင်ဝိပုဟိနော။
 ပဉ္စင်-အရ နိဝရဏတရားငါးပါး။

ကေဝလိ ကေဝလံ ကေဝလဘာဝေါ အဿ အတ္ထိတိ ကေဝလိ။
 ဝုသိတဝါ အဝုသိတံ ဝုသိတဝါ။ (ဝသ+တဝန္တ။ ကိတ်) (နံ) ဝသိယိတ္ထာတိ ဝုသိတံ။
 (မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ) ဝုသိတံ အဿ အတ္ထိတိ ဝုသိတဝါ။ (ဝုသိတ+ဝန္တ။ တဒ္ဓိတံ)

အသေခေနေ သီလက္ခန္ဓေန-အရ အရဟတ္တဖိုလ်ဝိရတိ။
 သမာဓိက္ခန္ဓေန-အရ အရဟတ္တဖိုလ်ရှိသမာဓိ။
 ပညာက္ခန္ဓေန-အရ အရဟတ္တဖိုလ်ရှိပညာ။
 ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓေန-အရ အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်၊ ဝိရတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာကြဉ် စေ-၃၁။

သံယောဇနသုတ် (အံ၊၃။၂၆၉)

ဩရဗ္ဗာဂိယာနိ ဘဇန္တိတိ ဘာဂိယာနိ (ဘဇ+ဏျ။ ဣ-လာ)။ ဩရံ ဘာဂိယာနိ ဩရဗ္ဗာဂိယာနိ
 (နံ) ဩရံ ဘာဂေါ ဩရဗ္ဗာဂေါ။
 ဩရဗ္ဗာဂဿ ဟိတာနိ ဩရဗ္ဗာဂိယာနိ (ဩရဗ္ဗာ-ဣယ)

စေတောဒိလသုတ် (အံ၊၃။၂၇၀)

စေတောဒိလာ ဒိလယတိ ထဒ္ဓဘာဝံ အာပရူတိ ဧတေဟိတိ ဒိလာ။
 စေတသော ဒိလာ စေတောဒိလာ။
 စေတော-အရ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်နှင့် ဒေါသမူစိတ်။
 ဒိလ-အရ ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်နှင့် ဒေါသစေတသိက်။

ကင်္ခတိ-အရ ဒုဗ္ဗလဝိစိကိစ္ဆာ။
 ဝိစိကိစ္ဆတိ-အရ မဂ္ဂိမဝိစိကိစ္ဆာ။
 နာဓိမုစ္စတိ-အရ ဗလဝဝိစိကိစ္ဆာ။
 န သမ္ပသိဒတိ-အရ ဝိစိကိစ္ဆာအားလုံး။
 စေတသောဝိနိဗန္ဓာ ပဝတ္တိတုံ အပ္ပဒါနဝသေန ဝိနိဗန္ဓန္တိတိ ဝိနိဗန္ဓာ (လောဘ)

စေတသော ဝိနိဗန္ဓာ စေတောဝိနိဗန္ဓာ။

စေတသော-အရ ကုသိုလ်စိတ်- ၂၁ ပါး။

ဝဏ္ဏနှင့် အာဘာအထူး အရောင်သေကို ဝဏ္ဏ၊ အရောင်ရှင်ကို အာဘာ၊ ဤသို့ထူးပါသည်။

အပ္ပမာဒသုတ် (အံ၊၃။၂၇၃)

အပ္ပမာဒမူလကာ အပ္ပမာဒေါ မူလံ ဧတေသန္တိ အပ္ပမာဒမူလကာ။

အပ္ပမာဒသမောသရဏာ သမောသရန္တိ ဧတ္ထာတိ သမောသရဏော၊ အပ္ပမာဒေါ သမောသရဏော ဧတေသန္တိ အပ္ပမာဒသမောသရဏာ။

အဓိပ္ပာယ် စတုဘူမကကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် အပ္ပမာဒသည် ကုသိုလ်တရားတို့တွင် အမြတ်ဆုံးဖြစ်သည်။(အံ၊၄၊၃။၂၈၉)

ဇင်္ဂလာနံ ဇလတိ သန္တတိတိ ဇလံ၊ ဇလံ ဂလတိ ဧတ္ထာတိ ဇင်္ဂလော၊ (ဇလ+ဂလ+အ) (နံ) ဇလေန ဂလန္တိ ဧတ္ထာတိ ဇင်္ဂလော(ဇလ+ဂလ+အ၊ လချေ၊ နိဂ္ဂဟိတ်လား၊ ဝဂ္ဂန္တပြု။)

(နံ) ဝေဝံ ဇဝံ ဂလတိ ဟာယတိ ဧတ္ထာတိ ဇင်္ဂလော၊ (ဇဝ+ဂလ+အ၊ ဝကိုချေ၊ နိဂ္ဂဟိတ်လား၊ ဝဂ္ဂန္တပြု။ ပြီး။

ဇင်္ဂလေ စရန္တိတိ ဇင်္ဂလော၊ (ဇင်္ဂလ+အ၊ စရန္တိတဒ္ဒိတ်၊ ပုလ္လိင်)

ပဒဇာတာနိ ပဒါနိ ယေဝ ဇာတာနိ ပဒဇာတာနိ (အဝဇာရဏ) (နံ) ပဒါနိယေဝ ပဒဇာတာနိ။(တဋ္ဌော)

ဂေါပါနသိယော ဝံ ဝဿောဒကံ ပိဝန္တိ ဝိနာသယန္တိတိ ဂေါပါနာနိ၊ ဂေါပါနာနိ သိနောန္တိ ဗန္ဓန္တိ ဧတ္ထာတိ ဂေါပါနသိ။

ကာဠာနုသာရိယံ ကာဠဝဏ္ဏံ အနုဿရတိ သီလေနာတိ ကာဠာနုသာရိ။ ကာဠာနုသာရိ ဧဝ ကာဠာနုသာရိယံ (နပုလ္လိင်)

ဝဿိကံ ဝဿေ ဝဿကာလေ ပုပ္ဖံ ဝဿိကံ(ဝဿ+ဣက)

လောဟိတစန္ဒနံ စန္ဒယတိ ခိလာဒယတိ သုခံ ဥပ္ပါဒေတိတိ စန္ဒနံ၊ (စဒိ+ယု၊ ကာလေဝဏ္ဏမာနာ ကိဏေ ဣာဒယော-၌ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့်သက်၊)

လောဟိတံ စန္ဒနံ လောဟိတစန္ဒနံ။

ဝိဂတဝလာဟကော ဝါရိ ဝဟတိတိ ဝလာဟကော။

(ဝါရိ+ဝဟ+ဏှ။ ဝါရိ-ကို ဝပြ။ ဝါဟကံ ဌံ ဝကို လပြ။
ဝါရိ-သဒ္ဒါ ဣကာရန္တ နပုလ္လိင်)

ဝိဂတော ဝလာဟကော ဧတ္ထာတိ ဝိဂတဝလာဟကော။

အာဒိစ္စော

အယံတဗ္ဗောတိ ဣစ္စော။

အာဒိကပ္ပိကေဟိ ဣစ္စော ဥပဂန္တဗ္ဗောတိ အာဒိစ္စော၊ (အာဒိကပ္ပိက+ဣစ္စ။
တေသု-ဖြင့် ကပ္ပိကဗျေ၊ တတိယာတုပ္ပရိသိ)

(န) အဒိတိယာ ပုတ္တော အာဒိစ္စော၊ (အဒိတိ+ဏှ။ တဒ္ဒိတ်)

(န) အာ ဘုသော ဒိပ္ပတိတိ အာဒိစ္စော(အာ+ဒိပ+တ၊ ပကိုစပြ။ ကိတ်)

နဘံ

နတ္ထိ ဘူမိ ဧတ္ထာတိ နဘံ (န+ဘူမိ)

(နဲ) န ဘဝတိ ဧတ္ထ ကိပ္ပိပိ ဝတ္ထူတိ နဘံ။(န+ဘူ+အ)

(နဲ) န ဘာယန္တိ ပက္ခိနော ဧတ္ထာတိ နဘံ၊ (န+ဘိ+အ)

အာဟုနေယျသုတ် (အံ၊၃။ ၂၇၄)

အဓိပ္ပာယ်

ဂေါတြဘူတိ သိခါပတ္တဝိပဿနာဘူတေန နိဗ္ဗာနာရမ္မဏေန ဂေါတြဘူဉာဏေန
သမန္နာဂတော။(အံ၊၄၊၃။ ၂၉၀)

ပထမနာထသုတ် (အံ၊၃။ ၂၇၅)

သနာထာ

ဤ၌ နာထသဒ္ဒါ ရူဠိအနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကပုဒ်ဖြစ်သည်။

သဟ နာထေဟိ ယေ တုမေ ဝတ္တန္တိတိ သနာထာ။

နာထ-အရ ဆွေမျိုးတည်းဟူသော အားထားရာကိုယူ။(၄)

(နဲ) ဓမ္မေန နာထတိ ဤသတိ အဘိဘဝတိတိ နာထော၊ (နာထ+အ)

နိပ္ပန္နပါဠိပဒိက။ သဟ နာထေဟိ ယေ တုမေ ဝတ္တန္တိတိ သနာထာ။(၆)

နာထကရဏာ

နာထံ နာထဘာဝံ ကရောန္တိတိ နာထကရဏာ။

ကလျာဏမိတ္တော

မေတ္တာ ဧတဿ အတ္ထိတိ မိတ္တော၊ ကလျာဏော မိတ္တော ဧတဿာတိ
ကလျာဏမိတ္တော။

ကလျာဏသမ္ပဝင်္ဂော

ကလျာဏေသု သမ္ပဝင်္ဂော ကလျာဏသမ္ပဝင်္ဂော။

သုဝစော

သုခေန ဝတ္တဗ္ဗောတိ သုဝစော။(၄) (နဲ) သုခံ ဝစော ဧတသ္မိန္တိ သုဝစော(၆)

- ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟီ ပဒက္ခိဏံ ဂဏှာတိတိ ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟီ (သျှ)
လက်ယားဘက်အနေးထားဖြင့် နာယူသည်။(သဒ္ဒတ္ထ)
- ဥစ္စကမ္မနှင့် အဝစကမ္မအထူး ဥစ္စကမ္မံ နာမ စိဝရဿ-ကရဏံ ရရနံ စေတိယေ သုဓာကမ္မံ
ဥပေါသထာဂါရစေတိယယရဗောဓိယရေသု ကံတ္တဗ္ဗကမ္မံ ဧဝမာဒိ။
အဝစကမ္မံ နာမ ပါဒဓောဝနမက္ခန္ဓာဒီနိ ခုဒ္ဒကကမ္မံ။(အံ၊ဋ၊၃။၂၉၁)
- တတြုပါယာယ တတြ တတြ ဥပေတိတိ တတြုပါယာ။
(နံ) တတြ တံတြ ကမ္မေ ဘာဝေတဗ္ဗာ သာဝေတဗ္ဗာ ဥပါယာ တတြုပါယာ။
ပညာကိုကောက်ပါ။
- ဓမ္မကာမော ကာမိယတေ ကာမော၊ ဓမ္မေ အဿ ကာမော သိနေဟောတိ ဓမ္မကာမော။
(ဋ) ဘိန္နာဓိကရဏဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိ။ (ရ) ဗျဓိကရဏဗဟိရတ္ထဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ(ဋီ)
- ကာမအရ မဟာကုရုံကုသလစ္ဆန္ဒ။ (ဋ)
(နံ) ကာမေတဗ္ဗော ပိယာယိတဗ္ဗောတိ ကာမော။
ဓမ္မော ကာမော အဿာတိ ဓမ္မကာမော။(တုလျာဓိကရဏဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိ)
- ကာမောဋ္ဌိ ကမု-အရ ကုသလစ္ဆန္ဒကိုကောက်။ဏပစ္စည်းအရ ဘုရားဟောပိဋကတ်တရား။
ပိယသမုဒါဟာရော သမုဒါဟရဏံ ကထနံ သမုဒါဟာရော၊ ပိယာယိတဗ္ဗောတိ ပိယော။
ပိယော သမုဒါဟာရော ဧတဿာတိ ပိယသမုဒါဟာရော။
- သမုဒါဟာရ-အရဒေသနာဉာဏံ၊ ပိ-ဓာတ်အရ တရားဟောသူ တရားနာသူတို့၏ သန္တာန်၌
ဖြစ်သောသဒ္ဓါ၊ ဆန္ဒပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကု။
- အဘိဓမ္မေ အဓိကော (အဘိဝိသိဋ္ဌော) ဓမ္မော အဘိဓမ္မော၊ ဓမ္မော စ အဘိဓမ္မော စ
အဘိဓမ္မော(ဧကဒေသသရူပေကသေသတဒ္ဓိတ်)
ဓမ္မ-အရ သုတ္တန်ပိဋကတ်ဓမ္မ၊ အဘိဓမ္မ-အရ ဓမ္မသင်္ဂဏီစသောအဘိဓမ္မာ(၇)ကျမ်း
(နံ) နိဗ္ဗာနဓမ္မဿ အဘိမုခေါ ဓမ္မော အဘိဓမ္မော၊
ဓမ္မော စ အဘိဓမ္မော စ အဘိဓမ္မော။
ဓမ္မအရ-သုတ္တန်၊အဘိဓမ္မာ။ အဘိဓမ္မအရ-မဂ်၊ဖိုလ်။
- အဘိဝိနယေ အဓိကော အဘိဝိသိဋ္ဌော ဝိနယော အဘိဝိနယော။
ဝိနယော စ အဘိဝိနယော စ အဘိဝိနယော။

ဝိနယ-အရ ဥဘတောဝိဘင်း။

အဘိဝိနယ-အရ ခန္ဓကနှင့်ပရိဝါရ။

(န) အဘိဝိသေသတော ကိလေသေ ဝိနေတိတိ အဘိဝိနယော၊

ဝိနယော စ အဘိဝိနယော စ အဘိဝိနယော။

ဝိနယအရ-ဝိနည်းပိဋကတ်။

အဘိဝိနယအရ-ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း သိက္ခာသုံးပါးနှင့်ဝိဝဋ္ဌနိဿိတဖြစ်
သော သမထဝိပဿနာ။

ကုသလေသု ဓမ္မေသု နိမိတ်အနက်၊ သုဝိဘတ်။ စတုဘူမကကုသိုလ်။

ဒုတိယနာထသုတ် (အံ၊၃။၂၇၆)

ထေရာနုကမ္ပိတဿ ထေရေဟိ အနုကမ္ပိတော ထေရာနုကမ္ပိတော။

ကမ္ပဓာတ်အရ-မဟာကု၊ ကြိရုံမေတ္တာ၊ ကရုဏာ။

ပထမအရိယာဝါသသုတ် (အံ၊၃။၂၇၉)

အရိယာဝါသာ အာဝသန္တိ နိဿာယ ဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ အာဝါသာ၊ အရိယာနံ ဧဝ အာဝါသာ
အရိယာဝါသာ။ အရိယပုဒ်အရ-ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသအားဖြင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကိုယူ
အာဝါသအရ-အရိယာဝါသတရားဆယ်ပါးကိုယူ။

စတုရာပသေနော အပဿီယန္တေတိ အပသေေနာနိ၊

စတ္တာရိ အပသေေနာနိ ယဿာတိ စတုရာပသေနော။

မှတ်ချက်

ကျန် ပုဒ်တို့၏ သဒ္ဓါ၊ သင်္ဂဟတို့ကို ဒု-ဆင့် အင်္ဂုတ္တိုရ်အလင်းတန်း နှာ-၃၂/၃
တို့၌ ရှုလေ။

ဒုတိယအရိယာဝါသသုတ် (အံ၊၃။၂၈၀)

ကမ္မာသဓမ္မံ ကမ္မာသော ပါဒေါ ယဿာတိ ကမ္မာသော၊ (ကမ္မာသ+ပါဒ၊ ပါဒ-နောက်ပုဒ်
ကျေ) ဒမိတဗ္ဗောတိ ဒမ္မော၊ (ဒမု+ဏျ)

ကမ္မာသော ဒမ္မော ဧတ္ထာတိ ကမ္မာသဓမ္မော။ (ဒ-ကို ဓပြု)

ဒမုဓာတ်အရ- ကရုဏာပြုငှာန်းသောမဟာကြိညသံစိတ္တုပ္ပါဒ်။

(န) ကမ္မာသော ဓမ္မော ဧတ္ထာတိ ကမ္မာသဓမ္မော။

ဓမ္မအရ-ငါးပါးသီလကိုကောက်။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ကမ္မာသဓမ္မေ-ဟု သတ္တမိဝိဘတ်ဖြင့် မဆိုရခြင်းအကြောင်း

ကမ္မာသဓမ္မမည်သောနိဂုံး၌ မြတ်စွာဘုရားသီတင်းသုံးဘို့ရာ ကျောင်းသီးခြား မရှိသောကြောင့် ကုရူနံ ကမ္မာသဓမ္မေ နာမ နိဂမေ-ဟု သတ္တမိဝိဘတ်ဖြင့်မ ဆိုပါ။

နိဂ္ဂဟိတန္တ နပုလ္လိင်ဖြင့် ခေါ်ဆိုရခြင်းအကြောင်း

ကမ္မာသဓမ္မောဟု ဩကာဇ္ဇပုလ္လိင်ဖြင့်ပါဠိရှိသင့်သော်လည်း ဒေဝဒဟမည်သော နိဂုံးကို နိဂ္ဂဟိတန္တနပုလ္လိင်ဖြင့် ဒေဝဒဟံ-ဟု ခေါ်ဆိုရိုးအစဉ်အလာရှိသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း ထိုဒေသခေါ်ဝေါ်ရိုးအစဉ်အလာအရ ကမ္မာသဓမ္မံ-ဟု နပုလ္လိင်ဖြင့် ထားသည်။

သမဝယသဋ္ဌေသနော သဋ္ဌာ ဒေသနာ သဋ္ဌေသနာ၊ နတ္ထိ ဝယော ဧတာသန္တိ အဝယာ။

အဝယာ သဋ္ဌေသနာ အဝယသဋ္ဌေသနာ။

သမ္မာ အဝယသဋ္ဌေသနာ ယဿာတိ သမဝယသဋ္ဌေသနော။(အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၂)

ရာဂါ စိတ္တံ ဝိမုတ္တံ ဟောတိ-အရ အရဟတ္တမဂ်စိတ်။

ဒေါသာ စိတ္တံ ဝိမုတ္တံ ဟောတိ-အရ အနာဂါမိမဂ်စိတ်။

မောဟာ စိတ္တံ ဝိမုတ္တံ ဟောတိ-အရ အရဟတ္တမဂ်စိတ်။

သာဓက ရာဂါ စိတ္တံ ဝိမုတ္တန္တိ အာဒိဟိ မဂ္ဂဿ ကိစ္စနိပ္ပတ္တိ ကထိတာ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၂)

ရာဂေါ မေ ပဟိနော (ပ) ပလာနာတိ-အရ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။

သာဓက ရာဂေါ မေ ပဟိနောတိ အာဒိဟိ ပစ္စဝေက္ခဏာဖလံ ကထိတံ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၂)

ပစ္စဝေက္ခဏာဖလံ ကထိတန္တိ ပစ္စဝေက္ခဏမုခေခ အရိယဖလံ ကထိတံ။
အဓိဂတေ ဟိ အဂ္ဂဖလေ သဗ္ဗသော ရာဂါဒီနံ အနုပ္ပါဒဓမ္မတံ ပလာနာတိ။
တဉ္စ ပလာနနံ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏန္တိ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂)

မဟာဝဂ်

သီဟနာဒသုတ် (အံ၊၃။၂၈၂)

သီဟော သဟတီတိ သီဟော။ (သဟ+အ) (နံ) ဟိသတီတိ သီဟော။ (ဟိသ+အ)

(နံ) သံဝိဇ္ဇမာနာ ဤဟာ ယဿာတိ သီဟော။

(သံ+ဤဟာ၊ ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိ၊ ခြင်္သေ့မင်း)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

သီဟော ဝိယာတိ သီဟော။ (မြတ်စွာဘုရား)

(နံ) သဗ္ဗာနိ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌာနိ သဟတိတိ သီဟော။

(နံ) သဗ္ဗပရပ္ပဝါဒေ ဟိသတိတိ သီဟော။ (မြတ်စွာဘုရား)

သီဟနာဒေါ သီဟော စ သော နာဒေါစာတိ သီဟနာဒေါ။ (သီဟ-သဒ္ဓါ သေဋ္ဌအနက်ဟော)

သီဟဿ နာဒေါ သီဟနာဒေါ။ သီဟနာဒေါ ဝိယာတိ သီဟနာဒေါ။

(သီဟ-သဒ္ဓါ ခြင်္သေ့အနက်ဟော)

သီဟနာဒသ္မိံ ပထမာအနက်၊ သ္မိဝိဘတ်သက်။ နိဒ္ဒါရဏေ စ-ဌံ စ-သဒ္ဓါ။ (နံ) သမ္ပဒါနေ စ-ဌံ စသဒ္ဓါ။

တထာဂတဗလ္လာနိ တထာဂတဿေဝ ဗလ္လာနိ တထာဂတဗလ္လာနိ။ (နံ) တထာ အာဂတာနိ

တထာဂတာနိ။ တထာဂတာနိ ဗလ္လာနိ တထာဂတဗလ္လာနိ။

အာသဘံ သဗ္ဗညုတပဋိဇာနနဝသေန အာသန္တိ အဘိမုခံ ဂစ္ဆန္တိ အဋ္ဌသု ဝါ ပရိသာသု

ဥပသင်္ဂမန္တိတိ အာသဘာ။ (ရှေးဘုရား) အာသဘာနံ ဣဒံ အာသဘံ။ (သဗ္ဗညု

တဉာဏ်) (နံ) ဥသဘဿ ဣဒံ အာသဘံ။ (နွားလားဥသဘာနိင်မြို့စွာရပ်တည်

ခြင်း) အာသဘံ ဝိယာတိ အာသဘံ။ (သဗ္ဗညုတဉာဏ်)

သဗ္ဗတ္ထဂါမိနိ ဂါမေတိတိ ဂါမိနိ၊ သဗ္ဗတ္ထ ဂါမိနိ သဗ္ဗတ္ထဂါမိနိ။

နာနာဓိမုတ္တိကတံ နာနာ အဓိမုတ္တိ ယေသန္တိ နာနာဓိမုတ္တိကာ။

နာနာဓိမုတ္တိကာနံ ဘာဝေါ နာနာဓိမုတ္တိကတာ။

ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တံ ပရာနိ စ အပရာနိ စ ပရောပရာနိ ၊ (ပရ+အပရ၊ အကိုဩပြု။)

ပရောပရာနံ ဘာဝေါ ပရောပရိယံ၊ (ပရောပရ+ဧျ)

ပရောပရိယမေဝ ပရောပရိယတ္တံ၊ (တ္ထ-သုတ္ထ)

ဣန္ဒြိယာနံ ပရောပရိယတ္တံ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တံ။

ဉာဏ်တော်နှစ်ပါးအထူး

ဒသဗလဉာဏ်ကို သကသကင်္ဂစွဲမေဝ ဇာနာတိ၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ် ပာမိံ တပေသာ

အဝသေသမ္ပိ ဇာနာတိ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၉၇)

ဈာနဝိမောက္ခသမာဓိသမာပတ္တိနံ - ဈာနအရ-ရူပစွာန်လေးပါး။

- သမာဓိအရ ဝိမောက္ခအရ-ရူပီ ပါပါနိ ပဿတိ-စသော ဝိမောက္ခရူပိပါး။
- (၁) သဝိတက္ကသဝိစာရသမာဓိ (ပထမဈာန်သမာဓိ၊ စတုတ္ထပဉ္စကနည်း)၊
- (၂) အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တသမာဓိ(ဒုတိယဈာန်သမာဓိ၊ ပဉ္စကနည်း)
- (၃) အဝိတက္ကအဝိစာရသမာဓိ (တ, စ, ပဉ္စမဈာန်သမာဓိ၊ စတုတ္ထ, ပဉ္စကနည်း)
- သမာပတ္တိ-အရ အနုပုဗ္ဗသမာပတ် ၉-ပါး။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၇) (အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၇)
- သံကိလေသံ သံကိလေသေတိ ဧတေနာတိ သံကိလေသော။
- ဝေါဒါနံ ဝေါဒါယတိ ဧတေနာတိ ဝေါဒါနံ။
- ဝုဋ္ဌာနံ ဝုဋ္ဌဟတိ ဧတေနာတိ ဝုဋ္ဌာနံ။
- (ဘဝင်နှင့်အနာဂါမိဖိုလ်,အရဟတ္တဖိုလ်ကောက်)
- သာဓက ဘဝင်ေန ပန သဗ္ဗဇ္ဈာနေဟိ ဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ ဖလသမာပတ္တိယာ နိရောဓသမာ
- ပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၇)

အဓိဝုတ္တိပဒသုတ် (အံ၊၃။၂၈၅)

- အဓိဝုတ္တိပဒါနံ ဝတ္တတိ ပဝတ္တတိတိ ဝုတ္တိ၊ ဝစနမတ္တမေဝ အဓိကာရံ ကတွာ ပဝတ္တံ အဓိဝုတ္တိ၊
- (အဗျယိဘော) နာမပညတ်ကိုရ၏။
- အဓိဝုတ္တိနံ ပဒါနိ အဓိဝုတ္တိပဒါနိ။
- (နာမပညတ်၏တည်ရာ ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်)
- (နံ) ဝုစ္စတေတိ ဝုတ္တိ၊ (ဝစ+တိ) နာမပညတ်။
- ဥပရိ ဝုတ္တိ အဓိဝုတ္တိ။ (အဓိ+ဝုတ္တိ) သတ္တမိတပ္ပုရိသံ။ နာမပညတ်ကိုပင်ရသည်။
- အဓိဝုတ္တိနံ ပဒါနိ အဓိဝုတ္တိပဒါနိ။ အရကောက်တူ။
- (နံ) ဘူတံ အတ္ထံ အဘိဘဝိတွာ ဝုတ္တိ အဓိဝုတ္တိ၊ (ကတ္ထုသာဓန) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကောက်။
- အဓိဝုတ္တိနံ ပဒါနိ အဓိဝုတ္တိပဒါနိ။ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့၏ ဝေါဟာရစကားများ)
- ယေ တေ အာနန္ဒ ဓမ္မာအရ- ဒသဗလဉာဏ်,သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့ကိုကောက်။
- အဓိပ္ပာယ် အတိတဗုဒ္ဓိပိ ဟိ ဧတေ ဓမ္မေ ကထယိသု၊ အနာဂတာပိ ဧတေယေဝ ကထ
- ယိသန္တိ၊ တသ္မာ ခန္ဓာဒယော အဓိဝုတ္တိပဒါနိ နာမ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉)
- တတ္ထ တတ္ထ ယထာဘူတဉာဏဒဿနံ အရ- သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကောက်။

အနုတ္တရီယံ နတ္ထိ ဥတ္တရံ ယဿာတိ အနုတ္တရံ
 အနုတ္တရမေဝ အနုတ္တရီယံ။ (ယထာဘူတသဗ္ဗညုတဉာဏ်)
 စာစပ် ဧတံ-ကို အနုတ္တရီယံ-၌ တုလျှတ်,လိင်္ဂိတံအဖြစ်ဖြင့်စပ်။
 အဓိပ္ပါယ် ဒသဗလဉာဏမ္ပိ ဟိ တတ္ထ တတ္ထ ယထာဘူတဉာဏမေဝ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၉၉)

ကာယသုတ် (အံ၊၃။၂၈၇)

အဓိပ္ပါယ် ဣမသ္မိံ သုတ္တေ သဟ ဝိပဿနာယ မဂ္ဂေါ ကထိတော။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၀၀)
 ကာယေနအရ ကာယဝိညတ်။ (နံ) ကာယသုစရိက် မဟာကုသိုလ်။
 ပညာယ ဒိသ္မာအရ ဝိပဿနာပညာ,မဂ်ပညာ။
 ဥပနာဟော ပုဗ္ဗကာလိကံ ကောဓံ ဥပနယုတိ ဗန္ဓတီတိ ဥပနာဟော။ (အပရကာလိကကောဓ)
 မက္ခော မက္ခေတီတိ မက္ခော။ (ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်)
 ဥပဝါသဿ ဥပဝသတီတိ ဥပဝါသော။ (ဥပ+ဝသ+ဏ)
 ပါပိကာ ပါပါ ဧဝ ပါပိကာ။ (ပါပ+သုတ္တ-ဣက+အာ)

မဟာစုန္ဒသုတ် (အံ၊၃။၂၈၉)

ဉာဏဝါဒံ ဇာနာမိတိ ဉာဏော၊ ဝဒီယတေတိ ဝါဒေါ၊ ဉာဏောတိ ဝါဒေါ ဉာဏဝါဒေ။
 ဉာဏအရ-အရဟတ္တမဂ်,ဖိုလ်ဉာဏ်။ ဝါဒအရ-သင်္ဃညတ္တိကဝစိဘောဒသဒ္ဓရုပ်။
 ဇာနာမိမံ ဓမ္မံ-၌ ဣန္ဒြိယံ ဓမ္မံ-အရ နိဗ္ဗာန်။ ဇာနာမိ-အရ အရဟတ္တမဂ်,ဖိုလ်။ (အာရမ္မဏုပ္ပါဒ်)
 ဓနဝါဝါဒံ ဓနံ အဿ အတ္ထိပိ ဓနဝါ။ (ဓန+ဝန္တ) ဓနဝါတိ ဝါဒေါ ဓနဝါဝါဒေါ။

ကသိဏသုတ် (အံ၊၃။၂၉၃)

ကသိဏာယတနာနိအာယတန္တိ ဧတ္ထာတိ အာယတနာနိ၊ (ခေတ္တအနက်၊ အဓိဋ္ဌာနအနက်၊ ကာရဏ
 အနက်ဟော) ကသိဏာနိ အာယတနာနိ ကသိဏာယတနာနိ။
 အာယတန၌ ယတအရ-ကသိဏဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်(ရူပဈာန်ငါးပါး,ဟူလို)။
 ယု-ပစ္စည်းအရ ကသိုဏ်းပညတ်အာရုံ။ (အာရမ္မဏ ၁-ပစ္စည်း)
 ကသိဏသဒ္ဓါ သကလ(အလုံးစုံဟူသော) အနက်ကိုဟော။
 အဒ္ဓယံ န ဒ္ဓယံ အဒ္ဓယံ။
 အဓိပ္ပါယ် အဒ္ဓယန္တိ ဣဒံ ပန ဧကဿ အညဘာဝါနုပဂမနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၀၀)

ကာဠိသုတ် (အံ၊၃။၂၉၃)

ကုမာရိပဉ္စေသု ကုမာရိနံ ပဉ္စာ ကုမာရိပဉ္စာ။ ကုမာရိအရ-မာရိနတ်သွီးတော်။
 ပိယသာတရူပံ ပိယာယိတဗ္ဗန္တိ ပိယံ၊ သာယိတဗ္ဗန္တိ သာတံ၊ ပိယဉ္စ သာတဉ္စ ပိယသာတံ၊
 ပိယသာတံ ရူပံ ယသာတီ ပိယသာတရူပံ။
 ပိယသာတရူပံအရ-လောကီစိတ်၊စေတသိက်၊ရုပ်။ (မုချ) (အာရုံ)
 ရာဂစသောကိလေသာ။ (ကာရဏူပစာ) (အာရမ္မဏိက)

ပထဝီကသိကာသမာပတ္တိပရမတာ

ပထဝီကသိကာသမာပတ္တိယာ ပရမံ ပထဝီကသိကာသမာပတ္တိပရမံ။
 ပထဝီကသိကာသမာပတ္တိပရမမေဝ ပထဝီကသိကာသမာပတ္တိပရမတာ။

အတ္တဿ ပတ္တိံ ဟဒယဿ သန္တိ-တို့ အရ အရဟတ္တဖိုလ်ကိုကောက်(အံ၊၄၊၃၀၁)
 သေန အရ ရာဂစသော ကိလေသာကိုကောက်၊

အတ္တဿ ပတ္တိံ-စသော ဂါထာ၏ အဓိပ္ပါယ်

မြတ်စွာဘုရားသည် ကသိကာဗျာန်သမာပတ်တို့၏ မြင့်မြတ်သော အပိုင်းအခြား
 ကို ထူးကဲသော ပညာဖြင့် သိတော်မူ၍ ထိုကသိကာဗျာန်သမာပတ်၌ သာယာ
 သော သမုဒယသစ္စာကိုလည်းကောင်း၊ ထိုကသိကာဗျာန်သမာပတ်ဟူသော ဒုက္ခ
 သစ္စာကိုလည်းကောင်း၊ ထိုဒုက္ခ၊ သမုဒယတို့မှ ထွက်မြောက်ရာ နိရောဓသစ္စာ
 ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုနိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း မဂ္ဂသစ္စာကိုလည်းကောင်း
 ထိုးထွင်းသိမြင်တော်မူခြင်းကြောင့် အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အကျိုးစီးပွားသို့
 ရောက်ခြင်း စိတ်နှလုံး၏ ငြိမ်းအေးခြင်းဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြပါသည်။

ပထမမဟာပညာသုတ် (အံ၊၃။၂၉၅)

သမ္မာယံသန္တိ သံ+ပ+ဣ (ဉာဏဂတိအနက်)+ဧက+သန္တိ။ ဣကို ဧပြ၊ ဧကို အာယပြ၊
 ဣလာ၊ ဧကေျ၊ (နံ) သံ+ပဒ+ဧက+သန္တိ။ ဒကိုယပြ၊
 အဓိပ္ပါယ် ဧဟေဓမ္မေတိ ဣမိနာ ဥဒ္ဓေသော ဒသိတော၊ ကတမသ္မိံ ဧကဓမ္မေတိ ဣမိနာ
 ပညော ဒသိတော၊ သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာတိ ဣဒံ ပနေက္က ဝေယျာ
 ကရဏံ။ (အံ၊၄၊၃၀၂)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

အာဟာရဋ္ဌိတိကာ အာဟာရတိ အတ္တနော ဖလန္တိ အာဟာရော၊ (အကြောင်းတရား)
 တိဋ္ဌနံ ဌိတိ၊ အာဟာရတော ဌိတိ ဧတေသန္တိ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ။
 (ဘိန္နာဓိကရဏဆဋ္ဌိဗဟုဋ္ဌိဟိ) (၄)
 (နဲ) တိဋ္ဌတိ ဧတေနာတိ ဌိတိ၊ (အကြောင်းတရား)
 အာဟာရော ဌိတိ ဧတေသန္တိ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ။
 (တုလျာဓိကရဏဆဋ္ဌိဗဟုဋ္ဌိဟိ) (၆)

အာဟာရ (၂) မျိုး မုချအာဟာရ (ကဗဠိကာရာဟာရ-စသော လေးပါး)
 ဥပစာဟာရ (ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းဖြစ်သော လောကီကု၊ အကုစေတနာ)
 (၁။ နိပ္ပရိယာဟာရ ၂။ ပစ္စယာဟာရ-ဟုလည်း နာမည်တစ်မျိုးစီဖြင့် ခေါ်ကြ
 သေးသည်)

ဘုံနှင့် အတွဲ
 ၁။ ကာမဘုံသားတို့၌ မုချအာဟာရလေးပါး၊ ဥပစာဟာရ ရနိုင်သည်။
 ၂။ အသညသတ်မှတစ်ပါးသော ရူပ၊ အရူပဗြဟ္မာတို့၌ နာမ်အာဟာရသုံးပါးနှင့်
 ဥပစာဟာရ ရနိုင်သည်။
 ၃။ အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့၌ ပဋိသန္ဓေအကြောင်းကံဟူသော ဥပစာဟာရတစ်
 မျိုးသာရနိုင်သည်။

ငရဲသားတို့၌ ကဗဠိကာရာဟာရ ရနိုင်ခြင်းအကြောင်း
 ငရဲသားတို့သည် မိမိတို့၏ တံတွေးကို ပူပူလောင်လောင်ဖြင့် ဒုက္ခခံ၍ မျိုးချလိုက်
 လျှင် ထိုတံတွေးသည် ငရဲဘုံသားများအတွက် အာဟာရကိစ္စကို ပြီးစေနိုင်သည်။
 ထို့ကြောင့် ငရဲသားတို့၌လည်း ကဗဠိကာရာဟာရ ရနိုင်ပါသည်။

သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ-အရ သစ္စာဖွဲ့ပုံ
 ၁။ ကဗဠိကာရာဟာရ-စသော အာဟာရလေးပါးနှင့် ပစ္စယာဟာရသည် ဒုက္ခ
 သစ္စာ။
 ၂။ အာဟာရဖြစ်ကြောင်း ပုရိမတဏှာသည် သမုဒယသစ္စာ။
 ၃။ အာဟာရနှင့်ဖြစ်ကြောင်းတဏှာတို့ မဖြစ်ရာနိဗ္ဗာန်သည် နိရောဓသစ္စာ။
 ၄။ ယင်းနိဗ္ဗာန်ကို သိတတ်သောပညာသည် မဂ္ဂသစ္စာ။

ဒုတိယမဟာပဉ္စာသုတ် (အံ၊၃။၃၀၀)

ကဇင်္ဂလကာ ကဇင်္ဂလာယံ ဝသန္တိတိ ကဇင်္ဂလကာ။
 မဟာပဉ္စေသု မဟန္တအတ္ထပရိဂ္ဂါဟကာ ပဉ္စာ မဟာပဉ္စာ။
 ဧသော စေဝ တဿ အတ္ထော-ဟု မိန့်ရခြင်းအကြောင်း

အာဟာရလေးပါးကို ပိုင်းခြားသိလျှင် သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးကို ဖြစ်ပွားစေပြီးဖြစ်၏။ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးကို ဖြစ်ပွားစေပြီးဖြစ်လျှင်လည်း အာဟာရလေးပါးကို ပိုင်ခြား သိမြင်ပြီးဖြစ်တော့၏။ ထိုကြောင့် ဒေသနာဝိလာသနည်းအားဖြင့် "သဒ္ဓါသာ ကွဲ၍ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကား အတူတူပင်" ဖြစ်တော့၏။ ဣန္ဒြေငါးပါးစသည်တို့ကို အဖြေထုတ်ရာ၌လည်း ဤနည်းအတိုင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့် ဧသော စေဝ တဿ အတ္ထော- ဟု မိန့်တော်မူခြင်းဖြစ်သည်။

ပထမကောသလသုတ် (အံ၊၃။၃၀၃)

ဟီနသ္မိ ဟာယန္တိတိ ဟီနာ၊ (ယုတ်နိမ့်သောပုဂ္ဂိုလ်)
 ဟီနာနံ အယံ ဟီနော (ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်)
 ဘန္တိ ဘာ+အ+အန္တိ။ (နံ) ဘာ+ကာ-ဇော+အန္တိ။
 ယံ သတ္တမိအနက်၊ သြကာသအနက်၊ အံဝိဘတ်။

အာဘဿရသံဝတ္တနိကာ အာဘဿရေ သံဝတ္တန္တိတိ အာဘဿရသံဝတ္တနာ။
 အာဘဿရသံဝတ္တနာ ဧဝ အာဘဿရသံဝတ္တနိကာ။

မနောမယာ ဈာနမနေန နိဗ္ဗတ္တာ မနောမယာ၊ (မန+မယ) မန-အရ ဒု၊ တဈာန်ကုသိုလ်စိတ်။
 မယ-အရ ဒု၊ တဈာန်ဝိပါက်ပဋိသန္ဓေ။

ပီတိဘက္ခာ ဘက္ခိတဗ္ဗာတိ ဘက္ခာ၊ ပီတိ ဘက္ခာ ယေသန္တိ ပီတိဘက္ခာ။
 (ဒု၊ တ-ဈာန်ရှိပီတိကောက်၊ ပဉ္စကနည်း)

သယံပဘာ သယံ ပဘာ ယေသန္တိ သယံပဘာ၊ (အလုတ္တသမာသံ)
 (သယံ-သည် နိပါတ်ပုဒ်တည်း)

အန္တလိက္ခေစရာ ဣက္ခာယ အန္တရံ၊ အန္တလိက္ခေ။
 အန္တလိက္ခေ စရန္တိတိ အန္တလိက္ခေစရာ။ (အလုတ္တသမာသံ)

သုဘဋ္ဌာယိနော သောဘနာ ဘာ ပဘာ ဧတေသုတိ သုဘာ၊
 သုဘေသု တိဋ္ဌန္တိတိ သုဘဋ္ဌာယိနော။ (သုဘာ+ဋ္ဌာ+ဏီ)

စိရံ ဒီယမဒ္ဓါနံ စိရံ-သည် ကြိုယာဝိသေသန၊ ဒီယမဒ္ဓါနံ-သည် အစွန္တသံယောဂ။
ဥမာပုပ္ဖံ ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ နီလပဘံ မုဉ္ဇမာနံ ပုပ္ဖတိ ဝိကဿတီတိ ဥမာပုပ္ဖံ။

(ဥပုဗ္ဗ မုစဓာတ်+ပုပ္ဖဓာတ်) (အပါဒါန်- ၂၅၂)

(နံ) ဥမာ-သည် ဥ+မာ-ဓာတ်+အ+အာ။

ဗာရာဏသေယျကံ ဗာရာဏသီယံ ဥပုဉ္ဇံ ဗာရာဏသေယျကံ။(ဗာရာဏသီ+ဧကေယျ+သ္မတ္ထက)
ဥဘတောဘာဂဝိမဋ္ဌံ ဝိမဇ္ဇတီတိ ဝိမဋ္ဌံ(ဝိ+မဇ္ဇ+တ၊ ဘု၊စု)

ဥဘတောဘာဂေသု ဝိမဋ္ဌံ ဥဘတောဘာဂဝိမဋ္ဌံ။

ကဏိကာရပုပ္ဖံ အဂန္ဓပုပ္ဖတယ အတ္တာနံ ကနိဋ္ဌံ ကရောတီတိ ကဏိကာရော၊

(ကနိဋ္ဌ+ကရ+ဏ၊ ဌ-ကိုချေ)

ကဏိကာရော ဧဝ ပုပ္ဖံ ကဏိကာရပုပ္ဖံ။

ဗန္ဓုဇီဝကပုပ္ဖံ ဇီဝတီတိ ဇီဝကော (ဇီဝ+ဏ္ဍ)၊ ဗန္ဓတီတိ ဗန္ဓု(ဗန္ဓ+ဥ)၊

ဗန္ဓု ဧဝ ဇီဝကော ဗန္ဓုဇီဝကော။

ဩသဓိတာရကာ အန္ဓကာရံ ဥသေန္တိ ဒဟန္တိ ဝိနာသေန္တိတိ ဩသာ၊(ဥသ+ဏ၊ပုံလိင်၊ အရောင်ဟော)

ဩသာ ဧတ္ထ ဓိယန္တိ ပတိဋ္ဌဟန္တိတိ ဩသဓိ၊ (ဩသ+ဓာ+ဏ္ဍ၊ ထိလိင်၊ ဣကာရန္တ)

ဩသဓိ ဧဝ တာရကာ ဩသဓိတာရကာ။

ရှေ့ပုဒ်မှ ဓာတ်ကိုယူ၍ ဂိုဏ်းစဉ် ဥသတိ၊ ဩသတိ၊ ဥဏတိ၊ ဥသ္မာတိ။ (ဘူဝါဒိ၊ ကိယာဒိဂိုဏ်း)

ဗာဟိရကာနံ ဗဟိ ဇာတာ ဗာဟိရာ၊ ဗာဟိရာ ဧဝ ဗာဟိရကာ။

ပရမတ္ထဝိသုဒ္ဓိံ ပရမော အတ္ထော ပရမတ္ထော၊ ပရမတ္ထော ဝိသုဒ္ဓိံ ပရမတ္ထဝိသုဒ္ဓိံ။

နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်ကောကံ။

အဓိပ္ပာယ် အာကိဉ္ဇညာယတနဉ္စိ ဝိပဿနာပဒဋ္ဌာနတ္တာ အဂ္ဂံ နာမ ဇာတ် နေဝသညာ-

နာသညာယတနံ ဒီယာယုကတ္တာ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅)

တတ္ထ ဘဂဝါ ပဌမဇ္ဈာနေန ကာမာနံ ပရိညံ ပညာပေတိ၊ အရူပါဝစရေဟိ

ရူပါနံ ပရိညံ ပညာပေတိ၊ အနုပါဒါနိဋ္ဌာနေန ဝေဒနာနံ ပရိညံ ပညာပေတိ၊

နိဋ္ဌာနဉ္စိ သဗ္ဗဝေဒယိတပုဟာနတ္တာ ဝေဒနာနံ ပရိညာ နာမ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၅)

ပရမဒိဋ္ဌဓမ္မနိဋ္ဌာနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ နိဋ္ဌာနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဋ္ဌာနံ၊ ပရမံ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဋ္ဌာနံ ပရမဒိဋ္ဌဓမ္မနိဋ္ဌာနံ။

ဝါဒိ ဝဒတိ သီလေနာတိ ဝါဒိ။(ဝဒ+တသီလဏီ)

အဓိပ္ပာယ် ဣဒံ ပန သုတ္တံ ကထေန္တော ဘဂဝါ အနဘိရတိပိဋိတာနိ ပဉ္စဘိက္ခုသတာနိ

ဒိသ္မာ တေသံ အနဘိရတိဝိနောဒနတ္တံ ကထေသိ။(အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၅)

ဒုတိယကောသလသုတ် (အံ၊၃။၃၀၇)

ဥယျောဓိကာ ဥဂ္ဂန္ဓာ ယုဇ္ဈတိ ဧတာယာတိ ဥယျောဓိကာ။
 (နံ) ဥဂ္ဂန္ဓာ ယုဇ္ဈနံ ဥယျောဓော၊ ဥယျောဓော ဧဝ ဥယျောဓိကာ။
 လဒ္ဓါဓိပ္ပါယော အဓိပ္ပေတဇ္ဇောတိ အဓိပ္ပါယော၊ (လောဘမူဒေါသမူရိံ ဆန္ဒ)
 လဒ္ဓေါ အဓိပ္ပါယော ယေနာတိ လဒ္ဓါဓိပ္ပါယော။

ယာဝတိကံ ယာဝတာ ဧတ္ထ အတ္ထိတိ ယာဝတိကာ။
 ပတ္တိကောဝ ပတတိတိ ပတ္တိ (ပတ+ဣ၊တ-လာ)၊
 (နံ) ပဒေန အတတိတိ ပတ္တိ(ပဒ+အတ+ဣ၊ အချေ၊ ဒကို တပြု)
 ပတ္တိယေဝ ပတ္တိကော။

ဒဿနကာမာ ဒဿနံ ကာမေမာတိ ဒဿနကာမာ။
 သံဝုတဒ္ဓါရော သံဝုတံ ဒ္ဓါရံ ဧတ္ထာတိ သံဝုတဒ္ဓါရော။
 အာလိန္တံ အာလိ သခါ ဣန္ဒော ဧတ္ထာတိ အာလိန္တံ။ (အလိ+ဣန္ဒ၊ သတ္တမိဗဟုဇ္ဇိဟိ)
 အဂ္ဂဋံ အာကောဋေသိ ဝီရိယပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်။
 ဝိဝရိ ဘဂဝါ ဒ္ဓါရံ ကြိယာပုဒ်အရ ကာယဝိညတ္တိသမုဒ္ဓာပကမနောဒ္ဓါရိက မဟာကရုဏာ
 ပြဋ္ဌာန်းသော (ဝီရိယ) မဟာကြိညသံစိတ္တုပ္ပါဒ်။
 (နံ) ဣဒ္ဓိဝိခကြိယာအဘိညာဉ်ကောက်၊ (ပေါက်မြိုင်)
 အဓိပ္ပါယ် မြတ်စွာဘုရားသည် ထ၍ တံခါးမဖွင့်သော်လည်း 'ပွင့်စေသတည်း'ဟု
 လက်တော်ကို ဆန့်တန်းတော်မူသည့်အတွက် ဘုရားရှင်၏ စိတ်တော်ကြောင့်
 သာ တံခါးပွင့်သည်ဖြစ်သောကြောင့် 'ဝိဝရိ ဘဂဝါ ဒ္ဓါရံ'ဟု ပါဠိတော်၌ ဆိုသည်။

ပရမနိပစ္စကာရံ နိပတနံ နိပစ္စံ (နိ+ပတ+ဣ)၊ ပရမံ နိပစ္စံ ပရမနိပစ္စံ၊ ကရဏံ ကာရော၊
 ပရမနိပစ္စဿ ကာရော ပရမနိပစ္စကာရော။

မေတ္တာပဟာရံ ဥပဟရဏံ ပူဇနံ ဥပဟာရော၊
 မေတ္တာယ သမ္ပယုက္ကာ၊ ဥပဟာရော မေတ္တာပဟာရော။
 မေတ္တာ-အရ ကောသလမင်း၏ မဟာကုရိ မေတ္တာ၊
 ဥပဟာရ-အရ ကောသလမင်း၏ ယင်းမေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော ကာယကံ၊ ဝစီကံ-
 ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။

ကတဝေဒိတံ ကရိယိတ္တာတိ ကတံ၊ ကတံ ဝိဒတိ ဇာနာတိတိ ကတဝေဒိ၊
ကတဝေဒိနော ဘာဝေါ ကတဝေဒိတာ။

ပတိဋ္ဌာပိတာ ပတိဋ္ဌာပေတိတံ ပတိဋ္ဌာပိတာ၊ (ပတိ+ဋ္ဌာ+ဏာပေ+တု)
ကလျာဏဓမ္မတာယ ကလျာဏော ဓမ္မော ကလျာဏဓမ္မော၊
ကလျာဏဓမ္မော ဧဝ ကလျာဏဓမ္မတာ။ (တာ-ပဋ္ဌည်းသုတ္တ)
တာယံ ကလျာဏဓမ္မတာယ။ (သ္မိ-ကို အာယပြု)
(ဝိပဿနာအရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ကောက်)

ဝုဒ္ဓသီလေ ဝုဒ္ဓိယိတ္တာတိ ဝုဒ္ဓံ၊ ဝုဒ္ဓံ သီလံ ယဿာတိ ဝုဒ္ဓသီလော။
အရညဝနပတ္တာနိ ပတိဋ္ဌဟန္တိ ဝိဝေကကာမာ ဧတ္တာတိ ပတ္တာနိ၊ ဝနေသု ပတ္တာနိ ဝနပတ္တာနိ။
အရညလက္ခဏပတ္တာနိ ဝနပတ္တာနိ အရညဝနပတ္တာနိ။

ဥပါလိဝဂ်

ဥပါလိသုတ် (အံ၊၃။၃၁၁)

အတ္ထဝသံ အတ္ထောယေဝ အတ္ထဝသော။
(အတ္ထ-သဒ္ဒါ ကာရုဏတ္ထ၊ ဝသ-သဒ္ဒါ အနက်နဲ့ တဇ္ဇော)
(နံ) အတ္ထော ဖလံ တဒဓိနဝုတ္တိတာယ ဝသော ဧတဿာတိ အတ္ထဝသော။(ဗဟုဗ္ဗိဟိ)
(နံ) အတ္ထောယေဝ ဝသော အတ္ထဝသော။
(အတ္ထ-သဒ္ဒါ ဟိတ-ဝုဒ္ဓိအနက်ဟော၊ ဝသ-သဒ္ဒါ ဝိသေသအနက်ဟော)
သံယသုဋ္ဌုတာယ သုဋ္ဌု ဘာဝေါ သုဋ္ဌုတာ၊ သံယဿ သုဋ္ဌုတာ သံယသုဋ္ဌုတာ။
သမ္ပရာယိကာနံ သမ္ပရေတဇ္ဇောတိ သမ္ပရာယော (တမလွန်နွေဝင်းပါး)၊
သမ္ပရာယေ ဘဝါ သမ္ပရာယိကာ။

ဥဗ္ဘာဟိကသုတ် (အံ၊၃။၃၁၂)

ဥဗ္ဘာဟိကာယ ဥဗ္ဘဟန္တံ ဥဗ္ဘရဏံ ဥဗ္ဘာဟိကာ၊(ဥ+ဝဟ+ဏျ+အာ၊ ယ-ကို က-ပြု)
(နံ) ဥဗ္ဘဟန္တိ ဝိယောဇေန္တိ ဧတာယာတိ ဥဗ္ဘာဟိကာ(သံယသမ္ပုတိရဏိ)
အနုဗျဉ္ဇနသော အနု အနု ဗျဉ္ဇယတိ ပကာသေတိတိ အနုဗျဉ္ဇနံ။
အတ္ထပစ္စတ္ထိကေ ဝိဝါဒသင်္ခါတေ အတ္ထေ ပစ္စတ္ထိကာ အတ္ထပစ္စတ္ထိကာ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ပဌမအာနန္ဒသုတ် (အံ၊၃။၃၁၅)

ကပ္ပဋ္ဌိကံ အာယုကပ္ပံ တိဋ္ဌတိ ဧတေနာတိ ကပ္ပဋ္ဌိကံ၊ (အကုသိုလ်)
 အာပါယိကော အပါယံ ဂမိဿတိတိ အာပါယိကော။
 နေရယိကော နိရယေ နိဗ္ဗတ္တိဿတိတိ နေရယိကော။

ဒုတိယဝိဝါဒမူလသုတ် (အံ၊၃။၃၁၇)

သာဝသေသံ သဟ အဝသေသေဟိ သီလေဟိ ယာ ဝတ္ထတိတိ သာဝသေသာ။
 (သဟ+အဝသေသ) ထိလိင်၊ ပါရာဇိကမှ တစ်ပါးသော အာပတ်ခြောက်ပုံ
 ရသည်။
 အဝသေသ-အရ ကြွင်းကျန်သော သီလသိက္ခာ။
 အနဝသေသံ နတ္ထိ အဝသေသာနိ သီလာနိ ဧတိဿန္တိ အနဝသေသာ။
 (ပါရာဇိကလေးပါး ရသည်။)

ကုသိနာရသုတ် (အံ၊၃။၃၁၈)

ဗလိဟရဏေ ဗလန္တိ ပူဇေန္တိ ဧတေနာတိ ဗလိ၊ (ဗလ-ပူဇနတ္ထ+ဏ)
 ဒေဝတာနံ အတ္ထာယ ဗလိ ဟရန္တိ ဧတ္ထာတိ ဗလိဟရဏော။
 ပရိသုဒ္ဓကာယသမာစာရော ကာယေန ကတော သမာစာရော ကာယသမာစာရော၊
 ကာယ-အရ ကာယဝိညတ်၊ သမာစာရ-အရ ကာယကံ။
 ပရိသုဒ္ဓေါ ကာယသမာစာရော ယဿာတိ ပရိသုဒ္ဓကာယသမာစာရော။
 အပ္ပဋိမံသေန ပဋိမသိတဗ္ဗော ပဋိမသိတုံ ပရာမသိတုံ အာကမ္မိတုံ သက္ကာဏေယျောတိ
 ပဋိမံသော၊(ပတိ+မသ+အ၊ ပဋိပြု၊ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊ ကာယကံနှင့်ဝစီကံကိုကောက်)
 ပဋိမံသဿ ဘာဝေါ ပဋိမံသော၊ (အာပတ္တိ-ဟူသော အပြစ်ကို ကောက်)
 နတ္ထိ ပဋိမံသော ယဿာတိ အပ္ပဋိမံသော။
 အနာယာတံ နတ္ထိ အာယာတော ယဿာတိ အနာယာတံ။
 မေတ္တာနှင့် ယှဉ်သော တိကစတုက္ကဏ္ဍာန်စိတ်။

ရာဇန္တေပုရပုဝေသနသုတ် (အံ၊၃။၃၂၀)

သိတံ ပါတုကဇောတိ လောဘမူသောမနဿကို ကောက်။
 (နံ) မဟာကုသိုလ်သောမနဿကို ကောက်။

ဟတ္ထိသမ္ပဒ္ဓိ
ရဇနီယာနိ

ဟသတံ သိတံ။ (ဟသ+တ၊ ဟဓေ၊ ဣလာ)
(နံ) မိဟနံ သိတံ။(မိဟ+တ၊ မိဟကို သိပြု)
ဟတ္ထိဟိ သမ္ပဒ္ဓေါ ဧတ္ထာတိ ဟတ္ထိသမ္ပဒ္ဓေါ။
ရဇနံ ဇေနန္တိတိ ရဇနီယာနိ။ (ရဇန+ဣယ၊ ဣ-ကို ဤဒိယပြု)
ရဇန-အရ ရာဂပြဋ္ဌာန်းသော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်။
ဣယ-ပစ္စည်းအရ ရူပါရုံစသော အာရုံငါးပါး။

သက္ကသုတ် (အံ၊၃။၃၂၁)

သောကသဘယေ သဟ ဘယေန ယံ ဝတ္တတီတိ သဘယံ။ (ဇီဝိတံ)

(နံ)

သောကေန သဘယံ သောကသဘယံ။(တတိယာတပျရိသ်)(ဋ)
သဟ ဘယေန ယော ဝတ္တတီတိ သဘယော။ (သောကော)
သောကော သဘယော ယဿာတိ သောကသဘယော။ (သျ)

ကမ္မဋ္ဌာန်

(နံ)

ကမ္မမေဝ ကမ္မဋ္ဌာန်။(တဇ္ဇော)
တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ဋ္ဌာန်။
ကမ္မံ ဋ္ဌာန် ကမ္မဋ္ဌာန်။(ဝိသေသနုတ္တရပဒကမ္မဓာရည်း)

အနိစ္စာ

(နံ)

န နိစ္စာ အနိစ္စာ။ (ဋိ)
ပဏ္ဍိတေဟိ န ဣစ္စာ န ဥပဂန္တဗ္ဗာတိ အနိစ္စာ။
(န+ဣစ္စ၊ နကို အန်ပြု)

ဧကန္တသုခပဋိသံဝေဒီ ဧကန္တမေဝ သုခံ ဧကန္တသုခံ။

(ကာယိကသုခ၊ စေတသိကသုခ)

ဧကန္တသုခံ ဉာဏေန ပဋိသံဝေဒတီတိ ဧကန္တသုခပဋိသံဝေဒီ။

မဟာလိသုတ် (အံ၊၃။၃၂၄)

အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာ အဓမ္မစရိယသင်္ခါတာ ဝိသမစရိယာ အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာ။

အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယ-အရ အကုသိုလ်ကမ္မပထ (၁၀)ပါး။

ပဗ္ဗဇိတအဘိဏှသုတ် (အံ၊၃။၃၂၅)

ဝေဝဏ္ဏိယမှို

ဝိရူပေါ ဝဏ္ဏော ယဿာတိ ဝိဝဏ္ဏော။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ဝိဝဏ္ဏဿ ဘာဝေါ ဝေဝဏ္ဏိယံ။ (ဝိဝဏ္ဏ+ဏျ၊ တေသု ဝုဒ္ဓိ-ဖြင့် ဣလာ)
ဝေဝဏ္ဏိယ (၂)မျိုး (၁) သရီရဝေဝဏ္ဏိယ (၂) ပရိက္ခာရဝေဝဏ္ဏိယ။

အဓိပ္ပါယ်

- (၁) ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခတော ကောပေါ စ မာနော စ ပဟိယတိ။
- (၂) ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခတော ဟိ အာဇီဝေါ ပရိသုဗ္ဗတိ၊ ပိဏ္ဏပါတော စ အပစိတော ဟောတိ၊ စတုသု ပစ္စယေသု အပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂေါ နာမ န ဟောတိ။
- (၃) ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခတော ဟိ ဣရိယာပထော သာရုပ္ပေါ ဟောတိ၊ တိဿော သိက္ခာ ပရိပူရေန္တိ။
- (၄) ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခတော ဟိ အဇ္ဈတ္တံ ဟိရိ သမုဋ္ဌာတိ၊ သာ တီသု ဒွါရေသု သံဝရံ သာဓေတိ၊ တီသု ဒွါရေသု သံဝရော စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ဟောတိ၊ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေ ဌိတော ဝိပဿနံ ဝမေတော အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ။
- (၅) ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခတော ဟိ ဗဟိဒ္ဓါ ဩတ္တပ္ပံ သဏ္ဍာတိ၊ တံ တီသု ဒွါရေသု သံဝရံ သာဓေတိတိ အနန္တရနယေနဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။
- (၆) ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခတော ဟိ တီသု ဒွါရေသု အသံဝုတာကာရော နာမ န ဟောတိ၊ မရဏဿတိ သုပဋိတာ ဟောတိ။
- (၇) ဧဝံ ကမ္မဿကတံ ပန ပစ္စဝေက္ခတော ပါပကရဏံ နာမ န ဟောတိ။
- (၈) ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခတော ဟိ အပ္ပမာဒေါ ပရိပူရတိ။
- (၉) ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခတော ကာယဝိဝေကော ပရိပူရတိ။
- (၁၀) ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ ဟိ မောယကာလကိရိယာ နာမ န ဟောတိ။

သရီရဋ္ဌဓမ္မသုတ် (အံ၊၃။၃၂၅)

ပေါနောဘဝိကော ပုနဗ္ဘဝံ နိဗ္ဗတ္တေတိတိ ပေါနောဘဝိကော။(ပုနဗ္ဘဝံ+ဏိက)(၄)

(နံ)

ပုနဗ္ဘဝဿ ဒါနံ ပုနဗ္ဘဝေါ၊ ပုနဗ္ဘဝေါ သီလံ အဿာတိ၊ ပေါနောဘဝိကော။
 ပုနဗ္ဘဝ-အရ လောကီဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ၊ ကဋ္ဌတ္တာရုပ်။
 ဣက-ပစ္စည်းအရ လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာ။
 ဘဝသင်္ခါရော သင်္ခရောတိတိ သင်္ခါရော၊ ဘဝံ သင်္ခါရော ဘဝသင်္ခါရော။

ဘဝသင်္ခါရော

ပထမပဏ္ဏာသကော သမတ္တော

=====

ဒုတိယပဏ္ဏာသက

သစိတ္တဝဂ်

သစိတ္တသုတ် (အံ၊၃။၃၂၉)

သစိတ္တပရိယာယကုသလော သဿ အတ္တနော စိတ္တံ သစိတ္တံ။

ပရိယာယတိ ပရိဝတ္တတိတိ ပရိယာယော။

သစိတ္တဿ ပရိယာယော သစိတ္တပရိယာယော။

သစိတ္တပရိယာယေ ကုသလော သစိတ္တပရိယာယကုသလော။

အာဒါသေ အာဒိဿတိ အသ္မိန္တိ အာဒါသော။(အာ+ဒိသ+ဇာ)

အစ္စေ န ဆိန္ဒတိ ဒဿနန္တိ အစ္စော (န+ဆိဒ+က္ခိ)

ဥဿောဋ္ဌိစ ဥ ဒုက္ခလာဘံ သဟတိ ခမတိတိ ဥဿာဟော၊ ဥဿာဟာနံ ဦဟာ ဥဿောဋ္ဌိ။
(ဥဿာဟ+ဦဟ၊ ဦဟာ၌ ဦကိုချေ၊ ဟကိုဋ္ဌပြု၊ ဟ ဋ္ဌသို့ကပ်၊ သာ၌ အာကိုဩ
ပြု၊ နဒါဒိဏ္ဍိပစ္စည်းသက်) (သမံသံ)

(နံ) ဥပဗာဠံ သဟတိ ဧတာယာတိ ဥဿောဋ္ဌိ၊

(ဥ+သဟ+အ+တ္တိ၊ သဟကို သောဋ္ဌပြု။)

ဋ္ဌိတိသုတ် (အံ၊၃။၃၃၂)

ပဋိဘာနေန ပဋိဘာတိတိ ပဋိဘာနံ၊ ဉာဏ်နှင့်စကားကိုကောက်နိုင်ရာတွင် ဤ၌ သဝိညတ္တိက
ဝစီဘေဒသဒ္ဓရုပ်သာကောက်။

သမထသုတ် (အံ၊၃။၃၃၄)

အဇ္ဈတ္တံ အတ္တနိ ဇာတံ အဇ္ဈတ္တံ။

စေတောသပထဿ စေတသာ သမ္ပယုတ္တော သမထော စေတောသပထော။

စေတ-အရ အပ္ပနာစိတ်။ သမထ-အရ ယင်းနှင့်ယှဉ်သော သမာဓိ။

အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာယ အဓိကာ ပညာ အဓိပညာ၊

သာမဏောကျော် တတိယဆင့်

ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ ပဿတိတိ ဝိပဿနာ။
ဓမ္မေသု ဝိပဿနာ ဓမ္မဝိပဿနာ၊ အဓိပညာ စ သာ ဓမ္မဝိပဿနာစာတိ
အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ။ ဓမ္မ-အရ ခန္ဓာ (၅)ပါး။(လောကီခန္ဓာ ၅ပါး)
ဝိပဿနာ-အရ သင်္ခါရပရိဂ္ဂဟကဝိပဿနာဉာဏ်။
(အာရမ္မဏပြိုင်၊ ရှစ်ပစ္စည်းထုတ်)

ဒုတိယသညာသုတ် (အံ၊၃။၃၄၀)

- အဋ္ဌိကသညာ ကုဋ္ဌိတံ အဋ္ဌိ အဋ္ဌိကံ၊ (အဋ္ဌိ+က) အဋ္ဌိကေ ဥပ္ပန္နာ သညာ အဋ္ဌိကသညာ။
အဋ္ဌိက-အရ စပ်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုပဋိဘာဂနိမိတ်။
သညာ-အရ အသုဘပထမဈာန်သညာကိုကောက်။
- ပုဠဝကသညာ ပုဠဝေ ကိမယော ကိရတိတိ ပုဠဝကော၊ (ပုဠဝ+ကိရ+ကိ)
ပုဠဝကေ ဥပ္ပန္နာ သညာ ပုဠဝကသညာ။
- ဝိနိလကသညာ ဝိမိဿိတံ နိလံ ဝိနိလံ၊ ကုဋ္ဌိတံ ဝိနိလံ ဝိနိလကံ၊
ဝိနိလကေ ဥပ္ပန္နာ သညာ ဝိနိလကသညာ။
- ဝိစ္ဆိဒ္ဓကသညာ ဒွိဓာ ဝိစ္ဆိဇ္ဇတိတိ ဝိစ္ဆိဒ္ဓံ၊ ကုဋ္ဌိတံ ဝိစ္ဆိဒ္ဓံ ဝိစ္ဆိဒ္ဓကံ။
ဝိစ္ဆိဒ္ဓကေ ဥပ္ပန္နာ သညာ ဝိစ္ဆိဒ္ဓကသညာ။
- ဥဒ္ဓါမာတကသညာ ဇီဝိတက္ခယတော ဥဒ္ဓံ ဓုမာတံ ဥဒ္ဓါမာတံ၊ (ဥ+ဓုမာတ၊ သတ္တမိတပ္ပုရိသံ)
ကုဋ္ဌိတံ ဥဒ္ဓါမာတံ ဥဒ္ဓါမာတကံ။
ဥဒ္ဓါမာတကေ ဥပ္ပန္နာ သညာ ဥဒ္ဓါမာတကသညာ။

ပဗ္ဗဇ္ဇာသုတ် (အံ၊၃။၃၄၁)

ယထာပဗ္ဗဇ္ဇာပရိစိတံ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ အနုရူပါ ယထာပဗ္ဗဇ္ဇာ။ (အဗျယိဘော၊ ဣတ္ထိလိင်)
ယထာပဗ္ဗဇ္ဇာယ ပရိစိတံ ယထာပဗ္ဗဇ္ဇာပရိစိတံ။

ဂိရိမာနန္ဒသုတ် (အံ၊၃။၃၄၂)

- ကဏ္ဍရောဂေါ ဗဟိ ကဏ္ဍေ ဥပ္ပန္နော ရောဂေါ ကဏ္ဍရောဂေါ။
- ကာသော ကာသတိတိ ကာသော၊ (နံ) ကုဋ္ဌိတံ သသတိတိ ကာသော။
- ပိနာသော အပိဟိတာ နာသာ အနေနာတိ ပိနာသော၊
(အပိ+နာသော-တည်၊ အ-ချေ)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဒါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဝိသုစိကာ ဝိသေသေန သူစိ ဝိယ ဝိဇ္ဇတိတိ ဝိသုစိကာ။
 (န) နိဿေသေန သောစေတိတိ ဝိသုစိကာ။

ကုဋ် အက္ခောစ္ဆိယတိတိ ကုဋ်၊ (န) ကုသတိ ဆိန္ဒတိတိ ကုဋ်။

မဇုမေဟော မိဟတိ မုတ္တန္တိ မေဟော၊ မဇုမေဝ မေဟော မဇုမေဟော။

ဘဂန္ဓလာ ဘဂံ ယောနိ ဓာရယတိတိ ဘဂန္ဓလာ။

သန္နိပါတိကာ သန္နိပတနံ သန္နိပါတော၊ သန္နိပါတေန သမုဋ္ဌိတာ သန္နိပါတိကာ။

ဥတုပရိကာမဇာ ပရိကာမနံ ပရိကာမော၊ ဥတုနော ပရိကာမော ဥတုပရိကာမော။

ဥတုပရိကာမတော ဇာတာ ဥတုပရိကာမဇာ။

ဩပက္ကမိကာ ဥပက္ကမတော နိဗ္ဗတ္တာ ဩပက္ကမိကာ။

အဓိဋ္ဌာနာဘိနိဝေသာနသယာ အဓိတိဋ္ဌတိ ဧတာယာတိ အဓိဋ္ဌာနာ၊
 အဘိနိဝေသတိ ဧတာယာတိ အဘိနိဝေသာ၊
 အနုသေတိ ဧတာယာတိ အနုသယာ၊
 အဓိဋ္ဌာနာ စ သာ အဘိနိဝေသာ စ အနုသယာ စာတိ
 အဓိဋ္ဌာနာဘိနိဝေသာနသယာ။ (ဝိသေသနောဘယပဒကမ္မဓာရည်း)

ယမကဝဂ်

အဝိဇ္ဇာသုတ် (အံ၊၃၊၃၄၆)

ဣဒပ္ပစ္စယာ အယမေဝ ပစ္စယော ဣဒပ္ပစ္စယော၊ (ဣမ+ပစ္စယ၊ ကစ္စည်း၊ န-ဣဒ+ပစ္စယ)

သာဂရဿ သုန္ဒရာနံ ရတနာနံ အာကရော သာဂရော၊
 (သု+အာကရ၊ ဥကိုချေ၊ ကကိုဂပြု၊ သမာသ်)
 (န) သာဂရေန ခတော (နိဗ္ဗတ္တာ) သာဂရော၊
 (သာဂရ+ဏ၊ ခတ/နိဗ္ဗတ္တတဒ္ဓိတ်)
 (န) သဂ် သံသီဒနံ ရာတိ ဂဏှာတိတိ သာဂရော၊(သဂ်+ရာ+အာဒါနေ+ဏ၊
 နိဂ္ဂဟိတ်ချေ၊ အာဒိယပြု၊ ကိတ်)

ကုန္ဒဒီ ခုဒ္ဒိကာ ဒဒီ ကုန္ဒဒီ။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ ဝိဇ္ဇာ စ ဝိမုတ္တိ စ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ၊ (သမာဟာရဒ္ဒန်၊ ဣတ္ထိလိင်ဖြင့်ရှိသည်)
 ဝိဇ္ဇာ-အရ ဖိုလ်ဉာဏ်၊
 ဝိမုတ္တိ-အရ ဉာဏ်ကြည်သော ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (သဟဇာတပြိုင်)

၂၅၈

သာမဏေကျော် တတ်ယဆင့်

နိဋ္ဌင်္ဂတသုတ် (အံ၊၃။၃၅၁)

ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နာ သုန္ဒရဘာဝံ ပန္နာ ဂတာ သမ္ပန္နာ၊ (သံ-သဒ္ဓါ သုန္ဒရတ္ထ)
 ဒိဋ္ဌိယာ သမ္ပန္နာ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နာ၊
 ဒိဋ္ဌိ-အရ မဂ်ဉာဏ်လေးပါး၊ သမ္ပန္န-အရ ဉာဏ်ကြည်မင်စိတ္တပျိုဒ်။
 ပဉ္စနံ ဣမ နိဋ္ဌာ အရဟတ္တမဂ္ဂဝီထိနှင့် ပရိနိဗ္ဗာနဝီထိချ။

အဝေစ္စပသန္တသုတ် (အံ၊၃။၃၅၁)

သောတာပန္နော သောတ-အရ မဂ်လေးပါး၊
 အာပန္န-အရ ဖိုလ်လေးပါး။(အနန္တရ(သိ)ပကတူပပြိုင်)

ပထမသုခသုတ် (အံ၊၃။၃၅၂)

ပဉ္စမေ ဝဋ္ဋမူလကံ သုခဒုက္ခံ ပုစ္ဆိတံ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၈)

ဒုတိယသုခသုတ် (အံ၊၃။၃၅၃)

ဆဋ္ဌေ သာသနမူလကံ သုခဒုက္ခံ ပုစ္ဆိတံ။(အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၈)

ပထမနဋကပါနသုတ် (အံ၊၃။၃၅၃)

နဋကပါနံ ပိဝတိ ဧတ္ထာတိ ပါနံ၊ နဋော ဝိယာဘိ နဋကော၊ နဋကေန ပါနံ နဋကပါနံ။
 နဋကပါနေ မာပိတံ နဋကပါနံ။

ပညာ-အရ ကမ္မဿကတာပညာ-ကောက်။

ပထမကထာဝတ္ထုသုတ် (အံ၊၃။၃၅၈)

ရာဇကထံ ရာဇာနံ အာရဗ္ဗ ပဝတ္တာ ကထာ ရာဇကထာ၊
 ဝိသိခါကထံ ဝိသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝိသိခါ၊ ဝိသိခံ အာရဗ္ဗ ပဝတ္တာ ကထာ ဝိသိခါကထာ။
 ကုမ္ဘဋ္ဌာနကထံ ကုမ္ဘဿ ဋ္ဌာနံ ကုမ္ဘဋ္ဌာနံ၊ ကုမ္ဘဋ္ဌာနံ အာရဗ္ဗ ပဝတ္တာ ကထာ ကုမ္ဘဋ္ဌာနကထာ။
 လောကက္ခာယိကံအက္ခာယတိ တောယာတိ အက္ခာယိကာ၊
 လောကဿ အက္ခာယိကာ လောကက္ခာယိကာ။

ဣတိဘဝါဘဝကထာ ဘုဝေါ စ အဘဝေါ စ ဘဝါဘဝေါ၊ ဣတိ ဣမိနာ ကာရဏေန ဘဝါဘဝေါ
 ဣတိဘဝါဘဝေါ။ ဣတိဘဝါဘဝေါ"တိ ဝတ္တာ ပဝတ္တိတာ ကထာ ဣတိဘဝါ
 ဘဝကထာ။

တိရစ္ဆာနကထာ (၃၂)ပါး

ဘဝသုံးမျိုး၊ အဘဝသုံးမျိုး-အားဖြင့် ဣတိဘဝါဘဝကထာ ၆- မျိုး၊ ကျန်ပါဠိ တော်လာ ရာဇကထာ၊ စောရကထာ- စသော ကထာ ၂၆-မျိုးနှင့်ပေါင်းလျှင် တိရစ္ဆာနကထာ ၃၂-မျိုးဖြစ်သည်။

သာဓက

သဿတာ ဥစ္ဆေဒ ဝုခို၊ ဟာနိ ကာမသုခမ္ပိ စ။

အတ္တကိလမထော ဆာပိ၊ ဒွတ္တိံသ သင်္ချဂဏနာ။

(န)

ဣတိဘဝါဘဝကထာ-၌ ဘဝနှင့် အဘဝနှစ်မျိုးကိုသာယူ၍ ကျန်ပါဠိတော်လာ ရာဇကထာ-အစရှိသော ၂၆-မျိုးနှင့် ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်မလာသော အရည၊ ပဗ္ဗတ၊ နဒီ၊ ဒီပကထာတို့နှင့် ပေါင်းလျှင်လည်း ၃၂ မျိုးဖြစ်သည်။

(အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၉)

ဣတိ ဝါ-၌

ဣတိ-သည် ပကာရ-အနက်။ (န) အာဒိ-အနက်ဟော။

ဝါ-သည် အဝုတ္တဝိကပ်အနက်ဟော။

တေဇသာ တေဇံ

ပရိယာဒိယေယျာထ- ဟူသည် နေပူ၌ တစ်စုံတစ်ခုကိုထား၍ အရိပ်အောက် မထွက်ဘဲ အထက်သို့ထွက်အောင်သာ ပြုခြင်းကိုဆိုလိုသည်။

ဒုတိယကထာဝတ္ထုသုတ် (အံ၊၃။၃၅၉)

ပါသံသာနိ

ပသံသိတဗ္ဗာနိတိ ပသံသာနိ၊ (ပ+သံသ+ဏ) (ချီးမွမ်းဖွယ်ဂုဏ်များ)

ပသံသာနိ အာဝဟန္တိတိ ပါသံသာနိ။ (ပသံသ+ဏ၊ အာဝဟန္တိတဒ္ဓိတ်)

အာကင်္ခဝဂ်

အာကင်္ခသုတ် (အံ၊၃။၃၆၁)

သမ္ပန္နပါတိမောက္ခော

ပါတိမောက္ခ-အရ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ၊ ဝိသုဒ္ဓိ-အားဖြင့် သီလဝိသုဒ္ဓိ

ရနိုင်သော ဗောဓိပက္ခိယတရား-ထိုထိုကိစ္စအားလျော်သော သမ္ပပ္ပဓာန်-၁၊

ထိုထိုပုဗ္ဗဘိသင်္ခါရအားလျော်သော ဣဒ္ဓိပါဒိ ၁၊ အာရုံအားလျော်သော ဝိရတီ

မဂ္ဂင် ၁၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-စသော ကြွင်းမဂ္ဂင် ၅ပါး၊ ဣန္ဒြေ ၅ပါး၊ ဝိလ-၅ပါး။ ဟေဇ္ဇင်

၇ ပါး၊ ပေါင်း ၂၅ပါးရပါသည်။(အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလလည်းတူပြီ)

ဣန္ဒြိယသံဝရ၊ ပစ္စယသန္တိသိတ-သီလဝိသုဒ္ဓိအနက်၌ ထိုထိုကိစ္စအားလျော်သော

သမ္ပပ္ပဓာန်-၁၊ ထိုထိုပုဗ္ဗဘိသင်္ခါရအားလျော်သော ဣဒ္ဓိပါဒိ ၁၊ဣန္ဒြေ ၅ပါး။

ဗိုလ် ၅ပါး၊ ဘောဇ္ဈင် ၇ ပါး၊ ဝိရတီမဂ္ဂင်ကြဉ် ကြွင်းမဂ္ဂင် ၅ပါး၊ ပေါင်း ၂၃ပါး ရသည်။ (ဝိရတီမဂ္ဂင် ၃ ပါးထဲမှ တစ်ပါးနှုတ်သည်ကို သတိပြုပါ)

ပိယော ပိယာယိတဗ္ဗောတိ ပိယော။
မနာပေါ မနံ အာပေတိ ဝမေတိတိ မနာပေါ။
မန-အရ သီတင်းသုံးဖော်တို့၏ ပီတိနှင့် ယှဉ်သော မဟာကု၊ ကြိသောမနဿ အာပ-အရ သီလစောင့်ထိန်းသူ သန္တာန်၌ရှိသော ဝိရတီစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကု (မဟာကြိ) (ပကတူပပြိုင်)
(နံ) မနေန အပ္ပိယတေတိ မနာပေါ။
မန-အရ သီတင်းသုံးဖော်တို့ မေတ္တာ ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကု၊ ကြိ။
အာပ-အရ သီလစောင့်ထိန်းသူ၏ ဝိရတီစေတနာပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကု၊ ကြိ (ပစ္စည်း)။ (အာရမ္မဏပြိုင်)

ဘာဝနီယော ဘာဝေတဗ္ဗောတိ ဘာဝနီယော။
အဇ္ဈာနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တံ အဇ္ဈတ္တံ၊ (ဒုတိယာအဗျယိဘော)
(နံ) အတ္တနော သန္တာနေ ပဝတ္တံ အဇ္ဈတ္တံ။ (ဆဋ္ဌိအဗျယိဘော)
(နံ) အတ္တနိ ပဝတ္တံ အဇ္ဈတ္တံ။ (သတ္တမိအဗျယိဘော) (သာမိဓနက်၊ အံဝိဘတ်)
(နံ) အတ္တနောတိ အဇ္ဈတ္တံ။ (ဝိဘတျတ္တအဗျယိဘော) (မဟာဂံ)

စေတောသမထံ သတ္တမိအနက်၊ အံဝိဘတ်။
အနိရာကတဇ္ဈာနော နိရာကရိယတေတိ နိရာကတံ၊ (န အကတံ နိရာကတံ)
န နိရာကတံ အနိရာကတံ။ အနိရာကတံ ဈာနံ ယေနာ (ယဿ)တိ
အနိရာကတဇ္ဈာနော။ (ဈာနသမာပဇ္ဇနဝိတိ)

ဝိပဿနာသရုပ် အနိစ္စာနုပဿနာ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာ၊ အနတ္တာနုပဿနာ နိဋ္ဌိဒ္ဓါနုပဿနာ။
ဝိရာဂါနုပဿနာ၊ နိရောဓာနုပဿနာ၊ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ။

ပေတာ ပစ္စဘာဝံ ဣတာ ဂတာ ပေတာ။ (ပ+ဣ+တ)

ကဏုကသုတံ (အံ၊၃။၃၆၂)

ပရပုရာ ပရတော အနုဗန္ဓတိတိ ပရံ၊ ပုရတော ဓာဝတိတိ ပုရာ
ပရံ စ ပုရာ စ ပရပုရာ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

သဒ္ဓကဏှကာ ကဏှတိ ဝိဇ္ဇတီတိ ကဏှကော၊
 သဒ္ဓေါ ကဏှကော ဧတေသန္တိ သဒ္ဓကဏှကာ။
 ဝိသုကဒဿနံ ဝိသုစတိ သာသနံ ဝိဇ္ဇတိ အနန္တလောမိကဘာဝေနာတိ ဝိသုကံ။
 ဝိသုကဘာဝဿ ဒဿနံ ဝိသုကဒဿနံ။

ပုရိသုတ် (အံ၊၃။၃၆၅)

အရိယာယ အရိယာနံ အယံ အရိယာ။
 သာရာဒါယိ အာဒိယတိတိ အာဒါယိ၊ သာရမေဝ အာဒါယိ သာရာဒါယိ။

မိဂသာလာသုတ် (အံ၊၃။၃၆၅)

အညေယျော အာဇာနိတဗ္ဗောတိ အညေယျော။ (အာ+ဉာ+ဏျ)
 သမသမဂတိကာ သမာ ဂတိ ဧတေသန္တိ သမဂတိကာ၊
 သမေန (သမဘာဝေန) သမဂတိကာ သမသမဂတိကာ။
 အဘိသမ္ပရာယံ အဘိမုခံ သမ္ပရာယော အဘိသမ္ပရာယော၊
 (သ္မိကို အံပြု၊ နံ-ဩကာသအနက်၊ အံသက်)
 ဗြဟ္မစာရိ ဟောတိ အာရာစာရိ ဝိရတော မေထုနာ ဂါမဓမ္မာ-အရ
 အနာဂါမိမဂ် (အနာဂါမိဖိုလ်) ဝိရတီ။
 အမ္မကပညာ ဟိနာ အမ္မာ အမ္မကာ၊ အမ္မကာနံ ပညာ ဧတိဿာတိ အမ္မကပညာ။
 ပုရိသပုဂ္ဂလပရောပရိယေ ပရာနိ စ အပရာနိ စ ပရောပရာနိ၊ ပရောပရာနံ ဘာဝေါ
 ပရောပရိယံ၊ ပုရိသပုဂ္ဂလာနံ ပရောပရိယံ ပုရိသပုဂ္ဂပရောပရိယံ။
 စေတောဝိမုတ္တိ သောတာပတ္တိဖိုလ်သမာဓိ၊ အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ။ (၁-၂ အင်္ဂါအတွက်)
 အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ။ (၃-၄ အင်္ဂါအတွက်)
 အနာဂါမိဖိုလ်သမာဓိ။ (၅-၆-၇-၈ အင်္ဂါအတွက်)
 အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ။ (၉-၁၀ အင်္ဂါအတွက်)
 ဒုဿီလျံ အပရိသေသံ နိရုဇ္ဈကိ-အရ ဘောဓကာ၊တ္တိဖိုလ်။ (ပဉ္စဒုဿီလျစေတနာအတွက်)
 အရဟတ္တဖိုလ်။ (ဆယ်ပါးဒုဿီလျစေတနာအတွက်)
 ဓမ္မသောတော ဝိပဿနာဉာဏ်ကောက်။

အဓိပ္ပါယ်

ပဉ္စ ဒုဿီလျာနိ တာဝ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန ပဟိယန္တိ၊ ဒသ အရဟတ္တမဂ္ဂေန။
ဖလက္ခဏေ တာနိ ပဟိနာနိ နာမ ဟောန္တိ။ ဖလက္ခဏံ သန္ဓာယ ဣဓ နိရုဇ္ဈတိ
တိ ဝုတ္တံ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၃)

ပုထုဇဉ်သီလပျက်ကြောင်း

ပုထုဇဉ်နဿ သီလံ ပဉ္စဟိ ကာရဏေဟိ ဘိဇ္ဇတိ ပါရာဇိကာပဇ္ဇနေန၊ သိက္ခာပစ္စ
က္ခာနေန၊ တိတ္ထိယပက္ခန္ဓနေန၊ အရဟတ္တဘာဝေန၊ မရဏေနာတိ။ တတ္ထ ပုရိမာ
တယော ဘာဝနာပရိဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ၊ စတုတ္ထော ဝမိယာ၊ ပဉ္စမော နေဝ
ဟာနာယ န ဝမိယာ။ ကထံ ပနေတံ အရဟတ္တေန သီလံ ဘိဇ္ဇတိတိ? ပုထုဇ
နဿ ဟိ သီလံ အစ္စန္တကုသလမေဝ ဟောတိ၊ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ စ ကုသလာကုသ
လကမ္မက္ခယာယ သံဝတ္တတိတိ ဧဝံ တေန တံ ဘိဇ္ဇတိ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၃)

ဗာဟုဿစွေန

ဝိရိယကိုကောက်။

သာမာယိကမ္ပိ

ဝိမုတ္တိ မဟာကုသိုလ်သောမနဿရိ ပီတိ၊ပါမောဇ္ဇကို ကောက်။

သမယေ သမယေ လဒ္ဓဗ္ဗာ သာမာယိကာ။

အကတံ

တပစ္စည်းအရ အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့် ဒုဗ္ဗလဝိပဿနာ။

အညဿ

အာ+ည+ဿာ၊ ဓာတ်၏အစဉ် အ-လာ၊ ရှေ့အာ-ကိုချေ၊ ကွစိဓာတု-ဖြင့် ဿ-
၏ အာကို ရဿပြု။ ဥ -ဒွေဘော်လာ။

ကာကသုတ် (အံ၊၃။၃၇၅)

တိန္တိဏော

တိန္တိဏံ အဿ အတ္တိတိ တိန္တိဏော(တိန္တိဏ-အရ တဏှာ (သို့) ဝိစိကိတ္တာ)

လုဒ္ဒေါ

ရောဓေတိတိ လုဒ္ဒေါ။ (ရကို လပြု)

နေစယိကော

နိစယနံ နိစယော၊ နိစယံ ကရောတိတိ (နိယုတ္တော) နေစယိကော။

ထေရဝဂ်

ဝါဟနသုတ် (အံ၊၃။၃၇၆)

ဝိမရိယာဒိကတေန ပရိစ္ဆန္တိတွာ အာဒိယတေတိ မရိယာဒါ။

နတ္ထိ မရိယာဒါ ယဿာတိ ဝိမရိယာဒေါ။ မရိယာဒတော ဝိဂတံ ဝိမရိယာဒံ။
ဝိမရိယာဒံ ကတံ ဝိမရိယာဒိကတံ။

မရိယာဒ-အရ ကိလေသာ ၁၀ ပါးကောက်။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဗျာကရဏသုတ် (အံ၊၃။၃၈၀)

ဣရိဏ်

အတ္တနော လူခဘာဝေ သမ္ပတ္တေ ဤရယတိ ကမ္မတီတိ ဣရိဏ်(ဤရ-ဓာတ်)

ကတ္တိသုတ် (အံ၊၃။၃၈၂)

ဝိကတ္တိ

ကတ္တတိ သီလေနာတိ ကတ္တိ(ကတ္ထ+ဏီ) ဝိသေသေန ကတ္တိ ဝိကတ္တိ။

ဒီယရတ္တံ

ဒိဝါ စ ရတ္တိ စ ရတ္တိ၊ ဒီယာ ရတ္တိယော ဒီယရတ္တံ။

အပ္ပသစ္စံ

အပ္ပသုတဿ ဘာဝေါ အပ္ပသစ္စံ။

နပ္ပိယသုတ် (အံ၊၃။၃၈၉)

နိသာမကဇာတိကော နိသာမေတိတိ နိသာမကော၊

နိသာမကဿ ဇာတိ ယဿာတိ နိသာမကဇာတိကော။

ဓမ္မနိသန္တိယာ

နိသာမနံ နိသန္တိ၊ ဓမ္မဿ နိသန္တိ ဓမ္မနိသန္တိ။ (တာယ ဓမ္မနိသန္တိယာ)

အက္ခောသကသုတ် (အံ၊၃။၃၉၃)

အက္ခောသကပရိဘာသကော အက္ခောသတိတိ အက္ခောသကော၊ (အာ+ကုသ+ဏှ)

ပရိဘာသတိတိ ပရိဘာသကော၊ (ပရိ+ဘာသ+ဏှ)

အက္ခောသကော စ သော ပရိဘာသကောဇာတိ အက္ခောသကပရိဘာသကော။

ဝေါဒါယန္တိ

ဝိ+အဝ+ဒါ+အ+အန္တိ၊ အာကာရန္တမာယော-သုတ်ဖြင့် အာကိုအာယပြု။

(နံ) ဝိ+အဝ+ဒါ+ယ+အန္တိ၊ ဘူ၊ ဒိ-ဂိုဏ်းနစ်မျိုးရ။

သမ္ပုဋ္ဌော

မုယုတိတိ မုဋ္ဌော (မုဟ+တ၊ ဟန္တေဟိ ဟော ဟဿ လောဝါ-သုတ်ဖြင့်တွက်)

သုဋ္ဌ၊ မုဋ္ဌော သမ္ပုဋ္ဌော (မောဟမုရိမောဟကိုကောက်)

သမ္ပုဋ္ဌော ကာလံ

ကရောတိ-အရ မနောဒ္ဓါရိကမရဏာသန္တဝိယံ၊ မောဟမုဇောစော။

ဝီထိ-တိ၊ န၊ ဒ၊ မ၊ မောဟမုမရဏာသန္တလော ၅ကြိမ်၊ တဒါရုံ ၂ကြိမ်၊ စုတိ။

အာရုံ-မရဏာသန္တလောနှင့် တဒါရုံတို့သည် ငရဲဂတိနိမိတ်တည်းဟူသော ပစ္စုပ္ပန်

ရူပါရုံကို အာရုံပြုသည်။ (အံ၊၄။၃။၈၀)

ကောကာလိကသုတ် (အံ၊၃။၃၉၃)

သဒ္ဓါယိကော

အယနံ အယော၊ သဒ္ဓါယ အယော သဒ္ဓါယော၊

သဒ္ဓါယံ အာဝဟတိတိ သဒ္ဓါယိကော။

ယုံကြည်သဒ္ဓါ၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို ဆောင်ထားတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ (၆)

(န) အယိတဗ္ဗောတိ အယော၊ သဒ္ဓါယ အယော သဒ္ဓါယော၊

သဒ္ဓါယော ဧဝ သဒ္ဓါယိကော။ ယုံကြည်သဒ္ဓါဖြင့် ရောက်ထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်။ (၆)

(န) သဒ္ဓါတဗ္ဗန္တိ သဒ္ဓါယံ၊ (၀စနံ)

(သံ+ဓာ+ဏ၊ အာကာရန္တာနမာယောသုတ်ဝင်သည်)

သဒ္ဓါယံ အဿ အတ္ထိတိ သဒ္ဓါယိကော။

ယုံကြည်ထိုက်သော စကားရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။ (၄)

ပစ္စယိကော ပစ္စေတဗ္ဗောတိ ပစ္စယော၊ ပစ္စယော ဧဝ ပစ္စယိကော။

ယုံကြည်ထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်။ (၆)

(န) ပစ္စေတဗ္ဗန္တိ ပစ္စယံ၊ (၀စနံ) ပစ္စယံ အဿ အတ္ထိတိ ပစ္စယိကော။

ယုံကြည်ထိုက်သော စကားရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။ (၄)

ပက္ကာမိ ပက္ကာမိတိ ကမ္မာနုဘာဝေန ပက္ကာမိ။

အရိယူပဝါဒကံ၏ အစွမ်းအာနုဘော်ဖြင့်ထွက်သွားသည်။

အဋ္ဌကထာအဓိပ္ပါယ် ယသ္မာ ပန ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန တထာရူပံ ကမ္မံ ဗုဒ္ဓါနံ သမ္မုခိဘာဝေ ဝိပါကံ။

ဒါတုံ န သက္ကောတိ၊ ဒဿနူပစာရေ ဝိဇဟိတမတ္ထေ ဒေတိ၊ တသ္မာ တဿ

အစိရပက္ကန္တဿ ပိဋကော ဥဋ္ဌဟိသု။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၈)

သာသပမတ္တိဟိ သာသီယတိ ဧတေနာတိ သာသပေါ၊ သာသပေါ မတ္တာ ဧတိသာန္တိ သာသပမတ္တိ။

ပိဋကဟိ ပိဋယတိတိ ပိဋကော။

ကလာယမတ္တိယော ကံ ဝါတံ လာတိတိ ကလာယော၊

ကလာယော မတ္တာ ဧတိသာတိ ကလာယမတ္တိယော။

ကောလဋ္ဌိမတ္တိယော သကဏ္ဍကတ္တာ ကုစ္ဆိတံ လာတိတိ ကောလိ၊ ကောလိယာ ဖလံ ကောလံ၊

ကောလဿ အဋ္ဌိ ကောလဋ္ဌိ၊

ကောလဋ္ဌိ မတ္တာ ဧတိသာတိ ကောလဋ္ဌိမတ္တိယော။

အာမလကမတ္တိယော အာမလကံ ဧကေနာကံ အာမလကံ၊

အာမလကံယာ ဖလံ အာမလကံ၊(ရှေ့နည်းမှီ၍ဆက်တွဲ)

တိဏ္ဍုကမတ္တိယော-သကဏ္ဍကတ္တာ ကုစ္ဆိတံ တနောတိတိ တိဏ္ဍုကော။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ကဒလိပတ္တေသု ကုဗ္ဗိတံ ဒလံ ဧတိဿာတိ ကဒလိ၊ ကဒလိယာ ပတ္တံ ကဒလိပတ္တံ။
 ကဒလိပတ္တေသု သေတိ- ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်စိတ္တပ္ပါဒ်၊
 ယင်း၏သမုဋ္ဌာန် အရိယူပဝါဒကကံဟုဆိုအပ်သော အကုသိုလ်ပထမဇောစေတနာ။
 ကုဋ္ဌာရိ ကုဗ္ဗိတာ ဓာရာ ဧတိဿာတိ ကုဋ္ဌာရိ။
 (ကု+ဓာရာ+ဤ)ကုဓာရိ-ဟုတည် ခေကို ငြပြု)
 (န) ကု ဘာဝေန သတ္တဘာဝေန ဓာရိယတိတိ ကုဋ္ဌာရိ။ (ကု+ဓရ+ဏ+ဤ)
 ကုဋ္ဌာရိ ဝိယာတိ ကုဋ္ဌာရိ။ (ဖရုသဝါစာ၊ ဒေါသမူစေတနာ)
 ဝိသတိခါရိကော ခရန္တိ ဝိနဿန္တိတိ ခါရိ၊ ဝိသတိ ခါရိယော ဧတေသန္တိ ဝိသတိခါရိကော။
 တိလဝါဟော တိလေဟိ ပူရဏော ဝါဟော တိလဝါဟော။

ဥပါလိဝင်

ဘယသုတ် (အံ၊၃၊၄၀၄)

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ-၌ သင်္ခါရ အရ လောကီကု၊အကုစေတနာ။
 သင်္ခါရအပြား ၁။ပုညာဘိသင်္ခါရ (မဟာကု ရူပကုစေတနာ)
 ၂။အပုညာဘိသင်္ခါရ (အကုသိုလ်စေတနာ)
 ၃။အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရ (အရူပကုသိုလ်စေတနာ)
 သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏ်-၌ ဝိညာဏ အရ လောကီဝိပါက်-၃၂ ပါး။
 သင်္ခါရ အရ ပုညာဘိသင်္ခါရယူခိုက် ဤ၌ အဟိတ်ကု-ဝိ ၈၊ မဟာဝိ-၈၊ ရူဝိ-၅။
 အပုညာဘိသင်္ခါရယူခိုက် ဤ၌ အဟိတ် အကု-၇။
 အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရယူခိုက် ဤ၌ အရူဝိ-၄ ပါးကိုယူ၊(နာနာက္ခဏိကမ္မပြိုင်)
 ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ-၌ ဝိညာဏ အရ လောကီဝိပါက်-၃၂ ပါး။
 နာမရူပံ-၌ နာမ အရ ယင်းနှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်-၃၅ ပါး။
 ရူပအရ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်။
 ပစ္စည်းပြိုင် ဝိညာဏ အရ ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်ကိုယူလျှင်
 နာမရူပံ အရ ယင်းနှင့် ကက္ခဖြစ်သော စေတသိက်-၃၅ ပါး၊(ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်
 (သဟဇာတပြိုင်)
 (န) ဝိညာဏ အရ ပဝတ္တိလောကီဝိပါက်-၃၂ ပါးယူလျှင်
 နာမရူပံ အရ ယင်းနှင့်တက္ခဖြစ်သော စေတသိက် ၃၅ ပါး(သဟဇာတပြိုင်)

ဤအလို ဝိဂ္ဂဟ

နာမဉ္စ ရူပဉ္စ နာမရူပံ။

(နံ)

ဝိညာဏအရ ကမ္မဝိညာဉ် ဝိပါကဝိညာဉ် နှစ်မျိုးလုံးယူလျှင် နာမရူပံ-ပုဒ်ကို 'နာမဉ္စ ရူပဉ္စ နာမရူပဉ္စ နာမရူပံ'ဟု ဧကဒေသသရူပေကသေသတဒ္ဓိတ်ဖြူ၊ ယင်းပုဒ်၌ရှေ့နာမ အရ အရူပဝိပါကဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်-၃၀။

ပစ္စည်းပြိုင်

ရှေ့ရူပ အရ အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်ကိုသာယူ။ နောက်နာမရူပ-ပုဒ် အရ ပဉ္စဝေါကာရ ဝိပါကဝိညာဉ်နှင့်တကွဖြစ်သော စေတသိက်-၃၅၊ ကမ္မဇရုပ်ယူ။ ဝိညာဏအရ ကမ္မဝိညာဉ်ကိုယူလျှင် နာမရူပ အရစေတသိက်-၃၅၊ ကမ္မဇရုပ် တို့အား နာနာကွဏိကကမ္မပြိုင်။

ဝိပါကဝိညာဉ်ကိုယူလျှင် ယှဉ်ဘက် စေ-၃၅ အား သဟဇာတပြိုင်။

ကမ္မဝိညာဉ်ဟူသည်- စေတနာ- တည်းဟူသော ကံနှင့်ယှဉ်သော လောကီ ကု၊ အကုစိတ်ကို ဆိုလိုသည်။

နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတနံ-၌ သဠာယတန-အရ ပသာဒရုပ်-၅ ပါး၊လောကီဝိပါက-၃၂ ပါး။ ဆ အာယတနာနိ သဠာယတနံ။

သဠာယတနဉ္စ ဆဠာယတနဉ္စ သဠာယတနံ။

သဠာယတနံ-၌ နောက်ပုဒ်အရ (ဆဠာယတနအရ) အရူပဝိပါက-၄ပါးရ၏။

ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ- ဖဿ၊ ဝေဒနာ တို့အရ လောကီနှင့်ယှဉ်သော ဖဿ၊ဝေဒနာတို့ကိုသာ ယူ။ (ဤကား သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်းတည်း)

ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ- ဘဝတိ ဧတသ္မာ ဖလန္တိ ဘဝေါ (ကမ္မဘဝ-လောကီကု၊ အကုစေတနာ) ဘဝတိတိ ဘဝေါ။ (ဥပပတ္တိဘဝ)

ဘဝေါ စ ဘဝေါ စ ဘဝေါ ။

ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ- ဘဝ-အရ ကမ္မဘဝကိုသာယူ၊ ဇာတိ-အရ လောကီဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ၊ ကဋတ္တာ ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းဥပါဒ်ခဏ။

သောက၊ပရိဒေဝ၊ဥပါယာသ-အထူး

အိုးတွင်းဆီကျက်၊ သောကတွက်၊ လျှံတက်ပရိဒေဝ၊

ကုန်ခမ်းအောင်သာ၊ ကျက်မှုမှာ၊ ဥပါယာသပေ၊

ပမာသဘော၊ ထင်အောင်နေ့၊ စိတ်စောဆင်ခြင်လေ။ (အခြေပြု)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဒါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ကေဝလံ ကေဝတိ ပဝတ္တတိတိ ကေဝလော။ (ကေဝ+အလ)

ကိဒိဋ္ဌိကသုတ် (အံ၊၃။၄၀၆)

ဥန္နာဒိနော ဥဂ္ဂတော နာဒေါ ဥန္နာဒေါ။ ဥန္နာဒေါ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဥန္နာဒိနော။
အပ္ပသဒ္ဓဝိနိတာ အပ္ပေါ သဒ္ဓေါ ယဿာတိ အပ္ပသဒ္ဓေါ။ အပ္ပသဒ္ဓေန ဝိနိတာ အပ္ပသဒ္ဓဝိနိတာ။

ဝဇီယမာဟိတသုတ် (အံ၊၃။၄၀၉)

တပဿိ တပနံ သန္တပ္ပနံ ကာယဿ ခေဒနံ တပေါ။
တပေါ ဧတဿ အတ္ထိတိ တပဿိ။
တပံ သိတော နိဿိတောတိ တပဿိ။

ဝိဘလ္လဝါဒေါ ဝဒတိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ။ ဝိဘလ္လ ဝါဒေါ ဧတဿာတိ ဝိဘလ္လဝါဒေါ။

ဝေနယိကော ဝိနယနံ ဝိနယော။ ဝိနယံ အရဟတိတိ ဝေနယိကော။

(နံ) ဝိနေတဗ္ဗောတိ ဝိနယော။ ဝိနယော ဧဝ ဝေနယိကော။

(နံ) ဝိနယနံ ဝိနာသနံ ဝိနယော။ ဝိနယံ ကရောတိတိ ဝေနယိကော။

ဝိမုတ္တိ-အရ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတရားကိုကောက်။

အပ္ပရဇက္ခော အပ္ပံ ပရိတ္တံ ရင် အပ္ပရင်၊
အပ္ပရင် (ပညာမယေ) အက္ခိမိ ယဿာတိ အပ္ပရဇက္ခော။
(ကွစိသမာသန္တဖြင့် သမာသ်အဆုံး က္က-ကို အ-ပြု)

ဥတ္တိယသုတ် (အံ၊၃။၄၁၂)

အနုပရိယာယပထံ-အနုပရိယာယန္တိ ဧတေနာတိ အနုပရိယာယော။
အနုပရိယာယော ဧဝ အနုပရိယာယပထော။

တိဘာဂေါ တိက္ကံ ပူရဏော တတိယော။ ဘဇိတဗ္ဗောတိ ဘာဂေါ။
တတိယော ဘာဂေါ တိဘာဂေါ။

သဗ္ဗသာမုက္ကံသိကံ သာမံ ဥက္ကံဂါကာ သာမုက္ကံသိကာ။
သဗ္ဗာနံ သာမုက္ကံသိကာ သဗ္ဗသာမုက္ကံသိကာ။

ဒဠ္ဗဒ္ဓါပံ ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ ပါလေတိတိ ဥဒ္ဓါပံ။ ဒဠ္ဗံ ဥဒ္ဓါပံ ဧတ္ထာတိ ဒဠ္ဗဒ္ဓါပံ။

ပါကာရသန္နိ ပါကာရဘာဂါ သန္နာတဗ္ဗာ ဧတ္ထာတိ ပါကာရသန္နိ။

၂၆၈

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ကောကနဒသုတ် (အံ၊၃။၄၁၅)

တထာဂတော တထာ ဂစ္ဆတိတိ တထာဂတော။
 ဒိဋ္ဌိသမုဋ္ဌါတော သမုဋ္ဌါတေတိတိ သမုဋ္ဌါတော၊
 ဒိဋ္ဌိယော သမုဋ္ဌါတော ဒိဋ္ဌိသမုဋ္ဌါတော၊ သောတာပတ္တိမဂ်။

အာဟုနေယျသုတ် (အံ၊၃။၄၁၇)

သမောဟံ သဟ မောဟေနေဝ ယံ ဝတ္တတိတိ သမောဟံ၊ (စိတ္တံ)
 မောဟနှင့်သာလျှင်တကွဖြစ်သောစိတ် = မောဟမူစိတ် (၂) ပါး။
 (နံ) သဟ ဧဝ မောဟေန ယံ ဝတ္တတိတိ သမောဟံ၊
 မောဟနှင့် အတူတကွသာလျှင်ဖြစ်သောစိတ် = အကု-(၁၂)ပါး။

ဥပါလိသုတ် (အံ၊၃။၄၂၀)

ကဏ္ဍသန္ဓောဝိကာ သန္ဓောဝနံ သန္ဓောဝိကာ၊ (သံ-ဓောဝ+ကျ)
 ကဏ္ဍေသု သန္ဓောဝိကာ ကဏ္ဍသန္ဓောဝိကာ။
 သံသီဒိဿတိ ဟိတ်ပုဒ်-အရ ကာမဝိတက်။
 ဥပ္ပဝိဿတိ ဟိတ်ပုဒ်-အရ ဗျာပါဒဝိတက်၊ ဝိဟိသာဝိတက်။
 ဒုရဘိသမ္ဘဝါနိ အဘိသမ္ဘဝိယန္တေတိ အဘိသမ္ဘဝါနိ၊
 ဒုက္ခေန အဘိသမ္ဘဝါနိ ဒုရဘိသမ္ဘဝါနိ။
 အရညဝနပတ္တာနိ အရညာနိ စ ဝနပတ္တာနိ စ အရညဝနပတ္တာနိ၊ (အဋ္ဌကထာ)
 အရညလက္ခဏပတ္တာနိ ဝနပတ္တာနိ အရညဝနပတ္တာနိ။ (ဋီကာ)
 အမုဋ္ဌရတနော အမေန အဋ္ဌ အမုဋ္ဌ၊ အမုဋ္ဌ ရတနာနိ ပမာဏံ ဧတဿာတိ အမုဋ္ဌရတနော။
 အမုဋ္ဌမရတနော အမေန အဋ္ဌနံ ပူရဏာနံ အမုဋ္ဌမာနိ၊
 အမုဋ္ဌမာနိ ရတနာနိ ပမာဏံ ဧတဿာတိ အမုဋ္ဌမရတနော။
 ခိဋ္ဌံ ခံ တုစ္ဆံ ကုဋ္ဌာ ဝါစာ ဧတ္ထာတိ ခိဋ္ဌာ။ (သမာဿိ)
 (နံ) ခိဋ္ဌနံ ခိဋ္ဌာ ၊ (ကိတ်) ကညာဒိဂိုဏ်း။ လောဘကိုကောက်။
 ဉာတိပရိဝဋ္ဍော ပရိဝဋ္ဌတိတိ ပရိဝဋ္ဍော၊ ဉာတိ ဧဝ ပရိဝဋ္ဍော ဉာတိပရိဝဋ္ဍော။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

၂၆၉

အရှင်ဥပါလိအား တောကျောင်းနေခွင့် မပြုခြင်းအကြောင်း

တေန ထေရ် သံဃမဇ္ဈေ ဝိဟာရတ္ထာယ စောဒေတိ၊ နဿ အရညဝါသ အနုဇာနာတိ။ ကသ္မာ? အရညသေနာသနေ ဝသတော ကိရဿ ဝါသဓုရမေဝ ပူရိဿတိ န ဂန္ထဓုရံ။ သံဃမဇ္ဈေ ဝသန္တော ပန ဒွေ ဓုရာနိ ပူရေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿတိ။ ဝိနယပိဋကေ စ ပါမောက္ခော ဘဝိဿတိ။ အထဿာဟံ ပရိသမဇ္ဈေ ပုဗ္ဗပတ္ထနံ ပုဗ္ဗဘိနိဟာရဉ္စ ကထေတွာ ဣမံ ဘိက္ခုံ ဝိနယဓရာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေဿာမိတိဣမမတ္ထံ ဒိသ္မာ ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၃၃)

ဒုတိယပဏ္ဏာသကော သမတ္တော။

=====

တတိယပဏ္ဏာသက

သမဏသညာဝဂ်

သမဏသညာသုတ် (အံ၊၃၊၄၂၇)

- သမဏသညာ သမဏာနံ ဥပ္ပနာ သညာ သမဏသညာ။ (မဇ္ဈေလောပီစတုတ္ထိ
- သန္တတကာရိ သန္တတံ ကရောတိ သီလေနာတိ သန္တတကာရိ။
- သန္တတဂုတ္တိ သန္တတံ-၌ အံ-ဝိဘတ် ကြိယာဝိသေသနအနက်။
- သန္တတဂုတ္တိ ဝတ္တနံ ဝုတ္တိ ၊ သန္တတံ ဝုတ္တိ ယဿာတိ သန္တတဂုတ္တိ။
- အဗျာပဇ္ဇော ဗျာပါဒဿ ဘာဝေါ ဗျာပဇ္ဇံ၊ (ဒေါမနဿဝေဒနာ)
- နတ္ထိ ဗျာပဇ္ဇံ ယဿာတိ အဗျာပဇ္ဇော။
- အနတိမာနိ အတိရေကော မာနော အတိမာနော၊
- အတိမာနော အဿ အတ္ထိတိ အတိမာနိ၊
- န အတိမာနိ အနတိမာနိ။
- ဇီဝိတပရိက္ခာရေသု ဇီဝိတဿ ပရိက္ခာရာ ဇီဝိတပရိက္ခာရာ၊
- ဣဒမတ္ထိ ဣမေ အတ္တာ ဒေတေသန္တိ ဣဒမတ္ထိ။ (ပစ္စယာ)
- ဣဒမတ္ထာ- ဟူလုံလျက် လိင်ဝစနဝိပလ္လာသအားဖြင့် ဣဒမတ္ထံ-ဟု ရှိသည်။

၂၇၀

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

(နဲ)

ယင်းကို နပုလ္လိင်၊ ဧကဝုဗ်ဖြင့်ပင် ကြံလိုကလည်း
ဣဒ္ဒပစ္စယဇာတံ-ဤသင်္ကန်းစသောပစ္စည်းသည်၊ ဣဒ္ဒမတ္ထံ-ဤမည်သောအကျိုး
ရှိ၏-ဟု အနက်ပေး။

မှတ်ချက်

အယံ အတ္ထော ဧတဿာတိ ဣဒ္ဒမတ္ထံ-ဟု ဝိဂြိုဟ်ဝါကျပြုလေ။
တစ်ဝါကျလုံးပင်ဖြစ်စေ ၊ တစ်ပုဒ်ခြင်းစီပင်ဖြစ်စေ အရကောက်မေးပါက
ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုကြံကိုကောက်။

မိစ္ဆတ္တသုတ် (အံ၊၃။၄၂၈)

မိစ္ဆတ္တံ
(နဲ)

မိစ္ဆာ အတ္တာ မိစ္ဆတ္တာ။ လွဲမှားသော အကုသိုလ်သဘောကိုကောက်။

မိစ္ဆာ အတ္တာ သဘာဝေါ ယဿာတိ မိစ္ဆတ္တော၊

လွဲမှားသောသဘောရှိသော တရားကို-ဟုပေး။ အတ္တ-အရ အကုသိုလ်ကောက်။

ဝိရာဇနာ

ဝိရဇ္ဈနံ ဝိရာဇနာ (ဝိ-ရာဇ+ယု) သဂ္ဂတော မဂ္ဂတော စ-ဟု အပါဒါန်ထည့် ။

မိစ္ဆာဝိမုတ္တိ

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့်ယှဉ်သောသညာ။ ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ် အကုသိုလ်ရှိ အဓိမောက္ခကိုလည်း
ကောက်။ (နဲ) မောဟပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကောက်။

သမ္မာဉာဏဿ

မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။

သမ္မာဝိမုတ္တိ

မဂ်၊ဖိုလ်ကောက်။

မှတ်ချက်

သမ္မာဒိဋ္ဌိ - စသည်တို့အရ လောကီ၊လောကုတ္တရာနှစ်ခုလုံးဆိုင်ရာ အရကောက်
တို့ကို ပြပါသည်။

ဗီဇသုတ် (အံ၊၃။၄၂၈)

နိမ္မဗီဇံ

နမတိ ဖလဘာရေနာတိ နိမ္မော၊ (နမု+ဘ) နိမ္မဿ ဗီဇံ နိမ္မဗီဇံ။

တိတ္ထကာလာဗုဗီဇံ

လမ္မတိ အဝသံသတိတိ အလာဗု၊ တိတ္ထကာ အလာဗု တိတ္ထကာလာဗု၊

တိတ္ထကာလာဗုယာ ဗီဇံ တိတ္ထကာလာဗုဗီဇံ။

ဝိဇ္ဇာသုတ် (အံ၊၃။၄၂၉)

အဝိဇ္ဇာဂတော

အဝိဇ္ဇာယ ဂတော အဝိဇ္ဇာဂတော။ (တတိယာတပျုရိသံ)

အဝိဇ္ဇာ

အန္တဝိရဟိတေ ဇဝါပေတိတိ အဝိဇ္ဇာ။ (အန္တဝိရဟိတဇဝါ- ဟုဆိုလိုလျက် နန္ဒ
ရဟိတ၊ဝတို့ကိုချေ၊ ဇ-လာ)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

အဝိဒ္ဓသု အဝိဒ္ဓသု (နဲ) ဝိနွတိတိ ဝိဇ္ဇာ၊ (ဝိဒ+ဏျ+အာ) န ဝိဇ္ဇာ အဝိဇ္ဇာ။
 ဝိဒတိ ဇာနာတိတိ ဝိဒ္ဓသု၊ (ဝိဒါဒသုက်-ဟူသောသုတ်ဖြင့် ဝိဒဓာတ်နောင်
 ဒသုက်ပစ္စည်းသက်၊ က်-ချေ) န ဝိဒ္ဓသု အဝိဒ္ဓသု။
 အနုအန္တတိ အနုဗန္တတိ အန္တဒိ။ (ကိတဝိဂ္ဂဟ)
 အန္တဒိ ဧဝ အန္တဒေဝ။ (အန္တဒေဝေါတိ ကိတဝိဂ္ဂဟော သန္တိဝိဂ္ဂဟော ဝေဒိ
 တဗော။ သူစိ။ ၂၇)

နိဇ္ဇရသုတ် (အံ၊ ၃။ ၄၃၀)
 နိဇ္ဇရဝတ္ထုနိ နိဇ္ဇရသေန ဝိရဏံ ပဇာနံ နိဇ္ဇရော၊ (နိ-ဇရ+အ)
 နိဇ္ဇရဿ ဝတ္ထုနိ ကာရဏာနိ နိဇ္ဇရဝတ္ထုနိ။
 နိဇ္ဇိက္ကာ နိဇ္ဇေသေန ဇရိယတေတိ နိဇ္ဇိက္ကာ။

သမ္မာဝိမုတ္တိဿ ဇရ-ဓာတ်အရ မဂ်ဉာဏ် (သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်)
 တ-ပစ္စည်းအရ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကိုကောက်။
 မဂ်၊ ဖိုလ်ကိုကောက်။

သမုစ္ဆေဒဝသေန စ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝသေန စ ပဋိပက္ခဓမ္မာ သမ္မဒေဝ ဝိမုစ္စနံ
 သမ္မာဝိမုတ္တိ။ (ဤဋီကာစကားကိုထောက်လျှင် သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် တို့အရ မဂ်၊ ဖိုလ်
 နှစ်ပါးလုံးကောက်နိုင်သည်ဟုမှတ်)။

သမ္မာဝိမုတ္တိကြောင့်ဖြစ်သော ကုသိုလ်တရား (၆၄)ပါး
 သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ သဒ္ဓါ၊ ဝိရိယ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာ၊ မန၊ သောမနဿ၊
 ဇီဝိတိန္ဒြေ-ဟူသော ဣန္ဒြေ (၈)ပါး ကုသိုလ်တရားများပြည့်စုံကြ၏။ ထို့အတူ
 ကျန်သောအထက်မဂ် (၃)ပါး ဖိုလ် (၄) ပါးတို့၌လည်း ယင်းဣန္ဒြေ (၈)ပါးတို့နှင့်
 ပြည့်စုံကြသောကြောင့် သမ္မာဝိမုတ္တိကြောင့် (၆၄) ပါးသော ကုသိုလ်တရားများ
 ပြည့်စုံကြသည်။

ဋီကာစကား မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဝိပဿနာယ နိဇ္ဇိက္ကာပိ န သမ္မုစ္စန္တာ၊ တသ္မာ သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနဒဿနတ္ထ
 ပုန ဂဟိတာ။ ဧဝံ မိစ္ဆာသက်ပ္ပါဒယောပိ ဝိပဿနာယ ဟိန္တာပိ အသမ္မုစ္စန္တာယ
 ဣဓ ပုန စ ဂဟိတာ။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ဓောဝနသုတ် (အံ၊၃၊၄၃၃)

ဓောဝနံ ဓောဝီယတေ ဓောဝနံ၊ အဋ္ဌိနော ဓောဝနံ ဓောဝနံ။
 (ပုဗ္ဗပဒလောပကမ္မဋ္ဌဆဋ္ဌိတပ္ပုရိသံသမာသံ)
 လေယျံ လေတဗ္ဗံ (လေဟိတဗ္ဗန္တိ) လေယျံ။
 ဂမ္မံ ဂါမာနံ ဣဒံ ဂမ္မံ။ (ဂါမ+ယ) ဂါမပုဗ်အရဏ္ဏာသုဏ္ဏာသားတိုင်အောင်ယူ။
 နိဒ္ဒေါတာ နိဿေသေန ဓောဝီယတေတိ နိဒ္ဒေါတာ။(နိ+ဓောဝ+တ+အာ)
 ဓောဝ-အရ မဂ်ဉာဏ်။ တ-အရ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။

တိကိစ္ဆကသုတ် (အံ၊၃၊၄၃၃)

ဝိရိတ္တာ ဝိရေစီယံတေတိ ဝိရိတ္တာ။

နိဒ္ဒမနိယသုတ် (အံ၊၃၊၄၃၅)

နိဒ္ဒမနိယာ နိဒ္ဒမိတဗ္ဗာတိ နိဒ္ဒမနိယာ (နိ+ဓမ+အနိယ)မှတ်ထုတ်အပ်ကုန်သော(၄)
 နိဒ္ဒန္တာ နိဒ္ဒမိတဗ္ဗာတိ နိဒ္ဒန္တာ။ (နိ+ဓမ+မာန၊ မာနကို အန္တပြန်)

ပဌပဒအသေခသုတ် (အံ၊၃၊၄၃၆)

အသေခေါ ၁။ သိက္ခာတိတိသေခေါ(သိက္ခာ+ဏာ+တေ)ကျင့်ဆဲသေက္ခာအရိယာပုဂ္ဂိုလ်။
 န သေခေါ အသေခေါ။ (ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်)
 ၂။ သိက္ခာနံ သိက္ခာ၊ (သိက္ခာ+အ+အာ)
 သိက္ခာ ဧတဿ သီလန္တိ သေခေါ။ (သေက္ခာပုဂ္ဂိုလ်)
 (သိက္ခာ+ဏာ+တဿီလတဒ္ဓိတ်)
 န သေခေါ အသေခေါ။ (ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်)
 ၃။ သိက္ခာနံ သိက္ခာ၊ သိက္ခာ ဧတဿ သီလန္တိ သေခေါ။
 ဝုဒ္ဓိပတ္တော သေခေါ အသေခေါ။ (ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်)
 (နသဒ္ဓါ ဝုဒ္ဓိအနက်ဟော။) နနိပါတပုဗ္ဗဝဒကမ္မဓာရဏ်း။
 ၄။ သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ၊(သိက္ခာ+အ+အာ)သိက္ခာ-၃ပါး(သို့) မဂ္ဂင် ၈-ပါး။
 သိက္ခာသု ဇာတော သေခေါ။ (သိက္ခာ+ဏ) သေက္ခာပုဂ္ဂိုလ်။
 န သေခေါ အသေခေါ။ (ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

အသေခါယ(သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ)

- ၁။ သိက္ခတီတိ သေခါ။ ဖြည့်ကျင့်ဆဲတရား၊
န သေခါ အသေခါ။ (အရဟတ္တဖိုလ်သမ္မာဒိဋ္ဌိ)
- ၂။ သိက္ခနံ သိက္ခာ၊ သိက္ခာ ဧတိဿာ သီလန္တိ သေခါ။
န သေခါ အသေခါ။ (အရဟတ္တဖိုလ်သမ္မာဒိဋ္ဌိ)
- ၃။ သိက္ခနံ သိက္ခာ၊ သိက္ခာ ဧတိဿာ သီလန္တိ သေခါ။
ဝုဒ္ဓိပတ္တာ သေခါ အသေခါ။ (အရဟတ္တဖိုလ်သမ္မာဒိဋ္ဌိ)
- ၄။ သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာ၊ သိက္ခာသု ဇာတာ သေခါ။
န သေခါ အသေခါ။ (အရဟတ္တဖိုလ်သမ္မာဒိဋ္ဌိ)
- ၅။ အသေဓဿ အယံ အသေခါ။

မှတ်ချက်

(ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်သမ္မာဒိဋ္ဌိ) အထက်ပါဝိဂြိုဟ်ဝစနတ်(၅)နည်းတို့တွင် ထိပ်ဆုံးလေးနည်း၌ ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ် မရ၊ နံပါတ် (၅) နည်းတစ်ခု၌သာ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ရသည်။

ဒုတိယအသေခသုတ် (အံ၊၃။၄၃၆)

အသေခိယာ

အသေခါ ဧဝ အသေခိယာ၊ (နံ) အသေဓဿ ဣမေ အသေခိယာ။

ပစ္စောရောဟဏိဝဂ်

ပဌမအဓမ္မသုတ် (အံ၊၃။၄၃၇)

အဓမ္မော

န ဓမ္မော အဓမ္မော။ (နနိပါတ် ဝိရုဒ္ဓ)

အနတ္တော

န အတ္တော အနတ္တော၊ အနတ္ထံ အာဝဟတီတိ အနတ္တော။
အနတ္တာဝဟ-ဟူလိုလျက် အာဝဟကျေ။

ဗိစ္ဆာဝိမုတ္တိ-အရ ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ် အကု-၁၁ ရှိ အဓမောက္ခ။

အတ္တော

အတ္ထံ အာဝဟတီတိ အတ္တော။ အာဝဟကျေ(သိ)အာဝဟတဒ္ဓိတံ။

သမ္မာဝိမုတ္တိ-အရ မဂ်.ဖိုလ်။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

တတိယအဓမ္မသုတ် (အံ၊၃။၄၃၉)

သာရပရိယေသနံ တဒတ္ထသမ္ပဒါနံအနက် အံဝိဘတ်။
ပရိယေသီယတေ ပရိယေသနံ၊ သာရဿ ပရိယေသနံ သာရပရိယေသနံ။

(နံ) ကံအနက် အံဝိဘတ်။ ပရိယေသတိ ဧတ္ထာတိ ပရိယေသနံ၊
သာရဿ ပရိယေသနံ သာရပရိယေသနံ။

သာရဝတော သာရော အဿ အတ္တိတိ သာရဝါ၊ တဿ သာရဝတော။
ဇာနိတဗ္ဗန္တိ ဇာနံ (သဗ္ဗညု) ဥေယျမေဗိဠါးပါးကိုလည်း တနည်းကောက်။

စက္ခုဘူတော စက္ခု ဝိယ ဘူတော စက္ခုဘူတော။
(နံ) ပညာစက္ခု ဘူတော ပတ္တော စက္ခုဘူတော။
ဒုတိယနည်း သယမ္ဘူတော။

ဓမ္မဘူတော ဓမ္မမယော ဟုတွာ ဘူတော ဓမ္မဘူတော။ မယပစ္စည်းကျေ။
(နံ) ဓမ္မ ဘူတော ပတ္တောတိ ဓမ္မဘူတော။ဓမ္မ-အရ ဖောဓိပက္ခိယတရား(၃၇) ပါး။

ဗြဟ္မဘူတော ဗြဟ္မာ ဟုတွာ ဘူတော ဗြဟ္မဘူတော။
(နံ) ဗြဟ္မံ အရိယမဂ္ဂံ ဘူတော ပတ္တောတိ ဗြဟ္မဘူတော။
ဗြဟ္မ-အရ အရိယာမဂ်။ ဘူတော၏ ကရိုဏ်းပါဌ်အရ သယမ္ဘူတော။

ဝတ္တာ/ပဝတ္တာ စတုသစ္စဓမ္မံ ဝဒတိတိ ဝတ္တာ။ စိရံ သစ္စပုဋိဝေဓံ ပဝတ္တေတိတိ ပဝတ္တာ။
အတ္တဿ သစ္စာ(၄)ပါး။ (နံ) နိဗ္ဗာန်။
နိန္ဒေတာ နိန္ဒေတိ (နိန္ဒယတိတိ) နိန္ဒေတာ။ (နိ+နိ+တု) ဒေသနာဉာဏ်ကောက်။
ဓမ္မဿာမိ ဖောဓိပက္ခိယတရားကို ဓမ္မ-အရကောက်။

အင်္ဂါတသုတ် (အံ၊၃။၄၄၃)

ဥပါရဒ္ဒသ္မာတိ ဥပါရဘိယန္တေတိ ဥပါရဒ္ဒါ။ (ဥပ+အာ+ရဘာ+တ)
ပဏ္ဍိတဝတ္ထုနိ ပဏ္ဍိတဿ ဘာဝေါ ပဏ္ဍိတော၊ (ဘာဝလောက၊ ဘာဝဗုဒ္ဓဇာန်)
ပဏ္ဍိတဿ ဝတ္ထုနိ ပဏ္ဍိတဝတ္ထုနိ။

အဘိနိပိဋေတိ အဘိ+နိ+ပိဋ+စုဏေ+တိ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

သီဂီရဝသုတ် (အံ၊၃။၄၄၅)

ဩရိမံ

ဩရေ ဘဝံ ဩရိမံ။ (ဩရ+ဣမ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစသော ၁၀-ပါး။
လောကီကမ်းမှ။

ဓမ္မာနုဝတ္တိနော

ဓမ္မဿ အနုစ္စဝိကာ ဓမ္မာနုစ္စဝိကာ၊
ဓမ္မာနုစ္စဝိကာယ ဝတ္တန္တိတိ ဓမ္မာနုဝတ္တိနော၊ (စွဝိကာ-ပုဒ်ကျေ)
ဓမ္မ-အရ လောကုတ္တရာတရား (၉) ပါး၊
ဓမ္မာနုစ္စဝိက-အရ အရိယာမဂ်၏ရှေ့၌ဖြစ်သော သီလ၊ဓုတင်၊သမထ၊ဝိပဿနာ
(မဟာကုသိုလ်ရှိ ဝိရတိစေတနာ၊ မဟာကုဉာသံရှိ-သမာဓိ၊ပညာ)ကိုကောက်။
ဓမ္မပဒအလို ဒေသနာဓမ္မ-ကိုကောက်။

မစ္စုဓေယျံ

မရဏံ မစ္စု။ (မရ+တျ) သေခြင်းတရား= စုတိစိတ်ကိုကောက်။
ဓိယတိ ဧတ္ထာတိ ဓေယျံ။ မစ္စုနော ဓေယျံ မစ္စုဓေယျံ။ (တေဘူမကဝဋ်)

(နံ)

မစ္စု-အရ ကိလေသာမာရ်၊ ဓေယျ-အရ လောကီခန္ဓာ (၅) ပါး (ဋီကာ)

သုဒုတ္တရံ

ဒုက္ခေန တရိယတေတိ ဒုတ္တရံ၊ သုဠု ဒုတ္တရံ သုဒုတ္တရံ။

သုက္ကံ

ကုသိုလ်စိတ် (၂၁) ပါး၊ စေတသိက် (၃၈) ပါး။

ဩကာ

ဥစ္စတိတိ ဩကံ၊ ဩကံ ဝိယာတိ ဩကံ။

တေဘူမကဝဋ် (၅) ကာမဂုဏ်ငါးပါး (ဋီ)။

ဝိဝေကေ

နိဗ္ဗာန်။ (ဋီ) (နံ) ဝိဝေက (၃) ပါး။ (ဋီ)

တဩဘိရတိ မိစ္ဆေယျလည်းတူပြီ။

အာဒါနပဋိနိဿဂ္ဂေါ အာဒိယတိတိ အာဒါနံ၊ ပဋိနိဿဇုတိ ဧတေနာတိ ပဋိနိဿဂ္ဂေါ။

အာဒါနဿ ပဋိနိဿဂ္ဂေါ အာဒါနပဋိနိဿဂ္ဂေါ။

ဇုတိမန္တော

ဇုတိ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဇုတိမန္တော၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကိုကောက်။

ပဌမပစ္စောရောဟဏီသုတ် (အံ၊၃။၄၄၇)

ဥပေါသထေ

ဥပဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဥပေါသထော။ (ဥပ-ဝသ+ထ၊ဓာတွန်မကျေ)

(နံ)(ဥပ-ဝသ+အထ၊ဓာတွန်မကျေ)

၂၇၆

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

ပစ္စောရောဟဏီ ပစ္စောရောဟဏံ ပစ္စောရောဟဏီ၊ (ပတိ-အဝ-ရူပ+ကာရိတ်ဏေ+ယု)
အဝသဒ္ဓါ ဟေဋ္ဌာအနက်ဟော။

ဝေလံ ဝိဂစ္ဆန္တိ ဣရာ ယဿန္တိ ဝေလာ။ (ဝိ+ဣရာ) ရ-ကို လ-ပြု။

ပုဗ္ဗင်္ဂမသုတ် (အံ၊၃။၄၄၉)

ဥဒယတော ဥဒေတိတိ ဥဒယံ (ဥ-ဣ+အန္တ) တဿ ဥဒယတော။
အရုဏုဂံ အရတိ ဂစ္ဆတိတိ အရုဏော၊ ဥဂ္ဂမနံ ဥဂ္ဂံ၊ (ဥ-ဂမု+က္ခိ)
အရုဏဿ ဥဂ္ဂံ အရုဏုဂံ။

အာစယဂါမိသုတ် (အံ၊၃။၄၅၄)

အာစယဂါမိဉ္စ ကမ္မကိလေသေဟိ အာစိယတေတိ အာစယော။(အာ+စိ+အ)
အာစယံ ဂါမေတိတိ အာစယဂါမိ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-စသည်ကောက်။
အာစယ-၌ ဓာတ်အရ လောကီကု၊အကုစေတနာနှင့်အဝိဇ္ဇာတဏှာ။
ပစ္စည်းအရ တေဘူမကဝဋ်ဒုက္ခ(နာနာက္ခဏိကမ္မ)တနံ။ပကတုပ္ပပြိုင်။
အပစယဂါမိ စိယတေတိ စယော၊ စယာ အပေတံ အပစယံ။ (နိဗ္ဗာန်)
အပစယံ ဂါမေတိတိ အပစယဂါမိ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-စသည်ကောက်။
စယအရကောက် တူပြီ။

=====

စတုတ္ထပဏ္ဏာသက

ကမ္မနိဒါနသုတ် (အံ၊၃။၄၇၀)

လောဘဟေတုကမ္မိ လောဘော ဟေတု စတဿာတိ လောဘဟေတုကော။ (ပါဏာတိပါတော)
ပါဏာတိပါတ ဒေါသမူစေတနာ(ပစ္စယုပ္ပန်)
လောဘ၊ဟေတုတို့အရ လောဘမူရှိလောဘ (ပစ္စည်း) ပကတုပ္ပပြိုင်။
ဒေါသဟေတုကမ္မိ အစိတ်ပုဒ်အရ ဒေါသမူစိတ် ၂ ပါး။ အပေါင်းပုဒ်အရ ယင်းနှင့်ယှဉ်သော
ဒေါသမူစေတနာ။

ပရိက္ခမနသုတ် (အံ၊၃၊၄၇၁)

သပရိက္ခမနော ပရိက္ခမိယတေ ပရိက္ခမနံ၊ (နံ) ပရိက္ခမတိ ဧတေနာတိ ပရိက္ခမနံ၊ သဟ ပရိက္ခမနေန ယော ဝတ္တတိတိ သပရိက္ခမနေော။ (ဓမ္မော)

စုန္ဒသုတ် (အံ၊၃၊၄၇၂)

သောစေယျံ သုစိနေော ဘာဝေါ သောစေယျံ။ (သုစိ+ဧကေယျံ)
ပစ္စာဘူမကာ ပစ္စာဘူမိယံ ဝသန္တိတိ ပစ္စာဘူမကာ။ (ဗြာဟ္မဏာ)
(နံ) ပစ္စာဘူမိယံ အပရဒိသာယံ နိဝိဋ္ဌဇနပဒေါ ပစ္စာဘူမံ၊ (ပစ္စာဘူမိ+ဏာ၊ ဣဇေ၊
(ဇနပုဒ်)
ပစ္စာဘူမသ္မိ ဝသန္တိတိ ပစ္စာဘူမကာ။

ကမဏ္ဍလုကာ ပိပါသဝိနောဒနံ ကရောတိတိ ကံ၊ (ကရ+က္ခိ)
ကဿ ဇလဿ မဏ္ဍော ကမဏ္ဍော၊
ကမဏ္ဍံ လာတိ ဂဏ္ဍာတိတိ ကမဏ္ဍလု၊ (ကမဏ္ဍ+လာ+ဥ၊) ရေကရား။
ကမဏ္ဍလုံ ဓာရေန္တိတိ ကမဏ္ဍလုကာ။ (ဗြာဟ္မဏာ)

သေဝါလမာလိကာ ဥဒကံ သေဝတိတိ သေဝါလော၊ (သိ+အလ၊ အလယ်၌ ဝလာ၊ ဣက္ခိ ဧပြု။)
သေဝါလသင်္ခါတာ မာလာ သေဝါလမာလာ။
သေဝါလမာလံ ပိလန္ဓန္တိတိ သေဝါလမာလိကာ။
(နံ) သေဝါလံ မာလာ ဝိယ ဓာရေန္တိတိ သေဝါလမာလိကာ။

ဥဒကောရောဟကာ ဩရောဟန္တိတိ ဩရောဟကာ၊ ဥဒကံ ဩရောဟကာ ဥဒကောရောဟကာ။
သာယတတိယကံ သာယတိ ဒိနံ အဝသာယတိတိ သာယော၊ (နာမ်ပုဒ်)
သာယော တတိယော ယဿာတိ သာယတတိယကံ။
(ရေသို့သက်ဆင်းခြင်းကိုရသည်။)

(နံ) သာယ-နာမ်ပုဒ်၊ ကြိယာဝိသေသနအနက်၊ အံဝိဘတ်။
သာယံ တတိယံ ယဿာတိ သာယတတိယကံ။
သာယံကို ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့်ထားလျှင် သာယံ-နိပါတ်ပုဒ်။

ဟတပဟတံ ဟရဏံ ဟတံ၊ (ပုတ်ခတ်ခြင်း) ပဝုဒ္ဓံ ဟတံ ပဟတံ၊ (အသေသတ်ခြင်း)
ဟတံ စ ပဟတံ စ ဟတပဟတံ။

၂၇၈

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

နိဝိဋ္ဌော
မုသာဝါဒီ
ပိသုဏဝါစော

နိ+ဝိသ+တ၊ ဒေါသမူစေတနာ။
မုသာ ဝဒတိတိ မုသာဝါဒီ။
ပိသတိတိ ပိသုဏာ၊ (ပိသ+ကုဏ)
ပိသုဏာ ဝါစာ ဧတဿာတိ ပိသုဏဝါစော။

(နံ)

ပိသုဏံ ဝစတိ ဝဒတိ ဧတယာတိ ပိသုဏဝါစာ။ အကုစေတနာ။
ပိသုဏဝါစာ အဿ အတ္ထိတိ ပိသုဏဝါစော။

ကက္ကသာ
အနပဒေသံ

ကိဗ္ဗိသံ ကရောတိတိ ကက္ကသာ။ (ကရ+အသပစ္စည်း)
အပဒိသိတဗ္ဗောတိ အပဒေသော၊
နတ္ထိ အပဒေသော ဧတဿာတိ အနပဒေသော။

ဇာဏုဿောဏိသုတ် (အံ၊၃။၄၇၈)

သဒ္ဓါနိ

သဒ္ဓဟနံ သဒ္ဓါ၊ သဒ္ဓါ ဧတေသံ အတ္ထိတိ သဒ္ဓါနိ။

နေရယိကာနံ

သတ္တာနံ အာဟာရော ဥဒ္ဓစ္စစေတနာကြဉ် အကု-စေတနာ ၁၁-ပါး။

သာဓုဝဂ်

သာဓုသုတ် (အံ၊၃။၄၈၂)

ဝေရမဏီ

ဝေရံ မဏတိ ပဇဟတိ နိဝါရေတိတိ ဝေရမဏီ။ (ဝေရ+မဏ+အ+ဤ)
ဝေရအရ ပါဏာတိပါတစသော အကုသိုလ်။
မဏီ-အရ မဟာကုသိုလ်ရှိ ဝိရတိ။ (နံ) စေတနာ။
(နံ) စေတနာသမ္ပယုတ်တရား။ (ပကတု)

(နံ)

ဝိရမတိ ဧတယာတိ ဝေရမဏီ၊ (ဝိ+ရမ+ယု+ဤ၊ တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် ဣကို ဧပြု)
မဟာကု-ဝိရတိ။ (နံ) စေတနာ။ (နံ) စေတနာသမ္ပယုတ်တရား။
ဓာတ်-အရ ယင်းတို့နှင့်ယှဉ်သော မဟာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (သဟဇာတပြိုင်)

တရုဇကာယဝဂ်

သံသပ္ပနီယသုတ် (အံ၊၃။၄၉၅)

သံသပ္ပနီယပရိယာယံ သံသပ္ပနံ သံသပ္ပနီယံ၊(သံ+သပ္ပ+အနီယ)

(နံ)

သံသပ္ပိယတေ သံသပ္ပနံ၊ သံသပ္ပနံ ဧဝ သံသပ္ပနီယံ။
သံသပ္ပနီယဿ ပရိယာယော သံသပ္ပနီယပရိယာယော။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

- ဇိမ့် ဇဟာတီတိ ဇိမ့်။ (ကာယကမ္မံ)
- ဇိမ္မပပတ္တိကော ဇိမ္မာ ဥပပတ္တိ ယဿာတိ ဇိမ္မပပတ္တိကော။(ဇိမ္မာ+ဥပပတ္တိ)
- နကုလော နတ္ထိ ကုလံ ဧတဿ သပ္ပေသ္မတိ နကုလော။ (နပုဒ်+ကုလပုဒ်)
- (န) သပ္ပေ နတ္ထတိ နာသေတီတိ နကုလော(နတ္ထ+ဥလကဓမ္မ)
- ဝိဠာရာ မူသိကာဒိ ခါဒနေန ဗလတိ ဇိဝတီတိ ဝိဠာရော။(ဗလ+အရဗ-၌ အကို ကြံပြု။
လကို ဋပြု)
- ဥလူကာ ဥဒ္ဓံ ကဏ္ဍာ ယဿာတိ ဥလူကော။(ဥဒ္ဓကဏ္ဍကို ဥလူကပြု)
- (န) ဥလတိ ဂဝေသတီတိ ဥလူကော။(ဥလ+ဏ္ဍကပစ္စည်း)
- (န) ဝလ+ဥိက-ဖြင့် ဝကို ဥပြုကာတနည်းဆိုကြသေးသည်။

ပဌမသဉ္ဇေတနိကသုတ် (အံ၊၃၊၄၉၇)

- သဉ္ဇေတနိကာနံ သံဝိဇ္ဇမာနာ ဧတေနာ သဉ္ဇေတနာ၊
သဉ္ဇေတနာ ဧတေသံ အတ္ထိတိ သဉ္ဇေတနိကာနိ။(ကံများ)
- ကာယကမ္မန္တသန္ဓောသဗျာပတ္တိ ကာယကမ္မမေဝ ကာယကမ္မန္တော၊ (တဗ္ဘော)
သဿ အတ္တနော ဒေါသော သန္ဓောသော။(နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊ဝဂ္ဂန္တပြု) (သ+ဒေါသ)
ကာယကမ္မန္တော သန္ဓောသော ကာယကမ္မန္တသန္ဓောသော၊
(န) ကာယကမ္မန္တသင်္ခါတော သန္ဓောသော ကာယကမ္မန္တသန္ဓောသော။
ဗျာပဇ္ဇတိ ဝိကာရံ အာပဇ္ဇတီတိ ဗျာပတ္တိ၊ (န)ဗျာပဇ္ဇနံ ဗျာပတ္တိ၊
ကာယကမ္မန္တသန္ဓောသသင်္ခါတာ ဗျာပတ္တိ ကာယကမ္မန္တသန္ဓောသဗျာပတ္တိ။

ကရုဇကာယသုတ် (အံ၊၃၊၅၀၃)

- ဒုက္ခဿန္တံ ဝိပါကဒုက္ခနှင့်ဝဋ္ဋဒုက္ခတို့ကိုကောက်။
- ဧဝံ အနက်မဲ့နိပါတ်။
(န)အနက်ရှိနိပါတ်။ ယင်းအခိုက် 'မေတ္တာကို ဖြစ်ပွားစေသော
ပုဂ္ဂိုလ်တို့ အဘိဇ္ဈာကင်းကြသည့်နည်းတူ' ဟု အနက်ပေး။
- ဒဟရတဂ္ဂေ အဇ္ဇတဂ္ဂေနှင့် အားလုံးတူ။
- စိတ္တန္တရော စိတ္တံ အန္တရံ ယဿာတိ စိတ္တန္တရော။

၂၈၀

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

အန္တရသဒ္ဓါ ကာရဏအနက် (နံ) ဗျဝဓာနအနက်ကို ဟောသည်။
ကာရဏအနက် ဟောခိုက်-လောကီကု,အကုစေတနာ ကောက်။
ဗျဝဓာနအနက်ဟောခိုက်-စုတိစိတ်ကို ကောက်။

သော ဒေဝံ ပလာနာတိ ပလာနာတိကြိယာအရ-ဈာန်ရသော သောတာပန်,သကဒါဂါမ်တို့၏
ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။

ကရဇကာယေန ကရောတိ နိဗ္ဗဏ္ဍေတိတိ ကရော၊ ကရတော ဇာတော ကရဇော၊
ကရဇော ကာယော ကရဇကာယော။

ဣဓပညဿ ဣဓ ဣမသ္မိ သာသနေ ပညာ ဣဓပညာ၊
ဣဓပညာ အဿ အတ္ထိတိ ဣဓပညော။ (ဘိက္ခု) အရိယာမဂ်,ဖိုလ်ပညာ။

အဓမ္မစရိယာသုတ် (အံ၊၃၊၅၀၅)

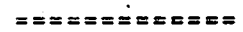
အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာ-(ကာယေန) န ဓမ္မော အဓမ္မော၊

စရတိ ဒတာယာတိ စရိယာ၊ အဓမ္မဿ စရိယာ အဓမ္မစရိယာ၊
ဝိသမာ စရိယာ ဝိသမစရိယာ၊ ဝိသမဿ စရိယာ ဝါ ဝိသမစရိယာ၊
အဓမ္မစရိယာ စ သာ ဝိသမစရိယာ စာတိ အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာ။
ကာယေန--နာဝိဘတ်၊ ဟိတ်အနက်(သို့)ဣတ္ထမ္မ၊တလက္ခဏအနက်။

ပစ္စည်းပြိုင်

ကာယေန-အရ ကာယဝိညတ်(ပစ္စည်း)
အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာ-အရ အကုသိုလ်စေတနာ(ပစ္စယုပ္ပန်)
ပကတူပပြိုင်။ (သုတ္တန်နည်း)
(အဘိဓမ္မာအလို ပစ္စည်း,ပစ္စယုပ္ပန် ပြောင်းပြန်လုပ်၍ သဟဇာတပြိုင်)

ဒသကနိပါတာ နိဋ္ဌိတာ

ကောဒသကနိပါတ်

ဒုတိယဥပနိသာသုတ် (အံ၊၃။၅၁၉)

သာရိပုတ္တဿ ပစ္စယောသံ ရှေ့ဝါကျဉ်ရှိသော ကတ္တားသည်နောက်ဝါကျဉ် ပဋိ+အာရှေးရှိသော သုဓာတ်နှင့်ယှဉ်သောကြောင့် သမ္ပဒါနကာရက မည်ပါသည်။

တတိယဥပနိသာသုတ် (အံ၊၃။၅၂၀)

အာဒိတော ပဉ္စသု နိဠိဒါဝိရာဂံ ဒွိဓာ ဘိန္နိတွာ ကောဒသင်္ဂါနိ ကတာနိ။
(အံ၊၄။၃၊၃၄၃)

ဗျသနသုတ် (အံ၊၃။၅၂၁)

သိက္ခာချ၍ လူထွက်ခြင်းတစ်ခုသာ ထူးသည်။

သညာသုတ် (အံ၊၃။၅၂၂)

အစ္စရိယံ အာက္ကတိ စရိယတေတိ အစ္စရိယံ။ (အာ+စရ+ကိံ၊ အာပုဗ္ဗစရဿ စ စသဒ္ဓါဖြင့် စရကို ခွရိယပြု) (ကိတ်)

(နံ) အစ္စရံ ပဟရိတံ ယုတ္တန္တိ အစ္စရိယံ။ (တဒ္ဓိတ်)
အစ္စရ+ကုယ၊ဇာတာဒိနမိမိယာ စ-သုတ်၌ စ-သဒ္ဓါ။

(နံ) အစ္စရာယ ယောဂံ အစ္စရိယံ။ (အစ္စရာ+ယောဂု၊ ယောဂု-ချေ)(သမာသံ)
အဂ္ဂပဒသ္မိ မဂ္ဂဉာဏေန ပဋိတဗ္ဗန္တိ ပဒံ၊ အဂ္ဂံ ပဒံ အဂ္ဂပဒံ။

မနသိကာရသုတ်(အံ၊၃။၅၂၄)

အဋ္ဌမေ ပစ္စဝေက္ခကာ ကထိတာ။ (အံ၊၄။၃။၃၄၄)
မှတ်ချက် စက္ခုသောတံ စသည်တို့အရ ပသာဒရုပ်ကို ကောက်။
ရူပံ၊ သဒ္ဓံ-စသည်တို့အရ ရူပါရုံ-စသည် ကောက်။

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

သဒ္ဓသုတ် (အံ၊၃၊၅၂၆)

အာဇာနိယဈာယိတံအာဘုသော ကာရဏာကာရဏံ ဇာနာတိတိ အာဇာနိယော။

(အာ+ဉာ+အနိယ၊တဗ္ဗာနိယာယောဂဖြင့်သက်။)

ဈာယနံ ဈာယိတံ၊ အာဇာနိယဿ ဈာယိတံ အာဇာနိယဈာယိတံ။

ခဠုကော

ခရံ ဂစ္ဆတိတိ ခဠုကော။

ဒေါဏိယာ

ဒဝတိ ဝဟတိတိ ဒေါဏိ။ သာမိပိကာဓာရ-အနက်၊ သို့သက်။

ယဝသံ

ယဝိယတိ မိဿိယတိတိ ယဝသော။ (ယု+အသ)

ကာမရာဂဿ

ကာမိယတိတိ ကာမော၊ (ဝတ္ထုကာမ)

ကာမံ အာရဗ္ဗ ဥပ္ပန္နော ရာဂေါ ကာမရာဂေါ။

(နံ)

ကာမေတိတိ ကာမော၊ (ကိလေသာကာမ)

ကာမော ဧဝ ရာဂေါ ကာမရာဂေါ။

နိဿရဏံ

နိဿရန္တိ ဧတ္ထ ဧတေနာတိ ဝါ နိဿရဏံ။

အသုဘ ပထမဈာန်၊ ဝိပဿနာ၊ အရဟတ္တမဂ်။ (ကာမရာဂအတွက်)

(နံ) ဓမ္မဝဝတ္ထာနနှင့် သောတာပတ္တိမဂ်။ (ဝိစိကိစ္ဆာအတွက်)

ပထဝိမ္ဗိ နိဿာယ မြေကသိုဏ်းကို အာရုံပြုသော စတုက္ကပဉ္စကဈာန်။

ဣဏံ

ပုန... ဣဏောတိတိ ဣဏံ။ (ဒွက္ခရဓာတ်ကြံ)

(နံ)

ဧတိ ဝုဒ္ဓိ ဂစ္ဆတိတိ ဣဏံ။ (ဧကဿရဓာတ်ကြံ)

အဓိပ္ပါယ်

သမာပတ္တိသုခနိက္ခိယာ အဘာဝေန ပထဝီအာရမ္မဏာယ စတုက္ကပဉ္စကဏ္ဍာန သညာယ န ဈာယတိ၊ နိက္ခိယာ အဘာဝနေဝ သော အာဇာနိယော နာမ ဟောတိ။ (အံ၊၄၊၃၊၃၄၃-၄)

ဇာနိ

ဇာယနံ (ဟာယနံ) ဇာနိ။ (ဇာ (ဟာ)+တိ)

ဈာယတိ စ ပန အရ နိဗ္ဗာန်လျှင်အာရုံရှိသော အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ်။

ပုရိသာဇည

အာဇာနိယော ဧဝ အာဇညော။ သုတ္တတဒ္ဓိတ်ကိုပြသည်မဟုတ်ပါ။

အာဇာနိယသည်ပင် အာဇညဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကိုပြ၏။

ရုပ်တွက်

အာဇာနိယတည်၊ ဤကိုချေ၊ နကိုယသို့ကပ်၊ချကို၂ ပြု၊ ဒွေဘော်လာ၍ပြီး၏။ ပုရိသော အာဇညော ပုရိသာဇညော။ (ဝိသေသနုတ္တရကမ္မဓာရည်း)

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

နမဿန္တိ

နမဿ+အ+အန္တိ။

ပထဝီသညာ

ပထဝီယံ ဥပ္ပန္နာ သညာ ပထဝီသညာ။

ပထဝီ-အရ ပထဝီကသိုဏ်းနိမိတ်အာရုံ၌ဖြစ်သောစတုက္ကပဉ္စကဗျာန်၊
သညာ-အရ ဝိပဿနာသညာကောက်။ (အာရမ္မဏပြိုင်)

အဓိပ္ပာယ်

သမာပတ္တိယဉ် သနိကန္တိကတ္တာ ဒေသ ခဠကော နာမ ကတော၊ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၃)
ဣမ ပန ဝိပဿနာဝသေန အနိစ္စဒုက္ခာနတ္တတော ဒိဋ္ဌတ္တာ ဝိဘူတာ နာမ
ဇာတာ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၄)
ဝေမေတ္တ ဟေဋ္ဌာ ဝိယ သမာပတ္တိဝသေန သမတိက္ကမံ အဝတ္တာ ဝိပဿနာစာရ
ဝသေန သမတိက္ကမော ဝုတ္တော။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၄)

မောရနိဝါပသုတ်(အံ၊၃၊၅၂၈)

မောရနိဝါပေ

မယတိ ဟိသတိတိ မောရော၊ မဟိယံ ရဝတိတိ ဝါ မောရော။
နိဝါပံ ဧတ္ထ အဒံသုတိ နိဝါပံ၊ မောရာနံ နိဝါပံ မောရနိဝါပံ။

အသေခေနေ
(နံ)

သိက္ခတိတိ သေခေါ၊(သိက္ခ+ဏ၊ က-ချေ) န သေခေါ အသေခေါ။(ရဟန္တာ)
သိက္ခနံ သိက္ခာ၊ သိက္ခာ ဧတဿ သီလန္တိ သေခေါ၊(သိက္ခာ+ဏ)
န သေခေါ အသေခေါ။ (ရဟန္တာ)
အသေခဿ အယံ အသေခေါ။ အရဟတ္တဖိုလ်ရှိသီလကိုကောက်။

ဣဒ္ဓိပိဋိဟာရိယေန ဣဇ္ဈတိတိ ဣဒ္ဓိ၊

ပဋိပက္ခေ ဟရတိ အပနေတိတိ ပဋိဟာရိယံ၊
ပဋိဟာရိယမေဝ ပိဋိဟာရိယံ။
(နံ) ဟရိတဗ္ဗံ ပဝတ္တေတဗ္ဗန္တိ ဟာရိယံ၊
ပစ္စာ ဟာရိယံ ပဋိဟာရိယံ၊
ပဋိဟာရိယမေဝ ပိဋိဟာရိယံ။
ဣဒ္ဓိယေဝ ပိဋိဟာရိယံ ဣဒ္ဓိပိဋိဟာရိယံ။

အာဒေသနာပိဋိဟာရိယေန ပရဿ စိတ္တံ ဥတွာ အာဒိသီယတေ ကထိယတေ အာဒေသနာ၊
အာဒေသနာ စ သာ ပိဋိဟာရိယဉ္ဇာတိ အာဒေသနာပိဋိဟာရိယံ။

၂၈၄

သာမဏေကျော် တတိယဆင့်

အနုသာသနီပါဠိဟာရိယေန အနုသာသိယတေတိ အနုသာသနီ၊

အနုသာသနီ ပါဠိဟာရိယံ အနုသာသနီပါဠိဟာရိယံ။

ဇနေတသ္မိံ ကမ္မကိလေသေဟိ ဇာယတိ နိဗ္ဗတ္တတီတိ ဇနိတော။

(ဇန+တ၊ဣကို ဖြေ၍ ဇနေတောဟု ဖြစ်၏)

(နံ) ဇနေ+ဧတသ္မိံ-ဟုဖြတ်၍ သတ္တမိ (နိဒ္ဒါရဏ) အနက်၌ သ္မိံသက်၍ ပြီးသည်။

(ဝါကျကြံထားသည်)

အနုမတာတိ သဗ္ဗညုတဉာဏေန သဒ္ဓိံ သံသန္တိတွာ အနုမတာ။

အနုဿတိဝဂ်

ပဌမမဟာနာမသုတ် (အံ၊၃။၅၃၀)

တထာဂတံ အနုဿရေယျာသိ တထာဂတံ-အရ ဘုရားရှင်၏အရဟံအစရှိသောဂုဏ်တော်၊

အနု+သရ ဓာတ်အရ မဟာကုဉာသံရိံ သတိကိုယူ။

(အာရမ္မဏဗြိုင်) အာ,ဓိ,ဥ,ပု,အတ်,အဝိ (၆)ပစ္စည်း။

အတ္ထဝေဒံ အတ္ထံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နော ဝေဒေါ အတ္ထဝေဒေါ။

အတ္ထ-အရ အတ္ထပညတ်(နံ)အရဟတ္တဖိုလ်၊

ဝေဒ-အရ မဟာကုသိုလ် သောမနဿဝေဒနာ။

ဓမ္မဝေဒံ ဓမ္မ-အရ ပါဠိဟူသော ဓမ္မပညတ်(နံ)အရဟတ္တမဂ်၊

သဗျာပဇ္ဇာယ ဗျာပဇ္ဇတီတိ ဗျာပါဒေါ (ဒေါသ)၊ဗျာပါဒဿ ဟိတံ ဗျာပဇ္ဇံ(ဗျာပါဒ+ကျ)

သဟ ဗျာပဇ္ဇေန ယာ ဝတ္တတီတိ သဗျာပဇ္ဇာ။

သဗျာဗျာယ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ အာဗာဓတီတိ ဗျာဗာဓော၊ ဗျာဗာဓော ဧဝ ဗျာဗျာ။

သဟ ဗျာဗျာေန ယာ ဝတ္တတီတိ သဗျာဗျာ။ (ဋီ)

အဂါရံ အဇ္ဈာဝသာမိ-၌ “ကမ္မံ ပဝစနိယံ ယေသန္တိ ကမ္မပဝစနိယာ”ဟူသော ဝိဂြိုဟ်နှင့် အညီ လွမ်းမိုးခြင်းဟူသောကြိယာကို အဓိ-ဥပသာရပုဒ်က ဟောသောကြောင့် အဓိ-ဥပသာရသည် ကမ္မပဝစနိယမည်ပါသည်။

(နံ) “ကမ္မံ ပဝတ္ထပန္နောဟိ ကမ္မပဝစနိယာ” ဟူသော ပိဋ္ဌိဟံ(ဟိုယော)ဟံ၍ ကြိယာကို ဟောခဲ့ဖူးသော်လည်း လက်ရှိခဏ၌ ဟောဆဲမဟုတ်သော ဥပသာရနိပါတ်ပုဒ် တို့သည်လည်း ကမ္မပဝစနိယမည်၏ဟု မှတ်ပါ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဒေဝတာနုဿတိ မိမိနှင့် နတ်ဩတ္တာတို့၏ သဒ္ဓါစသည်ကိုကောက်၊
အနုဿတိ-အရ မဟာကုရို သတိ၊ (အာရမ္မဏဖြိုင်)

နန္ဒိယသုတ် (အံ၊၃။၅၃၅)

ကဗဠိကာရာဟာရဘက္ခာနံ ကရိယတေတိ ကာရော၊ ကဗဠော ကာရော ကဗဠိကာရော
အာဟရိယတိ အဇ္ဈောဟရိယတိတိ အာဟာရော၊
ကဗဠိကာရော အာဟာရော ကဗဠိကာရာဟာရော၊
ကဗဠိကာရာဟာရံ ဘက္ခန္တိတိ ကဗဠိကာရာဟာရဘက္ခာ။

အသမယဝိမုတ္တော နတ္ထိ သမယော ဧတိဿာတိ အသံမယာ၊
အသမယာ စ သာ ဝိမုတ္တိ စာတိ အသမယဝိမုတ္တိ (မဂ်တရားရ၏)
အသမယဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တော အသမယဝိမုတ္တော၊ (အလယ်ဝိမုတ္တိပုဒ်ကိုချေ)။
သမယဝိမုတ္တိအရ လောကီဈာန် သမာပတ်ကိုရသည်။

သုဘူတိသုတ် (အံ၊၃။၅၃၈)

အဓိပ္ပာယ် ဇာနန္ဒောပိ ကထာသမုဋ္ဌာပနတ္ထံ ပုစ္ဆတိ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၅)
သဒ္ဓါပဒါနေသု အပဒိယန္တိ ဧတေနာတိ အပဒါနံ၊
သဒ္ဓါ ဧတဿ အတ္ထိတိ သဒ္ဓေါ။ သဒ္ဓဿ အပဒါနံ သဒ္ဓါပဒါနံ။

အဋ္ဌကနာဂရသုတ် (အံ၊၃။၅၄၂)

ဒသမအမည်ရခြင်းအကြောင်း
အမျိုးအနွယ်အနေအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဂုဏ်သိမ်မြင့်မား အထက်တန်းစား
အမျိုးအနွယ်ဦးရေဂဏန်းစဉ်အရေအတွက်အားဖြင့်လည်းကောင်း (၁၀) ဦး
ခမြောက်နေရာ၌ ရေတွက်အပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဒသမမည်ပါသည်။

တိတ္ထိတို့၏ပညာပုဂ္ဂိုလ်

တိတ္ထိများပညာသင်ရာ၌မသင်မီ (သို့) သင်ပြီး (သို့) သင်ဆဲခဏ၌ မိမိအိမ်မှ
ဥစ္စာကိုယူကာ ဆရာအား ပေးတတ်ကြ၏။ အိမ်မှာမရှိလျှင် ဆွေမျိုး စသည်တို့၏
အိမ်မှယူပေးကြ၏။ ထိုသို့မှ မရနိုင်လျှင်ဆွမ်းခံပေးကြသည်။

ဧကဓမ္မ-ဟု ဆိုရခြင်းအကြောင်း

နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်းတရားမျိုးဟု အစချီကာမေးခဲ့သောကြောင့် တရား (၁၁) မျိုးတို့ကိုလည်း ပုစ္ဆာအစွမ်းဖြင့် ဖြေဆိုလိုက်သောကြောင့် ဧကဓမ္မ-ဟု ဆိုသည်။

(န)

နိဗ္ဗာန်ရောက်မှု အကျိုးတရားချင်း တူသောကြောင့် (၁၁) မျိုးလုံးကို ဧကဓမ္မ-ဟုဆိုသည်။

အမတဒွါရံ

မရဏံ မတံ၊ နတ္ထိ မတံ ဧတ္ထာတိ အမတံ၊ (နိဗ္ဗာန်)
ဒွေ ကိစ္စာနိ ဧတ္ထ အတ္ထိတိ ဒွါရံ၊ (ဒွိ+ရ၊ မဇ္ဇာဒိတော ရော)
ဒွေ ဇနာ အရန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ဧတ္ထာတိ ဒွါရံ၊ (ပကတိတံခါး)
ဒွါရံ ဝိယာတိ ဒွါရံ၊ (ရူပဈာန် ငှ၊ အပ္ပမညာ ငှ၊ အောက်အရူပဈာန်ငှ)
အမတဿ ဒွါရံ အမတဒွါရံ၊ ပကတူပပြိုင်။

အာစရိယ ရုပ်ပြီး အာ-စရ+ယ၊ ဝဇာဒိဟိ စသောသုတ်ဖြင့် ယ-သက်၊ တေသုဝုဒ္ဓိဖြင့် က္က-လာ ပြီး၏။

ဂေါပါလသုတ် (အံ၊၃။၅၄၆)

ဖာတိ

ဖာယတိ ဝုဒ္ဓိ ဂစ္ဆတိတိ ဖာတိ၊ ဖာယနံ ဖာတိ၊ (ဖာယ+တိ၊ ယဗျေ)

ရူပညါ

ရူပိယတိတိ ရူပံ၊ (အရေအတွက်)
ရူပယတိ ပကာသေတိတိ ရူပံ (အဆင်း)
ရူပဉ္စ ရူပဉ္စ ရူပံ၊ ရူပံ ဇာနာတိတိ ရူပညါ။ (မဟာကု၊အကုရိ သညာ)

အာသာဠိကံ

သဋတိ ရုဇတိ ဧတာယာတိ သာဠိကာ၊
သံဝမ္မာ သာဠိကာ အာသာဠိကာ (အာ-ဥပသာရ သံဝမ္မာအနက်)

ဓူမံ

ဓူနာတိ ကမ္မတိတိ ဓူမော၊ (ဓူ+မန်) ဥတုဇဝါယောဓာတ်။ (နံ) တေဇောဓာတ်။

ပီတံ

ပိယိတ္တာတိ ပီတံ၊ ပိတဿ ဘာဝေါ ပီတံ။

ဝီထိ

ဝီတိ ဂစ္ဆတိ ဧတ္ထာတိ ဝီထိ၊ (ဝီ+ထိ)

အနဝသေသဒေါဟိ အဝသိဿတိတိ အဝသေသော၊

နတ္ထိ အဝသေသော ယဿာတိ အနဝသေသံ၊
ဒုဟတိတိ ဒေါဟိ၊ အနဝသေသံ ဒေါဟိ အနဝသေသဒေါဟိ။

ဂေါပရိဏာယကာ ပရိနေန္တိ ပရိဏာယကာ၊ (ပရိ-နိ+ဏ္ဍ)

ဂုန္တံ ပရိဏာယကာ ဂေါပရိဏာယကာ။

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

ဓူပညါ

ရူပတီတိ ရူပံ၊ ရူပံ ဇာနာတီတိ ရူပညာ။
ရူပ-အရ အာယတန (၁၀)၊ ဟဒယဝတ္ထုကြဉ် သုခုမရုပ် (၁၅) တို့ကိုရသည်။
(ပါဠိတော်)။

အဓိပ္ပါယ်

နွားကျောင်းသားသည် မိမိ၏နွားအရေအတွက်ကိုလည်း မသိ၊ ပျောက်သွားသော
နွားတို့ကိုလည်း မရှာမှီး၊ မိမိနွားအုပ်ထဲသို့ ဝင်လာသော အခြားသူတို့၏နွား
တို့ကိုလည်း မမောင်းထုတ်၊ ထို့ကြောင့် ထိုနွားကျောင်းသား၏ ပျောက်သွားသော
နွားတို့သည် ပျောက်မြဲ ပျောက်ကုန်၍ မိမိနွားအုပ်ထဲသို့ ရောက်လာသော
အခြားနွားတို့ကိုလည်း နွားပိုင်ရှင်တို့က ပြန်ယူသွားကြ၍ နွားအပေါင်းမှလည်း
ဆုတ်ယုတ်၏။ ငါးမျိုးသော ဂေါရသကို သုံးဆောင်ခြင်းမှလည်း ဆုတ်ယုတ်၏။

(ဥပမနာပေက္ခ)

နွားအရေအတွက်ကို မသိသော နွားကျောင်းသားကဲ့သို့ ရုပ်အရေအတွက်ကို
မသိသောရဟန်းသည် ရုပ်အရေအတွက်ကို ပိုင်းခြား၍ အကြောင်းကို မှတ်သား
ပြီး လက္ခဏာရေးသုံးတန်သို့ တင်ကာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်
အောင် အားထုတ်ခြင်းငှ် မစွမ်းနိုင်။ နွားကျောင်းသား၏ နွားအပေါင်း မတိုးပွား
သကဲ့သို့ဤသာသနာတော်၌သီလ၊ သမာဓိ၊ ဝိပဿနာ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ဖြင့်
မတိုးပွား။ နွားကျောင်းသားသည် ဂေါရသငါးမျိုးတို့မှ ဆုတ်ယုတ်သကဲ့သို့
အသေကွဲဖြစ်သော သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ၊ ဝိမုတ္တိ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏ်အသေကွဲဖြစ်သော
ဆုတ်ယုတ်၏။ (ဥပမေယျာပေက္ခ)

ဓူပ-အရ
ဉာ-ဓာတ်အရ
မဟာဘူတာနိ

(၂၅) ပါးသော ရုပ်နှင့်ကံ၊ ငိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ တို့ကိုရသည်။
မဟာကုဉာသံရိ ပညာ (အာရမ္မဏပြိုင်) ကာမဇောမနောဒွါရိကဇီထိချ။
န ဘူတာနိ အဗ္ဘူတာနိ
မဟန္တာနိ အဗ္ဘူတာနိ ဧဘေသုတိ မဟာဘူတာနိ။
မဟဗ္ဘူတာနိ - တည် ဗ-ချေ ဥ-ဒီယပြု။

ဥပါဒါယရူပံ
ကမ္မလက္ခဏော

ဥပါဒါယ ပဝတ္တံ ရူပံ ဥပါဒါယရူပံ။ (တွာပစ္စည်း မကျေ)
ကမ္မံ လက္ခဏံ ယဿာတိ ကမ္မလက္ခဏော။
ကမ္မ-အရ အကုသိုလ်ဒုခရိုက် (ဇာလ) ကုသိုလ်သုခရိုက်(ပဏ္ဍိတ)

၀ဏ၊ မုခတို့၏ အဓိပ္ပါယ်

၁။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောသည် အနာ (၀ဏ)။

၂။ ထိုခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘော၏ စက္ခုဒွါရစသော ဒွါရ (၆)ခုတို့သည် အနာဝ(၀ဏမုခ)

၃။ ထိုဒွါရ (၆) ပေါက်တို့မှဖြစ်သော အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿစသော ကိလော အညစ်အကြေးတို့သည် ပကတိအနာဝ (၆) ပေါက်တို့မှ ယုံကျသော သနံရူ ပြည်သွေးနှင့် တူ၏။

၄။ သတိ၊သံဝရ-ဟူသော တံခါးရွက်သည် အနာလွမ်းအဝတ်ပတ်တီးနှင့်တူ၏။ သရီရံ ဝဏ္ဏယတိ ဝိစုဏ္ဏေတိတိ ဝဏော။

၀ဏံ

ဝဏော ဝိယာတိ ဝဏော။(ဥပါဒိန္ဒခန္ဓာကိုယ်)

အာသာဠိကံ

အာသာဠိကာ ဝိယာတိ အာသာဠိကော။ (ဝိတကံ)

ဓူမံ ကတ္တာ

ဓူမော ဝိယာတိ ဓူမော၊ (တရားဒေသနာတည်းဟူသော ဓမ္မာရုံ)

(နံ)

တရားစကားတည်းဟူသော သဝိညတ္တိကဝစီဘေဒသဒ္ဓရုပ်)

ကတ္တာ-အရ ဒေသနာဉာဏ်ကိုကောက်၊ (သဟဇာတပြိုင်)

တိတ္ထံ

တရန္တိ ဩတရန္တိ ဧတ္ထာတိ တိတ္ထံ။ (ရေဆိပ်)

တိတ္ထံ ဝိယာတိ တိတ္ထံ ။ (ဗဟုသုတရဟန်း)

(နံ)

တရန္တိ ဩတရန္တိ နိဗ္ဗာနံ ဧတေနာတိ တိတ္ထံ။ (ဓမ္မ)

ကင်္ခါဌာနိယေသု တိဌန္တိ ဧတ္ထာတိ ဌာနာ၊(ဓမ္မ၊ ပုလ္လိင်) ဌာနာ ဧဝ ဌာနိယာ၊ ကင်္ခါ ဧဝ ဌာနိယာ၊

ကင်္ခါဌာနိယာ။ (ယုံမှားသံသယသည်ပင်မကောင်းမှုတို့၏ တည်ရာ)။

နိဒ္ဓါရဏသမုဒါယအနက်၌ သု-ဝိဘတ်သက်။

“ အနဝသေသဒေါဟီဟူသည် ”

ပညာရို့နွားကျောင်းသားသည် နွားငယ်ကလေး၏ အသားအသွေ တည်နိုင်လောက်အောင် တလုံးနှစ်လုံးသော နို့တို့ကိုချန်ထား၍ နို့ညှစ်ရမည်။ ဤနွားကျောင်းသားသည် နွားငယ်ကလေးအတွက် နို့တစ်လုံးမှမချန်ဘဲ အကုန် ညှစ်ယူ၏။ နို့စို့နွားငယ်သည် နို့ရည်ဆာလောင်ခြင်းကြောင့် ခြောက်သွေ့၏။ တည်တံ့ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ဘဲ မိခင်ရှေ့ မှောက်၌ လဲကျသေဆုံး၏။ မိခင်နွားမသည် လည်း သားသောကကြောင့် စိတ်တိုင်းကျ မစားနိုင်၊ ရေမသောက်နိုင်ဖြစ်ကာ

အင်္ဂုတ္တိုရ် သဒ္ဓါ + သင်္ဂဟ အလင်းတန်း

နို့ရည် ခမ်းခြောက်သွား၏။ ထိုနွားကျောင်းသားသည် နွားအပေါင်းမှလည်း ဆုတ်ယုတ်၏။ ဂေါရသင်းမျိုးမှလည်း ဆုတ်ယုတ်၏။

ထို့အတူ ပမာဏနှင့် ယှဉ်ရုံမျှမယူဘဲ ဒါယကာတို့ ဖိတ်မန်သမျှအားလုံးကို အလှူခံလသော် ဒါယကာတို့စိတ်မကောင်းဖြစ်ကြ၍ နောက်ထပ် မဖိတ်မန် ကြတော့၊ ထိုရဟန်းသည် ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ပင်ပန်းလျှက် ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုယူ၍ တိုးပွားစေခြင်းငှာမစွမ်းနိုင်၊ သီလ၊ သမာဓိ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ဖြင့် မတိုးပွား၊ အသေခံ ဖြစ်သော သီလသမာဓိ၊ ပညာ၊ ဝိမုတ္တိ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနတို့မှ ဆုတ်ယုတ်၏။

အတိရေကပူဇာယ ပူဇိတာ-ဟူသည်

ပညာရှိနွားကျောင်းသားသည် ခေါင်းဆောင်နွားလားကြီးတို့ကို လွန်ကဲသော ပူဇော်ခြင်းဖြင့် ပူဇော်၏။ မွန်မြတ်သော နွားစာကို ကြွေး၏။ နံ့သာစသည်ဖြင့် လိမ်းကျံပေး၏။ ဦးချိုတို့၌ ရွှေအိတ်၊ ငွေအိတ်တပ်ပေး၏။ ညဉ့်အခါ၌ ဆီမီးထွန်း၍ အဝတ်မျက်နှာကျက်အောက်၌ အိပ်စေ၏။ မလိမ္မာသော နွားကျောင်းသားသည် ထိုပူဇော်မှုများတွင် တစ်ခုမျှ မပြု။

နွားလားကြီးတို့သည် လွန်ကဲသောပူဇော်မှုကို မရကုန်လတ်သော် နွားအပေါင်းကို မစောင့်ရှောက်ကြကုန်၊ ဘေးရန်ကို မတားဆီးကြကုန်၊ ထို့ကြောင့် နွားကျောင်းသားသည် နွားအပေါင်းမှလည်း ဆုတ်ယုတ်၏။ ဂေါရသင်းမျိုးမှလည်း ဆုတ်ယုတ်၏။

ထို့အတူရဟန်းသည် မထေရ်ကြီးတို့ကို မျက်မှောက် မျက်ကွယ် နှစ်မျိုးလုံး၌မေတ္တာကာယကံထားခြင်းစသော ပူဇော်မှုဖြင့် မပူဇော်လတ်သော် မထေရ်ကြီးတို့သည် အာမိသ၊ ဓမ္မသင်္ဂဟနှစ်မျိုးဖြင့် မချီးမြှောက်ကြကုန်၊ သင်္ကန်းစသော ပစ္စည်းလေးပါးတို့ဖြင့် ပင်ပန်းရာအခါ၌လည်း မစောင့်ရှောက်ကြကုန်၊ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာစသည်တို့ကိုလည်း မသင်ပေးကြကုန်၊ သီတင်းငယ်တို့သည် မထေရ်ကြီးများအားလုံး ချီးမြှောက်မှုကို အချင်းခပ်သိမ်းမရကုန်လတ်သော် သာသနာတော်၌ တည်တံ့ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ကြကုန် ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုယူ၍ တိုးပွားစေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင် သီလ၊ သမာဓိ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ဖြင့် မတိုးပွား၊ အသေခံ ဖြစ်သော သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ၊ ဝိမုတ္တိ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနတို့မှ ဆုတ်ယုတ်၏။

